INTERZIS XEROX

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞT
FACULTATEA DE DREPT

CRIMINOLOGIE

Dr. AUREL DINCU

BUCUREŞTI
1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Biblioteca Centrală Universitară
CENTRUL DE ÎMPRUMUT
Cota
Inventar
- 8376 -

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota II 292 4/4
Inventar 196017

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Partea a I-a

Teorie și metode de investigare a criminalității

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL I

OBIECTUL ŞI FUNCŢIILE CRIMINOLOGIEI

SECŢIUNEA I

Criminalitatea ca fenomen socio-uman — obiect de studiu al criminologiei

1.1. Conceptul de „criminalitate" — un concept multidimensional

1.1.1. *Ca fenomen juridic,* criminalitatea desemnează ansamblul comportamentelor umane considerate infracţiuni, incriminate şi sancţionate ca atare, în anumite condiţii, în cadrul unui sistem (subsistem) de drept penal determinat, concret-istoric.

Criminalitatea este nu numai un fenomen juridic ci şi unul socio-uman, deoarece reflectă deopotrivă individualitatea biopsihosocială a participanţilor la comiterea de infracţiuni, dar şi realitatea *social-istorică,* în unitatea contradictorie şi în diversitatea lor, înţeleasă în spirit materialist şi dialectic.

Criminalitatea ca fenomen socio-uman desemnează ansamblul comportamentelor umane interzise de legea penală, săvîrşite într-un teritoriu naţional, într-o perioadă determinată.

1.1.2. *După cum se poate observa,* în conţinutul conceptului de criminalitate se cuprinde, în primul rînd, ansamblul infracţiunilor săvîrşite într-o perioadă determinată, în cadrul teritoriului naţional.

Referindu-ne la sistemul (subsistemul) legislaţiei penale româneşti, prin „săvîrşirea unei infracţiuni" sau „comiterea unei infracţiuni" se înţelege, în temeiul art. 144 c.p., „săvîrşi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora ca autor, instigator sau complice".

1.1.3. Ca știință, criminologia abordează prioritar problemele stării, dinamicii și, mai ales, ale cauzalității criminalității ca fenomen socio-uman, precum și problemele apărării sociale a valorilor ocrotite de legea penală contra criminalității, în acest înțeles, de ansamblu a infracțiunilor comise într-un anumit timp și spațiu național. De aceea, în prezenta lucrare, de cîte ori întrebuințăm termenul de criminalitate, fără vreo altă determinare, această accepțiune restrînsă a conceptului o presupunem.

1.1.4. *Nu e mai puțin adevărat că*, în conținutul conceptului de criminalitate, se includ nu numai infracțiunile, ci și toate celelalte comportamente umane interzise de legea penală, adică și toate faptele prevăzute de legea penală, chiar dacă, în concret, nu întrunesc condițiile instituite de lege pentru a fi calificate infracțiuni. Din această categorie fac parte toate faptele care — deși încriminare de legea penală — din pricina unor situații ce înlătură, în concret, caracterul penal al faptei și exclud răspunderea cu aplicarea unei sancțiuni penale, cum sînt faptele săvîrșite în legitimă apărare, în stare de necesitate, din cauza unei constrîngeri căruia făptuitorul nu i-a putut rezista etc., adică faptele săvîrșite în situațiile prevăzute în art. 44—51 inclusiv c.p.

De asemenea, intră în această categorie și toate faptele prevăzute de legea penală, dar care, în concret, nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni și care atrag — în temeiul art. 18/1 c.p. aplicarea numai a uneia din sancțiunile cu caracter administrativ prevăzute în art. 92 c.p.

Așa fiind, ca știință, criminologia abordează, în mod complementar și toate celelalte fapte prevăzute de legea penală săvîrșite în realitate, chiar dacă acestora le lipsește o trăsătură esențială subiectivă (vinovăția, în cazul faptelor comise în situațiile prev. în art. 44—51 c.p.) sau obiectivă (în cazul faptelor săvîrșite în condițiile prevăzute în art. 18/1 c.p.), deoarece atare fapte vădesc comportamente socio-umane vremelnic aberante și, drept umane, nevoile apărării societății reclamă măsuri de apărare socială adecvate unor atare comportamente

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În adevăr, criminologia, într-o abordare pluridisciplinară, studiază cauzele și condițiile socio-umane ale unor atare comportamente umane aberante interzise de legea penală și, totodată, propune modele de intervenție preventivă și curativă, după caz, cum sînt măsurile de siguranță, măsurile educative și de ocrotire speciale[1].

1.1.5. *Criminologia,* ca știință, analizează și explică etiologia criminalității relevate sau aparente, în primul rînd și se preocupă precumpănitor de elaborarea metodelor și procedeelor de intervenție preventivă și de apărare socială contra criminalității relevate sau aparente, înțeleasă în sensul de criminalitate descoperită și înregistrată în statistici de organele penale din sistemul judiciar.

Criminalitatea relevantă sau aparentă constituie numai o parte a criminalității reale, cealaltă parte este reprezentată de „cifra neagră". În perspectivă interdisciplinară, criminologia abordează și explică etiologia și a „cifrei negre" a criminalității sugerînd procedee și măsuri specifice de prevenire și de apărare socială contra acestei fețe nevăzute a aisbergului. Dar ce este criminalitatea relevată sau aparentă și ce este criminalitatea reală.

1.1.6. *Prin criminalitate reală,* se înțelege : ansamblul comportamentelor umane interzise de legea penală efectiv comise într-o perioadă determinată într-un teritoriu național. Să adăugăm că, prin termenul de teritoriu se înțelege — în sensul legislației penale românești — „întinderea de pămînt și apele cuprinse între frontiere, cu subsolul și spațiul aerian, precum și marea teritorială cu solul, subsolul și spațiul aerian ale acesteia" (art. 142 c. p.).

1.1.7. *Conceptul de criminalitate relevată sau aparentă desemnează :* ansamblul compartamentelor umane interzise de legea penală, săvîrșite efectiv și descoperite (apoi înregistrate statistic) prin eforturile organelor penale competente ale siste-

[1] A se vedea, C. BULAI — La loi no. 3 du 26 mars 1970 concernant le région de la protection de certaines catégories de mineurs, et son importance pour la prevention des actions antisociales commises par ces derniers", în — „Rev. roum. Sci. Soc.", Serie, Sci. Iour, nr. 2/1971 p. 214—222.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mului judiciar dat — în condițiile realităților românești — în conlucrare cu masele.

1.1.8. *În ceea ce privește „cifra neagră" a criminalității,* ea se constituie din setul de comportamente umane interzise dar nedescoperite și, desigur, neînregistrate. Există un larg consens între specialiști — atît din țara noastră [2] cît și din străinătate [3] că sînt necesare eforturi pentru cunoașterea și ameliorarea „cifrei negre" a criminalității, denumită și „criminalitate ocultă" a cărei sursă probabilă este fie atitudinea unor victime ale unor infracțiuni (cu osebire în situațiile în care legea penală lasă la latitudinea acestora exercitarea acțiunii penale, în cazul acelor infracțiuni care se urmăresc numai la plîngerea prealabilă a persoanei vătămate), fie abilitatea unor infractori care vremelnic poate depăși posibilitățile de descoperire a conduitei lor de către organele penale...

1.1.9. *Criminologia ca știință* — recunoscînd valoarea indeniabilă a metodelor și tehnicilor tradiționale de colectare a datelor ce duc la descoperirea infracțiunilor, inclusiv prin mijloace tactice operative criminalistice și de evidență statistică — militează, în același timp, pentru investigarea și explicarea etiologică a comportamentelor antisociale ce alimentează „cifra neagră" a criminalității ; ea întrebuințează metode și tehnici noi de cunoaștere a „cifrei negre" a criminalității, cum sînt spre pildă anchetele psiho-sociale de teren (cu toate tehnicile moderne bazate pe interviuri, chestionare, teste și baterii de teste, pe tehnica scalelor și pe tehnica sociometrică etc.) capabile să ofere informații extrem de utile pentru cunoașterea procesului de victimizare, să identifice și să prelucreze rezultatele unor „confesiuni anonime" ș.a. și, astfel, să sugereze căi și procedee de ameliorare a „cifrei negre" a criminalității.

---

[2] A se vedea, GEORGE ANTONIU, CONSTANTIN BULAI, GHEORGHE CHIVULESCU (coordonarea generală Emil Nicolcioiu), *Dicționar juridic penal,* Editura științifică și enciclopedică, 1976, p. 83.

[3] A se vedea, *„Tendance de la criminalité et strategies dans le domaine de la prévention du crime"* — în „Sixième Congres des Nations Unies pour la prévention du crime et la traitement des délinquants'", Nation Unies, New York, 1981, p. 43—46.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.2. **Conceptul de „prevenire și combatere a criminalității" — un concept multidimensional.**

1.2.1. *Schițînd, deocamdată,* aici, notele conceptului de „prevenire și combatere" a criminalității — concept pe care îl vom mai regăsi, analitic, într-un alt context, cînd vom examina opera de prevenire și combatere a criminalității în condițiile realităților românești — trebuie să precizăm, mai întîi, că lupta contra criminalității, în toate articulațiile ei, conținutul și mecanismul de înfăptuire a strategiei bătăliei contra criminalității, constituie o emanație și o expresie a politicii penale a fiecărui stat, parte integrantă a politicii generale pe care se întemeiază funcționalitatea sistemului social global al societății.

1.2.2. *Relația între politica penală și strategia și tactica luptei contra criminalității fiind o relație de la cauză la efect,* la scara fiecărei națiuni, lupta pentru prevenirea crimei și criminalității și pentru apărarea socială a valorilor ocrotite de legea penală într-un sistem (subsistem) de drept penal dat — această luptă, împrumută politicii penale principiile, orientările și direcțiile fundamentale, căile și mijloacele de înfăptuire a progresului social al societății.

1.2.3. *În societatea socialistă românească,* politica penală a partidului comunist — centrul vital al națiunii socialiste, — are ca scop apărarea societății împotriva infracțiunilor, resocializarea delincvenților, restrîngerea și anihilarea cauzelor și condițiilor sociale și individuale care determină ori întreține comportamente contrare exigențelor legii penale, precum și, totodată, în perspectivă, eliminarea criminalității din viața societății [4].

1.2.4. *Principiile fundamentale,* ca și mijloacele de înfăptuire a politicii penale sînt subordonate scopului acesteia. De aceea, scopul politicii penale este consacrat în mod corespunzător și ca scop al legii penale (art. 1. c.p.), ca sarcină a procesului penal (art. 1 alin. 2. c. pr. pen.), ca scop al executării pedep-

[4] În acest sens, NICOLAE POPOVICI — *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă,* în „Revista română de drept" nr. 1/1982, p. 3—11; C. BULAI, *Știința politicii penale,* în Studii și cercetări juridice" nr. 1/1972, p. 71—78; ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România,* în „Revista română de drept" nr. 4/1983, p. 3—15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

selor (art. 5 din Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor) și a altor măsuri penale folosite în lupta contra criminalității.

1.2.5. *Avînd în vedere în permanență* natura, starea și dinamica, precum și cauzalitatea și legile evoluției fenomenului criminalității în condițiile concrete ale realităților românești, politica penală a partidului și statului nostru orientează lupta contra criminalității — în spiritul democrației muncitorești, revoluționare — în două direcții principale, cărora le corespund mijloace specifice de influențare a acestui fenomen: pe de o parte, acțiunea asupra cauzelor și condițiilor sociale și individuale, acțiune preventivă concepută ca o funcție socială activă destinată restrîngerii, anihilării și desființării „izvoarelor antisociale ale crimei" [5] iar pe de altă parte, reacția socială împotriva criminalității deja săvîrșite și descoperite în vederea curmării activităților infracționale, a împiedicării repetării acestora, a tragerii la răspundere penală și sancționării infractorilor, reeducării delicvenților și integrării sociale post-penale [6].

1.2.6. *Ca știință,* criminologia socialistă românească abordează și examinează în perspectivă pluridisciplinară sistemul de măsuri de prevenire și de apărare socială contra criminalității, investighează, cu alte cuvinte, problemele luptei împotriva criminalității, pornind de la pricipiul preeminenței măsurilor de prevenire și de la recunoașterea rolului deosebit pe care îl îndeplinesc măsurile de reacție socială contra criminalității [7] în înfăptuirea scopului legii penale.

---

[5] K. MARX, FR. ENGELS — „*Opere*" vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 146.

[6] A se vedea, în acest sens, ADRIAN DIMITRIU, CONSTANTIN BULAI, *Evoluția metodelor și mijloacelor dreptului penal în cei 30 de ani de existență a României Socialiste,* în „Studii și cercetări juridice" nr. 2/1974, p. 199; a se vedea, de asemenea, GEORGE ANTONIU, *Sancțiunea penală — concept și orientări,* în „Revista română de drept" nr. 5/1981, p. 5; în același sens, ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România, op. cit.,* p. 9.

[7] A se vedea NICOLETA ILIESCU, V. STOICA. R. OPRE, J. IONESCU, *Umanismul socialist și fermitatea în aplicarea legii — principii de bază ale politicii penale a partidului și statului nostru,* în „Revista română de drept" nr. 8/1981, p. 5 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.3. Natura pluridisciplinară a problemelor criminalității și orizonturile din care pot fi examinate.

1.3.1. *Problemele crimei și criminalității*, ca și cele ale luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității sînt, prin natura lor, pluridisciplinare ; ele comportă nu numai o abordare conceptuală, ci și una operațională.

În adevăr, crima, faptă interzisă de lege ca socialmente periculoasă în raport cu valorile și relațiile sociale proteguite în cadrul unui sistem de drept penal determinat, concret-istoric și criminalitatea, ca și prevenirea și reacția socială contra criminalității constitue realități socio-umane apărute într-un context social-istoric concret — pe care le-am putea numi *poliedrice* [8], deoarece se înfățișează cercetării științifice sub multiple și variate unghiuri vizuale.

1.3.2. *Crima și criminalitatea, ca fapt și respectiv* fenomen socio-uman pot fi cercetate în nenumărate chipuri și din diverse orizonturi ; ele pot fi, în adevăr, analizate dintr-o perspectivă istorică, dintr-una logico-sistematică ca și dintr-o perspectivă social-politică, filozofică, etică, medico-legală [9], biologică [10].

1.3.3. *Ca realități socio-umane*, crima și criminalitatea comportă, de asemenea, o examinare sub raport teleologic, adică al consecințelor sociale, economice, umane, psihologice etc., care se produc efectiv sau sînt susceptibile a se produce prin comiterea de infracțiuni și care pot fi măsurate, evaluate prin mijloace științifice și pot fi, totodată — în condiții istorice determinate, în funcție de strategiile și resursele naționale ale diverselor state — diminuate : „impactul criminalității" asupra diverselor sectoare ale populației, asupra economiei, asupra dezvoltării unei țări, asupra calității vieții, preocupă cer-

[8] În acest sens, VINTILĂ DONGOROZ, *Introducere în studiul aprofundat al dreptului penal*, București, 1945, pag. 46.

[9] În acest sens, a se vedea, GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Patologie medico-legală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 39—116, 153—172, 174—188, 282, 248—359 și 410—425, a se vedea și GH. SCRIPCARU, T. CIORNEA, N. IANOVICI, *Medicină și drept*, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 86—95.

[10] A se vedea, ION DELEANU, *Biologie și drept*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 48—56.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cetarea științifică a problemelor criminalității [11], deoarece criminalitatea impune fiecărui stat un tribut greu, atît pe plan uman cît și material. De aceea, cercetarea științifică se întreabă cum să evaluăm acest tribut? Din ce elemente se compune, care îi sînt ramificațiile și repercursiunile asupra întregii societăți? Deși în prezent nu dispunem decît de prea puține tehnici care ne-ar permite să evoluăm efectele criminalității asupra dezvoltării sociale și economice la scară națională, totuși, a continua și cîștiga bătălia contra criminalității este o sarcină care necesită o cunoaștere aprofundată a incidențelor criminalității deopotrivă asupra diverselor sectoare a populației, economiei, dezvoltării bazei tehnico-materiale a societăți, calității vieții : experiența dobîndită în evaluarea consecințelor criminalității (inclusiv în evaluarea reacției societății contra criminalității) îndeplinește și la ora actuală un rol important în procesul planificării integrate a luptei contra criminalității și în elaborarea unor tactici preventive adaptate din ce în ce mai bine diminuării impactului criminalității în multiplele sale ramificații, dar o atare experiență va juca probabil în viitor un rol capital asupra planificării integrate a luptei contra criminalității, în perspectiva trecerii României la stadiul de țară mediu dezvoltată. În definitiv, criminalitatea este — dacă ne putem exprima astfel — un lux pe care societatea socialistă românească nu și-l poate permite la infinit.

De aceea, recunoscînd și practicînd principiul planificării integrate a luptei contra criminalității, societatea socialistă românească măsoară și evaluează cu mijloace științifice, permanent, impactul criminalității și reacția socială contra criminalității. Premisa fundamentală a perfecționării formelor planificării integrate a luptei contra criminalității, o constituie recunoașterea rolului cercetării științifice în măsurarea și evaluarea impactului criminalității asupra dezvoltării sociale și economice, asupra calității vieții, ca și în determinarea și evaluarea reacției so-

[11] A se vedea, *Consecințele economice și sociale ale criminalității — noile obiective ale cercetării și planificării, Raport la al cincilea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților*, New-York, 1976, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ciale contra criminalității : întreaga problematică a perfecționării luptei contra criminalității trece — date fiind resursele materiale limitate pe care societatea socialistă le poate afecta bătăliei contra criminalității — trece, așadar, prin cunoașterea aprofundată a incidențelor criminalității asupra vieții social-economice.

1.3.4. *Criminalitatea fiind*, în sens filozofic, un fenomen, istoricește condiționat, reflectă condițiile socio-umane în care s-au comis diversele fapte interzise prin normele unui sistem (subsistem) de drept penal determinat ; ca fenomen socio-uman, criminalitatea înfățișează o stare (adică o compoziție anumită, un volum anumit) și o dinamică (o evoluție de ansamblu) diferite de la o formațiune social-economică la alta, în funcție de realitățile naționale specifice. În lumina materialismului dialectic și istoric, cunoașterea științifică a criminalității implică trecerea de analiza stării și dinamicii acestui fenomen, la examinarea forțelor motrice care determină o anumită stare și o anumită direcție în evoluția criminalității, a raporturilor infinit de complexe ale criminalității cu realitățile sociale, economice, umane etc., concret — istorice din care, în ultima instanță, au emers — implică, cu alte cuvinte, cunoașterea esenței criminalității. Iată, așa dar, un alt orizont, un alt punct de vedere din care poate fi analizată criminalitatea, ca fenomen socio-uman, cel ontologic, pe temeiul concepției materialismului dialectic și istoric cu privire la categoriile de esență și fenomen [12].

În adevăr, starea și dinamica criminalității sînt expresia unor anumite legi obiective, stohastice, care acționează diferențiat în fiecare formațiune social-economică, în condițiile diferite ale realităților naționale din fiecare stat, legi care intervin cu o repetabilitate relativă în cadrul unor anumite condiții socio-umane și care se înscriu deci în planul regulatităților relativ stabile de stare și de mișcare a criminalității ca

[12] A se vedea, MIRCEA FLONTA, *Esență și fenomen*, Editura politică, București. 1962, p. 22—31.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ansamblu al comportamentelor umane interzise de legea penală, dar care — ca orice lege statistică — nu se verifică la nivelul comportării individuale.

În cadrul legilor statistice pe care le reflectă starea și dinamica criminalității, influența factorilor întîmplători se resimte mai puternic, similar oricăror legi statistice, concepute — în domeniul socialului — ca tendințe ce se înfăptuiesc prin intermediul comportamentului indivizilor [13].

Din acest orizont ontologic, în lumina concepției materialismului dialectic și istoric privind categoriile de esență și fenomen, criminalitatea, ca fenomen socio-uman apărut într-un context social-istoric determinat, manifestă atît o latură instabilă și, deci, o independență relativă față de legile care exprimă natura internă socio-umană specifică comportamentelor interzise de legea penală în cadrul unei formațiuni social-economice, cît și o latură relativ stabilă, calmă, care exprimă esența sa, adică contradicții și forțele lăuntrice ale realităților sociale și individuale, care configurează o anumită stare și dinamică a criminalității.

După cum arată V.I. Lenin în „Caiete filozofice" „esența sa fenomenalizează" [14]. Așa fiind, pentru a trece în cunoaștere de la fenomenul criminalității — așa cum se manifestă la scara structurii unui sistem social-economic dat — la esența sa, este necesar ca materialul faptic dobîndit prin examinarea diverselor componente ale criminalității, a diverselor acte și fapte infracționale, să fie generalizat și prelucrat cu ajutorul gîndirii abstracte. La temelia procesului abstractizării științifice stă practica socială și judiciară a luptei contra criminalității, așa cum aceasta este organizată și se desfășoară în cadrul fie-

[13] A se vedea, în acest sens, CĂLINA MARE, în *Materialism dialectic* de ALEXANDRU VALENTIN, CĂLINA MARE, ION IRIMIE, MIRCEA FLOTA, ȘTEFAN CELMARE, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 195—201.

[14] V. I. LENIN, *Opere*, vol. 38, Editura politică, București, 1959, p. 251.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cărei strategii naționale de prevenire și combatere a criminalității. Dar rolul practicii — al activității organelor care dau bătălia contra criminalității — îl vom mai regăsi, într-un alt context...

1.3.5. *Crima și criminalitatea comportă,* totodată, o examinare din orizontul etiologic, al cauzelor și condițiilor socio-umane care, într-un context concret-istoric, determină, înlesnesc sau favorizează comiterea de infracțiuni. Cercetarea și explicarea etiologică a crimei și criminalității — pe baza concepției materialismului dialectic și istoric — asigură cunoașterea reală, veridică, esențială a fenomenului criminalității și chezășuește, între altele, elaborarea metodelor și mijloacelor de intervenție preventivă și de apărare socială contra criminalității [15]. Această persepectivă în abordarea problemelor criminalității este cardinală în demersul teoretic și în cercetarea aplicativă în criminologie.

SECȚIUNEA A II-A

Criminalitatea — un fenomen socio-uman concret, istoricește condiționat

2.1. Sinteze privind fenomenul criminalității, în optica criminologiei burgheze.

2.1.1. *Constituirea criminologiei burgheze ca știință,* în a doua jumătate a secolului al XIX-lea este atribuită de autorii occidentali lucrărilor criminologilor italieni — considerați pionieri în crimnologie — și anume : Cesare Lombroso (1835—1909) medic militar, ctitorul antropologiei criminale, a cărei lu-

[15] În acest sens, a se vedea, C. BULAI, *Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminalistice,* în „Studii și cercetări juridice", nr. 3/1970, p. 386 și urm.; a se vedea și VASILE DOBRINOIU, *Traficarea funcției și a influenței în dreptul penal,* Editura științifică și enciclopedică, București, 1983, p. 14—19.

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

crare „Omul delincvent" (1876), este socotită fundamentală, Enrico Ferri (1856—1929), profesor de drept și sociologie, autor al faimoasei lucrări „Sociologia criminală" (1881), și Raffaele Garofalo (1851—1934), magistrat, a cărui „Criminologie" (1885) este celebră [16].

2.1.2. *Apariția criminologiei — ca știință a cauzelor fenomenului criminalității — nu este întîmplătoare:* deși criminalitatea, ca fenomen social a existat, de bună seamă, și în orînduirile precapitaliste întrucît, în concepția marxistă, criminalitatea a apărut odată cu diviziunea socială a muncii, cu apariția claselor, a proprietății private, totuși, orînduirea capitalistă este cea care a inaugurat și întreținut un volum ascendent al criminalității; consecințele sociale din ce în ce mai grave ale criminalității amenințau puternic structurile capitaliste încă de la constituirea statelor burgheze și, de aceea, autoritățile statale solicitau soluții. Așadar, escaladarea, cursul ascendent al criminalității, dimensiunile și formele noi ale acestui fenomen în orînduirea capitalistă au zămislit nevoile cercetării *sistematice* a criminalității, au stat la originea apariției criminologiei burgheze.

2.1.3. *De altfel,* și astăzi, în condițiile capitalismului monopolist de stat, escaladarea fără precedent a criminalității de-a lungul și de-a latul lumii capitaliste, tributul greu pe care societatea îl plătește criminalității, impactul criminalității asupra calității vieții în statele capitaliste — desigur divers în variate ipostaze naționale — explică investițiile mari în cercetarea criminologică și supraabundența literaturii criminologice.

În adevăr, evaluările recente ale costului criminalității în mai multe țări occidentale — pentru a da un singur exemplu — sînt surprinzătoare. În Statele Unite ale Americii, costul total al criminalității a fost evaluat la 88,6 miliarde dolari

[16] În acest sens, a se vedea, JEAN PINATEL, *Traité de droit pénal et de criminologie,* (Tratat de drept penal și criminologie), vol. III, Paris, Dalloz, 1963, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

în 1974 față de 51 miliarde de dolari în 1970. Repartizarea acestui cost era următoarea :

Costul criminalității	*Infracțiune organizată*	Miliarde dolari
Infracțiune organizată : furnizare de bunuri și de servicii ilicite 37,2 mld. dolari	jocuri de noroc	30,0
	stupefiante	5,2
	deturnare de mărfuri	1,5
	dobînzi cămătărești la împrumuturi	0,5
Infracțiuni împotriva bunurilor și întreprinderilor economice	deturnări de fonduri, escrocherii, infracțiuni de fals	7,0
	dări de mită vărsate de întreprinderi	5,0
	furturi nesemnalate comise în întreprinderi	5,0
	furturi calificate, furturi prin efracție, furturi simple, furturi din prăvălii	3,0
21,3 mld. dolari	vandalism, incendii voluntare	1,3
Alte infracțiuni	omucideri, violențe (pierderi de sume de bani, cheltuieli medicale)	3,0
9,5 mld. dolari	conducerea unui vehicol în stare de ebrietate (pierdere de salariu, cheltuieli medicale în sarcina victimelor, degradări de bunuri)	6,5
Sistem de justiție penală	poliție (federală, de state, municipală)	8,6
	aparat represiv	3,2
14,6 mld. dolari	aparat judiciar	2,8
Costuri ale luptei împotriva criminalității dusă de sectorul particular		
6,0 mld. dolari	Costul global al criminalității	88,6

De bună seamă că, după toate probabilitățile, evoluția ascendentă a costului criminalității s-a agravat, după un deceniu, în condițiile agravării crizei monetare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Într-un raport publicat în Statele Unite se arată: „impactul economic al infracțiunii nu scutește pe nimeni, în toate grupurile societății și în toate regiunile țării. În afara pierderilor individuale suferite de victime, criminalitatea face să crească prețurile la aproape toate bunurile de consum, fie direct, fie indirect, ea încarcă lista impozitelor". În termenii acestui raport, criminalitatea costă în Statele Unite aproximativ 420 de dolari de persoană pe an. Dintr-un eșantion de 25 țări capitaliste, alese pentru că dispunem de statistici oficiale accesibile, proporția cheltuielilor înscrise în buget pentru lupta împotriva criminalității varia între 2 și 16 %; în medie reprezenta 3% din bugetele țărilor bogate față de 9% în bugetele țărilor capitaliste sărace. Este, deci, fără putință de tăgadă că țările capitaliste sărace consacră cercetării criminalității și luptei împotriva acesteia o parte mult mai importantă a slabelor lor resurse decît țările capitaliste dezvoltate. Agravarea problematicii costului criminalității — la scara mondială a țărilor sistemului capitalist — ca și distribuția inegală a acestui cost, reflectă, o dată mai mult, justețea concluziei potrivit căreia în prezent pe plan mondial „se dezvoltă cu putere noua contradicție dintre țările bogate și țările sărace, care devine cea mai importantă contradicție a epocii contemporane" [17]. Examinată în relație cu dezvoltarea, criminalitatea, aflată într-o tendință generală de expansiune în lumea capitalistă, afectează dezvoltarea și progresul umanității precum și eforturile pentru instaurarea noii ordini economice internaționale.

2.1.4. *Evaluarea consecințelor criminalității*, preocupările pentru reducerea deopotrivă a costurilor criminalității și a costurilor luptei contra criminalității, constituie însă numai una din direcțiile de cercetare ale criminologiei burgheze contemporane. Criminologia burgheză, de la origini și pînă azi, a fost și este preocupată de a desluși cauzele criminalității, ale delincvenței, de a găsi soluții sau remedii pentru a evita, a diminua sau a înfrînge consecințele economice și sociale izvorîte din expansiunea criminalității, de a formula modele de strategii scontate ca viabile pentru prevenirea și combaterea criminalității și pentru tratamentul delincvenților.

---

[17] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982*, Editura politică, București, 1982, p. 56.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.1.5. *În concepția criminologiei marxiste demersul teoretic asupra criminalității trebuie să răspundă la problema fundamentală a oricărei criminologii :* problema raportului dintre criminalitate — ca o realitate complexă socio-umană, economică, politică și juridică — și viața materială și spirituală dintr-o orînduire social-economică. Răspunsul la această problemă fundamentală îl ocolesc cu grijă toate doctrinele criminologice occidentale de ieri și de azi.

Pe temeiul concepției materialismului dialectic și istoric, criminologia marxistă a formulat, pentru prima dată, problema fundamentală a criminologiei și a dat unicul răspuns științific acestei probleme considerînd că, din orizontul maxim de investigare, întreg cîmpul de probleme esențiale privind criminalitatea, — caracterele ei, natura și esența sa, starea și dinamica, etiologia criminalității, problemelor participanților la comiterea de infracțiuni și cele privind consecințele social-economice, psihologice ș.a. al criminalității, ca și cele privind strategia luptei contra criminalității, a principiilor, orientărilor fundamentale precum și metodelor și mijloacelor întrebuințate în profilaxia și terapeutica criminalității etc., — toată această arie de probleme, solicită și implică o examinare întemeiată, în ultima analiză, pe raportarea criminalității la *sistemul social-economic în ansamblu*, considerat în dinamica particularităților naționale în care evoluează în fiecare țară și, desigur, în contextul schimbărilor ce se petrec pe plan internațional, într-o lume interdependentă.

Criminologia burgheză „clasică", de la Lombroso la Di Tullio și de la Ferri la posteritatea lui, a considerat și abordează fenomenul criminalității într-o viziune speculativă, subiectivistă, abstractă ; ea a acumulat un bogat material faptic dar a descris și a examinat criminalitatea predilect ca un fenomen veșnic, atemporal și aistoric, atribuind originea criminalității, în sinteză, fie unor factori de natură antropologică, cum ar fi anumite anomalii bioconstituționale sau bioereditare, genetice, sau aberațiunilor cromozomiale congenitale, fie unor factori ce țin de condițiunile de mediu social, cum ar fi urbanizarea, industrializarea etc., care ar influența conduita cetățenilor dintr-o țară în condițiile unui mediu personal criminogen, ineluctabil, din unele familii, unele micromedii subculturale etc., fie

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

unor factori de ordin psihologic, adică unor trăsături afective sau psihopatologice, explicate în sensul psihanalizei etc. [18].

2.1.6. *Cît privește criminologia burgheză contemporană,* ea și-a diversificat și amplificat domeniile de investigare, deopotrivă prin examinarea criminalității dintr-un orizont analitic (criminologia biologică, psihologică, sociologică și, mai recent, victimologia), cît și prin investigarea criminalității dintr-un orizont sintetic (criminologia generală, de inspirație clinică sau de orientare interacționistă, această din urmă orientare fiind dominantă în prezent pe scena științifică americană iar, într-o variantă — cea a „reacției sociale" — și în criminologia engleză contemporană) [18 bis].

Trăsătura definitorie a demersului burghez „clasic" și contemporan consistă în faptul că el *ignoră determinismul economico-social al criminalității, considerînd fenomenul criminalității independent de sistemul social-economic capitalist a cărui natură și structură și ale cărui contradicții generează, în realitate, în ultimă instanță, criminalitatea, cu tot cortegiul ei de consecințe.*

2.2. **Criminalitatea în viziunea socialismului științific.**

2.2.1. *Clasicii marxismului au relevat că fenomenul criminalității reprezintă un produs social-istoric* care a apărut pe o anumită treaptă a dezvoltării istorice a societății, *ca urmare a diviziunii sociale a muncii, împărțirii societății în clase antagoniste și a proprietății private asupra mijloacelor de producție* și va dispare pe o altă treaptă, superioară, în condițiile înfăptuirii comunismului, ale lichidării integrale a tuturor stărilor, situațiilor și circumstanțelor social-economice care, în ultimă instanță, determină și întrețin existența și dinamica acestui fenomen social. Spre deosebire de doctrina criminologică burgheză, în concepția criminologiei socialiste, temeiul apariției și al cursului ascendent al criminalității în societatea capitalistă, consistă, în ultimă instanță, în natura modului de producție capitalist, în legitățile sociale obiective care acțio-

[18] În acest sens, a se vedea, JEAN PINATEI, *Traité..., op. cit.*, p. 9—14.

[18] bis A se vedea, în acest sens, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *Confruntări de idei în criminologia occidentală contemporană,* în „Studii și cercetări juridice", nr. 2/1981, p. 163—175.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nează în societatea bazată pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, în contradicțiile antagonice, în inegalitățile structurale social-economice din lumea capitalistă.

2.2.2. *Punctul de vedere al economiei politice marxiste este punctul de vedere esențial asupra problemelor criminalității.* Cheia criminologiei marxiste se află în economie. Ca știință, criminologia marxistă s-a născut în ziua în care Marx, analizînd procesul alienării umane și-a dat seama de dependența criminalității — și a celorlalte racile ale orînduirii capitaliste în ultima analiză, de contradicțiile pe care le generează baza orînduirii sociale și anume proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție.

Pornind de la rezolvarea marxistă a raportului dintre factorii obiectivi și subiectivi în istorie, de la corelația dialectică dintre om și societate — una din cele mai dificile probleme pe care a rezolvat-o marxismul [19] — criminologia marxistă nu neagă rolul trăsăturilor sau însușirilor individuale, psihofizice și biologice ale oamenilor în explicarea cauzală, a originei criminalității în capitalism : „trecerea la act", comiterea de infracțiuni este, chiar în societatea capitalistă, expresia nemijlocită a manifestării structurilor de personalitate, deci a conștiinței și voinței unor indivizi care, de bună seamă, au avut într-o anumită măsură, posibilitatea să-și aleagă conduita lor în lumina exigențelor legislației penale ; indivizii care alcătuiesc în capitalism cohorta celor ce înfrîng exigențele legii penale nu sînt, desigur, în mod fatal, orbește, purtați pe drumul criminalității de inegalitățile social-economice, structurale ale mecanismului sistemului capitalist. Crimnologia marxistă este, așadar, ostilă absolutizării, în mod unilateral, a caracterului obiectiv determinat al conduitelor umane infracționale. Niciodată criminologia marxistă nu a susținut — deși a fost și este învinuită, în acest sens, de doctrina criminologică burgheză — că inegalitățile economico-sociale ale lumii capitaliste ar fi singurele care explică originea criminalității în lumea capitalului.

---

[19] A se vedea, în acest sens ALEXANDRU VALENTIN, CĂLINA MARE, ION IRIMIE, MIRCEA FLONTA, ȘTEFAN CELMARE — *Materialism dialectic*, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 56—57.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.2.3. *Recunoscînd rolul particularităților structurilor de personalitate în geneza criminalității în orînduirea bazată pe proprietatea burgheză asupra mijloacelor de producție,* subliniind că oamenii într-o atare orînduire nu au libertatea absolută în a-și alege conduita lor în raport de exigențele sistemului de drept penal care apără o minoritate exploatatoare, în același timp, criminologia marxistă relevă că premisa fundamentală — nu unică, dar esențială — din care izvorăște, în ultimă instanță, criminalitatea ca fenomen socio-uman o constituie *inegalitatea economico-socială esențială exprimată în relația de proprietate burghezo-capitalistă,* în poziția diferită față de mijloacele de producție a diverselor grupuri sociale. O atare inegalitate economică esențială constituie sursa, cum s-a spus cu drept cuvînt, unui cortegiu de inegalități social-economice : inegalitatea în nivelul și în structura consumului etc. [20], și reprezintă, totodată, sursa *fundamentală, primară* a criminalității. Funcționarea mecanismului sistemului capitalist implicînd reproducerea inegalității esențiale și a celorlalte inegalități macroeconomice și macrosociale implică, pe de o parte, reproducerea alienării sociale generale [21], iar pe de altă parte, reproducerea criminalității : cîtă vreme în capitalism inegalitățile economico-sociale au un caracter structural, ele fiind o premisă, și, în același timp, un rezultat al funcționării mecanismului capitalist [22], al funcționalității contradicțiilor specifice sistemului capitalist și corolarul acestor inegalități și contradicții — fenomenul criminalității — înfățișează un caracter structural, endemic, cronic.

2.2.4. *Nu e mai puțin adevărat că,* fiind un fenomen social concret-istoric, criminalitatea *nu este, totuși, o oglindă fidelă a inegalităților din viața economică și socială* a societății capitaliste. Ca fenomen socio-uman, criminalitatea manifestă o independență *relativă* față de sistemul inegalităților economico-sociale ale lumii capitaliste, datorită, pe de o parte, interven-

[20] NIȚĂ DOBROTĂ, *Inegalități social-economice în lumea capitalului,* în „Era socialistă", nr. 24/1978, p. 40.

[21] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU, *Aspecte ale unei societăți ciudate,* Editura politică, București, 1983, p. 15—24.

[22] A se vedea, în acest sens, GHEORGHE DOGLU, *Inegalități social-economice în lumea capitalului,* în „Era socialistă", nr. 24/1978, p. 39.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ției specifice a factorilor subiectivi datorați particularităților structurilor de personalitate într-atît de diferite, iar pe de altă parte, împrejurării că sistemul capitalist deține în cadrul său nu numai mecanisme de conservare a inegalităților economico-sociale și, prin consecință, de perpetuare a înstrăinării și criminalității, ci și mecanisme pentru asigurarea supraviețuirii sistemului, apte să evalueze întinderea consecințelor și incidențelor criminalității, să examineze starea acesteia, să elaboreze planuri și programe pentru „controlul criminalității" și să angajeze în lupta contra criminalității forțe sociale coercitive considerabile a căror acțiune pot determina uneori, vremelnic, oscilații temporare, de depresiune, de involuție a criminalității, într-un stat capitalist sau altul.

Oscilațiile sezoniere și temporare de descreștere a criminalității într-un anume stat capitalist nu schimbă cu nimic ternii problemei cauzalității criminalității în lumea capitalistă : avînd un caracter structural în capitalism, inegalitățile economico-sociale au un rol *determinant* în apariția și în evoluția *ascendentă „pe termen lung"* a criminalității.

2.2.5. *Evoluția stării criminalității în capitalism urmează*, în esență, *dinamica inegalităților economico-sociale*, mișcarea contradicțiilor specifice economico-sociale, ale sistemului întemeiat pe exploatare și asuprire, *fără a fi o copie fidelă*, datorită independenței relative a criminalității. Mai mult, *chiar formele criminalității* în capitalism evoluează și ele, în ultimă analiză, *în funcție de dinamica inegalităților economico-sociale*, a contradicțiilor specifice societății bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și în funcție *chiar de forma unor atare inegalități și contradicții*, mai precis, în funcție și de forma de organizare a structurii capitaliste a societății monopolismului statal.

Desigur, criminalitatea înfățișează o serie de particularități și capătă trăsături ce o individualizează în diferite și dinamice ipostaze naționale.

Dincolo de ipostazele sale naționale, criminalitatea prezintă anumite trăsături esențiale la nivelul fiecăruia din cele două sisteme social-economice diferite.

2.2.6. *Examinarea criminalității la dimensiunea globală a sistemului capitalist* trebuie să pornească de la analiza profundă făcută de partidul nostru realităților contemporane, în

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care s-a evidențiat faptul că societatea capitalistă se află într-o nouă fază a crizei globale, criză care conferă deopotrivă înstrăinării [23] și criminalității, ca fenomen socio-uman, un caracter *atotcuprinzător*. Începînd din anii '70 se desfășoară cu putere și se adîncește criza capitalismului monopolist de stat ca parte componentă a crizei generale a sistemului capitalist [24], manifestată precumpănitor în accentuarea crizei și recesiunii economice, în ritmurile scăzute ale dezvoltării, în șomajul de masă, în inflația „cu două cifre", precum și în escaladarea fără precedent a criminalității.

O analiză lucidă a contextului economico-social în care se manifestă în prezent criminalitatea în orînduirea capitalistă, la scara sistemului țărilor capitaliste, pune în lumină cîteva trăsături generale, esențiale, ale criminalității, așa cum ea se manifestă în cadrul țărilor aparținînd sistemului capitalist, și multiple corelații dintre care reținem, în continuare, cîteva, esențiale.

2.2.7. *Ca fenomen socio-uman istoricește condiționat*, criminalitatea, în cadrul orînduirii capitaliste, reprezintă un rezultat, în ultimă instanță, al mecanismului sistemului economico-social, al contradicțiilor economico-sociale specifice societății capitaliste [25] întemeiată pe profit și reglată de profit, al societății în care toate produsele sînt o marfă, în care este o marfă însăși forța de muncă, al societății ce transformă în marfă pînă și mințile și inimile oamenilor, făcîndu-i pe mulți să iasă din drumul cel drept — un fenomen social ale cărui rădăcini adînci stau în *relațiile capitaliste de producție, care, în ultimă instanță, zămislesc și fac din criminalitate o sursă de sfidare*.

Sfidarea criminalității în capitalinm, la scara sistemului, adaugă doar un inel lanțului de sfidări a altor multiple fenomene social-economice cu care se află confruntată societatea în

---

[23] A se vedea, în acest sens, DUMITRU LEPĂDATU, *op. cit.*, p. 18.

[24] GHEORGHE DOGLU, *Criza capitalismului monopolist de stat*, în „Era socialistă", nr. 7/1980, p. 20—21 ; a se vedea și IVANCIU NICOLAE VĂLEANU, *Criza capitalismului monopolist de stat*, în „Era socialist", nr. 7/1980, p. 25.

[25] În acest sens, C. BULAI, *Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminologice*", „Studii și cercetări juridice", nr. 3/1970, p. 388.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

actuala fază a crizei capitalismului monopolist de stat. Sfidarea criminalității, sfidarea eforturilor preconizate în cadrul strategiilor naționale de luptă contra criminalității și în cadrul soluțiilor practice de a o stăpîni, de a o controla, de a-i diminua efectele și a evita impactul aproape total, — eforturi sistematice, deoarece capitalismul monopolist de stat mai dispune încă de multiple și tenace mecanisme și pîrghii de control al criminalității — demonstrează *fragilitatea fundamentelor strategiilor occidentale consacrate terapeuticii și profilaxiei criminalității*. De bună seamă, sfidarea criminalității înfățișează un conținut și forme variate de la o țară la alta a lumii capitaliste; evaluarea acestei sfidări reclamă analiza particularităților stării și dinamicii naționale a criminalității, din fiecare stat, reclamă, totodată, analiza a numeroși factori interni — dintre care posibilitățile de a aloca sume tot mai mari din bugetele lor naționale pentru lupta contra criminalității nu este ultimul dintre elementele cardinale de apreciere concretă a dialecticii procesului sfidării criminalității — după cum reclamă, de asemenea, analiza și a influențelor factorilor externi. Nu mai puțin, procesul sfidării criminalității, tendința obiectivă de sfidare a criminalității este în ultimele decenii într-atît de reală la scara globală a țărilor sistemului capitalist, încît multe state occidentale se văd nevoite să afecteze an de an sume considerabile, tot mai mari, din bugetele lor, pentru lupta contra criminalității, sume care depășesc uneori pe cele consacrate învățămîntului, sau pe cele alocate ocrotirii sănătății ori pe ambele laolaltă. Dacă avem în vedere slabele resurse financiare ale țărilor capitaliste din „lumea a treia" — ce nu este întru nimic ocolită de impactul și sfidarea criminalității, cu deosebire a celei izvorîte din tranzacțiile oculte ale societăților transnaționale — ne putem da lesne seama cît de acut este resimțită sfidarea criminalității în țările respective.

Escaladarea și impactul criminalității se manifestă și sînt resimțite în mod diferit de la o țară la alta a sistemului capitalist, dar, în ultima analiză, constituie *o expresie a caracterului capitalist al orînduirii social-economice*, a *crizei structurale* sociale ale societății capitaliste; escaladarea criminalității, accentuarea caracterului ei ca sursă de sfidare în condițiile capitalismului monopolist de stat contemporan, confirmă justețea concepției socialismului științific, care a demonstrat că proprie-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tatea privată asupra mijloacelor de producție și exploatarea omului de către om sînt, în orînduirea capitalistă, cauzele fundamentale ale dezumanizării omului [26] cît și ale criminalității, ale înstrăinării *atotcuprinzătoare* [27].

Clasicii marxismului au relevat că, „proprietatea privată este indisolubil legată de conducerea individuală a industriei și de concurență" [28] și totodată este, în ultimă instanță, intim și indisolubil legată de înstrăinare [29] și de criminalitate, *ca una din formele înstrăinării sociale specifice capitalismului.*

2.2.8. *Criza de ansamblu a sistemului capitalismului monopolist de stat*, agravarea inegalităților economico-sociale, amplificarea inegalității fundamentale a orînduirii capitaliste — deopotrivă la nivelul economiilor naționale a statelor, cît și în sistemul organizat în prelungirea relațiilor sociale capitaliste — au agravat cursul și au amplificat considerabil consecințele criminalității, *au accentuat impactul și sfidarea criminalității*, determinînd apariția unor noi dimensiuni și forme ale criminalității. Astfel, criminalității achizitive i s-a alăturat, de cîteva decenii, explozia criminalității *organizate* la nivel național și transnațional în țările aparținînd sistemului capitalist (metamorfoza și amploarea criminalității *„în gulere albe"*, a diverselor manopere delictoase a responsabililor companiilor multinaționale, sînt, credem, concludente); criminalității tradiționale de violență ce se exercita mai mult sau mai puțin în mod solitar în anii antebelici în diverse state ale lumii occidentale i se adaugă, în ultimele decenii, cu o vigoare deosebită, criminalitatea *organizată de înaltă violență, terorismul, s.a.m.d.*/

O concepție unitară și științifică asupra criminalității implică, prin urmare, examinarea *concret-istorică* atentă a con-

---

[26] În acest sens, ALEXANDRU VALENTIN, CĂLINA MARE, MIRCEA FLONTA, ȘTEFAN CELMARE, *Materialism dialectic*, *op. cit.*, p. 68.

[27] A se vedea, DUMITRU LEPĂDATU, *Aspecte ale unei societăți...*, *op. cit.*, p. 19.

[28] K. MARX, FR. ENGELS, *Opere*, vol. IV, Editura politică, București, 1958, p. 372.

[29] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU, *op. cit.*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ținutului noilor dimensiuni și forme ale criminalității, așa cum se manifestă în condițiile capitalismului monopolist de stat contemporan, a interrelațiilor dintre aceste dimensiuni și forme și sfidarea criminalității, pe de o parte și esența, dinamica și forma inegalităților economico-sociale ale capitalismului contemporan, pe de altă parte.

2.2.9. *Dinamica ascendentă a criminalității în condițiile crizei capitalismului monopolist de stat*, impactul considerabil accentuat și efectiva sfidare a criminalității — deși îmbracă forme ce variază de la o țară la alta, în funcție de particularitățile concrete, naționale și deși nu exclude vremelnice involuții de la un stat la altul — demonstrează, la nivel global al țărilor aparținînd sistemului capitalist, *o erodare tot mai pronunțată a scontatei eficacități a fundamentelor politicii penale, a instrumentarului (pîrghii și mecanisme statale și sociale) acestei politici și, în mod corelativ, o erodare a strategiilor naționale de prevenire a criminalității și de tratament al delincvenților.*

Trebuie să adăugăm că, în rîndul doctrinarilor occidentali în problemele criminalității este răspîndită ideea că politicile și strategiile de prevenire a criminalității și tratament al delincvenților ar constitui un miracol, o veritabilă cutie a Pandorei — că atare politici și strategii ar oferi cheia pentru a influența și a lua în stăpînire problemele criminalității, pentru a diminua consecințele sociale, din ce în ce mai grave și mai greu de cuantificat, ale acestui fenomen social.

Nu putem să nu recunoaștem că speranțele pe care doctrinarii burghezi și le-au pus în capacitatea politicilor și strategiilor de prevenire a crimei și criminalității și de tratament al delicvenților n-au fost întrutotul utopice; în diverse cicluri ale evoluției capitalismului monopolist de stat, în împrejurări naționale istoricește condiționate, practica înfăptuirii obiectivelor strategice preconizate ale luptei contra criminalității a izbutit uneori să blocheze *vremelnic* escaladarea și răspîndirea criminalității, alteori să diminueze consecințele sociale și economice ale unei grupe sau categorii de infracțiuni. Notăm că exemplul, mai vechi, al Suediei, care, după cel de-al doilea război mondial, cîțiva ani a înregistrat o scădere a delincvenței feminine, sau, altul, mai recent, al Japoniei care a

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

semnalat într-un an (1976), a recesiune a criminalității — nu sînt izolate și își au semnificația lor : escaladarea criminalității atrage, în condițiile capitalismului monopolist de stat, reacții puternice de contracarare a impactului criminalității. De aceea, intervenția și rolul statului burghez în contrabalsarea dinamicii ascendente și în ameliorarea consecințelor și impactului criminalității nu poate fi minimalizat. Cu osebire în perioada ascendentă a capitalismului monopolist de stat, strategiile naționale de luptă contra criminalității — construite, între altele, și pe ideea că escaladarea criminalității atrage consecințe sociale și economice pe care „societatea de consum" nu și le poate îngădui — cu toate limitele și cu toate eșecurile lor au izbutit *uneori*, plătind un preț considerabil, să reducă volumul uneia sau alteia dintre categoriile ori grupele criminalității, să atenueze unele consecințe sociale ale acestui fenomen ori chiar să determine o reducere *vremelnică* a ratei medii anuale a criminalității. Nu e locul, aici, să analizăm cu ce preț și cu ce mijloace s-a obținut atenuarea șocului escaladării criminalității pe un meridian sau altul al lumii capitaliste. Este suficient să precizăm că diminuarea ratei medii anuale cu tendință ascendentă și atenuarea procesului obiectiv al amplificării consecințelor sociale și economice ale criminalității s-au dovedit a fi deziderate, în cele din urmă, *utopice* ale politicii, strategiei și tacticilor occidentale de luptă contra criminalității. De fiecare dată cînd, în ipostaze naționale diferite, chiar în condițiile de ascensiune a capitalismului monopolist de stat, s-a reușit să se „modeleze" rata medie anuală ascendentă a criminalității și, să se diminueze anumite consecințe sociale-economice ale acestui flagel, de tot atîtea ori *fenomenul criminalității a reizbucnit cu și mai mare vehemență*. Iată, spre pildă, în America de Nord, s-au examinat evoluția și consecințele criminalității după patrusprezece ani de prohibiție (în legătură cu circulația și consumul băuturilor alcoolice, în perioada interbelică) ; analiștii și experții în problemele criminalității au reținut, e drept, o diminuare a criminalității achizitive, legată de traficul ilicit de alcool dar nu au putut să nu constate o amplificare — consecutivă diminuării criminalității achizitive — a criminalității de violență și de înaltă violență organizată din ce în ce mai metodic. Și exemplul S.U.A. nu este, în această privință, izolat. Examinat cu luciditate și realism, procesul obiectiv al creș-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

terii ratei medii anuale și al amplificării sistematice a consecințelor social-economice ale criminalității, agravarea sfidării criminalității și a impactului acestui fenomen social reprezintă un proces *obiectiv ireversibil*, zămislit, în ultimă instanță, de structura și contradicțiile sistemului capitalismului monopolist de stat ; evoluția acestui proces constituie o dovadă, în plus, și a crizei acute la nivel macrodecizional a statului capitalist monopolist care, în faza actuală a monopolismului statal, relevă *capacitatea din ce în ce mai scăzută, mai limitată, de a stăpîni problemele criminalității*, de a elabora și aplica strategii cu adevărat eficiente de luptă contra criminalității și de tratament al delincvenților.

2.2.10. *Întreaga traiectorie a dezvoltării orînduirii capitaliste*, tot procesul maturizării capitalismului monopolist de stat, reflectă în fapt — desigur un linear, mecanic, — *o statornică amplificare a cursului și formelor criminalității, o adîncire a impactului criminalității, a repercusiunilor social-economice și psihologice ale acestui fenomen*, în toate straturile societății burgheze.

2.2.11. *Criminalitatea nu poate fi permanentă fiindcă nici criza sistemului capitalist — care*, în ultimă instanță, explică atît apariția, amploarea, impactul și sfidarea criminalității cît și incapacitatea funciară a autorităților de a controla — nu se poate adînci și nu poate dăinui la infinit : pe o cale sau alta, mai devreme sau mai tîrziu, în funcție de condițiile *interne* și, desigur, de situația internațională, vor trebui smulse și rădăcinile economico-sociale ale criminalității ; capitalismul monopolist de stat va trebui să iasă din criză. [30]

Soluția *fundamentală* capabilă să schimbe în mod real și radical, calitativ, situația în materie de criminalitate este cea preconizată și fundamentată de întemeietorii socialismului științific și anume *a lichidării relațiilor de producție capitaliste*, a trecerii pe cale revoluționară la o nouă societate [31], la relații economico-sociale *calitativ* deosebite de cele capitaliste.

---

[30] IVANCIU NICOLAE VĂLEANU, *Criza capitalismului...*, *op. cit.*, p. 23.

[31] În acest sens, C. BULAI, *Premise...*, *op. cit.*, p. 388 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.2.12. *Așa cum au arătat întemeietorii socialismului științific:* „desființarea proprietății private constituie cea mai succintă și cea mai caracteristică expresie pentru a desemna transformarea întregii orînduiri sociale, transformare care decurge în mod necesar din dezvoltarea industriei, fiind de aceea pe bună dreptate considerată de comuniști ca revendicarea principală“ [32].

2.2.13. Meritul istoric al întemeietorilor socialismului științific consistă, așadar, nu numai în faptul că au definit originea și esența criminalității în orînduirea capitalistă în termenii preciși ai economiei politice, ci și în împrejurarea să au mers în analiza contradicțiilor capitalismului pînă la capăt, dezvăluind tendința capitalismului de a se transforma în contrariul său, de a crea premisele obiective și subiective ale revoluției socialiste, punînd astfel în lumină adevărul că revoluția socialistă este *un proces istoric obiectiv care inaugurează orînduirea umanismului real, practic, în care omenirea este, în cele din urmă, izbăvită de criminalitate.*

2.2.14. *Mișcarea istorică reală sensul evoluției proceselor economico-sociale,* duce, deci, *obiectiv,* către organizarea socialistă a societății, a unei societăți *capabile cu adevărat să consolideze premisele obiective și subiective reale ale unei lumi fără de criminalitate.* Organizarea socialistă constituie, în adevăr, cum s-a spus strălucit de către secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „singura cale de înlăturare inegalităților, a asupririi unui popor de către altul, a exploatării și asupririi maselor populare, de realizare a unei societăți mai umane, mai drepte, mai bune, care să asigure tuturor cetățenilor condiții egale de muncă și viață, care să permită afirmarea plenară a personalității umane a fiecărei națiuni“ [33] — singura cale spre o lume fără de criminalitate.

---

[32] K. MARX FR. ENGELS, *Opere,* vol. IV, Editura politică, București, 1958, p. 373.

[33] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la Conferința națională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982,* Editura politică, București, 1982, p. 51.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

SECȚIUNEA A III-A

Funcțiile criminologiei

Criminologia, ca ansamblu teoretico-metodologic unitar, ca teorie generală asupra cauzelor și remediilor sociale ale criminalității, răspunde unor multiple funcții.

3.1. Funcția teoretico-explicativă.

3.1.1. *Demersul științific în criminologie este interdisciplinar și, totodată, analitico-sintetic;* el își propune investigarea criminalității, ca fenomen socio-uman, în toate articulațiile și interrelațiile sale esențiale, cunoașterea cu deosebire a etiologiei criminalității și analiza procesului luptei contra criminalității.

3.1.2. *Din perspectiva materialismului dialectic și istoric,* criminologia este — în multiple sensuri și într-un anume grad — o știință *integratoare:* ea urmărește cunoașterea criminalității, ca fenomen *concret-istoric,* integrîndu-și mai întîi, cunoștințele parțiale oferite de alte științe care abordează sau se preocupă numai parțial de problematica criminalității *ca fenomen social* și anume, precumpănitor, statistica penală, demografia, informatica, psihologia, psihiatria, medicina legală, criminalistica, sociologia, etica și, de bună seamă, științele juridice penale — dreptul penal, dreptul procesual penal, dreptul execuțional penal.

3.1.3. *În același timp, criminologia,* ca teorie generală asupra criminalității și a luptei împotriva criminalității, își integrează datele parțiale oferite de cercetarea concret-empirică de echipă, privind criminalitatea — ca un concept *multidimensional,* ca o realitate dinamică — în diversele sale ipostaze și în multiplele ei interrelații.

3.1.4. *Astfel, criminologia,* pornind de la complexitatea intrinsecă a realității socio-umane pe care o reflectă, mai întîi, masa datelor statisticilor penale, evaluează întinderea, distribuția, starea, natura și structura precum și consecințele sociale ale criminalității în raport de sistemul (subsistemul) de drept penal dintr-o societate dată, într-o anumită etapă a evoluției acesteia. Banca de date statistice îngăduie, — în măsura în care

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

indicatorii statisticilor penale au fost unificați la nivelul unui singur organ central sau local, după caz, și construiți pentru a furniza date complete, în special astăzi cînd sînt prelucrate prin ordinator — îngăduie, deci, a ne forma o concepție unitară asupra tendinței esențiale în evoluția criminalității (delincvenței), asupra oscilațiilor vremelnice și aleatorii ale acesteia, precum și asupra distribuției teritoriale a diverselor grupe ori categorii de infracțiuni și a variatelor componente ale fenomenului criminalității. Dacă criminologia, în virtutea funcției sale teoretico-explicative este chemată să examineze și să definească amploarea, tendința esențială, oscilațiile și distribuția teritorială a criminalității, ea trebuie, ca știință, în unire cu statistica și cu matematicile moderne — prin valorificarea experienței naționale și internaționale în materie — să contribuie la *perfecționarea gamei indicatorilor statistici*, la determinarea precisă și mai nuanțată a indicatorilor de ordin penal, și la *completarea paletei lor cu indicatori sociali și economici* capabili să furnizeze date semnificative asupra contextului socio-economic în care s-au săvîrșit diverse infracțiuni.

Dat fiind că fiecare indicator statistic măsoară cel mai adesea o fracțiune a unui concept multidimensional, cum este cel al criminalității, pentru a avea o imagine completă asupra acestui fenomen, deopotrivă la nivel macrosocial și la scara fiecărei unități administrativ-teritoriale, e necesar, să examinăm întreaga serie de indici formați din mai mulți indicatori, adică întregul sistem sau model căruia aparține fiecare indicator statistic privind criminalitatea. Nici unul dintre indicatorii statistici nu trebuie să fie subapreciat : criminologia își extrage concluzii din evaluarea fiecărui indice referitor la criminalitate, coroborînd datele furnizate de indicatorii statistici penali cu datele furnizate de indicatori statistici privind contextul social-economic pe care atare indicatori îl măsoară și îl reflectă.

Astfel, spre pildă, indicele lui *modus operandi* — folosit în numeroasele țări de organele de ordine internă, — servește, mai întîi, în ordinea practică imediată, pentru identificarea țintelor vulnerabile (în contextul extrem de variat al diverselor verigi ale activităților economico-sociale) și a ocaziilor „ușoare" și, deci, pentru a direcționa operativ activitatea organelor de specialitate de ordine internă spre a bloca eventualitățile „tre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cerii la act", adică riscurile comiterii de infracțiuni în atare ținte și spre a avertiza conducerea unităților socialiste (în sensul art. 145 Cod Penal) ori, după caz, persoanele fizice, „previctimele", spre a înlătura eventualitățile comiterii de infracțiuni, adică situațiile susceptibile să ofere ocazii pentru săvîrșirea de fapte penale. Totodată, examinarea indicelui lui *modus operandi* permite criminologiei, în ordinea teoretică, pe baza evaluării complexe privind același indice, dar examinat în contextul social-economic concret cu ajutorul și a altor metode și tehnici, — cum ar fi, cea a sondajelor de opinii privindu-i pe responsabilii unor atare ținte vulnerabile ori cea a analizei factoriale a perimetrului social-economic în care au intervenit „ocaziile ușoare" etc., — să identifice zonele în care anumite situații concrete de viață poartă în ele germenii de delincvență și să sugereze factorilor de decizie măsuri pentru prevenirea imediată sau „pe termen lung" a riscurilor apariției crimei și criminalității. Din considerente lesne de observat, atare evaluări în context social chiar a unui singur indice al criminalității, ca și sugestiile pe care le antrenează, au, într-o măsură, un caracter confidențial: criminologia însăși — și nu numai pe meridianul românesc — din pricina unor motive de securitate socială este nevoită a păstra un oarecare caracter confidențial...

Nu este mai puțin adevărat că, păstrînd în parte caracter confidențial, criminologia, în temeiul funcției sale teoretico-explicative, relevă că indicatorii statistici sînt auxiliari valoroși, instrumente de măsură exactă, cantitativă, a criminalității și a contextului stărilor, situațiilor și circumstanțelor în care aceasta se ivește. Mai mult, atunci cînd într-un model sau sistem de indicatori statistici ai criminalității se înglobează, alături de indicatorii de ordin penal și indicatori sociali și economici, baza de calcul astfel amplificată are aptitudinea să furnizeze informații mai complete și asupra contextului social al criminalității, asupra participanților la comiterea de infracțiuni ca și asupra victimelor și chiar să măsoare eficiența metodelor de prevenire și de apărare socială contra criminalității, să măsoare eficitatea tratamentului penal al delincvenților etc., într-un sistem (subsistem) de drept penal și de drept execuțional penal dat, concret-istoric.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.1.5. *Statisticile oficiale oferă informații numai privind criminalitatea relevată*, ceea ce reprezintă, cum se știe, porțiunea aparentă, de deasupra apei, a aisbergului, cu alte cuvinte, nu ne oferă informații asupra criminalității *reale*.

Partea „ascunsă" a delincvenței variază după diferite categorii ori grupe de infracțiuni, și, de bună seamă, după diferite sisteme social-economice. Criminologia studiază, măsoară în chip probabilist și evaluează starea, dinamica, precum și, în limitele posibilităților, impactului sau repercursiunile „feței nevăzute" a criminalității, a delincvenței, asupra realităților economico-sociale și umane întrucît înfăptuirea unor acțiuni de prevenire și de apărare socială împotriva criminalității, cu adevărat eficiente, implică nevoia unor informații științifice cu privire la criminalitatea reală: simple impresii nu sînt îndestulătoare dacă voim să definim, la un moment dat starea *reală*, dinamica completă și impactul criminalității și dacă voim să definim cu maximum de realism consecințele social-economice și umane ale criminalității. Detectarea criminalității reale — care este posibilă prin, spre pildă, anchete sociale „anonime" ori prin sondaje sociale „confidențiale" etc., — este pe deplin recomandabilă și necesară, după cum recomandabilă și necesară este măsurarea prin sondaje de opinii, prin utilizarea teoriei informatice etc., și evaluarea impactului criminalității reale.

O atare măsurare poate fi obținută prin diferite metode, dintre care unele au dat în practică rezultate promițătoare.

Astfel, studii întreprinse în mai multe țări occidentale, în special în țările nordice din Europa occidentală și în S.U.A. [34], în privința unor infracțiuni mărturisite de autorii lor, au pus accentul asupra unei discrepanțe care există înare faptele antisociale oficial înregistrate în statisticile penale și numărul real de infracțiuni săvîrșite. Tehnicii moderne de eșantioane și de sondaj statistic permit să se obțină cu regularitate răspunsuri cu privire la comportamentul antisocial care întregește criminalitatea reală, pe sectoare de conduite umane. Metode specia-

---

[34] A se vedea, E. DOLESCHAL *„Hidden Crime"* — Criminalitatea ascunsă, Crime and Delinquency Literature, vol. 2, no. 5, (octombrie 1970), p. 546—572, și ROGER HOOD, RICHARD SPARKS, *„Key Issues in Criminology"* — Controverse — cheie în criminologie (New York/Toronto, McGraw-Hill, 1970, p. 11—79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lizate de evaluare permit să fie puse în evidență anumite tipuri de date. Analize multiforme bazate pe un complex de tehnici [35] și chiar pe metode imaginative permit o perspectivă asupra stării și dinamicii criminalității reale și oferă posibilități pentru a sugera metode de control al acesteia.

În criminologia socialistă problemele criminalității reale se pun, de bună seamă, în termeni întrucîtva diferiți de analiză, deși metodele și tehnicile de investigare nu diferă fundamental.

În principiu, în societatea socialistă acțiunea legilor obiective ale construcției socialismului și înaintării spre comunism, climatul de ordine și disciplină instaurat în relațiile interumane în cadrul orînduirii socialiste, imprimă, la scară macrosocială, o *tendință esențială de recul a criminalității relevate* — reflectată statistic, an de an, desigur cu particularități naționale variate de la o țară socialistă la alta ; acțiunea legităților obiective ale construcției socialismului și comunismului constituie în același timp premise *obiective* care — în condițiile existenței și întăririi climatului civic sănătos ce caracterizează esențialmente relațiile interumane din societatea socialistă — alimentează un curs cu o linie fundamentală descendentă a criminalității *reale*. Dar cercetările privind criminalitatea reală întîrzie să-și publice rezultatele... Atare cercetări și rezultate sînt, din cîte cunoaștem, extrem de promițătoare întrucît ele ocazionează sugestii apte să ușureze identificarea unor anumite puncte „fierbinți" ale unor realități social-economice și umane și pentru a bloca eventualitățile și riscurile de comitere a unor infracțiuni. În adevăr, spre pildă, anchetele sociale „anonime" sau sondajele „confidențiale" ce tind a detecta aria situațiilor și

---

[35] S. GIORA SHOHAM, *„A crosscultural research on the dynamics of hidden delinquency and its possible control"* — „O cercetare asupra dinamicei delincvenței ascunse și controlul ei posibil". A se vedea și, „Research for action in crime prevention : Report on the Interregional Seminar on the Use of Research as a Basis for Social Defence Policy and Planning" — Cercetarea pentru acționarea în prevenirea criminalității : raport asupra seminarului interregional privind utilizarea cercetării ca o bază pentru metoda de apărare socială și planificare (ESA/OTC/75/1), și M. A. GONZALEZ BEREHDIQUE *„Consecuencias economicas y sociales del delito : nuevos desafios para la investigation y el planeamiento"* — Consecințe economice și sociale al delictului : date noi pentru investigare și planificare — Raport prezentat la al 5-lea Congres al Națiunilor Unite asupra prevenirii crimei și tratamentul delincvenților.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

stărilor socio-umane ce întreţin criminalitatea reală, pot oferi concluzii pentru eliminarea unor disfuncţii la nivelul unor verigi ale activităţilor economico-sociale, la nivelul comportamentului unor microcolectivităţi sau unor indivizi din cadrul acestora ; cercetarea delincvenţei ocult — pe seturi de comportamente socio-umane, pe mecanisme, verigi, şi reţele de stări, situaţii şi circumstanţe socio-umane ce conţin şi eventualităţi de comitere de infracţiuni — este extrem de fertilă pentru stabilirea zonelor în care sînt mai frecvente eventualităţile comiterii de infracţiuni ori sînt mai frecvente situaţiile ce pot degenera în comiterea de infracţiuni, ca şi pentru intervenţii preventive, pentru blocarea şi eliminarea riscurilor sau eventualităţilor săvîrşirii de infracţiuni. Este ceea ce întreprinde, deocamdată timid, ceea ce trebuie să-şi propună criminologia românească în stadiul actual, la orele maturităţii ei, deoarece cercetarea delincvenţei „ascunse", a criminalităţii reale, constituie una din căile extrem de promiţătoare pentru înfăptuirea dezideratului fundamental al politicii penale a partidului şi statului nostru, potrivit cu care „principala noastră preocupare trebuie să fie de a-i împiedica pe oameni să comită abateri, iar atunci cînd o fac, de a-i ajuta să se îndrepte" [36]

3.1.6. *Este de la sine înţeles că ceea ce este normal sau anormal într-o societate dată — incluzînd proporţiile sale de criminalitate — depinde de mai mulţi factori ;* şi tot de la sine înţeles este faptul că noţiunea de criminalitate poate varia în timp, şi spaţiu, definiţia ei juridică fiind în funcţie de sistemul de valori sociale apărate în cadrul unui subsistem de drept penal. Criminalitatea constituind un fenomen social, economic, politic şi juridic produce multiple consecinţe social-economice, politico-morale etc., deopotrivă imediate şi de mai lungă durată, directă şi indirectă, vizibile şi invizibile, materiale şi psiho-sociale (repercusiuni asupra climatului psiho-social care este greu de delimitat şi care este şi mai greu de cauntificat), macro şi microconsecinţe [37]... Ştiinţa criminologiei examinează — în temeiul funcţiei sale teoretice-explicative — aceste consecinţe plasîndu-se la diferite niveluri, macro şi microsociale,

[36] NICOLAE CEAUŞESCU — „Raport cu privire la realizarea Hotărîrilor Congresului al XI-lea, a Programului Partidului Comunist Român şi la sarcinile de viitor", în — „Conferinţa naţională a Partidului Comunist Român, 7—9 decembrie 1977", Editura politică, Bucureşti, 1978, p. 43.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

macro și microeconomice etc., și orientîndu-se în multiple direcții : *sectorial*, întrucît atare consecințe sînt identificate nemijlocit în cadrul activității organelor de ordine internă și de justiție și *multisectorial*, deoarece consecințele criminalității sînt resimțite în economie, în viața socială, în starea de spirit a populației etc. Criminologia are ca preocupare, în această privință, a răspunde la următoarele întrebări : asupra cui sau asupra căror procese, fenomene și fapte — social-economice — se răsfrîng consecințele criminalității ? Numai asupra delincventului sau și asupra victimei, ori asupra ambilor și, în plus, asupra familiilor lor ? Asupra economiei sau asupra stării de spirit a populației ? *Problema și soluțiile consecințelor* criminalității sînt integrate problemelor și soluțiilor adoptate pe plan național pentru dezvoltarea economico-socială, pentru progresul social, întrucît anihilarea consecințelor criminalității condiționează progresul social. De aceea, criminologia este preocupată, pe de o parte, de a identifica și evalua impactul sau repercursiunile criminalității și de a propune opțiuni pentru a măsura cît mai exact — cu mijloace informatice, statistice, economice, tehnice, etc., moderne — gradul de impact sau întinderea consecințelor criminalității deopotrivă asupra cetățenilor cît și asupra vieții economico-sociale, iar pe de altă parte, de a sugera — prin inovații-multiplicarea opțiunilor legitime pentru a limita consecințele și repercusiunile provizibile ale criminalității și a favoriza, astfel, în final, reducerea criminalității însăși.

3.1.7. *Un centru de interes cardinal în cercetarea criminologică îl formează problemele cauzalității criminalității*, ca fenomen socio-uman.

În ceea ce o privește, criminologia socialistă abordează problemele cauzalității criminalității în cadrul unui context

---

[37]. Aceste aspecte au fost reamintite în analiza unor probleme ridicate de criminalitatea de pe alte meridiane. A se vedea, de exemplu : MANUEL-LÓPEZ-REY : *Crime : An Analytical Appraisal*" (Criminalitatea: o apreciere analitică) (New York, Praeger, 1970) ; S. C. VERSELE : „*La violence institutionalisée*" — Violența instituționalizată — raport prezentat la al 23-lea Congres internațional de criminologie, Maracaibo, Venezuela, 28 iulie — 3 august 1974 ; IAN TAYLOR : The New Criminology : For a Social Theory of Deviance" — Noua criminalogie : pentru o teorie socială a devianței — (London, Rutledge and Kegan Paul, 1973).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

social-economic, istoricește condiționat, *din perspectiva filosofiei marxiste* cu privire la dialectica raporturilor dintre existența socială și conștiința socială, dintre obiectiv și subiectiv, dintre posibilitate și realitate, dintre necesitate și întîmplare, dintre libertate și necesitate etc.; ea examinează problemele criminalității *în lumina legii universale a cauzalității*, ținînd seama, totodată, de modul în care acționează *legea unității și luptei contrariilor* în cadrul realităților concret-istorice diferite de la o țară socialistă la alta.[38]

Un interes deosebit pentru cunoașterea problemelor cauzalității fenomenului criminalității, ca și a altor fapte antisociale — astfel cum se înfățișează în societatea socialistă românească, în stadiul actual al evoluției sale — prezintă concepția întemeietorilor socialismului științific privind interacțiunea dintre diferite procese și fenomene economice și social-umane, concepția lui V. I. Lenin privind etiologia complexă a criminalității în societatea socialistă — care învederează că, în esență, criminalitatea constituie un fenomen străin naturii socialiste a orînduirii social economice, că rădăcinile adînci ale acestui fenomen supraviețuiesc din vechea orînduire capitalistă, cauzele și condițiile acestui fenomen socio-uman manifestîndu-se într-un mod specific în orînduirea socialistă, diferențiat în raport cu realitățile concret-istorice din fiecare țară[39] precum și poziția partidului nostru în problema contradicțiilor din societatea socialistă românească contemporană,[40] în problemele luptei

---

[38] A se vedea — asupra problemelor cauzalității criminalității în societatea socialistă, — dintre lucrările din literatura sovietică: V. N. KUDREAVȚEV — *„Cauzalitatea în criminologie"*, Moscova, 1968, p. 161—170; I. I. CARPEȚ, A. RATINOV — *„Conștiința juridică și cauzele criminalității"*, în — „Statul și dreptul sovietic", nr. 12/1968, p. 50—53; I. I. CARPEȚ — *„Problema cauzalității"*, Moscova, 1969, p. 101 și urm.; A. B. SAHAROV — *„Despre trăsăturile antisociale ale personalității infractorului"*, în — „Statul și dreptul sovietic", nr. 10/1976, p. 110 și urm.; din literatura jugoslavă, a se vedea, MILAN MILUTINOVICI — *„Tendințe de bază în criminologia contemporană"*, în „Congresul al VIII-lea de criminologie', Belgrad, vol. I, 1973 (în traducere românească la Ministerul justiției), p. 3—5.

[39] A se vedea, C. BULAI — „V. I. Lenin despre fenomenul criminalității și despre politica penală a statului socialist", în — „Revista română de drept", nr. 5/1970, p. 50—60.

[40] A se vedea, NICOLAE CEAUȘESCU — *„Raport la Conferința națională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982"*, Editura politică, București, 1982, p. 38—41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pentru prevenirea și combaterea criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității. [41]

6.2 Funcțiile aplicativă și prospectivă.

3.2.1. *Complexitatea problemelor cauzalității criminalității în societatea socialistă românească — probleme pe care le investighează criminologia*, în virtutea funcției sale practice, spre a identifica modele de interacțiuni cauzale la nivelul diverselor grupe și categorii de infracțiuni, precum și la scara fenomenului criminalității în ansamblu și a oferi, astfel o bază pentru cunoașterea veridică, esențială, a criminalității și pentru direcționarea de către factorii de decizie a intervențiilor preventiv-educative — se datorează împrejurării că, fiind esențialmente o problemă de comportament, criminalitatea implică, prin definiție, influențe extrem de diverse și din multiple orizonturi : biologice, psiho-neurologice și psiho-morale, sociale, economice, educaționale ș.a. ; criminalitatea se manifestă *esențialmente ca un fenomen socio-uman de inadaptare sau neintegrare socială a unor indivizi*, la condițiile materiale și spirituale ale societății socialiste, la exigențele legii penale care exprimă voința și interesele oamenilor muncii, ale întregului popor.

Ca fenomen socio-uman, criminalitatea, apare pe o altă orbită și evoluează potrivit altor legități — esențialmente *stohastice*, probabiliste — decît covîrșitoarea majoritate a fenomenelor și proceselor economice și sociale care, ele, asigură și exprimă viabilitatea și funcționalitatea sistemului social socialist și cadrul în care se înfăptuiește strategia edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Orbita specifică — tipul specific de cauzalitate — din care se ivește criminalitatea relevă marginalitatea acestui fenomen socio-uman în perimetrul societății socialiste ; metamorfoza și

---

[41] În acest sens, a se vedea, NICOLAE POPOVICI, — *„Politica Partidului Comunist Român de prevenire și combatere a faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă"*, în — „Revista română de drept", nr. 1/1982, p. 3 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

evoluția crimei și criminalității se produc după legități statistice.

Criminalitatea apare însă în condițiile dinamicii contradictorii a proceselor și fenomenelor social-economice, educaționale, culturale etc., în condițiile existenței unor contradicții în unele verigi din realitatea socialistă românească, în sfera economică, socială, în domeniul mai ales al educației, în sistemele învățămîntului, culturii și altele, și, astfel fiind, unele din efectele contradicțiilor din cadrul activităților desfășurate la nivelul unor verigi ale proceselor social-economice, educaționale, judiciare etc., se pot intersecta și pot să interacționeze cu contradicțiile proprii procesului de formare a personalității unor indivizi, deci, cu structurile de personalitate deficitare — pot, cu alte cuvinte, să conțină, în circumstanțe specifice, germenele și unei variante de comportament antisocial, pot crea și posibilitatea săvîrșirii de infracțiuni.

Sursele socio-umane ale criminalității — pe care le investighează criminologia ca știință, în năzuința de a oferi modele de relații cauzale fidele realității, susceptibile să ocazioneze intervenții preventiv-educative — sînt, prin urmare, în mod esențial, precumpănitor *subiective*; dar și obiective, primare și secundare, imediate și mediate, menifeste sau latente, mai vechi sau mai noi, cu acțiune instantanee sau cu acțiune de oarecare durată, cu caracter intern dar influențate și de acțiuni venite din afară, de poluare morală și intelectuală, cunoscute sau... încă necunoscute, fiindcă criminalitatea înmănunchiază și multe imponderabile.

3.2.2. *Să adăugăm că*, fiecare dintre asemenea surse socio-umane ale criminalității sînt, la rîndul lor formate dintr-o serie de stări, situații și circumstanțe socio-umane, care au o configurație, o greutate specifică și o intensitate diferite, cel puțin în timp, în spațiu, și în raport cu istoria lor; au, desigur, și o mișcare specifică, contradictorie. Nu mai puțin, ansamblul surselor socio-umane ale criminalității relevă veritabile rețele de factori individuali și sociali, care sînt puternic ancorate în contingent: zona cauzalității criminalității include necesitatea examinării atente a contingentului, știut fiind că, locul și rolul diverselor surse socio-umane în etiologia criminalității este extrem de mobil, schimbător, că diverse surse socio-umane își pot schimba locul și rolul lor în procesul

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cauzalității concrete, atît la nivelul fiecărei componente cît și la scara criminalității în ansamblu.

Este evident că, sursele socio-umane ale criminalității în societatea socialistă românească nu interacționează genetic cu necesitate istorică ci cu o necesitate *în sens statistic*, fiindcă interacțiunea genetică în fapt a diverselor stări, situații și circumstanțe individuale și sociale din rețelele de surse ce încă întreține criminalitatea, deși nu este imposibilă, contrazice în socialism necesitatea *istorică*.

De aceea, tocmai pentru că nu este în ultimă instanță determinată de structura sistemului economico-social al societății socialiste românești, criminalitatea — deoarece constituie o maladie a trecutului — se înfățișează ca un fenomen socio-uman *anacronic*.

3.2.3. *În temeiul funcției sale practice*, criminologia socialistă recompune *ipso facto* esențialmente tabloul de rețele din constelația de stări, situații și circumstanțe socio-umane care au interacționat în cadrul determinismului specific criminalității la nivel macrosocial, pe categorii și grupe de infracțiuni, de infractori etc., încercînd a identifica — pe baza studiului naturii interacțiunilor genetice deja materializate în comportamente infracționale — direcția sau tendința esențială de reapariție probabilă a unor atare interacțiuni cauzale și, totodată, sugerînd eventualități pentru optimizarea intervenției preventive și curative, pentru sporirea eficacității muncii de prevenire și combatere a criminalității, la nivelul sistemului democrației socialiste românești sau a diverselor sale verigi.

3.2.4. *Un alt centru de interes de importanță capitală pentru criminologie îl constituie problemele prevenirii și combaterii criminalității*. Prin funcțiile sale practică și prospectivă, criminologia urmărește să ofere un răspuns multiplelor nevoi ale perfecționării luptei contra criminalității.

În ceea ce o privește, criminologia socialistă românească, răspunzînd acestor funcții, își construiește explicația privind prevenirea criminalității și apărarea socială a valorilor ocrotite de legea penală, pornind de la investigarea modului în care se

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

înfăptuiește în practica socială și judiciară lupta contra criminalității și tratamentul delincvenților, de la obiectivele și căile fundamentale de realizare a strategiei românești de prevenire și combatere a criminalității — strategie stabilită în programul partidului și în documentele cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră adoptate în unanimitate de Conferința națională a P.C.R., din 16—18 decembrie 1982.

Criminologia, în spiritul practicii revoluționare a partidului nostru — în realizarea funcțiilor sale, practică și prospectivă — construiește și reînnoiește mereu, pe baza realității fenomenului criminalității aflat în permanentă mișcare, *modele* variate de scenarii pentru programe de prevenire și combatere a criminalității, pentru intervenții preventiv-educative și pentru sporirea eficacității tratamentului de resocializare a delincvenților. Demersul teoretic în criminologie tinde la permanenta verificare a veridicității și eficacității modelelor de sisteme de prevenire a criminalității, de apărare socială a valorilor ocrotite de legea penală și de tratament eficace al delincvenților, în practica socială de prevenire și combatere a criminalității — singurul criteriu al adevărului modelelor și scenariilor teoretice pe care criminologia le elaborează.

În virtutea funcțiilor sale aplicativă și prospectivă, criminologia socialistă românească reconstituie în esență, pe de-o parte, sistemul activităților de prevenire primară și secundară a criminalității iar pe de altă parte, sistemul de apărare socială contra criminalității și de tratament al delincvenților; sugerează metode și tehnici de perfecționare a formelor de planificare și înfăptuire a luptei contra criminalității, sprijinind astfel practica socială și judiciară spre a acționa cu deplină eficiență „pentru perfecționarea în continuare a relațiilor sociale, a formelor de conducere și planificare, prin creșterea rolului maselor populare în conducerea tuturor sectoarelor de activitate" [42].

Pentru a răspunde funcțiilor practică și prospectivă, criminologia socialistă românească încearcă — întrebuințînd și

---

[42] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Raport la Conferința națională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982"*, — Editura politică, București, 1982, p. 38.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

integrîndu-și metode și tehnici moderne statistice, economice, matematice, informatice — să măsoare și să evalueze eficiența diverselor procedee sau modalități (forme) concrete de realizare a prevenirii criminalității și de apărare socială contra criminalității, în vederea multiplicării opțiunilor de intervenție preventiv-educativă cu noi modele care să servească obiectivului sporirii eficienței strategiei și practicii luptei contra criminalității.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL II

METODE ȘI TEHNICI DE CERCETARE ÎN CRIMINOLOGIE

SECȚIUNEA A I-A

Materialismul dialectic și istoric — baza teoretică, epistemiologică, metodologică și axiologică a criminologiei socialiste

1.1. Filosofia marxistă — materialismul dialectic și istoric — reprezintă cadrul *general* diriguitor teoretic, epistemiologic, metodologic și axiologic al criminologiei socialiste.

Ca fenomen socio-uman concret-istoric, criminalitatea poate fi înțeleasă cu adevărat științific, în esența și cauzalitatea sa, numai din perspectiva materialist-istorică asupra sistemului social global în care se manifestă, din perspectiva legilor dialecticii materialiste, a interdependenței dintre factorii obiectivi și subiectivi,[1] dintre necesitate și întîmplare, dintre posibilitate și realitate, în procesul evoluției societății. Dialectica materialistă este singura metodă animată de spirit științific în sensul propriu al acestui cuvînt și, de aceea, ea constituie un instrument superior de analiză a crimei și criminalității, ca realități socio-umane ivite într-un cadru social istoric concret, determinat.

1.2. Crima și criminalitatea, ca și procesul luptei contra criminalității sînt de natură dialectică, deoarece sînt plămădite din elemente contradictorii. Astfel fiind, și gîndirea care trebuie să le oglindească exact, e necesar să fie tot dialectică.

---

[1] A se vedea, ION TUDOSESCU, MIHAI FLOREA, CORNEL POPA și colaboratorii — *„Materialism dialectic și istoric"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 31 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.3. Dialectica fiind „experiență" — experiența pe care cercetătorul o întreprinde cu privire la crimă și criminalitate, cu privire la trăsăturile structurii de personalitate a celor ce au participat la comiterea de infracțiuni și, totodată, cu privire la procedeele (metodele și tehnicile) de prevenire și combatere a criminalității — în prima fază a desfășurării ei predomină elementul descriptiv, momentul luării de contact cu fizionomia, cu modul și circumstanțele în care au fost săvîrșite infracțiunile concrete din cadrul eșantionului de fapte penale supuse analizei criminologice, astfel cum acest mod și circumstanțe — reale și personale — au fost reținute judiciar în procesele penale soluționate definitiv, în materialele statistice și în dosarele organelor de stat ce asigură tratamentul și resocializarea delicvenților.

În acest prim moment al demersului științific, faptele infracționale supuse cercetării ni se înfățișează ca fiind, cel mai adesea, stranii, incoerente, fără vreo legătură între ele; pentru a le degaja esența și, mai ales, cauzalitatea lor trebuie să depășim aparența, să examinăm crima și criminalitatea ca structuri, într-un context socio-uman în care s-au săvîrșit în cadrul structurii și funcționalității sistemului social global, al legităților obiective care cîrmuiesc sistemul social global, al interdependenței și interacțiunii acestor legități cu legitățile probabiliste ale criminalității, ca fenomen socio-uman.

1.4. Trecînd de la faptele infracționale așa cum ele au fost săvîrșite în realitatea obiectivă și cum au fost constatate în procesul penal și în statisticile penale, deci de la „criminalitatea relevată", la corelația acestor fapte penale cu contextul socio-uman și, de bună seamă, cu realitățile economice, organizatorice, culturale, educaționale etc., din care au emers — cercetarea criminologică, întemeiată pe metoda dialectică și animată de spirit materialist, trece de la sensibil la logic, de la singular și contingent la general și necesar, la cauzele și cauzalitatea criminalității, de la însușirile singulare ale diverselor fapte penale comise la ansamblul atributelor care definesc criminalitatea ca fenomen socio-uman, adică, la *esența* acestui fenomen.

1.5. Deducția esenței și cauzalității criminalității nu este, cum s-ar putea crede, o țesătură de păianjen, ci o operație lo-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gică, ce se alimentează din observarea atentă a faptelor infracționale și a circumstanțelor în care ele au fost comise și din formularea ipotezelor cauzalității în raport și în conformitate cu exuberanța surselor socio-umane, din decelarea interelațiilor factorilor subiectivi și obiectivi socio-umani a căror interacțiune a provocat și a întreținut crima și criminalitatea, din verificarea mereu înnoită a ipotezelor cauzalității în practica socială, în mișcarea procesului luptei contra criminalității într-un cadru concret-istoric.

Gîndirea marxistă în criminologie este creatoare, constructivă, deoarece — trecînd sau înaintînd de la faptele infracționale concrete la sursele socio-umane din care acestea au izvorît în condițiile unei anumite perioade istorice dintr-o orînduire socială, la interrelațiile acestor surse socio-umane și apoi, la legitățile statistice care guvernează starea, structura și dinamica criminalității și care explică apariția și metamorfoza acestui fenomen — *reconstruiește modele cauzale oferite dispersat în realitatea socială obiectivă*, după cum reconstruiește modele ale strategiei și tacticilor de prevenire și combatere a crimei și criminalității, toate după modelul realității sociale, sub forma concentrării esențiale.

Un atare demers creator se desfășoară în criminologia socialistă, în sensul constructivității mimetice [2], prin *îmbinarea analizei cu sinteza, a inducției cu deducția*, în unitatea lor dialectică.

1.6. În consecință, în lumina dialecticii marxiste, cunoașterea esenței și cauzalității crimei și criminalității, a individualității participanților — autori, coautori, instigatori sau complici la comiterea de infracțiuni, pe de o parte iar pe de altă parte, înțelegerea esenței, resurselor, disponibilităților și calităților strategiei și tacticilor luptei contra criminalității, a realității contradictorii a acestora, implică mai întîi analiză sistematică, adecvată cerințelor obiectului, adică o analiză care pune și presupune problema, pe de o parte a desfacerii componentelor sau surselor socio-umane ale crimei și criminalității, deci o „izolare artificială" a ansamblului de stări, situații și circumstanțe socio-umane (bio-psiho-sociale, educaționale, cul-

[2] A se vedea, ATHANASE JOJA — *„Cu privire la dialectica marxistă"*, în „Logos și ethos", Editura politică, București, 1967, p. 222.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

turale și nu în ultimul rînd economice etc.), care au contribuit la apariția crimei și criminalității iar pe de altă parte, a desluşirii şi înțelegerii raportului, a interrelației, a complexității și variabilității dependențelor crimei și criminalității de constelația surselor obiective și subiective socio-umane.

1.7. Dialectica marxistă sugerează că, la acest nivel al analizei cauzale a crimei și criminalității e necesar, spre a identifica specificitatea determinismului socio-uman al crimei și criminalității — determinism conceput de marxism ca o rezultantă a interacțiunii unei multitudini de factori obiectivi și subiectivi — e necesar, a surprinde *logica interioară a poziției căreia îi aparțin sau pe care se situează sursele socio-umane care interacționează în geneza crimei și criminalității*, deoarece acțiunea latentă ori surprinzătoare a uneia sau alteia dintre sursele social-umane — își pune, *după logica sa interioară*, diferențiat, pecetea constrîngătoare asupra comportamentului participanților la săvîrșirea de infracțiuni...

1.8. A analiza esența și cauzalitatea crimei și criminalității, a desluși ansamblul însușirilor care definesc faptul și fenomenul infracțional precum și particularitățile care pun în lumină rădăcinile socio-umane ale crimei și criminalității, a surprinde esența, finalitatea și funcționalitatea sistemului de măsuri de prevenire și de apărare socială contra criminalității — înseamnă, cu alte cuvinte, *a descompune registrul cauzal al interacțiunii socio-umane* care, într-o structură socială și economică determinată, provoacă și întreține crima și criminalitatea, și, totodată, *a descompune mecanismul sistemului de măsuri* de prevenire și de apărare socială împotriva criminalității, de luptă contra delincvenței, *dar a le descompune într-o ordine care arată principiile și nașterea*[3] *deopotrivă a crimei și criminalității cît și a măsurilor de prevenire și combatere a acestora*, adică într-o ordine care să dezvăluie legitățile statistice care guvernează atît starea cît și cauzalitatea și metamorfoza crimei și criminalității, precum și principiile și izvoarele strategiei și tacticilor de prevenire și de apărare socială contra criminalității.

---

[3] A se vedea, în acest sens, CONDILLAC — *„Sintaxe"*, III, 171, apud ATHANASE JOJA — *„Cu privire la dialectica marxistă"*, *op. cit.*, p. 224.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.9. Cercetarea crimei și criminalității pe baza dialecticii marxiste implică, totodată, surprinderea nu numai a relațiilor *neunivoce*, neunitare între cauzele socio-umane și criminalitate, ci și a modului în care rețeaua de condiții întîmplătoare psihosociale și chiar biologice *mediază* interacțiunea cauzală a crimei și criminalității gradului de influență pe care a exercitat-o fiecare din componentele multiple ale rețelei de condiții care au înlesnit sau au favorizat acțiunea cauzelor individuale și sociale ale criminalității.

Tinzînd să surprindă automișcarea, complexitatea și identitatea concretă și contradictorie a fiecăreia dintre componentele socio-umane ce formează antecedența contributivă a crimei și criminalității, analiza criminologică tinde către universalul abstract, deci, către notele sau însușirile cardinale ale tipului *specific* de determinism socio-uman care acționează în chip probabilist în etiologia criminalității.

1.10. Analiza esenței și cauzalității crimei și criminalității, descompunerea constelației surselor socio-umane și stabilirea interrelațiilor acestora între ele și între ele și condițiile aleatorii care le-au întreținut în procesul cauzal al criminalității, ca și analiza sistemului măsurilor de luptă împotriva criminalității constituie, în concepția materialismului dialectic și istoric, un moment necesar dar nu și suficient pentru cunoașterea completă, *multilaterală* [5] a criminalității : *analiza se cere întregită cu sinteza.*

1.11. Una din regulile metodologice de bază ale dialecticii marxiste fiind aceea de a nu se opri în cercetare la universalul abstract, rezultat al analizei, ci a se ridica de la acesta la universalul *concret* care întruchipează în el și bogăția particularului, a individualului, a singularului [5bis], cercetarea crimei și criminalității implică, în lumina acestei reguli, și sinteza ; consecventă analizei, sinteza în cercetarea criminologică este cea care permite degajarea legităților statistice, concepute ca tendințe esențiale, ca relații necesare și generale care exprimă — la nivelul ansamblului faptelor penale comise în cadrul social-

---

[4] În acest sens, ION DELEANU — *Biologie și drept" op. cit.*, p. 48—66.

[5] A se vedea, C. BULAI, — *Premise... op. cit.*, p. 391 și urm.

[5 bis] În acest sens ATHANASE JOJA — *Cu privire la dialectica marxistă, op. cit.*, p. 224.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

economic considerat, istoricește determinat — raporturi de cauzalitate și care se caracterizează printr-o constanță și o repetabilitate *relative*, în contextul anumitor condiții și procese socio-umane date. Mai mult, sinteza în cercetarea criminologică îngăduie să se stabilească gradul de generalitate și sfera de aplicație a relațiilor legice dintre procesele socio-umane din cadrul realității unui anumit sistem social-global, pe de o parte și criminalitate pe de altă parte — îngăduie, totodată, să se identifice legitățile care cîrmuiesc procesul de prevenire și de *apărare socială contra* criminalității și relația *cauzală* a acestui proces cu structura sistemului social, ca și relația cauzală între funcționalitatea sistemului social global și mișcarea contradicțiilor acestui sistem, pe de o parte și funcționalitatea și metamorfoza sistemului de măsuri de prevenire și de apărare socială contra criminalității, pe de altă parte ș.a.m.d.

1.12. Nici problema determinismului socio-uman specific al crimei și criminalității, nici problema luptei contra criminalității nu pot fi abordate, prin urmare, decît prin analiză și sinteză, prin inducție și deducție : unitatea și complementaritatea lor asigură fecunditatea gîndirii și eficacitatea rezultatelor deopotrivă în cercetarea aplicativă cît și în cea fundamentală în problemele crimei și criminalității și în cele ale luptei împotriva criminalității.

1.13. Unitatea dialectică și complementaritatea analizei și sintezei, a inducției și deducției — legate între ele, cum spunea Fr. Engels, în mod necesar [6] — îndreptățesc aplicarea *diferențiată* a lor în cercetarea problemelor crimei și criminalității, adică a *fiecăreia la locul ei* [7].

1.14. Caracteristica *esențială* a metodei dialectice animată de spiritul materialist se relevă a fi, și pentru gîndirea și cer-

---

[6] FR. ENGELS — *„Dialectitca naturii"*, p. 255.

[7] ATHANASE JOJA — *„Studii de logică"*, vol. I, Editura Academiei, București, 1960, p. 119, și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cetarea criminologică, „dăruirea completă vieții obiectului", după expresia lui Hegel din „Știința logicii", considerată de Lenin — în cunoscutele 16 puncte formulate în „Caiete filosofice" sub impresia proaspătă a acestei opere — „drept cea mai bună *expunere a dialecticii*" [8].

1.15. Metoda dialectică animată de spirit materialist ni se înfățișează ca un complex de variate și mobile procedee de analiză și sinteză a crimei și criminalității, desfășurate pe multiple planuri — o metodă de cercetare și descoperire a „celor mai multilaterale raporturi dialectice" [9] dintre faptele, fenomenele și procesele socio-umane care interacționează în cauzalitatea crimei și criminalității în contextul unui anumit sistem social, deci, o metodă în principiu liberă, nelegată de nici un fel de teză, deschisă, care, prin consecință, presupune aportul și altor metode *particulare* de cercetare a problemelor criminalității și a celor ale luptei împotriva acestui fenomen. Problemele criminalității au o natură pluridisciplinară [10], cercetarea lor implică o abordare și cu ajutorul unor metode particulare împrumutate altor științe : matematicilor, statisticii, informaticii, demografiei, sociologiei, psihologiei, pedagogiei, medicinii legale, criminalisticii ș.a.

1.16. Examinarea deopotrivă la nivel conceptual cît și pe plan operațional a criminalității — ca fenomen socio-uman *complex* rezultat dintr-o multitudine de factori economici, sociali, culturali, istorici și politici ș.a. — necesită, în adevăr, apelul la alte discipline și adecvarea metodelor acestor științe atît la studiul criminalității cît și în investigarea problemelor luptei contra criminalității.

---

[8] V. I. LENIN — *„Caiete filosofice"*, în — „Opere", vol. 38, Editura politică, București, 1959, p. 215—216.

[9] În acest sens, D. D. ROȘCA, — *„Recitind logica lui Hegel"*, în „Revista de filozofie", nr. 7/1965, p. 840.

[10] A se vedea, *„Sixième Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitment des délinquant"*, Nations Unies, New-York, 1981, p. 57.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Metoda sistemelor în investigarea fenomenului criminalității și a luptei pentru prevenirea și apărarea socială împotriva criminalității

2.1. Gîndirea întemeiată pe concepția materialist-dialectică a fost dintru început sistematică. Marx și Engels au studiat societatea ca întreg, au examinat comportarea societății în ansamblu, pornind de la structurile și mecanismele ei hotărîtoare, de la interdependența forțelor și relațiilor de producție cu viața spirituală a societății.

Noua școală a teoriei sistemelor împrumută filosofiei materialist dialectice și istorice ideea unității materiale a lumii. În viziunea modernă a teoriei sistemelor, conceptul de sistem este înțeles — deși nu există o definiție unanim acceptată a sistemului — într-o aproximare de maximă generalitate, ca o colecție de elemente legate între ele prin relații identificabile formînd un singur tot. Abordarea sistemică și metodologia bazată pe conceptul de sistem proclamă din primul moment *prioritatea întregului asupra părților*, luîndu-l ca punct de plecare al oricărei investigații [11].

2.2. O dovadă a prezenței conceptului de sistem în gîndirea materialist dialectică din țara noastră o găsim în opera președintelui *Nicolae Ceaușescu*, care constituie un exemplu și un îndemn, pentru oamenii de știință, de abordare a fenomenelor și proceselor în interdependența lor. „Astăzi nu se mai poate concepe soluționarea corespunzătoare a unei probleme fără a ține seama de toate laturile gîndirii științifice, de îmbinarea tuturor domeniilor cunoașterii într-un tot unitar" [12].

2.3. Metoda sistemelor e datorată lui Norbert Wiener și se află în continuă perfecționare grație aportului ciberneticii, al școlii logico-matematice, al biologiei, al psihologiei etc.; ea a dat, în adevăr, rezultate semnificative deopotrivă în științele tehnice și în științele naturii.

---

[11] MIRCEA MALIȚA, — *„Metoda sistemelor în științele sociale"*, în — „Viitorul social", nr. 1/1975, p. 61.

[12] NICOLAE CEAUȘESCU, — *„Cuvîntare la Conferința națională a cercetării științifice și proiectării"*, Editura politică, București, 1974, p. 35.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În științele sociale punctul de vedere sistemic este promițător. Care sînt promisiunile punctului de vedere sistemic în investigația criminalității ?

2.4. Criminologia tinde să elaboreze, ca orice știință, modele — matematice, statistice, demografice etc., — ale criminalității ca fenomen socio-uman (ca și a diverselor componente ale acestui fenomen) precum și a activităților de prevenire și de combatere a criminalității, inclusiv de tratament al delincvenților, modele care deși implică un oarecare grad de incertitudine, deoarece, ca orice modele, zugrăvesc incomplet realitatea, totuși, sugerează anumite soluții și aspiră continuu să descopere noi și noi legități ale criminalității, ca fenomen socio-uman, și mai ales, ale luptei contra criminalității ; năzuiește continuu ca — detectînd efectele imediate și îndepărtate ale mutațiilor ce se petrec în societate ca urmare a revoluției tehnico-științifice, inclusiv eventualitățile unor efecte negative, nedorite, ale unui atare proces asupra societății și asupra omului [13] — să schițeze atît modele ale acestor eventualități cît și mai ales, modele de prognoză de lungă durată pentru prevenirea și combaterea criminalității și a altor abateri de la ordinea de drept.

2.5. Deopotrivă criminalitatea și activitățile practice de prevenire și combatere a acesteia, deci întreaga luptă contra delincvenței, se pretează a fi exprimate, măsurate și modelate cu ajutorul matematicilor aplicabile în științele sociale, inclusiv în criminologie, cu instrumentarul de metode și concepte împrumutat teoriei sistemelor.

În adevăr, caracterele sau proprietățile comune, fundamentale, ale sistemelor fizice, biologice și sociale — (1) integritatea, (2) autostabilizarea (autoreglarea), (3) autoorganizarea și (4) ierarhizarea [14] — se regăsesc și în sistemul comportamentelor umane interzise de legea penală care alcătuiesc criminalitatea ca fenomen socio-uman istoricește condiționat, după cum ele se

[13] A se vedea, VALTER ROMAN — *„Corelația societate — natură în condițiile revoluției științifice și tehnice"*, în — „Viitorul social", nr. 1/1975, p. 55—56.

[14] A se vedea, — asupra conținutului acestor proprietăți, într-o sinteză inspirată — MIRCEA MALIȚA — *„Metoda sistemelor în științele sociale", op. cit.*, p. 64—66.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

regăsesc deopotrivă în sistemul activităților de prevenire și de combatere a criminalității și, de aceea, pot fi exprimate, modelate și măsurate cu ajutorul metodei sistemelor avînd ca indicatori de bază normele penale ale sistemului de drept și, respectiv, ca indicatori complementari normele extrapenale, de drept administrativ, de drept al muncii etc., și probabil, normele eticii și echității, de vreme ce, în grade diferite, acestea din urmă sînt mecanisme ce asigură stabilitatea valorilor sociale ocrotite juridicește în cadrul sistemului social global al societății, într-un context economico-social determinat.

2.6. În esență, abordarea sistemică a criminalității — considerată un sistem prin excelență „deschis" — prin prisma noțiunii de integritate ocazionează bunăoară explicarea apartenenței comportamentelor umane antisociale la un anumit sistem al criminalității, datorită relațiilor dintre atare comportamente care reflectă poziția participanților la săvîrșirea de infracțiuni față de valorile și relațiile sociale ocrotite de legea penală într-un sistem de drept determinat.

Dat fiind că orice sistem nu se reduce la suma părților ci are caracteristici suplimentare produse de interacțiunea lor — observație făcută încă de vechii greci — nici criminalitatea nu poate fi redusă la suma comportamentelor umane ce o compun ci are proprietăți în plus, generate de interacțiunea complexă a surselor socio-umane subiective și obiective care determină, înlesnește și favorizează comiterea de infracțiuni.

Autostabilizarea — a doua proprietate fundamentală a sistemelor —aplicată în domeniul cercetărilor criminologice poate servi la o mai bună deslușire și înțelegere a mecanismelor ce asigură controlul criminalității, la soluții pentru aplicarea riguroasă a normelor dreptului penal și pentru perfecționarea legislației penale, ca mecanism de o mare stabilitate în cadrul sistemului de prevenire și combatere a criminalității.

În ceea ce privește autoorganizarea, aplicată în domeniul special al luptei contra criminalității, ea servește spre pildă la explicarea nivelului de echilibru a măsurilor prioritare de prevenire în raport cu măsurile subsecvente de tragere la răspundere și sancționare penală a celor ce comit infracțiuni.

În fine, ierarhizarea — cea de-a patra și ultimă particularitate a sistemelor — este, socotim, extrem de promițătoare

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pentru investigarea și perfecționarea mecanismelor de înfăptuire a măsurilor de prevenire și combatere a criminalității, pentru cercetarea conexiunii și alianțelor subsistemelor de drept (penal, procesual penal, execuțional-penal) și a subsistemelor de control social statal extrajudiciar, obștesc și mixt, pentru determinarea locului, rolului și a valorii fiecăruia în asigurarea eficacității prevenirii și combaterii criminalității.

2.7. Cercetarea criminologică cu ajutorul metodei sistemelor se înfățișează, deci, ca fiind extrem de promițătoare; metoda sistemelor îndeamnă în a exersa modele matematice ale cauzalității criminalității pe de o parte și ale activităților de prevenire și combatere a criminalității, inclusiv modele de tratament al delincvenților — îndeamnă la a situa fenomenul criminalității și lupta pentru prevenire și pentru apărarea socială împotriva criminalității, în consecințele logice ale enunțurilor de bază ale teoriei sistemelor. Este, de pildă, de un interes extrem de actual pe meridianul românesc, exersarea metodologiei sistemelor în studiul deopotrivă al măsurilor de prevenire cît și al celor de apărare socială contra criminalității, în investigarea corelațiilor sistemului de prevenire și combatere a criminalității cu sistemul educativ, cu sistemul de ocrotire a sănătății ș.a., în vederea elaborării unor noi modele ale programelor concrete de prevenire a criminalității, a integrării, în continuare, mai substanțiale, a acestor programe în cadrul programului național de educație și cultură socialistă.

2.8. În același timp, aplicarea în cercetarea criminologică a conceptelor și metodei sistemelor comportă riscuri, fiindcă — cum s-a spus cu îndreptățire — „proprietățile de bază ale teoriei sistemelor nu sînt încă cristalizate suficient (și cine știe cînd vor fi) în propoziții general valabile independente de natura obiectului de studiu“ [15]. Dar, aici, riscurile merită să fie, lucid, asumate... Probabil că singura forță în abordarea problemelor criminalității prin prisma teoriei sistemelor — stă în tenacitate [16].

---

[15] MIRCEA MALIȚA — *„Metoda sistemelor în științele sociale“*, *op. cit.*, p. 68.

[16] A se vedea, W. I. BEVERIDGE — *„Arta cercetării științifice“*, Editura științifică, București, 1968, p. 192—220.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Metode și tehnici statistice, demografice, informatice și cibernetice, în cercetarea criminalității și a luptei împotriva fenomenului criminalității

3.1. Statistica — privită în sensul modern al termenului ca „știința interpretării faptelor prin raportare la modele probabiliste" [17] — constituie un puternic instrument de cercetare a problemelor criminalității. Rațiunea de a fi a statisticii în cercetarea criminologică consistă în explorarea *cantitativă* a criminalității [18] ca fenomen social istoricește condiționat.

3.1.1. Ca „știință a repartițiilor", cum o numea Norbert Wiener, statistica întrebuințează metode și procedee moderne, matematice, cum sînt teoria probabilităților, sondajul statistic, metoda celor mai mici pătrate, a versimilității maxime, a analizei dispersionale și factoriale ș.a., pentru observarea, prelucrarea și analiza statistică a fenomenelor sociale, inclusiv a criminalității.

Demersul statistic în problemele criminalității facilitează determinarea cu relativă precizie mai întîi a stării, structurii și dinamicii criminalității la scară națională și chiar la scară internațională ; un atare demers oferă informații extrem de utile, nu numai asupra volumului ci distribuției criminalității, deci a întinderii și repartiției sale, ci — ceea ce este și mai important — asupra ritmului, a ratei medii anuale de frecvență a criminalității, a densității ei, a liniei de tendință esen-

---

[17] COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU, — *„Statistica"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 32.

[18] În acest sens, A. A. GHERȚENZON, I. I. KARPEȚ, V. N. KUDREAVȚEV, (responsabili), — *„Kriminologhia"*, Iuridiceskaia literatura, Moscova, 1966, p. 158 ; M. VERMEȘ, *Some questions of Principle and Methodology in Criminological Research* — „Acta juridica Academiace Stientarium Hungaricae", Tom. V, Fasc. 3—4, 1963, p. 397—399 ; JEAN PINATEL — *„Criminologie"*, Tome III, („Traité de droit pénal et de criminologie", par PIERRE BOUZAT et JEAN PINATEL), Paris, Dalloz, 1963, p. 33—37 ; C. BULAI — *„Premise ..."*, *op. cit.*, p. 291—292 ; HENRI LEVY-BRUHL — *„Probleme ale sociologiei crimei"*, — în „Sociologie franceză contemporană", antologie întocmită de ION ALUAȘ și ION DRĂGAN, Editura politică, București, 1971, p. 759—763 ; DUMITRU BUCUR — *„Metode și tehnici de investigare criminologică"* — „În slujba patriei" nr. 24/1981, p. 7—11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

țială a acestui fenomen precum și a oscilațiilor sezoniere și aleatorii de-a lungul liniei de tendință în evoluția criminalității.

3.1.2. Mai mult, metodele și procedeele statistico-matematice permit a se studia nu numai volumul, densitatea și ritmul criminalității în ansamblul și a diverselor componente (categorii, grupe și subgrupe de infracțiuni) ci și forma de manifestare a legităților statistice care guvernează criminalitatea în cadrul unei anumite structuri social-economice.

3.1.3. În adevăr, dat fiind că, în societatea socialistă, criminalitatea este un fenomen socio-uman compus din multiple elemente aleatorii, supus unor legități statistice, un atare fenomen poate fi examinat statistic pe baza legii numerelor mari și a teoremei limită centrală.

În esență, în sens larg — sens care a fost atribuit legii numerelor mari și de întemeietorii socialismului științific — într-o mare mulțime de evenimente întîmplătoare (și, evident, în sens statistic, infracțiunea este un eveniment iar criminalitatea constituie un fenomen de masă care manifestă o anumită regularitate sau stabilitate a frecvențelor) rezultatul lor mediu nu mai este întîmplător și de aceea poate fi studiat [19].

În cadrul dinamicii criminalității, ca fenomen socio-uman, particularitatea variabilelor aleatorii de a se comporta, deci particularitatea anumitor comportamente umane interzise de legea penală (comportamente de o anumită natură — cu consecințe, patrimoniale, de violență, etc., astfel cum acestea sînt definite în cadrul subsistemului de drept penal dat și cum ele sînt înregistrate, ca fiind săvîrșite, în seria de indicatori statistici) în anumite condiții, ca și cum nu ar fi întîmplătoare, face posibilă previziunea evoluției unor atare comportamente antisociale cu o deplină determinare.

În aceasta își găsește expresia specifică — una din expresiile specifice — de manifestare a legii universale a cauzalității și anume cauzalitatea *statistică*.

Este ușor de observat că previziunea asupra evoluției criminalității în ansamblu și a unor componente ale acesteia, des-

---

[19] A se vedea COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU, — *„Statistica“, op. cit.*, p. 216—219 ; a se vedea și, COSTACHE MOINEAGU, — *„Curs de statistică judiciară“*, T.U.B., București, 1970, p. 193—203.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

chide drumul spre examinarea și aplicarea unor *modele probabiliste de intervenție preventiv-educativă*, ce au a fi elaborate și testate tot cu ajutorul teoriei probabilităților, în concret, prin aplicarea grupului teoremelor ce definesc probabilistic legea numerelor mari și anume : teorema lui Cerbîșev și teorema lui Bernulli, coroborate cu teorema limită centrală formulată de A.M. Leapunov.

3.1.4. Există un larg consens în comunitatea științifică în sensul că, grupul teoremelor ce definesc probabilistic legea numerelor mari, alături de teorema limită centrală au capacitatea să ofere un model toretic pentru cercetarea probabilistică a majorității fenomenelor aleatorii din natură și societate și, credem, nimic nu se opune ca atare teoreme — cardinale în teoria probabilităților — să fie luate ca bază pentru elaborarea și calcularea unor modele teoretice ale evoluției previzibile ale criminalității, în vederea stopării unui curs neconvenabil fie și a unei singure componente a acestui fenomen socio-uman.

3.1.5. Strategia și tacticile românești de luptă contra criminalității au nevoie vitală de atare modele teoretice ; ele constituie machete miniaturale ale realității previzibile în problemele criminalității pe meridianul românesc, care stau pe masa conducerii.

3.2. Problemele criminalității pot și trebuie să fie examinate și în interrelația cu fenomenele demografice deoarece, în mod diferențiat de la o formațiune social-economică la alta, de la o structură statală la alta, fenomenele demografice influențează apariția, starea și evoluția criminalității ; soluțiile problemelor creșterii calității spirituale și intelectuale a populației depind, într-o măsură, și de soluția problemelor reducerii bazei sociale a criminalității, deci de soluția în problema ameliorării indicelui de frecvență al subpopulației delincvente, considerată ca sistem.

3.2.1. Subpopulația participantă la comiterea de infracțiuni (subpopulația delincventă), ca orice populație, e susceptibilă a fi cercetată interdisciplinar și pluridisciplinar, în primul rînd prin metodele și tehnicile demografiei, știință care „studiază populația ca sistem demografic, relativ autonom, stările acesteia, intrările și ieșirile din sistem, structurile populației, inter-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dependențele dintre acestea“ [20]. Demersul explicativ în demografie comportă, în principiu, trei etape ; în prima etapă, cea a recoltării informațiilor referitoare la populație și la fenomenele demografice, prin anumite procedee și tehnici și pe baza anumitor principii elaborate în demografie — cu ajutorul recensămintelor populațiilor, a actelor și înscrisurilor de stare civilă precum și a anchetelor demografice, — sînt colecționate multiple (o bancă) de informații privind populația ca sistem demografic și, totodată, sînt prelucrate diversele variabile ale acestui sistem, chiar cu ajutorul calculatoarelor. În cea de-a doua etapă se desfășoară analiza cantitativă a acestor informații, cu ajutorul metodelor analizei demografice, ce implică examinarea și descrierea diverselor variabile, a corelațiilor dintre variabilele demografice, a anumitor constante și abateri în evoluția variabilelor demografice etc. În faza finală se încearcă explicarea cauzală a fenomenelor demografice și tocmai în această fază este necesară simbioza dintre demografie și alte științe cum sînt economia politică, sociologia, pedagogia etc., inclusiv criminologia.

3.2.2. Aplicarea metodelor globale și analitice demografice este indispensabilă pentru abordarea și examinarea problemelor criminalității deoarece atare metode demografice — care, în fond, sînt forme de analiză statistică a fenomenelor demografice — permit a fi puse în evidență multiple particularități și corelații ale structurii și dinamicii subpopulației delincvente, participanților la comiterea de infracțiuni, în cadrul teritoriului național, permit, totodată, să se prefigureze structura și evoluția viitoare a subpopulației delincvente ; o atare examinare a problematicii participanților la comiterea de infracțiuni poate fi întreprinsă condiționat de anumite ipoteze luate în calcul, prin metoda explorativ — tendențială, prin cea normativă și, mai ales, prin cea matricială [21].

În adevăr, criminologia împrumutînd demografiei metodele moderne, cum este cea matricială și folosind tehnica simulă-

---

[20] VLADIMIR TREBICI, — *„Ce este demografia ?“*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982, p. 9.

[21] A se vedea, V. GHEȚĂU, — *„Perspective demografice“*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979 ; VLADIMIR TREBICI — *„Ce este demografia ?“*, *op. cit.*, p. 119—123.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rilor electronice, pe bază de programe elaborate se află în măsură să dezvăluie starea, structura, interconexiunile precum și conexiunile inverse care acționează în dinamica și structura subpopulației delincvente și, totodată, să formuleze modele de proiectări demografice ale evoluției viitoare a subpopulației delincvente iar, pe această bază, să contribuie la fundamentarea deciziilor de politică penală, la perfecționarea procesului de prevenire a crimei și criminalității și de apărare socială contra criminalității precum și de tratament al delincvenților.

3.2.3. Iată, spre exemplu, dintr-un model de proiectare demografică a dimensiunii și structurii subpopulației delincvente, criminologia românească — utilizînd, de bună seamă, și rezultatele obținute prin investigarea cu ajutorul altor metode, îndeosebi a celei a anchetei sociale — poate degaja tabloul consecințelor social-economice pe care le implică un anumit ritm și o anumită structură a subpopulației delincvente în raport cu diferitele probleme ale componentelor populației în ansamblu și chiar a componentelor sistemului social global ; un atare model poate sugera soluții și măsuri de apărare socială, inclusiv de ameliorare a unor stări și situații social-economice așa fel încît acestea să contribuie, în continuare, într-o proporție calitativ superioară, la reducerea bazei sociale a delincvenței.

3.2.4. Pe baza altor modele de proiectare demografică a subpopulației delincvente ce execută, spre pildă, pedeapsa cu închisoarea în regim de detenție, criminologia românească, — asumîndu-și de bună seamă, și rezultatele unor anchete sociale efectuate în penitenciare și în școli de muncă și reeducare, ca și rezultatele obținute pe baza altor metode de cercetare, într-un evantai larg de variante — poate degaja tabloul consecințelor social-economice pe care le antrenează, în perspectivă imediată sau pe termen lung, aplicarea instituției liberării condiționate (în baza art. 59—60 C. penal) cum ar fi, spre pildă, necesarul de locuințe, necesarul de locuri de muncă etc., într-un cuvînt criminologia poate, astfel, să-și aducă contribuția la sesizarea și fundamentarea științifică a soluțiilor unor probleme de asistență postpenală ș.a.

3.2.5. Teoria și modelele demografiei sînt extrem de utile în examinarea problemelor criminalității și pentru consideren-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tul că — pe baza datelor empirice privind evenimentele și fenomenele demografice dintr-un teritoriu național, prin analiza longitudinală (pe generații, pe promoții etc.)[22] și transversală (de moment sau sincronică), a populației ca sistem demografic relativ autonom — permit atît evaluarea stării, structurii și metamorfozei subpopulației delincvente, considerată ca sistem demografic specific, al intrărilor și ieșirilor în sistem, cît și, cu deosebire, identificarea unor legități probabiliste ale comportamentului sistemului demografic al subpopulației care eventual va participa la comiterea de infracțiuni în viitorul previzibil, precum și a corelațiilor și interdependențelor acestor legități cu legitățile comportamentului sistemului demografic general, ca și cu legitățile altor sisteme, de învățămînt, de cultură și educație, de ocrotire a sănătății etc., inclusiv cu legitățile sistemului social-global al societății.

3.2.6. Analizele demografice de sistem sînt extrem de necesare pentru soluționarea problemelor pe care le ridică criminalitatea nu numai pe meridianul românesc, ci și în lume, deoarece problema calității populației este una din problemele globale și stringente ale omenirii iar corelația criminalității cu expansiunea și fluxul migrației populației[23] constituie o problemă ce are a fi permanent examinată, de vreme ce creșterea calităților spirituale și intelectuale ale populației prin reducerea criminalității (ca și a afecțiunilor nervoase și narcomaniei), constituie un indice cantitativ care determină, cum s-a spus pe drept cuvînt[24], soarta unei structuri sociale.

De bună seama, concludența rezultatelor analizei demografice de sistem în criminologie este condiționată și de asocierea prelucrării electronice a datelor privind criminalitatea.

---

[22] A se vedea, VLADIMIR TREBICI — *„Metode de analiză longitudinală în științele sociale"*, în — „Metode și tehnici ale sociologiei", Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 223—225; VLADIMIR TREBICI — *„Demografia"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 50—52.

[23] A se vedea, I. MEASNICOV — *„Un model matematic al migrației interne în România"*, în — Viitorul social, nr. 1/1976, p. 50—59; VLADIMIR TREBICI — *„Ce este demografia ?"*, *op. cit.*, p. 108—112.

[24] P. L. KAPIȚA — *„Aspecte științifice și sociale în rezolvarea problemelor globale"*, în — „Experiment, teorie, practică", Editura politică, București, 1981, p. 347.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.3. În condițiile revoluției științifice și tehnice contemporane asistăm la o reevaluare a metodologiilor în abordarea și explicarea problemelor pe care le ridică criminalitatea, ca urmare a impactului informaticii și ciberneticii. Sub ochii noștri se petrece — în lume și pe meridianul românesc — un proces de înnoire a teoriei asupra criminalității și asupra prevenirii și apărării sociale contra criminalității precum și de intensificare a adecvării metodelor și tehnicilor clasice, statistice și demografice, întrebuințate în abordarea problemelor crimei și criminalității, în raport cu principiile, metodele și tehnicile noi ale teoriei sistemelor, ale ciberneticii și informaticii.

3.3.1. În adevăr, cibernetica, ca „știință a eficacității" și informatica ca știință a „prelucrării raționale, îndeosebi prin mașini automate, a informației, considerată ca suport al cunoștințelor umane și ale comunicărilor în domeniile tehnice, economice și sociale", după definiția dată de Academia franceză încă în 1967 — cibernetica și informatica, așa dar, deschid un drum nou cercetării problemelor criminalității și investigării problemelor luptei contra criminalității, favorizează un nou mod de gîndire asupra dimensiunilor cantitative ale criminalității, ale populației participante la comiterea de infracțiuni, ale prevenirii crimei și criminalității și ale apărării sociale împotriva comportamentelor antisociale.

Totodată, cibernetica și informatica sporesc considerabil progresul aplicativ al criminologiei, ca știință pluridisciplinară, întrucît aduc în perimetrul cercetării criminologice un întreg arsenal de metode și tehnici, capacitățile tehnologice ale ordinatoarelor pentru prelucrarea datelor etc.

3.3.2. Utilizînd metodele și procedeele informaticii și ciberneticii noua școală criminologică din Utrecht, spre exemplu, a dezvoltat o critică a metodei pozitiviste în abordarea problemelor etiologiei criminalității — metodă metafizică care se baza exclusiv, cum se știe, pe examenul bio-psihologic al infractorilor și care a condus, în mod fals, la atribuirea originii criminalității exclusiv unor anomalii biopsihice înnăscute ale unor indivizi, — și merge pînă la punerea în discuție a omului criminal imaginat de Lombroso și posteritatea sa. Reprezentarea delincventului, afirmă noua școală, a încetat să mai fie în acord

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cu concepțiile generale privind ființa umană, așa cum se degajă ele din psihologia modernă [25].

Critica metodelor și concluziilor școlii pozitiviste în materia etiologiei criminalității, critică pe care o efectuează — bazată pe metodologia și tehnicile informaticii și ciberneticii precum și pe apelul la ordinatoare — noua școală de la Utrecht este îndrăzneață dar limitată în esență, deoarece ea însăși investighează și prezintă criminalitatea ca un fenomen socio-uman atemporal și aistoric.

Nu discutăm, deocamdată, veridicitatea concluziilor școlii din Utrecht privind etiologia și remediile criminalității ci evocăm numai progresul *metodologic* în abordarea problemelor criminalității. Se pare că, în cercetarea criminologică occidentală se fac considerabile eforturi în prezent pentru amplificarea caracterului pluridisciplinar al demersului criminologic, pentru organizarea în echipă și întrebuințarea tot mai accentuată a metodelor și procedeelor informaticii și ciberneticii în examinarea problemelor pe care le ridică criminalitatea.

Spirite optimiste prefigurează că atare eforturi permit „repunerea pe linia de plutire a vasului *eșuat* al criminologiei" [26] *(sublinierea noastră,* A.D.). Problema întrebuințării metodelor cibernetici și informaticii și, mai ales, a folosirii ordinatoarelor în cercetarea criminalității constituie, desigur, și o problemă de resurse materiale. După toate probabilitățile, teoriile, metodele și tehnicile ciberneticii și informaticii ale cercetării operaționale, au condus în Occident, în ultima vreme, la rezultate notabile aplicate în probleme privind :

a) elaborarea legilor după simularea situației reale prin modele matematice ;

b) prevederea rezultatului unui proces pe baza unei analize pe calculator a precedentelor jurisprudenței ;

c) conduita unui proces fictiv, în cadrul „jocurilor pedagogice", ș.a. ; atare metode și tehnici au fost și sînt întrebuințate și pentru analiza problemelor pe care le ridică criminalitatea, cu rezultate parțiale furnizate prin testarea concluziilor pe ordinator.

---

[25] A se vedea, ALAIN CHOROQUI — *„L'informatique au service de droit"*, Presse universitaire, Paris, 1973, p. 212—213.

[26] ALAIN CHOURAQUI — *„L'informatique au service de droit"*, *op. cit.*, p. 213.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.3.3. Cu astfel de metode moderne — și cu ajutorul ordinatoarelor — în Franța, spre pildă, a fost examinată problema criminalității „neurmărite", a „cifrei negre" a criminalității. Cercetătorii și-au propus ca, pe baza datelor privind „criminalitatea neurmărită" și a datelor privind variațiile stării criminalității de-a lungul timpului, examinînd schimbările petrecute și în evoluția pedepselor ș.a., să verifice concluziile lui G. Tarde în aceste probleme.

Gabriel Tarde, un reputat cercetător francez, analizînd — în epoca interbelică problemele stării și dinamicii criminalității în Franța, în temeiul datelor din ultimele două treimi ale secolului al XIX-lea, a prevăzut, între altele, o ameliorare a sistemului justiției penale, dar a notat, de asemenea, la nivelul tipurilor de infracțiuni o covarianță (corelații între variabile) neliniștitoare a procentului de renunțare la urmărirea penală, precum și, corelativ, o descreștere numai fictivă a criminalității. Pentru a verifica acest aparent paradox, cercetătorii au împărțit informațiile privind volumul și evoluția criminalității în ultima sută de ani, în „serii cronologice", utilizînd metodele de analiză statistică de sistem și de simulare pe calculator ceea ce le-a permis să stabilească o serie de aproape cincizeci de indici privind variațiile în proporția pricinilor penale clasate sau soluționate prin achitări, în nivelul pedepselor aplicate etc.

Pentru a realiza aceste lucrări, informatica a fost o necesitate, deopotrivă pentru masa calculelor imposibile altfel cît și pentru metodologia simulării pe calculator. Astfel, bunăoară, simularea pe ordinator a unei „justiții fictive" pe timpul a 100 de ani și care decidea în fiecare an dacă să se urmărească sau nu infracțiunile aparținînd a cinci categorii determinate ; și acestea datorită procesului simulat, — corespunzînd „ipotezei explicative" — al mecanismului abandonului urmăririlor penale. Analiza rezultatelor a ocazionat concluzia că, proporțiile non-urmăririlor penale coincid cu cifrele reale. A fost astfel, confirmată ipoteza inițială, — și previziunea lui Gabriel Tarde, mai mult intuitivă, — imposibil de verificat fără ordinator, potrivit căreia creșterea criminalității înregistrate antrenează o mărire a proporției abandonului de urmăriri penale, în spe-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cial pentru infracțiunile cele mai frecvente și mai puțin grave [27]. Trebuie să adăugăm că, în cadrul acestei cercetări, a fost elaborat cu mare precauție și un „indice de gravitate" în aprecierea unei infracțiuni, care tindea la o variabilă explicativă a gravității infracțiuni de către magistrat, singurul competent să decidă urmărirea penală sau non-urmărirea, în cazul constatării săvîrșirii unei fapte prevăzute de legea penală. Un atare „indice de gravitate", oricît de perfecționat a fost elaborat, nu a inclus însă cauzele *reale* nici ale creșterii criminalității, nici ale sporirii consecutive a frecvenței non-urmăririlor penale pentru infracțiunile frecvente și mai puțin grave ; atare cauze nici nu puteau fi decelate de vreme ce ele rezidă, în ultima analiză, în structura sistemului înstrăinat capitalist, în contradicțiile și mișcarea contradicțiilor mecanismului sistemului capitalist cîrmuit de legile profitului și întemeiat pe profit. Exemplul evocat sugerează că, arsenalul metodologic al informaticii și ciberneticii, asociat cu tehnica de tratare automată a datelor poate fi folosit în cercetarea problemelor criminalității, fără însă a pierde din vedere natura *socială* a fenomenului, latura calitativă a determinismului criminalității, ca fenomen socio-uman istoricește condiționat.

3.3.4. Criminologia socialistă se caracterizează, sub raport metodologic, în esență, prin tendința de combinare, în cadrul cercetărilor concrete a problemelor criminalității, îndeosebi a problemei etiologiei specifice a acestui fenomen și a diverselor sale componente — a metodelor statistico-matematice și demografice moderne cu cele ale informaticii și ciberneticii asociate și cu tehnica de prelucrare automată a datelor ; pe temeiul unor asemenea instrumente metodologice, criminologia socialistă abordează problemele complexe pe care le ridică criminalitatea într-un teritoriu național deopotrivă *la nivel conceptual și pe plan operațional*, procedee care, dealtminteri, au fost recunoscute ca viabile, recent, la al șaselea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, ale cărui lucrări s-au desfășurat la Caracas (Venezuela), între 25 august — 5 septembrie 1980 [28].

[27] A se vedea, în acest sens, — ALAIN CHOURAQUI, — „*La informatique au service de droit*", *op. cit.*, p. 229—231.

[28] A se vedea, — „Sixieme Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et la traitement des delinquants", Nations Unies, New-York, 1981, p. 56 (Biblioteca Ministerului de Justiție).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.3.5. În ultimii ani, pe meridianul românesc, în condițiile unui climat propice cercetării nu numai în științele naturii ci și în științele sociale ,inclusiv în criminologie — condiții instaurate de partid în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, — școala de la București, a făcut remarcabile progrese în fundamentarea teoretică a adecvării unor metode și tehnici clasice și moderne de cercetare a criminalității [29], cît și, în aplicarea metodelor și tehnicilor statistico-matematice și demografice moderne precum și a metodelor și procedeelor cibernetici și informaticii, asociate și cu tehnici de prelucrare automată a datelor privind starea și dinamica criminalității la nivel macrosocial [30], precum și în analiza multidimensională a cauzalității unor categorii de infracțiuni, spre pildă, a infracțiunilor de drept comun de mare violență (omoruri, violuri, etc.) [31], a infracțiunilor de parazitism social [32] ș.a., pe de o parte, și în examinarea, în spiritul acelorași metode și tehnici, a problemelor tratamentului delincvenților [33]. Dar rezultatele

---

[29] A se vedea, RODICA MIHAELA STĂNOIU, — *„Metode și tehnici de cercetare în criminologie"*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 63—102.

[30] JUSTIN IONESCU, GHEORGHE RĂDULESCU, ERACLE TRESTIANU — *„Unele concluzii cu privire la dinamica fenomenului infracțional în Republica Socialistă România,* în, — „Concepția președintelui *Nicolae Ceaușescu,* cu privire la căile și mijloacele de prevenire și combatere a infracțiunilor', Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1982, p. 460—466.

[31] NICOLAE OLARU — *„Cercetarea psihologică a heteroagresivității"* în vol. — „Concepția...", *op. cit.,* supra, p. 561—570 ; a se vedea și, MIRCEA CONSTANTINESCU, IOANA DORU-ANINEANU, DAN CAZACU — *„Cauzele unor infracțiuni săvîrșite prin violență și mijloacele de prevenire a acestora"*, în — „Concepția..." op. cit., p. 496—510.

[32] AVRAM FILIPAȘ, ORTANSA BREZEANU, CONSTANTIN MITRACHE, — *„Cauze ale unor infracțiuni contra regulilor de conviețuire socială* în — „Concepția..." *op. cit.,* p. 478—486.

[33] EMIL PANAITE, ANTON GHEORGHIU, (coordonatori) și colaboratori — *„Probleme privind metodologia și practica muncii de reeducare"*, în — „Buletinul penitenciarelor", supliment, nr. 1/1983, p. 4—145 ; a se vedea și, CONSTANTIN RUSU-GHEORGHE, VASILE MORAR, GABRIEL CHELARU, — *„Activitatea preventiv-educativă a organelor care asigură executarea sancțiunilor în locurile de deținere"*, în — „Concepția...", *op. cit.,* p. 345—358.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cercetărilor concrete ale școlii criminologice de la București, le vom mai regăsi, într-un alt context...

3.3.6. Deocamdată, trebuie să observăm că, statistica și matematicile, demografia, cibernetica și informatică sînt științe cu principii, limbaj, metode și tehnici specifice, în care optica *cantitativă* ocupă un loc central.

Neîndoielnic, arsenalul de principii, metode și tehnici împrumutate acestor științe de criminologie este un puternic instrument de cercetare și analiză a problemelor pe care le ridică criminalitatea, dar nu este un instrument infailibil, datorită tocmai opticii cantitative[34] prin care, în esență, se analizează fenomenele sociale în ansamblul lor și criminalitatea în special. În consecință, analiza cauzală a criminalității și analiza previzională a luptei contra criminalității, a prevenirii crimei și criminalității și a apărării sociale împotriva criminalității ca și a tratamentului esențial al delincvenților, reclamă cu necesitate apelul și la alte metode și tehnici capabile să deschidă drumul spre identificarea axelor fundamentale multidimensionale ale cauzalității criminalității și ale procesului de prevenire și de apărare socială contra criminalității, adică, spre o analiză calitativă a problemelor pe care le ridică criminalitatea. Atare metode și tehnici de analiză calitativă a criminalității știința criminologiei le împrumută din matca sociologiei generale.

SECȚIUNEA A IV-A

Metode și tehnici de anchetă socială în investigarea criminalității

4.1. *Sinteze privind metodele și tehnicile de investigare a fenomenelor sociale, în viziunea întemeietorilor socialismului științific.*

4.1.1. Puține sînt fațetele comportamentului uman care să nu fi atras — în istorie, la vremea cuvenită — atenția oamenilor de știință preocupați de analiza faptelor, fenomenelor și

[34] În acest sens, a se vedea, C. BULAI — *„Premise..."*, *op. cit.*, p. 392.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

proceselor sociale ; practica anchetelor sociale este probabil tot așa de veche ca și societatea. În istoria cunoașterii, Herodot este cel care semnalează, după toate probabilitățile, *prima anchetă socială* — cea referitoare la recensământul populației și a veniturilor poulației egiptene efectuată cu trei milenii î.e.n. [35].

4.1.2. Întemeietorii socialismului științific — pornind de la studierea sistematică, de la analiza temeinică a realității sociale din epoca lor, în întreaga sa complexitate — au pus bazele unei concepții științifice *moderne* în abordarea problemelor social-economice și politice, au elaborat metode și tehnici de investigație sociologică care servesc drept *axă fundamentală în cercetarea sociologică și criminologică contemporană*.

4.1.3. Marx ne-a dezvăluit în „Capitalul" nu numai o concepție ci și o *metodă dialectică și tehnici de analiză concret-istorică, multilaterală* a faptelor, fenomenelor și proceselor economico-sociale. În „metoda economiei politice" [36], care poate fi pe drept cuvînt considerată *și metodă a sociologiei* [37], Marx arăta că — pentru elaborarea unor cercetări și lucrări științifice — trebuie *să pornim de la concretul dat*, imediat, să trecem la abstractizări, la determinările *abstracte* pentru a reconstitui apoi concretul *înțeles*, concretul gîndit, care constituie *premisa comportamentelor umane*.

4.1.4. Publicarea în 1845 a lucrării lui Engels „The Condition of the Working Class in England in 1844" — prima lucrare de sociologie concretă care îmbină o concepție cu adevărat științifică despre societate cu analiza faptelor de teren, ceea ce ocazionează dezvoltarea teoriei sociologice pe temeiul faptelor concrete — constituie un moment *crucial* în istoria

---

[35] A se vedea, în acest sens, TEODORE CAPLOW — *„l'Enquête sociologique"*, A. Colin, Paris, 1970, p. 7 ; a se vedea, de asemenea — pentru o remarcabilă analiză istorică a anchetelor sociale, de pe pozițiile sociologiei marxiste — VASILE MIFTODE — *„Introducere în metodologia investigației sociologice"*, Editura Junimea, Iași, 1982, p. 61—102.

[36] KARL MARX, Introducerea de la sfîrșitul lucrării — *„Contribuții la critica economiei politice"* p. 226—227.

[37] MIRON CONSTANTINESCU — *„Fapte, fenomene și relații sociale"*, în — „Sociologie generală", Editura științifică, București, 1968, p. 23.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sociologiei. Este lucrarea ce deține *primul loc printre anchetele moderne asupra fenomenelor sociale*, considerată chiar de către istoricii nemarxiști ai sociologiei ca o „remarcabilă cercetare empirică" [38]. Și este, totodată, lucrarea ce servește și astăzi ca o *piatră de temelie în investigarea delincvenței*, ca fenomen social concret-istoric.

4.1.5. V. I. Lenin — marele revoluționar, om politic și gînditor marxist, întemeietorul partidului comunist și statului sovietic — pe baza materialismului istoric elaborat de Marx și Engels, a aplicat *consecvent* dialectica materialistă în cercetarea fenomenelor și proceselor sociale ale epocii sale, a efectuat anchete sociologice în trei raioane din Samara (pe bază de formulare elaborate cu meticulozitate *în mod personal*) ale căror concluzii au fost relevate strălucit în studiul „Noi schimbări economice în viața țăranilor" (1893). În abordarea fenomenelor și proceselor sociale contemporane lui, V. I. Lenin a folosit și a recomandat metoda cercetării *sociale și istorice*, a cărei esență consistă în analiza *concretă* a fiecărui fenomen social, privit *în toate conexiunile sale, în evoluția sa*, cu desprinderea trăsăturilor sale *definitorii*, fundamentale, fără păreri preconcepute. În concepția sa asupra investigației sociale concrete V. I. Lenin *a aplicat și a recomandat metodele de analiză statistică*, inclusiv diferite modele de grupaje pentru prelucrarea materialului statistic primar, *metoda sondajelor, metoda selectivă, metoda analizei grafice a datelor*; concepția și practica leninistă așază la baza metodologică a analizei fenomenelor și proceselor sociale principiul înțelegerii științifice, *materialiste, a istoriei și realității sociale*, principiul *cauzalității, dialectice*, principiul *mobilității* fenomenelor, *al interconexiunii, al interdependenței și interacțiunii* [39].

În lucrările sale „Statul și revoluția", „Sarcinile imediate ale puterii sovietice", „Cum trebuie organizată întrecerea?", în numeroase cuvîntări, articole, note și îndrumări adresate organelor de stat sovietice, *V. I. Lenin s-a referit direct sau*

---

[38] TEODORE CAPLOW — *„l'Enquête sociologique"*, *op. cit.*, p. 7.

[39] În acest sens, MIRON CONSTANTINESCU — *„Metoda de investigare socială a lui V. I. Lenin"*, în — „Metode și tehnici ale sociologiei", Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 41—45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tangențial la problemele criminalității în societatea socialistă, arătînd, în esență, că menținerea criminalității în societatea socialistă reprezintă o consecință *legică* a supraviețuirii elementelor vechii societăți capitaliste în cadrul societății socialiste, că, prin urmare, prezența unor vestigii ale vechii societăți în economia societății socialiste, în conștiința și în modul de viață al unor oameni constituie temelia ce generează, în ultimă instanță, fenomenul criminalității în societatea socialistă. În concepția leninistă abordarea fenomenului criminalității în perspectiva evoluției sale este întreprinsă în raport cu legile obiective de dezvoltare a societății socialiste, iar lupta pentru prevenirea și combaterea fenomenului infracțional — care implică acțiuni concertate statale și obștești împotriva cauzelor și condițiilor sociale ale fenomenului infracțional, ca și acțiuni de educație și coercitive, cînd e cazul — este subordonată luptei dintre vechi și nou [40].

Metodele și analizele leniniste ale fenomenelor și proceselor sociale în general și ale criminalității în societatea socialistă în special constituie *un exemplu al obiectivității științifice și al profunzimii pătrunderii în esența însăși a fenomenelor sociale, inclusiv a criminalității*, prin descoperirea *legităților* care cîrmuiesc atît menținerea acestui fenomen social în condițiile societății socialiste cît și nevoile luptei pentru prevenirea și apărarea socială contra criminalității.

4.2. *Sinteze privind scopurile, conținutul, etapele și tehnicile anchetelor sociale în problemele criminalității și ale luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității.*

4.2.1. Într-un fel sau altul orice anchetă socială în problemele criminalității se preocupă cu caracteristicile *demografice* ale populației din rîndul căreia s-au recrutat participanții la comiterea de infracțiuni, cu micromediul social în care și-au desfășurat activitatea făptuitorii pînă la comiterea infracțiunilor, cu atitudinile și opiniile unor grupuri de oameni asupra faptelor penale săvîrșite, asupra exigențelor legii penale, asu-

---

[40] În acest sens, C. BULAI — „*V. I. Lenin despre fenomenul criminalității și despre politica penală a statului socialist*", în — „Revista română de drept" nr. 5/1970, p. 50—60.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pra unor nevoi și direcții ale perfecționării legislației penale și procesual-penale, asupra unor măsuri de apărare socială ce au a fi ameliorate în raport cu opiniile unui grup social etc. Astfel fiind — întrucît sfera problemelor criminalității ce poate fi cuprinsă de anchete este *practic nelimitată* — anchetele sociale în problemele criminalității răspund fie unei *funcții teoretice*, în virtutea căreia se testează o anumită ipoteză sau un set de ipoteze, sugerate de teoria criminologică, fie unei *funcții practice*, în temeiul căreia, anchetele sociale tind să detecteze și să evalueze *influența exercitată de diverse surse sociale și individuale asupra criminalității, configurația surselor socio-umane concrete și gradul lor de contribuție în apariția criminalității* într-un domeniu sau altul al realității sociale etc.

4.2.2. În conținutul lor anchetele sociale care vizează criminalitatea cuprind *cinci mari tipuri de probleme* și anume:

a) trăsăturile *definitorii demografice ale unui grup (eșantion) de participanți la comiterea de infracțiuni* (autori, coautori, instigatori și complici), cum ar fi ale unui grup de infractori — minori, tineri între 18—35 ani, ale unui grup de infractori — fără sau cu antecedente penale (infractori primari, recidiviști, recidiviști prin condamnări anterioare, multirecidiviști etc.), infractori implicați în comiterea de infracțiuni patrimoniale ori de fapte penale de violență sau de parazitism social etc.

b) Cel de al doilea tip de probleme pe care le implică investigația socială a criminalității îl constituie *mediul socio-profesional de proveniență a participanților* la comiterea de infracțiuni; este setul de probleme care vizează investigarea în micromediul familiei de origine a făptuitorilor de infracțiuni, în micromediul familiei pe care și-au întemeiat-o făptuitorii ori în concubinajele vremelnice sau stabile ale acestora etc., în micromediul școlar și de muncă în care au activat făptuitorii pînă la săvîrșirea de infracțiuni, în micromediul social ales, adică în anturajele ocazionale sau vremelnice ale acestora etc.

c) Cel de al treilea tip de mari probleme de care sînt preocupate anchetele sociale ce vizează criminalitatea, se referă la

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

activitățile *infracționale în substanța lor juridică și socială*, și anume valorile sociale vătămate sau primejduite prin comiterea infracțiunilor supune analizei, modul, timpul, locul și mijloacele de comitere a infracțiunilor din eșantionul investigat, circumstanțele reale și personale care au precedat, au însoțit ori au urmat imediat comiterea de infracțiuni, amploarea consecințelor efectiv produse sau posibil a fi produse prin comiterea de infracțiuni, relația — dacă există — între comportamentele infracționale supuse analizei și comportamentul victimelor ș.a.

d) Un al patrulea tip de mari probleme pe care le implică investigația socială prin anchete în materia criminalității, se referă la *opiniile și atitudinile participanților la săvîrșirea de infracțiuni după rămînerea definitivă a sentinței de condamnare penală*, ceea ce implică investigarea unor atare opinii ale unor delincvenți aflați fie *în detențiie*, fie în executarea pedepsei prin muncă, fără privațiune de libertate, fie în executarea măsurii educative a încredințării minorilor infractori unor colective de muncă sau de învățătură, în condițiile art. 2 din Decretul nr. 218/1977, etc., cu privire la mobilul faptelor penale comise, la „cariera" delincvenților, la tratamentul sancționator ș.a.

e) În sfîrșit, nici o anchetă socială în acest domeniu special, nu se poate dispensa de *investigarea opiniilor colectivității asupra faptelor infracționale comise* și supuse investigației, asupra consecințelor unor atare fapte, asupra legitimității și justeței soluțiilor de aplicare a sancțiunilor de drept penal, asupra căilor și procedeelor celor mai utile pentru resocializarea celor condamnați etc.

4.2.3. Într-o formă sau alta și în problemele criminalității și ale luptei contra criminalității, fiecare anchetă socială trebuie să parcurgă, în principal, următoarele *etape* :[41]

---

[41] A se vedea, VASILE MIFTODE — *„Introducere în metodologia investigației sociologice"*, *op. cit.*, p. 112—159 ; a se vedea și ACULIN CAZACU, ILIE BĂDESCU — *„Metode și tehnici de cercetare sociologică"*, T.U.B., București, 1981, p. 9—12 ; a se vedea și LAZĂR VLĂSCEANU — *„Metodologia cercetării sociologice"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982, p. 227—296.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a) *organizarea anchetei*, care implică, pe de o parte, stabilirea deopotrivă a temei și a eșantionului de infracțiuni și de delincvenți ce se urmărește a fi investigate, iar pe de altă parte, redactarea și testarea tehnicilor de lucru și a reprezentativității eșantionului de infracțiuni sau de delincvenți pe care ancheta îl reține spre investigare [42].

b) Cea de a doua etapă o formează *culegerea și înregistrarea informațiilor privind eșantionului de infracțiuni sau de delincvenți*, în cadrul căreia — în principal, prin *tehnicile observației, ale chestionarelor și interviurilor* [43] *precum și* prin *examinarea dosarelor penale și penitenciare ale participanților la comiterea de infracțiuni* din eșantionul ales — se recoltează informații din statisticile penale, din arhive personale ale delincvenților, din formularele completate de populația din eșantionul examinat, din fișele de observație privind universul spiritual al persoanelor supuse investigației și se înregistrează atare informații (eventual pe bandă magnetică, pe cartele mecanografice etc.).

c) *Analiza informațiilor* privind grupul de delincvenți și eșantionul de infracțiuni investigate formează *cea de a treia etapă a anchetei sociale în problemele criminalității*, în cadrul căreia se tinde a se da răspuns asupra relațiilor și valorii relațiilor între diversele variabile ale surselor socio-umane care au întreținut latent sau vădit apariția grupei sau categoriei de infracțiuni investigate, pe de o parte, iar pe de altă parte se tinde a se evalua în ce măsură se pot extrapola rezultatele investigațiilor privind o grupă sau o categorie de infracțiuni ori de infractori la o altă grupă de fapte penale ori de delincvenți.

---

[42] A se vedea, — asupra ideilor fundamentale ale eșantionării și asupra tipurilor și schemelor de eașntion — C. A. MOSER — *„Metodele de anchetă în investigarea fenomenelor sociale"*, Editura științifică, București, 1967, p. 90—170.

[43] A se vedea, — pentru o temeinică și amplă analiză a metodelor și tehnicilor utilizate în investigarea fenomenului criminalității — RODICA MIHAELA STĂNOIU — *„Metode și tehnici de cercetare în criminologie"*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 63—102 și 103—143 ; a se vedea, NICOLAE POPA — *„Prelegeri de sociologie juridică"*, T.U.B., București, 1983, p. 213—236.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

d) În sfîrșit, a patra și ultimă etapă a anchetei sociologice privește degajarea unor *concluzii cauzale ale cercetării și valorificarea acestora* pe linia unor sugestii în vederea luării de măsuri de către factorii responsabili pentru înlăturarea unor stări, situații ori circumstanțe sociale care sînt susceptibile a întreține virtualmente delincvența, pentru perfecționarea gamei măsurilor de prevenire a infracțiunilor, inclusiv pentru perfecționarea legislației penale și procesual-penale, a jurisprudenței în materie penală și a practicii muncii de organizare a tratamentului delincvenților în vederea sporirii eficienței procesului de resocializare și de asistență postpenală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL III

STATUTUL EPISTEMIOLOGIC ŞI INTERRELAŢIA CRIMINOLOGIEI CU ALTE DISCIPLINE

SECŢIUNEA A I-A

Statutul epistemiologic al criminologiei

1.1. Ca ştiinţă, criminologia este preocupată să cerceteze cu precădere *cauzalitatea* criminalităţii, ca fenomen social istoriceşte condiţionat; ea este chemată să examineze constelaţia surselor socio-umane ale crimei şi criminalităţii, să identifice componentele şi conţinutul cauzelor şi condiţiilor socio-umane ale fiecărei infracţiuni în parte cît şi a diverselor categorii şi grupe de infracţiuni, precum şi, mai ales, ale criminalităţii în ansamblu, aşa cum ea se înfăţişează în cadrul unei anumite orînduiri sociale, într-un perimetru naţional determinat, într-o anumită perioadă a evoluţiei societăţii — este chemată, cu deosebire, să explice *conexiunea* unor multiplii factori individuali şi sociali din cadrul etiologiei complexe a criminalităţii, caracterul lor şi *legităţile* care guvernează, în chip probabilist, intervenţia şi interacţiunea surselor socio-umane în geneza criminalităţii; într-un cuvînt, criminologia este prioritar chemată să cerceteze nu numai starea ci şi structura şi cauzalitatea crimei şi criminalităţii, într-un context istoriceşte determinat [1].

1.2. Un capitol distinct de preocupări în criminologie, ca ştiinţă, îl formează examinarea problemelor pe care le ridică lupta contra criminalităţii; cercetarea problematicii profila-

[1] În acest sens, C. BULAI — *„Premise..."*, *op. cit.*, p. 390—391.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

xiei și terapeuticii sociale a criminalității, investigarea metodelor și procedeelor de prevenire și combatere a crimei și criminalității precum și de apărare socială împotriva criminalității, implică, pin definiție, examinarea strategiei și tacticilor de prevenire a crimei și criminalității și de apărare socială contra faptelor infracționale sancționate în cadrul unui sistem de drept penal dat, *într-un context social-istoric*, într-o anumită formațiune social-economică și într-o perioadă determinată.

1.3. De vreme ce crima și criminalitatea constituie un fapt și respectiv un fenomen *social*, prin esența și cauzele lor, ca și prin consecințele lor, de vreme ce individualitățile care comit fapte penale (participanții, în sensul art. 23 și urm. C. penal) își manifestă astfel o atitudine a structurii contradictorii a personalității lor care este și un produs social — deși nu încetează, ca orice oameni, să fie ființe autocintetice [2] — de vreme ce, în fine, măsurile și mijloacele de prevenire și combatere a crimei și criminalității, ca și cele de tratament al delincvenților izvorăsc din societate și sînt destinate apărării valorilor sociale ale societății — toate realitățile pe care le constituie crima și criminalitatea fiind, într-un cuvînt, realități *sociale*, care emerg și oglindesc societatea, pînă în ultima ei fibră, toate problemele crimei și criminalității și ale luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității fiind, prin excelență, sociale și știința care le studiază — criminologia — este o știință *socială, extrajuridică, din familia sociologiei*.

1.4. Problemele crimei și criminalității nu pot fi examinate la un singur nivel ontic : dată fiind dependența crimei și criminalității nu numai de om, de contradicțiile ființei umane ci și de procesele și fenomenele economico-sociale, educaționale, culturale etc., de legitățile și contradicțiile proprii acestor fenomene și procese, problemele crimei și criminalității au o natură *pluridisciplinară*. De aceea, știința care studiază problemele crimei și criminalității — criminologia — înfățișează o natură inter și *pluridisciplinară* [3]; numai prin caracterul său

[2] În acest sens, MIRCEA MALIȚA — *„Aurul cenușiu"*, III, Editura Dacia, Cluj, 1973, p. 116—121.

[3] A se vedea, în acest sens, C. BULAI — *„Știința politicii penale"*, în — „Studii și cercetări juridice", nr. 1/1972, p. 79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pluridisciplinar criminologia este capabilă să ofere o imagine globală, esențială și multilaterală asupra realităților socio-umane în continuă mișcare din care izvorăsc crima și criminalitatea, asupra structurii și caracteristicilor psiho-sociale și chiar neurofiziologice ale individualităților care au comis infracțiuni [3 bis], cît și cu privire la conținutul, finalitatea, eficiența și tendința în evoluția strategiei și tacticilor de prevenire a crimei și criminalității și de apărare socială împotriva faptelor interzise de legea penală în condițiunile istorice ale unui sistem de drept determinat.

SECȚIUNEA A II-A

Definiția criminologiei

2.1. Criminologia este o știință socială relativ autonomă, din grupa sociologiei, auxiliară științelor penale, cu caracter inter și pluridisciplinar, care studiază *starea, dinamica, legitățile, cauzele și condițiile socio-umane ale criminalității precum și trăsăturile definitorii, mecanismul și funcționalitatea sistemului de măsuri de prevenire și combatere a crimei și criminalității, inclusiv de tratament al delincvenților — așa cum se înfățișează, în toate articulațiile esențiale și în mișcarea lor, în realitatea socio-umană din cadrul unei formațiuni social-economice — și elaborează și fundamentează modele cauzale și soluții de intervenție preventivă și de apărare socială contra crimei și criminalității, după chipul realității, în perspectiva perfecționării programelor naționale de prevenire și combatere a criminalității, în interesul dezvoltării societății, al progresului și civilizației, în acord cu eforturile și deziderateie umanitare ale Națiunilor Unite* [4].

[3bis] A se vedea, GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA — *„Patologie medico-legală"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 480—483.

[4] În acest sens, GEORGE ANTONIU, CONSTANTIN BULAI, GHEORGHE CHIVULESCU (coord. *Emil Nicolcioiu*) — *„Dicționar juridic penal"*, *op. cit.*, p. 84; a se vedea, — *„Sixième Congrès des Nations Unies pour la prevention du crime et le traitment des delinquants"* Nation Unies, New York, 1981, p. 43—48.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.2. Ca știință socială specială, extrajuridică, criminologia abordează și examinează subsistemele de drept penal, de drept procesual penal și de drept execuțional penal, ca și realitățile crimei și criminalității și procesul luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității într-o formațiune social-economică, într-un teritoriu național — *ca un dat*. Patrimoniul științei criminologiei, rezultatele cu adevărat semnificative ale cercetării criminologice servesc, *în mod imediat*, perfecționării jurisprudenței, în înfăptuirea scopului procesului penal, prevăzut în art. 1 C. pr. pen.

Criminologia se înfățișează, așadar, ca o veritabilă „busolă în orientarea practicii procesual penale" [5], în orientarea practicii organelor ce asigură executarea sancțiunilor de drept penal și, în genere, *în mod imediat*, în identificarea și fundamentarea soluțiilor de perfecționare a strategiei și tacticilor de prevenire și combatere a crimei și criminalității, inclusiv a soluțiilor de perfecționare a tratamentului delincvenților. Utilizarea rezultatelor cercetării criminologice în practica judiciară, în cauzele penale, în practica organelor de penitenciare și a organismelor de supraveghere a executării pedepsei prin muncă, fără privațiune de libertate, într-un cuvînt valorificarea rezultatelor cercetării criminologice în procesul luptei contra criminalității constituie o cerință cardinală, decisivă — o condiție *sine qua non* — a înfăptuirii justiției penale, a perfecționării practicii organelor de justiție penală în spiritul exigențelor strategiei democrației muncitorești, revoluționare, românești.

2.3. Ca știință pluridisciplinară de contact, de graniță sau de intersecție între sociologie și științele juridice penale, criminologia tinde — în condițiile realităților românești contemporane — a deveni nu numai un instrument tehnic pentru orientarea jurisprudenței ci o veritabilă *stea polară* a întregului proces de prevenire și combatere a crimei și criminalității și a altor manifestări de încălcare a ordinei de drept socialiste.

---

[5] VINTILĂ DONGOROZ — *„Explicații introductive"*, în — „Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală", vol. I, de *Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 17.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Perspective în evoluția criminologiei românești

3.1. Ca știință teoretico-explicativă, cu o puternică vocație practică, aplicativă și prospectivă, criminologia românească are aidoma tuturor științelor sociale [6] — un pronunțat *caracter militant*; ei îi revin sarcini multiple și un loc specific, în condițiile actualei etape, superioare, a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

3.2. În climatul stimulator pentru activitatea de cercetare în științele sociale, statornicit cu osebire în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, în spiritul practicii revoluționare a partidului nostru, în contextul eforturilor consante — științifice și creatoare — ale partidului și statului nostru, de perfecționare pe baze științifice a organizării și conducerii muncii și vieții sociale, a noului mecanism economico-financiar, a formelor de planificare și prognozare a fenomenelor și proceselor economico-sociale, criminologia a găsit un teren și un climat favorabile de cercetare astfel că, prin eforturi interdepartamentale, de echipă, *s-au pus bazele* promițătoare a unor cercetări concrete multilaterale asupra problemelor cauzalității unor categorii și grupe de infracțiuni, au început a fi inventariate, testate și examinate aprofundat diversele verigi ale sistemului de măsuri de prevenire și combatere a criminalității, inclusiv de tratament al delincvenților, pe baza unor metode și tehnici de cercetare moderne, judicios elaborate și aplicate chiar cu ajutorul calculatoarelor etc. Se pare că orele maturității cercetării criminologice românești au sunat....

3.2. Nu e mai puțin adevărat că, rezultatele cercetării științifice aplicative în criminologie sînt încă fragmentare; este vădit că unele cercetări, chiar de echipă, sînt plate și, mai ales, suferă de dogmatism și eclectism. Din asemenea cercetări concrete rezultă că se mai manifestă încă păreri preconcepute cu privire la criminalitate, ca fenomen socio-uman, mai ales cu privire la cauzele și condițiile care determină și favorizează menținerea acestui fenomen în societatea socialistă românească.

---

[6] A se vedea ION DRĂGAN, *„Sociologia — știință teoretică și aplicativă"*, în — „Era socialistă", nr. 1/1976, p. 27 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Or, părerile preconcepute cu privire la problemele criminalității sînt străine spiritului militant, spiritului revoluționar al partidului nostru în abordarea fenomenelor și proceselor social-economice.

După cum este cunoscut, V. I. Lenin n-a avut și n-a manifestat niciodată prejudecăți în privința fenomenelor și proceselor economice și sociale analizate; ceea ce a caracterizat întotdeauna modul revoluționar de gîndire a fost cercetarea *multilaterală* a fenomenelor social-economice, a complexității faptelor realității concrete în ansamblul ei, în multitudinea conexiunilor sale [7].

3.3. Una din direcțiile în care trebuie să fie concentrate, în continuare, eforturile de cercetare în criminologia românească o constituie, mai întîi, unificarea materialelor de evidență statistică interdepartamentale și multiplicarea indicatorilor statistici privind criminalitatea, asigurarea stabilității lor pe perioade mai îndelungate și, mai ales, analiza și prelucrarea statistică a datelor cu metode *moderne*, într-un amplu evantai precum și cu mijloace informatice.

Pare a nu fi lipsită de interes sugestia ca multiplicarea indicatorilor statistici să fie perfecționată în spiritul modelelor de indicatori statistici privind criminalitatea recomandate de experții Națiunilor Unite, indicatori a căror gamă — cum se știe — implică și indicatori penali dar *și economici, sociali, culturali, demografici* etc.

3.4. Întrucît cauzalitatea unor categorii sau grupe de infracțiuni constituie încă o *terra incognita* (spre exemplu, etiologia infracțiunilor contra activității unor organe de stat, care — cu o singură și temeinică excepție, cea privind etiologia infracțiunilor de corupție [8] — n-a fost cercetată în mod aprofundat, ca și, de altfel, etiologia infracțiunilor contra unor activități economice, cum ar fi specula ș.a., ca și cauzalitatea infracțiunilor îndreptate împotriva familiei, ca și cauzalitatea delincvenței feminine etc.) este nevoie *a se multiplica eforturile și re-*

[7] A se vedea, MIRON CONSTANTINESCU — *„Metoda de investigare socială a lui V. I. Lenin"*, în — „Metode și tehnici ale sociologiei", Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 41—45.

[8] VASILE DOBRINOIU — *„Traficarea funcției și influenței în dreptul penal"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983, p. 14—19.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sursele pentru cercetarea cauzalității acelor grupe sau categorii de infracțiuni care n-au fost cu nimic atinse, dacă ne putem exprima astfel, de aripa cercetării științifice : simpla intuiție a cauzalității unor atare categorii sau grupe de infracțiuni nu numai că este neîndestulătoare dar poate aduce prejudicii programelor de prevenire și combatere a manifestărilor infracționale. Așadar, eforturile pentru a desluși problemele privind cauzalitatea unor categorii sau grupe de infracțiuni la care investigarea a fost începută și soldată cu rezultate notabile, cum sînt, spre pildă în materia infracțiunilor de violență sau a delincvenței juvenile [9], ori la fel remarcabile — în problemele tratamentului delincvenților în mediul penitenciar [10] ș.a., se cer întregite cu eforturi pentru cercetarea aprofundată a unor categorii sau grupe *noi de infracțiuni*.

Modelele de cauzalitate privind infracțiunile deja abordate se cer a fi, deci, *diversificate* și se cer a fi *elaborate noi și noi*

---

[9] A se vedea, GEORGE BASILIADE, COSTICĂ BULAI, IONELA CORNESCU — *„Unele cauze ale manifestărilor infracționale în rîndul minorilor și prevenirea acestora"*, în — „Revista română de drept", nr. 11/1971, p. 32—37, VIRGIL DRAGOMIRESCU, — *„Psihosociologia comportamentului deviant"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 249—257 ; ANA TUCICOV-BOGDAN — „Psihologia generală și psihologia socială", vol. II, Editura didactică și pedagogică, București, 1973, p. 243—258 ; PAUL POPESCU-NEVEANU — *„Dicționar de psihologie"*, Editura Albatros, București, 1978, p. 179—181 ; V. MĂRGINEANU, VICTORIA FLĂMÎNDU, — *„Factorii psihici în delincvența juvenilă"*, în — „Probleme de criminalistică și de criminologie", nr. 3—4/1982, p. 80—85 ; CONSTANTIN IACOVIȘAC — *„Aspecte sociologice ale acțiunii de recuperare socială a minorilor infractori"*, în — „Viitorul social" nr. 1/1976, p. 113—121 ; VLADIMIR MARIN, ION STRUGARIU, MARIN VOICU — *„Organizațiile de tineret, de masă și obștești în sistemul factorilor de prevenire a manifestărilor antisociale"*, în — „Concepția..." *op. cit.*, p. 255—263 ; CONSTANTIN IACOVIȘAC, ALEXANDRU VULPESCU, FLORIAN GHEORGHE — *„Interacțiuni socio-culturale și educative în rescializarea prin școli speciale de muncă și reeducare"*, în — „Concepția...", *op. cit.*, p. 521—530 ; VASILE PREDA — *Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 18—38 ; GABRIEL ION MARCONESCU — *„Creșterea și educarea tinerei generații — o sarcină a întregii societăți"*, Editura politică, București, 1982, p. 80—99.

[10] A se vedea, EMIL PANAITE, ANTON GHEORGHIU și colaboratorii, — *„Probleme privind metodologia și practica muncii de reeducare a deținuților"*, în — „Buletinul penitenciarelor" supliment, nr. 1/1983, p. 2—11 și 99—103.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

modele spre a completa imaginea tabloului determinismului socio-uman al criminalității prin integrarea unor modele teoretice privind etiologia și a altor categorii sau grupe de infracțiuni, eventual pe *domenii de activități economico-sociale* (spre pildă, în comerț, în cooperație, în transporturi ș.a.), pe *zone geografice* etc.

3.5. O altă direcție spre care se recomandă a fi îndreptată — socotim — cercetarea criminologică românească este cea a *victimologiei*, deci a examinării multidimensionale a comportamentelor victimelor precum și a interrelațiilor și influenței acestora asupra conduitei antisociale a delincvenților.

3.6. Exigențele etapei actuale reclamă, credem, mai mult ca oricînd, în lupta contra criminalității, *elaborarea unor modele de strategii întemeiate pe principiul planificării integrate* a prevenirii și combaterii criminalității și, mai ales, a unor *modele sociale de sisteme tactice de prevenire a crimei și criminalității și de apărare socială* contra săvîrșirii unor fapte prevăzute de legea penală, inclusiv a unor modele de tratament al delincvenților — toate aceste modele avînd stringentă nevoie de *testare*, înaintea introducerii lor de către factorii de decizie în programele integrate de luptă contra criminalității.

3.7. Calea spre o nouă calitate a muncii științifice în abordarea problemelor criminalității și ale luptei pentru prevenirea și combaterea manifestărilor antisociale este cea a *cooperării între specialiști*, a abordării curajoase, *multilaterale*, a problemei crimei și criminalității, într-un spirit realist, *revoluționar, cu metode moderne* [10 bis].

SECȚIUNEA A IV-A

Interrelația criminologiei cu statistica

4.1. În procesul de cunoaștere a criminalității ca fenomen socio-uman, statistica, îndeosebi statistica penală, (dar și statistica industrială, agrară, comercială etc.), se relevă și a fi in-

[10 bis] GEORGE BASILIADE — *Orientările și principiile cercetării criminologice în Republica Socialistă România*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 386—459.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dispensabilă deoarece criminalitatea constituie, în termeni statistici, un fenomen de masă iar legitățile care o guvernează sînt legități statistice.

Legitățile statistice se înfăptuiesc ca tendințe esențiale, aidoma necesității care-și croiește drum printr-un număr foarte mare de contingențe socio-umane care se manifestă în aceste contingențe ca media unui număr mare de abateri aleatorii, întîmplătoare [11].

Un principiu fundamental în cercetarea statistică a criminalității consistă în faptul că *legile statistice*, care explică o anumită stare și dinamică a criminalității într-un moment sau perioadă din cadrul unui sistem social determinat, *se pot degaja numai la nivelul mulțimii sau colecției de observații și informații*, deci prin considerarea unui *mare* sau îndestulător de mare număr de infracțiuni săvîrșite, în sensul art. 144 C. penal, și înregistrate statistic, fapte care alcătuiesc în sens statistic unități componente ale criminalității.

4.2. Apărută ca o generalizare *sui generis* a unor date despre fenomenele sociale, statistica se dezvoltă astăzi ca o știință cvasiindependentă care prezintă însușirea — comună științelor — de a fi, în același timp știință cu concepte, principii și metode de cercetare proprii, și, totodată, *metodă* utilizabilă și în alte științe [12], cu osebire în criminologie [13].

Informațiile furnizate prin demersul statistic [14], adică prin *observarea, prelucrarea și analiza statistică a criminalității* — în măsura în care se bazează pe date primare exacte și complete, prelucrate lucid cu procedee și tehnici statistice, moderne, dacă e posibil ținînd seama și de butada „statistică cu cît mai puțină matematică în loc de statistică cu matematică" — sînt în măsură să ofere o viziune închegată asupra laturii cantitative a criminalității : mărimea, volumul, ritmul, rata brută, rata medie anuală, distribuția teritorială, intensitatea etc., în circumstanțe

---

[11] În acest sens, CĂLINA MARE — *„Materialism dialectic"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 195—211.

[12] COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU — *„Statistica"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 28.

[13] C. BULAI — *„Premise..."*, *op. cit.*, p. 391—392.

[14] A se vedea — asupra demersului statistic — COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU — *„Statistica"*, *op. cit.*, p. 31—33.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

concrete socio-umane, de loc și de timp. În elaborarea programelor de cercetare criminologică, în analiza și evaluarea stării, structurii și dinamicii criminalității, ca și în prognoza criminologică pe orice termen (scurt, mediu sau lung) statistica este cea care aduce o contribuție *majoră, considerabilă în asigurarea progresului aplicativ al cercetării criminologice*.

Criminologia este tributară statisticii deoarece statistica, prin apelul la teoria proceselor stohasice, la teoria testului secvențial, ca și la teoria deciziei, la modelare și la informatică [15] — pentru a nu enumera decît cîteva dintre progresele din matematică care, în ultimele decenii, au înrîurit puternic statistica [16] — este în măsură din ce în ce mai mare *să dezvăluie și să măsoare dimensiuni necunoscute ale criminalității*, să pună în lumină și să dea expresie cantitativă legităților și tendințelor interne *specifice* criminalității, să evidențieze constelațiile de trăsături psihosociale și chiar biologice și frecvența acestora pe categorii de delincvenți, interrelația anumitor grupe de trăsături ale structurilor de personalitate cu caractere deviante etc., să releve, totodată, seriile de surse socio-economice și culturale care au acționat în mod imediat asupra participanților la comiterea de infracțiuni, particularitățile „carierei delincvente", diverse coordonate ale sistemului de tratament al delincvenților etc.

4.3. Statistica este și un puternic *instrument de control* al veridicității ipotezelor cercetării criminologice și, într-o măsură, a legitimității și eficienței unor încriminări și sancțiuni penale. În accepțiunea modernă a termenului, statistica este privită, din ce în ce mai mult, ca „știința interpretării faptelor prin raportare la modele probabiliste". Probabilitatea „imprimă marca de adevărat obiect al științei statisticii" [17].

4.4. Așa fiind, criminologia socialistă românească *preia* din statistică *nu numai datele brute privind evenimentele statistice (infracțiunile comise și înregistrate în tabele statistice)* — ob-

---

[15] A se vedea, ALAIN CHOURAQUI — *„L'informatique au service du droit"*, Presse universitaire, Paris, 1973, p. 225—241.

[16] În acest sens, COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU — *„Statistica"*, *op. cit.*, p. 36—37.

[17] O. ONICESCU — *„Carrado Gini — statistician umanist"*, în „Sociologia militantă", (II), Editura științifică, București, 1969.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

servate, prelucrate și analizate căci imensa majoritate a cercetărilor statistice românești în domeniul criminalității sînt similare „sondajelor" — ci și *modele probabiliste* și așteaptă de la statistică elaborarea a cît mai numeroase variante de modele probabiliste și o adecvată integrare a datelor statistice în modele probabiliste...

Deși demersul statistic este de primă însemnătate pentru cunoașterea criminalității, totuși, aportul stitisticii în abordarea criminalității nu este nelimitat.

În adevăr, demersul statistic în problemele criminalității — presupusă fiind buna credință și spiritul de responsabilitate al celor ce fac înregistrarea datelor primare privind infracțiunile, participanții la comiterea acestora, victimele etc., — se întemeiază uneori pe observații nu îndeajuns de numeroase și reprezentative iar gruparea și descrierea lor lasă uneori de dorit, prin practica exagerării proprietăților formale a procedeelor de analiză statistică. Aceasta pe de o parte.

Pe de altă parte, cîtă vreme în practică, uneori, în demersul statisaic se dă prevalență proprietăților formale ale procedeelor statistice în analiza criminalității, adică procedeelor matematice și numai apoi se are în vedere natura socială a acestui fenomen, un atare demers este departe de a fi eficient. Nu putem să nu observăm că, oricît de completă ar fi cercetarea statistică a criminaliaății ea nu poate furniza date privind „cifra neagră".

4.5. Cu toate limitele sale, analiza statistică, cu procedeele și tehnicile sale moderne reprezintă o *sursă prețioasă de documentare* pentru cercetarea criminologică, deoarece — oferind date și concluzii privind starea, frecvența, ritmul de variație, rata medie anuală etc., — îngăduie cercetării criminologice să degaje, pe baza investigației multilaterale, calitative, a realității, și să fundamenteze legitățile criminalității, să explice esența și cauzalitatea criminalității, deopotrivă la nivel macrosocial cît și pe zone sau unități administrativ teritoriale, pe categorii sau grupe de infracțiuni, pe grupe de participanți etc.; îngăduie, totodată, ca cercetarea criminologică să avanseze, întemeiată și pe datele și concluziile statistice, judecăți de valoare asupra cauzelor și condițiilor evoluției criminalității în ansamblul precum și a diverselor grupe ori categorii de infracțiuni, asupra cauzalității metomorfozei formelor și dimensiunilor cri-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

minalității precum și asupra interacțiunii acestora cu diverse procese și fenomene social-economice, într-o etapă sau alta a evoluției societății. De asemenea, datele și concluziile statistice permit criminologiei ca știință să caracterizeze raportul probabil dintre criminalitatea reală și criminalitatea relevată, să dezvăluie cauzele reale ale unor oscilații de frecvențe diferite a unor categorii sau grupe de infracțiuni în ansamblul evoluției criminalității într-o perioadă determinată, asupra cauzelor deosebirilor între răspîndirea criminalității într-o zonă sau unitate administrativ-teritorială și diminuarea sa în alte zone ori unități, asupra cauzelor și condițiilor oscilațiilor generale ale criminalității în timp și spațiu și asupra influenței unor contingente socio-umane în accentuarea sau diminuarea oscilațiilor criminalității, asupra cauzelor delicvenței juvenile, ale recidivismului [18] etc.

4.6. De asemenea, observarea ,prelucrarea și analiza statistică în domeniul activităților de aplicare a legii penale ca și materialele statistice privind execuaarea sancțiunilor penale, oferă, posibilitatea cercetării științifice în criminologie să cunoască *latura cantitativă a procesului de apărare socială a valorilor societății socialiste* și pe această bază, să examineze multilateral, *calitativ*, gradul de eficiență al intervențiilor preventiv-educative și sancționatoare și să formuleze, cu un grad de probabilitate ridicat, modele de intervenție preventivă, în vederea sporirii fermității în aplicarea legii penale.

SECȚIUNEA A V-A

Interrelația criminologiei cu sociologia generală, îndeosebi cu sociologia juridică și cu sociologia dreptului penal

5.1. Sociologia marxistă, știință a ansamblului fenomenelor și realității sociale istorice determinate, în dezvoltarea lor ca totalități și în continua și revoluționara lor transformare, [19] sau,

---

[18] În acest sens, C. BULAI — *„Premise..."* — *op. cit.*, p. 391.

[19] În acest sens, MIRON CONSTANTINESCU — *„Fapte, fenomene și relații sociale"*, în — „Sociologia generală", Editura științifică, București, 1968, p. 41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sociologia marxistă

altfel definită, știință a sistemului social global [20], a formelor de viață socială omenești [21], a devenit astăzi o știință complexă, diversificată în numeroase specialități și anume, sociologii de ramură — economică, politică, juridică etc., — care, fiind ancorate în realitățile sociale concrete, au căpătat deopotrivă un caracter aplicativ, operațional și relativ previzional, completîndu-și tradiționalul său rol cognitiv printr-o funcție practică, pusă în slujba programării și acțiunii sociale la scară macro și microsocială [22].

5.2. Cercetarea sociologică marxistă atribuie un rol important investigării relațiilor juridice. În acest sens, s-a precizat pe drept cuvînt, că, „pe noi ne interesează în cercetarea sociologică tot ansamblul relațiilor sociale — relațiile economice, cele juridice (foarte importante deoarece se referă la relațiile de posesiune și proprietate) cele de conștiință, etc." [23] Sociologia juridică socialistă din țara noastră, avînd drept axă fundamentală materialismul istoric și drept instrument de investigație dialectica marxistă, cercetează — în perspectiva axiologică umanistă prefigurată în Programul P.C.R., de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism — procesul de elaborare și aplicare a dreptului, condiționarea socială a concepțiilor, principiilor, categoriilor și instituțiilor juridice, [24] eficacitatea, legitimitatea și validitatea reglementărilor juridice, corelația dintre conținutul și forma dreptului [25], valorile și procesul de valorizare în domeniul dreptului, rolul social — politic al legalității, rolul conducător al partidu-

---

[20] A se vedea, în acest sens, OVIDIU TRĂSNEA — *„Știința politică"*, Editura politică, București, 1970, p. 268.

[21] TRAIAN HERSENI — *„Ce este sociologia ?"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 5.

[22] ION ALUAȘ, ION DRĂGAN, — *„Introducere"* în — „Sociologia franceză contemporană", Editura politică, București, 1971, p. XCVII ; a se vedea — asupra funcțiilor sociologiei — ION DRĂGAN — *„Sociologia — știință teoretică și aplicativă"*, în — „Era Socialistă" nr. 1/1976, p. 29—30.

[23] MIRON CONSTANTINESCU — *„Fapte, fenomene și relații sociale"*, *op. cit.*, p. 42.

[24] MIRON CONSTANTINESCU — *„Introducere în sociologie"*, Partea I-a, T.U.B., 1971, p. 102.

[25] NICOLAE POPA — *„Prelegeri de sociologie juridică"*, T.U.B., București, 1983, p. 62—63.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lui în elaborarea și realizarea dreptului, ca și problematica conflictelor interumane [26] soldate cu consecințe care atrag răspunderea materială, disciplinară, civilă sau penală [27] etc.

5.3. Un capitol distinct de preocupări în sociologia juridică îl constituie sociologia dreptului penal care studiază condiționarea și implicațiile sociale ale criminalității, cîmpul și structura relațiilor sociale în care dreptul penal are vocația să intervină, problematica realităților sociale anterioare și contemporane procesului de elaborare, aplicare și organizare a executării sancțiunilor de drept penal, precum și problematica conștiinței juridice socialiste a maselor cu privire la fenomenul criminalității și la acțiunea socială de apărare împotriva acestuia, factorii socio-culturali și influența lor în determinarea naturii și cuantumului acțiunii antiinfracționale, costul și timpul acțiunii sociale antiinfracționale, [28] problematica stabilității relative, mobilității și eficacității sociale a sistemului dreptului penal s.a.

5.4. Cercetarea sociologică și cea criminologică sînt relativ autonome, *complementare și convergente*; complementare, deoarece criminologia împrumută sociologiei concepția asupra vieții sociale în ansamblu, adică noțiunile, conceptele, principiile și regulile *fundamentale* teoretice și metodologice ale procesului vieții sociale: de la conceptul, spre exemplu, de „realitate socială", care în totalitatea sa cuprinde atît existența socială cît și conștiința socială [29], pînă la conceptul de „sistem de control social", care desemnează un ansamblu de instituții, reguli, norme, măsuri, acțiuni, mijloace de influențare sau de pedepsire care au rolul de a face respectate modelele de norme recunoscute social și premise în diferite împrejurări specifice, potrivit cu exigențele situației respective, cu statusurile și rolurile fie-

---

[26] C. BULAI — *„Problemele sociologiei dreptului"*, în — „Studii și cercetări juridice", nr. 1/1972, p. 87.

[27] TRAIAN HERSENI, — *„Ce este sociologia"?*, *op. cit.*, p. 44.

[28] COSTICĂ BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *„Sociologia dreptului penal și criminologia"*, în — „Studii și cercetări juridice" nr. 1/1974, p. 123; în același sens, V. N. KUDRIAVȚEV — *„Soțiologia, pravo i Kriminologia"*, în — „Sovetskoe Gosudartsvo i pravo" nr. 2/1969, p. 64—72.

[29] MIRON CONSTANTINESCU — *„Fapte, fenomene și relații sociale*, *op. cit.*, p. 40—41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cărui individ [30] ; de la principiile, spre pildă, istoricității și integralității, pînă la cele ale multilateralității și conexiunii — însoțite de reguli operatorii necesare aplicării lor — împrumutate sociologiei [31] de cercetare criminologică, căci este fără putință de tăgadă că *orice ipoteză criminologică implică o opțiune teoretică și metodologică de ordin sociologic.*

Pe scena vieții noastre științifice, în cîmpul științelor umaniste, cercetarea sociologică, îndeosebi cea juridico-penală și cea criminologică sînt, totodată, convergente deoarece ele răspund unui țel comun și anume, sporirea eficienței acțiunilor mecanismului democrației muncitorești, revoluționare, multiplicarea posibilităților sociale de împlinire și afirmare plenară a personalității umane ; altfel spus, ele încearcă să detecteze — din cadrul mecanismului democrației socialiste românești — căile și procedeele de sporire a eficității activităților de prevenire a faptelor antisociale și de apărare socială a valorilor ocrotite de legea penală, inclusiv prin resocializarea pe calea reeducării delincvenților.

5.5. Așa fiind, criminologia ca știință — și mai ales investigația concretă, empirică a problemelor criminalității, investigație tot mai organizată și mai promițătoare în ultimii ani — în unitate axiologică și epistemiologică cu sociologia, [32] abordînd problematica cauzalității criminalității și a luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității *„în logica lor internă"* dar în contextul specific al dinamismului vieții sociale a societății noastre — criminalogia socialistă românească, deci, întemeiată pe filosofia marxistă și alimentată epistemiologic, axiologic și metodologic de sociologia marxistă creatoare, contribuie într-o măsură considerabilă la înțelegerea și explicarea cuprinzătoare

---

[30] ION DRĂGAN — *„Socializarea, controlul social și prevenirea delincvenței juvenile"*, în — Buletin documentar. Criminologie", II, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1981,

[31] În acest sens, ION DRĂGAN — *„Observații asupra unor criterii epistemiologice ale investigației sociologice"*, în — Metode și tehnici ale sociologiei", sub redacția *Miron Constantinescu, Octavian Berlogea*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 78.

[32] ION DRĂGAN — *„Observații asupra unor criterii epistemiologice..."* *op. cit.*, p. 76.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și aprofundată de către sociologie a procesului vieții sociale la scara sistemului social-global, *„în logica întregii societăți"*, și, astfel, își aduce contribuția la umanizarea mai profundă a vieții sociale, la împlinirea idealurilor societății socialiste.

5.6. Datele sociologiei marxiste, inclusiv cele ale sociologiei juridice și ale sociologiei dreptului penal, se relevă a fi de un interes *deosebit* pentru cercetarea criminalogică deoarece ele oferă principii, metode și tehnici care reprezintă cadrul de referință, *axele* explicației ce contribuie într-un mod hotărîtor la abordarea și analiza cu adevărat științifică a criminalității și a activităților de prevenire și combatere a manifestărilor contrare exigențelor ordinei de drept.

5.7. Trăsătura *comună* a cerceaării sociologice (inclusiv a sociologiei juridice [33] și a sociologiei dreptului penal) precum și a celei criminologice o constituie, deci, abordarea problematicii criminalității și a luptei împotriva criminalității, *în contextul ansamblului fenomenelor și relațiilor sociale* [34]. Direcția în care evoluează cercetarea sociologică și criminologică românească în ultimele două decenii — în atmosfera de emulație creatoare și realistă inaugurată în perioada de la Congresul al IX-lea al P.C.R., și stimulată de perspectiva conturată de documentele Congresului al XII-lea al partidului, — este cea *a abordării concrete, în echipă mixtă, „fără frontiere"* a problemelor criminalității și ale prevenirii și apărării sociale contra criminalității, la nivel macro și microsocial, pe categorii și grupe de infracțiuni, de infractori, pe unități administrativ-teritoriale etc.

5.8. Experiența românească în acestă privință sugerează că, dincolo de deosebirile declarative sau „programatice" ale unor sociologi sau criminologi, *cooperarea* între cercetarea sociologică și cea criminologică în abordarea problematicii criminalității, în multiplele ei dimensiuni, reprezintă calea nu numai cea mai sigură dar și cea mai *fertilă* pentru cercetare. Este calea

---

[33] A se vedea, NICOLAE POPA — *„Prelegeri de sociologie juridică"*, *op. cit.*, p. 39—40.

[34] În același sens, COSTICĂ BULAI, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *„Sociologia dreptului și criminologia"*, *op. cit.*, p. 124—125.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

capabilă să asigure rezultate „pe termen lung" din ce în ce mai semnificative procesului *de revivificare a cercetării concrete* a problematicii criminalității și să-i confere, totodată, obiectivitate-singura cale capabilă a oferi rezultate notabile deopotrivă în ordinea teoretică cît și, mai ales, în ordinea practică.

SECȚIUNEA A VI-A

Interrelația criminologiei cu psihologia

6.1. Relațiile de interconditionare ale criminologiei cu psihologia sînt extrem de strînse. Astfel, criminologia împrumută psihologiei materialist-dialectice (generale și experimentale, ca și psihologiei sociale) principiile și regulile metodologice și tehnice, precum și rezultatele și analizele proceselor psihice umane ; împrumută, de asemenea, interpretarea materialist-dialectică a determinismului și dinamismului complex al vieții psihice, concepțiile privind psihologia conduitei și legitățile acesteia etc. Studiul obiectiv al vieții psihice umane, în ansamblul ei, pe care-l întreprinde psihologia conduitei,[35] oferă largi posibilități de aplicare în domeniul criminologiei.[36]. În adevăr, validitatea concluziilor criminologiei privind cauzalitata fenomenului infracțional, ca și eficiența practică a cercetării criminologice în sfera perfecționării operei de resocializare a celor condamnați (care execută pedeapsa în detenție dar și, adăugăm, fără privațiune de libertate, prin muncă) și în cateria integrării socio-profesionale post-penale, într-un cuvînt demersul criminologic este, în bună parte, condiționat de integrarea concepției teoretice, datelor și concluziilor psihologiei, îndeosebi ale

---

[35] A se vedea, MARIANA ROȘCA — *„Metode de psihodiagnostic"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1972, p. 41—157 ; a se vedea, de asemenea, ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihoolgie socială"*, vol. I, Editura didactică și pedagogică, București 1973, p. 14—38 ; ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie..."*, *op. cit.*, vol. II, p. 249—258.

[36] În acest sens, STELA TEODORESCU — *„Psihologia conduitei"*, Editura științifică, București, 1972, p. 220—225 ; a se vedea și, V. PAVELCU — *„Drama psihologiei"*, București, 1965, p. 210 și urm. ; VASILE PAVELCU — *„Metamorfozele lumii interioare"* Editura Junimea, Iași, 1976, p. 141—148 ; de asemenea, a se vedea, URSULA SCHIOPU — *„Introducere în psihodiagnostic"*, T.U.B., 1976, p. 55—186.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

psihologiei sociale care înscrie între problemele de bază studiul relațiilor interpersonale.

Deși psihicul delincvenților nu este în esență deosebit de cel al non-delincvenților, totuși, cercetarea aposteriori a comportamentelor infracționale este de natură să releve *particularități* psihice ale delincvenților, să ofere informații asupra stimulilor, direcțiilor și intensității disocialității acestora, asupra motivațiilor comportamentelor infracționale etc.

6.2. Analizele structurii psihice ale delincvenților efectuate la noi, prin cercetări concrete, cu metode și tehnici moderne — teste de inteligență și de aptitudini, tese proiective, teste situaționale, chestionare de autoevaluare etc., etc. — au conchis fundamental că în structura psihică dinamică și contradictorie a delincvenților, deopotrivă minori și majori, carențele (întîrzieri, perturbații, tulburări ale relației și realizării sinelui etc.) predominante sînt de natură *afectivă* [37], endogene.

În adevăr, fondul de bază al structurii personalității participanților la comiterea de infracțiuni reflectă, de cele mai adeseori, trăsături *caracteriale* negative instalate ca structuri. [38]

6.3. De aceea, avînd în vederea plasticitatea naturii umane, caracterul procesual al maturizării sociale și disponibilitățile

---

[37] A se vedea în acest sens, M. RALEA, T. HERSENI — *„Introducere în psihologia socială"*, Editura științifică, București, 1966, p. 220.

[38] În acest sens, ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie..."* II, *op. cit.*, p. 250; în același sens, C. MAMALI — *„Intercunoaștere"*, Editura științifică, București, 1974, p. 140—144; GEORGE BASILIADE — *„Cercetarea criminologică a delincvenței juvenile"*, în — „Tineretul obiect de cercetare științifică", Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1969, p. 256 și urm.; PETRE DATCULESCU — *„Ipoteze în legătură cu factorii psihosociali ai delincvenței juvenile"*, în — „Tineretul obiect de cercetare..." *op cit.*, p. 286 și urm.; VIRGIL DRAGOMIRESCU — *„Psihosociologia comportamentului deviant"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 251—257; NICOLAE OLARU — *„Considerații psihologice privind cunoașterea personalității tinerilor deținuți"*, în — „Buletinul documentar. Criminologie", II, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1980, p. 59 și urm.; GH. ALEXANDRESCU, GH. SACALEROS — *„Rolul și importanța individualizării în cadrul tratamentului penitenciar..."*, în — „Buletin documentar. Criminologie", II, *op. cit.*, p. 76—84.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mari de transformare și educare a omului, inclusiv a omului-delincvent, criminologia, confruntînd concluziile psihologiei cu datele rezultate din analizele statistice, sociologice, parapsihologice etc., privind delincvenții — formulează, ca știință integratoare, într-un anume sens, concluziile privitoare la metodele de prevenire și de apărare socială contra crimei și criminalității, inclusiv modelele de perfecționare a tratamentului delincvenților, *în persepectiva educabilității*.

6.4. Este, dealtminteri o perspectivă prin care în comun, cercetările psihologice [39], pedagogice, [40] medico-legale [41] și criminologice confirmă principiul materialist-dialectic potrivit cu care în procesul activității — ne referim, aici, la reeducarea prin muncă a celor ce execută pedeapsa închisorii în detenție, cît și a celor care execută pedeapsa prin muncă, fără privațiune de libertate, în condițiile art. 1 din Decretul nr. 218/1977 — psihicul nu numai că se manifestă, dar este susceptibil a se dezvolta și a se maturiza cu adevărat ; structurile psihice negative, caracteriale, instalate uneori adînc în abisurile personalității celor ce comit infracțiuni, pot fi, prin urmare, „demontate", transformate și „reconstituite" în jurul valorilor perene ale eticii și echității socialiste, ale muncii, ale respectului față de exigențele normelor penale, față de regulile de conviețuire socială ale societății socialiste, fiindcă *omul este o ființă prometeică* care are nemărginite resurse intelectuale, volitionale și, mai ales, caracteriale, pentru a contribui la propria sa reeducare și a reveni pe drumul cel drept.

---

[39] În acest sens, MARIANA ROȘCA — *„Metode de psihodiagnostic"*, *op. cit.*, p. 269 ; C. MAMALI — *„Intercunoaștere"*, *op. cit.*, p. 142—143.

[40] N. C. MATEI — *„Sociabilitatea și temeiurile ei morale..."*, Editura didactică și pedagogică, București, 1973, p. 242—265 ; în același sens, N. C. MATEI — *„Psihologia relațiilor morale interpersonale"*, Scrisul românesc, Craiova, 1981, p. 130—219.

[41] VIRGIL DRAGOMIRESCU — *„Psihosociologia comportamentului deviant"*, *op. cit.*, p. 258 și urm ; a se vedea, de asemenea, mai complet, — asupra funcțiilor noi ale medicinei legale, concepută și ca o știință ce ajută la socializarea condiției umane" — GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA — *„Patologie medico-legală"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 10—22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

512a

Interrelația criminologiei cu știința dreptului penal

7.1. Matca din care s-a desprins criminologia este știința dreptului penal [42]. Dreptul penal, ca știință, devine din ce în ce mai mult, cum s-a remarcat în mod exact, o disciplină de intersecție [43] deoarece în abordarea conținutului social-politic și al conținutului normativ al dreptului penal, în examinarea legităților care acționează în domeniul apărării sociale prin mijloace de drept penal a valorilor esențiale ale societății socialiste, ca și în studiul modului, mijloacelor și căilor practice de aplicare și asigurare a eficienței preventive și coercitive a sancțiunilor penale se utilizează, pe lîngă metodele tradiționale, de cercetare — logică, istorică și comparativă — metodele și datele *împrumutate altor științe*, și anume sociologiei, statisticii (penale, economice etc.), demografiei ș.a. Cooperarea și interrelația criminologiei cu știința dreptului penal sînt extrem de pronunțate datorită faptului că ambele științe au, pe de o parte, drept cadru de referință criminalitatea, delincvența, ca fenomen socio-uman istoricește condiționat, ca realitate unică deopotrivă socio-umană, economică, dar și biologică, psihologică, psihiatrică etc. și juridico-penală iar pe de altă parte, *au același caracter — partinic, militant — și slujesc același scop* practic și anume cel al înțelegerii și înfăptuirii politicii penale a partidului și statului nostru de prevenire și combatere a manifestărilor infracționale și a altor încălcări ale legalității socialiste.

7.2. În vreme ce criminologia este o știință socială *nejuridică*, dreptul penal se înfățișează, cum se știe, ca știință juridică. Dreptul penal, ca știință, abordează criminalitatea, delincvența,

---

[42] A se vedea — asupra corelației științei dreptului penal cu criminologia — ION OANCEA — *„Drept penal. Partea generală"*, Editura didactică și pedagogică, București 1971, p. 34—37 și 42; C. BULAI — *„Drept penal. Partea generală"*, Vol. I., T.U.B., București, 1979, p. 51 și urm.; MATEI BASARAB — *„Drept penal. Partea generală"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 12; CONSTANTIN MITRACHE — *„Drept penal. Partea generală"*, T.U.B., București, 1983, p. 14.

[43] C. BULAI — *„Drept penal. Partea generală"*, Vol. I., T.U.B., București, 1979, p. 60—61.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

prin referire la sistemul (subsistemul) normelor dreptului penal, ca drept al apărării sociale a societății socialiste împotriva faptelor interzise de legea penală, dezvăluie conținutul normativ și social-politic al dreptului penal,[44] relevă și fundamentează legitățile obiective care acționează în procesul făuririi și metamorfozei dreptului penal ; studiază, totodată, circumstanțele obiective și subiective care determină apărarea penală a anumitor valori și relații sociale, și, de asemenea, explică „modul și mijloacele de reacțiune față de săvîrșirea faptelor periculoase pentru aceste valori, eficiența dreptului penal în realizarea scopului său și implicit a politicii penale." [45]

Criminologia abordează criminalitatea prin prisma stării, dinamicii și, mai ales, a cauzalității socio-umane a acestui fenomen, precum și prin optica mecanismului social al prevenirii și combaterii criminalității, încercînd a identifica tabloul și funcționalitatea metodelor, procedeelor și mijloacelor sociale — inclusiv al sancțiunilor de drept penal care reprezintă mijlocul cel mai energic de prevenire și combatere a criminalității — de preîntîmpinare a săvîrșirii faptelor interzise de legea penală și de apărarea socială contra criminalității. Un atare mod diferit de abordare a problemelor criminalității — în știința dreptului penal și în criminologie — explică autonomia, *independența relativă* a celor două științe sociale [46]. Dar, tocmai pentru că realitatea pe care o investighează este unică — criminalitatea, ca fenomen socio-uman și juridic — criminologia și știința dreptului penal înfățișează o strînsă conexiune. O atare conexiune se reflectă în împrejurarea că știința criminologiei, pe de o parte, *împrumută științei dreptului penal întreg aparatul conceptual*, apropiindu-și și integrîndu-și în mod adecvat explicațiile date în știința dreptului penal privind principiile, categoriile, instituțiile, încriminările și sancțiunile de drept penal ; pe de altă parte, criminologia *oferă* științei dreptului penal propriile sale concluzii privind starea, dinamica, esența, cauzalita-

[44] A se vedea, în acest sens, VINTILĂ DONGOROZ — *„Dreptul penal socialist al țării noastre.* Raportul dintre conținutul social-politic și conținutul normativ al dreptului penal din R. S. România", în „Studii și cercetări juridice". nr. 3/1965, p. 465—495.

[45] C. BULAI — *„Drept penal. Partea generală"*, Vol. I., *op. cit.*, p. 55.

[46] În acest sens, LUCIA MOLDOVAN — *„Criminologie"*, *op. cit.*, p. 30.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tea și legitățile criminalității, ca fenomen socio-uman, precum și propriile explicații referitoare la orientările strategice, precum și la metodele, procedeele și mijloacele tactice, practice, de înfăptuire a activităților de prevenire și combatere a criminalității. [47]

Se știe că sarcina majoră a științei dreptului penal românesc — statornicită în Programul P.C.R., de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, [48] — este cea a elaborării unor noi modele de norme și principii de drept penal care să țină seama de realitățile dinamice noi ale etapei superioare de edificare a orînduirii socialiste în țara noastră, a fundamentării direcțiilor de perfecționare a legislației penale în spiritul creșterii eficienței preventiv-educative și de apărare socială prin intermediul reglementărilor penale a valorilor esențiale ale orînduirii socialiste ; o atare sarcină se impune și criminologiei românești. De aceea, concertarea eforturilor, în echipă mixtă, ale cercetării științifice din domeniul dreptului penal cu cele din sfera criminologiei se relevă a fi *una din premisele decisive*, menite a asigura conținutul științific al operei, înfăptuită de partid, de perfecționare a legislației penale, de sporire a eficienței strategiei și tacticilor de prevenire și combatere a criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității și a normelor de conviețuire socială.

7.3. Legitățile obiective care acționează în domeniul dreptului penal, la a căror deslușire aspiră știința dreptului penal — legități, în definitiv, probabiliste, stohastice — se află într-o strînsă interdependență cu legitățile, de asemenea statistice, ale criminalității, ca fenomen socio-uman istoricește condiționat, legități relevate și fundamentate, de criminologie.

De pildă, degravarea treptată a domeniului dreptului penal, deci, a sferei de incidență și de aplicare a sancțiunilor penale, care constituie o legitate *obiectivă* a procesului edificării societății socialiste — legitate pe care știința dreptului penal româ-

---

[47] A se vedea și, OCTAVIAN LOGHIN — *„Curs de criminologie"*, Partea I-a, Iași, 1970, p. 27.

[48] A se vedea, XXX — *„Programul Partidului Comunist Român de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism"*, *Editura politică*, București, 1975, p. 125.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nesc a sesizat-o și fundamentat-o [49] și care și-a găsit consacrarea legislativă deplină cu osebire în Legea nr. 59/1968 și în Codul penal din 1968, cu modificările ulterioare — o atare legitate obiectivă, a putut fi pusă în lumină ca urmare și a rezultatelor cercetării criminologice care au sesizat și fundamentat — dincolo de oscilațiile sezoniere și aleatorii ale stării infracționale din teritoriul național, dincolo de dinamica surprinzătoare în evoluția acestui fenomen în unele perioade și în unele unități administrativ-teritoriale — legitatea *obiectivă* a descreșterii treptate a ratei medii anuale a criminalității, precum și legitatea *obiectivă* a reducerii continue și sensibile a bazei sociale a criminalității, consecutive procesului făuririi bazei tehnico-materiale a societății socialiste, al instaurării și dezvoltării relațiilor socialiste de producție, al formării și consolidării unității social-politice a întregului popor în jurul partidului, al făuririi și adîncirii continue a cadrului organizatoric original al democrației muncitorești, revoluționare, al creșterii nivelului educației, culturii și conștiinței socialiste a maselor, a poporului. Este un exemlpu care demonstrează, credem, dependența legităților obiective care cîrmuiesc procesul elaborării și perfecționării dreptului penal de legitățile obiective, stohastice, ale evoluției criminalității, în contextul specific al dinamicii concrete a proceselor și fenomenelor economico-sociale din realitățile românești ; un atare exemplu învederează, totodată, necesitatea *conjugării* eforturilor cercetării științifice din domeniul dreptului penal cu cele din criminologie. Dacă nu se apleacă atent și permanent asupra rezultatelor cercetării criminologice, dacă nu valorifică creator atare cercetări, știința dreptului penal riscă să rămînă sterilă, după cum criminologia și ea riscă să devină o disciplină „spontană", dacă nu-și apropie și nu-și integrează concluziile cercetării științifice din domeniul dreptului penal : dreptul penal ca știință *asigură, așadar, criminologiei cadrul conceptual și un corpus de principii și reguli* privind categoriile, instituțiile și normele dreptului penal, iar criminologia *conferă validitate deplină enunțurilor științei dreptului penal.*

[49] VINTILĂ DONGOROZ — *„Restrîngerea treptată a domeniului dreptului penal socialist și limitele acesteia"*, în — „Studii și cercetări juridice", nr. 3/1966, p. 533 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

7.4. După toate probabilitățile, criminologia vine, ca să spunem așa, din dreptul penal, iar rezultatele cercetării criminologice se varsă parcă în matca dreptului penal. Evoluția dreptului penal se îndreaptă probabil spre criminologie, datorită caracterului pronunțat pluridisciplinar al acesteia ; în perspectiva istorică a trecerii țării noastre la stadiul de țară socialistă mediu dezvoltată, din orizontul regîndirii principiilor, categorilor, instituțiilor și normelor dreptului penal — perspectivă vizînd transformarea treptată a dreptului penal, cum s-a spus pe bună dreptate, „într-un drept al reeducării elementelor înapoiate din rîndul membrilor societății“ [50] — criminologia tinde să devină, ea, matca în care să se elaboreze și să se testeze ipotezele de lucru din care, la un anumit nivel de generalizare privind problemele criminalității, se vor fi fiind zămislit axiomele care să inspire edificiul dreptului penal al viitorului...

SECȚIUNEA A VIII-A

Interrelația criminologiei cu știința dreptului procesual penal

8.1. Există o corelație dialectică între dreptul procesual penal, ca știință, și criminologie. Dreptul procesual penal, ca știință, studiază — pe baza dialecticii marxiste și a orientărilor fundamentale elaborate de conducerea partidului și statului nostru privind prevenirea și combaterea criminalității, precum și pe temeiul analizei consecvente a practicii judiciare — principiile, categoriile, instituțiile și normele care reglementează procesul penal [51] în întreaga complexitate și în dinamica sa.

8.2. Ca știință, dreptul procesual penal se preocupă nu numai de explicarea conținutului normativ al procesului penal ci investighează conținutul social-politic al normelor procesual-penale ; examinează, în adevăr, subsistemul normelor procesual-

---

[50] C. BULAI — *„Drept penal. Partea generală“*, Vol. I., *op. cit.*, p. 62.

[51] În acest sens, N. VOLONCIU — *„Drept procesual penal“*, Editura didactică și pedagogică, București, 1972, p. 24 ; a se vedea, în același sens, ION NEAGU — *„Dreptul procesual penal socialist român“*, vol. I., T.U.B., București, 1979, p. 24—25.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

penale în raport, pe de o parte, cu condițiile obiective și subiective care determină nașterea, evoluția și metamorfoza activității concrete de organizare și desfășurare a procesului de tragere la răspundere și de sancționare penală a celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni, iar pe de altă parte, în perspectiva atît a identificării căilor, procedeelor și mijloacelor de sporire a eficienței educativ-preventive a procesului penal în toate fazele și momentele desfășurării lui, cît și a formulării — în spiritul sarcinilor desprinse din Programul partidului [52] — a unor noi principii și modele de norme procesual-penale care, ținînd seama de realitățile noi, proprii stadiului actual de edificare a orînduirii socialiste, să dea expresie mai deplină caracterului democratic-muncitoresc, revoluționar și umanismului socialist al procesului penal. În lumina unor atare sarcini care incumbă științei dreptului procesual penal, datele, informațiile și concluziile criminologiei se relevă a fi *premise* de o reală utilitate deoarece ele deschid o perspectivă inedită cercetării științifice în domeniul dreptului procesual penal, oferindu-i o imagine *multilaterală, esențială și complexă asupra realității criminalității*, ca fenomen socio-uman, asupra mecanismului de organizare și desfășurare a luptei împotriva acestui fenomen și prin alte căi și procedee decît cele ale tragerii la răspundere și sancționării penale a celor vinovați de săvîrșirea de fapte infracționale.

8.3. În mod corespunzător, criminologia, își întregește și îmbogățește aria explicațiilor proprii privind legitățile luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității, integrînd datele, rezultatele și concluziile științei dreptului procesual penal referitoare la căile, procedeele și mijloacele juridice de sporire a eficacității procesului penal în fiecare din fazele și momentele desfășurării lui, în propriul său edificiu științific, axat, cum se știe, nu numai pe analiza cauzală a criminalității ca fenomen socio-uman ci și pe cercetarea sistemului general de metode, procedee și măsuri de prevenire a crimei și criminalității și de apărare socială contra faptelor interzise de legea penală.

8.4. Așa fiind, în prezent, problemele cardinale ale cercetării științifice din domeniul dreptului procesual-penal — ca, dealtfel,

---

[52] A se vedea, XXX — *„Programul P.C.R., de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate..." op. cit.*, p. 129.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și din dreptul penal și cel execuțional penal — sînt comune și criminologiei; între altele, probleme ca, cea a participării maselor la înfăptuirea ordinei de drept, a perfecționării cadrului de participare a oamenilor muncii la opera de realizare a justiției, inclusiv a justiției penale și la organizarea și supravegherea executării sancțiunilor penale, cea a sporirii garanțiilor procesuale în înfăptuirea justiției [53], cea a diversificării căilor și procedeelor (inclusiv a celor juridice și a celor procesual-penale) de conlucrare a organelor de ordine internă, de procuratură și justiție cu consiliile oamenilor muncii, cu masele, pentru prevenirea crimei și criminalității, a delincvenței, și pentru instaurarea în toate domeniile de activitate și la toate verigile activităților economico-sociale, a ordinei și disciplinei exemplare etc. — atare probleme, sînt abordate din ce în ce mai mult, în ultima vreme, în echipe mixte în cadrul cercetării concrete, în comun, de științele juridice penale și de criminologie, „fără frontiere", în spirit revoluționar, pe temeiul orientărilor politicii penale realiste, umaniste și științifice a partidului nostru.

SECȚIUNEA A IX-A

Interrelația criminologiei cu știința dreptului execuțional penal

9.1. În opinia majoritară a doctrinei juridice penale socialiste, subsistemul dreptului execuțional penal — sau dreptul penitenciar, cum mai este denumit uneori — formează o ramură *autonomă* a dreptului, care reglementează raporturile sociale de sine stătătoare ce se nasc în cadrul executării sancțiunilor de drept penal (pedepselor, măsurilor educative și măsurilor de siguranță), între organele de stat competente să orga-

[53] A se vedea — asupra unor modele *inspirate* de cercetare prospectivă interdisciplinară privind problematica perfecționării unor garanții procesuale — N. VOLONCIU, I. CARTIANU — *„Propuneri în legătură cu perfecționarea legislației procesual penale privind dreptul la apărare în lumina documentelor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român"*, în, — „Revista română de drept" nr. 12/1977, p. 22 și urm.; N. VOLONCIU, I. NEAGU — *„Unele reglementări privind liberarea provizorie pe cauțiune în perspectiva hotărîrilor Conferinței Naționale a P.C.R. din 7—9 decembrie 1977"*, în — „Analele Universității din București", Seria drept, anul XXX/1981, p. 75—79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nizeze și să supravegheze executarea acestor sancțiuni, adică organele de penitenciare sau, după caz, conducerea unităților socialiste (și respectiv colectivele care supraveghează executarea sancțiunilor de drept penal prin muncă, fără privațiune de libertate) pe de o parte, și persoanele condamnate cu aplicarea unor sancțiuni penale pentru comiterea unor infracțiuni, pe de altă parte [54].

9.2. Știința dreptului executional penal studiază principiile, categoriile, instituțiile și normele care cîrmuiesc raporturile de executare a sancțiunilor de drept penal; ea examinează legitățile obiective cărora normele privind executarea sancțiunilor de drept penal le dau expresie juridică și care, prin urmare, determină procesul nașterii, evoluției și metamorfozei dreptului executional penal — explorează, cu alte cuvinte, legitățile obiective care înrîuresc deopotrivă conținutul social-politic și conținutul normativ al dreptului executional penal, precum și eficiența acestuia în realizarea obiectivelor politicii penale a partidului și statului nostru [55], a cerințelor perfecționării activității de resocializare a celor condamnați, a prevenirii și combaterii recidivei și a criminalității în ansamblu.

---

[54] A se vedea, în acest sens, ION OANCEA — *„Unele considerații cu privire la dreptul penitenciar"*, în — „Analele Universității din București" nr. 1/1971, p. 41 și urm.; C. BULAI — *„Drept penal. Partea generală"*, Vol. I., T.U.B., București, 1979, p. 45; M. D. SARGORODSKI, N. A. BELEAIEV și *colaboratorii* — *„Kurs sovetskoe ugolovnoe pravo"*, vol. I., Editura Universității din Leningrad, 1968, p. 23; asupra problemelor esențiale ale executării pedepsei prin muncă, fără privațiune de libertate, a se vedea, NICOLETA ILIESCU — *„Munca corecțională în dreptul penal român"*, în — „Studii și cercetări juridice", nr. 4/1973, p. 557—571; JUSTIN GRIGORAȘ — *„Natura juridică și caracterele specifice ale muncii corecționale"*, în — „Revista română de drept" nr. 6/1973, p. 29 și urm.; IULIAN POENARU — *„Modificarea Codului penal"*, Editura științifică, București, 1973, p. 24 și urm.; VASILE PAPADOPOL — *„Unele aspecte ale executării pedepsei închisorii prin muncă, fără privațiune de libertate, în lumina practicii judiciare"*, în — „Revista română de drept" nr. 1/1981, p. 12 și urm.; ȘTEFAN DANEȘ — *„Probleme de practică judiciară după patru ani de aplicare a Decretului nr. 218/1977"*, în — „Revista română de drept" nr. 5/1981, p. 13 și urm.; AUREL DINCU — *„Situații de excepție de la aplicarea Decretului nr. 218/1977"*, în — „Revista română de drept", nr. 1/1982, p. 29 și urm.

[55] A se vedea, C. BULAI — *„Trăsăturile și obiectivele principale ale legislației penale în România socialistă"*, în — „Studii și cercetări juridice" nr. 2/1971, p. 221 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

9.3. În raport de obiectul și de atare sarcini ale științei dreptului execuțional penal, între aceasta și criminologie există o strînsă interdependență și interacțiune ; dreptul execuțional penal, ca știință prin excelență practică, constituie, în adevăr, pentru criminologie un *rezervor de informații* de o inestimabilă valoare, deoarece teoria criminologică a prevenirii infracționalității, — întrucît are ca una din dimensiunile majore analiza mijloacelor terapeutice de resocializare a condamnaților, — împrumută științei dreptului execuțional penal datele, informațiile și concluziile privind căile și mijloacele de reeducare a delincvenților, în detenție, fie prin muncă fără privațiune de libertate.

9.4. Extrase nemijlocit din practica activității extrem de complexe și dificile a organelor de penitenciare, ca și din practica — și ea de mare răspundere — a conducerii unităților socialiste și a colectivelor de oameni ai muncii, de supraveghere a executării unor pedepse prin muncă, fără privațiune de libertate, datele, informațiile și concluziile științei dreptului execuțional penal, integrate de criminologie în teoria metodelor și măsurilor preventive și terapeutice, servesc la îmbogățirea patrimoniului științei criminologiei, la realizarea funcțiilor sale, îndeosebi a celei practice și la înfăptuirea acțiunii politicii penale socialiste a statului nostru, orientată, în prezent, în direcția perfecționării neîntrerupte a principiilor legalității [56], individualizării [57] și umanismului [58] executării sancțiunilor penale, a sporirii eficienței preventiv-educative a normelor privitoare la executarea sancțiunilor penale, a ridicării calității muncii de resocializare a condamnaților.

---

[56] ION OANCEA — *„Unele considerații cu privire la dreptul penitenciar"*, *op. cit.*, p. 46 ; a se vedea, de asemenea, GEORGE ANTONIU — *„Sancțiunea penală — concept și orientări"* în — „Revista română de drept" nr. 10/1981, p. 9.

[57] A se vedea — asupra individualizării executării sancțiunilor penale, CONSTANTIN MITRACHE — *„Aspecte privind individualizarea administrativă a pedepsei"* în — „Analele Universității București", nr. 2/1972, p. 45 și urm. ; a se vedea, de asemenea, *Decizia de îndrumare nr. 1/1983 a Plenului Tribunalului Suprem cu privire la aplicarea unor dispoziții din Decretul nr. 218/1977*, în — „Revista română de drept" nr. 9/1983, p. 32—40.

[58] În acest sens, C. BULAI — *„Trăsăturile și obiectivele principale ale legislației penale în România socialistă"*, *op. cit.*, p. 226.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5132

SECȚIUNEA A X-A

Interrelația criminologiei cu știința politicii penale

10.1. Știința politică are ca obiect sistemul politic, elementele lui componente — partidul, statul și organizațiile obștești — și conexiunea sistemului politic cu sistemul social global; ea studiază, prin urmare — cum convingător s-a precizat — „în integralitatea sa (structural și funcțional) și în legitatea dezvoltării sale fenomenul politic" [59].

Procesul de formare a științei politice a generat și generează noi științe politice, diversificînd și completînd astfel tabloul științelor politice cu ramuri noi, cum sînt *științele acțiunii politice (proxilogice)*; ele înfățișează două particularități: prima, tind să stabilească, pe baza analizei acțiunii istorice concrete a legilor obiective ale sistemului social global al unei anumite societăți, principii și reguli ale unui domeniu dat al acțiunii politice și secunda, sînt științe de contact sau integratoare deoarece își întemeiază explicațiile deopotrivă pe știința politicii dar și pe alte științe, ale domeniilor în care este prezentă acțiunea politică.

10.2. O asemenea știință integratoare, de sinteză, este știința politicii penale care cercetează ansamblul datelor și concluziilor asupra legităților obiective ale fenomenului infracțional și ale luptei împotriva acestuia, furnizate de științele criminologice și juridico-penale, precum și totalitatea datelor și concluziilor privind condițiile de înfăptuire a luptei contra criminalității, furnizate de științele politice, în vederea stabilirii scopurilor imediate și de perspectivă, a direcțiilor, principiilor, metodelor și mijloacelor de realizare a acțiunii politice penale [60].

Știința politicii penale și criminologia se presupun, interacționează și se completează reciproc.

---

[59] OVIDIU TRĂSNEA — *„Știința politică"*, Editura politică, București, 1970, p. 291; a se vedea, de asemenea, OVIDIU TRĂSNEA — *Probleme teoretice și metodologice ale dinamicii sistemului nostru politic în lumina documentelor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român"* în — „Viitorul social", nr. 1/1975, p. 27—40.

[60] C. BULAI — *„Știința politicii penale"* în — „Studii și cercetări juridice" nr. 1/1972, p. 79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

10.3. Știința politicii penale, ca disciplină autonomă în perimetrul sistemului științelor politice [61] constituie puntea care unește criminologia cu științele penale (dreptul penal, dreptul procesual-penal și dreptul execuțional), un veritabil instrument, prin excelență practic, de măsură a validității și autenticității enunțurilor, datelor și concluziilor criminologice și juridico-penale.

10.4. În adevăr, folosind propriile sale concepte și categorii ordonatoare, precum și o metodologie specifică, în virtutea caracterului său *integrator*, știința politicii penale preia din criminologie, ea însăși o disciplină integratoare, enunțurile, datele și concluziile privind deopotrivă fenomenul criminalității și activitatea de prevenire și combatere a lui și de resocializare a infractorilor, *confruntându-le*, de o parte cu datele și concluziile științelor penale, iar pe de altă parte, cu informațiile privind circumstanțele de realizare a luptei împotriva criminalității avansate de celelalte științe din sistemul științelor politicii (știința conducerii politice a societății, știința politicii economice, știința politicii culturale), ca și de științele de graniță (geografia politică, psihologia politică, antropologia politică etc., etc.). Știința politicii penale e, deci, cea care — făcînd *joncțiuni* între criminologie și științele penale și între acestea și științele politice și de graniță — evaluează, *la un nivel de generalitate superior celui realizat în criminologie*, concluziile privind mecanismul social-juridic al luptei împotriva criminalității, integrează întreaga activitate de prevenire și combatere a criminalității și de resocializare a infractorilor în cadrul sistemului politic, și, astfel, deslușind rolul și funcțiile *politice* precum și legitățile și direcțiile de evoluție ale activității de prevenire și combatere a criminalității și de resocializare a infractorilor, *formulează* principii, metode, măsuri și orientări *noi* în vederea înfăptuirii eficace a strategiei prevenirii și combaterii criminalității și resocializării infractorlor.

10.5. Numai examinate la nivelul științei politicii penale datele și concluziile criminologiei, ca și cele ale științelor pe-

---

[61] În acest sens, C. BULAI — „*V. I. Lenin despre fenomenul infracțional și despre politica penală a statului socialist*" în — „Revista română de drept" nr. 5/1970, p. 50.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nale, au șansa să-și sporească eficacitatea practică, să se regăsească în măsuri politice, inclusiv în măsuri legislativ-penale.

Dezvoltarea științei politicii penale ca și a criminologiei românești se întemeiază pe necesitatea obiectivă a perfecționării continue — deopotrivă sub raport teoretic și practic — a activității de prevenire și combatere a criminalității, a sporirii eficienței acestei activități, care este, prin excelență, o activitate politică, o parte a politicii generale științifice și realiste a partidului nostru.

10.6. Știința politicii penale, pe de o parte și criminologia și științele penale (dreptul penal, dreptul procesual penal, dreptul execuțional penal), pe de altă parte, au, deci, preocupări comune în analiza criminalității și mai ales a activității de luptă împotriva acesteia. Deosebirile dintre ele subzistă, mai întîi, în „*centrul de interes*", al interesului selectiv sau, altfel spus, al unghiului *specific* de vedere din care abordează fiecare obiectul comun, și în al doilea rînd, în *nivelul de generalitate* al concluziilor pe care le avansează. În vreme ce în cazul criminologiei, „centrul de interes" al cercetării îl formează criminalitatea ca fenomen social-uman (starea, dinamica, sursele, legitățile și remediile lui, adică activitatea de prevenire și combatere a criminalității și de resocializare a infractorilor), în cazul științei politicii penale, „centrul de interes" al investigației îl constituie criminalitatea și activitatea de prevenire și combatere a ei, dar ca fenomene *politice*, cu osebire știința politicii penale degajînd gradul de dezaprobare de către conștiința politică a faptelor infracționale, evaluînd acțiunea politică (ca specie a acțiunii sociale) în ansamblul activităților de prevenire și combatere a infracționalității, rolul și funcțiile acțiunii politice în procesul de resocializare a infractorilor etc. etc.

10.7. Deși sînt științe *autonome*, politica penală ca știință și criminologia au o latură comună : ele manifestă, în adevăr, un interes deosebit pentru problema — cardinală — a prevenirii și combaterii crimnalității. Numai că, „centrul de interes" sau unghiul de vedere din care este abordată problematica prevenirii și combaterii criminalității de către știința politicii penale și respectiv de către criminologie este, într-un anume sens, diferit, specific, după cum nivelul de generalitate al concluziilor pe care le avansează fiecare din cele două științe este,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de asemenea, specific. Atare deosebiri se regăsesc și în privința preponderenței funcțiilor cărora le răspund fiecare din cele două științe.

10.8. Frontierele criminologiei și ale științei politicii penale sînt extrem de labile. Criminologia abordează problematica prevenirii și combaterii criminalității sub aspectul laturilor și trăsăturilor esențiale ale procesului de prevenire și combatere a manifestărilor infracționale, a legităților realizării acestui proces, a conținutului, formelor, metodelor și mijloacelor de înfăptuire a activității de prevenire și combatere a criminalității, avînd în vedere în permanență cerințele etapei pe care o parcurge societatea și statul socialist, structura de clasă a societății, caracterul relațiilor de producție și contradicțiile din societate ; cunoașterea activității de prevenire și combatere a criminalității are, în cercetarea criminologică, ca premise analiza cauzelor și condițiilor care determină, înlesnesc și favorizează săvîrșirea de infracțiuni, precum și legitățile după care evoluează criminalitatea, iar pe aceste premise *analizează mecanismul strategiei activității de prevenire și combatere a criminalității*, și dezvăluie particularitățile dialecticii relației dintre prevenire și răspunderea cu aplicarea de sancțiuni penale, ca o reflectare a dialecticii raportului dintre convingere și constrîngere, în condițiile realităților socialiste românești contemporane și în perspectiva înaintării României spre comunism.

10.9. Concluziile și datele criminologiei asupra structurii și mecanismului sistemului activității de prevenire și combatere a criminalității au, deopotrivă, un caracter *probabilist* și un grad *mediu* de generalitate. Limitele unor atare concluzii izvorăsc din împrejurarea că, investigația criminologică nu poartă asupra ansamblului condițiilor (politice, ideologice, social-economice, juridice) în care se realizează strategia prevenirii și combaterii criminalității ; investigarea nemijlocită și sinteza tuturor acestor condiții aparține *sistemului științelor politice*.

Din cadrul sistemului științelor politice, știința politicii penale, ca știință integratoare care stabilește principii și reguli și elaborează modele ale acțiunii politice de prevenire și combatere a criminalității și determină căi și mijloace strategice și tactice pentru înfăptuirea acestei acțiuni politice în mod eficace în prezent și în perspectivă — știința politicii penale, nefiind,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

totuși, o știință teoretico-explicativă ci prin excelență practică, este nevoită să apeleze deopotrivă la criminologie — ca știință teoretico-explicativă și praxiologică, specializată în analiza practicii judiciare și sociale privind munca de prevenire și combatere a criminalității — apoi la științele penale și la științele politice specializate în analiza dimensionării politice a diverselor sectoare ale sistemului social global al societății socialiste.

10.10. Apelul științei politicii penale la construcția teoretică din criminologie și din științele penale, precum și la celelalte științe politice, constituie o condiție *necesară* dar nu și suficientă a progresului științei politicii penale, fiindcă ea nu face numai o sinteză pur și simplu, ci o sinteză *creatoare*. De aici se naște imperativul științei politicii penale de a cerceta *nemijlocit* — fie și, de pildă, prin sondaje — activitățile practice de prevenire, reverificînd astfel concluziile și datele furnizate de științele care o inspiră (criminologia și științele penale, precum și celelalte științe ale sistemului științelor politice); cercetarea nemijlocită de către știința politicii penale a activităților practice de prevenire și combatere a criminalității oferind o imagine mai esențială asupra cursului și măsurii în care se înfăptuiesc atare activități asigură, odată în plus, *realismul* direcțiilor, orientărilor, metodelor și procedeelor pe care le avansează curent și în perspectivă știința politicii penale, în lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității.

10.11. Criminologia se înscrie în rîndul veritabililor contribuabili la dezvoltarea teoriei acțiunii politice care inspiră strategia națională a luptei antiinfracționale, constituind *una din sursele principale de inovare* a teoriei și — prin ea — a practicii politice în domeniul prevenirii și combaterii criminalității.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Partea a II-a

Criminalitatea în societatea capitalistă, în epoca actuală

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

24.

CAPITOLUL I

PERSPECTIVA MARXISTĂ ASUPRA CRIMINALITĂȚII

SECȚIUNEA A I-A

Problema cauzelor criminalității

Este meritul esențial al întemeietorilor socialismului științific de a fi formulat problema fundamentală a oricărei criminologii, îndeosebi a criminologiei moderne, *problema raportului dintre fenomenul criminalității și viața materială și spirituală a unei anumite orînduiri social-economice.*

5149 1. *Criminalitatea în lumea occidentală contemporană — manifestare a adîncirii crizei generale a sistemului capitalist.* Marxismul a demonstrat că fenomenul criminalității își are logica sa internă, propriile sale legități sociale care cîrmuiesc și explică originea, starea, structura și evoluția criminalității în fiecare tip istoric de stat, legități a căror cunoaștere implică raportarea fenomenului criminaltiății la structura întregului sistem al vieții social-economice, la celelalte relații sociale și, în primul rînd, la relațiile *economice* — apărate prin normele de drept — la contradicțiile existente în cadrul unei anumite orînduiri social-economice. Marxismul a descoperit premisele materiale, obiective ale fenomenului criminalității, a identificat temeiul și factorii care generează criminalitatea, a dezvăluit esența acestui fenomen, conținutul său concret-istoric, dependența sa de un anumit sistem social-economic, mai precis, dependența de legitățile sociale obiective ce acționează în cadrul societății întemeiată pe exploatare. Abordînd în mod original

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

problematica înstrăinării umane [1], ca fenomen general [2] atotcuprinzător în societatea capitalistă, Marx a admis că fenomenul criminalității necesită o abordare concret-istorică, întrucît criminalitatea este un fenomen social, care înmănunchează comportamentele ilicit-penale ce constituie răspunsuri individuale la prezența și manifestarea unor factori de alienare a individului, în condițiile sistemului social capitalist. Concepția lui Marx despre problematica înstrăinării, cel mai fecund tratată în „Manuscrisele economico-filozofice", și, strălucit, în „Capitalul", deschide o perspectivă teoretică și metodologică fertilă în abordarea problematicii criminalității. Noutatea și originalitatea gîndirii marxiste în analiza fenomenului criminalității consistă, în primul rînd, în faptul că surprinde criminalitatea nu ca un fenomen strict și nemijlocit individual și, cu atît mai puțin, un fenomen aistoric, etern, ci ca un fenomen social-istoric, concret; criminalitatea este, în concepția lui Marx, o realitate, un fenomen cronic, intim legat de proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, prezent în societatea burgheză, un fenomen existent obiectiv în cîmpul relațiilor sociale alienante din orînduirea burgheză, o emanație a legităților sociale obiective, a contradicțiilor ireductibile din viața economico-socială a societății capitaliste, a mișcării acestor contradicții, a funcționalității sistemului social global capitalist. În concepția marxistă, apariția criminalității se explică prin factorii social-istorici; asemenea înstrăinării [3], criminalitatea a apărut *ca urmare a diviziunii sociale a muncii, a apariției schimbului și a proprietății private.* Originea criminalității și expansiunea fără precedent din ultimele decenii, de-a lungul și de-a latul lumii capitaliste se află, prin urmare — cum s-a remarcat, pe drept cuvînt [4] — în contradicțiile sociale

---

[1] A se vedea, GHEORGHE AȘTEFANEI — *„Problematica alienării și dezalienării"*, Editura politică, București, 1980, p. 51.

[2] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *„Aspecte ale unei societăți ciudate"*, Editura politică, București, 1983, p. 15—24.

[3] Vezi, GHEORGHE AȘTEFANEI — *„Problematica..."*, *op. cit.*, p. 70.

[4] Vezi, C. BULAI — *„Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminologice"* — în „Studii și cercetări juridice", nr. 3/1970, p. 388; a se vedea, în același sens, LUCIA MOLDOVAN — *„Criminologie"*, Cluj, 1973, p. 104; OCTAVIAN LOGHIN — *„Curs de criminologie și știință penitenciară"*, Partea I-a, Iași, 1970, p. 85.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ireductibile, proprii societății bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție.

Cursul, formele și dimensiunile criminalității sînt determinate, în condițiile societății capitaliste, *în ultimă analiză, de structura sistemului economico-social*, de legitățile sociale care guvernează natura și structura sistemului orînduirii capitaliste. De aceea, orice demers științific privind criminalitatea existentă în condițiile societății capitaliste are șanse a fi veridic în măsura în care se desfășoară ținînd seama de determinarea social-economică a acestui fenomen, de cauzele reale economice, sociale, politice, ideologice și psiho-morale, care întrețin și proliferează sistematic criminalitatea în toate straturile societății burgheze contemporane — în măsura în care, consideră criminalitatea, în ultimă instanță, ca o expresie a crizei generale a sistemului capitalist, a inegalității economice și sociale flagrante.

Sociologii și criminologii occidentali de orientare nemarxistă atribuie originea criminalității unor numeroși factori ; între sursele care influențează și alimentează criminalitatea au fost și sînt menționate : tensiunile sociale (Merton, Cohen, Cloward și Ohlin) [5], cultura și conflictele culturale (Climard, Taft, Matza și Sykes, Yinger și Simpson), mijloacele mass-media (Trasher, Stein și Martin), condițiile economice (Sellin, Evans), cele biopsihologice (Lambroso, Fink, Horton), aberațiunile cromozomice (Berman, Kritchman, Jacobs, Sergovich) ș.a. Criminologiile burgheze contemporane, așa-zis „specializate" [6] (criminologie biologică, criminologie psihologică, criminologie sociologică etc.), izvorîte din aplicarea metodelor și tehnicilor de cercetare din biologie, psihologie, sociologie etc., la studiul criminalității și al indivizilor cu comportament deviant) — inspirate cu osebire din filozofiile existențialistă sau personalistă — privesc precumpănitor criminalitatea ca un fenomen individual,

---

[5] Vezi, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *„Prezentare critică a unor cercetări recente în criminologia americană"*, în — „Studii și cercetări juridice" nr. 2/1970, p. 248—254.

[6] A se vedea JEAN PINATEL, — *„Traité de droit pénal et de criminologie"*, tome III, „Criminologie", Paris, Dalloz, 1963, p. 9 ; pentru critica riguroasă a concepțiilor criminologiilor „specializate", a se vedea, pe larg, C. BULAI — *„Premise..."*, *op. cit.*, supra, p. 385—386 ; a se vedea, de asemenea, OCTAVIAN LOGHIN — *„Curs de criminologie..."*, *op. cit.*, supra., p. 67—82.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

personal, ca expresie a unui om înstrăinat în datele sale singulare. Criminologiile burgheze sustrag explicația fenomenului criminalității din cîmpul determinărilor social-istorice concrete. Impasul criminologiilor de inspirație existențialistă și personalistă în fundătura subiectivității este integral. În aceasta constă una din deosebirile esențiale dintre concepția marxistă privind criminalitatea și viziunea criminologiilor nemarxiste, tributare existențialismului și personalismului. În vreme ce marxismul atribuie criminalității un caracter social-istoric, concret, explicînd rădăcinile criminalității, originea sa, în funcție de un anumit sistem de relații sociale și raporturi productive anume cele *bazate pe proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție*, criminologiile de orientare nemarxistă sînt lipsite de un parametru, de un reper social-istoric, limitîndu-se, în esență, a surprinde fenomenul criminalității numai în legătură cu individul și trăirile subiective ale acestuia, dincolo de un climat social, dincolo de cîmpul determinărilor social-istorice care aservesc și dezumanizează omul societății capitaliste, omul *unidimensional*, cum a scris Marcuse [7] — punîndu-i în cumpănă statutul omului de ființă creatoare, prometeică.

1.2. *Criminalitatea — un fenomen etern, o fatalitate ontologică ?* Explicațiile de factură existențialistă cît și personalistă atribuie criminalității caracterul unui fenomen etern, general uman, ca un dat implacabil al naturii umane care apare și se manifestă ca o fatalitate ontologică, oricînd și în orice condiții sociale, independent de treapta de dezvoltare a societății și de natura orînduirii sociale ; atare explicații încearcă să ne convingă că „criminalitatea se întîlnește regulat în toate societățile. Ea este unul din aspectele — notează Jean Pinatel — constante ale vieții sociale. Nu s-a spus și s-a repetat de o mie de ori că criminalitatea este o boală socială ?" [7 bis]. Asemenea explicații ale criminalității tind să submineze punctul forte al interpretării marxiste date criminalității ca fenomen supus determinărilor sociale și economice, ca un fenomen concret-istoric, ca o expresie și o emanație specifică a legilor sociale și a mișcării contradicțiilor modului de producție capitalist, întemeiat

---

[7] A se vedea, HERBERT MARCUSE — *„Scrieri filozofice"*, Editura politică, București, 1977, p. 287—427.

[7 bis] JEAN PINATEL — *„La société criminogène* / Societatea criminogenă /, Calman-Lévy, Paris, 1971, p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție. În spiritul materialismului său consecvent revoluționar, marxismul n-a abdicat niciodată de la înțelegerea criminalității — a originii și a esenței sale — ca un fenomen social constitutiv, organic, cronic, structural al sistemului social-economic capitalist. De aceea, afirmîndu-se despre criminalitate că e o „boală socială", în criminologiile occidentale se promovează o concepție aistorică, nedialectică și, deci neștiințifică asupra crimei și criminalității.

SECȚIUNEA A II-A

Sinteze privind remediile criminalității

2.1. *Soluții preconizate în doctrina occidentală de ieri și de azi pentru ameliorarea criminalității.* În teoriile criminologice de orientare nemarxistă întîlnim uneori accente critice — timide — la adresa unor realități ale lumii capitaliste ; scopul însă nemărturisit al orientărilor din criminologii occidentale consistă în a sugera că remediile criminalității, soluțiile ei ar aparține societății capitaliste, în cadrul căreia fenomenul s-ar putea ameliora prin aplicarea unor politici penale „umaniste", cum sînt cele preconizate de Filippo Gramatica [8], Marc Ancel [9] ș.a., care, în esență vizează perfecționări ale sistemului sancționator penal, ale sistemului de executare a sancțiunilor penale, ale procedurii de aplicare a măsurilor penale etc., dar care, în ultimă analiză, nu ating ci consolidează natura orînduirii capitaliste.

În mod esențial, între soluțiile cunoscute sau sugerate de politica penală și doctrina criminologică occidentală pentru a stăpîni un tip oarecare de criminalitate sau problemele crimi-

---

[8] FILIPO GRAMATICA — *„Principes de défense sociale"*. / Principiile apărării sociale /, Edition Cujas, Paris. 1963, p. 8—9, 163—232.

[9] MARC ANCEL — *„La défense sociale nouvelle"* / Noua apărare socială /, Paris, 1954 ; a se vedea — pentru critica substanțială și convingătoare a acestei teorii — GEORGE LAVROV — *„Teoria apărării sociale și rolul ei în politica penală a statelor imperiale"* — în „Justiția nouă" nr. 4/1965, p. 84 și urm. ; a se vedea și OCTAVIAN LOGHIN — *„Curs de criminologie..."* *op. cit.*, p. 73—75.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nalității în ansamblu variază între : apelul la autoritățile însărcinate să facă să se respecte legea penală sau la autoritățile penitenciare ; recurgerea la tribunale sau agenți de control social neinstituționalizat etc. Să adăugăm că, din examinarea răspunsurilor la un chestionar — care a fost trimis unui grup de experți reprezentativi pe plan geografic — cu scopul de a culege informații asupra evoluției probabile a aparatului justiției penale însăși din statele capitaliste, rezultă fără echivoc că planificatorii occidentali în materie de justiție penală văd în „continuitate" cea mai bună și cea mai sigură strategie [10] ; cu alte cuvinte, mulți experți occidentali sînt de-a dreptul pesimiști în previziunile privind soluțiile problemelor criminalității lumii capitaliste, sugerînd ca autoritățile penale ale statelor capitaliste să recurgă, în continuare, liniștite, la represiunea penală...

2.2. *Soluția marxistă privind natura, esența și cauzele crimei și criminalității.*

2.2.1. Soluțiile în vederea ameliorării criminalității, preconizate de teoreticienii criminologi nemarxiști, sînt, în substanța lor neviabile căci criminalitatea în capitalism va fi fiind o „boală socială", dar este o boală adîncă, organică, structurală, care nu poate fi înlăturată nici prin perfecționarea represiunii penale, nici prin „substitutive penale" ; înlăturarea cauzelor reale, obiective ale criminalității — de natură deopotrivă economică, socială, politică, ideologică, morală — reprezintă, în concepția marxistă, *un proces*, iar acest proces începe cu lichidarea pe cale revoluționară a relațiilor de producție capitaliste, a exploatării omului de către om, a inegalităților economice și sociale fundamentale.

2.2.2. Socialismul științific a demonstrat și istoria a confirmat că orînduirea capitalistă este obiectiv neputincioasă în a lichida cauzele fundamentale, structurale, ale criminalității și, drept consecință, problematica procesului de ameliorare și, în cele din urmă, de lichidare a cauzelor criminalității este nemijlocit

[10] A se vedea „Noi forme și dimensiuni — naționale și transnaționale ale criminalității" — document de lucru, inedit elaborat de Secretariatul celui de-al V-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, New York, 1976, p. 82.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

legată *de crearea și afirmarea unei noi societăți, a societății socialiste*. Revoluția și construcția socialistă produc — ca urmare a transformărilor structurale din baza economică și tehnico-materială a societății — transformări adînci în raporturile de producție, materiale și spirituale, în relațiile dintre oameni, în fizionomia lor morală. Toate transformările înnoitoare, economice, politice și sociale, care însoțesc edificarea societății socialiste și înaintarea spre comunism sînt și fundamente ale procesului de lichidare treptată a cauzelor și condițiilor socio-umane vremelnice ale criminalității, din orînduirea sicialistă.

2.2.3. În viziunea materialismului științific lichidarea cauzelor și condițiilor criminalității constituie un *proces* complex care cuprinde o întreagă epocă istorică ale cărei premise sînt inaugurate și consolidate în socialism ca urmare a unui complex de factori și condiții de natură extrem de variată. În orînduirea socialistă, odată cu desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție, cu lichidarea oricăror forme ale exploatării omului de către om, pe măsura prefacerilor profunde din sistemul relațiilor de producție și sociale, ca și din conștiința oamenilor, înaintează și procesul de umanizare atotcuprinzătoare a relațiilor sociale, de dezalienare, se diminuează ponderea și influența și sînt treptat neutralizate, contracarate și eliminate cauzele și condițiile sociale și individuale a căror interacțiune alimentează vremelnic criminalitatea : dintr-un fenomen social atotcuprinzător, care are cauze structurale prezent în toate straturile și în toate compartimentele sistemului social global al orînduirii capitaliste, criminalitatea devine în socialism un fenomen periferic, margnial, o maladie dureroasă a trecutului — „spuma neagră" sau, dacă ne este permis a ne exprima astfel, zgura procesului complex de edificare a societății socialiste. Dar asupra acestei probleme vom reveni cu explicații...

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL II

CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ LA NIVEL NAȚIONAL

SECȚIUNEA A I-A

Sinteze privind dimensiunile și formele contemporane ale criminalității în statele capitaliste

1.1. *Gravitatea problemei criminalității.*

1.1.1. În numeroase țări capitaliste, chiar dintre cele dezvoltate, problema criminalității a devenit una din grijile principale ale guvernelor, ale specialiștilor și ale publicului. Speranța de a vedea îmbunătățirea nivelului de viață și al serviciilor sociale că antrenează în mod automat o scădere a criminalității nu s-a realizat. În unele țări capitaliste dezvoltate criminalitatea a devenit una din cele mai grave probleme sociale și chiar unele programe de prevenire a criminalității — deși foarte bine studiate și foarte costisitoare — n-au avut nici un efect sensibil asupra ratei medii anuale a criminalității.

1.1.2. Mai mult, în timpul ultimilor 10—20 ani societatea capitalistă, s-a găsit în fața unei considerabile perfecționări și a unei organizări din ce în ce mai subtile a criminalității care, în multe privințe, ține pasul cu perfecționarea organizării societății „legitime" tehnologic dezvoltată, cu procesul amplificării tehnocrației.

1.2. *Forme și dimensiuni noi ale criminalității în țări capitaliste dezvoltate, ce pun probleme de o amploare fără precedent.*

1.2.1. *Delincvența juvenilă.* Multe țări capitaliste dezvoltate suferă nu numai de o extindere generală a criminalității adulte, dar în special de o *creștere rapidă a delincvenței juve-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nile. Iată, spre pildă, ce forme și dimensiuni a înregistrat delincvența juvenilă în Franța, recent [1].

Natura infracțiunilor		Minori de la 16 la 18 ani		Tineri 18—21 ani	
		nr. în val absolute	nr. în procente	nr. în val absolute	nr. în procente
Infracțiuni contra persoanei	voluntare	2.207	6,5	3.449	5,1
	involuntare	1.188	3,5	2.489	3,7
Infracțiuni patrimoniale		23.133	68,5	29.428	43,2
Infracțiuni contra moravurilor		292	0,9	540	0,8
Diverse infracțiuni		6.964	20,6	32.251	47,2
Ansamblul infracțiunilor		33.394	100,0		100,0

Valorile deosebit de ridicate ale ratei anuale a delincvenței juvenile pun administrațiilor sociale și sistemului justiției penale din țările capitaliste, în special în cele dezvoltate, probleme de o amploare fără precedent. Noile forme și dimensiuni ale criminalității riscă să amenințe existența însăși și funcționalitatea instituțiilor însărcinate să se ocupe de deviaționiști, mai cu seamă dacă ținem seama de creșterea fără precedent a șomajului, în special a șomajului tinerilor, cu osebire în țările capitaliste dezvoltate, și de celelalte forme de înstrăinare socială, general-umană. Este ceea ce confirmă aprecierea — din expunerea istorică prezentată la plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iunie 1982 de tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, secretarul general al partidului — potrivit căreia „creșterea puternică a șomajului în țările capitaliste dezvoltate determină manifestarea cu mai multă putere a crizei generale a sistemului capitalist, accentuînd instabilitatea, lipsa de perspectivă, afectînd puternic masele muncitoare, întreaga societate, dezvoltînd

[1] A se vedea HENRI MICHARD — *„La delinquance des jeunes en France"* / Delincvența juvenilă în Franța /. La documentation française, nr. 4465, 1978, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

criza moral-politică a capitalismului“ [2]. Pe de altă parte, dat fiind că numărul tinerilor crește în raport cu totalul populației, delincvența, care crește cel puțin în aceleași proporții, pune, serviciile de învățămînt occidentale și totalitatea serviciilor sociale în fața unor noi greutăți. Creșterea previzibilă a populației tinere, combinată cu o descreștere eventuală a posibilităților de ridicare socială — obligă doctrina și autoritățile țărilor capitaliste să țină seama de amploarea și gravitatea problemei delincvenței juvenile.

1.2) *Delincvența feminină.* Analiștii și experții occidentali în materie de criminalitate mărturisesc [3] — cu amărăciune — și statisticile confirmă [4], *participarea din ce în ce mai mare a femeilor la criminalitate în țările capitaliste*. Astfel, din datele statistice comunicate de Biroul Federal de Cercetări /FBI/ din SUA, rezultă că între anii 1960 și 1972 numărul femeilor arestate în SUA a crescut de 3 ori mai repede decît al bărbaților [5]. În cursul aceleiași perioade, numărul femeilor arestate pentru furt a crescut cu 277%, în timp ce pentru bărbați cifra corespunzătoare era de 169%. O situație analogă există în ceea ce privește deturnarea de fonduri /280% la femei, 50% la bărbați/, furturile simple /303% la femei, 82% la bărbați/ și furturile cu spargere 168% la femei, 63% la bărbați.

Datele provenind din alte țări coincid cu cele ale SUA : pe măsură ce diferențele sociale între sexe uneori tind să se micșoreze, delincvența în rîndul femeilor crește în consecință. Deși nu exintă decît puține date care ar permite să se confirme tendințele delincvenței feminine în lume, cea mai mare parte a statisticilor disponibile arată că creșterea procesului de delincvență la femei este un fenomen nou și dramatic în spațiul cultural al statelor capitaliste.

---

[2] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual...“ op. cit.* p. 71.

[3] EDWIN H. SUTHERLAND, DONALD CRESSEY — *„Principii de criminologie“*, Philadelphia, J. B. Lippencot, 1966, p. 139.

[4] A se vedea, *„Delincvența în S.U.A. — rapoarte cu privire la delincvența uniformă“*, Washington D. C., 1972, p. 124.

[5] A se vedea, — *„Delincvența în S.U.A. — rapoarte referitoare la delincvența uniformă“*, — Washington D. C., 1972, p. 124.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În JAPONIA Cartea Albă a delincvenței a semnalat că procentul delincvenților în raport cu numărul total al delincvenților a trecut de la 9,8% la 13,6% în 1972 [6].

În R.F.G., procentul delincvenților în raport cu numărul total al delincvenților a trecut de la 15,4% în 1963 la 17,1% în 1970 [7]. Statisticile canadiene arată tendințe similare : în 1969 femeile reprezentau 14% din numărul total al persoanelor inculpate de delicte, față de 7% în 1960 [8]. În NOUA-ZEELANDĂ, cu excepția unei slabe descreșteri în timpul războiului a urmat o creștere constantă și dramatică, care a durat în toată decada 1960—1970 [9]. În NORVEGIA, rezultă din statistici că de-a lungul perioadei 1860—1958 femeile nu reprezentaseră niciodată mai mult de 4% din toți delincvenții oficial înregistrați. După 1958 s-a inițiat o tendință de creștere, iar femeile reprezintă actualmente cca 10% din numărul delincvenților din această țară.

Țările capitaliste în curs de dezvoltare nu scapă de acest fenomen de creștere sistematică a ratei anuale medii a delincvenței femeilor. Din datele provenind din BRAZILIA rezultă că — deși procentul persoanelor arestate în fiecare an a rămas constant (între 4 și 5%) între 1957 și 1971 — numărul infracțiunilor săvîrșite de femei, în cifre absolute, a trecut de la 1.310 la 2.479, adică o creștere de 89%, în timp ce acela al infracțiunilor comise de bărbați a trecut de la 32.139 la 46.268, deci o creștere de 43% [10]. În INDIA, după statisticile Biroului Central al Serviciilor Corecționale, procentul delincvenților în raport cu numărul total al inculpaților a crescut de mai mult de 4 ori mai repede decît acela al bărbaților în cursul perioadei 1962—1965 [11].

Este caracteristic că, în Occident, în mod evident, fetele tinere adeseori imită pe mamele și pe surorile lor mai în vîrstă

---

[6] A se vedea, — *„Rezumat al Cărții albe a delincvenței"*, Tokyo, 1973.

[7] În acest sens, a se vedea — *„Statistica Criminală a Poliției, 1963 — 1970"*.

[8] Vezi, — *„Statistica infracțiunilor penale și altele"*, 1969 — Ottawa, 1973, Tab. 2. Notă : Nu se includ statele Alberta și Quebec.

[9] În acest sens a se vedea — *„Delincvența în Noua-Zeelandă"*, Wellington, Noua-Zeelandă, R. E. Owen, 1968, cap. 7.

[10] A se vedea — *„Anuarul statistic al Braziliei"* — 1954—1973.

[11] NEERA KUCKREJA SOHONIA — *„Deținuți femei"*, Jurnalul Indian de Cercetări Sociale, vol. 35, nr. 2 — iulie 1974, — p. 137—148.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

delincvente. În unele țări capitaliste nu arareori vedem astfel de tinere participînd la violări de domiciliu cu efracțiune, la furturi de automobile și chiar la bande specializate în extorcare, în care atacă camarade de clasă, în șantaje și chiar în criminalitatea organizată. Fapt interesant, mai mulți din factorii care — în diferite teorii occidentale — au fost indicați ca fiind mobilurile delincvenței printre bărbați, precum insuficiența exemplelor oferite, schimbarea dramatică a rolurilor la momentul pubertății și influența grupurilor de vîrstă asupra tendințelor la agresiune, de exemplu, sînt valabili și pentru fetele moderne.

Raportul între creșterea resurselor financiare și procentul criminalității a făcut obiectul unor cercetări în numeroase țări [12]. Totuși se cunosc colectivități în care noțiunea de delincvență nu există [13]. În colectivitățile tradiționale, precum satul eschimos, unele triburi indiene sau „barrio" de tip indian din Mexic, problemele suscitate de copiii dificili sînt rezolvate la nivelul familiei, fără intervenție exterioară. Dar în colectivitățile care se găsesc într-un stadiu tranzitor între tipul tradițional și tipul urbanizat contactele cu culturile dezvoltate au permis difuzarea unor noțiuni noi printre anumiți tineri. Controlul exercitat de către persoanele mai în vîrstă își pierde din eficacitate și o nouă fază socială a adolescenței apare în ciclul vieții. În cursul acestei noi faze individul este supus unor presiuni sociale și din partea celor de vîrsta sa, iar comportarea sa este caracterizată prin frondă și impulsivitate. În mai multe privințe această perioadă este mai traumatizantă pentru adolescentele țărilor în curs de dezvoltare. Pentru ele este vorba de o tranziție într-o tranziție. Nu numai că trebuie să învețe să devină femei într-o societate în curs de dezvoltare, dar trebuie să facă față și incentitudinilor inerente situației femeilor într-o structură economico-socială întemeiată pe rela-

---

[12] Vezi, JACKSON TOBY — *„Belșugul și delincvența adolescentă"*; LOUIS P. DE FLEUR — *„Delincvența în Argentina"* — Pullman, Editura Universității de Stat din statul Washington, 1970; JACKSON E. BAUR: *„Tendința infracțiunilor juvenile în Olanda și în S.U.A."*, Jurnalul Dreptului Penal, a Criminologiei și a Științei Poliției, vol. 55, 1964, p. 359—369.

[13] În acest sens, a se vedea — RUTH S. CAVAN, JORDAN T. CAVAN — *„Delicvența și Criminalitatea. Perspectivă culturală"*, Philadelphia, 1968.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ţii interumane de tip capitalist, bazate pe egoism, pe cupiditate etc. Odată cu progresele tehnicii, care reduc numărul slujbelor nespecializate, şi cu modificările culturale, care nu stabilesc o nouă definiţie a rolului femeii, nu au existat niciodată aşa de multe femei tinere care să aibă aşa de multe motive să se îndepărteze de rolul lor tradiţional şi aşa de puţine posibilităţi de a găsi noi roluri. O creştere a delincvenţei feminine într-o situaţie atît de dificilă este de prevăzut, la scara sistemului ţărilor capitaliste.

În fine, este cazul să notăm că datele de care dispunem indică o modificare a formei şi dimensiunii criminalităţii, chiar printre delincventele tradiţionale : prostituatele manifestă mai multă agresivitate şi independenţă faţă de protectorii lor, toxicomania creşte în rîndul femeilor, pe măsură ce acestea — în condiţiile alienării sociale de tip capitalist, a inegalităţii *în fapt* cu bărbaţii — sînt din ce în ce mai supuse tensiunilor şi ispitelor care, pînă în prezent, erau rezervate bărbaţilor ; femeile care săvîrşesc delicte economice au din ce în ce mai mult ocazia de a-şi mări sfera activităţilor delincvente, care merg de la furturile de buzunar la delapidări, de la furtul de automobile la fraudele comerciale... şi sfîrşesc uneori chiar prin participarea la acţiuni teroriste.

1.3. *Insuficienţa metodelor tradiţionale de prevenire a criminalităţii.* În timp ce omenirea trebuie să facă faţă noilor forme şi dimensiuni ale criminalităţii, teoreticienii occidentali încep să-şi dea seama că sistemele tradiţionale de prevenire a criminalităţii puse la punct în secolele XIX şi XX nu mai sînt adecvate şi nu mai permit să ţină în frîu această problemă. Unele fapte dau chiar de gîndit ca aceste metode tradiţionale pot avea un efect contrar celui urmărit, că ar fi deci criminogene. Actualele sisteme în materie de legislaţie penală, de administrare a justiţiei şi a serviciilor corecţionale occidentale nu mai sînt pur şi simplu adaptate sarcinilor.

Gravitatea problemei criminalităţii şi nevoia urgentă de a regenera şi de a reorganiza modele de aplicat pentru a găsi o soluţie obligă experţii occidentali în materie şi autorităţile să reexamineze datele fundamentale ale sistemului penal şi să caute cauzele adînci ale criminalităţii contemporane. Experţii occidenaali sînt convinşi de necesitatea de a elabora metode generale care să fie în acelaşi timp sociale, economice, poli-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tice și juridice pentru a smulge rădăcinile criminalității, așa cum le cunoaște lumea astăzi și recunosc că populația este îndreptățită de a fi scutită de criminali și de a fi protejată împotriva lor. Pînă cînd astfel de măsuri vor fi aplicate, criminalitatea de pe stradă, criminalitatea din viața economică, violența și criminalitatea endemică, care rezultă din însuși sistemul penal capitalist, sînt *foarte reale* pentru cetățenii care suferă de pe urma lor și care cer soluții imediate. Împrejurarea că în Occident cetățenii nu capătă întotdeauna soluțiile pe care le solicită autorităților în problemele criminalității — este o altă problemă... O problemă pe care o vom mai regăsi într-un alt context.

1.4. *Dimensiunile creșterii criminalității organizate — naționale și transnaționale — în țările în curs de dezvoltare.* Trecerea de la o societate tradițională la o societate industrializată, așa cum se petrece actualmente în țările capitaliste în curs de dezvoltare, pune o problemă specială în materie de prevenire a infracțiunilor și de justiție penală [14]. Înmulțirea ocaziilor de a avea un comportament delictuos și pierderea treptată a influenței formelor stabilite de control social — în condițiile de azi în care, în lume, așa cum a subliniat președintele Nicolae Ceaușescu, „s-au accentuat vechile contradicții și au apărut noi contradicții economice și sociale" [15] contribuie la creșterea unei criminalități față de care un sistem penal nepregătit este incapabil să facă față, mai cu seamă atunci cînd este vorba de un sistem care nu este decît, adesea, copia unei legislații străine.

[14] A se vedea, în această privință: MARSHAL B. CLINARD, DANIEL J. ABOT — *„Crime in Developing Countries"* — Criminalitatea în țările în curs de dezvoltare; *„A Comparative Perspective"* — O perspectivă compaartivă —, New York, John Wiley, 1973; MUSSITCHE: *„Changement social et criminalité au Moyen-Orient"* — Modificări sociale și criminalitatea în Orientul Mijlociu — în: L'Afrique du Nord et l'Asie de l'Ouest — développement et société — Montréal, Université de Montréal, 1975 —, p. 210—247 și p. 248—271 respectiv. — Fenomenul criminalității în Orientul Mijlociu — și ADRIEN BATAPHA EL AUGI: *„Le phénomène de la criminalité au Moyen-Orient"* De asemenea, vezi SUZANNE ARCAND, YVES BRILLON: *„Comparative Criminology"* — Criminologie comparată —, Africa Acta Criminologica, Montréal, Vol. VI, ian. 1973, p. 198—210.

[15] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului"*, Editura politică, București, 1982, p. 70.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

destinată unui popor diferit, care trăiește în împrejurări diferite. Țările capitaliste în curs de dezvoltare sînt exrem de expuse comiterii unor categorii de infracțiuni precum contrabanda, organizarea frauduloasă a schimburilor de valută, exportarea ilegală a capitalurilor, traficul ilicit de narcotice și corupția. Aceste țări sînt deosebit de vulnerabile față de posibilitățile de exploatare economică și social-culturală din partea unor parteneri comerciali puternici, care operează în afara și deasupra legii, cum sînt unele companii transnaționale...

SECȚIUNEA A II-A

De la criminalitatea „convențională" la criminalitatea organizată

2.1. *Criminalitatea „convențională" — concept, conținut și dimensiuni.* Criminologii occidentali includ în categoria criminalității „convenționale", de regulă, infracțiunile contra proprietății; exemplele tipice pentru lumea occidentală a acestui gen de criminalitate îl constituie jaful de la magazinele de băuturi sau de la stațiile de benzină, furtul de buzunare, furtul din magazinele cu autoservire, jocul de noroc ilegal ș.a. Există un larg consens între criminologii occidentali că acest gen de criminalitate este gravă; iar datele statistice oficiale indică și o frecvență deosebită. De exemplu, din recentul „Raport asupra criminalității" al F.B.I., rezultă că în SUA, dintre infracțiunile convenționale, cunoscute poliției, pe primul loc se situează furtul, și apoi, în ordine, spargerea, furtul de autoturisme și jaful. Iată frecvența infracțiunilor convenționale de stradă:

Nr. crt.	Denumirea infracțiunii	Numărul	Rata la 100.000 locuitori
1	Furtul	5.997.700	218,2
2	Spargerea	3.252.100	469,4
3	Auto-furtul	1.000.500	1.525,9
4	Jaful	464.970	2.804,8

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Analiștii și experții în materie de criminalitate au evaluat în SUA prețul economic al infracțiunilor convenționale, estimînd că, în termenii pagubelor individuale, este considerabil; comparate însă cu pierderile economice, nemaivorbind de pierderile sociale și psihologice ale criminaliaății organizate și ale criminalității „gulerelor albe", infracțiunile „convenționale" devin, așa cum încep a recunoaște chiar unii criminologi occidentali, insignifiante.

2.2. *Conceptul, conținutul și formele de manifestare a criminalității organizate.* Ce este și cum se manifestă criminalitatea organizată în condițiile contemporane?

2.2.1. *Concept.* În doctrina criminologică apuseană descrierea exactă a organizării criminalității a format subiectul unei dispute a cercetătorilor. Donald Cressey — pe baza informațiilor din rapoarte ale poliției, de la informatori și aparate electronice de ascultare — într-o lucrare din 1967 a arătat că, criminalitatea organizată se deosebește prin mărimea ei, implicînd un lant de comandă, comparabil cu al unei armate; intensă planificare, amenințarea sau folosirea forței, izolarea conducerii de la vîrf și o relativă imunitate la ocupanții la nivelurile înalte. Într-un cuvînt, este o organizare a viciilor — create de chiar articulațiile și legitățile specifice structurii sistemului social al orînduirii capitaliste — de tipul MAFIEI sau, mai recent, COSA NOSTRA. Observatorii care au susținut că criminalitatea organizată este corporativ organizată — prin complexe legături, cu structură feudală a autorității ce unește grupurile de indivizi — la scara națională, au relevat că centrul organizației constă din 24 de familii, apărînd ca un cartel în marile orașe din SUA; fiecare familie avea o componență care varia de la 20 la 700 de persoane, cu un total de 5000 de membri; în vîrful piramidei se afla un director, care furniza conducerea organizațională în scopul maximalizării profiturilor, apoi subdirectorul, care conducea activitatea organizației și un consilier; în ordine, veneau apoi doi locotenenți, care îndeplineau rolul unor supraveghetori tehnici și, în sfîrșit, soldații, adică membrii de rînd. Organizația descrisă de Cressey era covîrșitor siciliian-italiană. Teoria potrivit căruia o singură comisie națională ar conduce toată sau chiar cea mai mare parte a activită-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ților criminale organizate a fost criticată pe considerentul că simplifică concepția despre criminalitatea organizată, susținîndu-se, în esență, existența în SUA a unor modele locale de criminalitate organizată, adică a sute de mici grupări, existente în fiecare stat, ce se angrenează în activitatea criminală organizată. Dincolo de disputele privind structura organizatorică a grupărilor ce se constituie în categoria criminalității organizate — dispute ce interesează, în cele din urmă, mai mult strategia combaterii criminalității organizate — toți experții americani recunosc că, pe de o parte, criminalitatea organizată se manifestă în prezent în SUA ca un fenomen specific, legat de furnizarea de servicii ale jocurilor de noroc ilegale, de cămătă, de prostituție și de narcotice, iar, pe de altă parte, că va cunoaște și în viitor o reală expansiune / îndeosebi în domeniul narcoticelor ; ei se așteaptă să continue o îndelungată perioadă fiindcă criminalitatea organizată este esențialmente *conservatoare*, oferind unor indivizi o cale extrem de remuneratorie către o situație economică prosperă. De altfel, scopul final al criminalității organizate este cel al *îmbogățirii participanților*. Experții americani au calculat că venitul total al operațiunilor criminalității organizate în SUA era în 1933 de 13 bilioane dolari pe an ; în 1950 calculul era de 22 bilioane dolari pe an ; în 1958 s-a apreciat că mărimea crește de patru ori mai repede decît populația, iar în 1968 Institutul de Cercetare al Americii a apreciat venitul în jur de 40 milioane pe an adică aproximativ 5% din produsul național brut.

2.2.2. *Conținutul și formele de manifestare a criminalității organizate*. Criminalitatea a început a fi organizată în SUA încă în zorile secolului XX, cînd Mafia — cîrmuită de propriile legi sîngeroase, ce sfidau societatea americană, ale complicității solidare /omertá/ — a trecut la aplicarea nemiloaselor ei metode prin intermediul cărora își impunea din umbră cîrmuirea în marile metropole, de-a lungul și de-a latul Statelor Unite; ea a atins gradul înalt de complexitate pe care o cunoaștem [16] pe timpul prohibiției : la o epocă cînd vînzarea alco-

[16] A se vedea KENNETH ALLSOP — *„The Bootleggers"*, Hutchinson of London, 1968 — în traducere românească — „Chicago sub teroare", Editura politică, București, 1978, p. 24, 335, 347.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

olului era prohibită de legislația federală, criminalitatea organizată s-a folosit de ocazia ce i se oferea, de a procura ilegal ceea ce era imposibil de procurat în mod legal. Nu mai puțin, criminalitatea organizată în SUA nu se reduce doar la sfera șantajelor, adică la acel sistem de extorcări și tributuri pe care bandiții de la oraș îl impun comerțului, ci urcă pînă la agresiunea împotriva persoanelor și este, adesea, însoțită de corupția unor lucrători din aparatul de poliție, de justiție, de administrație.

Dacă cei 14 ani de prohibiție au reprezentat un episod fără seamăn în istoria societății americane, prin violența nesăbuită la care cartelurile crimei au recurs la timpul lor, spre exemplu, la Chicago [17], în același timp, într-un anumit sens, anii prohibiției au fost o perioadă de tranziție : faza experimentală a marilor afaceri negociate de bande. Dar cartelurile crimei, care nu sînt atît de marginale societății americane contemporane pe cît vor să ni le prezinte unii cercetători americani, continuă să opereze și după anii prohibiției, în forme noi : ceea ce s-a schimbat a fost forma de organizare a criminalității organizate ; *ea a devenit mai înspăimîntătoare și a luat forme mai subterane, drapate cu discreție și cu o fațadă conformistă* : consanta, implacabila „escaladare" anuală a crimei, de-a lungul și de-a latul SUA [18] în ritmuri care întrec cu mult creșterea populației, dovedește cît de puțin pot stăpîni autoritățile americane problemele criminalității în ansamblu și a celei organizate în special. Răul nu s-a sfîrșit în America odată cu renunțarea la prohibiție, deși în SUA, în mod teoretic, pentru extirparea acestui cancer social există circa patruzeci de mii de organisme publice la cinci niveluri ale administrației de stat, deși în cadrul lor lucrează 200.000 de persoane, care îi costă pe contribuabili un miliard de dolari pe an [19] ; se pare că pe cît de costisitoare e întreținerea unui atare aparat uriaș, confruntat cu probleme criminalității, pe atît de coruptă și de *lipsită de eficacitate* este, cu rare excepții, activitatea sa.

---

[17] Asupra studiilor recente asupra acestui subiect, a se vedea și D. R. CRESSEY — *„Furtul poporului"* — New York, Harper & Row, *criminalitatea organizată'*, Lafayette, Indiana, Purdue University Press, FRIDERIC HOMER : *„Pistoale și usturoi : mituri și realitate despre* 1974.

[18] KENNETH ALLSOP, *op. cit.*, p. 17.

[19] KENNETH ALLSOP, *op.cit.*, p. 456.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.2 b) 518a

Criminalitatea corporațiilor, „în gulere albe" (ca „întreprindere lucrativă") la nivel național

3.1. *Criminalitatea „în gulere albe" — o enigmă...?* Cercetarea problematicii criminalității corporațiilor ne introduce în inima contradicțiilor societății capitaliste, adică în economia dominată de concurență și cîrmuită de principiul maximalizării profitului, acolo unde se elaborează și se sudează cele mai subtile și mai abile tehnici și procedee frauduloase comerciale, bancare, financiare etc., cu cele mai intense dorințe de cîștig, unde presiunea socială a amenințării cu sancțiunea penală pentru fărădelegi nu este într-atît de puternică fiindcă personajele principale ale dramei sînt ele însele puternice — ne introduce într-o lume aparte, a potentaților, fără de margini în aspirația de a se îmbogăți și fără de scrupule în alegerea mijloacelor de profit, într-o lume aproape kafkiană, dacă n-am ști că este una dramatic de reală... Deși cercetarea criminalității în ansamblu și a diverselor ei forme clasice are în Occident o vechime de aproape un secol, investigarea criminalității corporațiilor este de dată relativ recentă. În adevăr, abia lucrarea lui E. H. Sutherland din 1940, „White collar criminality", pune bazele cercetării criminalității „gulerelor albe" [20] și inspiră cîteva — puține — studii în doctrina criminologică americană [21] și în literatura criminologică engleză [22]. Este semnificativ că nici în aceste puține studii consacrate în Occident criminalității corporațiilor, nici în tratatele și manualele re-

[20] A e vedea EDWIN H. SUTHERLAND — *„White collar criminality"* — Criminalitatea gulerelor albe — American Sociological Review, 1940, vol. 5, p. 1—12.

[21] A se vedea P. W. TAPPAR — *„Who Is the Criminal ?"* — Cine este criminalul ? — American Sociological Review, 1947, vol. 12, p. 96—103 ; DONALD D. CRESSEY — *„Furtul poporului"*, New York, Harper & Row, 1969 — capitolul 6.

[22] JEAN PINATEL — *„La société criminogène"* — Societatea criminogenă — Paris, Calman Lévy, 1971, p. 54 scrie că „Tinerii cercetători englezi o denunță — criminalitatea „gulerelor albe" — cu energie».

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cente de criminologie / occidentale /, nici chiar în monografii speciale ce și-au propus să facă o geografie a criminalității — spre pildă, lucrarea lui Jean Pinatel „La société criminogène", Paris, 1971 — teoreticienii occidentali nu citează statistici, nu fac nici un fel de evaluări și nu emit nici o judecată privind viitorul criminalității corporațiilor ; cîtă vreme atunci cînd analizează alte forme sau dimensiuni ale criminalității experții ocidentali citează statistici abundent, oferă explicații subtile care sînt verosimile — chiar dacă n-au atributul veridicității —, fac pronosticuri privind diversele forme ale criminalității, atunci cînd se află în fața problematicii criminalității corporațiilor, sînt extrem de prudenți cu datele statistice, sînt extrem de rezervați în explicația acestui fenomen. Mai mult, opinia publică din lumea occidentală este ținută departe de informațiile privind criminalitatea corporațiilor. În jurul problematicii criminalității „gulerelor albe" domnește parcă o conspirație a tăcerii... Poziția aceasta, extrem de rezervată, a doctrinei criminologice occidentale contemporane în problemele criminalității corporațiilor nu este întîmplătoare ; ea vorbește de la sine despre funcția socială a criminologiei burgheze — de a sluji interesele clasei conducătoare în societatea capitalistă. Criminologii ocidentali știu, de bună seamă, că nu se vorbește de funie în casa spînzuratului, iar dacă sînt înclinați să uite, li se reamintește de către consilierii atotputernicilor trusturilor, concernelor, corporațiilor, ei înșiși implicați uneori sau susceptibili a fi implicați în criminalitatea corporațiilor...

3.1.1. *Dincolo de conspirația tăcerii în jurul criminalității „în gulere albe"*. Dar chiar atunci cînd conspirația tăcerii ce pare a înconjura problematica criminalității corporațiilor este timid străpunsă — cum se procedează, mai recent, în literatura criminologică americană —, intervenția doctrinei este făcută precumpănitor fie pentru a critica pozițiile lui Edwin H. Sutherland, cu adevărat depășite de structurile și expansiunea contemporană a corporațiilor, mai ales a celor transnaționale, fie pentru a prezenta participanții la criminalitatea corporațiilor drept victime ale visului american ,drept persoane care experimentează chipurile influența obstacolelor socio-psihologice de realizare / ori „deprimarea subiectivă" / și care își... percep deprimarea subiectivă într-un fel nerealist de mare ; între neferi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

citul șomer care recurge, desperat, ipotetic vorbind, la criminalitatea convențională, fără violență, săvîrșind un banal furt și președintele unui consiliu de administrație al unei societăți comerciale care recurge, iarăși ipotetic, la o fraudă ce-i asigură venituri de milioane sau miliarde de dolari, n-ar exista, în concepția criminologilor americani contemporani, nici o diferență socială calitativă ; amîndoi suferă, în optica dotrinei criminologice occidentale, de deprimare subiectivă și, de aceea, recurg la criminalitate, chiar dacă unul o face probabil pentru a ființa, pur și simplu, iar altul indubitabil pentru a trăi mai bine și mai mult... Unica diferență esențială ar fi, în opinia criminologilor occidentali, că persoanele ce au putere economică ar avea simțul percepției deprimării subiective exacerbat și ar percepe deprimarea subiectivă nerealist de acut. Deci. ar fi doar o diferență cantitativă, de ordin psihologic... Sărmanii milionari, multimilionari sau miliardari americani : Ce realiști au înfruntat, ei și părinții lor, „deprimarea subiectivă" în societatea americană atunci cînd, prin exploatare, și-au făcut averi și încă fabuloase și ce nerealiști devin dintr-odată, peste noapte cînd întîmplarea îi poartă să răspundă pentru infracțiuni din categoria criminalității corporațiilor, adică din sfera afacerilor pe care, de fapt, ei le profesează în mod cotidian și din care se înfruptă de zeci și zeci de ani, adică din zorile capitalismului monopolist de stat ! În realitate, cauzalitatea criminalității corporațiilor — dacă nu cea mai gravă, oricum cea mai răspîndită, îndeosebi în țările capitaliste puternic industrializate și, de departe, cea mai rentabilă, mai prosperă și ,în același timp, mai adînc disimulată formă a criminalității lumii occidentale — nu stă în criza spiritualității afaceriștilor de toate soiurile, de toate nuanțele și din toate păturile burgheziei atotputernice în articulațiile structurii așa-zisei „societăți de consum". Criza e alta.

3.1.2. *Critica poziției doctrinei occidentale privind cauzalitatea criminalității „în gulere albe"*. Poziția criminologilor occidentali de a explica cauzalitatea criminalității corporațiilor prin factori precumpănitori subiectivi, de ordin psihologic, tinde să scoată explicația acestei dimensiuni din cadrul social-istoric concret în care se manifestă criminalitatea „gulerelor albe" în societatea contemporană a capitalismului monopolist de stat și s-o transfere în sfera abstractă a trăirilor subiective, lipsind astfel chiar trăirile su-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

biective de un conținut obiectiv care, într-o concepție cu adevărat științifică, determină natura, intensitatea, frecvența și durata oricărei manifestări psihice, inclusiv „deprimarea subiectivă" a faunei criminalității „în gulere albe". Criminalitatea „în gulere albe", ca și delincvența în ansamblu în orînduirea capitalistă, privită ca o micro-structură, este determinată de macrostructura societății; societatea capitalistă are, *în ultimă analiză*, rolul determinant în apariția și expansiunea criminalității corporațiilor.

3.2. *Concept și trăsături ale criminalității „în gulere albe".* Ce este, în definitiv, în realitate, criminalitatea „în gulere albe", a corporaților ?

3.2.1. *Concept.* Noțiunea de criminalitate „în gulere albe" — întrebuințată pentru prima dată de Edwin H. Sutherland [23] — desemnează comportamente infracționale care reflectă un abuz de încredere în cadrul activității profesionale, corupția unor persoane care, de obicei, au o situație și o poziție economică bună sau foarte bună, în raport cu standardele de viață din sistemul capitalist.

In situația în care conduitele ilicit-penale — avînd atributul de abuz de încredere — sînt comise de administratorii unei corporații în numele corporației și în scopul maximalizării profitului corporației și, deci, a administratorilor ei, atare comportamente infracționale intră în sfera conceptului de criminalitate a corporațiilor.

3.2.2. *Caracteristici fundamentale ale criminalității „în gulere albe" (a corporațiilor).* Criminalitatea „gulerelor albe" (criminalitatea corporațiilor) se relevă a fi o formă specifică a criminalității în lumea occidentală contemporană, care tinde, credem, a avea următoarele caracteristici :

a) este efectuată esențialmente în scopul maximalizării profitului și se referă la diferite forme de comerț, de industrie sau la alte activități profesionale. De pildă, comerțul cu obiecte de artă furate — problemă de mare actualitate în Italia, în Franța, în India — este un caz limită ; apoi, vînzarea unor titluri de proprietate frauduloase, falsificarea mărcilor de co-

[23] EDWIN H. SUTHERLAND — *„White collar criminality"* — Criminalitatea gulerelor albe —, *op. cit.*, p. 1—12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

merț, fabricarea de alimente nesigure și droguri, acte de poluare a mediului înconjurător, înșelăciunea în reclame, ca și toate infracțiunile legate de dezvoltarea tehnologică, de cercetările medicale sau biochimice etc.

b) Criminalitatea corporațiilor implică organizare (într-o formă oarecare), în sensul unor relații mai mult sau mai puțin strînse între participanți.

c) De asemenea, criminalitatea corporațiilor implică abuzul de unele tehnici comerciale, industriale sau profesionale considerate legitime în legislațiile naționale ale statelor capitaliste.

d) De cele mai adese ori persoanele ce profesează criminalitatea „în gulere albe" se bucură de o poziție socială, economică, politică și profesională ridicată. Criminalitatea „gulerelor albe" este, în adevăr, criminalitatea celor puternici în așazisa societate de consum sau, oricum, a celor ce au strînse legături cu cei puternici.

e) De obicei, criminalitatea „în gulere albe" implică corupția; spre exemplu: cumpărarea voturilor cu ocazia alegerilor, subvențiile ilegale în cadrul campaniilor electorale și o întreagă serie de acțiuni ilicite avînd drept scop alegerea sau realegerea unui candidat oarecare ori intervențiilor unor personaje influente în numirea funcționarilor, a polițiștilor, a magistraților etc. Trebuie să adăugăm că actele de corupție au o legătură nemijlocită cu profitul, cum sînt, spre pildă, corupereа poliției și a altor funcționari guvernamentali, spre a-i face să închidă ochii referitor la exploatarea unor tripouri sau unor case de prostituție...

3.2.3. *Verificarea trăsăturilor criminalității „în gulere albe" prin două exemple recente, celebre...*

a) *Prima speță.* Toate trăsăturile menționate ale criminalității „gulerelor albe" se regăsesc în cazul conspirației privind fixarea prețurilor în industria electrică, adus în fața justiției, care a constituit cea mai mare acuzație penală în temeiul legislației antitrust din istoria SUA:

29 de corporații și 45 de persoane au primit sancțiuni penale pentru conspirația de a măslui ofertele de echipament electric greu, împărțirea pieței și participarea la alte aran-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

jamente de fixare a prețurilor. Conspirația pare a fi început prin 1940, dată de la care industriașii din variate fabrici de articole electrice se întîlneau frecvent discutînd modul în care ar putea convinge Washington-ul să ridice prețurile... Discuțiile s-au îndreptat treptat spre fixarea prețurilor. Prin 1950 erau 19 mici carteluri ce fixau prețurile și alocau piețele. Conspiratorii elaborau măsuri pentru a-și ascunde activitățile lor și știau cu toții că erau incluși într-o activitate infracțională. Rezultatul sesiunilor de fixare a prețurilor a fost apariția unei mari inflații... Procesul s-a soldat cu constatarea vinovăției corporațiilor acuzate (care participau cu General Electric) și al afaceriștilor industriași, cărora Curtea Supremă a SUA le-a aplicat amenzi în valoare totală de două bilioane dolari și pedepse cu închisoarea. Să notăm, în treacăt, că unii dintre conspiratorii condamnați au fost ulterior concediați de General Electric sau de companiile lui, dar alții au fost recompensați. Este o împrejurare care relevă că administrațiile companiilor consideră ca implicate în afaceri riscurile criminalității „în gulere albe".

b) *A doua speță.* Caracteristicile criminalității „în gulere albe" se regăsesc, de asemenea, din plin într-o speță din industria de medicamente a SUA, a cărei versiune prescurtată este următoarea: cîțiva specialiști ai unei companii de medicamente din Midwest au fost condamnați pentru înșelăciune, constînd în fabricarea și vînzarea unui medicament nesigur — anticolesterol, susceptibil să producă consecințe înfricoșătoare (cataracte, pierderea părului, dureri ale pielii și altele) — și fraudă în răspunsurile la rapoartele dacă medicamentul e susceptibil a cauza asemenea consecințe (fusese testat, cu ocazia experimentelor efectuate de savanții companiei, pe șobolani). Soluția a fost condamnarea la o amendă de 60.000 de dolari a sucursalei și de 20.000 de dolari a corporației de medicamente, precum și la diferite pedepse cu supraveghere a celor care participaseră la „conspirația tăcerii" în industria de medicamente. Să notăm, iarăși în treacăt, că după condamnare, unii dintre conspiratori au primit un spor substanțial de salariu, lucru explicabil fiindcă după un an de la condamnare, compania și-a mărit profiturile cu 10%, mai mult decît suficient ca să acopere cuantumul amen-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

zii aplicate, care reprezenta, de altminteri, limita maximă posibilă, potrivit legislației americane.

Este vădit că există o stranie similitudine între „conspiratorii" din industria de echipament electric și cei din industria medicamentelor, dar nu pentru că industria americană este criminogenă — cum susțin criminologii americani care examinează pe larg cele două spețe evocate de noi în versiune prescurtată — ci deoarece contextul social al lumii oamenilor de afaceri din Occident este clădit pe filozofia maximalizării profitului — o concepție care implică practic adesea jertfirea sănătății, a vieții oamenilor, adică o filozofie de esență antiumanistă. Exemplele de criminalitate a „gulerelor albe" ar putea fi multiplicate pentru S.U.A.

3.3. *Un tip specific de criminalitate subsumat celei „în gulere albe", ce se manifestă dincoace de Ocean, în Europa de Vest.*

SUA nu sînt singurele state confruntate cu criminalitatea „gulerelor albe." Fenomenul criminalității „gulerelor albe" — cum recunosc chiar criminologii occidentali — „bîntuie în Anglia" [24], dar cunoaște o escaladare fără precedent în întreaga lume occidentală. „Mareea albă" pare a nu ocoli, în adevăr, regatul Mariei Stuart. Un exemplu, care este semnalat din ce în ce mai mult în Marea Britanie și în țările Europei occidentale este frauda cunoscută sub numele de „societate á la long" (care în SUA este cunoscută sub numele de „bust-out" sau „scam"). În sinteză, acest tip de criminalitate „în gulere albe" se manifestă astfel : se înființează o societate sau un grup de societăți comerciale (pentru vînzarea cu amănuntul sau cu ridicata — acesta este scopul declarat) ; după ce se deschide un credit — adesea cu ajutorul unor referințe reciproce a administratorilor a două asemenea societăți frauduloase — se cumpără pe credit cantități mari de mărfuri, fie prin canalele comerciale normale, fie prin intermediul unor tăinuitori care acționează la scară mare și apoi se dizolvă o atare societate frauduloasă (prin procedura falimentului sau, pur și simplu, prin simpla dispariție a celor care au pus la cale această afacere). Este interesant de remarcat că specialiștii englezi menționează că pier-

[24] JEAN PINATEL — *„La société criminogène"* — „Societatea crimogenă', Paris, Calman-Lévy, 1971, p. 54.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

derile rezultate din asemenea operațiuni frauduloase în raport de practicile comerciale și financiare admise de legislația națională sînt arareori denunțate poliției, sub cuvînt că, în definitiv, asemenea operații pot să apară ca o simplă imprudență a unor oameni de afaceri, care au dat prea multă amploare operațiunilor lor și au dat faliment. Nu mai puțin, aceste infracțiuni îngroașă „cifra neagră" a criminalității și sînt extrem de remuneratorii, căci întreaga valoare a creanțelor nerecuperabile sporește profiturile unor asemenea oameni de afaceri aureolați de respectabilitate...

3.4. *Metamorfoza și tendințele în evoluția criminalității „în gulere albe".*

O evaluare atentă a criminalității corporațiilor nu poate să nu rețină anumite tendințe ale acestei dimensiuni specifice fenomenului criminalității din lumea occidentală de azi.

3.4.1. *Direcții noi de infiltrare a criminalității „în gulere albe".* Activitățile infracționale de tip „clasic", care au luat în perioada prohibiției în SUA cunoscuta amploare, legate de afacerile ilicite din sfera tripourilor și prostituției, ca și cămătă, continuă să coexiste, în prezent cu formele noi ale criminalității corporațiilor, „în gulere albe" care se manifestă în cadrul societăților pe acțiuni din sfera comercială, industrială, îndeosebi în industria alimentară și în industria de medicamente, bancară ș.a. Notăm că. în criminologia americană a fost semnalată tendința activităților infracționale organizate de a se îndepărta de afacerile ilicite — „racketing"-urile" — ale tripourilor sau ale prostituției și altor delicte de cămătă, pentru a se „infiltra" în bănci, în companiile industriale și comerciale sau în alte forme de activitate comercială [25] considerată normală în lumea capitalului.

Complexitatea structurilor bancare, industriale, comerciale ș.a., ale sistemului capitalist antrenează, de bună seamă, deopotrivă, o varietate de ocazii de încălcare a legislației antitrust și un interes sporit al oamenilor de afaceri pentru profituri fabuloase de pe urma practicării acestui tip de criminalitate. Dar punțile care leagă pe „profesioniștii" criminalității „în gulere albe" ai marilor și micilor companii bancare, industriale, comerciale etc.,

---

[25] A se vedea, cu deosebire, DONALD CRESSEY, *op. cit.*, capitolul 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

din S.U.A. de sfera tripourilor, a prostituției, a cemetei etc. nu sînt rupte.

3.4.2. *Explicații ale metamorfozei și tendinței în evoluția criminalității „în gulere albe"*. „Îndepărtarea" pe care o semnalează Donald Cressey nu înseamnă decît că „profesioniștii" — ei sau alții — care trăiesc „cu norma întreagă" pe seama tripourilor, caselor de prostituție etc. *și-au deschis o nouă sucursală* în sfera bancară, industrială, comercială etc., care fiind vădit mai rentabilă tinde să devină *principală* în cadrul criminalității „în gulere albe". O atare metamorfoză a criminalității organizat denotă o redistribuire a sferei activităților infracționale de acest gen : personajele și sediile se schimbă, dar drama continuă... Un alt teatru de operațiuni al celor ce profesează criminalitatea „în gulere albe" nu influențează nici natura acestui tip de criminalitate, nici esența lui — cel mult, amplifică consecințele sociale, economice, psihologice dintre cele mai grave pe care, neîndoielnic, le antrenează ; iar asemenea consecințe se răsfrîng uneori și dincolo de frontierele statului de origine în care este organizată criminalitatea „gulerelor albe", în condițiile unei lumi interdependente...

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL III

CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ (CONTINUARE) LA NIVEL TRANSNAȚIONAL

SECȚIUNEA A I-A

Esența și gravitatea deosebită a criminalității transnaționale, în epoca actuală

1.1. În lumea capitalistă contemporană criminalitatea organizată a corporațiilor, „în gulere albe", capătă și o dimensiune transnațională, multinațională ; în condițiile procesului de concentrare și centralizare a capitalului, companiile occidentale cunosc o puternică expansiune extrateritorială prin implantări directe pe diverse piețe externe, prin acțiunea lor într-un cadru „plurinațional", de-a lungul și de-a latul frontierelor statului, implantări, *de regulă* însoțite și de multiple și subtile manopere dolosive — tipuri de criminalitate — aducătoare de profituri.

1.2. Criminalitatea transnațională afectează cu deosebire țările lumii a treia, țările capitaliste mici și mijlocii, ca și țările capitaliste în curs de dezvoltare ; ea agravează subdezvoltarea și *contribuie la adîncirea decalajelor dintre bogați și săraci, la subminarea eforturilor realizării noii ordini economice internaționale.*

1.3. În adevăr, criminalitatea transnațională este una din pîrghiile cele mai puternice prin care se manifestă acea con-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tradicție dintre bogați și săraci, care — așa cum a remarcat, în magistrala expunere de la începutul lunii iunie 1982, tovarășul *Nicolae Ceaușescu* — „devine una din contradicțiile fundamentale ale epocii noastre“ [1].

SECȚIUNEA A II-A

S 19 a

Conceptul de criminalitate transnațională

Criminalitatea transnațională desemnează *acea dimensiune a criminalității organizate — de regulă a corporațiilor — prin care fie se încalcă simultan legislațiile penale a două sau mai multor țări, fie, săvîrșită fiind într-o anume țară capitalistă, produce consecințe precumpănitor economice și sociale într-o altă țară, afectînd și eforturile Națiunilor Unite în vederea realizării noii ordini economice internaționale.*

2.2

d. S 20 a ⟺ S 30 a

SECȚIUNEA A III-A

Criminalitatea organizată legată de stupefiante

3.1. *Dificultatea problemei.* Problema criminalității legată de stupefiante este una dintre cele mai dramatice probleme cu care se confruntă societatea capitalistă. Este problema care face de multă vreme obiectul unor dezbateri în doctrina criminologică occidentală și la nivel internațional ; întinderea problemei este atît de vastă, cercetările consacrate acestui subiect atît de abundente, iar situația socială care este în cauză supusă unor astfel de modificări dinamice, că este imposibil să tratăm subiectul în mod exhaustiv, ținîndu-se seama de toate formele și dimensiunile noi ale acestei criminalități. Din fericire, Asociația Internațională de Drept Penal, organizație neguvernamentală care se bucură de statut consultativ pe lîngă Consiliul economic și social al O.N.U., a tratat acest subiect la propriul său

[1] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual“*, *op. cit.*, p. 70.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Congres și a comunicat Națiunilor Unite rezultatele numeroaselor sale cercetări, precum și documentația și rapoartele sale, în preîntîmpinarea celui de-al 5-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, în cursul căruia subiectul a fost abordat [2].

3.2. *Un sistem de clasificare accesibil.* Sistemele de clasificare a stupefiantelor folosite în doctrina criminologică sînt foarte diferite și toate tot așa de bine acceptabile unele ca altele. Totuși, sugerăm pentru substanțele al căror abuz este strîns legată de criminalitate următoarea clasificare :

a) stupefiante nocive și derivatele lor, de origine agricolă, inclusiv opiaceele și cocaina ;

b) stupefiante nocive și derivatele lor de fabricație farmaceutică, inclusiv amfetaminele și barbituricele ;

c) droguri netoxice de origine agricolă, în special planta „cannabis" (cannabis sativa).

Notăm că toate sistemele de clasificare prezintă lacune, inclusiv acesta, și nu trebuie folosit decît în scopul pentru care a fost conceput, în speță, ușurarea înțelegerii subiectului...

3.3. *Cîteva cifre bazate pe evaluări.* Înainte de a examina implicațiile criminologice ale abuzului de droguri și pentru a ne face o idee de întinderea problemei la scara mondială a lumii capitaliste, este cazul să prezentăm aici cîteva cifre bazate pe evaluări.

---

[2] A se vedea — *„Abuzul de droguri și prevenirea sa"*, în — „Revista internațională de drept penal', vol. 44, nr. 3 și 4 — 1974, — care cuprinde rapoarte prezentate de S.U.A. ,Franța, Israel Italia, Liban, Olanda, R.F.G., Sudan, Suedia, Turcia, precum și Raportul Asociației Internaționale de Drept Penal ; de asemenea, AIDP, Rezoluția celui de al XII-lea Congres Internațional asupra dreptului penal — Budapesta, 1974 — la care se face referire în continuare, ca „Rezoluția AIDP-ului".

Chestiunea raporturilor dintre abuzul de droguri și criminalitate a făcut, de asemenea, obiectul dezbaterilor Conferinței internaționale care a avut loc la Teheran, de la 15 la 22 mai 1974 și care a fost organizată de către Universitatea din Teheran, în cooperare cu Societatea Internațională de criminologie din Paris și cu Centrul Internațional de criminologie comparată din Montréal. A se vedea, de asemenea, numărul 34 al „Revistei Internaționale de poliție criminală".

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a) În Occident, producția de opium, din care jumătate sau aproape jumătate este ilegală, atinge cifra de 3.000 tone pe an. Din aceasta, cca. 700 tone sînt cultivate numai în ceea ce, de regulă, este denumit „triunghiul de aur" (Thailanda, Birmania, Laos), 150 tone se produc în Pakistan și 100 tone — în Mexic și Turcia. Aproximativ 2/3 din producția totală de opium se „consumă" în zonele de cultură sau în apropierea acestora, iar 1/3 (între 200—300 tone) ia calea traficului internațional organizat, de obicei, de bande specializate. O cantitate importantă a opiumului este transformată în morfină, în sediul laboratoarelor clandestine din Extremul Orient și din Europa occidentală și vîndută ca atare, iar o parte însemnată a morfinei ia drumul laboratoarelor din sudul Franței unde se transformă în heroină, fiind apoi expediată în SUA sau în alte state ale lumii capitaliste. Traficul de cocaină, considerat mult timp ca un „comerț local", respectiv în America de Sud (unde, de fapt, se și consumă mult foile de coca) cunoaște, în ultimii ani, o escaladare importantă, atît spre continentul nord-american (îndeosebi SUA), cît și spre Europa occidentală, unde tot mai mulți traficanți sud-americani arestați dețin cocaină. Se pare că există legături permanente între traficanții rezidenți în Europa și traficanții europeni refugiați în diverse țări din America de Sud, de unde nu pot fi extrădați. Cannabis-ul continuă să constituie drogul de care se abuzează cel mai mult, putînd fi practic cultivat în orice regiune din lume. În ultimii ani, ca urmare a faptului că traficanții au obținut o specie foarte concentrată a acestui drog — prin extragerea din cannabis a uleiului de hașiș —, traficul ilicit a cunoscut o răspîndire tot mai mare în toate țările lumii capitaliste.

b) Populația de heroinomani este — la scara statelor capitaliste — de circa 2 milioane, care consumă între 20 și 30 de tone de heroină pe an, de origine ilegală.

c) Numărul opiomanilor din statele capitaliste este între 500.000 și un milion.

d) Numărul persoanelor care absorb regulat cocaină este de cca. 500.000 totuși, nu se cunoaște numărul persoanelor care o folosesc în mod sporadic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

e) Numărul consumatorilor de cannabis și ai derivanților săi este — iarăși la nivelul statelor capitaliste — între 40 și 60 milioane ; rapoartele țărilor respective arată că consumul acestui drog este în creștere [3].

3.4. *Implicațiile sociale și criminologice ale consumului de droguri.* Dintre consecințele consumului de droguri în țările capitaliste semnalăm — între altele — și degradarea individului și recrudescența numărul accidentelor în toate domeniile (deopotrivă de muncă, de circulație, casnice) accidente care, la rîndul lor, contribuie la umflarea considerabilă a cheltuielilor serviciilor medicale și sociale, suportate din ce în ce mai greu de marea masă a membrilor claselor defavorizate din societatea „de consum". În plus, dat fiind că toxicomania costă scump, creșterea constantă a numărului infracțiunilor săvîrșite pentru cumpărarea stupefiantelor vine să se adauge la lista cheltuielilor sociale, această creștere a delicvenței necesitînd menținerea unui aparat de represiune pe măsura situației, și în consecință, oneros. Ponderea și distribuirea stupefiantelor, favorizînd proliferarea canceroasă a delincvenței organizate, sporesc costul serviciilor de represiune. De aceea, criminalitatea organizată se dezvoltă și afectează calitatea vieții ; climatul social în societatea zisă „de consum" se deteriorează de o manieră generală. Totodată, corupția se răspîndește printre înalții funcționari, iar exercitarea justiției ajunge să devină din ce în ce mai puțin eficace...

Creșterea contemporană a toxicomaniei, în special în rîndul tinerilor din numeroase țări capitaliste atrage : dezafectarea și înstrăinarea ; scăderea eficacității muncii ; dezechilibrul social și în serviciile sociale ; un sentiment de neputință pe plan socio-uman ; nefolosirea timpului liber de o manieră constructivă ; conflicte culturale ; incapacitatea unor categorii de persoane de a atinge obiective sociale la nivel individual etc., adică un cortegiu de consecințe...

---

[3] Pentru amănunte referitoare la diferitele puncte de mai sus, a se vedea *„Raportul AIDP"*, inedit, citat *supra*, p. 24.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Alte noi forme și dimensiuni ale criminalității organizate transnaționale

4.1. *Falsificarea de monedă și traficul de monedă falsificată.*

4.1.1. În structura criminalității organizate transnaționale un loc aparte îl deține falsificarea de monedă și traficul de monedă falsificată. Este suficient să menționăm, spre exemplu, că numai în ultimii ani, s-a falsificat moneda din 30 de țări, descoperindu-se peste 100 de tipografii clandestine afectate falsificării de monedă ; în ultimii ani au fost descoperiți dolari falsificați tipăriți în 1946 și distribuiți în 35 de țări. Numai într-un singur an (1975) confiscările de dolari americani în afara S.U.A. s-au ridicat la 19 milioane, dintre care două mari confiscări semnalate de Interpol în 1975 : în Australia — 11 milioane de dolari și în Sierra Leone — 3 milioane de dolari. *În Europa occidentală* au avut loc confiscări de bilete false provenite din statele vest-africane, din R.F.G., Austria, Belgia, Marea Britanie, Olanda, Spania, Franța, India, Italia, Liban, Portugalia, Elveția, Turcia, Venezuela, Zair. *În Africa* s-au confiscat bilete false provenite din statele vest-africane, Marea Britanie, Canada, Spania, Franța, Gabon, Italia, Kenia, Olanda, Nigeria, Zair. *În Asia* au avut loc confiscări de bilete false provenite din India, Indonezia, Irak, Liban, Malayezia, Pakistan, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite.

4.1.2. Trebuie să menționăm că, o particularitate a acestor din urmă dimensiuni ale criminalității transnaționale o constituie *îmbinarea* activităților ilicite de trafic de stupefiante cu traficul de monede. Deși zonele de acțiune — „traseele" — ale traficanților de stupefiante și ale celor de monedă par a fi împărțite, totuși, se semnalează cazuri cînd traficanții plătesc, de pildă, heroina cu monedă falsă : lumea sordidă a traficanților își are „paradisuri fiscale" și paradoxurile ei... Este, în această din urmă situație, parcă o versiune modernă a cazului supranumit „Cicero" — al spionului de origine turcă, care a furnizat naziștilor, în timpul celui de-al doilea război mondial, importante documente sustrase de la ambasada britanică din Ankara, dar pe care naziștii — cu cinismul și perfidia lor —

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

l-au plătit cu lire sterline false, după cum avea să constate el însuși, cu amărăciune, abia după război... [4].

4.1.3. Metodele supraviețuiesc : metodele marilor și micilor traficanți de narcotice și de monede false, răspîndiți de-a lungul și de-a latul frontierelor lumii occidentale, amintesc de procedeele criminalilor de război naziști, fiindcă izvorăsc din fanatism, din rigiditatea spiritului, din primatul forței asupra inteligenței...

4.2. *Contrabanda și cvasicontrabanda.*

4.2.1. Dintre formele criminalității transnaționale în lumea occidentală contemporană este curentă și practicată pe scară foarte mare *contrabanda* : cu narcotice și, în general, privind operațiuni de import fraudulos (manevre de tot soiul, ocazionate de turism și practicate de călătorii care se întorc acasă încercînd să scape de plata taxelor vamale cu mărfurile cu care se întorc) ; experții [5] au calculat, spre exemplu, pe lîngă faptul că prin contrabandă se evită în mod ilegal aplicarea tarifelor vamale sau a taxelor de import, cînd e profesată la scară mare este de natură să afecteze piața mărfurilor de substituire produse în țară și, prin consecință, repartizarea investițiilor — problemă acută la ora actuală pentru țări capitaliste în curs de dezvoltare din Asia și din Africa.

4.2.2. De asemenea, o modalitate de manifestare a criminalității transnaționale în Occident este și *cvasicontrabanda*, care constă, în sinteză, în falsificarea facturilor de import și export: micșorarea de către afaceriști vero și a facturii de import, de pildă, cînd tariful aplicat mărfurilor este „ad valorem" sau ridicarea cuantumului facturilor la export — situații sau tranzacții ilicite, de pe urma cărora atît importatorul, cît și exportatorul se aleg cu profituri mari [6], dar care afectează echilibrul

---

[4] GILLES PERRAULT — *„Le secret de jour Z"* — Secretul zilei Z — Editura politică, Buucrești, 1969, p. 139—140.

[5] N. BHAGWATI, BENT HANSEN : *„O analiză teoretică a contrabandei"*, în J. N. Bhagwati, red., — „Tranzacțiuni ilegale în comerțul internațional" — Amsterdam, North Holland Publishing Company —, 1974, p. 9.

[6] RICARD J. BARNET, RONALD E. MULLER : *„Apreciere globală, puterea corporațiilor multinaționale"* — Simon și Schuster —, 1974, p. 15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de plăți și schimburi valutare și agravează și mai mult problemele economice ale țărilor capitaliste în curs de dezvoltare, ale țărilor „lumii a treia"...

SECȚIUNEA A V-A

S22a

Criminalitatea legată de operațiunile unor companii transnaționale

5.1. *În lumea capitalistă*, în prezent, în condițiile accentuării procesului de concentrare și centralizare a producției și capitalului, ale desfășurării tot mai marcante a acestui proces în mod nemijlocit la nivel internațional, ale expansiunii corporațiilor transnaționale care subordonează obiectivelor lor de profit global maximal interesele economice și sociale îndeosebi ale țărilor unde se „implantează" — în aceste condițiuni în care, prin urmare, uriașele companii transnaționale dezvoltă operațiuni de multe ori scoase de sub incidența controlului autorităților guvernamentale ale țărilor unde sînt instalate, *o serie întreagă de manevre ale administratorilor corporațiilor transnaționale se înscriu în orbita și alimentează criminalitatea organizată transnațională* din lumea capitalistă. Datele furnizate de Comisia și Centrul O.N.U., pentru corporațiile transnaționale arată că 422 de companii realizează o cifră de afaceri pe ansamblu mai mare de un miliard de dolari, iar gradul de extrateritorialitate al activității lor (calculat fie ca raport între vînzările filialelor externe și totalul vînzărilor, fie ca raport între activele deținute în străinătate și totalul activelor) este : pentru 156 dintre companiile respective — între 5 și 25 %; pentru 101 — între 26 și 50 %; pentru 31 — între 51 și 75 % și pentru 21 — peste 75 %. În condițiile în care cele aproape 10.000 de companii occidentale au cel puțin o filială în afara țării lor de origine, ele cunosc o „răspîndire mondială", care permite deținătorilor de capitaluri să-și însușească plusvaloarea prin exploatarea directă a forței de muncă din mai multe țări, plus valoarea obținută de pe piețele externe ajungînd să reprezinte uneori o pondere mai importantă decît a plusvalorii realizată în

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

țara lor d origine [7]. În realizarea strategiei lor, subordonată în ultimă instanță maximalizării profitului, administratorii unor companii transnaționale occidentale nu se dau în lături de la o serie de manevre, operînd în afara și deasupra legii prin : organizarea frauduloasă a schimburilor valutare, exploatarea ilegală a capitalurilor ș.a., operațiuni săvîrșite adesea prin corupția autorităților de control din străinătate sau din țara de origine.

5.2. *Practica „prețului de transfer" constituie un exemplu tipic de manevră frauduloasă pentru fixarea prețurilor mărfurilor între o companie transnațională și una din filialele sale.* Într-un asemenea caz, filiala subevaluează prețurile sale pentru a reduce cuantumul taxelor de plătit, presupunînd că aceste taxe ar fi mai ridicate în țara importatoare. Un studiu a demonstrat că unele companii transnaționale care făceau afaceri în America Latină, micșorau regulat prețurile exporturilor lor în medie cu 40 % față de prețurile fixate de întreprinderile locale [8]. În alte împrejurări companiile transnaționale, dimpotrivă, măresc prețul importurilor filialelor lor, cînd interesul maximalizării profitului sugerează o atare soluție. O astfel de practică atrage o pierdere a veniturilor fiscale și o drenare a devizelor statelor unde sînt instalate companiile transnaționale, care pot controla din ce în ce mai greu conjunctura economică în condițiile actuale ale proliferării inflației — una din cele mai pregnante manifestări ale dereglării actuale ale mecanismului economic capitalist. Exemplele ar putea fi multiplicate. În ultimii ani, unele țări — de pildă Mexicul și alte țări capitaliste din America Latină — s-au străduit să impună un control mai riguros activităților companiilor transnaționale, inclusiv criminalității pe care acestea o implică, fiindcă este clar că țările în curs de dezvoltare și cu deosebire țările „lumii a treia" sînt puternic afectate de criminalitatea, de manevrele delictuase a unor companii transnaționale din țările capitaliste puternic industrializate, din „prima linie".

---

[7] În acest sens, a se vedea, ILIE ȘERBĂNESCU — *„Statul capitalist și corporațiile transnaționale"*, în „Era socialistă", nr. 10/1981, p. 44

[8] A se vedea, în acest sens, R. BARNET, R. MULLER, *op. cit.*, p. 158—159, 164—165, 206.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5.3. *Criminalitatea unor companii transnaționale occidentale, este izvorîtă din procesul adîncirii contradicțiilor și crizei capitalismului;* pe măsură ce crește nevoia de „reglare" socială a proceselor economice, inclusiv de „control" al criminalității corporațiilor transnaționale la nivelul macroeconomic al fiecărei țări, latura conflictuală a raportului dintre monopolismul de stat — național — și monopolismul transnațional capătă accente acute [9]. Criminalitatea companiilor transnaționale se relevă a fi, în atare condiții, *o veritabilă sfidare*, nu numai a monopolismului statal din țările unde operează, dar și a monopolismului statal din țara de origine, care poate controla din ce în ce mai greu complexele raporturi ale companiilor transnaționale cu un grad de extrateritorialitate din ce în ce mai ridicat, întrucît, așa cum s-a remarcat pe drept cuvînt [10], dezvoltarea monopolismului transnațional a ajuns în prezent într-o etapă în care, fără a submina pozițiile monopolismului statal — ca trăsătură dominantă și formă actuală de existență a societății capitaliste în țările occidentale dezvoltate — îi poate amenința pe termen lung structurile. De altfel, cîtă vreme nu există o legislație internațională care să împiedice criminalitatea companiilor transnaționale, iar acordurile internaționale integrate în legislațiile naționale nu sînt de mare folos pentru a împiedica frauda fiscală, manipularea ilicită a capitalului în două sau mai multe țări etc. (practici curente ale corporațiilor transnaționale), numeroase țări capitaliste în curs de dezvoltare se află, evident, în fața unui paradox: ele ar dori să păstreze beneficiile aduse de corporațiile transnaționale, dar să facă și imposibilă folosirea practicilor comerciale și financiare frauduloase ale acestora. Eforturile multor state capitaliste de a controla criminalitatea corporațiilor transnaționale amintesc de pasărea din butada kantiană, care-și imaginează că ar zbura mai bine dacă ar fi eliberată de rezistența aerului.

În definitiv, criza în lumea occidentală nu e numai și nu e atît una de soluții, de strategii și politici legislative și judiciare naționale contra criminalității unor companii transnaționale. Criza e alta...

---

[9] ILIE ȘERBĂNESCU, *op. cit.*, p. 46.
[10] ILIE ȘERBĂNESCU, *op. cit.*, p. 45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5.4. Problema criminalității implicată de operațiunile frauduloase a unor companii transnaționale poate fi examinată nu numai într-un context național ci și într-unul *internațional*; efectele relațiilor economice internaționale asupra acestei probleme sînt considerabile.

Examinată în relație cu problema dezvoltării, criminalitatea pe care o antrenează funcționalitatea unor companii transnaționale subminează eforturile Națiunilor Unite deopotrivă pentru dezvoltare, pentru noua ordine economică internațională, inclusiv pentru noua ordine internațională privind prevenirea criminalității și tratamentul delincvenților, cu alte cuvinte, afectează eforturile comunității internaționale pentru comprehensiunea fenomenului criminalității, la scară internațională. De aceea, lupta contra manoperelor dolozive ale societăților transnaționale constituie o preocupare constantă a Națiunilor Unite. Astfel, la recentul Congres — al 6-lea — al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, (Caracas, Venezuela, 25 august — 5 septembrie 1980) s-au preconizat măsuri menite a facilita pe plan internațional lupta contra criminalității pe care o implică abuzurile unor societății transnaționale, în vederea ameliorării relațiilor economice internaționale, a sporirii contribuției statelor și cooperării lor, în perspectiva reducerii criminalității [11].

[11] A se vedea — *„Sixième Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants"*, Nation Unies, New York, 1981, pct. 122, p. 57.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL IV

CRIMINALITATEA DE VIOLENȚĂ ÎN OCCIDENT, ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

2.2.a

SECȚIUNEA A I-A

Dimensiuni naționale și modalități de expresie a caruselului violenței în Occident

1.1. *Trăsături esențiale ale criminalității de violență în statele lumii occidentale.*

1.1.1. *Problema violenței nu este o problemă nouă în istoria omenirii;* panaceul criminalității de violență grevează istoria omenirii de multe milenii [1]. Totuși, în ultimii ani, această problemă a devenit extrem de îngrijorătoare pentru autoritățile din întregul Occident, deoarece — deși cu deosebiri locale — asistăm pe plan național în diverse state ale lumii capitaliste la o intensificare a actelor de violență [2] — inclusiv, și mai ales,

[1] Este suficient să menționăm, în treacăt, că sclavia tradițională — a femeilor, a prostituatelor, a copiilor etc. — în formele ei cele mai flagrante sau disimulate, ca și practicile asemănătoare sclaviei, continuă, din nefericire, în multe țări ale lumii capitaliste de azi. Astfel, potrivit datelor O.N.U., în aproximativ 30 de state ale lumii persistă forme vechi sau noi ale sclaviei; potrivit datelor furnizate recent de O.N.U., numărul persoanelor reduse la condiția de slavi — oare fără ajutorul violenței? — depășește în lume cifra de două milioane. Să adăugăm că apartheidul este doar un pretext pentru *sclavia de stat* practicată în Republica Sud-Africană. A se vedea: MARCEL POLANDDULIAN — *„Sclavia în zilele noastre"*, Editura politică, București, 1971, p. 193—213.

[2] În acest sens, a se vedea VASILE IOSIPESCU — *„Caruselul violenței"*, Editura militară, București, 1981, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a lovirilor, violurilor, omorurilor, jafurilor — în special a cazurilor de violență exercitată *de grupuri organizate și armate*, împotriva unor necunoscuți [3].

1.1.2. Recrudescența și escaladarea criminalității de violență, în ultimele decenii, se manifestă *într-un mod deosebit de acut în țările capitaliste dezvoltate* așa fel încît, spre exemplu, procentul de omucideri, în marea majoritate a țărilor capitaliste dezvoltate — între anii '50 și '70 — s-a dublat [4].

1.1.3. *Mai mult, în măsura în care cifrele privind procentele de omucideri prevestesc procentul global al infracțiunilor de violență*, rata medie a actelor de violență a crescut în ultimele decenii în majoritatea țărilor occidentale *în proporții mult mai ridicate decît a crescut rata medie privind populația* [5]. De pildă, numai într-un singur an au fost comise în America 10.000 de crime ; numărul „crimelor grave" (cum sînt calificate în S.U.A. omuciderile — în S.U.A., unde în fiecare șaizeci de minute este asasinat cineva a crescut în 1968 cu 62% față le 1960, ceea ce potrivit declarațiilor directorului Biroului Federal pentru Investiții F.B.I.) — reflectă o creștere *de șapte ori mai rapidă decît cea a populației* [6].

---

[3] A se vedea, pentru informații mai ample: DOUGLAS A. HIBBS jr. — *„Violența politică de masă, o analiză a cazurilor în secțiune națională"*, — New York, John Wiley, 1973 ; IVO K. FEIERABEND, ROSALIND L. FEIERABEND, TED ROBERT CURF — *„Mînia, violența și politica : teorii și cercetări"* — Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1972. Chiar în Japonia, țară care recent a semnalat o regresiune a criminalității, în cursul ultimilor ani s-a constatat o puternică creștere a actelor de violență comise de grupuri. A se vedea, de asemenea, 'JAMES F. SHORT, MARVIN E. WOLFANG — *„Violența colectivă'*, New York, Aldine-Atherton, 1972 ; H. D. GRAHAM și T. R. GURR — *„Violența în America : perspective istorice și comparative"*, Washington D. C., 1969 ; a X-a Conferință a directorilor de institute de cercetări criminolgice : „Violența în societate", Strasbourg, 1975.

[4] A se vedea, în acest sens, *Raportul de statistici sanitare mondiale*, vol. 26, nr. 4, 1973.

[5] A se vedea *Noi forme și dimensiuni — naționale și transnaționale — ale criminalității*, document de lucru, inedit, elaborat de Secretariatul celui de-al V-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, New York, 1976.

[6] KENNETH ALLSOP — *The Bootleggers*, Hutchison of London, 1968 — în traducere românească — *Chicago sub teroare*, Editura politică București, 1978, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.1.4. *Statisticile naționale a majorității țărilor capitaliste reflectă participarea din ce în ce mai masivă a minorilor și tinerilor la criminalitatea de violență.* Numai în Franța, spre exemplu, omuciderile reprezentau la finele deceniului trecut 15 % din ansamblul delincvenței juvenile, iar crimele sexuale (violurile, cu osebire violurile în grup, atentatele la pudoare etc.) — 40 % din volumul total al delincvenței juvenile [7].

1.1.5. *Există o strînsă și nemijlocită relație între escaladarea violenței, la scara întregului Occident, și consumul de alcool și de stupefiante ;* creșterea ratei criminalității de violență este intim legată de proliferarea toxicomaniei. Statisticile occidentale arată că în majoritatea deceselor prin omucidere ucigașul sau victima erau în stare de ebrietate.

Relația între consumul de alcool și de stupefiante, de o parte, și criminalitatea de violență, de altă parte, este strînsă mai cu seamă *la tineri ;* violența — tîlhăria, atacurile nocturne, omuciderea și alte numeroase forme ale violenței — reprezintă pentru cei ce se droghează în „societatea de consum" mijlocul la care recurg în mod desperat, pentru procurarea banilor necesari consumului costisitor de stupefiante... [8].

1.1.6. *Escaladarea fără precedent a criminalității de violență* la scara întregului Occident este, mai recent, alimentată și de *proliferarea diverselor secte religioase* [9] ; prezența sectelor este unul din cele mai periculoase fenomene de înstrăinare ale sistemului social capitalist — un simtom al crizei bisericii și al religiozității tradiționale desfășurată pe fondul crizei generale a capitalismului contemporan [10].

---

[7] În acest sens, a se vedea HENRI MICHARD — *La délinquance des jeunes en France (Delincvența tinerilor în Franța),* N.D. nr. 4.465/1978, p. 58—60.

[8] În același sens, VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței, op. cit.,* p. 188.

[9] Este suficient să menționăm, spre pildă, că peste 1.000 de persoane mor anual în fiecare țară capitalistă — victime ale unor rituri monstruoase, cu practici abominabile; alte asasinate sînt destinate să întrețină secretul practicilor unor secte ; alte decese apar și datorită faptului că unele rituri interzic ajutorul medical din temerea că pacientul ar putea divulga fărădelegile comise de aceste secte... În acest sens, a se vedea, VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței", op. cit.,* p. 190—196.

[10] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți „ciudate", op. cit.,* p. 214—222.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.1.7. Studii și statistici occidentale recente, referitoare la victime — fapt relativ nou în criminologie — reflectă, pe de o parte *creșterea numărului victimelor*, iar pe de altă parte, *îngrozitoarele suferințe fizice și psihice la care sînt supuse*[11].

În numeroase țări ale lumii capitaliste criminalitatea de violență dă naștere și unui sentiment din ce în ce mai mare de nesiguranță, suscită o mare neliniște printre locuitorii anumitor orașe (cu osebire metropolitane). În consecință, unele cartiere ale acestor orașe sînt, practic, pustii noaptea, fiind părăsite de populația terorizată — fapt care mărește potențialul de probabilitate al violenței și agravează și mai mult situația socială...

1.1.8. În adevăr, marile metropole, mai cu seamă ale țărilor capitaliste dezvoltate, dețin recordurile în materie de criminalitate de violență ; ele acumulează an de an — potrivit evaluărilor statisticilor oficiale[12] —, *cel mai mare număr de infracțiuni de violență pe unitatea de timp ;* nicăieri ca în metropolele ocidentale formele criminalității nu-și găsesc un loc mai propice în a se manifesta. În mod considerabil, aceste metropole sînt confruntate cu violența exercitată de tineri. Cifrele statisticilor oficiale sînt pur și simplu înspăimîntătoare.

Un prim exemplu : pentru S.U.A., — unde numai în anul 1980 fiecare al treilea cămin american a fost victima unui atac violent și unde la fiecare zece secunde se comite o spargere — New York-ul este pe primul loc în ceea ce privește jafurile ; urmează în ordine : Atlanta, Washington, Dallas, Chicago... St. Louis se găsește pe primul loc în ce privește atacul armat, căci aici, la fiecare 27 de minute este ucisă o persoană. Dallas este pe primul loc în ceea ce privește violurile, New-Orléans — în ceea ce privește asasinatele...

---

[11] Pentru detalii mai ample, a se vedea : S. SCHAFER : *Victima și criminalul său, studiu al responsabilității funcționale*, New York, Random-House, 1968 ; REGER HOOD și RICHARD SPARKS : *Noi date în criminologie*, New York, McGraw-Hill 1970, cap. I.

[12] În acest sens, a se vedea VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței, op. cit.*, p. 176—185.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Neîndoielnic, actele de violență în lumea occidentală, cu osebire în marile metropole, se manifestă sub forme variate : gherila urbană, răpirile de diplomați și de oameni de afaceri, asasinarea în plină stradă, deturnarea de avioane, plasarea unor bombe la diferite sedii publice, practica „morții prin poștă" (scrisori sau pachete care explodează în momentul deschiderii lor de către destinatar)... Spațiul citadin al marilor metropole occidentale a devenit un perimetru al temerii pentru ziua de azi, pentru cea de mîine... [13]. O remarcă din „Der Spiegel" este convingătoare : „New York — capitala financiară și intelectuală a lumii occidentale și-a făcut intrarea în noul an 1980 într-un mod original : de Anul Nou 11 persoane au fost asasinate în diferite cartiere ale orașului. În 1979 s-au comis 1.747 de omucideri, mai mult decît în orice an după război. Nici o metropolă a lumii occidentale nu poate ține pasul cu New York-ul atunci cînd este vorba de criminalitate". Mai surprinzătoare decît uciderile din lumea interlopă sau decît jafurile armate sînt celelalte crime, așa-zise „de zi cu zi".

Un al doilea exemplu : potrivit raportului anual al Scotland Yard-ului numai în 1980 numărul infracțiunilor comise s-a ridicat, în cifre absolute, la aproape 600.000, ceea ce reprezintă o creștere de 5 % față de 1979 ; potrivit aceluiași raport, din cele peste 100.000 de persoane arestate în capitala britanică mai mult de jumătate aveau sub 21 de ani.

Un al treilea exemplu : potrivit statisticilor oficiale, la Paris, într-un singur an — 1980 — s-au comis 35.000 jafuri, 5.000 de furturi însoțite de violență.

Un al patrulea exemplu : la Milano — care, în baza statisticilor publicate, este considerat capitala delincvenței în Italia, într-un singur an, 1980 — s-au comis, pe lîngă 40.000 de furturi de automobile, 5.000 de spargeri de locuințe și 300.000 de furturi, nu mai puțin de 600 de răpiri de persoane și 60 de omucideri.

Exemplele ar putea fi, evident, multiplicate.

---

[13] CAROL ROMAN — *Dileme ale metropolelor occidentale*, în — *Capitalismul — orînduirea exploatării și asupririi umane*, Editura politică, București, 1981, p. 111.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.1.9. Deși violența n-a cunoscut niciodată granițe, este vădit că Occidentul se află confruntat în prezent cu o recrudescență a actelor de înaltă violență săvîrșite chiar împotriva unor colectivități umane, acte de violență organizate la nivel național, în diverse state capitaliste, sau la nivel (și cu consecințe) transnaționale.

Recenta și periculoasa recrudescență a *terorismului* [14] deopotrivă în Europa de Vest și dincolo de Ocean — una din cele mai nefaste plăgi ale capitalismului contemporan — pe lîngă că jertfește viața unor persoane nevinovate, cauzează distrugeri de alte valori ale umanității, răspîndește teama pentru ziua de azi și de mîine. Dar asupra problemei terorismului vom reveni...

1.1.10. Notăm, în sfîrșit, că vulnerabilitatea crecîndă a societății capitalului față de criminalitatea de violență, cu deosebire față de terorism, pune într-o lumină nouă — în condițiile complexe ale vieții internaționale contemporane, într-o lume interdependentă — problema furturilor și șantajelor la scară internațională săvîrșite de către teroriști, *referitoare la armele atomice* [15]; criminalitatea de violență ce sălășluiește în toate nervurile societății întemeiate pe relații burgheze, alimentează fenomenul instrăinării [16] și, totodată. implică eventualitatea unor efecte distrugătoare pentru pacea și securitatea pe planeta noastră.

---

[14] Pentru studii generale, a se vedea : *„Profilaxia terorismului: studii internaționale de psihologie penală"*, Paris, 1971 și 1972 ; M. CHERIF BASSIOUNI : *Terorismul internațional și crimele politice*, Springfield, Illinois, 1975 ; I. P. BLISCHTSCHENKO, N. SHDANOW : *Lupta împotriva terorismului și principiul imunității diplomaților*, în *Politica externă germană*, vol. 18, nr. 5, Berlin, 1973, p. 1089—1104 ; și I. P. BLISCHTSCHENKO și N. SHDANOW : *Mezhdunarodno-pravovaja borba s terrorism — Pravovedenie*, Nr. 1, Leningrad, 1975, p. 85—94 ; a se vedea și VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței, op. cit., p.* 122—174.

[15] A se vedea, asupra acestei probleme, MASON WILLRICH, THEODORE B. TAYLOR : *Furtul nuclear : riscuri și precauțiuni*, Cambridge, Mass., Ballinger, 1974, apud JAN TINBERGEN (coord.) — *Restructurarea ordinii internaționale*, Editura politică, București, 1978, p. 429—430.

[16] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți „ciudate"*, Editura politică, București, 1983, p. 197.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5232

Mafia — o expresie simptomatică a violenței organizate

2.1. *Funcția Mafiei.* Mafia și-a organizat la începutul acestui secol rapid, mai întîi în Sicilia, apoi în întreaga Italie și apoi dincolo de Ocean, parazitarul ei mod de trai și și-a pus în acțiune nemiloasele ei metode întemeiate pe zidul aproape inexpugnabil al tăcerii. Funcția Mafiei era ca, pe temeiul regulilor complicității solidare (care înseamnă, în accepțiunea generală, o conspirație a tăcerii, a cărei violare atrăgea după sine ca pedeapsă imediată moartea), să creeze la o scară națională a statelor occidentale, unde climatul social — de corupție, de violență, de fraude și de ilegalități — permitea a se infiltra, o rețea a crimei organizate corporativ, care să controleze industria, politica și viața socială a marilor orașe. Deși motorul organizației a suferit unele avarii, totuși aceasta este, în realitate, și astăzi încă în mare măsură, funcția Mafiei [16].

2.2. *Metodele și sferele de acțiune și de răspîndire contemporane ale Mafiei.*

2.2.1. În oricare activitate intervine, nu numai în America, ci pe toate meridianele lumii occidentale unde Mafia se infiltrează, metodele folosite sînt aceleași : controlul exercitat asupra unor sectoare ale economiei, menținut sub formă de monopol cu ajutorul violenței, al terorii drapate azi [17] de mafioți, în public cel puțin, de o normă de conduită discretă și de o fațadă conformistă.

2.2.2. De la constituirea ei și pînă astăzi, Mafia și-a extins treptat sferele ei de activitate : din industrie în construcții, în comerț, în finanțe, în lumea traficanților de droguri etc., etc. Din sudul Italiei Mafia s-a răspîndit în nord, practic cuprinzînd întreaga peninsulă. Totul este relativ în aprecierea domeniilor în care se înfăptuiește activitatea criminală a Mafiei, dar

---

[16] bis În acest sens, KENNETH ALLSOP — *The Bootlegers, Chicago sub teroare, op. cit.*, p. 320.

[17] În acest sens, KENNETH ALLSOP — *The Bootlegers, Chicago sub teroare, op. cit.*, p. 183.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

154

se pare că în ultimii ani — fapt relativ nou — preferințele mafioților merg către *răpirea de persoane*; spre exemplu, numai în deceniul 1970—1980 au fost răpite în Italia aproape 5.000 de persoane, a căror răscumpărare a costat vreo 80 de milioane de lire. Nciodată în Italia nu va fi cunoscut numărul celor uciși de Mafie. Cu aproximație, se consideră că [18] în ultimii zece ani, peste 16.000 de persoane au fost asasinate de oameni plătiți să ucidă; ucigașii de profesie acceptă să execute pe oricine, după destăinuirile unor asemenea ucigași, unii dintre ei au devenit „salariați" permanenți ai organizațiilor mafiote...

2.2.3. Valurile de emigrație au adus în SUA afiliați ai Mafiei; mafioții de origine siciliană au adus în America — pe solul prăbușirii generale a principiilor care a caracterizat epocă de epocă societatea „de consum" americană, tipic occidentală — abilitatea în exercitarea șantajelor, promptitudinea în comiterea omorurilor și — o trăsătură deconcentrantă la prima vedere — loialitatea reciprocă; mafioții sînt capabili să comită cele mai monstruoase și sadice crime, rămînînd totuși, după propria și sordida lor filozofie, oameni de onoare... [19]

2.2.4. Astăzi, pe fondul agravării crizei generale a capitalismului, mai mult ca oricînd în trecut, America prezintă imaginea unei societăți în care — după cum mărturisea recent, cu amărăciune dar cu realism, Francis Muller, adjunctul directorului F.B.I. — „crima organizată este puternică. Este greu de sperat că o putem elimina..."

Criminalitatea organizată în cartelurile Mafiei cuprinde, practic, întreg teritoriul național al SUA într-o rețea care a ajuns să fie *cotată drept cea mai mare afacere a Americii* [20], care recoltează și rulează anual sume care totalizează vreo cincizeci de miliarde de dolari — o cifră mai mare decît profiturile adunate ale tuturor giganților industriei de automobile, mai mare decît valoarea anuală a tuturor acțiunilor negociate la bursa din New York...

---

[18] A se vedea, în acest sens, VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței*, *op. cit.*, p. 183.

[19] În acest sens, KENNETH ALLSOP — The Bootlegers, Chicago *sub teroare*, *op. cit.*, p. 333.

[20] În acest sens, KENNETH ALLSOP — *The Bootlegers, Chicago sub teroare*, *op. cit.*, p. 17.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.2.5. În ultimii ani, cartelurile violenței organizate au cuprins și Japonia. În Japonia, Mafia este cunoscută sub denumirea de Yakuza. După datele oficiale publicate, la Tokio se estimează că există în Japonia 3.000 de organizații mafiote, cuprinzînd circa 150.000 de membri ; numai în 1980, spre pildă, aceste organizați au realizat profituri de ordinul miliardelor, de pe urma narcoticelor, lăsînd de o parte profiturile fabuloase obținute prin șantaje, prin camătă, de pe urma prostituției ș.a. Nemiloasele metode ale Mafiei supraviețuiesc și par să se fi instalat și în perimetrul criminalității cu care este acut confruntată societatea din „țara soarelui răsare"...

SECȚIUNEA A III-A

Actele de violență cu consecințe transnaționale

3.1. *Concept și clasificare.*

3.1.1. *Concept.* În ansamblul criminalității ce implică violența, actele de violență cu consecințe transnaționale — adică actele de terorism — sînt cele care, într-un caz concret, reprezintă amenințări de o gravitate deosebită, cu tendința de a se repeta, care lezează — prin intermediul mijloacelor întrebuințate de făptuitor, capabile să ducă la un pericol comun — interesele vitale ale unor grupe mari de oameni, ale unor state și chiar ale întregii umanități [21].

3.1.2. *Clasificare.* În vederea analizei, actele de violență cu consecințe transnaționale ar putea fi clasificate în patru categorii :

a) acte de violență instrumentală, cuprinzînd actele de violență efectuate cu ocazia săvîrșirii unor infracțiuni patrimoniale, unele forme de constrîngere sexuală și actele de violență săvîrșite în scopul de a evita arestarea ;

---

[21] În același sens, ION BODUNESCU — *Radiografia terorismului* — în *Capitalismul — orînduirea exploatării...*, *op. cit.*, p. 116 ; a se vedea, în același sens, VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței*, *op. cit.*, p. 165—174.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

b) acte de violență săvîrșite împotriva unor persoane, în cazul unor relații personale anterioare, fie că acestea au fost permanente sau prelungite, fie că au fost de natură întîmplătoare sau provizorie ;

c) acte de violență cu caracter de distrugere sau de senzație, săvîrșite împotriva colectivității, la nivel național sau la nivel internațional ;

d) acte de violență ideologice sau politice la nivelele menționate.

Diferitele acte de violență cu repercursiuni internaționale pot fi clasificate într-una sau mai multe din aceste categorii ; trebuie să ținem seama de aceasta pentru studiul fenomenului violenței. De exemplu, actele de terorism constituie acte de violență care au caracter ideologic, iar uneori, în același timp, și senzațional ; una din formele caracteristice ale actelor de violență săvîrșite la nivel internațional, delictele de piraterie aeriană (intervenția ilicită care perturbă zborurile) aparțin, deopotrivă, categoriei de acte de violență instrumentală și a celei a actelor de violență ideologică, iar unele cazuri de piraterie aeriană au neîndoielnic drept scop să facă senzație. Răpirile unor personalități în vederea răscumpărării constituie, de obicei, acte de violență, în același timp, instrumentală și ideologică, pe cînd amenințarea cu distrugerea, sau distrugerea efectivă de edificii și de instalații publice, efectuate adesea cu ajutorul explozivelor, și care face să se nască teama în public și amenință securitatea publică, are de obicei un caracter ideologic și senzațional, dar rareori instrumental. Această clasificare a actelor de terorism evită confuzia rezultînd din faptul că terorismul este tratat ca și cînd ar fi vorba de o infracțiune internațională definită...

3.2. *Condamnarea de către comunitatea internațională a actelor de violență.*

Colectivitatea internațională în ansamblul său respinge acttele de violență care răspîndesc teama și teroarea și cauzează moartea unor persoane nevinovate și distrugeri. Adunarea Generală ONU a condamnat această formă de violență, iar guver-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nele au luat poziție împotriva ei [22]. Se recunoaște aproape de toată lumea că vărsările de sînge, teroarea și distrugerea de vieți nevinovate ar trebui să fie evitate.

3.3. *Sinteze privind recrudescența și răspîndirea terorismului, în ultimii ani, în lumea occidentală.*

3.3.1. În numărul său din 16 iunie 1980, revista americană „U.S. News" arăta că, între iulie 1968 și 1979, în Europa occidentală s-au săvîrșit 1.267 de acțiuni teroriste, în America Latină — 861, în Orientul Mijlociu — 531, în America de Nord — 318, în Asia — 197, în Africa — 124 ; sînt cifre, la care se adaugă răsunătoarele atentate : cel din 30 martie 1981 a cărui victimă a fost președintele Roland Reagan și cel din 13 mai 1981, îndreptat împotriva Excelenței Sale Papa Ioan Paul al II-lea, — cifre care avertizează despre *obiectivele de destabilizare ce au inspirat și inspiră pe teroriști* și care invită statele la a adopta măsuri hotărîte împotriva tuturor autorilor acestor acte inumane, a tuturor acelor indivizi, organizații, mișcări, grupări politice și paramilitare care au cel mai adesea o tendință neofascistă ; sînt cifre care reclamă, într-un cuvînt, o ripostă energică terorismului, în vederea instaurării unui climat care să excludă violența, teroarea și ura din viața popoarelor.

3.3.2. Actele de violență cu consecințe transnaționale sînt aproape peste tot definite ca fiind *crime*, în baza codurilor penale naționale. Problema terorismului — departe de a fi o problemă a psihiatriei, — este deopotrivă o problemă politică, economică, militară, morală, juridică și, de bună seamă, criminologică. Sub raport criminologic ar trebui să se recunoască că există o legătură între unele forme de violență cu consecințe transnaționale și faptul că statele occidentale — chiar cele dezvoltate — n-au reușit să le elimine cauzele...

---

[22] A se vedea Rezoluția 3034 (XXVIII) a Adunării Generale din 18 decembrie 1972. De asemenea : Documentele oficiale ale Adunării Generale, a XXVIII-a sesiune, Supliment nr. 28 /A/9028/ și A/C.6/418 ; A/AC. 160/1 și Add. 2 și A/AC. 160/2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.4. *Escaladarea terorismului (continuare) la scara Europei de vest.*

3.4.1. In ITALIA, din datele unei statisaici pe anul 1980, rezultă că : au fost înregistrate 3.560 de atentate și alte acte de violență cu consecințe transnaționale (răpiri etc.) ; au fost ucise 165 de persoane și răpite 1.052 ; 150 de atentate cu dinamită au fost îndreptate împotriva oficiilor de poliție și 530 împotriva partidelor politice și sindicatelor. În ordine, cele mai numeroase acte teroriste au fost săvîrșite în : Roma, Milano, Bolognia, Torino, Padova...

Amploarea acțiunilor și numărul victimelor acestora i-au făcut pe mulți comentatori să afirme că în această țară „nimeni nu se mai simte în siguranță, toți sînt amenințați de acest fenomen ce a luat proporții sîngeroase". Printre numeroasele victime să amintim cîteva : Aldo Moro, fost prim-ministru, răpit, și ucis în 1978 ; Marco Amato, locțiitorul procurorului general, unul din cei mai renumiți anchetatori în cazurile legate de terorismul „negru", neofescist ; magistratii Girolamo Minervini, Nicolo Giacumbi și Guido Gali, care, de asemenea, se ocupau cu urmărirea și cercetarea grupărilor extremiste, uciși în 1980; reputatul profesor universitar Vittorio Bachelet, asasinat tot în prima jumătate a anului 1980, în timp ce prezenta o expunere despre terorism la Universitatea din Roma. Acțiunile au fost revendicate la scurt timp după execuție de către organizația teroristă autointitulată „Brigăzile roșii" care, în realitate, cum s-a remarcat pe drept cuvînt [23], urmărește să împingă statul italian spre o formă de neofascism.

3.4.2. În FRANȚA, țară pînă nu demult ocolită de acest flagel social, terorismul a devenit în ultima vreme o periculoasă realitate. În urmă cu cinci ani, „Raportul Peyreffitte" (700 de pagini dactilografiate, însoțite de 30 de volume anexe și 105 recomandări, care timp de 15 luni au încorporat munca a 11 experți în materie), înregistrînd violența și sondînd frica și coșmarul francezilor, consemna : „Sentimentul de insecuritate declanșează reacții diverse. Riscul de a deveni victime stîr-

[23] ION BODUNESCU — *Raiografie terorismului", op. cit.*, p. 17 ; în același sens, a se vedea VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței, op. cit.*, p. 129—142.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

neşte frica .Spectacolul violenţei suscită emoţia. Tensiunile vieţii provoacă exasperarea. O neliniştе generală aureolează totul". În concepţia Raportului, acuzatul numărul unu este oraşul. Potrivit Raportului, portretul-robot al criminalului este acela al unui tînăr între 16—30 ani, dezrădăcinat, care locuieşte la periferia unui oraş cu peste 200.000 locuitori. Punînd în cauză urbanismul, Raportul nu precizează însă că criminalitatea născută în „guetto"-urile pentru săraci, în „bidonville"-urie insalubre, este un produs tipic, cronic, al societăţii bazate pe profit şi exploatare... [24]

Estomparea cauzelor economice pare a fi neîmplinirea cea mai evidentă a Raportului Peyreffitte [25].

În Franţa, potrivit aprecierilor revistei „Le Point", „atentatele şi acţiunile violente ce poartă amprenta extremei celei mai radicale constituie o listă impresionantă şi neliniştitoare în acelaşi timp". Este suficient să menţionăm, spre exemplu, printre ultimele şi monstruoasele atentate teroriste cu caracter antisemit de la Paris din 1980, atentatul de la o sinagogă, soldat cu morţi şi răniţi, săvîrşit de membrii grupării neonaziste „Federaţia acţiunii naţionale europene" (F.A.N.E.).

3.4.3. Acte de violenţă teroristă pot fi întîlnite azi şi în alte ţări ale Europei occidentale : în *IRLANDA DE NORD*, de pildă, I.R.A. (Irish Republican Army), I.N.L.A. (Irish Naţional Liberation Army) şi alte organizaţii teroriste de acest gen au asasinat, în medie, o persoană la trei zile, timp de un deceniu...

3.4.4. În R.F. GERMANIA, — s-a petrecut recent una din cele mai monstruoase crime neofasciste. Atentatul terorist a fost comis la München, în seara zilei de 26 septembrie 1980, în parcul unde se desfăşura tradiţionala sărbătoare a berarilor bavarezi. Bomba teroristă, explodată la intrarea principală, împotriva turiştilor străini veniţi aici să-şi petreacă vacanţa. a provocat moartea a 12 persone, între care 3 copii şi rănirea altor 211. Autorii crimei de la München sînt extremişti de dreapta, aparţinînd „Grupului sportiv de luptă Hoffman", in-

[24] ION BODUNESCU, *Radiografia... op. cit.*, p. 118.

[25] În acest sens, SEPTIMIU CHELCEA — *Socializarea individului şi controlul social al comportamentului*, în *Aspecte psihologice, pedagogice şi sociologice ale reeducării* — Note de curs, Ministerul de Interne, Direcţia penitenciarelor, Bucureşti, 1979, p. 211.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

terzis pe teritoriul R.F.G. pentru deținere de arme și propagandă neonazistă. Ministerul de interne vest-german, Gerhard Baum, a precizat, într-un interviu acordat unui post de radio vest-german [26], că numărul membrilor grupului de extremă dreaptă, care, adăugăm noi, alimentează terorismul, a crescut de la 17.300 în 1970 la 19.800 în 1980, iar numărul organizațiilor neofasciste a sporit de la69 la 75.

3.4.5. O țară în care valul terorismului a luat o serioasă amploare este SPANIA. După patruzeci de ani de franchism, caracterizat printr-o politică totalitară și teroristă, cu toate că țara s-a angajat pe o cale de dezvoltare democratică — sau tocmai de aceea —, actele de terorism au continuat și continuă să se comită [27]. Numai în 1978 au fost înregistrate 60 de asasinate politice, iar în 1979, într-o singură lună — ianuarie —, terorismului i-au căzut victime alte 16 personalități politice. În 1980, pînă în luna iulie inclusiv, aveau să cadă pradă violenței teroriste alte 80 de persoane, ceea ce a determinat guvernul spaniol să adopte un nou „plan de luptă antiteroristă".

Arma teroristă ucigătoare este plasată de membrii organizațiilor teroriste — ce fac jocul nostalgiilor franchismului — cu predilecție în diferite locuri populate, ca : magazine, restaurante, săli de spectacole și chiar în interiorul unor instituții și organe social-culturale.

În prima parte a anului 1980, în chiar centrul capitalei — Madrid — au explodat multe bombe, soldate, cu numeroase victime, menite să creeze o stare de neliniște, de teamă, de nesiguranță în rîndul opiniei publice spaniole. La sfîrșitul lunii ianuarie 1981 un atentat cu bombe, din lungul șir înregistrat în diferite localități spaniole, s-a produs și la sediul UNESCO din capitala Spaniei, soldat cu moartea mai multor persoane. De asemenea, asasinatele — cu dispariția de la locul faptei a autorilor — vizînd personalități proeminente ale vieții politice, culturale și de stat, organe de ordine etc., constituie o caracteristică a teroriștilor spanioli [28]. Din 1979 teroriștii au plasat bombe în diferite stațiuni de pe coastele spaniole,

[26] A se vedea, VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței, op. cit.*, p. 142.
[27] ION BODUNESCU, *Radiografia..., op. cit.*, p. 121.
[28] ION BODUNESCU, *Radiografia..., op. cit.*, p. 122.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

au declanșat ceea ce presa spaniolă a numit „războiul plajelor“ Este de remarcat că organizațiile teroriste spaniole dispun de cantități mari de armament și muniții.

3.5. *Escaladarea și particularitățile terorismului (continuare) în America Latină.* Dincolo de Ocean, în America Latină — unde, de multă vreme acționează numeroase organizații extremiste — în avalanșa actelor de violență, predomină *terorismul politic* [29].

3.5.1. În NICARAGUA, spre exemplu, ca urmare a acțiunilor teroriste practicate de elementele somoziste, mii de persoane au fost ucise. În prezent, o altă țară latino-americană, SALVADOR, trăiește tensiunea actelor de violență. Ca urmare, pînă în prezent, și-au pierdut viața peste 5.000 de persoane. Au fost asasinate elemente influente în opinia publică : J. Suárez, fost redactor-șef al unui mare cotidian salvadorian, arhiepiscopul Oscar Romero și alte personalități proeminente din această țară.

3.5.2. Climatul politic din GUATEMALA este măcinat frecvent de acțiuni violente, fiind prezent și aici terorismul politic. În luna februarie 1981 un grup de teroriști au ocupat ambasada Spaniei din Guatemala, pe care au incendiat-o, peste 40 de persoane pierzîndu-și viața în flăcări (printre care fostul ministru de externe și fostul vicepreședinte al guvernului acestei țări). După două luni, un alt act terorist a fost comis asupra sediilor Centralei Naționale a Muncitorilor din Guatemala, teroriștii luînd 18 ostatici, printre aceștia aflîndu-se și conducătorul acestei organizați muncitorești. În aceeași perioadă a fost asasinat și profesorul universitar Alfonso Figueroa, eminent economist și sociolog guatemalez.

3.6. *Recrudescența și escaladarea terorismului (continuare) în Orientul Apropiat și Extremul Orient.*

3.6.1. În TURCIA fenomenul violenței a luat o amploare deosebită, căpătînd accente dramatice. Potrivit datelor oficiale, între 1975 și 1979, un număr de 2.345 de persoane au căzut victimele violenței politice, iar numărul persoanelor asasinate

---

[29] ION BODUNESCU — *Radiografia..., op. cit.*, p. 123—124.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

în 1980 depășește 1.400. După cum declara fostul ministru de interne, acest trist bilanț este consecința activității clandestine teroriste a unui număr de peste 30 de organizații și grupări teroriste, care ar cuprinde aproximativ 10.000 de membri. În pofida instaurării, în decembrie 1978, a legii marțiale în 13 (apoi 20) din cele 67 de provincii ale țării, terorismul s-a dezlănțuit, făcînd în continuare noi victime printre oameni politici, personalități ale vieții culturale, sindicaliști, studenți, forțe de ordine.

3.6.2. În Extremul Orient acționează una din cele mai agresive organizații teroriste — „Armata roșie japoneză", creată în 1970 în *JAPONIA*. În Orientul Mijlociu ea și-a creat un „centru coordonator al grupărilor din exterior", condus de o femeie, Fusaco Shigenobu. Numărul membrilor A.R.J. este esimat a fi de ordinul miilor. Pericolul pe care-l reprezintă această organizație este considerabil. De la înființare, din datele ce se cunosc [30], a comis — în Japonia și în lume — peste 50 de asasinate, peste 10 atentate sau deturnări de avioane, aruncarea în aer a unor mari obiective, numeroase atacuri la ambasade. Amintim atentatul asupra fostului prim-ministru japonez Takeo Miki, ocuparea ambasadei franceze de la Haga, atac soldat cu numeroase victime, deturnarea în decembrie 1977 a unui avion malayezian — soldat cu moartea a 93 de pasageri, printre care miniștri, ambasadori și alte personalități...

3.6.3. În ultima vreme atrage atenția tabloul încărcat al violenței din COREEA DE SUD, unde se constată — cu particularități specifice în această țară — practicarea, ca și în REPUBLICA SUD-AFRICANĂ, a unui *terorism politic de stat*. Sînt lichidați în masă opozanții regimului ultrareacționar care funcționează în această țară. Cel mai recent exemplu îl constituie procesul intentat de regimul dictatorial de la Seul liderului opoziției democratice, Kim Dae Jung și altor 23 de persoane. După cum se știe, Kim Dae Jung a fost condamnat la moarte, dar procesul de la Seul și sentința pronunțată sînt expresia cea mai flagrantă a injustiției, denunțată ferm de opinia publică progresistă internațională.

---

[30] ION BODUNESCU — *Radiografia..., op. cit.*, p. 124.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.7. *Concluzii privind actele de violență — din statele lumii occidentale — cu consecințe transnaționale.*

3.7.1. În societatea întemeiată pe exploatarea și asuprirea socială și națională actele de violență, teroriste nu sînt expresia unor simpli nemernici sau psihopați din fauna lumii interlope a așa-zisei societăți „de consum" ; aidoma criminalității în ansamblu, actele de violență sînt generate, în ultimă analiză, de o maladie internă, structurală, a societății capitaliste, de manifestarea *tot mai puternică, în ultimii ani, a crizei generale* a sistemului capitalist. Cauzele adînci ale terorismului, ale escaladării actelor de violență și ale criminalității de toate categoriile, la scara întregului sistem capitalist stau, în ultimă instanță, în *uraganul economic, financiar și social* de o intensitate fără precedent care dezvoltă criza moral-politică a capitalismului și, prin consecință, accentuează tendința primejdioasă de creștere a criminalității, inclusiv și mai ales a actelor din violență.

Fără o analiză profundă a crizei economice nu se pot înțelege corect nici criminalitatea, ca fenomen social, nici terorismul. Apariția și amplificarea terorismului constituie o consecință și o expresie a „crizei și decadenței societății capitaliste, a incapacității statului burghez de a soluționa problemele complexe sociale și naționale care confruntă această orînduire" [31]).

Desigur, în etiologia imediată a actelor de violență, a criminalității, în statele lumii capitaliste intervin și *interacționează*, într-o țesătură extrem de variată, sute de factori diferiți, cum sînt : mizeria și exploatarea, foametea și somajul, inflația și condițiile de trai degenerate, viața familială destrămată și nesigură, spiritul de competiție suprasolicitat în vălmășagul vieții citadine, alcoolismul, drogurile și mahalalele marilor metropole, criteriile bănești, automobilele și armele de foc, cinismul oficial, lipsa de scrupule și aviditatea, sistemele de justiție penală și de tratament al delincvenților, legile confuze și defectuoase — într-o lume ce creează imaginea de a fi supralegiferată și fără de legi —, corupția din administrațiile municipale, din rîndurile unor lucrători din poliție și din justiție, dar și o anumită concepție care consideră ca fiind mai im-

---

[31] NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 544.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

portant să pună cătușe la mîinile poliției decît să le pună criminalilor, mijloacele de informare care descriu violența sau viața de lux, imigrația și unele secte religioase, ca și aberațiile cromozomiale... Totuși, ceea ce-i face să se coaguleze, ceea ce unește toți acești factori de o natură într-atît de diversă — economică, socială, politico-ideologică, psihologică, biologică etc. — ceea ce, deci, explică, *în ultimă instanță*, trecerea la actul criminal *este presiunea puternică, implacabilă a climatului social alienat al capitalismului*, disfuncționalitățile profunde, structurale, ale sistemului capitalist. Analiștii și experții occidentali în problemele criminalității știu [32] cît de dureroasă și de profundă este rana pricinuită de criminalitate, mai cu seamă de terorism. Și autoritățile știu acest lucru. Cu toate acestea, escaladarea fără precedent din ultimii ani a criminalității, a terorismului, de-a lungul și de-a latul lumii capitaliste, demonstrează că acest fenomen a devenit *o sursă de frustație*. Criminalitatea sfidează, pur și simplu, orice efort de a o stăpîni.

Dacă autoritățile statelor capitaliste și-au dat seama — desigur — de mult de fragilitatea puterii lor în a stăpîni problemele criminalității cu care se află confruntate, totuși, ceea ce se petrece astăzi în domeniul criminalității în Apus nu are echivalent : *niciodată riscurile de a pierde, pur și simplu, controlul criminalității — cu deosebire a celei organizate și a celei de violență — nu au fost mai acute decît în prezent*. În condițiile capitalismului contemporan, ale puternicei crize a sistemului capitalist, terorismul — ca armată de rezervă a statului capitalist [33] — pare că a scăpat de sub control. O atare sfidare este posibilă, pentru că «cine seamănă vînt...»

3.7.2. *Recrudescența terorismului este o realitate sumbră a lumii capitaliste contemporane ;* prin amploarea și gravitatea sa, terorismul — care, esențialmente, prin natura, mijloacele și scopurile sale este și trebuie să fie asociat crimelor de drept comun —, pune în pericol umanitatea ; el tinde să transfere violența în structurile statului, să semene panică și derută în rîndul opiniei publice, să cultive confuzia politică să atîțe ura

[32] A se vedea, KENNETH ALLSOP — *The Bootlegers, Chicago sub teroare*, Editura politică, București, 1978, p. 13 și urm.

[33] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți „ciudate"*, *op. cit.*, p. 208.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

față de oameni, față de rasă, să faciliteze ascensiunea unor regimuri dictatoriale, antipopulare [34].

3.7.3. Există o strînsă corelație între criminalitatea de drept comun și terorismul denumit politic, ambele stînd sub semnul iresponsabilității sociale și cinismului. Indiferent de coloratura politică sau orientarea pe care le invocă sau le pretinde, fenomenul terorismului trebuie pus, prin natura, mijloacele și scopurile antiumaniste, *în rîndul crimelor de drept comun*.

3.7.4. Violența și terorismul sînt realități aproape cotidiene în societatea capitalistă contemporană care îndeamnă la reflecție și la ripostă, fiindcă — încălcind grav principiile fundamentale ale drepturilor omului înscrise în Carta ONU, — acțiunile de violență, teroriste, neofasciste, reprezintă, în același timp, o amenințare gravă pentru noile raporturi dintre state, pentru pacea și securitatea în Europa și în lume.

3.7.5. În statele occidentale — minate de slăbiciuni structurale, confruntate cu atîtea chestiuni grave legate de stagnarea economică, de inflație și șomaj — terorismul este animat de ideologia otrăvită a fascismului și este alimentat și condus de o serie de cercuri ale „noii drepte", care, implicîndu-se cu cinism în jocul puterii, încearcă să contracareze lupta forțelor revoluționare, democratice și progresiste [35].

3.7.6. Terorismul, dezlănțuit de grupările extremiste de dreapta într-o serie de țări occidentale, reprezintă aplicarea tacticii judicios elaborată prin recurgerea la metode îndelung verificate, în anii ascensiunii la putere în Italia și Germania antebelice [36] a fascismului mussolinian și hitlerist ; inspiratorii actelor brutale teroriste, cei ce se află dincolo de mîna crimi,-

---

[34] ILIE OLTEANU — *Terorismul — un simptom acut al lumii capitaliste* —, în *Neofascismul, terorismul — pericole pentru lumea contemporană*, Editura politică, București, 1981, p. 99.

[35] În acest sens, P. AURELIAN — *Lecțiile istoriei și avertismentele prezentului impun înlăturarea definitivă a practicilor antiumane, neofasciste* — în *Neofascismul, terorismul — pericole pentru lumea contemporană*, Editura politică, București, 1981, p. 13 ; a se vedea și VASILE IOSIPESCU — *Caruselul violenței*, *op. cit.*, p. 102.

[36] IOAN GRIGORESCU — *Neofascismul. Cap de mort și fidelitate* — în *Era socialistă*, nr. 10/1981, p. 40.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nală sînt organizațiile ultrasecrete — dar temeinic și riguros disciplinate — ai căror membri sînt legați între ei prin jurăminte de sînge, după tipicul procedeelor obscure ale „leprei brune" și pe baza ideologiei celei mai reacționare și antiumane — cea a neofascismului.

3.7.7. *Apelul de violență, la terorism demonstrează fragilitatea regimului politic burghez* deopotrivă în statornicia principiilor și în maniera acțiunilor politice ; acceptarea neofascismului și terorismului ca metodă de guvernare reflectă criza generală și criza politică a regimului burghez. [37].

3.7.8. *Combaterea și prevenirea terorismului are atît o dimensiune internă, cît și una internațională.* Flagelul terorismului — căci este un veritabil flagel, de vreme ce, prin implicațiile sale politice, sociale, militare, financiare, umane a afectat și zdruncinat simțitor desfășurarea normală a vieții în deceniul 1970—1980 într-o serie de țări capitaliste și continuă să pericliteze chiar conținutul democrației burgheze din lumea occidentală — reclamă, astfel cum s-a remarcat de către analiști și experți în cadrul Conferinței internaționale a Adunării parlamentare consultative a Consiliului Europei (occidentale) din 1980 de la Strasbourg [38], cu necesitate urgentă, a se lua în considerare de către fiecare țară în parte a unei strategii eficiente împotriva terorismului și de a se spori cooperarea internațională (bilaterală și multilaterală) în prevenirea și combaterea fenomenului terorismului.

O strategie eficientă de luptă împotriva terorismului implică mijloace juridice, materiale, morale, dar necesită — cum s-a subliniat la Strasbourg —, între altele, și întărirea participării și angajării cetățenilor, consolidarea solidarității tuturor forțelor sociale și politice democratice, consolidarea relațiilor internaționale și a păcii. Un rol deosebit revine opiniei publice și mijloacelor mass-media în condamnarea fără șovăire a acțiuni-

[37] A se vedea, în acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți „ciudate"*, Editura politică, 1983, 207—214.

[38] A se vedea, CRISTIAN POPIȘTEANU — *La ordinea zilei în țările occidentale — combaterea terorismului* — în *Neofascismul, terorismul — pericole pentru lumea contemporană"*, Editura politică, București, 1981, p. 86—92.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lor teroriste, în demascarea și anihilarea teroriștilor, a ideologiei lor ultrareacționare și antiumaniste. Nu este deloc de prisos să relevăm că o strategie de luptă împotriva terorismului are șansa a fi eficientă, între altele, și în măsura în care nu subestimează niciodată *rolul educației* în formarea opiniei publice, în sporirea simțului civic ofensiv și în consolidarea instituțiilor democratice. Este o subliniere de o reală valoare care se regăsește în lucrările Conferinței internaționale amintite de la Strasbourg. În legătură cu aceasta, profesorul francez Léo Hamon (unul dintre principalii raportori la Conferința de la Strasbourg) declara : „Într-o lume care, din păcate, nu ne oferă decît un necontenit spectacol al violenței și al crimei, cum este lumea noastră în care trăim, trebuie să începem prin a face educația respectării celuilalt. A respecta viața, a respecta omul înseamnă să te opui, să fii în stare să realizezi un baraj asasinatelor, atentatelor, răpirilor. Educația antiteroristă trebuie să dezvolte sentimentele de pace între toți oamenii, deoarece astăzi mai mult ca oricînd pacea est valoarea supremă universală care unește specia umană."

3.7.9. În sfîrșit e necesar să relevăm că, abordînd în mod științific și realist problemele apariției și evoluției terorismului în statele capitaliste, în condițiile complexe ale situației internaționale, tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, secretarul general al partidului, arăta că : „Întotdeauna partidul nostru comunist, ca dealtfel mișcarea revoluționară în general, inclusiv în anii ilegalității, au dezaprobat și condamnat actele de teroare sub orice formă s-au manifestat. Noi am făcut și facem o deosebire netă între lupta armată pentru eliberare națională și socială și actele teroriste individuale. Noi considerăm că terorismul nu poate constitui în nici o împrejurare o formă a luptei politice. Indiferent de problemele care trebuie soluționate într-o țară sau alta, calea terorismului nu poate decît să complice și, pînă la urmă, să împiedice rezolvarea problemelor. Trebuie, desigur, analizate cauzele acestui fenomen, pentru a se acționa în direcția înlăturării lui, dar indiferent de aceasta, acțiunile teroriste nu pot fi în nici nu fel justificate și aprobate. Actele teroriste, indiferent sub ce pretext ar fi săvîrșite, sînt contrare cauzei eliberării naționale a popoarelor, cauzei pro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gresului și dreptății sociale. Lupta de clasă nu poate fi în nici un fel înlocuită cu acțiuni de teroare individuală. Numai unirea conștientă a maselor muncitoare, a forțelor înaintate ale societății, a popoarelor, desfășurarea unei largi activități de masă sub diferite forme, pot asigura soluționarea justă a problemelor sociale, apărarea democrației, a drepturilor și libertăților cetățenești, triumful luptei de eliberare națională, al luptei revoluționare pentru progres și o viață mai bune, pentru transformarea revoluționară socialistă a lumii, pentru pace pe planeta noastră..." [35].

[39] NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 544.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL V

TEORII OCCIDETALE PRIVIND ORIGINEA ȘI REMEDIILE CRIMINALITĂȚII

SECȚIUNEA A I-A

Trăsături definitorii ale teoriilor criminologice occidentale; optimismul doctrinelor și scepticismul autorităților în a ameliora caruselul criminalității

1.1. *Prima trăsătură definitorie.* Confruntate cu amploarea fără precedent a criminalității de-a lungul și de-a latul frontierelor statelor lumii capitaliste, teoriile criminologice contemporane de orientare nemarxistă fac evaluări ale fenomenului în ansamblul său, ale diverselor lui forme și dimensiuni, avansează și testează ipoteze sociologice, culturale, psihologice, psihiatrice, economice etc., în încercarea de a explica originea criminalității, dezvăluie fațete inedite ale infractorilor așa-zisei „societăți de consum" ca oameni care „își urmează drumul singuri", sugerează soluții de ameliorare a criminalității prin perfecționarea represiunii penale, a sistemelor penitenciare ș.a., prefigurează programe de prevenire pe cît de îndrăznețe pe atît de utopice...

Această trăsătură definitorie a criminologiei occidentale contemporane, recunoscută, cu amărăciune, de către chiar experți occidentali renumiți în problemele criminalității [1], se explică prin scepticismul cu care autoritățile de stat competente

[1] JEAN PINATEL — *La société criminogene (Societatea criminogenă)*, Calman Levy, Paris, 1971, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

din lumea capitalistă văd că se acumulează problemele criminalității cu care sînt confruntate, prin eșecurile unor programe de prevenire, exprimentate pe zone administrativ-teritoriale (cum a fost, spre pildă, proiectul din zona Chicago, în S.U.A.). În adevăr, escaladarea criminalității (îndeosebi a criminalității organizate, a celei de violență și de înaltă violență, a recidivismului și a delincvenței juvenile) în lumea occidentală, mai ales în statele capitaliste puternic industrializate, în ciuda unor proiecte de prevenire ambițioase, preconizate în doctrina criminologică apuseană, pare a fi convins autoritățile competente din aceste țări că investițiile în cercetarea criminologică și în experimentarea unor proiecte de prevenire a criminalității sînt nerentabile, că fenomenul este nu numai greu ci aproape imposibil de stăpînit ; pe cînd expansiunea criminalității în lumea occidentală pare că sfidează din ce în ce mai mult eforturile autorităților publice de a o stăpîni, autoritățile par a sfida, din ce în ce mai curent, eforturile doctrinei și programelor de prevenire preconizate de aceasta, mulțumindu-se în a consolida liniștite represiunea penală.

1.2. *A doua trăsătură definitorie.* Un atare divorț între doctrina și practica prevenirii și combaterii criminalității n-a descurajat cercetarea științifică apuseană, tentată din ce în ce mai mult să explice din ce în ce mai divers criminalitatea cu care lumea occidentală se află azi confruntată.

Diversitatea teoriilor criminologice occidentale de ieri și de azi — de orientare sociologică, psihologică, psihanalitică ș.a., inspirate cu osebire din existențialism sau personalism — nu poate, totuși, compensa criza [2] manifestată în *lipsa unor explicații veridice, științifice, a unor soluții realiste* în privința prevenirii și combaterii criminalității din lumea occidentală, ceea ce reprezintă de fapt o reflectare *a crizei ideologice, moral-politice a societății capitaliste contemporane.*

[2] În acest sens, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *Confruntări de idei în criminologia occidentală contemporană*, în *Studii și cercetări juridice*, nr. 2/1981, p. 163 și urm. ; în același sens, a se vedea și, AUREL DINCU — *Ineficiența preocupărilor de prevenire a criminalității în societatea capitalistă contemporană*, în *Buletinul penitenciarelor*, nr. 1/49/ — 1982, p. 62 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Teoria „asociației diferențiale" și teoria „conflictului de culturi"

2.1. *Sinteze privind conținutul teoriei „asociației diferențiale"*. În criminologia americană contemporană, această teorie cunoaște o largă răspîndire ; ea aparține lui Edwin Sutherland și se găsește expusă cel mai clar în lucrarea intitulată „Introducere în criminologie". Opera lui a dominat criminologia americană vreme de mai bine de trei decenii (1920—1950) și a inspirat și inspiră și astăzi concepția apuseană a transmisiei culturale care explică criminalitatea prin *transmiterea modelelor existente în cadrul subculturilor delincvente*, ca un fenomen de ecologie umană „legat direct de condițiile de trai degenerat, de o viață familială destrămată și nesigură și de spiritul de competiție suprasolicitat în vălmășagul vieții cotidiene" [3].

În concepția teoriei „asociației diferențiale" conflictul culturilor este principalul temei al explicării criminalității ; se susține că delincvenții au valori diferite față de cele ale nedelincvenților, că, prin urmare, subgrupurile în conflict apar din cauza diferențierii sociale ocazionată de industrializare, subgrupurile culturale care acceptă criminalitatea fiind statornic dominate de tradiții infracționale transmise de la o generație la alta a membrilor subculturii delincvente. De altfel, susținătorii acestei teorii au avansat teza că rata criminalității este mai ridică în acele subgrupe sociale cu puternice tradiții infracționale.

Demersul teoretic al concepției „asociației diferențiale", în esență, socotește comportamentul infracțional ca un comportament *„învățat"* sau contractat în alt mod, în interacțiune cu alte persoane, în cadrul unui proces de comunicare verbală și neverbală și implicit de deprindere a unor tehnici de săvîrșire

[3] FREDERIK M. TRASHER este autorul acestei concluzii, rezultate dintr-o anchetă efectuată din însărcinarea Universității din Chicago, în 1927, concluzie care a devenit astăzi un argument comun, cum ne informează KENNETH ALLSOP — *The Bootlegers, Chicaco sub teroare*, Editura politică, București, 1978, p. 300.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a infracțiunilor și a unor concepții favorabile încălcării legislației penale.

Trebuie recunoscut că, în demersul lor, teoreticienii „asociației diferențiale" s-au aplecat cu atenție asupra fenomenului criminalității din societatea americană contemporană, admițînd, uneori cu rigoare și cu spirit realist, că fenomenul criminalității în S.U.A., este atotcuprinzător, nu numai în grupurile unor imigranți, ci și în grupurile celor puternici, în rîndul așa-ziselor „gulere albe". Teoreticienii în cauză au sesizat primii prezența criminalității de tip „gulere albe", i-au descompus structura tehnică, au semnalat domeniile și modul în care se manifestă și au dezvăluit ineficiența controlului administrativ, social și judiciar asupra acestui gen de criminalitate și, mai ales, toleranța de care se bucură infractorii în „gulere albe" din partea autorităților americane din poliție, procurată și justiție.

2.2. *Sinteze privind teoria „conflictului de culturi"*. Teoria „asociației diferențiale" a inspirat și teoria „conflictului de culturi", cercetată îndeosebi de Thorsten Sellin („Culture Conflict and Crime", New York, 1938) potrivit căreia în cadrul „subculturii delincvente" se stabilește un sistem de norme și valori distincte de cultură dominantă sau centrală ; odată constituită, subcultura respectă aceste norme și impune o conduită determinată membrilor ei. În acest sens, potrivit opiniei teoreticienilor „subculturii delincvente", membrii se integrează din punct de pedere social grupului pe măsură ce se deprind să *adopte tipul de comportament valorificat de către grup*. În consecință, criminalitatea apare ca un fel de *limbaj* care exprimă valorile și modurile de comportare ale acestor grupuri ; comportamentul infracțional apare, cu alte cuvinte, ca un comportament *dobîndit* care — se susține — este apreciat ca satisfăcător de individ, deoarece îi permite să fie recunoscut ca membru al unui grup [4].

2.3. *Limitele teoriei „asociației diferențiale" și ale teoriei „conflictului de culturi"*. Este semnificativ că între comportamentul „învățat" al lui E. Sutherland și cel „dobîndit" al lui

[4] A se vedea, MARVIN E. WOLFGANG, FRANOK FERRACUTI — *Subcultura violenței*, Londra, 1967.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

T. Sellin nu există o deosebire calitativă, explicațiile date criminalității de teoreticienii conflictului de culturi reprezentînd în realitate numai o variantă sociologică a teoriei „asociației diferențiale", toate rezervele la adresa acesteia se referă în egală măsură și la „conflictul de culturi". De altfel, ambele teorii, așa cum s-a remarcat în mod just în doctrina criminologică [5], *ocolesc cu grijă orice aluzie la existența vreunei legături între criminalitate și orînduirea capitalistă.*

Modul de interpretare a criminalității în cazul teoriei „asociației diferențiale", ca și în cel al teoriei „conflictului de culturi", rămîne, în esență, speculativ, unilateral și, în ultimă instanță, nerealist, din mai multe motive.

2.3.1. Mai întîi, nici teoreticienii „asociației diferențiale", nici cei ai „conflictului de culturi" *nu definesc* în mod explicit conceptele de „cultură" și de „structură socială" cu care operează.

2.3.2. În al doilea rînd, teoria „asociației diferențiale" *denaturează cauzalitatea criminalității* americane prezentînd, spre pildă, criminalitatea imigranților în S.U.A., ca un fenomen pe care în mod inevitabil și implicabil îl învață și îl săvîrșesc imigranții, ca o fatalitate ce se transmite din generație în generație... Prezentată astfel, cauzalitatea criminalității în societatea americană contemporană, este sustrasă oricărei determinări, separată de climatul social al „societății de consum", de istoria însăși a imigrării și imigranților.

2.3.3. În al treilea rînd, aceste teorii sînt tributare unei concepții *subiectiviste* privitoare la criminalitate : dintr-un fenomen social, concret-istoric, criminalitatea ajunge să fie o chestiune a fiecărui individ care învață comportamentul preluînd tradițiile delincvente ale unui grup subcultural.

Referindu-se la violență, adepții teoriei „conflictului de culturi" în mod obișnuit subliniază relația între violența crescîndă, pe de o parte, și industrializarea și urbanizarea — și anomia (= violarea legii) — care rezultă din ele, pe de altă parte. Totuși, această relație pare să fie destul de complexă și

[5] C. BULAI — *Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminologice*, în *Studii și cercetări juridice* nr. 3/1970, p. 387.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de indirectă. Industrializarea și urbanizarea de tip capitalist nu sînt cauze de violență și de criminalitate *în sine*. Creșterea sistematică a ratei criminalității ar trebui să fie considerată în contextul mai general al problemelor sociale care se pun capitalismului contemporan în diferitele părți ale lumii. În această privință, trebuie să se țină seamă în mod esențial de factorii următori : șomajul, discriminarea față de diferitele grupuri etnice, mizeria, care împiedică de a ajunge la un anumit statut decît printr-o comportare violentă sau deviantă, și numeroase alte situații generate de *accentuarea vechilor contradicții ale capitalismului și de apariția unor contradicții noi economice și sociale*. În țările capitaliste dezvoltate problemele sociale, în contextul cărora trebuie examinată criminalitatea, sînt și mai acute. Așa cum a precizat secretarul general al partidului, tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, în magistrala expunere de la începutul lunii iunie 1982, „creșterea puternică a șomajului în țările capitaliste dezvoltate determină manifestarea cu mai multă putere a crizei generale a sistemului capitalist, accentuînd instabilitatea, lipsa de perspectivă, afectînd puternic masele muncitoare, întreaga societate, dezvoltînd criza moral-politică a capitalismului“ [6].

Atare factori — pe care teoreticienii „conflictului de culturi“ refuză să-i recunoască — merg mînă în mînă cu reducerea considerabilă a șanselor de a duce o viață socială constructivă a imensei majorități a populației țărilor capitaliste.

În același timp, este sigur că rolul jucat de către toți acești factori se află întotdeauna influențat de către rapidele modificări sociale care au loc în toate țările din lume, inclusiv, și mai ales în țările capitaliste dezvoltate. Este destul să gîndim la orașele suprapopulate, la dificultățile de circulație, la dezintegrarea principiilor și valorilor tradiționale ale colectivității, la migrațiunile în masă, care suscită o tensiune și o anxietate psihologic considerabile. Individul înstrăinat, dezarmat, care este înlăturat de la orice decizie în problemele mecanismului sistemului social global al societății capitaliste — poate să aibă în aceste condițiuni sentimentul că societatea este „blocată“, că orice progres este imposibil și căile legale sînt ineficace ; el

[6] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual...“, op. cit.*, p. 71.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

poate să ajungă să accepte crima ca fiind un răspuns practic, justificînd agresiunea sau reacția sa infracțională prin propria sa concepție despre justiția socială în „societatea de consum"...

2.3.4. Trebuie să adăugăm, în sfîrșit, că realitatea socială din America contemporană invalidează opinia reprezentanților teoriei „asociației diferențiale" privind rolul relativ minor al mijloacelor mass-media în apariția și creșterea criminalității. Mijloacele de informare, în special televiziunea, au în contextul social-capitalist o mare influență de alienare asupra unei game mari de valori, de norme și *de moduri de comportare* ca și de acțiuni ale publicului ; în virtutea funcțiilor sale în regimul burghez, mass-media întreține un curs periculos al activității de educație, în special *a tineretului, în spiritul urii și al violenței, al abuzului de droguri și al altor vicii*[7]. Există în Occident chiar un anumit fel de cultură, modelată în mare parte de către mijloacele de informare. Se poate nota că unele din aceste mijloace de informații își datorează prosperitatea relatării unor acte de violență sub aspectele lor cele mai sîngeroase și cele mai scandaloase care sînt prezentate ca fapte diverse.

Unele studii americane recente arată că anumite opinii, cum este cea „catartică" (catharsis = purificare), care pleacă de la principiul neștiințific că agrsiunea descrește atunci cînd individul face indirect experiența violenței prin intermediul mijloacelor de informare, nu mai pot fi susținute[8]. În adevăr, chiar oamenii realiști din Occident, preocupați de influența substanțială pe care mijloacele mass-media o au în creșterea criminalității americane dau alarma în această privință. Iată, spre

---

[7] În acest sens, NICOLAE CEAUȘESCU *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, Editura politică, București, 1977, p. 44.

[8] A se vedea DAVID LANGE, R. K. BAKER, S. J. BALL : *Mijloacele de comunicații și violența*, Washington D.C., Comisia S.U.A. referitoare la cauzele și prevenirea violenței, 1969 ; Comitetul Consultativ științific al Șefului serviciului de chirurgie al S.U.A. : *Televiziunea și adolescența, impactul violenței televizate*, Rockville Marylandm Institutul Național de Sănătate Mintală, 1972 ; Comitetul Consultativ științific al Șefului serviciului de chirurgie al S.U.A. : *Televiziunea și comportamentul social*, Rockville, Maryland, Institutul Național de Sănătate Mintală, 1972 ; HANS BRACK, HEINZ HUEBNER, DIETRICH OEHLER, KLAUS STERN — editori: „Prezentarea violenței și pornografiei la televiziune, Münich, C. H. Beck, 1972.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

exemplu, prof. Erik Barnow de la Universitatea Columbia (New York), răspunzînd la întrebarea dacă este justificată învinuirea adusă televiziunii pentru creșterea violenței și criminalității, precizează : „Da, cred că da ! Televiziunea schimbă felul de a se pieptăna, de a se îmbrăca al oamenilor, felul lor de a vorbi, aproape totul. Nu îmi pot închipui că această permanentă etalare de violență nu-i va afecta pe oameni într-un anumit fel, mai ales cînd este prezentată ca modalitate de rezolvare a problemelor. De fapt, noi facem trafic de violență..." Este interesant că profesorul american menționează că această activitate este finanțată îndeosebi de marile monopoluri și că „nu este atît de liberă după cum s-ar crede de influența celor care o finanțează" [9].

SECȚIUNEA A III-A

Teoria anomiei

3.1. *Sinteze privind teoria anomiei, așa cum este răspîndită pe scena științifică americană.* După cum se știe, E. Durkheim a fost cel care a folosit prima dată termenul de anomie pentru a desemna o relație dezorganizată sau alterată între ordinea socială și aspirațiile sau așteptările individuale. E. Durkheim pune anomia pe seama societății care, ca rezultat al dezorganizării normative, vede reducîndu-i-se posibilitățile de control asupra individului și activității sale, fără a observa — și aceasta este o limită esențială a concepției sale — că asemenea fenomene și situații sînt legate de prezența și acțiunea claselor ce au interese opuse, antagonice, iar clasa dominantă impune propriul său sistem de norme contradictorii și constrîngătoare [10]. Robert

[9] ERIK BARNOW — interviu citat în *Expunerea cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România* prezentată de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul educației politice și culturii socialiste, 2 iunie 1976, Editura politică, București, 1976, p. 119.

[10] GHEORGHE AȘTEFANEI — *Problematica alienării și dezalienării*, Editura politică, București, 1980, p. 71—79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Merton a contribuit[11] în mod substanțial, la răspîndirea pe scena americană a teoriei anomiei, arătînd că în societatea americană există un set de valori dominante, fundamentale — cum ar fi prosperitatea, libertatea, achiziția — acceptate de întreaga populație printr-un consens pe care legea penală îl consacră ; mijloacele de realizare a acestor valori nu sînt însă la dispoziția tuturor membrilor societății, împrejurare care generează o stare de anomie, un sentiment de nedreptate, de imposibilitate de a atinge obiectivele și de a satisface aspirațiile sociale, ceea ce conduce la folosirea mijloacelor ilicite de realizare, la apariția devianței, inclusiv a criminalității. Teoria anomiei concepe, așadar, devianța, inclusiv delincvența și criminalitatea ca o reacție — dezvoltată sub imperiul unei tensiuni și anxietăți psihologic considerabile — a unor indivizi înstrăinați, dezarmați, în neputința de a-și realiza aspirațiile, care, în aceste condiții au sentimentul că sînt izolați, că societatea este „blocată", că mijloacele legale sînt ineficace pentru atingerea obiectivelor de progres ; oriunde există prăpastia dintre aspirații și pisibilități de realizare se ivește devianța și, deci, delincvența.

Să adăugăm că autorii teoriei anomiei privesc sistemul de drept penal și sistemul de drept în ansamblu al societății americane, ca unul integrator care ar asigura armonia socială și consensul tuturor membrilor societății asupra setului de valori sociale general acceptate.

Multe din premisele obiective și subiective identificate de teoria anomiei ca temeiuri din care decurg condițiile ce alimentează comportamentele sociale delincvente sînt false.

3.2. *Limitele teoriei anomiei.*

3.2.1. Practic, demersul teoreticienilor americani ai anomiei, pornind de la o concepție consensualistă despre societate și despre dreptul penal, răpește acestuia orice predeterminare socială și conținut de clasă și sugerează că el este paznicul întregii societăți ; se cultivă astfel concepția resemnării claselor și păturilor exploatate în orînduirea capitalistă în fața unui drept care, în realitate, asigură numai *declarativ* interesele tuturor mem-

[11] A se vedea, ROBERT MERTON — *Social Theory and Social Structure*, Free Press, 1967.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

brilor societății, dar *practic* apără numai pe cele ale clasei conducătoare, ale minorității exploatatoare.

3.2.2. Un alt neajuns fundamental al teoriei anomiei este acela că în explicarea cauzalității deviantei și, deci, a criminalității se situează pe poziții net subiectiviste.

În adevăr, dacă devianța și, prin urmare, criminalitatea este expresia unei tensiuni — și autorii americani ai anomiei merg pînă acolo încît identifică chiar tipuri de tensiuni psihice în care discrepanța dintre aspirații și posibilități apare mai vădit, este mai frecventă, mai intensă — a unor sentimente de frustrație, de nedreptate, a indivizilor ce se văd în imposibilitate de a atinge scopurile cu mijloacele legale de care dispun, atunci criminalitatea încetează a fi un fenomen social, convertindu-se într-un fenomen *individual; impasul în subiectivism al teoriei anomiei este considerabil.*

3.2.3. Teoria anomiei nu e lipsită, totuși, de unele merite, demersurile cercetătorilor americani de explorare a zonei subiective a comportamentului infracțional au identificat și unele motivații individuale reale în cazul unor infracțiuni. Astfel, ceea ce s-ar putea admite din teoria anomiei este că unii indivizi care vin în contact cu sistemul social-economic capitalist dur și ostil pot dobîndi sentimentul neputinței de a-și realiza aspirațiile prin mijloace legale, sentiment care să prezideze orientări deviante [12] sau chiar săvîrșirea unor fapte concrete infracționale; dar dacă poate fi real un atare sentiment nu e mai puțin adevărat că el explică numai mobilul sau cauza imediată a unor fapte infracționale — cauzalitatea socială, a criminalității ca fenomen, la nivel macrosocial n-o pot explica sentimentele, chiar reale de-ar fi, de neputință, nedreptate...

Disoluția moral-psihică a unor indivizi nu e cauza criminalității în societatea occidentală, ci este însuși *liantul care favorizează acțiunea cauzelor mai adînci ale fenomenului — legate de criza sistemului capitalist, recesiunea economică, somajul în continuă creștere, condițiile de trai din ce în ce mai precare și de cursa absurdă și periculoasă a înarmărilor.*

---

[12] GHEORGHE AȘTEFANEI — *Problematica alienării și dezalienării*, Editura politică, București, 1980, p. 80.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În adevăr, cursa înarmărilor alimentează substanțial criminalitatea. Așa cum preciza secretarul general al partidului, în istorica expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 „o uriașă influență negativă asupra vieții internaționale, a crizei economice și instabiliaății mondiale are cursa înarmărilor, care a ajuns la un nivel ce nu mai poate fi suportat de nici un popor“ [13].

2.3
c. 92fa

SECȚIUNEA A IV-A

Teoria clinică

4.1. *Conținutul orientării clinice.* Această concepție are drept obiectiv esențial studiul „trecerii la act“ și se sprijină pe metode de tipologie a delincvenților pentru a face accesibile observațiile clinice; ea își propune să examineze personalitatea delincventului în vederea prevenirii în special a recidivei și în general pledează pentru resocializarea condamnaților. O evaluare a acestei teorii e necesară căci oferă, o dată în plus, ocazia de a critica psihologismul și biologismul de lungă tradiție în criminologia de orientare nemarxistă, care sînt încă persistente în literatura criminologică occidentală contemporană și anume în lucrările mai vechi ale lui E. de Greff, Di Tullio și în cercetările mai recente ale soților Gluck, ale lui Pinatel, Favard ș.a. în Europa.

În sinteză, matca din care s-a zămislit orientarea clinică contemporană din criminologia occidentală o găsim în cercetările frenologiei lui Gall și antropologiei lui Lombroso, făcute în urmă cu mai bine de secol, care au avansat ipoteze atavice, epileptice pentru explicarea structurii personalității delicventului, în încercarea de a identifica un criminal „înnăscut“, expresie a unui destin ereditar, materializate în structurile faciale și craniene ale unor individualități ce ar purta „stigmate antropologice“ de degenerare... Pe măsură ce s-a demonstrat în antropologia materialistă (Ch. B. Goring, Nikola Schipkoyenscky și

[13] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual... op. cit.*, p. 71.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ulți alții) că așa-numitul criminal „înnăscut" nu există, pe măsură ce cercetările au sfîrșit prin a identifica așa-zisele „stigmate" degenerative criminogene, la indivizi ce nu au comis niciodată fapte penale și a reține fără putință de tăgadă că ele au lipsit de la majoritatea celor ce au săvîrșit infracțiuni — pe măsură ce, prin urmare, demersul antropologic în explicarea originii criminalității înregistra un răsunător faliment, pe aceeași măsură cercetările clinice în criminologie se îndreptau spre noi orizonturi, adică spre psihanaliza lui S. Freud [14]. Inspirate din lucrările lui Freud — care susține, în esență, că omul ar fi un „sistem închis", dotat de natură cu anumite tendințe biologice condiționate, caracterul său dezvoltîndu-se ca reacție a satisfacerii sau frustării... — cercetările occidentale de orientare clinică (și nu numai ele) analizează lumea subiectivă a omului infractor, desprins de condițiile sociale ale alienării de tip capitalist, punînd la baza explicației actului infracțional, inconștientul — un concept freudist ambiguu. Ele relevă că personalitatea inadaptată, la care „trecerea la act" se desfășoară mai rapid decît la o personalitate noninfractoare, se caracterizează prin cîteva trăsături biopsihologice: anume, „nucleul central" al personalității criminale ar cuprinde egocentrismul, labilitatea, agresivitatea și indiferența afectivă care coexistă cu numeroase variante (instincte nutritive, sexuale etc.). Evaluarea acestor trăsături se preconizează a fi făcută — în opinia lui Jean Pinatel [15], unul din cei mai mari diagnosticieni occidentali în materie de criminologie clinică — prin compararea indicilor biopsihologici rezultați din examenul medico-psihologic (pentru cazuri dificile, din observații directe și din administrarea bateriilor de teste Rorchach, T.A.T., ș.a., specifice în criminologie), cu indicii sociali și legali rezultați din ancheta socială.

Exegeții de orientare clinică pretind, prin urmare, că potrivit metodei lor de diagnostic criminologic, un individ relevă o „stare periculoasă" și, deci, un potențial criminogen mai ridicat de „trecere la act" cu cît sînt mai pronunțate trăsăturile

[14] A se vedea, FLORIN DRUȚĂ — *Problematica omului între marxism și psihanaliză*, în — *Era socialistă*, nr. 19/1981, p. 36—38.

[15] JEAN PINATEL — *Traité de droit penal et criminologie (Tratat de penal și criminologie*, tome III, Dalloz, Paris, 1963, p. 432—438.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de egocentrism, labilitate, agresivitate și indiferență afectivă și invers [16].

Nu putem să nu recunoaștem că demersul clinic din criminologia occidentală contemporană înfățișează cîteva merite [17], îndeosebi sub raport metodologic: întîlnim, în adevăr, un mod interesant de abordare a problematicii infractorului și anume cel interdisciplinar — psihologic, medical și sociologic; reținem, de asemenea, că sînt preocupați de latura practică a problematicii infractorilor, de valoarea pe care un diagnostic criminologic o poate avea atît în opera de individualizare a pedepsei, cît și în cea de resocializare a infractorilor. Diagnosticul criminologic *aposteriori* — debarasat, de bună seamă, de izvoarele congenitale pe care criminologia clinică occidentală de la ora actuală le atribuie personalității „cu potențial criminogen" — constituie, în adevăr, un instrument de o capitală importanță deopotrivă în activitatea socială de aplicare a sancțiunilor penale, cît și în cea de individualizare a executării acestora, fie în libertate, fie în detenție...

4.2. *Limitele concepției clinice.*

4.2.1 În același timp, nu putem să nu observăm cîteva erori de principiu ale orientării clinice din criminologia occidentală contemporană și anume: mai întîi, se încearcă a se desluși etiologia (cauzalitatea) unui fenomen prin excelență social, cum este cel al criminalității, în termeni precumpănitori biopsihologici. Este adevărat că cercetătorii de orientare clinică — și J. Pinatel se numără printre aceștia — admit în etiologia actului criminal și factori sociali, ca dovadă că ei preconizează că diagnosticul criminologic al conduitei infracționale se compune din combinarea influențelor biologice cu cele sociale [18]; dar nu este mai puțin adevărat că în ansamblul construcției teoretice a criminologiei clinice rolul factorilor biopsihologici este într-atît de puternic încît covîrșește influențele sociale ale for-

[16] JEAN PINATEL — *Traité..., op. cit.*, p. 434—438.

[17] În acest sens, a se vedea, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *Confruntări de idei..., op. cit.*, p. 166.

[18] În acest sens, JEAN PINATEL — *Traité...* tome III, *op. cit.*, p. 437—438.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mării personalității inadaptate. Construcția teoretică a criminologiei clinice, acordînd o insuficientă atenție dimensiunii sociale a cauzalității comportamentului infracțional, cum remarca pe drept cuvînt prof. Milan Milutinovici [19], răstoarnă, credem, dialectica reală a obiectivului și subiectivului. Încercînd să dezvăluie mecanismul „trecerii la act" ca rezultat al unor influențe conjugate biopsihologice și sociale, reprezentanții criminologiei clinice au deslușit cu strălucire dar cu părtinire trăsături ale eului personalității dominate de „starea de pericol" și de „starea de inadaptare socială" ; cu strălucire, fiindcă nu se poate să nu se recunoască rolul trăsăturilor biopsihologice în formarea personalității socialmente inadaptată care, într-o societate a alienării general-umane de tip capitalist, pot să devină realmente o sursă a comportamentului infracțional ; cu părtinire, fiindcă explicațiile nu se ridică pînă la înțelegerea cauzalității *sociale*, structurale, a fenomenului criminalității. Or, în lumea occidentală criminalitatea nu este în primul rînd o realitate biopsihologică, ci un fenomen extrem de complex, o realitate dramatică *socio-biopsihologică*, a cărei origine se află esențialmente, așa cum a remarcat magistral președintele NICOLAE CEAUȘESCU, „în însăși viața socială, în transformarea în marfă a culturii și chiar a inimilor și minților oamenilor" [20].

4.2.2. La lumina dialecticii obiectivului și subiectivului, a concepției științifice privind natura umană, trebuie să adăugăm că pozițiile teoretice ale criminologiei clinice sînt deficitare și în sensul că, trăsăturile biopsihologice ale personalității înclinate spre comportament infracțional — atît cele care se pretind că formează „nucleul central, cît și cele care desemnează „variabilele" — ne sînt prezentate ca fiind trăsături biopsihice ale unei personalități cu o natură *statică* și aproape aistorică

---

[19] În acest sens, prof. MILAN MILUTINOVICI — *Tendințele de bază în criminologia contemporană*. Raport general prezentat la al VIII-lea Congres internațional de criminologie, Belgrad, 1973 (în traducere românească, la Ministerul Justiției), vol. I, p. 25.

[20] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România*, 2 iunie 1976, Editura politică, București, 1976, p. 121.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și asocială. Or, trăsăturile biopsihice ale personalității umane mai mult sau mai puțin înclinată spre comportament antisocial sînt esențialmente *dinamice, condiționate fundamental, în ultimă instanță, de istorie și de ansamblul vieții economice și sociale* ale capitalismului monopolist de stat.

4.2.3. Trebuie să adăugăm, în fine, că programele de tratament și mijloacele terapeutice de resocializare avansate de reprezentanții concepției clinice din criminologia contemporană [21] — interesante mai ales sub raportul conținutului tehnic al metodelor care definesc programele de tratament penal și postpenal — au exclusiv un caracter *reformist*, deoarece remediile criminalității se găsesc în mod deliberat numai în reforme ale sistemului penal și penitenciar, care nu vizează schimbări radicale în natura orînduirii. Dar calea reformelor pentru prevenirea și combaterea criminalității, sugerată de doctrinarii de orientare clinică din criminologia occidentală contemporană, constituie o iluzie — o iluzie spulberată de expansiunea și escaladarea sistematică, an de an, a criminalității de-a lungul și de-a latul frontierelor lumii occidentale. Calea pentru o autentică și eficace prevenire și combatere a criminalității e una *revoluționară*: ea a fost formulată și fundamentată de mult de întemeietorii socialismului științific și verificată de istorie ca fiind singura veridică.

2.3
d.
528a

SECȚIUNEA A V-A

Teoria interacționistă

5.1. *Viziunea „clasică" a orientării interacționiste.* Interacționismul a apărut în doctrina americană a anilor '60, ca o replică împotriva concepțiilor care ignorau reacția socială, care nesocoteau valoarea și relația dintre reacția socială și criminalitate; doctrina americană a interacționismului s-a născut în condițiile în care criza vieții americane instituționale —

[21] JEAN PINATEL — *Traité...* vol. III, *op. cit.*, p. 448—471.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

criză manifestată între altele în creșterea instituțiilor birocratice de control social și amestecul din ce în ce mai brutal al acestora în viața indivizilor — făcea ca problemele criminalității crescînde să nu mai poată fi stăpînite ; dezamăgiți de escaladarea criminalității americane, interacționiștii nu s-a întrebat, ca teoreticienii anomiei, ce anume generează criminalitatea și care este cauza ratei ridicate a criminalității în societatea americană, ci s-au întrebat care este cauza fixării stigmatului de infractor ? Interacționiștii năzuiau să schimbe ceva în ortodoxismul dominant anterior în doctrina americană asupra cauzalității care sfîrșea prin a conchide liniștit că „răul generează rău" ; de aceea, ei au părăsit domeniul de cercetare a cauzalității criminalității și au studiat procesul calificării („etichitării") unei persoane ca infractor, urmărind să descopere modul în care — prin intermediul organelor de control al criminalității — este „stigmatizată" o persoană ca infractor. Era o viziune nouă în abordarea criminalității, prin care se încerca să se determine influențele, incontestabil reale, în condițiile în care se manifestă aparatul de control al criminalității în statele capitaliste, ale procesului de „stigmatizare" ca infractor a unui individ, o viziune care încerca să dezvolte o dimensiune politică a problematicii criminalității în societatea americană — o optică inedită în cercetarea criminalității, care s-a dovedit a fi, în ultimele două decenii, extrem de fertilă pentru cercetările criminologice occidentale. Într-atît de fertil s-a dovedit a fi modul interacționist de a pune problemele criminalității încît și astăzi, după mai bine de două decenii de cînd teoria interacționistă s-a afirmat în perimetrul doctrinei criminologice occidentale, multe din cercetările criminologilor apuseni (de pildă, a celor suedezi) consacrate victimologiei sau domeniului „de frontieră" al evaluării strategiilor de politică penală (al examinării crizei administrării justiției — a crizei de încredere și a crizei de legitimitate), cum sînt, spre exemplu, cercetările unor englezi ca Ian Taylor, Paul Walton și Jack Young sau a unor canadieni, în frunte cu reputatul profesor Denis Szabo [20],

[22] A se vedea DENIS SZABO — *Evaluarea sistemelor de politică penală*, Raport prezentat la al VIII-lea Congres de criminologie, Belgrad, 1973.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

chiar dacă nu subscriu întotdeauna și în întregime soluțiilor preconizate de interacționism, ele merg neîndoielnic pe drumul metodologic deschis de teoria interacționistă : victimologia, ca și criminologia „radicală" sau „critică" occidentală de astăzi sînt, în adevăr, într-un anumit sens, *neointeracționism*. În expresia sa „clasică", așa cum a fost formulată în criminologia americană de Lemert, Chamblis și Becker (Erikson și Cohen), teoria interacționistă consideră comportamentele umane ca fiind infracționale datorită împrejurării că grupurile sociale dominante în societate le califică ca fiind deviante ; altfel spus, în concepția interacționistă punctul de plecare al calificării unui comportament uman ca fiind infracțional este „reacția societății", mai exact a grupului dominant sub raport economic și politic, care aplică „stigmatul" de infractor.

5.2. *Un suflu nou în cadrul orientării interacționiste*. Analizînd procesul de „etichetare" a unui comportament uman ca fiind infracțional, teoria stigmatizării, cum mai este denumită, susține că „etichetarea" unui comportament uman ca fiind infracțional este rezultatul unei *serii de interacțiuni* între interesele grupurilor dominante în cadrul sistemului social și indivizii al căror mod de viață sau valori la care aderă îi fac „vulnerabili" la acțiunile autorităților penale. Orientarea criminologică în discuție consideră fenomenul criminalității ca fiind „totdeauna și peste tot" un proces de interacțiune între două genuri de oameni : cei care comit (sau sînt considerați că au comis) un act deviant și restul societății împărțită în cîteva grupuri aflate în relații complementare. Criminalitatea este, în opinia teoreticienilor de orientare interacționistă, un proces dinamic al interacțiunii sociale a două grupuri sociale cu interese contradictorii : unul care deține puterea politică și care are capacitatea de a se apăra, și al doilea care nu este în stare să reziste... — un proces social „normal în orice societate", întrucît aparatul de control social (de poliție, de magistratură etc.) care intervine ca o variabilă independentă — nu unică, dar independentă — în cauzalitatea criminalității este și cel care „păstrează frontiera" între conformiști și devianți, dînd astfel, prin aplicarea legii penale, tonul moral în societate, „în orice societate", indiferent de orînduirea socială...

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Să reținem această „profeție" a interacționiștilor, potrivit căreia criminalitatea este o parte „normală" a oricărei societăți, iar o comportare devine infracțională doar cînd autoritățile o stigmatizează ca atare, păstrînd astfel limitele frontierei între cei ce-și conformează conduita lor exigențelor legii penale și infractori ; să reținem ideea, fiindcă teoria interacționistă, sub aura unei criminologii „umile", care ar manifesta înțelegere și compasiune față de victimele stigmatizării, sub masca înțelegerii față de cei „stigmatizați" pe care îi caracterizează teoretic ca fiind „considerabil mai morali decît se crede despre ei în mod obișnuit", sub cuvînt că vorbește „de partea stigmatizaților", în fapt pledează pentru cealaltă parte... În adevăr, teoria interacționistă susține că comportamentul deviant și, deci, cel infracțional este un proces social dinamic, care comportă două faze: într-o primă fază (inițială) intervine stigmatizarea, ca urmare a calificării de către organele autorității a unui comportament uman ca fiind infracțional, iar într-o a doua fază, întrucît prima e cunoscută de cei din mediul social (familie, școală, anturajul de prieteni etc.) și trăită ca un paria de cel stigmatizat, cel odată stigmatizat reacționează prin perseverența în delincvență, ca un veritabil atac, ca o ripostă împotriva stigmatizatorilor... Așadar, dacă în opinia teoriei interacționiste cel odată stigmatizat, îndreptîndu-se spre o carieră delincventă, perseverînd în delincvență, după logica lucrurilor, delincvența — sau cel puțin o parte a ei, recidivismul — se *autogenerează ;* explicația autogenerării criminalității, mai ales a recidivei, pe care o oferă explicit teoria interacționistă scoate din cauză societatea capitalistă, a cărei structură și contradicții explică, în ultimă analiză, apariția criminalității și însăși procesul „stigmatizării" și îl lasă pe banca acuzării de acest flagel al criminalității doar pe delincvent, mai exact, pe recidivist ; criminalitatea și, cu deosebire, recidiva, are, în opinia interacționiștilor cauze exclusiv *individuale,* ocazionate de procesul stigmatizării.

Descriind cu măiestrie procesul „stigmatizării", autorii teoriei interacționiste au surprins, neîndoielnic, un proces social real și contradictoriu, în care sînt organizate și își desfășoară activitatea practică diversele sisteme de justiție penală și de tra-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tament al delincvenților în condițiile vieții sociale și educației din lumea capitalistă, un proces ale cărui contradicții generează, în adevăr, frustații și handicapuri care alimentează alienarea socială a unor individualități ce vin în contact cu duritatea sistemului de justiție și de tratament penitenciar.

5.3. *Limitele concepției interacționiste.*

5.3.1. *Critica — timidă — a mecanismului sistemului justiției penale de pe pozițiile interacționismului.* Analiștii occidentali ai procesului de stigmatizare au fost nevoiți să recunoască că, în Occident, stigmatizarea afectează atît pe individ, de îndată ce mecanismul justiției începe să lucreze, cît și activitatea practică a sistemelor de justiție penală (a poliției și a judecătorilor), care suportă, la rîndul lor, pecetea și semnele stigmatizării care se atașează de individ [23]. Mai mult, chiar și oficialități din lumea occidentală au recunoscut, de pildă, efectul stigmatizator al închisorii. Astfel, Comitetul pe al cărui raport se baza mare parte din legislația nouă de justiție penală din 1972 din Marea Britanie scria : „Nu numai că încarcerarea este nepotrivită și dăunătoare multor infractori, pentru care ea este folosită ; adesea ea este chiar o imensă pirdere de resurse limitate..." [24].

Este în afară de orice îndoială că adepții interacționismului social au sesizat rațional o influență *reală* pe care calificarea unor persoane ca infractori, stigmatizarea lor, poate avea asupra delincvenței ulterioare a acestora : condamnarea pentru infracțiunea comisă, în condițiile modului în care funcționează mecanismul justiției penale și tratamentul delincvenților în statele capitaliste poate, în adevăr, influența apariția la unii infractori a unei reacții de rezistență față de exigențele normelor penale și față d valorile pe care acestea le apără, poate influența la alți infractori convingerea că atitudinea și poziția lor (și a grupului subculturii delincvente din care au făcut parte) față de normele penale e cea mai justă ; poate, în fine,

---

[23] În acest sens, JOHN FREEMAN — *Modelul delincvent și stigmatizarea* — în *Lucrările celui de-al VIIII Congres internațional de criminologie*, Belgrad, 1973, p. 15.

[24] A se vedea JOHN FREEMAN, *Modelul...*, *op. cit.*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

contribui la formarea la alți infrctori a unei reacții de autorespingere psihică... De asemenea, trebuie să menționăm că interacționiștii au observat, în mod just, că elementele aparținînd grupurilor sociale dominante (în societatea împărțită în clase antagoniste, adăugăm noi), adică cele ce fac opera de stigmatizare, prin elaborarea și aplicarea legii penale sînt incomparabil mai apărate împotriva urmăririi și condamnării penale decît elementele aparținînd unor grupuri marginale (ale subculturilor delincvente). Dacă, deci, întîlnim la adepții teoriei interacționiste unele accente critice la adresa procesului de stigmatizare al aparatului de control al criminalității din statele occidentale, asemenea critici sînt limitate, timide, inconsecvente.

5.3.2. *Esența conservatoare a orientării interacționiste.* În sinteză, teoria interacționismului social servește funcția *conservatoare* a criminologiei occidentale deoarece soluțiile pe care le propun se limitează la a sugera elemente pentru ameliorarea stigmatizării, prin perfecționarea mai ales a sistemelor de tratament al delincvenților, de executare a pedepsei cu închisoarea etc., ameliorare care implică însă, în concepția interacționiștilor, menținerea sistemului represiv și, deci, a sistemului capitalist pe care legislațiile penale occidentale îl consacră și îl apără. Dincolo de meritele sale, precumpănitoare de ordin metodologic, teoria interacționistă nu reușește să explice cauzalitatea socială *primară*, inițială, anterioară primei stigmatizări, adică anterioară „etichetării" unei persoane condamnate, apoi, pentru săvîrșirea de infracțiuni, cu reținerea stării de recidivă.

Cauzalitatea *socială a criminalității primare rămîne, prin consecință, o enigmă* pentru teoria interacționistă. Oprindu-se precumpănitor asupra elementului subiectiv, teoria interacționistă omite deliberat să observe că în condițiile societății capitaliste contemporane, criminalitatea primară, ca, de altfel, și recidiva, își află cauzalitatea, în ultimă analiză, obiectiv, în însuși *structura și funcționalitatea societății capitaliste care își pune amprenta pe procesul de socializare negativă a unor indivizi*, ca și în elemente subiective și stări biopsihice ale personalității care se află ele însele sub influența factorilor externi care acționează — desigur, nu fatal, dar implacabil, constrîn-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gător — în sensul crearii situațiilor capabile să dea posibilitatea apariției comportamentului infracțional, deviant [25]. Mai mult, teoria interacționistă sugerează că recidivismul și-ar avea cauze de sine-stătătoare, distincte de fenomenul criminalității în ansamblu din lumea capitalistă, că el s-ar autogenera : răul naște rău... Dar, recidivismul este numai un fragment al criminalității, a cărui explicație etiologică nu poate fi alta decît cea dată fenomenului criminalității în ansamblu, în condițiile lumii capitaliste : esența și cauzalitatea socială a recidivismului sînt structurale, principial *identice* cu esența și cauzalitatea socială a criminalității în ansamblu, în contextul sistemului social global al capitalismului. Procesul „stigmatizării" unui comportament uman ca fiind infracțional (și, mai cu seamă, executarea unei sancțiuni penale) în condițiile mecanismului de control social al societății capitaliste — un proces neîndoielnic real — generează și nu face decît să agraveze contradicții mult mai adînci, *de structură*, ce sălășluiesc în sistemul social capitalist și care, ele, explică, *în ultimă analiză*, apariția recidivismului : condițiile social-economice din orînduirea capitalistă nu numai că preexistă și sînt contemporane procesului de „etichetare", dar ele dăinuie (dacă nu chiar se amplifică) și după prima condamnare. De aceea, execerbînd rolul și semnificația „stigmatizării" în etiologia recidivismului, ideologii de orientare interacționistă din criminologia occidentală contemporană încearcă să absolve, în realitate, societatea capitalistă de orice răspundere pentru flagelul recidivismului, transferînd o atare răspundere pe umerii însăși a persoanelor „stigmatizate", a recidiviștilor, care, în mod vădit, nu sînt singurele persoane care au creat și întreținut climatul social alienant pe fondul căruia se zămislește criminalitatea de-a lungul și de-a latul lumii occidentale... În definitiv, celor ce recidivează în statele de pe oricare din meridianele lumii occidentale li se pot imputa multe lucruri, dar a le imputa recidiva sugerînd că au avut libertatea să-și aleagă epoca și climatul social — cum fac

---

[25] În acest sens, MILAN MILUTINOVICI — *Tendințe de bază în criminologia contemporană*", *op. cit.*, p. 15 ; a se vedea, în același sens, RODICA MIHAELA STĂNOIU — *Confruntări de idei în criminologia occidentală contemporană*, în *Studii și cercetări juridice*, nr. 2 1981, p. 173.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

reprezentanții criminologiei de orientare interacționistă — este, în multe privințe, e imputație exagerată deoarece, în condițiile sistemului social capitalist fundat pe relații antagonice în care negarea individului izvorăște din toate articulațiile acestui sistem, libertatea este doar o aspirație, un deziderat [26].

5.3.3. *În loc de concluzii.* Eforturile teoreticienilor occidentali de orientare interacționistă de a căuta și propune soluții pentru a ameliora criminalitatea sînt, pînă la urmă, meritorii, demne de stimă ; în explicarea etiologiei criminalității teoriile occidentale *ocolesc însă cu grijă raporturile criminalității cu structura societății întemeiată pe profit, cu climatul social alienat, deteriorat al societății capitalului,* cu multiple alte manifestări ale alienării sociale — deosebit de energice la ora actuală — izvorîte din criza generală de sistem a capitalismului.

În realitate, crima și criminalitatea traduc tentativa desperată a individului de a dobîndi o identitate care îi este refuzată pe căile normale într-o societate zămislită de profit și întemeiată pe profit, traduc, cu alte cuvinte, criza de personalitate în contextul capitalismului monopolist de stat în care înstrăinarea este un fenomen general care se propagă de la structura și funcționalitatea alienată a sistemului social la individ ; crima și criminalitatea sînt ipostaze dureroase și dramatice ale alienării sociale a unor individualități ce nu pot trece peste handicapul lor generat, în ultimă instanță, esența de structura și contradicțiile unei societăți individualiste, egoiste, standardizate, cu permanentă ofensivă pentru cîștig, cu inițiativa privată profitabilă producției și supraconsumului — adică a unei societăți care este, totuși, un *„gropar al individualității* [27].

---

[26] În acest sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți „ciudate"*, Editura politică, București, 1983' p. 131.

[27] DUMITRU GHIȘE — *Dimensiuni umane*, Editura Eminescu, București, 1979, p. 31 ; a se vedea, în același sens, DUMITRU LEPĂDATU — *Aspecte ale unei societăți ciudate, op. cit.*, p. 128.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Partea a III-a

Criminalitatea în R. S. România

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL I

SINTEZE CU PRIVIRE LA STAREA, STRUCTURA ȘI DINAMICA CRIMINALITĂȚII ÎN R. S. ROMÂNIA

SECȚIUNEA I

Trendul și oscilațiile criminalității — concept și semnificație

1.1. *Considerații preliminare. Criminalitatea în societatea socialistă românească — un fenomen real, periferic și dureros.*

1.1.1. Magistrala progresului socialist neîntrerupt al patriei noastre, deși implică momente și fenomene contradictorii — și menținerea criminalității este un atare fenomen socio-uman — evidențiază cu pregnanță deschiderile spre perfecționare existente în planurile *esențiale*.[1]

Pe magistrala progresului societății socialiste românești, criminalitatea — înțeleasă ca ansamblul comportamentelor antisociale săvîrșite (în sensul art. 144 c. penal) într-o unitate de timp în cadrul orînduirii noastre — reprezintă un fenomen *secundar, marginal*, în raport cu existența socialistă din societatea românească. În principiu, demersul explicativ al menținerii încă al criminalității în societatea socialistă românească, trebuie făcut prin prisma unui determinism social-uman multi-

[1] În acest sens, ALEXANDRU VALENTIN, CĂLINA MARE, ION IRIMIE, MIRCEA FLONTA, *Materialism dialectic*, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 213.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

plu, din optica unor complexe și multiple dependențe social-istorice, individuale, interindividuale și colective, deci, din orizontul interacțiunii naturii contradictorii a progresului socialist al existenței sociale și al conștiinței sociale pe de o parte, cu cea mai adîncă diversitate a naturii contradictorii a ființei umane, pe de altă parte.

1.1.2. Criminalitatea reprezintă un proces social periferic de inadaptare a unor indivizi — cu o conștiință civică retrogradă — la climatul social-moral esențial sănătos al societății noastre socialiste ; prin urmare, criminalitatea nu este un produs al socialismului, ci o manifestare dureroasă a vechiului : rădăcinile sociale cele mai profunde ale criminalității provin din vechea orînduire capitalistă; ele dăinuie, supraviețuiesc în conștiința socială în societatea socialistă în virtutea unor legi proprii de constituire și de evoluție fiindcă, nu trebuie să uităm, conștiința oamenilor are tendința de a oglindi cu întîrziere și parțial transformările petrecute în existența socială obiectivă [2], de a întreține și perpetua și elemente care reflectă trăsăturile vechii existențe sociale ; nu trebuie să uităm că „o serie de moravuri provenind din vechea orînduire socială continuă să se manifeste și să influențeze pe unii oameni, că, din păcate, mai sînt cetățeni care nesocotesc legile și normele de conviețuire socială." [3].

În adevăr, climatul social și vechea existență socială, construite în jurul proprietății private, au generat, au cultivat și au întreținut și mentalități de parazitism, de necinste, de corupție etc., au lăsat urme adînci în inimile și simțirea oamenilor, care nu pot dispare spontan și dintr-odată ; pe de altă parte, în însăși economia, viața socială și, îndeosebi, în sfera culturii, educației și conștiinței sociale din societatea perioadei de trecere de la capitalism la comunism, intervenind — pe terenul

---

[2] A se vedea, în acest sens, ION TUDOSESCU, MIHAI FLOREA, CORNEL POPA (red.) — *Materialism dialectic și istoric*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 334.

[3] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, Editura politică, București, 1982, p. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

legii obiective a luptei între vechi și nou — o serie de contradicții, efectele acestor contradicții neantagonice sînt uneori receptate deformat de unele elemente stăpînite de mentalități retrograde, împrejurare care întreține premisele subiective ale criminalității. Ceva mai mult, menținerea criminalității în societatea socialistă românească este influențată și de accentuarea crizei economice mondiale a capitalismului ca și de contextul deosebit de complex al vieții internaționale actuale — situații care, obiectiv, întrețin de asemenea premisele subiective ale criminalității, întrucît conștiința unor membri din societatea noastră nu este impenetrabilă influențelor nocive venite din afara hotarelor patriei și, apoi — cîtă vreme există imperialismul — „din străinătate se desfășoară și se vor mai desfășura și în viitor, acțiuni ostile orînduirii noastre socialiste, cuceririlor revoluționare ale poporului român" [4].

Dar asupra problemelor cauzalității criminalității vom reveni. Pentru moment, trebuie să observăm că, societatea socialistă este vital interesată în prevenirea și combaterea criminalității întrucît acest fenomen ni se înfățișează ca fiind fragmentul cel mai nociv din sfera ilicitului juridic de vreme ce produce anual, încă, consecințe social-economice și umane considerabile : prejudicii de ordinul milioanelor de lei avuției naționale, proprietății sociale socialiste, jertfe a zeci și sute de vieți omenești inocente, daune dreptului de proprietate personală și altor drepturi subiective ale cetățenilor, ca să nu mai vorbim de prejudiciile de ordin moral produse climatului social-civic sănătos, de muncă, disciplină și de legalitate, care caracterizează societatea noastră socialistă.

Conștiente de amploarea și gravitatea consecințelor criminalității, organele de ordine interioară, de procuratură și justiție românești, sub conducerea organizațiilor de partid, exercită un control permanent asupra criminalității, țin în frîu problemele criminalității ; ele întreprind cu pasiune, cu luciditate, cu

---

[4] GEORGE HOMOȘTEAN, *Traducerea în viață a hotărîrilor Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale a partidului, a indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, cu privire la apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, a ordinii și liniștii publice* — în „Revista română de drept" nr. 2/1983, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

inteligență, cu fermitate, cu spirit de răspundere partinică măsuri și acțiuni împotriva oricăror încălcări ale legalității socialiste, a oricăror manifestări susceptibile să lovească în interesele cetățenilor, ale societății, ale ordinei și liniștii publice, situînd pe primul plan activitatea de prevenire a criminalității. Controlul criminalității, opera de prevenire și combatere a acesteia este nemijlocit legată de cunoașterea științifică permanentă a problemelor acestui fenomen social care, implicînd sfera umanului este extrem de surprinzător și conține multe imponderabile. Una din premisele muncii de prevenire și combatere a criminalității desfășurate de organele de ordine interioară, de procuratură și justiție, de celelalte organe de stat, sub conducerea organizațiilor de partid — în strînsă conlucrare cu masele, o constituie cunoașterea stării, structurii și evoluției criminalității [5].

1.2. *Obiectivele măsurării statistice a stării, structurii și evoluției criminalității.* Este neîndoielnic că, pentru a cunoaște modul în care se înfățișează criminalitatea — starea — la un moment dat, pentru a explica compoziția — structura — și interrelațiile diverselor grupe sau categorii componente ale criminalității ca fenomen social, pentru a identifica volumul, mărimea, ritmul, formele și, mai ales, evoluția acestui fenomen — la nivel macrosocial, la scara întregii societăți — de la o etapă istorică la alta, este necesar să facem mai întîi apel la statistică. Analiza statistică a seriilor dinamice cronologice ale criminalității în țara noastră, în anii care au trecut de la victoria revoluției de eliberare națională și socială antiimperialistă și antifascistă din August 1944, își propune două obiective, și anume: a) pe de o parte, să determine și să examineze tendința fundamentală — esențială — a evoluției criminalității; b) pe de altă parte, să stabilească și să caracterizeze fluctuațiile sezoniere și incidentele ale acestui fenomen. Criminologia este chemată să dezvăluie cauzele care au determinat și condițiile care au întreținut atît direcția fundamentală de evoluție descrescîndă cît și, mai ales, sursele sociale ale oscilațiilor sezoniere ale criminalității.

---

[5] GEORGE HOMOȘTEAN, *Traducerea în viață...*, *op. cit.*, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.3. *Conceputul de „trend al criminalității"*. Potrivit expresiei adoptate pe plan internațional, a calcula trendul unui fenomen înseamnă a stabili tendința fundamentală, esențială a evoluției fenomenului pe o durată medie sau mai lungă de timp, prin efectuarea unor ajustări sau neteziri a seriilor statistice cronologice după anumite metode sau procedee : metoda de ajustare grafică, metoda mediei mobile, metoda celor mai mici patrate, metoda spectrală etc ; trendul criminalității poate fi definit, prin urmare, ca o *expresie statistică a liniei sau direcției fundamentale de mișcare a criminalității obținută prin ajustare sau, cu alte cuvinte, un mijloc de exprimare sintetică a dinamicii medii a criminalității* — o mărime medie dinamică care se înfățișează grafic fie ca o linie ascendentă sau descendentă, fie ca o curbă exponențială, parabolică sau hiperbolică ori chiar ca o orizontală.

Trendul criminalității reflectă, în ultimă instanță, interacțiunea dialectică dintre criminalitate și procesele social-economice care se petrec în perimetrul existenței și conștiinței sociale din societatea socialistă ; linia de tendință *descrescîndă* a criminalității în societatea socialistă românească ca și — în ultimii ani — reducerea numărului la unele genuri de infracțiuni sînt, în adevăr, determinate, în ultimă instanță, în mod esențial de dezvoltarea puternică a industriei, de progresul industriei în toate județele și, pe această bază, de profundele transformări revoluționare din structura socială a țării, de asigurarea creșterii continue a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Relația între procesele revoluționare din economie, din viața socială socialistă și din fizionomia moral cetățenească a oamenilor, pe de o parte, și direcția fundamentală de evoluție a criminalității (tendința de treptată scădere), de altă parte, este o relație, în ultimă analiză, *cauzală*.

Oscilațiile criminalității, de-a lungul trendului cu tendință de descreștere, cu alte cuvinte, fluctuațiile aleatorii ale criminalității, mai precis, creșterea vremelnică a numărului unor grupe de infracțiuni, fie la nivel macrosocial fie la nivelul unor unități administrativ-teritoriale — un proces real și posibil

---

[6] GEORGE HOMOȘTEAN, *Traducerea în viață...*, *op. cit.*, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și în viitor — reflectă disfuncții ale proceselor de integrare socială, de socializare, de cultură și educație etc., deci, au izvoare întîmplătoare care nu caracterizează în mod necesar sistemul social integral, dar care trebuie să fie analizate concret, în fiecare situație. În definitiv ce sînt oscilațiile criminalității?

1.4. *Conceptul de „oscilații ale criminalității".* Evoluția criminalității (desigur numai a criminalității descoperite de organele de ordine interioară), aidoma evoluției oricărui fenomen, se reflectă statistic și sub forma oscilațiilor (fluctuațiilor) sezoniere, de periodicitate scurtă și a oscilațiilor incidentale (ocazionale), de-a lungul trendului, variații ce se exprimă în coeficienți ce se calculează fie prin metoda rapoartelor la media generală, fie prin metoda rapoartelor la tendință [7]; oscilațiile criminalității sînt, într-un cuvînt, *fluctuații sezoniere și aleatorii* — de creștere, de pildă — *exprimate în coeficienți ce sînt calculați după metode statistice.* Oscilațiile sezoniere și incidentale ale criminalității, a căror interacțiune dă expresie dialecticii specifice raportului dintre necesar și întîmplător în viața socială, intervin ca urmare a acțiunii specifice a unor surse socio-umane și comportă o atentă analiză concretă — pe nivele și pe diverse planuri — a circumstanțelor sociale și umane care vremelnic le întreține.

1.5. *Semnificația cunoașterii trendului și oscilațiilor criminalității pentru organizarea și înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității.*

1.5.1. *Analiza rezultatelor calculelor de tendință,* ca și a oscilațiilor sezoniere și incidentale ale criminalității, în măsura în care ele exprimă cu claritate linia tipică de evoluție a criminalității, mișcarea reală a acesteia, prezintă deopotrivă un interes teoretic și practic: elaborarea și fundamentarea studiilor de prognoză în materie de criminalitate are șanse să aducă rezultate semnificative numai în măsura în care își asociază rezultatele calculelor de tendință și ale oscilațiilor sezoniere și întîmplătoare.

[7] În acest sens, COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU, *Statistica, op. cit.*, p. 303—306.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

1.5.2. În mod esențial, măsurile de politică penală — care, în țara noastră sînt asigurate prin acțiunea concertată a tuturor organelor de stat, a organizațiilor de masă și obștești [8] — și, în primul rînd, orice modificare a legislației penale și procesual penale se întemeiază, între altele, și pe nevoile consolidării liniei descrescînde de tendință și a corectării oscilațiilor sezoniere ale criminalității, a fluctuațiilor sale de-a lungul trendului, în fiecare etapă istorică de evoluție a societății.

În adevăr, opera de elaborare, organizare și înfăptuire a luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității în țara noastră, funcționalitatea și eficiența mecanismului politicii penale umaniste, științifice și realiste a partidului și statului nostru, implică ca o variabilă *esențială*, atenta analiză a stării, structurii și dinamicii criminalității, așa cum sînt ele reflectate în trendul și oscilațiile criminalității.

Deși indicatorii privind linia de tendință și fluctuațiile sezoniere ale criminalității sînt numai indicatori cantitativi, totuși, dacă sînt temeinic analizați, nu numai că reflectă veridic realitatea fenomenului criminalității, ci prefigurează și mișcarea, evoluția probabilă a criminalității, meandrele probabile ale curbei criminalității. De aceea, studiul stării, structurii și dinamicii criminalității — la nivel național și local — reprezintă o premisă obligatorie pentru elaborarea, aplicarea și perfecționarea „în marș" a programelor de măsuri de prevenire a criminalității, fiindcă prevenirea și combaterea criminalității este, dacă ne putem exprima astfel, o bătălie istorică „în marș".

Cercetarea criminologică întemeiată pe analiza statistică a criminalității în țara noastră este preocupată și tinde să dezvăluie conținutul, cauzele și condițiile unui anumit trend al criminalității, precum și conținutul, cauzele și condițiile oscilațiilor sezoniere ale acestui fenomen social; problemele existenței, ale evoluției, ale cauzelor și condițiilor care fac posibilă încă menținerea criminalității în societatea socialistă românească, ca și problemele strategiei și tacticii luptei contra criminalității sînt probleme ce comportă, prin excelență, expli-

[8] C. BULAI, *Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la orientările politicii penale în Republica Socialistă România*, *op. cit.*, p. 32.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cații și soluții dependente de realitățile istorice, social-economice și umane ale societății românești.

1.5.3. Nu e mai puțin adevărat că, problemele criminalității pe meridianul românesc au și o dimensiune *internațională*: de pildă, influențele agravării crizei economice mondiale a capitalismului contemporan se repercutează și se regăsesc, între altele, la ora actuală, și în menținerea criminalității în țara noastră. Adăugăm că, într-o lume interdependentă care se confruntă cu panaceul criminalității, România socialistă este atașată — în spiritul principiilor coexistenței pașnice — ideii concertării eforturilor sale de prevenire și combatere a criminalității cu eforturile altor state, îndeosebi socialiste, dar și cu eforturile celorlalte state ale lumii pentru prevenirea și combaterea criminalității cu consecințe transnaționale; este dispusă, pe de o parte, să examineze metode și tehnici de prevenire și combatere a criminalității aplicate pe alte meridiane ale lumii sau sugerate de organismele O.N.U., iar pe de altă parte, — în raport și în limitele convențiilor și tratatelor internaționale în care România este parte, — să contribuie efectiv prin inițiative, sugestii și măsuri practice social-economice, organizatorice, și de altă natură la prevenirea și combaterea criminalității *internaționale* (din care fac parte terorismul, traficul de ființe vii, traficul de stupefiante, traficul de monedă, contrabanda ș.a.). Cu toate acestea, dat fiind că rădăcinile criminalității sînt dependente în mod esențial și fundamental de realitățile social-istorice românești, problemele criminalității — inclusiv cele privind starea, structura și cursul criminalității care ne preocupă aici — sînt în mod decisiv *autohtone*.

Experiența altor state ale lumii, cu deosebire a statelor socialiste, privind metodele și procedeele *tehnice* de prevenire și combatere a criminalității, întemeiate pe analize longitudinale și transversale ale stării, structurii și dinamicii criminalității, constituie totuși un capital prețios care poate și trebuie să fie continuu apropiat — *decelat cu luciditate, în lumina intereselor statale românești*, — și integrat programelor de prevenire și combatere a criminalității.

1.5.4. *În mod special trebuie să subliniem interesul și valoarea cunoașterii stării, structurii și dinamicii criminalității*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pentru asigurarea eficienței muncii concrete, locale, din fiecare unitate administrativ-teritorială, de *individualizare corectă a măsurilor de prevenire și combatere a criminalității*, inclusiv și mai ales de individualizare a pedepselor și sancțiunilor educative aplicate celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni. În temeiul legii penale (art. 62 și 72 c. penal) orice pedeapsă ca și orice sancțiune sau măsură educativă trebuie să răspundă, între altele, nevoilor prevenirii criminalității, apărării cu fermitate a cuceririlor revoluționare ale poporului. Așa fiind, procesul de individualizare a sancțiunilor de drept penal încorporează informații și reflectă o anumită poziție a organelor de justiție și *în raport cu starea, structura și dinamica criminalității*, considerate la momentul aplicării pedepsei sau măsurilor educative. Să adăugăm că, sancțiunea penală — chiar o singură pedeapsă — aplicată, ipotetic, fără considerarea stării, structurii și dinamicii criminalității de la momentul pronunțării este, neîndoielnic, o sursă de frustrație și de stigmatizare, deservește într-un cuvînt opera de înfăptuire a justiției. Mai mult, soluțiile pronunțate, prin ipoteză, în disprețul acestui *parametru social* care este starea, structura și dinamica criminalității, chiar în pricinile de domeniul dreptului civil, al dreptului muncii, al dreptului familiei (îndeosebi în procesele de divorț, în care sînt implicate și interesele minorilor) ș.a., pot să aibă, în funcție de circumstanțele concrete, efecte nefaste asupra vieții sociale fiindcă reverberațiile unei soluții judiciare și ecourile acesteia se resimt în conștiința socială o îndelungată perioadă de timp, pot întreține în conștiința labilă a unor indivizi sentimente sau mentalități retrograde.

1.5.5. Operațiunea de informare asupra stării, structurii și dinamicii criminalității, examenul atent al datelor privind tendința și oscilațiile sezoniere ale acestui fenomen sînt mai lesne de efectuat de către organele de ordine interioară, de procuratură și de justiție, ai căror lucrători au acces la datele secrete privind criminalitatea. Dar publicul larg în ce măsură poate fi informat cu privire la starea, structura și dinamica criminalității, spre a-l putea cointeresa în a conlucra strîns cu organele de ordine interioară și de justiție pentru prevenirea și combaterea criminalității ?

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

De principiu, asigurarea secretului datelor privind criminalitatea servește într-o bună măsură opera de prevenire și combatere a acestui fenomen.

Așa fiind, datele esențiale privind rata, curba, oscilațiile criminalității, pot și trebuie să rămînă secrete, din considerente precumpănitoare care interesează politica penală și securitatea statului ; secretul dinamicii criminalității constituie, în adevăr, o armă de apărare în mîna statului — care reprezintă puterea supremă în societatea noastră socialistă —, o armă cu care surprinde pe cei care au comis infracțiuni și nu au fost încă descoperiți, un instrument, în mod esențial, eficace pentru modelarea strategiei și pentru stabilirea direcțiilor concrete de fiecare moment ale acțiunilor de prevenire și combatere a criminalității. Nu e mai puțin adevărat că, oamenii muncii prin eforturile cărora se asigură întreaga luptă pentru prevenirea și combaterea criminalității au dreptul să fie informați de tot ce nu este obligatoriu să rămînă secret asupra criminalității; o atare informare menține și mobilizează moralul populației la un nivel capabil să manifeste un spirit de autoprevenire și mai ales să afecteze o parte a energiilor lor operei de înfăptuire a măsurilor de prevenire și combatere a criminalității. Măiestria organelor de stat de ordine interioară, de procuratură și de justiție — depozitare ale băncii de date privind criminalitatea — stă în a da satisfacție cu măsură deopotrivă dreptului inalienabil al statului de a păstra secret tot ce este obligatoriu să nu fie divulgat despre criminalitate precum și dreptului oamenilor muncii de a fi informați asupra criminalității ; conlucrarea organelor de stat de ordine interioară și de justiție cu masele populare în vederea sporirii eficienței activităților de prevenire și combatere a criminalității și a oricăror încălcări ale legalității socialiste — cerință esențială a activității organelor Ministerului de Interne, procuraturii și justiției, subliniată de secretarul general al partidului în expunerea la plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 [9] trece neîndoielnic și printr-un proces de lucidă informare reciprocă, pentru că oamenii muncii sînt detectorii cei mai sensibili ai surselor sociale și

[9] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, Editura politică, București, 1984, p. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

individuale ale criminalității și ei învață cu mult mai temeinic lecția prevenirii și combaterii criminalității, dacă știu alfabetul dimensiunilor reale contemporane ale criminalității.

SECȚIUNEA A II-A

Sinteze cu privire la tendința esențială și oscilațiile sezoniere și incidentale ale criminalității din țara noastră

2.1. *Tendința legică de restrângere a sferei de manifestare și de îngustare a bazei sociale a criminalității*

2.1.1. Spre deosebire de *societatea capitalistă* — unde criminalitatea cunoaște o mișcare ciclică, un trend cu o linie ascendentă, de o amplitudine constantă, crescătoare în timp, ca o consecință în ultimă analiză a sistemului social integral, ascuțirii contradicțiilor capitalismului monopolist de stat, accentuării crizei economice mondiale și, drept urmare, a crizei politice, social-morale a societății capitaliste — în țara noastră, odată cu actul istoric de la 23 August 1944, a fost inaugurată o perioadă istorică în care criminalitatea, ca și alte încălcări ale legii se caracterizează printr-o tendință esențială de scădere treptată, de recul[10].

2.1.2. *Linia de tendință decisiv coborîtoare a criminalității*, care apare în mod pregnant în seriile dinamice cronologice de date statistice, reprezintă o reflectare a procesului neîntrerupt al progresului socialist al patriei, al făuririi civilizației socialiste — o manifestare a realizărilor epocale pe care poporul român le-a obținut, sub conducerea Partidului Comunist Român, în dezvoltarea generală a țării, în anii revoluției și construcției socialiste. Așa cum a subliniat secretarul general al partidului în magistrala expunere la plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 1—2 iunie 1982, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis calea înfăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste și trecerii la construcția

[10] C. BULAI, *Premise, op. cit.*, p. 388 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

socialismului, a asigurat condițiile necesare marilor transformări revoluționare [11]. Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a inaugurat premisele obiective și a creat condițiile înfăptuirii *procesului de anihilare a cauzelor și condițiilor criminalității moștenite de la vechea orînduire*. Într-o perioadă istorică scurtă, consecutivă înfăptuirii actului istoric de la 23 August 1944, în care România a parcurs mai multe etape istorice și a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate s-au petrecut uriașe transformări revoluționare, structurale în viața materială și spirituală a societății românești, ca și în psihologia și fizionomia morală a oamenilor, în conștiința juridică a membrilor societății.

Orînduirea socialistă din țara noastră a asigurat și perfecționează continuu cadrul obiectiv al înfăptuirii procesului anihilării, într-un interval istoric scurt, a cauzelor și condițiilor economico-sociale ale criminalității, moștenite de la regimul burghezo-moșieresc ; orînduirea socialistă a creat, de asemenea, condițiile metamorfozei criminalității dintr-un fenomen social cronic, de o amplitudine constantă, intrinsec și legic determinat, în ultimă instanță, de structura economică și climatul social din România burghezo-moșierească, într-un fenomen social *periferic*, care cunoaște un volum și o rată medie aflate într-un *proces legic de treptată descreștere* [12] ; orînduirea socialistă a creat și consolidează, totodată, premisele obiective ale procesului de *reducere treptată a bazei sociale a criminalității*.

2.1.3. Deopotrivă procesul anihilării cauzelor și condițiilor criminalității — reflectat, în expresie statistică, într-o tendință esențialmente descrescîndă a nivelului și ratei medii anuale a criminalității — ca și procesul de reducere treptată a bazei sociale a criminalității s-au petrecut în țara noastră într-o epocă de mari transformări revoluționare, în condițiile în care

---

[11] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual, al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, Editura politică, București, 1982, p. 17.

[12] În acest sens, C. BULAI — *V. I. Lenin despre fenomenul criminalității și despre politica penală a statului socialist* — în „Revista română de drept" nr. 5/1970, p. 57 ; în același sens, a se vedea, ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a R. S. România* — în „Revista română de drept", nr. 4/1983 p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

— astfel cum a remarcat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în magistrala expunere de la începutul lunii iunie 1982 — „au fost lichidate, pentru totdeauna, proprietatea capitalistă-moșierească asupra mijloacelor de producție, exploatarea și asuprirea de clasă, s-a realizat o economie socialistă unitară în industrie și agricultură, bazată pe proprietatea comună a oamenilor muncii, ca proprietate a întregului popor, și pe proprietatea cooperatistă asupra mijloacelor de producție, s-a asigurat înfăptuirea principiului socialist de repartiție a produsului social și venitului național în conformitate cu principiile eticii și echității noii orînduiri“ [13].

2.1.4. În condițiile realităților românești, nici depresiunea treptată a criminalității, nici reducerea treptată a bazei sociale a criminalității nu ar fi fost posibile fără dezvoltarea puternică a industriei socialiste, fără amplasarea forțelor de producție și progresul industriei în toate județele ; acesta constituie factorul *esențial, decisiv, care*, determinînd progresele înfăptuite în făurirea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, victoria socialismului, trecerea la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, a asigurat, totodată, și procesul legic al anihilării cauzelor și condițiilor criminalității, proces marcat semnificativ prin *descreșterea treptată a criminalității și îngustarea bazei sale sociale*.

2.1.5. În perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — cea mai fertilă în înfăptuiri din istoria patriei, de cînd la conducerea partidului și statului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu — realizîndu-se o dezvoltare puternică a forțelor de producție, a bazei tehnico-materiale a societății, prin eforturile susținute ale întregului popor s-au creat condițiile materiale și spirituale ale înfăptuirii unei strategii realiste și științifice și a unei practici dinamice și suple, calitativ superioare, de prevenire și combatere a criminalității. Ca rezultat al înfăptuirii Programului de dezvoltare economico-socială a țării, al aplicării consecvente a strategiei generale a edificării socialismului în țara noastră, a cărui esență o constituie con-

[13] NICOLAE CEAUȘESCU *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, Editura politică, București, 1982, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, în ultimii 18 ani, în țara noastră trendul criminalității reflectă o cotitură semnificativă, astfel că volumul, ritmul și baza socială a criminalității denotă în ansamblu — desigur nu într-o formă mecanică și lineară — *un proces legic de sensibilă reducere*. Într-adevăr, potrivit calculelor statistice, valoarea indicelui de criminalitate — expresia statistică a numărului de condamnați definitiv raportat la 100000 de locuitori — *a scăzut în anul 1980 la aproape jumătate față de 1965* [14], ceea ce situează România printre țările cu cel mai redus indice de criminalitate din Europa.

2.2. *Sinteze privind volumul și frecvența criminalității, pe categorii de infracțiuni de drept comun.*

2.2.1. *În ultimii ani — pe fondul creșterii nivelului de conștiință și responsabilitate al cetățenilor*, pe de o parte, și al sporirii acțiunilor și măsurilor preventive întreprinse de organele de stat, în strînsă conlucrare cu masele — *volumul și ritmul unor categorii de infracțiuni s-a redus*. Este cazul, spre pildă, al unor grupe din categoria de infracțiuni de indisciplină socială, cum sînt infracțiuni *contra autorității (ultrajul, ofensa adusă* autorității, uzurparea de calități oficiale, ruperea de sigilii și altele), infracțiuni *contra siguranței circulației pe căile ferate săvîrșite de personalul muncitor al căilor ferate* (cu deosebire cele prevăzute în art. 273—276 c.p.) ș.a.

Cu toate acestea, volumul criminalității este încă, din păcate, mare, mai ales avînd în vedere exigențele orînduirii noastre socialiste.

2.2.2. Analiza stării și dinamicii criminalității la ora actuală pune în lumină adevărul că infracțiunile cu consecințe patrimoniale, mai precis, infracțiunile ce produc pagube proprietății sociale socialiste și proprietății personale, indiferent de sediul lor de incriminare și sancționare, au ponderea cea mai mare și ritmul de evoluție cel mai ridicat în cadrul compoziției și dinamicii criminalității ; infracțiunile contra persoanei nu depășesc un sfert din volumul general al criminalității, iar în cazul

[14] În acest sens, JUSTIN IONESCU, GHEORGHE RĂDULESCU, ERACLE TRESTIANU — *Unele concluzii cu privire la dinamica fenomenului infracțional în Republica Socialistă România, op. cit.*, p. 462.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

masei faptelor penale săvîrșite contra persoanei, infracțiunile de mai redusă gravitate (infracțiunile de lovire, vătămare corporală din culpă, amenințare ș.a.) dețin locul *precumpănitor* în raport cu infracțiunile de violență cu consecințe grave (omor, omor calificat, omor deosebit de grav, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, uciderea din culpă, pruncuciderea și altele) ; în fine, infracțiunile de parazitism social au ponderea cea mai mică, cu toate că în cadrul acestei categorii criminologice de infracțiuni faptele penale, cum sînt specula (inclusiv cu obiecte de proveniență străină), traficul cu mijloace de plată străine, traficul de metale și pietre prețioase și semiprețioase, contrabanda și altele, asemenea fapte penale, continuă să aibă o oarecare frecvență în ultimii ani alături de infracțiunile „clasice" de parazitism, de pildă, prostituția, care este și cea mai veche din îndeletnicirile unor ființe umane pe cît de fragile pe atît de moralmente decăzute.

2.3. *Oscilații sezoniere și incidentale ale criminalității.*

2.3.1. *Trebuie să adăugăm că, rata* descrescîndă a criminalității la nivel macrosocial nu a exclus anumite abateri și nu exclude în viitorul posibil chiar oscilații de creștere a unor categorii, grupe (subgrupe) ale criminalității, la scara unor anumite unități administrativ-teritoriale. În adevăr, potrivit estimărilor statistice, indicele de criminalitate s-a menținut la un nivel ridicat, în ultimii ani, în județele Constanța, Galați, Harghita, Mehedinți, Sibiu, Timiș și municipiul București, prezentînd o fluctuație sezonieră și aleatorie de creștere în alte județe, și anume : Bistrița-Năsăud, Brăila, Brașov, Cluj, Dîmbovița, Iași și Satu-Mare.

2.3.2. Oscilațiile sezoniere și aleatorii ale criminalității, deși nu infirmă, întru nimic, direcția fundamentală descrescîndă a acestui fenomen la scara întregii societăți, implică, totuși, analiza permanentă a surselor socio-umane care au influențat esențial atare fluctuații, la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale, decelarea repercursiunilor surselor socio-umane asupra schimbărilor în structura și dinamica criminalității, în vederea restrîngerii și anihilării influențelor nocive ale fiecărei surse socio-umane asupra nivelului și tendinței pe plan terito-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rial a criminalității. Teoria indicilor [15] este, credem, de un real folos în măsurarea statistică a influențelor pe care diverse surse socio-umane — care au acționat în plan teritorial — au exercitat-o asupra indicelui de criminalitate, precum și în determinarea priorităților în munca concretă de neutralizare și anihilare a surselor susceptibile să întrețină fluctuații de creștere, chiar sezonieră ,a indicelui de criminalitate la nivelul unor unități administrativ-teritoriale...

2.3.2. Oscilațiile de creștere a criminalității de-a lungul trendului cu o tendință, repetăm, esențialmente descrescîndă, reprezintă *momente de discontinuitate* care nu sînt nici necesare, nici imposibile. Trebuie să adăugăm că oscilațiile sezoniere și aleatorii ale criminalității nu sînt nici lineare, nici unidimensionale : ele variază pe categorii (grupe, subgrupe) de infracțiuni, precum și pe categorii de infractori (în funcție de vîrstă, sex etc.) ; acest proces sinuos al evoluției oscilațiilor criminalității se regăsește în grade și nivele diferite deopotrivă la scara întregii societăți și în fiecare unitate administrativ-teritorială, unde prezintă o coloratură „locală".

De bună seamă, analiza și acțiunile de contracarare a oscilațiilor sezoniere și aleatorii de creștere a criminalității la unele categorii sau grupe de infracțiuni în cadrul unor anumite unități administrativ-teritoriale, trebuie să se facă diferențiat.

2.3.3. În principiu, explicația originii fluctuațiilor vremelnice și aleatorii de creștere a criminalității trebuie căutată în *om* și în afara lui ; în *om*, fiindcă premisa *fundamentală* a oscilațiilor de creștere a criminalității o constituie gradul scăzut de socializare, trăsăturile negative psiho-sociale, *caracteriale* [16] ale unor indivizi, știut fiind că deformările psiho-morale (concepțiile, mentalitățile, moravurile etc. retrograde) reprezintă un proces care se manifestă stohastic, diferit, pentru că, conștiința și voința conțin, prin definiție, nivele diferite de adecvare la realitățile socio-culturale, economice etc. ale societății socialiste ; și în *afara omului*, în curentul lumii socialiste românești de azi, dacă ne putem astfel exprima — referindu-ne la maxima

---

[15] A se vedea, COSTACHE MOINEAGU, ION NEGURĂ, VENIAMIN URSEANU, *op. cit.*, p. 276 și urm.

[16] A se vedea, ȘTEFAN ZISULESCU, *Caracterul*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978, p. 29 ; 126—143.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lui Goethe care spunea că „talentul se formează în liniște pe cînd caracterul în curentul lumii" — mai precis, în unele disfuncții ale proceselor de socializare, de integrare socială și de control social, ale proceselor de cultură și educație cu deosebire, care *întreține într-un mod inedit premisele subiective ale oscilațiilor de creștere a criminalității* întrucît *comportă grade diferite* de manifestare în diverse unități administrativ-teritoriale.

2.3.4. Pînă la urmă, oscilațiile sezoniere și aleatorii de creștere a criminalității izvorăsc din interacțiunea unor surse individuale și sociale, interacțiune ce se află supusă *legii complexității și diversificării crescînde* a raporturilor dintre necesar și întîmplător, dintre obiectiv și subiectiv.

Progresul social aduce, în adevăr, cu sine și „complicarea crescîndă a relației necesar-întîmplător, obiectiv-subiectiv, spontan-conștient, înțelegerea faptului că fiecare colectivitate se implică în sistem, cu propria conștiință și voință (de nivele diferite de adecvare) constituind factori de reciprocă influențare, deci izvoare de aspecte întîmplătoare și necesare și de modificare a relației necesar-întîmplător, diferențiate după forța de înrîurire pe care acești factori o au asupra sistemului social global" [17].

2.4. *Sinteze privind distribuția criminalității în raport cu situația participanților (autori, instigatori și complici) în sensul art. 23 și urm., c. penal.*

2.4.1. După datele pe care le deținem, la finele lunii decembrie 1980, structura participanților la comiterea de infracțiuni (autori instigatori și complici), comparată cu ansamblul populației de aceiași vîrstă, (susceptibilă să atragă răspunderea penală) în țara noastră se prezintă, în procente, în felul următor :

	Total	minori (14—17 ani)	tineri (18—20 ani)	adulți (peste 21 ani)
— Total populație cu vîrsta susceptibilă a atrage răspundere penală	100 %	6,78	5,92	87,30
— infractori	100 %	3,43	9,26	87,31

[17] CĂLINA MARE, *Materialism dialectic, op. cit.*, p. 213—214.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În consens cu analiștii și experții în materie de statistică judiciară [18], trebuie să observăm că, în vreme ce grupa adulților de peste 21 ani prezintă o pondere *sensibil identică* (87%) deopotrivă în ansamblul general al infractorilor și în ansamblul populației de vîrstă susceptibilă să atragă răspunderea penală, dimpotrivă ponderea minorilor infractori (3,43%) este *sensibil* mai redusă, la aproape jumătate, în raport cu ansamblul populației de minori care ating vîrsta răspunderii penale.

Ce rezultă din această distribuție pe vîrste a criminalității?

Dacă privim lucrurile în față, dincolo de rezistența unor prejudecăți, va trebui să conchidem că, problema prevenirii și combaterii criminalității *adulților* are — în contextul principiului prevenirii *permanente* a criminalității — o *identitate proprie*; ea este inseparabil legată de educația permanentă și dezvoltarea culturală a adulților ce necesită, prin definiție, metode și tehnici specifice, [19] adică, pînă la urmă, o pedagogie *mai diversificată și mai îndrăzneață decît cea a școlii*, cu alte cuvinte, solicită participarea în continuare mai susținută a școlii, a cadrelor didactice, a organizațiilor de masă și obștești, a presei și radioteleviziunii, la *educația nonșcolară a adulților*...

2.4.2. Chiar dacă, deocamdată, lăsăm la o parte problemele delincvenței juvenile, nu putem să nu remarcăm, tot în consens cu analiștii și experții în materie de statistică judiciară [20], la grupa de vîrstă a tinerilor este vădită o frecvență relativ ridicată a unor categorii de infracțiuni, cum sînt infracțiunile contra proprietății sociale socialiste și contra proprietății personale și, apoi, infracțiunile de violență și altele.

Dar și problema delincvenței juvenile își are identitatea sa; de aceea, o vom examina în alt context...

2.4.3. În aria problemelor stării, structurii și evoluției criminalității există un set de probleme care nu trebuie să-și piardă identitatea proprie — sînt problemele *delincvenței fe-*

---

[18] JUSTIN IONESCU, GHEORGHE RĂDULESCU, ERACLE TRESTIANU, *Unele concluzii...*, *op. cit.*, p. 463.

[19] A se vedea, JEAN THOMAS, *Marile probleme ale educației în lume*, Editura didactică și pedagogică, București, 1977, p. 64—84.

[20] A se vedea, JUSTIN IONESCU, GHEORGHE RĂDULESCU, ERACLE TRESTIANU, *op. cit.*, p. 463.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

minine ; ele necesită, desigur, o abordare *diversificată*, solicitînd structuri organizatorice și practice de prevenire și combatere *diferențiate* — poate chiar și programe, sau, în orice caz, preocupări diversificate în programele teritoriale de prevenire, în funcție de structura și metamorfozele care se produc în cadrul delincvenței feminine *adulte*, față de delincvența *juvenilă* feminină.

Mai întîi, notăm că, delincvența feminină a cunoscut în toți anii construcției socialiste și cunoaște — cu deosebire în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — un *proces de treptată scădere într-un ritm sensibil mai accentuat decît criminalitatea masculină*. O atare linie de tendință își găsește expresia în faptul că, rata medie anuală a delincvenței feminine (indicele delincvenței calculat la 100000 de persoane de sex feminin care au împlinit vîrsta susceptibilă să atragă răspunderea penală) *s-a redus în ultimii ani la mai mult de jumătate* față de anul 1965.

Este cu atît mai semnificativă o atare evoluție cu cît procesul reducerii sensibile a delincvenței feminine s-a petrecut în țara noastră în condițiile în care, în ultimii 18 ani au avut loc schimbări fundamentale și în fizionomia moral-socială a femeilor, acestea asumîndu-și în număr din ce în ce mai mare roluri și răspunderi sociale din ce în ce mai ridicate, femeile contribuind într-o măsură sporită la făurirea și întreținerea climatului civic general sănătos, care caracterizează orînduirea noastră socialistă. În comparație cu delincvența feminină din alte țări, evoluția acestui fenomen relevă că România se situează în grupul țărilor cu *cea mai scăzută rată medie anuală a delincvenței feminine*.

Cu toate acestea, în ultimii ani, în anumite unități administrativ-teritoriale, mai ales în municipiul București, se observă o oscilație de creștere a volumului delincvenței feminine *juvenile*, în special la unele categorii de infracțiuni, cum sînt, spre pildă, infracțiunile contra proprietății sociale socialiste, proprietății personale și chiar o participare *sporadică* dar semnificativă la comiterea în grup a unor infracțiuni de violență ș.a.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Sinteze cu privire la starea, structura și evoluția delincvenței juvenile.

3.1. *Considerații preliminare.*

3.1.1. *În țara noastră,* creșterea și educarea tineretului constituie o preocupare permanentă a partidului și statului, reflectată deopotrivă în asigurarea condițiilor materiale și spirituale cît și în perfecționarea continuă a cadrului legislativ care garantează manifestarea plenară și înflorirea personalității, inclusiv a minorilor și tinerilor.

În acest context se înscrie un ansamblu de măsuri cu caracter economic și social, cum sînt cele privind ridicarea continuă a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc, perfecționarea sistemului de învățămînt, dezvoltarea rețelei medico-sanitare, extinderea instituțiilor de ocrotire socială și altele.

3.1.2. Legislația țării noastre — expresie a umanismului socialist, a democrației muncitorești, revoluționare — reflectă grija permanentă a partidului și statului pentru apărarea intereselor minorilor și tinerilor. Este suficient să menționăm că, legea fundamentală a țării noastre, Constituția, consacră principiile ocrotirii copilului și oferă cadrul legislativ care asigură condițiile necesare dezvoltării armonioase a aptitudinilor fizice și intelectuale ale minorilor și tinerilor, a personalității acestora.

În aplicarea acestor principii, codul familiei reglementează cuprinzător ocrotirea părintească, obligația de întreținere a minorului, tutela, înfierea și altele.

Ocrotirea sănătății minorilor și a tinerilor este reglementată prin acte normative, care prevăd gratuitatea medicamentelor și tratamentul în instituțiile sanitare pentru copii pînă la o anumită vîrstă, trimiterea acestora în stațiunile balneo-climaterice, asistența medicală a studenților etc.

Dreptul la învățătură este, de asemenea asigurat, toți tinerii — indiferent de naționalitate — avînd acces la toate formele de învățămînt și educație organizate în țara noastră.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Legislația muncii cuprinde, de asemenea, dispoziții speciale cu privire la dreptul la muncă pentru cei care au împlinit vîrsta de 14 ani, dreptul la retribuire, la odihnă, precum și măsurile necesare referitoare la protecția muncii.

Sistemul social socialist românesc, progresul socialist al patriei, realizările istorice obținute de poporul român în anii construcției socialiste, sub conducerea partidului, au determinat formarea unui tineret viguros, angajat plenar, împreună cu întregul popor, la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

3.1.3. Pe fondul general al creșterii nivelului de conștiință și de responsabilitate al cetățenilor, inclusiv al tinerilor cetățeni, delincvența juvenilă — înțeleasă ca ansamblul faptelor prevăzute de legea penală săvîrșite (în sensul art. 144 c. penal) de minorii care au răspundere penală și de tinerii între 18—26 ani — ni se înfățișează ca un fenomen *marcinal*, care nu caracterizează profilul moral-cetățenesc *esențialmente sănătos al tinerei generații.*

3.2. *Starea, structura și dinamica delincvenței juvenile, la nivel macrosocial, în ultimii ani.*

3.2.1. De bună seamă că problemele delincvenței juvenile au o *identitate proprie*. Dacă ne referim la problemele stării, structurii și evoluției delincvenței juvenile nu putem să nu remarcăm că ele au, înainte de toate, o latură *comună* cu fenomenul criminalității în ansamblu. În adevăr, delincvența juvenilă fiind numai un *fragment* al criminalității, o componentă cu o identitate proprie — dar numai o componentă — evoluția sinuoasă a delincvenței juvenile, mai exact, unele oscilații de creștere, nu infirmă întru nimic linia de tendință — *esențială descrescîndă a criminalității, în ansamblul său, în țara noastră*, deoarece acțiunea premiselor obiective și subiective care determină în societatea socialistă românească tendința *decisivă* de recul, de restrîngere treptată a sferei de manifestare și de îngustare a bazei sociale a criminalității, înfățișează un caracter *legic*.

În consecință, dacă este cert ca în viitorul previzibil, sub acțiunea legilor și a realităților progresului socialist neîntrerupt

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

al existenței sociale și conștiinței sociale din societatea noastră, sindromul de creștere a delincvenței juvenile înregistrat în ultimii ani, va fi anihilat, tot așa de sigur este că, în fața acestui sindrom, controlul delincvenței juvenile impune structuri, practici și intervenții sociale *speciale* care reclamă, în continuare, eforturi preventive *susținute*, deopotrivă ale organelor de ordine internă, de procuratură și justiție dar și a tuturor factorilor educativi, cu deosebire ale *școlii și ale organizațiilor de tineret*, ale celorlalte organizații de masă și obștești, ale presei și radioteleviziunii ș.a. În cele din urmă, problemele delincvenței juvenile aparțin unui front *aparte* al luptei contra criminalității care necesită *programe speciale* adecvate pentru prevenirea și combaterea delincvenței juvenile.

3.2.2. În ultimii ani, starea delincvenței juvenile — considerată la nivel macrosocial, în contextul ansamblului criminalității și a masei (statistice) de participanți — se prezintă, în procente, astfel :

	1975	*1976*	*1977*	*1978*	*1979*	*1981*
— infracțiuni înregistrate — total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
— infracțiuni la care au participat minori (14—18 ani)	4,73	4,66	3,77	6,08	2,99	4,44
— infracțiuni la care au participat tineri (18—26 ani)	25,14	25,90	24,80	28,58	27,82	26,22
II						
— participanți la comiterea de infracțiuni (total)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
— minori (14—18 ani)	5,03	4,63	3,68	4,84	6,50	3,43
— tineri (18—26 ani) din care :	29,69	31,05	9,99	10,57	31,15	23,37
— elevi %	2,82	2,66	1,99	2,39	2,37	2,50
— studenți %	0,32	0,3	0,18	0,26	0,32	0,26

Analiza datelor statistice reflectă o evoluție sinuoasă a delincvenței juvenile, un proces care atrage atenția asupra faptului că, în ultimii ani, în raport de starea criminalității, asis-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăm la existența unui fenomen cu un indice statistic relativ ridicat la infracțiunile comise de minori și tineri, cît și a participanților aparținînd acestei grupe de vîrstă. Un atare proces, cu oscilații sezoniere de creștere, menține în actualitate sarcina specială a intensificării preocupărilor tuturor factorilor educaționali pe linia anihilării și diminuării continue, pînă la eradicarea completă atît a cauzelor care generează, cît și a circumstanțelor ce înlesnesc sau favorizează delincvența juvenilă.

3.2.3. *Analiza stării, structurii și dinamicii delincvenței juvenile* pe grupe de infracțiuni reflectă că, unii minori și tineri încă manifestă o participare destul de activă la săvîrșirea unor fapte penale dintre care unele cu un grad ridicat de pericol social. Avem în vedere, în primul rînd, participarea lor la infracțiuni comise prin violență, cum sînt tîlhăriile în dauna avutului personal și a celui obștesc, violurile, loviriile cauzatoare de moarte și, în bună măsură, omorurile ș.a.

3.2.4. În mod special se detașează infracțiunile de tîlhărie, din totalul cărora cele săvîrșite de minori reprezintă un procent de 12,88% iar cele comise de tineri — 65,43% (total 78,31%).

În ceea ce privește procentul participanților aparținînd celor două categorii de vîrstă la săvîrșirea tîlhăriilor — din totalul persoanelor învinuite pentru săvîrșirea acestor infracțiuni — la minori se relevă a fi de 12,49%, iar la tineri — 57,19% (total 69,68%).

Din analiza raportului dintre procentul învinuiților și cel al infracțiunilor de tîlhărie, rezultă că o parte din ele au fost săvîrșite de grupuri de infractori (78,31%).
69,38%

O altă grupă de infracțiuni la care unii minori și tineri au avut și au încă o participare activă o constituie violurile : 9,51% ponderea infracțiunilor comise de minori și 60,98% a celor comise de tineri (total — 70,49%). O atare situație este reflectată și de procentul participanților în totalul persoanelor învinuite : respectiv 11,16% minori și 61,11% tineri (total 72,27%). Să adăugăm că grupa infracțiunilor de loviri și vătămări cauzatoare de moarte ocupă, de asemenea, o pondere mare în categoria infracțiunilor cu grad de pericol social ridi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cat comise de minori și mai ales de tineri 8,98% — comise de minori și 57,08% comise de tineri (66,06%), iar în ceea ce privește procentul participanților, acesta este de 11,16 — minori și 61,05% — tineri (72,21%).

Deși într-o proporție mai redusă, față de grupele de infracțiuni sus-menționate se constată, totuși, participarea unor minori și, cu deosebire a unor tineri, la săvîrșirea infracțiunii de omor și tentativă de omor : 2,80% cele săvîrșite de minori și 30,34% — de tineri (33,14% din totalul infracțiunilor de omor și tentativă înregistrate).

3.2.5. În ceea ce privește infracțiunile de parazitism social considerăm că ponderea și indicele de participare a minorilor și tinerilor la comiterea unor atare infracțiuni sînt mai reduse decît în cazul infracțiunilor de violență. Volumul și ritmul de evoluție ale delincvenței juvenile de parazitism social nu sînt într-atît de neglijabile.

De pildă, infracțiunile de prostituție și proxenetism comise de unii minori și tineri, reprezintă încă 62,31% din totalul infracțiunilor de acest gen (8,14% — la minori, 54,17% — la tineri), iar participanții la comiterea lor reprezintă 69,18% din totalul autorilor, instigatorilor și complicilor care săvîrșesc atare infracțiuni (10,59% minori, 8,59% tineri).

După cum rezultă din datele statistice de care dispunem, un esantion relativ numeros de minori și tineri participă încă și la săvîrșirea infracțiunilor de vagabondaj și cerșetorie, a celor privind regimul mijloacelor de plată străine, metalelor și pietrelor prețioase, precum și, într-o proporție mai redusă, la infracțiunea de speculă. Dintre acestea, reține atenția implicarea destul de accentuată a unor minori și mai ales a unor tineri la săvîrșirea infracțiunilor privind regimul mijloacelor de plată străine și regimul metalelor și pietrelor prețioase și semiprețioase. Este un proces care comportă o dinamică *cu totul particulară*.

Bunăoară, dacă în anul 1975 ponderea unor atare infracțiuni comise de tineri reprezintă 21,82% — în totalul infracțiunilor de acest gen — în anul 1979 ea constituie 95,72%; astfel de infracțiuni comise de minori reprezentau o pondere de numai 1,33%, în 1975 și de numai 4,28% în 1979. Un atare proces se petrece și în ce privește sfera participanților minori

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și tineri raportată la ansamblul masei statistice a persoanelor învinuite de săvîrșirea acestor infracțiuni ; la minori s-a extins sfera participanților de la 0,16% în 1975 la 5,75% în anul 1979 iar la tineri această sferă se relevă a fi ceva mai sensibil accentuată : de la 25,86% în 1975, la 93,26% în 1979.

Este semnificativă în această privință, mai mult decît în cazul altor grupe de infracțiuni, o relativă intensitate a participării la săvîrșirea unor asemenea fapte antisociale a elevilor și studenților ; astfel, ponderea elevilor învinuiți de comiterea unor atare infracțiuni de parazitism social a evoluat de la 3,32% în 1975 la 5,48% în 1979, iar cea a studenților de la 2,35% la 6,96%, în același interval, și procesul continuă încă la ora actuală.

3.3. *Care este explicația fluctuațiilor sezoniere și incidentale de creștere ale delincvenței juvenile ?*

3.3.1. Starea și structura specifice delincvenței juvenile — cu osebire împrejurarea dinamicii aparte, mai ridicată în ultimii ani, a unor categorii sau grupe de infracțiuni cum sînt cele ce produc pagube patrimoniului obștesc, cele care produc pagube proprietății personale și cele de violență etc., comise de tineri — ca și oscilațiile de relativă amplificare a sferei participanților minori și tineri, își află explicația, în ultimă analiză, în dialectica componentelor interacțiunii care generează și favorizează delincvența juvenilă în țara noastră : sursele social-economice generale și *inițiale* supraviețuind din vechea orînduire, determină în ultimă instanță, menținerea și cursul sinuos al delincvenței juvenile; ele se manifestă *într-un mod specific, inedit,* în cîmpul relațiilor sociale care implică comportamente ale minorilor și tinerilor și interacționează dialectic cu o rețea *contemporană* de stări, situații și circumstanțe sociale și individuale care întrețin delincvența juvenilă.

Referindu-ne la această din urmă rețea de surse sociale și individuale, trebuie să constatăm că starea, structura și oscilațiile sezoniere ale cursului delincvenței juvenile — ca și însăși existența acestui fenomen — sînt legate *nemijlocit și decisiv de structura psiho-morală, de carențele de natură afectivă, îndeosebi caracterială,* ale unor minori și tineri ; în același timp, ele depind într-o anumită măsură și de persistența și

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gradul unor disfuncții ale proceselor contradictorii de socializare, de integrare și control social, de educație și cultură ; mai precis, delincvența juvenilă este întreținută și de : *destructurarea unor familii*, adică de carențele educaționale ale unor familii dezorganizate sau caracterizate prin lipsa legăturilor afective dintre părinți sau dintre părinți și copii ș.a. ; *anturajele* subculturale pe care le frecventează unii minori și tineri debusolați; *contactele lipsite de autocontrol riguros cu unele elemente străine; carențele educaționale din activitatea unor educatori din unele instituții de învățământ și cultură* și chiar din unele micromedii de muncă, care întrețin vremelnic și *dificultăți de acomodare* a unor tineri, în condițiile migrației din mediul rural în cel urban s.a. [21].

În fine, notăm că starea, structura și oscilațiile de creștere ale delincvenței juvenile în țara noastră s-au ivit în împrejurările în care, pe plan internațional, s-au agravat contradicțiile sistemului capitalist, s-a accentuat criza economică a capitalismului ca și fenomenele de criză morală, politică și altele, care au adus cu sine creșterea *sistematică* spectaculoasă a delincvenței juvenile în statele sistemului mondial capitalist; atare circumstanțe internaționale din ultimii ani nu au rămas fără ecou în conștiința debuloasă a unor minori și tineri; dimpotrivă, o astfel de situație internațională *a sporit șansele* ca, conștiința labilă, deformată, mai exact imatură psihomoral a

[21] În același sens, a se vedea, GEORGE BASILIADE, COSTICĂ BULAI, IONELA CORNESCU — *Unele cauze ale manifestărilor infracționale în rîndul minorilor și prevenirea acestora* — în „Revista română de drept", nr. 11/1971, p. 34—36 ; ANA TUCICOV-BOGDAN, *Psihologie generală și psihologie socială*, vol. 2, Ed. didactică și pedagogică, București, 1973, p. 250—251 ; VIRGIL DRAGOMIRESCU, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 111—125 ; PAUL POPESCU-NEVEANU, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978, p. 179—181 ; TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD — *Pshiologia și pshiopatologia comportamentului*, Editura militară, București, 1978, p. 134—214 ; ION DRĂGAN, *Controlul social și prevenirea infracțiunilor, op. cit.*, p. 189—199 ; GABRIEL IOAN MARCONESCU — *Creșterea și educarea tinerei generații — sarcină a întregii societăți*, Editura politică, București, 1982, p. 80—99 ; VASILE PREDA — Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 18—77.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

unor minori și tineri, să aleagă și să interiorizeze un model sociocultural negativ, antisocial, străin climatului civic general sănătos din societatea socialistă românească.

3.4. *Starea, structura și evoluția delincvenței juvenile în ultimii ani la nivelul municipiului București.*

3.4.1. *În ultimii ani,* pe toate meridianele analiștii și experții în materie de criminalitate acordă o atenție specială problemelor delincvenței juvenile în marile metropole. Bucureștii, ca o metropolă grandios populată, ar merita poate o monografie privind căile de luptă *specifice* contra criminalității, deoarece problemele criminalității în Capitala țării noastre, au o identitate cu totul și cu totul proprie.

În adevăr, în condițiile complexității și amploarei deosebite a realităților dinamice socio-economice, cultural-educaționale, umane, demografice și a întinderii teritoriale, și criminalitatea capătă forme și dimensiuni de o amploare inedită.

3.4.2. Cît privește numai delincvența juvenilă în Capitală ea înfățișează cel puțin două trăsături esențiale : *prima*, rata medie anuală a delincvenței juvenile, care indică volumul faptelor penale comise de minori și tineri raportat la 100.000 locuitori minori și respectiv tineri în municipiul București este sensibil mai ridicată decît rata medie anuală a delincvenței juvenile la nivelul țării și este totodată vădit superioară ratei anuale a delincvenței juvenile din multe județe ; *secunda*, indicele care desemnează numărul participanților minori și tineri la comiterea de fapte prevăzute de legea penală în Capitală, în cadrul ansamblului participanților la comiterea de infracțiuni pe raza municipiului București este sensibil mai ridicat decît același indice considerat la nivelul țării.

3.4.3. Cum se înfățișează, analitic, starea delincvenței juvenile în Capitală pe grupe de fapte penale și pe categorii de persoane ?

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

SITUAȚIA

infracțiunilor și persoanelor învinuite, în cazul anumitor grupe de infracțiuni, în perioada 1975—1979, în municipiul București

Nr. crt.	Genuri de infracțiuni	Perioada	Total infracțiuni %	Total persoane inculpate %	Elevi %	Studenți %	14—18 ani %	18—26 ani %	Nr. infracț. la care au participat minori 14—18 ani %	Nr. infracț. la care au participat tineri 18—26 ani %
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Total infracțiuni înregistrate	1975	100	100	3,85	0,85	7,86	13,87	7.01	30,94
		1976	100	100	3,22	0,50	5,80	37,39	4,77	31,93
		1977	100	100	3,17	0,51	6,13	38,87	7,41	36,76
		1978	100	100	2,02	0,63	5,03	36,61	6,51	36,18
		1979	100	100	2,46	0,75	5,24	36,02	7,15	32,90
		Total	**100**	**100**	**2,96**	**0,66**	**6,51**	37,07	**6,53**	**33,55**
2	Omor Tentativă de omor	1975	100	100	—	—	1,92	38,46	2,13	42,55
		1976	100	100	—	—	7,14	30,95	8,11	32,43
		1977	100	100	—	1,92	1,92	30,77	2,13	31,91
		1978	100	100	1,37	—	2,74	34,25	1,41	33,80
		1979	100	100	1,16	—	—	32,56	7,50	26,25
		Total	**100**	**100**	**0,65**	**0,33**	**4,26**	33,44	**4,25**	**32,62**
3	Loviri cauzatoare de moarte	1975	100	100	—	—	—	—	—	—
		1976	100	100	—	—	5,88	41,18	7,69	30,77
		1977	100	100	—	—	9,09	36,36	7,69	30,77
		1978	100	100	—	—	—	42,86	—	40,00
		1979	100	100	—	—	—	50,00	—	36,36
		Total	**100**	**100**	—	—	**3,64**	**40,00**	**3,57**	**32,14**

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Viol	1975	100	100	6,14	0,68	15,02	63,14	15,02	67,87
		1976	100	100	7,00	—	7,78	64,59	7,86	58,43
		1977	100	100	4,93	0,49	7,39	71,43	7,43	70,27
		1978	100	100	2,64	—	7,55	58,49	8,95	62,10
		1979	100	100	3,66	—	16,48	57,87	5,68	64,77
		Total	**100**	**100**	**4.88**	**0,23**	**11,15**	**62,66**	**9,15**	**64,52**
5	Furt avut personal	1975	100	100	8,13	0,36	19,52	46,56	15,64	36,03
		1976	100	100	6,41	0,16	13,87	51,86	8,71	42,85
		1977	100	100	5,10	0,23	13,67	55,68	13,55	50,31
		1978	100	100	3,78	0,29	11,33	50,77	11,24	45,90
		1979	100	100	5,61	0,24	18,84	47,10	16,56	38,11
		Total	**100**	**100**	**5,86**	**0,26**	**15,49**	**50,35**	**13,02**	**43,04**
6	Furt avut obștesc	1975	100	100	6,05	0,40	11,80	36,39	12,17	42,27
		1976	100	100	4,43	0,06	8,69	37,71	6,73	30,92
		1977	100	100	7,74	—	12,55	40,93	13,75	49,01
		1978	100	100	5,04	—	10,16	37,90	12,43	43,58
		1979	100	100	3,29	0,08	11,06	37,25	8,31	34,48
		Total	**100**	**100**	**5,29**	**0,14**	**10,79**	**37,81**	**10,36**	**39,13**
7	Tilhării avut personal și avut obștesc	1975	100	100	4,15	—	10,98	60,24	12,83	65,67
		1976	100	100	7,05	0,30	16,56	53,99	17,59	54,49
		1977	100	100	2,03	—	11,38	60,57	19,47	47,20
		1978	100	100	2,54	—	11,67	61,93	11,11	63,63
		1979	100	100	8,01	0,32	16,99	59,29	9,97	50,83
		Total	**100**	**100**	**4,77**	**0,12**	**13,50**	**59,26**	**14,20**	**56,74**

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Ultraj	1975	100	100	2,22	0,74	0,74	42,96	2,19	47,44
		1976	100	100	0,73	1,46		37,96	—	34,72
		1977	100	100	0,72	1,45	1,45	39,13	3,73	39,55
		1978	100	100	0,60	—	0,60	40,72	0,71	45,00
		1979	100	100	1,12	—	6,74	41,57	4,12	34,02
		Total	**100**	**100**	**1,05**	**0,75**	**1,50**	**40,39**	**1,99**	**40,49**
9	Speculă	1975	100	100	—	1,78	0,45	14,73	0,41	11,79
		1976	100	100	1,05	1,50		19,55	—	17,22
		1977	100	100	1,06	4,26		29,79	—	28,30
		1978	100	100	—	0,88	0,88	11,50	0,70	14,08
		1979	100	100	—	0,34	1,10	23,53	0,34	21,65
		Total	**100**	**100**	**0,36**	**1,43**	**0,60**	**19,62**	**0,32**	**17,95**
10	Infracțiuni la regimul mijloacelor de plată străine, metalelor și pietrelor prețioase	1975	100	100	4,44	4,58	3,29	39,40	2,77	35,92
		1976	100	100	4,03	3,50	1,05	30,47	1,58	35,03
		1977	100	100	2,38	1,92	1,39	26,93	0,75	24,32
		1978	100	100	1,00	1,99	1,00	15,02	0,57	23,60
		1979	100	100	1,17	3,37	1,56	30,74	0,44	29,55
		Total	**100**	**100**	**2,57**	**3,08**	**1,72**	**31,25**	**1,19**	**28,35**
11	Ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice	1975	100	100	0,56	1,12	5,06	52,25	3,06	39,79
		1976	100	100	0,50	—	5,00	51,00	4,88	40,97
		1977	100	100	5,77	—	6,73	58,65	5,93	34,74
		1978	100	100	0,98	0,98	2,94	52,94	3,12	39,58
		1979	100	100	1,03	1,03	1,03	47,42	1,09	50,00
		Total	**100**	**100**	**1,47**	**0,59**	**4,40**	**52,28**	**3,82**	**40,59**

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Vagabondaj, cerşetorie	1975	100	100	—	—	3,70	55,55	1,51	39,39
		1976	100	100	—	—		35,00		26,09
		1977	100	100	—	—	2,50	47,50	1,61	40,32
		1978	100	100	—	—		26,09		34,61
		1979	100	100	—	—	9,09	63,63	3,85	57,69
		Total	**100**	**100**	—	—	**2,48**	**44,63**	**1,19**	**38,09**
13	Prostituţie şi proxenetism	1975	100	100	—	—	6,25	64,58	10,53	57,90
		1976	100	100	2,94	—	8,82	67,65	6,08	58,70
		1977	100	100	—	—	8,00	56,00	7,93	46,03
		1978	100	100	—	—	3,89	61,04	3,12	52,08
		1979	100	100	7,14	—	21,43	35,71	12,50	66,66
		Total	**100**	**100**	0,90	—	**7,17**	**60,69**	**6,99**	**54,20**

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL II

CAUZALITATEA CRIMINALITĂȚII ÎN R. S. ROMÂNIA

SECȚIUNEA A I-A

Coordonate definitorii ale concepției cu privire la cauzalitatea criminalității în societatea socialistă

1.1. *Interesul problemei cauzalității criminalității.*

1.1.1. Cauzalitatea explică mecanismul de generare a criminalității, ca fenomen social-istoric marginal de inadaptare a unor indivizi la structura și cerințele sistemului social al societății socialiste, la exigențele ordinei de drept, ale legii penale.

1.1.2. În principiu, cauzalitatea joacă un rol metodologic imens în cunoașterea științifică a criminalității în societatea socialistă și în activitatea practică de prevenire și combatere a criminalității. În adevăr, avînd în vedere că reducerea criminalității în societatea socialistă este un proces *legic* care se înfăptuiește științific, nu spontan ci planificat, programat, pe baza cunoașterii legităților care cîrmuiesc apariția criminalității, îndeosebi pe temeiul analizei cauzelor și condițiilor, a modului în care ele interacționează — în fiecare etapă a evoluției societății — în geneza criminalității, elaborarea și înfăptuirii politicii penale a partidului și statului nostru de luptă contra criminalității, de apărare socială împotriva criminalității și, pe temeiul ei, a strategiei și tacticilor de prevenire și combatere a

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

criminalității sînt rodul studierii aprofundate a multiplelor și variatelor stări, situații și circumstanțe care formează antecedența cauzală a criminalității din societatea noastră. Elaborarea orientărilor strategice ale luptei contra criminalității în țara noastră, ca și opera complexă de terapie socială, de organizare și înfăptuire practică a activității de prevenire și combatere a criminalității, implică, deci, ca o condiție *sine qua non*, cunoașterea cauzelor care determină precum și a împrejurărilor care înlesnesc sau favorizează comportamentele antisociale. [1].

1.1.3. De bună seamă, cunoașterea originei criminalității preocupă nemijlocit organismele care elaborează politica și strategia și înfăptuiesc organizarea luptei contra criminalității, dar interesează, totodată, în egală măsură, pe toți destinatarii legii penale, întregul popor, care este vital interesat în reducerea ratei criminalității, deoarece fenomenul criminalității afectează calitatea vieții oamenilor, iar rata criminalității reprezintă un indicator al calității vieții.

1.2. *Cauzalitatea criminalității în societatea socialistă — o interacțiune genetică cu conținut specific, ce necesită o abordare concret-istorică.*

1.2.1. Criminalitatea în orînduirea socialistă nu are cauze care să țină de sistemul social-economic și de sistemul politic; nu există o relație cauzală între natura socialistă a orînduirii noastre sociale și de stat și criminalitate : în esență, criminalitatea reprezintă expresia cea mai nocivă a unor maladii ale trecutului — concepții, mentalități, moravuri și deprinderi burgheze ale unor indivizi, care au supraviețuit și acționează pe

[1] În acest sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă* în — „Revista română de drept", nr. 1/1982, p. 9; CONSTANTIN BULAI, *Concepția președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile și mijloacele de combatere și prevenire a infracțiunilor*, București, 1982, p. 26; ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a R. S. România*, în „Revista română de drept", nr. 4, 1983, p. 9; ION DRĂGAN, *Controlul social și prevenirea infracțiunilor* în *Concepția președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile... op. cit.*, p. 291.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

terenul unor contradicții socio-umane și ca urmare a poluării morale și intelectuale susținute din afară de cercurile reacționare, imperialiste [2].

Prefacerile radicale, calitative care s-au petrecut — din inițiativa și sub conducerea partidului — în societatea noastră, odată cu victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944 și anume, creșterea fără precedent a forțelor de producție, dezvoltarea și modernizarea industriei, progresele însemnate petrecute în agricultură, în celelalte ramuri economice, creșterea venitului național, perfecționarea relațiilor de producție socialiste, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al tuturor cetățenilor patriei — au inaugurat procesul *îngustării bazei sociale a criminalității, pe de o parte și al reducerii treptate a supraviețuirii manifestărilor vechiului, inclusiv a cauzelor criminalității moștenite din vechea orînduire, pe de altă parte.*

1.2.2. Concepția lui Marx și Engels privind categoria de interacțiune și relația dintre interacțiune și cauzalitate — concepție pe care întemeietorii socialismului științific au aplicat-o pe larg în cercetările lor deschide o amplă perspectivă teoretică în demersul științific de explicare cauzală a criminalității și în societatea socialistă românească. Referindu-se la relația dintre principiul cauzalității și interacțiune F. Engels scria că „numai pornind de la această interacțiune universală ajungem la adevăratul raport de cauzalitate" [3]. Pe de altă parte, el adaugă că „interacțiunea este adevărata *causa finalis* a lucrurilor. Nu putem merge mai departe de cunoașterea acestei interacțiuni tocmai fiindcă dincolo de ea nu mai este nimic de cunoscut." [4]

---

[2] În acest sens, C. BULAI — *V. I. Lenin despre fenomenul criminalității și despre politica penală a statului socialist*, în — Revista română *de drept* nr. 5/1970, p. 56 și urm.; C. STOICA *Contribuții la cercetarea sociologică a cauzalității fenomenelor antisociale* în — *Revista română de drept* nr. 10/1971, p. 27 și urm.; ȘTEFAN DANEȘ, — *Contribuții la studiul politicii penale a R. S. România* în — *Revista română de drept* nr. 4/1983, p. 6.

[3] F. ENGELS, *Dialectica naturii*, Editura politică, București, 1966, ed. III-a, p. 209.

[4] Ibid.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Este cunoscut că, în concepția filosofiei marxiste, nu orice interacțiune are caracter cauzal ; numai interacțiunea *genetică* are rol cauzal [5].

Regula metodologică sus-menționată obligă la a detașa din țesătura de surse de o mare complexitate și diversitate, extrem de eterogene, care se intersectează în interacțiunea care precede, manifestările infracționale din societatea socialistă, atît a acelor surse socio-umane a căror interacțiune provoacă comportamente cu consecințe de natură penală, (cauze) cît și a celor care întrețin, influențează, acompaniază, (condiții) criminalitatea.

Care sînt, deci, izvoarele criminalității în societatea socialistă, de unde provine neintegrarea socială, mai precis socializarea negativă a unor indivizi care, în ciuda condițiilor materiale și spirituale din ce în ce mai bune pe care *obiectiv* le oferă construcția societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, în ciuda libertății reale în alegerea unui comportament de conformare la exigențele legii penale, totuși, săvîrșesc infracțiuni ?

1.2.3. Ca fenomen socio-uman de inadaptare a unor indivizi la cerințele societății socialiste — criminalitatea se menține în societatea socialistă ; ea produce un întreg cortegiu de consecințe social-economice și umane dureroase, dăunătoare, în ultimă analiză, progresului multilateral al țării și se manifestă ca o chintesență, ca o sinteză care reflectă, cu necesitate probabilistă (statistică), *interacțiunea genetică a unor stări, situații și circumstanțe de natură socio-umană, extrem de variate :* subiective și obiective, psiho-umane și social-economice, imediate și mediate, interne și internaționale ; sistemele materiale în care se constituie cauzalitatea criminalității ca fenomen socio-uman, în societatea socialistă românească sînt, deci, deopotrivă de natură psiho-morală și socio-economică, educațional-culturală și juridică precum și, într-o măsură, neurofiziologică etc. Nevoile apărării valorilor sociale fundamentale ale orînduirii socialiste impun deslușirea fiecărui crîmpei al reali-

---

[5] În acest sens, O. BĂNCILĂ, I. DRĂGHICI, *Cauză, cauzalitate, interacțiune,* în *Materialismul dialectic și științele moderne,* Editura politică, București, 1967, p. 106.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tății socio-umane care are — potențial — capacitatea să influențeze apariția criminalității, indiferent de natura mediului social în care germenii criminalității ar apare, oricît de îndepărtată ar părea vreo sursă probabilă a criminalității. Așa fiind, cauzalitatea criminalității ca fenomen socio-uman reclamă, pe de o parte, o înțelegere procesuală multilaterală, iar pe de altă parte, o abordare *pluridisciplinară* —, statistică, sociologică, economică, psihologică, psihiastică, medico-legală, pedagogică, juridică și, de bună seamă, criminologică.

1.2.4. Mai mult, în lumina tezelor și principiilor materialismului dialectic și istoric, problematica originii criminalității în societatea socialistă românească necesită, de asemenea, o abordare *concret-istorică*.

O examinare concret-istorică a fenomenului criminalității, așa cum se manifestă el în societatea socialistă românească, învederează că unele din sursele profunde social-economice ale criminalității, existente în vechea orînduire socială, *își prelungesc tentaculele și în orînduirea socialistă*, nu dispar dintr-odată și spontan [6], ci continuă să acționeze în forme și cu intensități specifice, ele intersectîndu-se și cu o serie de circumstanțe social-economice create de unii membrii ai societății noastre, tocmai *printr-o înțelegere și aplicare deformată, retrogradă, a principiilor socialismului științific față de realitățile istorice contemporane românești*. În această ordine de idei, trebuie să relevăm că dialectica și caracterul istoric ale disfuncțiilor unor verigi ale proceselor de socializare, de integrare socială și de control social, ale stărilor, situațiilor și circumstanțelor care interacționează în geneza fenomenelor negative, inclusiv ale criminalității în societatea socialistă românească, au fost magistral dezvăluite de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu care arăta că, împrejurarea că în orînduirea noastră socialistă mai există încă criminalitate și alte fenomene contrare exigențelor legalității, normelor eticii și echității și dreptății sociale", se datorește în bună măsură unor

[6] În acest sens, C. BULAI — *Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminologice* — în „Studii și cercetări juridice", nr. 3/1970, p. 388—389.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mentalități înapoiate care mai persistă, dar, și unor lipsuri și greșeli în munca noastră" [7].

1.2.5. *Înțeleasă ca o interacțiune genetică de a mare complexitate,* cauzalitatea fenomenului criminalității implică recunoașterea caracterului *istoric* al stărilor, situațiilor și circumstanțelor social-umane care se află la originea criminalității. Întemeiată pe tezele și principiile materialismului dialectic și istoric, pe strălucita analiză pe care *Lenin* a făcut-o originii manifestărilor negative în prima fază a societății comuniste, pornind de la realitățile românești, de la programul partidului și de la concepția președintelui *Nicolae Ceaușescu* privind geneza manifestărilor de încălcare a legalității și normelor de conviețuire socială — o viziune cu adevărat științifică asupra originii criminalității ca fenomen socio-uman trebuie să admită că, menținerea criminalității în condițiile societății socialiste românești este legată decisiv de natura contradictorie atît a existenței sociale cît și a conștiinței sociale care nu sînt integral, deși sînt *predominant,* socialiste.

În adevăr, „în societate, în conștiința oamenilor au rămas unele maladii ale trecutului." [8]

1.2.6. Dialectica apariției și dezvoltării societății socialiste românești conduce la constatarea că elemente obiective ale vechii existențe sociale nu au putut fi înlăturate dintr-o dată ; procesul revoluționar al devenirii socialiste românești nu a exclus și nu exclude încă perpetuarea unor reziduuri ale vechii existențe sociale deși cîmpul de influență al acestora este din ce în ce mai restrîns sub acțiunea legităților edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, pe măsura înfăptuirii ferme a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiunii, a perfecționării mecanismului economico-financiar.

Este îndestulător să amintim, în această ordine de idei, că făurirea bazei tehnico-materiale avansate a societății socialiste românești — una din cuceririle cele mai de seamă ale națiunii

---

[7] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea cadrelor de bază din securitate, miliție, procuratură și justiție, 9 aprilie 1970* — în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate" vol. 4, Editura politică, București, p. 737.

[8] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative, 2—3 august 1983,* Editura politică, București, 1983, p. 21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

noastre socialiste — ridicarea necontenită a nivelului de trai material al întregului popor, nu au putut şi nu pot încă înlătura inegalitatea economică a membrilor societăţii noastre, inerentă sistemului retribuirii după muncă. Este ceea ce confirmă teza leninistă potrivit căreia numai trecerea mijloacelor de producţie în proprietatea comună a întregii societăţi nu înlătură încă — în prima fază a comunismului — neajunsurile repartiţiei şi inegalitatea dreptului burghez care continuă să domine în măsura în care produsele se împart după muncă. [9]

1.2.7. Nu se poate tăgădui că existenţa socială socialistă a implicat şi implică prezenţa unor anumite contradicţii — analizate strălucit de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu [10] — contradicţii ale căror efecte sînt receptate uneori deformat de conştiinţa unor anumite elemente retrograde din societatea noastră, şi, deci, sînt succeptibile să interacţioneze genetic, pe un anumit plan şi într-o anumită măsură, în geneza criminalităţii.

1.2.8. Trebuie să adăugăm că, potrivit legilor sale proprii de apariţie şi de evoluţie, conştiinţa socială din societatea noastră înfăţişează o *structură contradictorie :* pe de o parte, ea nu este integral socialistă, avînd tendinţa de a păstra şi perpetua şi elemente care reflectă trăsături ale vechii existenţe sociale, cum sînt, spre pildă, moravuri, mentalităţi, prejudecăţi etc., înapoiate, retrograde, ale unor membri din societate, iar pe de altă parte, conştiinţa socială din societatea noastră nu este impenetrabilă în raport cu influenţele nocive din afară, de poluare morală şi intelectuală, ca urmare a activităţii contrarevoluţionare imperialiste.

1.2.9. Contradicţiile din sfera conştiinţei sociale, perpetuarea încă în cadrul conştiinţei sociale la unii membri din societatea noastră, a unor concepţii, moravuri, mentalităţi înapoiate, retrograde, burgheze în muncă şi în viaţă, de necinste, de trai

[9] A se vedea, V. I. LENIN — *Opere complete*, vol. 33, Editura politică, Bucureşti, 1964, p. 93 ; a se vedea şi C. BULAI, *op. cit.*, p. 388.

[10] A se vedea, NICOLAE CEAUŞESCU, *Raport la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982*, Editura politică, Bucureşti, 1982, p. 38—41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

fără muncă, de lipsă de spirit gospodăresc în îndeplinirea obligațiilor de serviciu, de corupție, de rezolvare violentă a conflictelor interumane, de misticism etc., constituie, neîndoilnic, *sursa cardinală a criminalității* și a altor încălcări ale legalității socialiste și ale normelor de conviețuire socială [11]. Asupra acestei surse a atras atenția secretarul general al partidului, care a arătat, în magistrala expunere de la începutul lunii iunie 1982 : „nu trebuie să uităm că o serie de moravuri, provenind din vechea orînduire socială continuă să se manifeste și să influențeze pe unii oameni, că, din păcate, mai sînt cetățeni care nesocotesc legile și normele de conviețuire socială." [12]

1.3. *Interacțiunea genetică a surselor criminalității în societatea socialistă — un proces care se comportă stohastic.*

1.3.1. În lumina legii luptei dintre vechi și nou, a legilor progresului istoric al societății noastre, atît sursele social-economice vechi care supraviețuiesc cît și condițiile social-economice contemporane care întrețin criminalitatea în societatea socialistă românească nu au o existență veșnică, aistorică, ci o existență *trecătoare*, întrucît orînduirea socialistă a inaugurat, pentru prima dată în istorie, și consolidează, permisele obiective și subiective ale lichidării treptate a cauzelor și condițiilor fenomenelor de neintegrare socială a unor indivizi, inclusiv ale criminalității — a inaugurat procesul *real*, sistematic și amplu, al integrării sociale complete, al eliminării treptate *în fapt* a socializării negative. Edificarea societății socialiste multilate-

---

[11] A se vedea, NICOLAE POPOVICI — *„Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile și mijloacele de prevenire și combatere a manifestărilor antisociale"* — în volumul *„Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile și mijloacele de prevenire și combatere a infracțiunilor"*, București, 1982, p. 173 ; CONSTANTIN BULAI — *Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la orientările politicii penale în Republica Socialistă România*, în vol. *Concepția..., op. cit., supra*, p. 25 ; ȘTEFAN DANEȘ — *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România*, în „Revista română de drept", nr. 4/1983, p. 6.

[12] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual... op. cit.*, p. 36 ; a se vedea, de asemenea, NICOLAE CEAUȘESCU, — *Cuvîntare la Consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative, 2—3 august, 1983*, Editura politică, București, 1983, p. 21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ral dezvoltate în țara noastră constituie, în adevăr, cadrul social—istoric care deschide larg drumul împlinirii multilaterale a omului, manifestării sale plenare și, totodată, cadrul social-istoric care asigură mobilizarea eforturilor întregului mecanism de control social,[13] a eforturilor întregii societăți, pentru a *limita efectele și elimina treptat* sursele subiective *precumpănitoare* dar și cele obiective, susceptibile să creeze posibilitatea apariției unor comportamente negative, implicit să mențină criminalitatea.

1.3.2. Criminalitatea reprezintă în societatea socialistă un fenomen *secund* de neintegrare socială a unor indivizi — un fenomen care, prin consecințele sale se intersectează cu alienarea socială a unor persoane relevînd eșecuri ale socializării, mai precis ale socializării pozitive[14], precumpănitoare în cadrul orînduirii socialiste, înfățișează și o altă particularitate a raporturilor cauzale, în sensul că *factorii întîmplători (aleatori) au o pondere deosebită*, de care nu se poate face abstracție.

În adevăr, criminalitatea în societatea socialistă fiind — sub raportul surselor ei — un proces care se comportă stohastic, apariția sa, aidoma oricărui eveniment sau proces întîmplător, nu este nici *necesară* nici *imposibilă*. Mai mult, criminalitatea în socialism, considerată în ansamblul determinărilor sale social-umane, nu este decît una din manifestările intersecției cauzelor și condițiilor socio-umane, una din interacțiunile care sînt *obiectiv posibile, dar nu singura interacțiune* din cadrul antecedenței sociale în care întîmplător poate apare dar poate și să nu apară.

1.3.3. Greutatea specifică deosebită a raporturilor cauzale întîmplătoare la intersecția și prin interacțiunea cărora se

---

[13] În acest sens, a se vedea, ION DRĂGAN, *Socializarea, controlul social și prevenirea delincvenței juvenile*, în *Buletin documentar. Criminologie*, vol. II, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1981, p. 306—319 ; a se vedea și, ION DRĂGAN — *Controlul social și prevenirea infracțiunilor*, în vol. *Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu, cu privire la căile și mijloacele de combatere și prevenire a infracțiunilor*, București, 1983, p. 288—289.

[14] În acest sens, a se vedea, ION DRĂGAN, *Controlul social și prevenirea infracțiunilor*, în *Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile și mijloacele de combatere și prevenire a infracțiunilor*, București, 1982, p. 291.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

produce criminalitatea în societatea noastră socialistă se explică prin *independența relativă* a cauzelor și condițiilor care dau naștere criminalității. În cadrul complexului cauzal al criminalității în socialism interferența și interacțiunea unor cauze și condiții relativ independente unele în raport cu altele *se desfășoară după legi probabiliste*.

Criminalitatea în societatea socialistă este, prin urmare, un fenomen care înglobează întîmplarea, care include elementul probabilistic, este produsul unei necesități *probabilistice*, a unui determinism social specific, statistic. Asupra criminalității în societatea socialistă se pot face aprecieri și previziuni exclusiv cu caracter probabilistic fiindcă între criminalitate, socotită ca efect și starea anterioară (antecedentă) care cuprinde cauzele și condițiile producerii lui *nu există un raport de implicație :* sistemul social socialist, în principiu, exclude criminalitatea ale cărei cauze și condiții nu sînt, *nici în primă nici în ultimă instanță*, predeterminate în sistem, cum predeterminate, sînt, spre pildă, cauzele și condițiile criminalității, în ultimă instanță, în cadrul sistemului social capitalist.

1.3.4. În registrul cauzal al criminalității, în fiecare etapă de evoluție a societății socialiste există laturi ale cauzei care au un rol determinant, reprezentînd o adevărată *verigă principală :* interacțiunea și opoziția polilor unor contradicții interne ale fizionomiei socio-psihologice a personalității unor indivizi pare a fi latura internă predominantă a cauzalității criminalității, așa cum ea se înfățișează în stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră.

Așa fiind, sursele socio-umane, în interacțiunea dimensiunilor lor contrare, ni se înfățișează ca latură dominantă *internă* a cauzalității criminalității. Întreaga gamă de „mobiluri interne ideale" (Fr. Engels) care reprezintă, premise psihologice ale oricărei conduite individuale și de grup [15] constituie cauza *internă, imediată, a comportamentelor infracționale*. Contra-

[15] În acest sens, PANTELIMON GOLU în *Dicționar de psihologie socială*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 45 ; a se vedea, ION DRĂGAN — *Socializarea..., op. cit.*, p. 308 ; ION DRĂGAN, *Controlul social și prevenirea infracțiunilor, op. cit.*, p. 291.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dicțiile din structurile de comportament, din fizionomia moral-psihologică și chiar biologică a unor individualități, a unor membri din societate — deși, repetăm, latură dominantă a cauzalității criminalității — nu epuizează, singure, conținutul cauzalității acestui fenomen antisocial : la producerea criminalității cooperează, interacționează, într-un anume fel *mijlocit*, și alte serii de surse, externe, extraindividuale, extrapsihologice, extrabiologice, mai precis, seria de surse *sociale* care vizează disfuncțiile unor verigi atît ale procesului de socializare cît și ale proceselor de integrare și control social, care configurează latura *externă* a cauzalității acestui fenomen. Este seria de surse social-economice care acompaniază și alimentează socializarea negativă din unele micromedii sau microgrupuri sociale subculturale în care predomină sisteme de norme de compartament, de valori, diferite și adesea contrare exigențelor ordinei de drept socialiste [17] — microgrupuri stradale, micromedii de parazitism social, anturaje ocazionale sau stabile cu „lideri deviați" recrutați uneori și din rîndul unor persoane cu antecedente penale etc. Este, de asemenea, seria de factori sociali legați de contradicțiile procesului inegal de făurire a conștiinței socialiste integrale, mai exact de contradicții din domeniul culturii și educației care se reflectă în cele din cadrul conștiinței [18].

În adevăr, în conștiința individuală a unor persoane, e drept din ce în ce mai puține la număr, elementele și formele de conștiință nesocialiste, retrograde, prevalează celor de conștiință socialistă, și astfel, una din formele contradicțiilor din sfera culturii și educației se regăsesc — prin intermediul contradicțiilor subiective din sfera conștiinței — nu numai în comportamente inadecvate ale unor grupuri sau membri ai socie-

---

[16] În acest sens, a se vedea, ION DRĂGAN, *Controlul social și prevenirea infracțiunilor, op. cit.*, p. 189.

[17] A se vedea, cu osebire, asupra termenului de cultură în sociologie, SEPTIMIU CHELCEA, *Socializarea individului și controlul social al comportamentului*, în *Aspecte psihologice, pedagogice și sociologice ale reeducării*, Ministerul de Interne — Direcția penitenciarelor, București, 1979, p. 225.

[18] În acest sens, RADU FLORIAN, *Procese sociale contemporane*, Editura politică, București, 1980, p. 210.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăţii [19] ci şi în comportamente infracţionale, al căror ansamblu formează criminalitatea.

Apariţia şi interacţiunea, în procesul cauzal de tip probabilist al criminalităţii din societatea socialistă, a seriei de contradicţii din sfera fizionomiei morale şi psihosociale ale unor individualităţi cu seria de contradicţii din sfera conştiinţei sociale — ştiut fiind că, conştiinţa socială în societatea socialistă este numai predominant socialistă, dar nu este încă integral socialistă — ca şi din sfera culturii şi educaţiei, nu constituie în nici un fel o infirmitate a orînduirii socialiste, o limită a ei. Lăsînd, deocamdată, de o parte contradicţiile psihomorale ale unor individualităţi, în ce priveşte contradicţiile de la nivel macrosocial trebuie să constatăm că ele nu sînt nici bune nici rele. Ele sînt — cum s-a remarcat pe drept cuvînt [20] — obiective, există. Împrejurarea că unele dintre aceste contradicţii din societatea socialistă la nivel macrosocial, cum sînt, bunăoară, contradicţiile din cadrul procesului complex al făuririi conştiinţei socialiste integrale — se intersectează şi se îngemănează în conştiinţa unor indivizi cu forme de conştiinţă nesocialiste (cu elemente ale moralei burgheze, uneori cu mentalităţi boiereşti, cu elemente ale conştiinţei religioase etc.) şi se pot materializa şi în comportamente infracţionale, constituie o dificultate în înfăptuirea strategiei procesului complex al făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate care, odată mai mult, reclamă rezolvarea acestor contradicţii.

De aceea, partidul nostru, în spiritul unei gîndiri revoluţionare, profund realiste şi ştiinţifice, promovează măsuri de rezolvare a acestor contradicţii, punînd în centrul luptei împotriva manifestărilor negative legate de contradicţiile inerente societăţii socialiste, munca de prevenire a criminalităţii şi a altor abateri de la normele de drept, de la regulile de convieţuire socială socialistă, conjugînd prevenirea permanentă cu combaterea fermă a acestei maladii a trecutului.

1.3.5. De multe ori, contribuţia laturii predominante a interacţiunii surselor psihosociale şi chiar biologice în producerea comportamentelor umane cu consecinţe de natură pe-

[19] RADU FLORIAN — *Procese..., op, cit.*, p. 210.
[20] RADU FLORIAN — *Procese..., op. cit.*, p. 197.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nală este într-atît de marcantă încît maschează rolul celeilalte laturi a cauzei, estompează rolul surselor social-economice, materiale ; este unul din motivele pentru care, uneori, în practică, mai ales în analiza unui fapt penal concret, se atribuie rolul de cauză numai surselor psihomorale. Notăm că oricît de redus ar fi aportul surselor extraindividuale, social-materiale, în geneza comportamentelor infracționale, totuși, acestea imprimă și ele anumite caracteristici conduitelor penale : criminalitatea nu este determinată în mod exclusiv numai de o latură sau alta a conținutului cauzei ci de *interacțiunea acestor laturi, a tuturor componentelor socio-psihologice ale cauzei și condițiilor* Aidoma tuturor fenomenelor și proceselor din natură și societate — la care efectul reflectă, nu numai latura principală a cauzelor care le-au generat și a condițiilor care le-au întreținut, ci conține „informații" și despre celelalte laturi ale acestei interacțiuni [21] — și în cazul criminalității consecințele faptelor penale sînt adecvate *tuturor* componentelor cauzelor și condițiilor socio-umane. Este suficient să menționăm că, una din caracteristicile efectului și anume, intensitatea sau amploarea urmărilor periculoase pentru societate ale criminalității, oferă „informații" concludente și despre latura externă a interacțiunii cauzale. Mai relevante sînt, spre pildă, atare „informații" privind rolul laturii externe a interacțiunii cauzale, în cazul categoriei infracțiunilor de daună săvîrșite în mod continuat în sensul art. 41 c. penal, ori săvîrșite sau acoperite prin fals, cum sînt — exempli gratia — infracțiunile comise în mod continuat ori săvîrșite sau acoperite prin fals care, uneori, pot produce daune chiar de ordinul a milioane lei. În măsura în care în sistemul cauzal a unor atare categorii de infracțiuni, acțiunea predominantă a surselor psiho-morale, datorată cupidității, tendinței de îmbogățire, de trai ușor, fără muncă etc., a participanților la săvîrșirea unor atare infracțiuni, s-a intersectat și a fost mediată de acțiunea unor surse sociale externe, adică a unor comportamente necorespunzătoare ale unor persoane din unele organe de control financiar, materializate, prin

[21] O. BĂNCILĂ, I. DRĂGHICI — *Cauză, cauzalitate, interacțiune*, în — *Materialismul dialectic și științele moderne*, Ed. pol., Buc., 1967, p. 107.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ipoteză, în lipsa unui control financiar o îndelungată perioadă de timp sau în controale superficiale ori desfășurate prin corupție etc., în această măsură, este vădit că și acțiunea unor atare surse social-materiale, extraindividuale *contribuie* la producerea urmărilor socialmente periculoase, întreținînd caracterul continuat al acțiunii infracționale principale, deși rolul acestei din urmă componente a cauzei este mai redus ; mai redus, dar de loc neglijabil. O atare viziune asupra interacțiunii cauzale a criminalității are o deosebită valoare metodologică, deoarece „informațiile" deopotrivă asupra laturii interne cît și a celei externe a cauzalității criminalității — „informații" recoltate, între altele, și prin stabilirea de către organele de urmărire penală în fiecare pricină penală a cauzalității *concrete* a faptei penale — servesc la înfăptuirea strategiei operei de prevenire și combatere a criminalității, la identificarea „verigilor" diverse în care urmează a fi direcționată, în perspectivă, munca de prevenire și combatere a criminalității atît la nivel local cît și, — pe baza analizelor multiple și a prelucrării lor, a confruntării cu datele și concluziile ce se desprind eventual și din alte observații socio-economice etc., — la scara sistemului social global.

1.4. *O reprezentare simbolică a interacțiunii genetice a criminalității.*

1.4.1. Simbolic, cauzalitatea criminalității poate fi redată astfel :

$$C.c = \frac{(P.p.d.) \rightleftarrows (S.s.c.)}{R} \times (C.i.)$$

Așa dar, cauzalitatea criminalității (C.c.) se explică în termenii unui proces în care, P.p.d.=personalitatea sau individualitatea cu predispoziții deviante, întervenite ca urmare a marginalizării psiho-sociale, interacționează ($\rightleftarrows$) cu S.s.c.=situații social-economice, organizatorice etc. concrete, însoțită de o R=rezistență psihofiziologică precară, decisiv de un eșafodaj psiho-moral labil — variabilă, mai intensă sau mai slabă — permeabil la săvîrșirea de infracțiuni, mai ales în momentele în care întîlnește C.i.=circumstanțe socio-umane incidentale,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

obiective și subiective, susceptile a propulsa interacțiunea cauzală [22]. Am notat în paranteză fiecare dintre laturile cauzalității spre a sublinia, odată mai mult, că acest tip de cauzalitate, respectiv cauzalitatea criminalității în societatea socialistă este un tip specific de cauzalitate *biunivocă* în care termenii relației cauzale au ei înșiși *cauze proprii* — cu multiple constante și variabile — care explică mișcarea, evoluția lor de sine stătătoare, autonomă, de bună seamă, într-un cadru social-istoric determinant.

1.4.2. Din această reprezentare simbolică rezultă, credem, o altă particularitate a relației cauzale în cazul criminalității din societatea socialistă : este aceea că, nefiind atemporală, cum este, spre exemplu, relația de dependență logică, *ea se supune ordinii de succesiune în timp ;* între cauzele socio-umane ale criminalității și consecințele acesteia nu există simultaneitate ci un interval de timp : *termenii relației cauzale încep a acționa înainte de „trecerea la act"*, de săvîrșirea de infracțiuni. În adevăr, criminalitatea, deopotrivă în cazul infracțiunilor premeditate și a celor spontane — reprezintă epilogul [23] comportamentelor unor indivizi stăpîniți de mentalități, moravuri și deprinderi burgheze, mistice, de tendința retrogradă de a trăi fără muncă, de lăcomie, de egoism etc. [24]

Dacă sursele socio-umane ale criminalității acționează latent, întreținînd procesul de socializare negativă a unor per-

[22] O asemenea viziune a cauzalității criminalității corespunde, credem, cu datele filozofiei marxiste în care cauza, concepută ca interacțiune, este exprimată simbolic astfel : AXB→E (interacțiunea dintre obiectul A și obiectul B — în cazul cauzei externe — sau interacțiunea dintre laturile contrare sau cele necontrare ale unui obiect — în cazul cauzei interne — generează un efect E) ; în acest sens, a se vedea, O. BĂNCILĂ, I. DRĂGHICI — *Cauză, cauzalitate...*, *op. cit., supra*, p. 107.

[23] A se vedea, GEORGE ANTONIU, — *Contribuția criminologiei socialiste la procesul perfecționării conduitei cetățenilor potrivit cu cerințele societății socialiste multilateral dezvoltate*, în „Dreptul ca instrument de formare, dezvoltare și ocrotire a personalității umane", Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973, p. 224.

[24] În acest sens, NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative, 2—3 august, 1983*, Editura politică, București, 1983, p. 21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

soane, o atare particularitate a relației cauzale a fenomenului criminalității în societatea socialistă, pune în lumină nevoia unei munci susținute și *concertate* a tuturor organismelor mecanismului de control social pentru prevenirea criminalității, prin educația permanentă [25] — inclusiv, cînd e cazul, prin constrîngere penală — în vederea formării *la toți membrii societății socialiste* a unor deprinderi de muncă, de onestitate, de respect față de exigențele legii, îndeosebi ale legii penale și ale normelor de conviețuire socială socialistă [26], ale normelor eticii, echității și dreptății sociale.

1.4.3. Spre deosebire de alte fenomene din natură și din societate, criminalitatea în orînduirea socialistă prezintă și particularitatea că sursele social-umane care interacționează genetic se reproduc în efect, cel mai adesea *fără a se conserva;* criminalitatea relevată îndeosebi, cu toate consecințele sale, apare ca o negare aproape integrală a cauzelor și condițiilor sociale din care izvorăște, ca o depășire a acestora.

În adevăr, faptul că în societatea socialistă momentul descoperirii infracțiunilor, tragerii la răspundere penală și sancționării infractorilor tinde a fi cît mai apropiat de cel al săvîrșirii de infracțiuni — prin acțiunea energică a organelor de stat de ordine interioară, de procuratură și de justiție, concertată cu sprijinul substanțial al colectivității, în descoperirea și tragerea la răspundere penală a celor vinovați de comiterea de infracțiuni, prin perfecționarea necontenită a operativității, a fermității și a spiritului de justiție în activitatea organelor de ordine interioară, de procuratură și de justiție, a celorlalte organe obștești cu atribuții jurisdicționale — împrejurarea că în societatea socialistă se realizează pentru prima dată *în fapt* principiul inevitabilității tragerii la răspundere penală a celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni, faptul că procesul reeducării celor condamnați, al recuperării sociale a acestora are realmente *șanse obiective* să fie eficace și prin forța colectivității în supravegherea executării în libertate a sancțiunilor penale și prin munca de reedu-

[25] A se vedea, E. DIMITRIU — *Educația permanentă — educația întregului popor,* Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, p. 40—50.

[26] În același sens, GEORGE ANTONIU — *Contribuția criminologiei socialiste..., op. cit.,* p. 226.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care — metodică, răbdătoare și substanțială — desfășurată de organele de stat cu atribuții penitenciare, faptul, în fine, că întreaga asistență post-penală, de încadrare în muncă a foștilor condamnați și de asigurare a condițiilor materiale și spirituale ale unei vieți oneste a acestora este organizată de stat și beneficiază de sprijinul colectivelor oamenilor muncii — constituie tot atîtea *garanții materiale și juridice* care demonstrează că prevenirea postdelictuală are, *pentru prima dată în socialism*, șase obiective și reale să se înfăptuiască, făcînd astfel ca factorii criminogeni, constatați în concret în fiecare pricină penală în parte, să fie cu adevărat eliminați, unii imediat iar alții treptat, în raport și cu gradul de receptivitate a fiecărui individ la procesul resocializării. De bună seamă, împrejurarea că și în societatea socialistă se mai ivesc cazuri de reiterare a comportamentelor infracționale de către unii indivizi (și chiar de recidivă a unor persoane, în a căror conștiință este adînc înrădăcinată deprinderea de a trăi fără muncă...) ca și împrejurarea că, în însuși procesul de prevenire postdelictuală pot interveni uneori, sporadic, în fapt, pe plan local, contradicții între, spre pildă, comandamentul social-politic major al luării tuturor măsurilor care să facă imposibilă comiterea de infracțiuni și gradul de înțelegere a unui atare comandament de către unele persoane chemate să ia sau să înfăptuiască măsuri de profilaxie socială — nu schimbă termenii problemei deoarece, pe de o parte, tendința cazurilor de reiterare a comportamentelor infracționale este de *treptată restrîngere* (cum am arătat, în țara noastră, în ultimii ani, ponderea persoanelor cu antecedente penale în ansamblul persoanelor condamnate s-a redus la jumătate, față de perioada anterioară Decretului nr. 331/1977 de amnistie generală și de scoatere de îndată din evidența cazierului judiciar a unui însemnat număr de persoane) iar pe de altă parte, organismele de control social au capacitatea ofensivă treză în permanență așa fel ca — din inițiativa și cu sprijinul permanent al organelor și organizațiilor de partid — să identifice, să sesizeze neîntîrziat, contradicțiile vremelnice în fapt ale unor verigi din procesul de resocializare și să ia măsuri ferme pentru a ridica calitatea acestui proces, pentru a spori eficiența prevenirii și combaterii criminalității, pentru amplificarea șanselor evitării recidivei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Analiza conținutului și mecanismului de incidență a cauzelor criminalității.

Criminalitatea se relevă a fi în societatea socialistă un fenomen social *multicauzal* (plurietiologic), ceea ce implică o abordare pluridisciplinară [27], pe multiple planuri și din numeroase orizonturi, în vederea deslușirii țesăturii complexe a surselor socio-umane ce interacționează genetic în menținerea criminalității.

2.1. *Criminalitatea — din orizontul surselor socio-psihologice.*

Un prim plan din care poate fi examinată geneza criminalității în societatea socialistă românească este cel al surselor subiective: sursa directă, nemijlocită, imediată a criminalității se află în conștiința înapoiată, retrogradă sau debusolată a unor indivizi.

2.1.1. Deoarece criminalitatea este esențialmente o problemă de comportament a unor persoane, conștiința joacă un rol *cardinal* în etiologia criminalității; întreaga problematică a cauzalității, și a fiecărei infracțiuni în parte, trece prin acest rol. Rolul principal, *esențial* al conștiinței în etiologia criminalității se explică prin faptul că, conștiința reprezentînd un univers, un sistem — în care elementele ideative se împletesc cu cele afective și volitive [28] — manifestă o *independență relativă* față de realitatea obiectivă. Monismul materialist marxist este, în adevăr, dialectic și, de aceea, subliniind nota de idealitate proprie conștiinței nu ignoră momentele specificității și ale *relativelor opoziții* pe care conținuturile de conștiință le au față de conținuturile realității conștientizate, față de cele ale materiei care conștientează și față de cele ale realității din care și în raport cu care se instituie [29]. Ca sistem, ca Univers, conștiința

[27] În acest sens, a se vedea, CONSTANTIN BULAI — *Concepția Președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la orientările politicii penale...*, — în, *op. cit.*, p. 27.

[28] ION IRIMIE — *Materialismul dialectic*, *op. cit.*, p. 284.

[29] În acest sens, ION IRIMIE — *Materialism dialectic*, *op. cit.*, p. 292.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

fiind o reflectare a lumii materiale este, în același timp, un produs al creierului și un produs social — istoric ; ea cunoaște o evoluție contradictorie, dialectică, fiind supusă legii unității și luptei contrariilor.

2.1.2. Legea unității și luptei contrariilor explică dialectica raporturilor dintre conștiință și existență nu numai în plan uman ci și în plan social. Din acest colț al planului social, înțelegerea mecanismului dialecticii interacțiunii dintre existența socială și conștiința socială în etapa actuală a dezvoltării *societății noastre prezintă o semnificație teoretică și practică* deosebită pentru cunoașterea specificității determinismului criminalității.

În țara noastră, în condițiile edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, noua calitate a existenței sociale determină schimbări profunde în conștiința oamenilor, constituie terenul de manifestare tot mai profundă a conștiinței socialiste a covîrșitoarei majorități a populației ; conștiința socialistă a imensei majorități a oamenilor societății noastre se inserează tot mai mult în existența socială socialistă.

2.1.3. Transformările profunde care au avut loc în societatea noastră sub conducerea partidului — centrul vital al societății, forța politică conducătoare a întregii societăți — dezvoltarea puternică a forțelor de producție, schimbările produse în structura socială și în relațiile sociale ca urmare a făuririi economiei socialiste unitare, a victoriei socialismului și trecerii la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, ca și sistematica și ampla activitate teoretică, ideologică și politico-educativă de formare a omului nou — au determinat, pe de o parte, mutații calitative și în fizionomia morală a oamenilor, a maselor largi populare, iar pe de altă parte, o *reducere treptată a sferei și intensității de incidență ale cauzelor criminalității*[30].

[30] Procesul diminuării intensității cauzelor social-materiale ale criminalității în societatea socialistă, sub influența legilor obiective ale construcției socialismului, a fost remarcabil surprins și analizat în doctrina penală, încă în urmă cu un sfert de veac, de prof. dr. ION OANCEA — *Înlocuirea răspunderii penale pentru unele infracțiuni cu răspundere administrativă sau disciplinară,* de V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, N. ILIESCU, Editura Academiei R.P.R., Bucu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Așa cum s-a subliniat în magistrala expunere de la începutul lunii iunie 1982, dezvoltarea puternică a industriei socialiste, amplasarea forțelor de producție și progresul industriei în toate județele au constituit și constituie factorul *esențial* al victoriei socialismului, al trecerii la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism [31].

Dezvoltarea într-un ritm intens a societății socialiste, creșterea puternică și modernizarea forțelor de producție și, pe această bază, perfecționarea relațiilor de producție și sociale, ridicarea nivelului de trai material și spiritual al celor ce muncesc — reflectată esențialmente în creșterea, în ultimele trei decenii, a retribuției reale a oamenilor muncii de mai bine de patru ori — a fost singura cale prin care a fost posibil" să recuperăm o parte însemnată din rămînerea în urmă moștenită de la vechiul regim, din distanța ce ne separă de țările dezvoltate" [32].

2.2. *Criminalitatea — din orizontul contradicțiilor din sfera economică internă.*

2.2.1. Societatea socialistă nu a putut și nu poate evita apariția și manifestarea anumitor contradicții specifice fiecărei etape, dat fiind caracterul procesual al devenirii socialiste. Astfel, în stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră există — așa cum s-a precizat în documentele de partid —

---

rești, 1957, p. 20—24 ; a se vedea, în acest sens și, DUMITRU MAZILU, MIRCEA PREDA, — *Elemente de drept penal* — Academia „Ștefan Gheorghiu", București, 1972, p. 93—96. Cît privește studii dense mai recente în această problemă, a se vedea, C. BULAI — *V. I. Lenin despre fenomenul criminalității și despre politica penală a statului socialist*, — Revista română de drept, nr. 5/1970 p. 56 și urm. ; CONSTANTIN STOICA — *Contribuții la cercetarea sociologică a fenomenelor antisociale* — în „Revista română de drept" nr. 10/1971, p. 27 și urm. ; ȘTEFAN DANEȘ — *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România*, — în „Revista română de drept" nr. 4/1983, p. 6—7.

[31] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, — Editura politică, București, 1982, p. 20.

[32] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual..., op. cit.*, p. 23.

[33] NICOLAE CEAUȘESCU — *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1982, p. 38—40.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

încă o serie de contradicții : între dezvoltarea puternică a forțelor de producție și dezvoltarea relațiilor sociale, acestea manifestînd o anumită tendință de rămînere în urmă ; între cerințele de consum și nivelul dezvoltării societății ; între dezvoltarea forțelor de producție, a bazei tehnice a societății și nivelul de conștiință socialistă.

2.2.2. Este neîndoielnic că atare contradicții economico-sociale atrag, în evoluția și în mișcarea lor, anumite disfuncționalități în cadrul unor anumite verigi ale activității sociale și au aptitudinea de a alimenta și anumite fenomene negative ; ele sînt surse *potențiale* care interacționează în geneza criminalității, susceptibile, deci, să întrețină premisele *subiective* fundamentale ale criminalității, adică *mentalitățile, prejudecățile și obișnuințele retrograde ale unor persoane*. Existența contradicțiilor în sfera economico-socială nu se obiectivează automat, nu conduce, *ea ipso*, la apariția criminalității ; procesul este mult mai complex. Contradicțiile din sfera economico-socială interacționează nemijlocit cu contradicțiile din sfera culturii, a învățămîntului, a educației, cu contradicțiile din sfera dreptului etc., și — mediate de aceste din urmă contradicții — se regăsesc în sfera conștiinței sociale, care este eterogenă și nu este integral socialistă, iar în cele din urmă, se reflectă și în structurile intime ale unor conștiințe individuale a căror imaturitate bioneurologică și, mai ales, *psihomorală* poate produce comportamente deviante și se poate obiectiva în săvîrșirea de infracțiuni

2.2.3. Contradicțiile au și ele sursele lor. De pildă, contradicțiile din sfera economiei socialiste își au sorgintea în însăși dinamica elementelor ce formează structura modelului planificat al economiei, în fiecare fază și stadiu de dezvoltare a societății socialiste.

Împrejurarea că economia socialistă este încă o economie de mărfuri cu caracter specific constituie o altă sursă a contradicțiilor ei [34]. În adevăr, faptul că planificarea economiei se

[34] A se vedea, în acest sens, N. N. CONSTANTINESCU — *Problema contradicției în economia socialistă*, Editura politică, București, 1973, p. 107—227.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

realizează și prin intermediul unor pîrghii ale economiei de mărfuri reprezintă și în socialism — cu toate trăsăturile sale proprii, izvorîte din existența proprietății sociale a întregului popor și a proprietății cooperatiste, din lichidarea relațiilor de exploatare, din rolul fundamental al politicii de planificare — terenul de manifestare a contradicțiilor mărfii : dintre valoarea de schimb și cea de întrebuințare, dintre munca abstractă, cea concretă și cea simplă. Dacă examinăm, fără pretenția de a epuiza problema, cointeresarea materială — care este terenul unde se regăsesc contradicțiile dintre munca abstractă și cea concretă, între munca complexă și cea simplă — trebuie să relevăm, mai întîi, că, în temeiul principiului repartiției după muncă și contribuția la dezvoltarea generală a societății, partidul și statul nostru urmăresc permanent, „realizarea unui raport echitabil între veniturile mici și veniturile mari, menținînd diferențierea și cointeresarea materială în muncă, dar asigurînd condițiile necesare de viață, de dezvoltare fizică și intelectuală pentru toți membrii societății" [35]. Dată fiind diviziunea socială a muncii, cointeresarea materială (economică) — cu toate că este consecvent orientată spre stimularea funcționalității economiei socialiste și asigură corelarea adecvată între posibilitățile economiei și contribuțiile membrilor ei — este în mod inerent terenul formării unor deosebiri de venituri între diferitele categorii de oameni ai muncii [36], între diferite persoane fizice : oamenii societății socialiste sînt egali în fața legii — inclusiv în fața legii retribuției, care este o măsură egală corespunzătoare spiritului de echitate al orînduirii socialiste — dar ei sînt ființe inegale în fapt, natural, social-economic, cultural etc.

2.2.4. O atare inegalitate în fapt, mai ales inegalitatea de venituri, poate constitui o sursă de frustație care să alimenteze concepții și mentalități burgheze din conștiința unor persoane tentate la cîștiguri fără muncă...

---

[35] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual..., op. cit.*, p. 27—28.

[36] În acest sens, a se vedea, RADU FLORIAN — *Procese sociale contemporane*, Editura politică, București, 1980, p. 204.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Prin urmare, efectele secundare ale unor contradicții din sfera economică se pot resimți — pe terenul cointeresării materiale — și în receptarea deformată, simplistă a principiului luminos al socialismului românesc" nici pîine fără muncă, nici muncă fără pîine", pot, cu alte cuvinte, întreține într-o oarecare măsură sursa subiectivă — predominantă — a criminalității. Este ceea ce se relevă cu deosebire în cazul criminalității achizitive (infracțiuni economice, infracțiuni de sustragere, de fraudă sau de samavolnicie în dauna proprietății sociale socialiste, ca și în dauna proprietății personale și particulare a cetățenilor), a criminalității de corupție etc

2.2.5. Înțelegerea problemei cauzalității fenomenului criminalității din orizontul interacțiunii unor efecte secundare ale contradicțiilor din sfera economică — mediate prin procesul contradictoriu al formării conștiinței sociale integral socialiste — cu conștiința și voința minate de egoism și de mentalități burgheze ale unor indivizi, deschide o perspectivă realistă în înțelegerea și înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității ; deslușirea mecanismului unei atare interacțiuni are aptitudinea de a multiplica opțiunile de intervenție preventivă pentru a corecta eventualitatea prezenței unor disparități sociale, spre pildă, prin consolidarea în continuare a efectelor stimulative ale principiului repartiției după muncă și contribuția la dezvoltarea generală a societății, prin educația pentru ca toți destinatorii legii penale să asimileze spiritul de dreptate al principiului repartiției după muncă și contribuția la dezvoltarea generală a societății, într-un cuvînt, printr-o educație permanentă ce necesită, în mod esențial — așa cum s-a precizat, pe drept cuvînt, în documentele de partid — „să înlăturăm înțelegerile simpliste care își fac loc în societatea noastră, în special dorința unora de a primi totul de la societate și de a da cît mai puțin societății sau chiar nimic." [37]

2.2.6. Relația dintre unele efecte ale contradicțiilor din sfera economică și criminalitate pare a avea un caracter indirect și, oricum, *manifestă o tendință de îngustare*. O atare re-

[37] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual...*, *op. cit.*, p. 28.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lație se regăsește mai ales la acele elemente marginale ale societății noastre socialiste (fără ocupație, ce trăiesc din expediente, din speculă, din prostituție, din contrabandă etc.) la care disonanțele de ordin cognitiv, afectiv și atitudinal din conștiința lor individuală sînt adesea extrem de pronunțate, dominate aproape stabil de concepții și sentimente înapoiate, josnice, care sînt poate consecința unor anomalii neurofiziologice, a unei mumificări sufletești ori, pur și simplu, a unei obtuzități intelectuale etc., dar care, cu siguranță sînt expresia unei incapacități vădite de acces la valorile culturii, ale eticii și echității socialiste și, adesea, a *tuturora* împreună, unite cu multiple contingențe...

Nu este un secret că și în prezent unele elemente infractoare, parazitare, duc un mod de viață ce contravine principiilor eticii, echității și dreptății sociale, avînd preocupări de speculă, contrabandă, trafic de aur și valută, viciind climatul civic sănătos al societății noastre [38]. Dovada caracterului indirect, îndepărtat și limitat a relației între unele efecte secundare ale contradicțiilor din sfera economică și criminalitate ne — o furnizează examinarea indicatorilor de venituri privind infractorii.

În adevăr, examinînd, spre pildă, indicatorii de venituri în lumina unui studiu de teren, dens, privind omorurile comise în țara noastră între 1971—1978 — considerăm că, în marea lor majoritate participanții la comiterea omorurilor, aveau asigurate venituri îndestulătoare pentru a se menține pe drumul drept, pentru a trăi în demnitate și în respectul exigențelor legii penale. Astfel, păstrînd exemplul evocat, din eșantionul examinat, rezultă că 57,5% infractori au avut un venit pînă la 1.160 lei, 13% din infractori au venit între 1.160—1.500 lei, 7% un venit între 1.500—2.000 lei, 3 infractori între 2,501.—3.000 și 1 infractor peste 3.000 lei, numai 19% dintre participanții la comiterea omorurilor trăiau din surse de venituri ocazionale și din expediente, neavînd un

---

[38] GEORGE HOMOȘTEAN — *Traducerea în viață a hotărîrilor Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale a partidului, precum și a indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, cu privire la apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, a ordinii și liniștii publice,* în „Revista română de drept" nr. 2/1983, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

venit propriu...[39] Este, prin urmare, neîndoielnic că relația dintre efectele secundare ale contradicțiilor din sfera economică și criminalitate au o pondere din ce în ce mai redusă în ansamblul determinismului specific criminalității. Nu e mai puțin adevărat că, acolo și atunci cînd o atare relație apare, cînd ea se constată în fapt, la elemente marginale sau marginalizate (elemente declasate, recidiviști sau multirecidiviști, cu osebire) intervențiile sociale preventive în micromediul în care o atare relație s-a dovedit prezentă și s-a materializat, la unele persoane, în comiterea de infracțiuni, se relevă a fi cu atît mai necesare, mai prompte și mai sistematice prin, spre pildă, acțiuni — filtre de depistare a persoanelor fără ocupație, îndeosebi a tinerilor, unite cu eforturi de încadrare în muncă, eventual de ameliorare a condițiilor de locuit etc.

În definitiv, cînd atare elemente marginale sau marginalizate apar în situații „preinfracționale" — și lipsa de ocupație, traiul din expediente, într-o societate în care se urmărește să se aplice consecvent principiul „nici pîine fără muncă, nici muncă fără pîine", constituie, prin excelență, situații capabile să aibă atributul de „preinfracționale" — exigențele prevenirii și combaterii criminalității, ca și principiile umanismului socialist reclamă ca și unor astfel de persoane să le multiplicăm în concret șansele sau opțiunile reale pentru drumul drept, dacă vrem să se agațe de ele...

2.2.7. E necesar să adăugăm că, totodată, contradicțiile din sfera economiei socialiste românești — cu toate măsurile luate, îndeosebi în ultimii 18 ani, care au asigurat și asigură în continuare decisiv îmbunătățirea conducerii și organizării economiei, aplicarea fermă a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiunii, perfecționarea mecanismului econo-

---

[39] În acest sens. a se vedea, OCTAVIAN POP (și colaboratorii), LUPU COMAN, MIRCEA CONSTANTINESCU, GHEORGHE ASANACHE, VLAD IONESCU, ION SANDU, GHEORGHE PĂȘESCU, TRAIAN TANDIM, IOAN HURDUBAE, TUDOREL BUTOI, — *Stadiul criminologic privind omorurile*, Ministerul de Interne, Inspectoratul general al miliției, 1978, p. 69.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mico-financiar, a sistemului de retribuție [40] — întreţin, totuşi, sporadic, la unii membrii ai societăţii, manifestări de delăsare, de lipsă de spirit de răspundere în gospodărirea proprietăţii socialiste, de formalism, de *birocratism* şi altele, iar atare manifestări sînt încă de natură să creeze condiţiile apariţiei criminalităţii. În acest sens, îşi păstrează întreaga actualitate concepţia secretarului general al partidului, tovarăşul *Nicolae Ceauşescu*, care arăta, încă în 1967, că manifestările de birocratism „favorizează abuzurile şi înlesnesc infracţiunile şi cîteodată, împing chiar la ilegalităţi". [41]

2.2.8. Contradicţiile din economie reflectă, aşa dar, o anume dinamică, specifică, rezultată între altele din mobilitatea elementelor ce compun sectoarele economice, din împrejurarea menţionată că economia socialistă este încă o economie de mărfuri, din influenţele accentuării crizei economice mondiale şi altele : cîtă vreme atare contradicţii îşi menţin o semnificaţie primordială în funcţionalitatea de ansamblu a economiei, cîtă vreme unele din efectele secundare ale acestor contradicţii nu exclud intersectarea cu forme de manifestare ale conştiinţei sociale şi, deci, nu exclud, în cele din urmă, posibilitatea săvîrşirii de infracţiuni — tot atîta vreme, controlul criminalităţii este vital legat de nevoia identificării şi blocării permanente a unor interacţiuni dintre consecinţele secundare ale unor contradicţii din sfera economiei şi contradicţiile din sfera conştiinţei sociale care, deşi subiective, ele, *pot genera*, în interacţiune cu multiple circumstanţe socio-umane manifestări ale vechiului concretizate în comportamente inadecvate ale unor indivizi şi, totodată, *chiar şi criminalitate*.

2.3. *Criminalitatea — din orizontul prezenţei unor elemente contradictorii în cadrul structurii sociale unitare a societăţii.*

2.3.1. În cadrul determinismului specific al criminalităţii, un loc aparte ocupă interrelaţia acestui fenomen cu anumite

---

[40] A se vedea, spre pildă, — Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 29—30 iunie 1983, cu privire la aplicarea fermă a principiilor autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii, perfecţionarea mecanismului economico-financiar, a sistemului de retribuire a muncii şi creşterea retribuţiei în acest cincinal.

[41] NICOLAE CEAUŞESCU — *Cuvîntare la consfătuirea cu activul de bază din Ministerul de interne*, 18 iulie 1967 — Editura politică, Bucureşti, 1967, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

elemente contradictorii ale structurii sociale *esențialmente unitară* a societății socialiste.

Este cunoscut că victoria orînduirii socialiste, făurirea economiei socialiste unitare și dezvoltarea puternică a forțelor de producție au produs „profunde mutații în structura societății românești, realizarea unor noi relații bazate pe comunitatea de interese între noile clase și grupuri sociale." [42]

2.3.2. Datorită caracterului său concret-istoric, a naturii sale contradictorii, structura socială a societății socialiste, care este în esență unitară, comportă și factori eterogeni cum ar fi, spre pildă, existența unor producători cu concepții învechite, retrograde în cadrul micii producții de mărfuri. Mica producție de mărfuri, mica gospodărire individuală este încă — obiectiv — în societatea socialistă o sursă ce generează și inegalități economico-sociale din care derivă — la unii membrii ai acestui grup social — o atmosferă, cum spunea V.I. Lenin [43], de vrajbă, de discordie, de neîncredere, de frămîntări și intrigi [44].

2.3.3. În situațiile în care, incidental, atare ilegalități economico-sociale și atare mentalități sau moravuri înapoiate, retrograde interacționează cu anumite disfuncții ale controlului social (la scara unor localități sau unități administrativ-teritoriale) cum ar fi, spre pildă anumite neajunsuri ale controlului financiar și disciplinei financiare materializate în acte de evaziune fiscală ș.a., ori cu anumite disfuncții ale procesului de integrare socială și ale celui de socializare, generează concepții și mentalități care pot fi dăunătoare spiritului civic sănătos din orînduirea noastră, constituind și o sursă potențială, virtuală, a criminalității.

2.4. *Criminalitatea — din orizontul contradicțiilor din sfera culturii și educației.*

2.4.1. Cauzalitatea specifică a criminalității apare, de asemenea, în timpul istoric al societății socialiste românești aflată

---

[42] NICOLAE CEAUȘESCU — *Expunere cu privire la stadiul actual...*, *op. cit.*, p. 45.

[43] A se vedea V. I. LENIN — *Opere complete*, vol. 41, Ed. politică, București, 1966, p. 107—197.

[44] În acest sens, a se vedea, ȘTEFAN DANEȘ — *Contribuții la studiul politicii penale...*, *op. cit.*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

în stadiul actual al edificării ei, în condițiile unor *interacțiuni specifice dintre contradicțiile din sfera culturii și educației* ca și, corelativ, din sfera conștiinței sociale, pe de o parte și proprietățile care exprimă individualitatea unor persoane, adică *trăsăturile esențialmente caracteriale* — idei și stări atitudinale, afective și volitive etc., — *negative*[45], *retrograde, ale unor persoane,* pe de altă parte. Dacă examinăm etiologia criminalității în acest sistem de relații, iarăși fără pretenție de a epuiza problema, trebuie să observăm că, o particularitate a interacțiunii contradicțiilor societății socialiste o constituie amplificarea sferei de acțiune a contradicțiilor pe care le generează procesul făuririi culturii[46] și educației integral socialiste, precum și, în mod corelativ, procesul formării conștiinței socialiste integrale.

În sfera culturii și educației, în sfera conștiinței sociale din societatea socialistă românească — procese care au, prin definiție, un caracter eterogen, care înglobează și forme de subiectivitate nesocialiste, e drept din ce în ce mai puțin numeroase, căci baza socială a criminalității, repetăm, cunoaște un proces legic de îngustare — lupta dintre vechi și nou înregistrează un amplu cîmp de manifestare, purtînd pecetea celei mai adînci și mai surprinzătoare diversități.

2.4.2. Contradicțiile din sfera culturii și cele din sfera educației se reflectă în cele din sfera conștiinței sociale care, deși subiective, se regăsesc în cîmpul diverselor relații sociale materializate în comportamente inadecvate ale unor grupuri și membrii din societate[47], inclusiv în determinismul cauzal al criminalității[47 bis].

2.4.3. Funcționalitatea contradicției dintre existența socială în continuă dezvoltare a societății socialiste românești și conștiința socială, care manifestă o independență relativă, denotă, pe de o parte că, marile transformări revoluționare din țara

---

[45] A se vedea, ȘTEFAN ZISULESCU, *Caracterul,* Editura didactică și pedagogică, București, 1978, p. 30, 126—143.

[46] În acest sens, a se vedea, RADU FLORIAN, *Procese sociale..., op. cit.,* p. 208—210.

[47] RADU FLORIAN — *Procese sociale..., op. cit.,* p. 210.

[47 bis] În acest sens, GEORGE BASILIADE, *Orientările și principiile cercetării criminologice în Republica Socialistă România,* în „Concepția...", *op. cit.,* p. 432.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

noastră au condus la profunde mutații în conștiința socială și politică a oamenilor muncii, a maselor largi populare, iar pe de altă parte, nu au exclus o anumită rămînere în urmă a conștiinței sociale.

2.4.4. În adevăr, o analiză profundă a dialecticii existenței și conștiinței sociale în stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră — analiză întreprinsă în expunerea de la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, de la începutul lunii iunie 1982 — conduce la concluzia că „baza materială a societății noastre socialiste a mers mai înainte, s-a dezvoltat mai puternic decît conștiința socială..." [48].

Procesul rămînerii în urmă a conștiinței sociale interacționează, într-un mod specific, în geneza diverselor fenomene negative din societatea noastră, inclusiv în geneza criminalității.

2.4.5. Pentru a înțelege cît mai exact mecanismul specific al cauzalității criminalității în societatea socialistă românească trebuie, în adevăr, să observăm că deopotrivă cultura, educația și conștiința socială reprezintă procese sociale dinamice — prin definiție contradictorii — cu componente diverse și cu caracter eterogen ; ele se înfăptuiesc — la nivelul unor interacțiuni complexe — de indivizi diferiți care au capacități și grade diferite de autocontrol și de integrare în structurile psihice ale conștiinței lor individuale, a valorilor sociale ale societății socialiste și, deci, și a exigențelor legii penale. Elemente ale conștiinței sociale ale vechii orînduiri supraviețuiesc și în conștiința socialistă ; fiind un produs *istoric* conștiința socială din societatea socialistă a găsit și a preluat din conștiința socială a vechii societăți, mai întîi și covîrșitor, elemente sau virtuți de muncă, de hărnicie, de demnitate, de omenie, de spirit de dreptate ș.a., dar și, în același timp — dat fiind că civilizația anterioară a fost axată și construită secole de-a rîndul în jurul ideii de proprietate privată — a preluat și elemente de conștiință socială legate de această sacrosantă proprietate privată, care a

[48] NICOLAE CEAUȘESCU, *„Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră..."*, *op. cit.*, p. 55.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lăsat urme adînci în simțirea, în inimile și în gîndirea oamenilor.

Supraviețuirea în conștiința socială din societatea noastră socialistă a unor moravuri, mentalități, prejudecăți etc., din vechea existență socială se datorează, pe de o parte, *legilor proprii de formare și de evoluție a conștiinței oamenilor*, în virtutea cărora conștiința socială, privită deopotrivă ca fenomen individual dar ca și fenomen colectiv, — de masă, în sens statistic — *are tendința de a reflecta cu întîrziere și parțial* schimbările petrecute în existența socială obiectivă ; pe de altă parte, perpetuarea încă a unor concepții și manifestări vechi, incompatibile cu natura existenței sociale socialiste, își află explicația și în împrejurarea că moravurile, mentalitățile, prejudecățile etc. (de parazitism, de trai fără muncă, de necinste și altele) *au fost vreme de secole — îndelung și statornic — cultivate și încurajate de vechea existență socială* și nu pot fi desființate de la o zi la alta... [49]. De bună seamă, ar fi profund greșit să se considere că menținerea la infinit a unor asemenea moravuri, mentalități și manifestări retrograde inclusiv menținerea în socialism a criminalității — pe care atare moravuri, mentalități înapoiate o întreține — *ar fi fatală*. După cum tot atît de greșită ar fi teza despre rămînerea *inevitabilă* în urmă a conștiinței sociale față de existența socială. În acest sens, s-a precizat pe drept cuvînt că : „adeseori deficiențele existente în activitatea noastră ideologică, politică și cultural-educativă, fenomenele negative care apar, în viața socială, în comportamentul unor oameni se încearcă a fi justificate prin teza despre rămînerea în urmă a conștiinței față de dezvoltarea vieții materiale. A accepta o asemenea justificare pentru lipsurile noastre înseamnă a încuraja o atitudine pasivă, defetistă, cu profunde repercursiuni negative asupra dezvoltării societății. Noi, comuniștii, studiem legile obiective nu pentru a adopta o poziție fatalistă față de acestea, ci, dimpotrivă, pentru ca,

[49] În acest sens, a se vedea, *ION TUDOSESCU, MIHAI FLOREA, CORNEL POPA (red.) și colaboratorii — „Materialism dialectic și istoric"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 334.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

înțelegînd sensul lor, să putem acționa în interesul progresului social. Fără a nega cîtuși de puțin rolul esențial al forțelor de producție în dezvoltarea societății, noi pornim de la teza, de asemenea marxistă, că la rîndul ei conștiința poate exercita o puternică înrîurire asupra mersului înainte al societății, că ideile înaintate, cucerind masele, devin o uriașă forță materială a progresului" [50].

Una din rădăcinile criminalității, ca fenomen social, în societatea socialistă românească se regăsește, prin urmare, și la nivelul interacțiunii dintre conștiința individuală a unor membrii ai societății și acele elemente inefabile ale conștiinței sociale care încorporează încă și tradiții, concepții, mentalități, prejudecăți, *tributare vechii societăți*. De aceea, în explicația cauzală a criminalității și în înfăptuirea strategiei prevenirii și combaterii criminalității, nici un moment „nu trebuie să uităm că o serie de moravuri provenind din vechea orînduire socială continuă să se manifeste și să influențeze pe unii oameni..." [51].

2.4.6. E necesar să adăugăm că, întrucît conștiința socială nu reprezintă o simplă juxstapunere, o simplă sumă a conștiințelor individuale, interacțiunea dintre acele forme ale conștiinței sociale ce desemnează moravuri, mentalități, tradiții și prejudecăți retrograde care supraviețuiesc din orînduirea socială veche și conștiința individuală a unor membrii ai societății, devine o interacțiune *genetică* a criminalității numai atunci cînd și acolo unde conștiința (unită cu voința) unor indivizi *interiorizează sau asimilează tocmai acele elemente vechi din conștiința socială și le traduc în fapt, în anumtie circumstanțe sociale, prin comiterea de infracțiuni.*

2.4.7. Pentru a conchide mai trebuie să adăugăm că, în societatea socialistă românească, climatul social-civic este *fundamentul sănătos,* rod al unei vaste activități teoretice, ideologice, politico-educative a Partidului Comunist Român. Apar-

---

[50] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere la plenara C C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971"* — în România pe drumul construirii societății *socialiste multilateral dezvoltate"* vol. 6, Ed. pol. Buc. 1972, p. 663—664.

[51] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual...', op. cit.,* p. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ține decisiv tovarășului *Nicolae Ceaușescu cotitura realizată* după Congresul al IX-lea în *ridicarea conștiinței sociale a maselor,* în afirmarea spiritului de responsabilitate, în promovarea eticii și echității, a legalității și umanismului socialist. Anii de după 1965 au fost martorii modernizării rapide a procesului de pregătire a cadrelor, învățămîntului de toate gradele, dezvoltării științei, literaturii și artei, stimulării fără precedent a creației spirituale care are o pîrghie principală în prestigiosul festival — Cîntarea României — întăririi sănătății națiunii prin sportul de masă și de performanță în cadrul „Daciadei". Umanismul revoluționar, spiritul de dreptate și justiție, propriu partidului nostru, întregii opere teoretice și practice a tovarășului *Nicolae Ceaușescu* se realizează plenar în condițiile în care este dublat de o *grijă permanentă pentru întărirea climatului de legalitate,* în împrejurările în care, „organele de ordine publică, toți factorii responsabili, întreaga comunitate națională veghează ca nimeni și niciodată să nu-și îngăduie vreo derogare de la legile țării și hotărîrile de partid, ca nici o încălcare de lege să nu rămînă fără sancțiune promtă, ca nimeni și niciodată să nu fie pedepsit pe nedrept" [52].

2.4.8. Cu tot climatul social civic sănătos, în perimetrul neunitar al conștiinței sociale din societatea socialistă dăinuie și circulă încă, la unii membrii ai societății noastre, moravuri, mentalități, prejudecăți, obiceiuri etc., moștenite de la orînduirea veche, potrivnice în ordinea morală progresului socialist. Este adevărat că atare zone anacronice de conștiință socială se mai întîlnesc încă în unele colectivități de muncă și de convietuire unde gradul de dezvoltare al spiritului civic și perfecționarea relațiilor interumane nu sînt pretutindeni la nivelul exigențelor etice pe care le promovează societatea noastră socialistă ; este adevărat că, atare contradicții ale conștiinței sociale se grefează și pe disfuncțiile din unele familii destructurate, pe unele contradicții ale procesului de educație și cul-

[52] ION COMAN, — *„Cuvînt de deschidere la sesiunea de comunicări consacrată sarcinilor ce revin juriștilor din țara noastră în lumina documentelor Congresului al XII-lea al partidului și a hotărîrilor Conferinței Naționale a P.C.R., din decembrie 1982"* — *„Revista română de drept"* nr. 2/1983, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tură îndeosebi din familie și școală, dar și din aval și din amonte de școală — totuși, nu este mai puțin adevărat că, elementele vechi din conștiința socială, chiar atunci și acolo unde interacționează cu contradicțiile procesului de educație și cultură, constituie numai *cadrul* sau terenul capabil să ofere *și o variantă* de comportamente negative, antisociale ; alegerea unei atare variante și, deci, comiterea de infracțiuni este, pînă la urmă, rodul disfuncțiilor conștiinței individuale, *a contradicțiilor conștiinței individuale*, mai exact, *a limitelor conștiinței și voinței unor indivizi*, a slăbiciunilor și trăsăturilor negative de caracter ale unor oameni, a mentalității înapoiate a unora dintre membrii societății [53].

2.5. Criminalitatea — din orizontul surselor subiective psihologice.

2.5.1. Criminalitatea, chiar în socialism, nu se naște oare și din abisurile inconștientului uman ? Nu au oare și instinctele, fenomenele din subconștient, un anumit rol în geneza criminalității ? Zestrea, ereditară, echipamentul biologic pot fi oare ignorate în explicarea originii criminalității în societatea noastră ?

Problema nu este nouă iar soluția este extrem de spinoasă. Fără pretenția de a epuiza problema trebuie să subliniem că oamenii care devin infractori în societatea socialistă românească — în fond, oameni ca toți oamenii și nu ființe subumane, fiindcă au, totuși, cel mai adesea, un crîmpei, o fibră de umanitate — sînt aidoma Străinului lui Camus, în ipostază socialistă. Dar, infractorii — pe meridianul socialist românesc — sînt nu numai ființe ale istoriei și ale alienării sociale de tip socialist ci și *ale biologiei*. De principiu, marxismul nu neagă prezența și acțiunea factorilor biologici ; el subliniază modul în care aceștia sînt modificați și completați de acțiunea unor factori *esențialmente sociali* [54]. Prezența și acțiunea surselor bio-

[53] În acest sens, NICOLAE CEAUȘESCU „*Cuvîntare la adunarea activului de partid al municipiului București*“ 26 aprilie 1968 — în *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*“ vol. 3, Ed. pol., Buc. 1696, p. 198.

[54] În acest sens, ION IRIMIE, — în — „*Materialism dialectic*“ Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 288.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

logice în geneza criminalității nu poate fi tăgăduită : criminalitatea este, de bună seamă, un fenomen social dar ea apare ca o problemă de comportament în sfera umanului, iar dacă din această sferă a umanului inconștientul nu poate fi omis, totuși, transformarea lui într-un factor *determinant antisocial* este o exagerare, după cum o exagerare este și transformarea inconștientului într-un factor *social* determinant, așa cum procedează astăzi freudo-marxismul [55].

2.5.2. Sub aspect *psihologic*, criminalitatea angajează *întreaga personalitate* a participanților la comiterea de infracțiuni (autori, instigatori și complici), reflectînd o *disarmonie a vieții psihice*, a personalității lor, materializată, într-o societate ca a noastră, în esență, în refuzul integrării plenare în muncă, într-o rezistență scăzută la efort organizat și mai ales, în deficiențe grave în relațiile interpersonale ce sînt adesea antisocial structurate [54] și, de aceea, opuse climatului civic sănătos ce caracterizează sistemul social românesc în actuala etapă a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

2.5.3. Aposteriori pot fi detectate pe baza repetabilității, trăsăturile psiho-morale caracteristice delincvenților. Astfel, trebuie să precizăm — în acord cu cercetările românești recente de psihologie a delincvenților [57], de psihologie a condu-

---

[55] A se vedea — pentru o critică amplă și convingătoare a freudo-marxismului contemporan — FLORIN DRUȚĂ — *„Marxism și freudomarxism"*, Editura politică, București, 1982, p. 104—109 ; a se vedea și, LUDWIG GRÜMBERG — *Opțiuni filozofice contemporane*, Editura politică, București, 1981, p. 313.

[57] ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihologie socială"*, vol. II, Editura didactică și pedagogică, București, 1973, p. 257—258.

[57] PAUL POPESCU—NEVEANU — *„Dicționar de psihologie"* Ed. Albatros, Buc., 1978, p. 80 ; a se vedea, în mod deosebit, NICOLAE OLARU — *„Cercetarea psihologică a heteroagresivității infracționale"* în *„Concepția președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la căile și mijloacele de combatere și prevenire a infracțiunilor"* București, 1983, p. 561—570 ; a se vedea, DAN CRISTESCU, CONSTANTIN PĂUNESCU — *„Acțiuni de terapie recuperatorie a minorilor din școlile speciale de muncă și reeducare"* în — „Concepția... *op. cit.* 552—560 ; GEORGE BASILIADE — *„Orientările și principiile cercetării criminologice în Republica Socialistă România"*, *în* — *„Concepția..."*, *op. cit.*, p. 429.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

itei [58], ca și cu investigațiile de medicină legală [59] și de psihiatrie [60] — că delincvenții înfățișează una sau mai multe din următoarele caracteristici psihice esențiale :

a) capacitatea intelectuală neîndestulător dezvoltată și rezistență scăzută la efort socialmente organizat ;

b) instabilitate emoțională generată de carențe educaționale cau au condus, în ultimă instanță, la fragilitatea eului ;

c) inadaptarea socială și lipsa aprofundării consecințelor actelor comise, izvorîte din exacerbarea sentimentului de insecuritate pe care individul caută să-l suprime, prin diverse modalități de comportare socialmente inadecvate ;

d) duplicitatea conduitei, manifestată în discordanța dintre două planuri, cel tainic, intim, în care își pregătește comiterea infracțiunii și celălalt nivel comportamental, de relație cu societatea ;

e) dezechilibru afectiv existențial, exprimat prin patimi, vicii, perversiuni etc. ;

f) falsă percepție a circumstanțelor sociale și a celor din jur :

g) înclinația către agresivitate — fie latentă, fie manifestă — ce se bazează și pe un fond neuropsihiatric insuficient controlat de luminile conștiinței, de ostilitate față de valorile sociale ale societății socialiste ocrotite de legea penală ;

h) pronunțată subprețuire a riscului.

---

[78] STELA TEODORESCU *„Psihologia conduitei"* Editura științifică, București, 1972, p. 220—229 ; a se vedea și, ANA TUCICOV-BOGDAN *„Psihologie generală și psihologie socială"* vol. II, *op. cit.* p. 251—252, 257 ; IOAN CIOFU *„Comportamentul simulat,"* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, p. 50—61 ;

[79] MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGRET *„Aspecte medico-legale și criminologice ale heteroagresivității"* în — *„Concepția..."* *op. cit.*, p. 540—551. : VIRGIL DRAGOMIRESCU — *„Psihologia comportamentului deviant"*, Editura științifică și enciclopedică, București 1976, p. 39—40 ;

[80] TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *„Psihologia și psihopatologia comportamentului"*, Editura militară, București, 1978, p. 56—68.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Neîndoielnic că, în plan psihologic, criminalitatea reflectă un proces de *perturbare a cîmpului psihologic al structurii personalității participanților la comiterea de infracțiuni*, mai exact, un proces de *auto-marginalizare psihic* a unor indivizi, proces a cărui esență o constituie imaturitatea *de caracter* consecutivă uneori și unor anomalii-lacune-morfofuncționale, înăscute sau survenite, fără a fi patologice, *întotdeauna determinată de procesul de socializare negativă, de contradicțiile unor verigi ale proceselor de integrare socială și control social.*

2.5.4. Destabilitatea vieții psihice a delincvenților este, în adevăr, un proces complex care apare în condițiile în care în cele trei etaje funcționale ale sistemului de atitudini ale individului (atitudini față de oameni, față de sine, și față de muncă), *se instalează treptat disfuncționalități* cum sînt, spre pildă, slăbirea inhibiției, capacitatea redusă la frustați, incapacitatea autocontrolului continuu, impulsivitate, creșterea indicelui de sugestibilitate, lipsa motivației, lipsa stăpînirii de sine etc.; ele survin adesea pe fondul unei vieți psihice statornic dezorganizate — care reflectă decisiv *lacune grave, sedimentate în educația* deopotrivă din mediul inelectabil (din unele familii sau din unele comunități de origine) și din mediul ales (îndeosebi din anturaje cu mentalități retrograde ori cu comportamente deviante) cît și influențe nesănătoase chiar din unele medii sociale instituționalizate (din unele instituții de învățămînt ori de cultură, din unele microcolective de muncă) în care nu a fost deplin instalat climatul civic sănătos de muncă onestă și de legalitate care caracterizează societatea noastră socialistă [61].

Destabilitatea vieții psihice a celor ce comit infracțiuni se relevă a fi un proces care înmănunchează concomitent, credem, atît componente *conștiente* — conștientul, în stări normale, avînd rolul dominant, esențial și decisiv — dar și componente *inconștiente*, acestea din urmă reprezentînd „fața nevăzută" a structurii psihice disarmonice a personalității infractorilor,

---

[61] În acest sens, MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGREȚ — *„Aspecte medico legale și criminologice ale heteroagresivității" op. cit.* p. 551; În acest sens, PAUL POPESCU-NEVEANU *„Dicționar..." op. cit.* 354; VIRGIL DRAGOMIRESCU — *„Psihosociologia..." op. cit.* p. 251—257; NICOLAE OLARU *„Cercetarea psihologică..." op. cit.* p. 566—567; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA — *„Patolgie medico-legală"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 480—481.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

acea forță energizantă cum a fost ea denumită pe drept cuvînt [62], factor bazal de dinamizare a conduitelor infractoare, *cîrmuit de alte legi de organizare* decît cele ale conștiinței, cum ar fi, spre exemplu, cea exprimată prin „tot sau nimic...".

Este locul să adăugăm că, viața psihică a celor care comit infracțiuni, chiar destructurată, nu se înfățișează în chip unitar și coherent și nu poate fi redusă nici numai la elemente conștiente, nici numai la componente inconștiente ; avînd o structură complexă, viața psihică a infractorilor este, de bună seamă, *determinată în ansamblul socio-cultural*, dar implică o interacțiune, o interpenetrație a conștientului — care are rol decisiv în „trecerea la act", — cu inconștientul, hotarele dintre cele două componente ale vieții psihice nefiind impermeabile...

În dinamica complexă a vieții psihice a infractorilor, considerată deopotrivă longitudinal și transversal, nu este exclus ca, uneori, comportamentul infracțional să fie expresia unei astfel de structuri psihice în care inconștientul să preia, și să întregească proiecte și căutări antisociale ale conștientului, dacă mecanismele atitudinale, cognitive, afective și, mai ales, axiologice — morale ale conștientului sînt perturbate, la unii indivizi, de o educație profund deficitară, de concepții *retrograde*.

Deși în studiul inconștientului psihologia dispune de foarte puțină claritate, totuși, ni se pare exagerată teza după care oamenii care devin infractori sînt trăiți de forțele necunoscute ale inconștientului. Consecvenți interpretării materialist-dialectice a determinismului social, mai exact socio-cultural, al activității psihice, trebuie să reținem că fenomenul criminalității se menține în societatea socialistă ca urmare și a *inadaptării structurilor psihice*, decisiv conștiente, ale unor indivizi — cu o conștiință *retrogradă* — la existența socială socialistă, la climatul social sănătos de ordine și disciplină, dominant în orînduirea noastră socialistă.

2.5.5. În spiritul materialismului dialectic și istoric trebuie, de asemenea, să subliniem că, criminalitatea în societatea socialistă dezvăluie *autodestructurarea sau autodisocialitatea* personalității psihomorale a unor indivizi, intervenită în circumstanțe

[62] PAUL POPESCU-NEVEANU — *„Dicționar..." op. cit.*, p. 346

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sociale și istorice numeroase și diverse, nu este expresia unor forțe stihiale ale abisului inconștientului uman fiindcă, orice s-ar spune, oricît de fragil ar fi controlul conștientului în cazul personalităților ce comit infracțiuni el nu este absent și nu poate fi ocolit : rolul conștientului, ca „instanță de control" rămîne *hotărîtor*, esențial, decisiv în procesul „trecerii la act", la comiterea de infracțiuni.

Nu putem să nu observăm că, anomaliile de comportament uman care sfîrșesc prin săvîrșirea de infracțiuni, chiar dacă suferă și *certe* influențe neurofiziologice — ce devin, uneori, surse de frustație — *nu sînt, totuși, rezultatul deficiențelor organice și neurologice moștenite*, dat fiind că nu există o probă indubitabilă că anomaliile de comportament ar fi generate de anomalii organice și neurologice moștenite. Numeroase cercetări genetice și psihiatrice [63], psihologice [64] și criminologice [65] dovedesc, dimpotrivă, că părinții influențează

---

[63] În acest sens, TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *„Psihologia și psihopatologia comportamentului"*, *op. cit.*, p. 206—208 ; VIRGIL DRAGOMIRESCU *„Psihosociologia comportamentului deviant"*, *op. cit.* p. 251—253.

[64] ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihologie socială"*, *vol. II, op. cit.*, p. 258 ; TIBERIU BOGDAN *„Introducere în psihologie judiciară"*, Editura științifică, București 1973, p. 108 și urm. ; PAUL POPESCU-NEVEANU — *„Dicționar..."* *op. cit.*, p. 179—181 ; ȘTEFAN ZISULESCU — *„Caracterul"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978. p. 126—143.

[65] GEORGE BASILIADE, COSTICĂ BULAI, IONELA CORNESCU — *„Unele cauze ale manifestărilor infracționale în rîndul minorilor și prevenirea acestora"*, în — *„Revista română de drept"* nr. 11/1971, p. 34—36 ; CONSTANTIN IACOVIȘAC *„Aspecte sociologice ale acțiunii de recuperare socială a minorilor infractori"*, în — *„Viitorul social"* nr. 1/1976, p. 113—121 ; CONSTANTIN IACOVIȘAC, ALEXANDRU VULPESCU, FLORIAN GHEORGHE — *„Interacțiuni socioculturale și educative în resocializarea în școli speciale de muncă și reeducare"*, în — *„Concepția..."*, București, 1982, p. 522 ; În acest sens, ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihologie socială"*, vol. II, *op cit.*, p. 254 ; în același sens, TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, — *„Psihologia și psihopatologia comportamentului"*, *op. cit.*, p. 213—214 ; MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGRUȚ — *„Aspecte medico-legale și criminologice ale heteroagresivității*, în — *„Concepția..."*, *op. cit.* p. 549 ; NICOLAE OLARU *„Cercetarea psihologică a heteroagresivității infracționale"* în — *„Concepția..."* *op. cit.*, p. 568—569 ; ION DELEANU — *„Biologie și drept"*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 48—66.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

comportamentul descendenților lor, inclusiv comportamentul infracțional, mai curînd prin modul nefast de *educație*, prin climatul educativ alterat, decît prin ereditate...

2.5.6. Este, deci, adevărat că în lumea delincvenților întîlnim — așa cum rezultă din cercetări — aplicînd clișeul psihologic, structuri de nevrozați psihotici și de debili impulsivi, de epileptici care se ignoră și de inadaptabili prin defect de culturalizare etc. etc. ; dacă este adevărat, de asemenea, că la personalitățile din această lume sordidă a celor ce comit infracțiuni se manifestă chiar semnele unei serioase retardări anatomo-funcționale și glandurale, o atare lume fiind populată și de indivizi care au suferit și suferă de traumatisme craniocerebrale și encefalopatii — nu este mai puțin adevărat că, autodestructurarea vieții psihice, automarginalizarea psihică a celor ce devin infractori constituie un proces dinamic evolutiv de interacțiune, pe de o parte, a unor *euri* normale dar insuficient de receptive la influențele mediului social general pozitiv, iar pe de altă parte, a unor deficiențe sau disfuncții din multiple micro-*medii* educative, de care educatorii din unele familii, din unele școli și chiar din unele colective de muncă nu țin seama întotdeauna și în suficientă măsură.

2.5.7. Teza prezenței și a unui tip specific de determinism psihobiologic în cauzalitatea criminalității este, credem, extrem de fertilă pentru perfecționarea muncii organelor de ocrotire a sănătății publice, chemate să se implice mai direct și într-un mod mai individualizat în depistarea și terapia sindromurilor de comportament deviant ce pot fi identificate și ameliorate într-o fază *timpurie*, cît nu este încă prea tîrziu ; o atare teză slujește, de asemenea, lucrătorilor de pe frontul recuperării sociale a celor condamnați — ce execută măsura educativă a internării în școli speciale de muncă și reeducare, ori care execută pedeapsa în penitenciare sau chiar la locul de muncă — pentru *ridicarea calității muncii de terapie psihotropă reechilibrată* a celor condamnați ; fenomen esențialmente și hotărîtor social, criminalitatea își are, în esență, surse *sociale* decisive, a căror interacțiune explică, în ultimă instanță, menținerea acestui fenomen, variația cursului și formelor sale. Dacă este așa, trebuie să ne ferim de a atribui rigid cauzalitatea crimi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nalității, ca odinioară în teoria psihanalitică, numai unor surse psihihobiologice, deoarece dacă s-ar proceda astfel s-ar biologiza un fenomen prin excelență *social*: omul infractor este, și în societatea socialistă, nu numai o entitate biopsihică ci și una esențialmente *socială*. În cele din urmă, în cadrul cauzalității specifice a criminalității în societatea socialistă, determinismul *social* îl presupune, îl implică și îl modifică pe cel psihobiologic de care este legat într-un mod *inseparabil*.

2.5.8. Ne-am întrebat cum de nu se abțin să treacă „la act" indivizi *pe deplin conștienți* nu numai de rezultatul socialmente periculos al acțiunii — inacțiuni sancționate de legea penală ce proiectează să comită ci și de consecințe dezonorante și dureroase de ordin moral ale sancțiunii penale ce inevitabil li se aplică, și care implică — o știu ei adesea foarte bine — un cortegiu de privațiuni ? Dacă întrebarea este justificată în situația infractorilor primari, ea este și mai legitimă în cazul infractorilor recidiviști și multirecidiviști, care, asumîndu-și conștient riscul comiterii de infracțiuni în stare de recidivă (postcondamnatorie sau postexecutorie) cunosc adesea pînă și durata pedepselor și agravărilor de pedeapsă la care se expun... Să notăm că în doctrină s-a spus, referitor la problema în discuție, că structura psihică a celor ce păsesc pe drumul criminalității ar înfățișa aproape un *paradox*.[66]

Pentru a răspunde la această problemă trebuie să precizăm că nu este nici un paradox în universul spiritual al celor ce comit infracțiuni ; mecanismul deciziei de „trecere la act", care constituie momentul final al procesului de destabilitate a vieții psihice și morale, de automarginalizare psiho-morală a unor indivizi se pare că stă într-un mod specific sub semnul *legii secvenței temporare*, care, potrivit opiniei temeinice și juste a cercetării psihologice,[67] cîrmuește desfășurarea conduitei umane. În virtutea acestei legi, decizia asupra unei anumite

[66] A se vedea, ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihologie socială"*, vol. 2, Ed. didactică și pedagogică, București, 1973, p. 254

[67] În acest sens, ANA TUCICOV-BOGDAN — *„Psihologie generală și psihologie socială"*, vol. 2, *op. cit.*, p. 256.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

conduite umane este în funcție, în adevăr, nu numai de natura și caracterul consecințelor previzibile, din care două egale teoretic ca pondere, ci și de *ocurența în timp a acestor consecințe*. Așa fiind, în cazul comportamentului infracțional autodestabilitatea psihică și morală a unor indivizi, minată de mentalități retrograde, face să prevaleze consecința *imediată*, fiindcă comiterea de infracțiuni le oferă satisfacții materiale și morale în raport cu universul lor spiritual socialmente mumificat, și le întreține iluzia că aplicarea și executarea pedepsei, fiind mai *îndepărtată*, ar putea să nu intervină. Cercetările românești psihologice și psihosociale recente privitoare la persoane care au comis infracțiuni de violență — efectuate pe un lot reprezentativ de 457 subiecți [68] — ca și investigațiile unui eșantion de 82 de recidiviști în vîrstă de peste 21 ani, din diverse medii sociale, cu diferite nivele de cultură, de pe aria teritorială a trei județe (Iași, Suceava și Botoșani) [69], *confirmă în bună parte acțiunile legii secvenței temporare.*

2.5.9. Nu e mai puțin adevărat că, manifestarea legii secvenței temporare este în funcție de o complexitate de influențe psihosociale dintre care *vîrsta și bioritmul prezintă o semnificație deosebită.* Astfel, cercetările recente românești de psihologie și psihopatologie a comportamentului [70] confirmă teza că vîrsta constituie *o variabilă extrem de importantă în evoluția destructurării psihice și morale a personalităților ce manifestă tendințe infracționale*; întrucît cu vîrsta cresc sau se estompează tendințele antisociale ale unor personalități cu viața psihică destructurată, criminalitatea variază neîndoielnic — atît ca frecvență cît și ca gravitate — și în funcție de vîrstă.

---

[68] NICOLAE OLARU „*Cercetarea psihologică și heteroagresivității infracționale*", în — „*Concepția...*" *op. cit.*, p. 568—569.

[69] ILIE VLADU, NICOLAE MANOLE, AUREL BORCAN — „*Unele aspecte criminologice ale recidivei în rîndul infractorilor în vîrstă de peste 21 de ani*" — în, „*Buletinul penitenciarelor*", nr. 3/1980 p. 67—72; a se vedea și, ILIE VLADU, NICOLAE MANOLE, AUREL BORCAN — — „*Unele aspecte criminologice ale recidivei... (continuare)* — în „*Buletinul penitenciarelor*" nr. 4/1980, p. 75—79.

[70] În acest sens, TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD „*Psihologia și psihopatologia comportamentului*", *op. cit.*, p. 208—216.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Examinarea, pe baza practicii judiciare din ultimul deceniu, a interrelațiilor dintre criminalitate și vîrsta participanților la comiterea de infracțiuni permite să afirmăm că infracțiunile contra persoanei ating frecvența cea mai ridicată în decada a III-a de vîrstă (20—29 ani), iar infracțiunile de fraudă (îndeosebi contra proprietății sociale socialiste) și de indisciplină socială se situează masiv, ca frecvență, în decadele de vîrstă a IV-a (30—39 ani) și ceva mai redus în a V-a (40—49) ani).

2.5.10. Să considerăm, acum, interrelația dintre *criminalitate și bioritm*. Este știut că ritmurile vieții la om sînt numeroase și complexe [71] ritmul respirator, ritmul cardiac, curbele de temperatură, menstra, diversele ritmuri hormonale, etc. [72] și au durate ce variază de la cîteva ore (ritmurile ultradiene — sub 20 ore și circadiene — 24 ore), zile (ritmurile circaseptale — zile și circatrigintane — în jur de 30 zile), pînă la 1 an (circanuale).

Cercetările de ordin cronobiologic au demonstrat că bioritmurile umane sînt inerente speciei noastre și determinate genetic.

Există o strînsă interacțiune între momentul nașterii și bioritm, datorată unor sinteze de proteine determinate genetic: momentul nașterii este condiționat de sporirea în organismul fătului a unor polipeptide sintetizate de genele produsului de concepție, ceea ce explică materialitatea bioritmului și izvorul său genetic.

Regularitatea și exactitatea matematică a bioritmurilor umane constituie trăsături constante ale acestora, care se manifestă cu precizie pe toată durata vieții și permit să se stabilească diagrama ritmului într-o anumită zi din trecut din prezent sau din viitor. Este unul din numeroasele exemple de exactitate ritmică în natură, inclusiv în natura umană...

Așa fiind, persoanele născute în aceeași zi au, *potrivit legii constanței regularității bioritmului*, cicluri identice; în timpul

---

[71] A se vedea, G. THOMMEN — *„Bioritmuri umane"*; H. M. GROSS *„Bioritmul"*, *în traducere românească, la Centrul de cercetări pentru educație fizică și sport, București*, pag. 5.

[72] ȘTEFAN MILCU — *„Bioritmurile hormonale"* — în *„Actualitatea științifică și tehnică"* nr. 13/1981

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

vieții ciclurile identice *se diferențiază* ca urmare a interacțiunii unor procese care țin de patrimoniul cromozomic, de starea de sănătate, de caracter, de educație și, mai ales, de intensitatea muncii și de alte circumstanțe biopsihologice survenite, precum și *decisiv ca urmare a circumstanțelor sociale.*

Ciclurile ritmice umane de lungă durată de 23, 28 și 33 de zile se manifestă deopotrivă la bărbat și la femeie.

Principalele caracteristici ale ciclurilor ritmice umane de 23, 28 și 33 zile sînt :

a) ritmul de 23 zile *(ritmul fizic)* determină starea fizică în sens material în prima jumătate a ciclului (perioada de ascendență sau de descărcare), se caracterizează prin putere fizică, rezistență, energie, încredere, perseverență, îndrăzneală, curaj și forță fizică etc., iar în cea de a doua jumătate (perioada descendentă sau de încărcare), prin scăderea rezervelor de putere, a energiei și rezistenței. tendință de oboseală etc ;

b) — ritmul de 28 zile *(ritmul afectiv)* în prima jumătate se caracterizează prin optimism, acțiuni creatoare, iubire, cooperare, spirit de colectivitate, intuiție sigură în toate articulațiile sistemului nervos, impuls sexual activ ș.a., iar în cea de a doua jumătate, prin irascibilitate, labilitate, scăzută putere afectivă, instabilitate etc.

c) Ritmul de 33 zile *(ritmul intelectual),* în prima jumătate a ciclului se caracterizează prin reacții mintale prompte, spirit de combinație, prezență de spirit, memorie bună, gîndire creativă etc., iar în a doua jumătate a ciclului atare reacții intelectuale se diminuează.

Odată cu nașterea aceste trei ritmuri pornesc de la zero și sfîrșesc la capătul vieții bioritmice, după care încep iarăși toate trei un nou ciclu în aceeași zi, adică după 58 ani și 66 zile, perioadă care constituie intervalul unei vieți bioritmice. În acest interval, 16.920 de zile sînt zile normale cu ritmuri mixte iar 4.372 de zile sînt „zile critice", în timpul cărora unul sau mai multe din cele trei ritmuri traversează un punct critic. Cercetările în materie de bioritm consideră „zi critică" perioada de 24 ore în care începe un nou ciclu al unui ritm ori se schimbă de la perioada „înaltă" de descărcare, la faza „joasă", sau de recuperare, traversînd linia zero, aceasta din urmă numindu-se și ziua „jumătății de perioadă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Experții în materie de bioritm consideră că ziua critică este marcată de un grad avansat de *instabilitate a personalității*; ea nu prezintă, desigur, riscuri prin ea însăși, dar constituie o perioadă în care reacțiile personalității la solicitările mediului ambiant *pot întreține situații critice, mai exact stiuații cu consecințe critice*.

2.5.11. Problema care se ridică este aceea dacă atare zile critice au aptitudinea să întrețină și predispozițiile spre criminalitate a acelor personalități a căror viață psihică este destructurată, a personalităților deja disociale, debusolate, dominate de mentalități retrograde ?

Înclinăm să credem că răspunsul *afirmativ* la o atare problemă, — să recunoaștem, extrem de spinoasă — este mai aproape de adevăr, *cel puțin în cazul criminalității intenționate de violență*. Notăm însă că verificarea interacțiunii ritmului biologic și influenței acestuia în raport de personalitățile destructurate și debusolate care comit infracțiuni de *fraudă și de indisciplină socială*, rămîne o problemă deschisă, a viitorului, după cum tot o problemă a cercetării viitoare este și cea privind bioritmul și infracțiunile de culpă...

Pînă în prezent, cercetările românești recente efectuate pe un eșantion reprezentativ de persoane condamnate definitiv pentru săvîrșirea unor infracțiuni de omor, tîlhărie și viol, în perioada 1976—1981, în legătură cu care s-au folosit extrase din dosarele penale privind data nașterii, data și ora săvîrșirii infracțiunii și modul de operare — diagramele bioritmice fiind obținute prin prelucrarea datelor cu ajutorul calculatorului electronic — au constatat, prin studiul diagramelor bioritmice că, în 73% din cazurile investigate, la data săvîrșirii infracțiunii, ritmurile biologice (fizic, afectiv și intelectual) ale făptuitorilor s-au aflat în poziție de „zi critică" ori de punct maxim sau minim al perioadei ciclice [73].

Structura situației acestora se prezintă astfel :

---

[73] MIRCEA CONSTANTINESCU, IOANA DORU-ANINEANU, DAN CAZACU — *„Cauzele unor infracțiuni săvîrșite prin violență"*, în — *„Concepția..."* *op. cit.*, p. 506—507.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a) — 42% din infracțiuni au fost săvîrșite în zile critice mono înregistrate de unul din cele 3 ritmuri. (fig. 1).

b) — Un număr de 81 dintre acestea au fost asociate și cu puncte maxime sau minime ale celorlalte două ritmuri ; 12% din infracțiuni au fost săvîrșite în zile critice duble în care două din cele trei ritmuri traversau linia zero (fig. 2.) Dintre acestea 2% au surprins și un punct maxim sau minim al celui de al treilea ritm ;

c) — 1,2% din infracțiuni au fost săvîrșite în zile critice triple, respectiv în care toate cele trei ritmuri au traversat linia zero (fig. 3) ;

d) — 18% din infracțiuni au fost săvîrșite în zilele în care unul, două sau chiar trei ritmuri se aflau într-un punct de vîrf sau la cote minime ale ciclurilor (fig. 4).

Adăugăm că, pe grupe de infracțiuni s-a demonstrat convingător că majoritatea infracțiunilor de omor și viol au fost săvîrșite în zile critice care marcau *începutul* unor noi cicluri la toate cele trei ritmuri biologice (fizic, afectiv și intelectual), în momentul cînd se făcea trecerea de la perioada de reîncărcare la perioada ascendentă, de descărcare, subiecții aflîndu-se în plenitudinea capacităților fizice și psihice ; în vreme, ce majoritatea infracțiunilor de tîlhărie au fost comise în zile critice din *jumătatea de perioadă*, cînd se făcea trecerea de la perioada descărcărilor la cea a acumulărilor (a se vedea — exempli gratia — planșa demonstrativă).

2.5.12. În spiritul dialecticii marxiste, credem că menținerea criminalității — care are neîndoielnic și o bază psiho-biologică, fiindcă conștiința oamenilor ce comit infracțiuni este, desigur, un produs social-istoric dar este și un produs al creierului — este influențată într-un mod specific și de *interacțiunea dintre trăsăturile bioneurologice ale unor personalități* cîrmuite de legea constanței regularității bioritmurilor, pe de o parte, și trăsăturile vieții psihice destabile ale acestor personalități, supuse legii secvenței temporare, pe de altă parte. În adevăr, în zilele (momentele) critice ale ritmurilor biologice, acuitatea autodestructurii personalității psiho-morale a celor ce au înclinații spre comiterea de infracțiuni atingînd punctul său maxim are

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

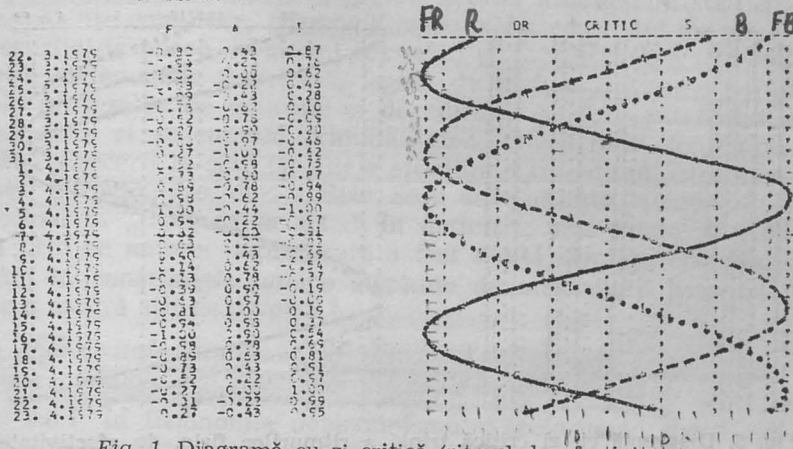

Fig. 1. Diagramă cu zi critică (ritmul de afectivitate).

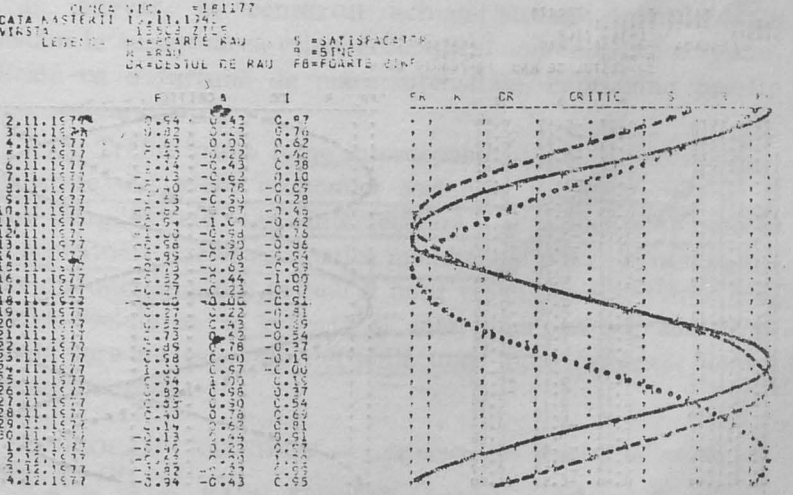

Fig. 2. Diagramă cu zi critică dublă (ritmurile fizic și de afectivitate).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

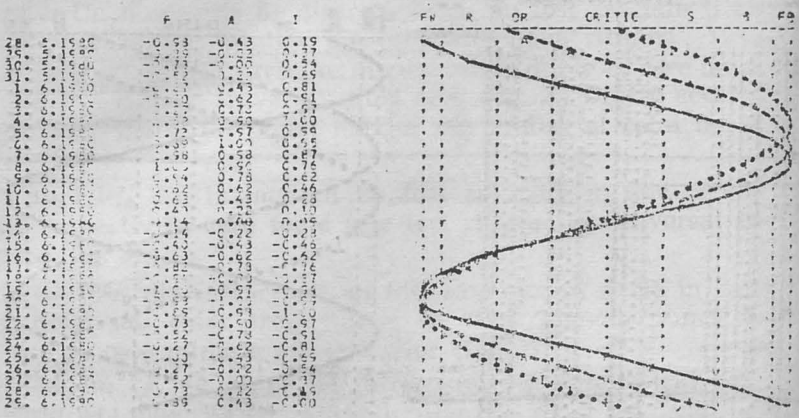

Fig. 3. Diagramă cu zi critică triplă a ritmurilor fizic, de afectivitate și inteligență).

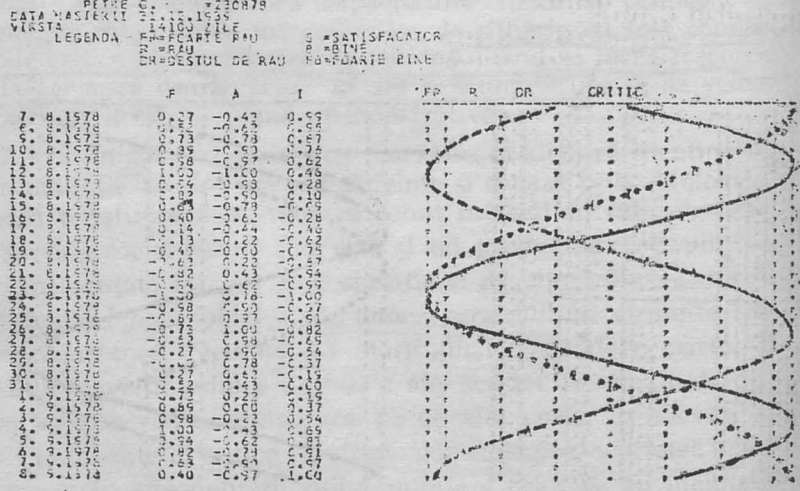

Fig. 4. Diagramă cu puncte minime (ritmurile fizic, și inteligență).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

aptitudinea *să accentueze* nu numai varianta de comportament infracțional ci și *ocurența în timp a aplicării acestei variante, adică „trecerea la act"* ; în spatele acestei interacțiuni stau circumstanțe complexe, *personale* (spre pildă, consumul de alcool, jocurile de noroc, libidonul sexual...) și *social-istorice* (cu osebire de educație deficitară, legate de disfuncțiile unor verigi ale proceselor de educație și de cultură) *a căror interacțiune întreține și potențează* criminalitatea, unele fiind contemporane „trecerii la act" iar altele aparținînd trecutului, care încetase să acționeze, dar a cărora ecou se regăsește, neîndoielnic, tocmai în „trecerea la act..." În definitiv, cine poate ști cînd și prin ce anume împrejurare a fost sădită sămînța criminalității în conștiințele umane stăpînite de mentalități înapoiate, de o natură atît de diversă ?

c) Criminalitatea — din orizontul accentuării crizei economice mondiale și a crizei moral-sociale a capitalismului.

2.6.1. În fizionomia determinismului socio-uman specific al criminalității în țara noastră în stadiul actual, un loc aparte ocupă interrelația dintre criza economică mondială și fenomenul criminalității pe meridianul românesc.

În adevăr, în contextul actualei situații internaționale asistăm la accentuarea crizei economice mondiale, „care se manifestă ca o furtună de mare intensitate, cuprinzînd practic toate statele lumii" [74].

2.6.2. Trăim într-o lume interdependentă, și, de aceea, contradicțiile din sfera economiei socialiste românești —, de o mare complexitate [75] se intersectează cu influențele nefaste ale accentuării crizei economice mondiale și pot determina anumite disfuncționalități în cadrul unor verigi din activitățile economico-sociale ce se reflectă și interacționează cu conștiința socială care nu este impenetrabilă unor atare *influențe nocive venite din afară.*

---

[74] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual..."*, *op. cit.*, p. 71.

[75] A se vedea, RADU FLORIAN *„Procese sociale contemporane"*, *op. cit.*, p. 203—205.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Dealtminteri, conștiința socială nu este impenetrabilă nici față de alte influențe nocive ale lumii occidentale, ale crizei capitalismului monopolist de stat.

2.6.3. O astfel de trăsătură a contradicțiilor are aptitudinea de a se regăsi și în sfera diverselor forme de relații sociale prin unele comportamente necorespunzătoare, inclusiv prin *comiterea de infracțiuni*. Iată, de pildă, în anul 1981 în activitatea de comerț și aprovizionare a populației au survenit anumite disfuncționalități determinate de greutăți obiective în aprovizionarea cetățenilor cu unele produse — greutăți a căror sursă a fost, în mod cert, influențată de uraganul economic mondial — care s-au intersectat și cu contradicții ale procesului de repartizare pe localități, în unele județe a fondului de marfă existent dar au interacționat și cu contradicții din sfera conștiinței sociale, retrograde a unor persoane, regăsindu-se, între altele, deopotrivă atît în comportamente ce reflectau tendința multor persoane de a se supraaproviziona cît și în *săvîrșirea de infracțiuni precumpănitoare cu caracter economic*, bunăoară, dintre cele încriminate și sancționate în art. 295 c.p. și în Decretul nr. 306/1981 ș.a.

2.6.4. În principiu, cîtă vreme există imperialismul și reacțiunea mondială", se menține — așa cum a remarcat secretarul general al partidului — și pericolul unor acțiuni împotriva țărilor socialiste, deci și a țării noastre" [76]. Rolul acestor surse externe ale criminalității din țara noastră nu trebuie întru nimic minimalizat : experiența din perioada construirii bazelor socialismului în țara noastră arată că, cercurile reacționare străine încearcă să atragă diverse elemente înapoiate, descompuse — unele rămășițe ale fostelor clase exploatatoare, pe foștii membri ai organizațiilor reacționare, fasciste — în vederea desfășurării unor acțiuni de spionaj economic și militar, ca și a

---

[76] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Cuvîntare la consfătuirea cu activul de bază din Ministerul de Interne"*, 18 iulie 1967, — Editura politică, București, 1967, p. 17.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

altor fapte contrarevoluționare profund dăunătoare construcției socialiste, intereselor generale ale poporului.

În ultimul timp, din afară, pe diferite căi, se desfășoară o activitate contrarevoluționară tot mai intensă din partea cercurilor imperialiste, *de poluare morală și intelectuală* [77].

Experiența recentă a organelor de ordine internă demonstrează că în condițiile accentuării crizei economice mondiale, care a dezvoltat și criza spirituală, morală-politică a capitalismului, cercurile imperialiste, reacționare, continuă din străinătate, tot mai susținut în ultima vreme, a denigra și falsifica realitățile din România, se dedau, prin mijloace diferite, la acțiuni de instigare la încălcarea legilor, a ordinei de drept statornicite în țara noastră.

2.6.5. În prezent, în raport cu caracterul activ, susținut, al acestei activități de poluare morală și intelectuală desfășurată din afară de cercurile reacționare imperialiste, față de împrejurarea că o atare poluare morală și intelectuală constituie *și o sursă a criminalității*, mai mult ca oricînd, organele de ordine internă își mobilizează toate forțele, toată capacitatea de muncă și de luptă pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor ce le revin [78], conlucrînd strîns cu masele pentru prevenirea oricăror acțiuni ostile înaintării ferme a României socialiste pe calea progresului, civilizației și prosperității ; organele de ordine internă, de procuratură și de justiție înțeleg, într-un spirit de înaltă responsabilitate și de neslăbită vigilență, să răspundă pe deplin exigențelor — formulate în documentele de partid — de a fi *necruțătoare* „față de cei care se pun în slujba dușmanilor țării, trădează interesele poporului și patria". [79]

---

[77] În acest sens, NICOLAE CEAUȘESCU — *„Cuvîntare la Consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative"* 2—3 august 1983, Ed. politică, Buc. 1983, p. 21—22.

[78] În acest sens, GEORGE HOMOȘTEAN, *„Traducerea în viață..."*, *op. cit*, p. 11.

[79] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului..."*, *op. cit.*, p. 37.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Particularități ale determinismului social în cazul infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste

3.1. *Cadrul și interesul problemei cauzalității specifice a infracțiunilor ce prejudiciază proprietatea socialistă.*

3.1.1. În concepția partidului nostru, proprietatea socialistă — sub forma proprietății întregului popor cît și sub forma proprietății cooperatiste — constituind baza tehnico-materială a făuririi socialismului și comunismului [80] reprezintă, în același timp, chezășia independenței și suveranității țării, garanția înfăptuirii neabătute a democrației muncitorești, revoluționare în patria noastră, temelia de granit a progresului multilateral al României socialiste, a înfloririi personalității umane, a ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. De aceea, întregul popor este vital interesat în apărarea, dezvoltarea și consolidarea continuă a ambelor forme de proprietate socialistă; oamenii muncii, în calitate de proprietari, producători și beneficiari ai valorilor materiale și spirituale, angajați deplin și responsabil în bunul mers al activității unităților socialiste, în înfăptuirea fermă a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiunii, în aplicarea noului mecanism economico-financiar înțeleg pe deplin nevoile apărării cu fermitate a proprietății socialiste, dat fiind că exigențele legislației privind apărarea proprietății socialiste sînt expresia intereselor lor generale, care se armonizează cu cele ale întregii societăți.

3.1.2. Între cele mai nocive manifestări ale vechiului în societatea noastră se relevă a fi acțiunile de stîrbire, în orice mod, cu intenție sau din culpă, a proprietății socialiste — acțiuni profund antisociale, care lovesc în interesele vitale ale orînduirii și națiunii socialiste.

---

[80] În acest sens, NICOLAE CEAUȘESCU — *„Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră..."*, *op. cit.*, p. 31.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Gradul ridicat de pericol social al infracțiunilor care produc pagube proprietății socialiste — manifestări ostile construcției socialiste ce necesită a fi considerate, cum spunea Lenin, ca acte contrarevoluționare — ca și periculozitatea socială specifică a participanților la comiterea unor astfel de infracțiuni, îndreptățesc tratamentul sancționator *de excepție* instituit de legislația noastră penală pentru aceste infracțiuni [81]. Tratamentul sancționator consacrat de legea penală în cazul infracțiunilor săvîrșite în paguba proprietății socialiste este, în adevăr, sever, el urcînd, de pildă, pentru unele infracțiuni ce produc consecințe deosebit de grave (în sensul art. 146 c. penal) pînă la pedeapsa capitală (delapidarea, furtul, tîlhăria, înșelăciunea, distrugerea, toate cînd au produs consecințe deosebit de grave în paguba proprietății socialiste) ; pe cît de sever este tratamentul sancționator în cazul comiterii unor atare infracțiuni, pe atît este de drept, deoarece infracțiunile care subminează proprietatea socialistă, pînă la urmă, lovesc în interesele tuturor oamenilor muncii. Edificarea socialistă, dezvoltarea patriei noastre, interesele supreme ale celor ce muncesc reclamă o ripostă permanentă și energică, fermă, deopotrivă pe plan legislativ și practic, împotriva tuturor celor care atentează la proprietatea socialistă ; o atare ripostă hotărîtă asigură desfășurarea normală a relațiilor sociale de ordin patrimonial care privesc proprietatea socialistă. Dat fiind că socialismul este opera maselor populare, că acesta se construiește de către popor și pentru popor, dezvoltarea și apărarea cu fermitate a proprietății socialiste a întregului popor și cooperatiste constituie o *regulă de bază* care asigură funcționalitatea sistemului social global — o cerință obiectivă, legică [82], hotărîtoare pentru înfăptuirea neabătută a Programului partidului, pentru ridicarea patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, pentru întărirea suveranității și independenței țării. Așa cum a preci-

[81] În acest sens, C. BULAI — *„Drept penal. Partea specială"*, Vol. I, T.U.B., București, 1975, p. 251—252.

[82] În acest sens, GHEORGHE DIACONESCU, IRINA NEGRESCU, VASILE GHEORGHE — *„Apărarea cu fermitate a avutului obștesc — sarcină principală a organelor judiciare din țara noastră"* — în *„Revista română de drept"* nr. 2/1983, p. 31.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

zat secretarul general al partidului, tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, „nimeni în societatea noastră nu trebuie să-și permită să sustragă sau să prejudicieze în vreun fel proprietatea obștească. Avînd în vedere că principiul de bază al orînduirii noastre socialiste este că nimeni nu poate trăi fără a depune o muncă folositoare societății, se impune să acționăm hotărît împotriva celor ce nu doresc să muncească, trăind de pe urma jefuirii, într-un fel sau altul, a societății — a proprietății obștești sau a proprietății particulare a cetățenilor“ [83].

3.1.3. În lupta pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor săvîrșite în paguba proprietății socialiste, deslușirea cauzelor și condițiilor *specifice* care determină și favorizează comiterea unor atare infracțiuni este de natură să stimuleze elaborarea și aplicarea programelor *speciale* de măsuri de prevenire și combatere, *pe ramuri de activități economico-sociale* (în cooperație, în comerț, în agricultură, în construcții, în transporturile pe căile ferate etc.), *pe zone geografice, localități, unități economice ș.a., precum și pe categorii de infracțiuni* susceptibile a fi săvîrșite în cîmpul relațiilor sociale privind proprietatea socialistă etc. În legătură cu această problemă în doctrina penală s-a remarcat, pe drept cuvînt, interesul *juridic și criminologic* al tripartitei clasificări a infracțiunilor săvîrșite în paguba proprietății socialiste, în: a) *infracțiuni de sustragere* (delapidarea, furtul în paguba avutului obștesc, tîlhăria, pirateria și tăinuirea, toate în paguba avutului obștesc); b) *infracțiuni de fraudă* (înșelăciunea, abuzul de încredere, însușirea bunului găsit, gestiunea frauduloasă, comise în paguba avutului obștesc); și c) *infracțiuni de samavolnicie* (distrugerea și tulburarea de posesie în paguba avutului obștesc) [84].

Din punct de vedere juridic o atare clasificare, ca de altfel întreaga operă de cunoaștere a cauzelor și condițiilor infracțiu-

---

[83] NICOLAE CEAUȘESCU — *„Cuvîntare la consfătuirea cadrelor de bază din securitate, miliție, procuratură și justiție“*, 9 aprilie 1970 — în *„România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate“*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 742.

[84] V. DONGOROZ — în *„Explicații teoretice...“*, vol. III, p. 448—449; C. BULAI — *„Curs de drept penal. Partea specială“*, vol. I, T.U.B., București, 1975, p. 198—199 și 254.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nilor ce produc pagube proprietății socialiste, servește la mai buna cunoaștere a particularităților fiecărei infracțiuni, iar sub raport criminologic ea ajută la înțelegerea mai precisă și mai clară a interacțiunilor complexe și specifice, a surselor social-economice, organizatorice, cultural-educaționale și individuale potențiale ale fiecărei categorii de infracțiuni susceptibile a fi comise în paguba proprietății socialiste, și, pe această bază, facilitează atît *intervenția preventivă concertată* și, în același timp, *diversificată* a organelor de ordine interioară, de procuratură și de justiție, a organismelor economice, educaționale, a organizațiilor de masă și obștești, cît și *activitatea de organizare a descoperirii și cercetării cu maximă operativitate a infracțiunilor și de identificare și sancționare penală în temeiul legii, a celor vinovați de comiterea de fapte penale ce produc pagube proprietății socialiste*; în același timp, cunoașterea — pe grupe de infracțiuni — a cauzelor și condițiilor specifice infracțiunilor ce aduc atingere proprietății socialiste este de natură să contribuie la organizarea și diversificarea *procesului de reeducare* a celor ce execută sancțiuni penale.

3.1.4. Interesul *de prim ordin* pe care criminologia socialistă românească îl atribuie problematicii cauzelor și condițiilor concrete *specifice* infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste se explică, totodată, și prin împrejurarea că, după cum rezultă din studiul indicatorilor statistici privind starea, structura și dinamica infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste, cu toate că rata infracționalității reflectă o tendință *descrescîndă* iar cuantumul prejudiciilor denotă o tendință de *diminuare* de la an la an, totuși, *volumul infracțiunilor de acest gen este încă mare*, iar daunele produse proprietății socialiste se ridică, din nefericire, *încă la zeci de milioane de lei anual*; pe de altă parte, practica judiciară în pricinile penale privind loturi de infractori care au defraudat avutul obștesc, demonstrează o *tendință relativ nouă de organizare* a participanților — coautori, instigatori și complici — *precumpănitoare pe orizontală*, la nivel teritorial, local, dar prezentă uneori chiar și pe verticală, la elemente la care este aproape inexplicabil cum de s-au lăsat angrenate pe panta infracționalității... Și, totuși, tendința de organizare a participanților la comiterea de infrac-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

țiuni ce produc pagube proprietății socialiste — o tendință, ca să spunem așa, *minimafiotă* — pune în lumină adevărul că rămășițele moravurilor și mentalităților vechii orînduiri mai persistă încă în conștiința și comportarea unor elemente instabile și descompuse din societatea noastră, din rîndul cărora se recrutează și participanții la comiterea de infracțiuni ce produc pagube proprietății socialiste, iar acestea constituie terenul propice pentru *pătrunderea din afară* a unor concepții și mentalități retrograde.

Nu e mai puțin adevărat că, tendința de organizare a participanților la săvîrșirea de infracțiuni ce provoacă pagube proprietății socialiste — mai ales atunci cînd o atare tendință se regăsește, fie și sporadic, pe verticală, cînd, deci, în rîndul participanților la comiterea unor atare infracțiuni sînt atrase, *prin corupție*, și persoane cu funcții de oarecare răspundere în aparatul de stat — confirmă justețea caracterizării pe care încă *Lenin* a făcut-o cauzelor variate care determină manifestarea opoziției vechiului față de nou. V. I. Lenin a relevat că atitudinea birocratică, înfumurarea și ruperea de mase a unor elemente din aparatul de stat, folosind funcția cu care au fost investite spre a obține privilegii, *constituie climatul cel mai favorabil pentru rezistența vechiului și a purtătorilor săi față de noul care exprimă esența echității și democrației socialiste*[85].

3.2. *Conținutul specific al cauzelor și condițiilor infracțiunilor care produc pagube proprietății socialiste.*

3.2.1. Materialismul istoric afirmă cu toată claritatea *independența relativă* a conștiinței sociale față de existența socială, care se manifestă ca posibilitate a conștiinței sociale — a diferitelor ei forme și elemente — de a se detașa în anumite limite de baza ei materială. Așa fiind, menținerea încă a vechiului în societatea noastră, inclusiv a acestei variante a lui care consistă în săvîrșirea de infracțiuni ce produc pagube proprietății socialiste se datorează și *legilor proprii care cîrmuiesc structura și dinamica conștiinței sociale* a căror acțiune include și tendința de rămînere în urmă a conștiinței sociale și individuale

[85] În acest sens, ION TUDOSESCU, MIHAI FLOREA, CORNEL POPA (și colab.) — *„Materialism dialectic și istoric"*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 279.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

față de prefacerile structurale petrecute în condițiile obiective de viață ale oamenilor în societatea socialistă. Natura contradictorie a termenilor relației dintre conștiința socială și existența socială nu exclude menținerea încă a unor moravuri, mentalități și atitudini vechi [86], a unor interese individualiste și egoiste, a căror supraviețuire se datorează, în ultimă instanță, pe de o parte, împrejurării că viața spirituală a oamenilor în vechea orînduire fiind construită în jurul și în condițiile proprietății private, dominația secole de-a rîndul a proprietății private a lăsat urme adînci în simțirea și în inimile oamenilor, iar pe de altă parte, împrejurării că, în condițiile agravării crizei sistemului capitalismului monopolist de stat, cercurile reacționare imperialiste își intensifică activitatea de instigare din afară la nesupunere față de ordinea de drept socialistă, la atentate contra proprietății socialiste, contra cuceririlor revoluționare ale poporului.

3.2.2. Nu putem înțelege interacțiunea genetică, într-un anumit sens *specifică*, infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste dacă nu luăm în considerare faptul că, deși societatea socialistă asigură fiecărui cetățean posibilitatea *reală* de a-și dobîndi existența prin muncă onestă, totuși, moravurile vechii orînduiri, mentalitățile burgheze care mai dăinuie în conștiința unor elemente instabile și debusolate din societatea noastră, participă efectiv, constituie, în ultimă instanță, *o forță motrice primară* a determinismului psihosocial complex ce intervine în cazul săvîrșirii unor astfel de infracțiuni. În această direcție V. I. Lenin arăta, între altele, că fenomenele psihosociale de conștiință, inter și intrasubiective, *participă* concret, efectiv, la constituirea determinismului social : „consti-

---

[86] În acest sens, a se vedea, C. BULAI — *„Premise teoretice și metodologice ale cercetării criminologice"* — în *„Studii și cercetări juridice"* nr. 3/1970, p. 389 ; GEORGE ANTONIU — *„Contribuția criminologiei socialiste la procesul perfecționării conduitei cetățenilor potrivit cu cerințele societății socialiste multilateral dezvoltate"* — în *„Dreptul ca instrument de formare, dezvoltare și ocrotire a personalității umane"*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973, p. 229—229 ; GEORGE ANTONIU — *„Conceptul de prevenire a infracțiunilor"* — în *„Studii și cercetări juridice"* nr. 1/1981, p. 60.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

inţa participă la interacţiune şi la determinare“ [87]. Caracterizînd locul şi rolul moravurilor şi mentalităţilor retrograde care generează comportamentele antisociale ale celor care atenuează la proprietatea socialistă, secretarul general al partidului, tovarăşul *Nicolae Ceauşescu*, a precizat că : „Influenţa moravurilor burgheze se manifestă în primul rînd prin atitudinea faţă de proprietatea socialistă ; furturile, delapidările, sustragerile de orice fel lovesc în interesele tuturor oamenilor muncii, sînt acte ostile construcţiei socialiste...“ [88].

3.2.3. În ultimă analiză, moravurile burgheze, mentalităţile retrograde ale unor elemente descompuse din societatea socialistă, manifestate în tendinţa de căpătuială, afacerism, lăcomie, individualism, egoism, confundarea proprietăţii socialiste cu cea personală, practicarea unui mod de viaţă care depăşeşte veniturile dobîndite prin muncă etc., într-un cuvînt în trăsături *caracteriale* deosebit de negative survenite şi stabilizate la unele persoane şi ca urmare a unor condiţii nefavorabile de formare a personalităţii, a disfuncţiilor unor verigi ale proceselor de socializare şi integrare socială din care au *emers* — au rol potenţial *cauzal* în săvîrşirea infracţiunilor care produc pagube proprietăţii socialiste.

Nu e mai puţin adevărat că, intervenind pe fondul unor contradicţii din viaţa economico-socială, din sfera educaţiei şi culturii îndeosebi şi a unor influenţe ale agravării crizei capitalismului, atare cauze generează infracţiuni care prejudiciază proprietatea socialistă în situaţii de cea mai adîncă diversitate, în care se interferează şi interacţionează concomitent cu o reţea întreagă de condiţii *aleatorii* ce le mediază, întreţin şi potenţează şi care, *în esenţă*, rezidă în anumite carenţe, deficienţe sau disfuncţii ce pot surveni la nivelul *unor verigi* din siste-

---

[86] V.L. LENIN — *„De vorbă cu apărătorii economismului“* — în *„Opere complete“* vol. 5, Editura politică, Bucureşti, 1961, p. 363.

[88] NICOLAE CEAUŞESCU — *„Expunere cu privire la Programul P.C.R., pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţia socialistă a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste“* — 3 noiembrie 1971 — în *„România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate“*, vol. 6, Editura politică, Bucureşti, 1972, p. 659.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mul de organizare, conducere și control al activității din diferite unități economico-sociale și chiar din diferite organizații de masă și obștești.

3.2.4. Trecerea de la cauză la efect, în cazul infracțiunilor prin care se prejudiciază proprietatea socialistă, deși are loc tot *în cadrul unei ecuații de frecvență probabilistă* — de vreme ce, și aici, jocul întîmplărilor mediază înlănțuirea și coacțiunea genetică a unor procese psiho-sociale ce sfîrșesc și prin comiterea de fapte antisociale — este într-un mod *sensibil influențată de o amplă gamă de condiții*, dintre care mai persistente se dovedesc a fi, la nivelul diverselor verigi ale sistemului de organizare, conducere și control al activității din unele unități economice și sociale, deficiențele : în gospodărirea rațională a valorilor materiale și bănești ; în organizarea și evidența primirii, păstrării și circulației bunurilor și valorilor ce constituie proprietate socialistă (inclusiv în privința unor bunuri procurate din import) ; în organizarea și efectuarea controlului financiar ; în organizarea și controlul sistemului de pază a bunurilor proprietate socialistă ; în asigurarea ordinei interioare și disciplinei muncii ; în procesul instructiv-educativ de formare profesională și de selecționare și promovare a personalului cu funcții de gestiune și administrare a bunurilor proprietate socialistă etc. [89].

---

[89] În același sens, a se vedea, V. DONGOROZ, S. KAHANE, I. OANCEA, I. FODOR, S. PETROVICI — *„Infracțiuni contra avutului obștesc"*, Editura Academiei, București, 1963, p. 30—33 ; JUSTIN GRIGORAȘ — *„Apărarea proprietății socialiste prin mijloace de drept penal"*, Editura științifică, București, 1962, p. 8—12 ; ION POHONȚU, NICOLAE CRISTOCEA, GEORGE ANTONIU, PETRE SÎRBULESCU — *„Forme și metode de prevenire a infracțiunilor împotriva avutului obștesc"* — în *„Justiția nouă"* nr. 5/1963, p. 43—54 ; CONSTANTIN STOICA — *„Contribuții la cercetarea sociologică a cauzalității fenomenelor antisociale"* — în *„Revista română de drept"* nr. 10/1973, p. 25 și urm ; ȘTEFAN DANEȘ — *„Activitatea de prevenire și combatere a faptelor care produc pagube avutului obștesc, prin mijloace de drept penal, reflectată în practica Tribunalului Suprem"* — în *„Revista română de drept"* nr. 6/1980, p. 3—11 ; NICOLETA ILIESCU, SIMION IONESCU, DUMITRU APOSTOIU, ROBERT DEJEU — *„Elemente ale unei cercetări privind cauzele anumitor infracțiuni împotriva avutului obștesc"* — în *„Concepția..."*, *op. cit.*, p. 467—477 ; GEORGE HOMOȘ-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

546

3.3. *Forme specifice — în ipostaze concrete — ale cauzelor și condițiilor infracțiunilor care produc daune proprietății socialiste.*

3.3.1. Practica judiciară demonstrează fără putință de tăgadă că în etiologia infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste, îndeosebi a acelor infracțiuni intenționate care au ca urmare prejudicii mari și care implică un mare număr de participanți, interacțiunea genetică a unor surse psihosociale — intervenită, repetăm, pe fondul menținerii încă a unor mentalități retrograde integrate de *structurile de personalitate insuficient sau aberant dezvoltate* — este susceptibilă a fi întreținută, și a fost efectiv întreținută în viața socială, de un *lanț de condiții* social-economice, organizatorice etc., între care se relevă a fi într-un anumit sens *tipice*, mai întîi, carențele de la nivelul unor verigi ale activității din unele unități socialiste, în ceea ce privește *organizarea și evidența primirii, păstrării și circulației valorilor materiale și bănești care constituie proprietate socialistă.*

Astfel, în frecvente cazuri, săvîrșirea unor sustrageri din proprietatea socialistă se relevă a fi favorizată ori înlesnită de nerespectarea dispozițiilor legale privind întocmirea și înregistrarea documentelor de evidență tehnico-operativă și contabilă, gestionarea și gospodărirea valorilor materiale și bănești, în unele unități economice. În mod intenționat, în felul acesta se creează dezordine în evidența documentară și în stocul faptic de valori, care, îngreunînd urmărirea tuturor operațiilor, oferă posibilitatea acoperirii sustragerilor săvîrșite. În numeroase situații, diferitele încălcări ale dispozițiilor legale privind întocmirea și ținerea evidențelor gestionare se materializează în: întocmirea cu mari întîrzieri a documentelor de evidență primară și a documentelor justificative privind mișcare valorilor

---

TEAN — *„Traducerea în viață..."*, *op. cit.*, p. 11; NICOLAE GHIRCOIAȘ, *„Starea, structura..."*, *op. cit.*, p. 20—24; ION BACIU — *„Infracțiuni contra avutului obștesc"*, *Teză — inedită — de absolvire a cursurilor postuniversitare*, București, 1981, p. 13—21; DORIN MIHĂIASA — *„Prevenirea și combaterea infracțiunilor ce produc daune proprietății socialiste"*, Teză — inedită — de absolvire a cursurilor postuniversitare, București, 1983, p. 3—12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

materiale sau întocmirea defectuoasă a acestora (cu ștersături și modificări necertificate prin semnătura celui care le-a întocmit ori fără semnătura persoanelor care răspund de efectuarea operațiilor economice la care se referă sau a celor în drept să aprobe aceste operații); neînregistrarea la timp a operațiunilor privind mișcarea valorilor materiale și, ca urmare, dificultatea obținerii în orice moment a unor date exacte referitoare la existența valorilor materiale în locurile de depozitare și la mișcările intervenite, ceea ce constituie tot atîtea condiții prielnice pentru sustragerea lor. O atare situație se regăsește cu deosebire *în sectorul circulației mărfurilor* în condițiile aprovizionării directe între întreprinderile cu ridicata și unitățile cu amănuntul în care actele privind livrarea mărfurilor ajung la organizațiile comerciale cu o întîrziere de circa 8—10 zile, timp în care, necunoscîndu-se livrările efective către unitățile cu amănuntul, este aproape imposibil a se stabili cert soldul gestiunilor cuprinse în inventarierea în această perioadă. De această situație profită, uneori, gestionarii necinstiți care nu prezintă comisiilor de inventariere toate documentele de primire a mărfurilor, denaturînd astfel soldul scriptic operativ și, deci, rezultatul provizoriu al gestiunii.

Pe de altă parte, la nivelul altor verigi ale activității unor unități, evidența gestiunilor nu se ține corect, operațiile de intrare și ieșire a valorilor materiale nu se înregistrează zilnic în fișele de magazie, iar contabilitatea nu verifică sistematic modul cum se face înregistrarea în fișele de magazie, în scopul asigurării ținerii corecte a evidenței tehnico-operative. Uneori, rămînerile în urmă în ținerea evidenței, atît operative cît și contabile sînt mari (de circa 2—4 luni și chiar mai mult), ceea ce împiedică exercitarea de către contabilitate a unui control periodic asupra mișcărilor de valori din gestiuni, prin confruntarea acestor evidențe.

De asemenea, serioase *neregului* există, în unele situații, *și în legătură cu primirea și recepția mărfurilor, bunurilor și valorilor, cu păstrarea și eliberarea acestora.* Sînt, de pildă, cazuri în care recepția bunurilor și valorilor nu se face odată cu primirea acestora, ci cu mari întîrzieri, iar documentele de primire în gestiune se întocmesc după datele înscrise în actele de li-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

vrare sau documentele de transport, fără o verificare calitativă și cantitativă a acestora ci numai în urma unor verificări prin sondaje limitate, din care pricină nu se pot observa lipsurile și deficiențele pe care le prezintă. În unele situații, recepțiile se efectuează numai de către gestionar sau chiar de către o altă persoană, fără înștiințarea furnizorului pentru a trimite un delegat care să participe la verificarea și constatarea unor lipsuri. Totodată, la unele recepții nu participă efectiv toți membrii comisiei instituite în acest scop, unii dintre aceștia limitîndu-se numai la semnarea proceselor-verbale de constatare. Mai mult, comisiile de recepție sînt uneori alcătuite cu încălcarea dispozițiilor legale, compuse din persoane care nu posedă cunoștințe de specialitate necesare îndeplinirii corespunzătoare a sarcinilor ce le revin, fără a se asigura, atunci cînd este necesară, asistența tehnică de specialitate...

3.3.2. Practica judiciară relevă cu pregnanță că, interacțiunea genetică complexă și variabilă a infracțiunilor ce prejudiciază proprietatea socialistă, integrează și o *altă serie de circumstanțe tipice care au aptitudinea să întrețină procesul cauzal* și anume, de regulă : anumite neajunsuri la nivelul unor verigi din sistemul de organizare, conducere și control din unele unități, datorate atitudinii necorespunzătoare manifestate din partea unor conducători de organizații socialiste ; unele carențe privind organizarea și controlul evidenței contabile și gestionare, privind mai ales consumul și circulația mărfurilor și a altor valori ; anumite lipsuri în recrutarea, selecționarea și promovarea cadrelor, anumite deficiențe în procesul de asigurare a unor condiții corespunzătoare de depozitare și păstrare a bunurilor obștești ; anumite disfuncții în sistemul de recrutare, menținere și promovare în funcții de gestionare, administrare și control al acestor activități concretizate în încadrarea în muncă fără concurs a unor persoane nepregătite sau necorespunzătoare, chiar cu antecedente penale și, oricum, cu profil moral-cetățenesc negativ ; anumite situații bazate pe relații neprincipiale între unii factori de conducere și personalul muncitor cu atribuții de gestionare, între aceștia și unele elemente din organele de revizie a gestiunilor ; diverse atitudini necorespunzătoare concretizate în folosirea neeconomicoasă a unor fon-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

duri materiale și a unor mijloace de producție ; felurite neajunsuri în aplicarea sistemelor de normare și retribuire a muncii prestate ; diverse neajunsuri în aplicarea măsurilor de creștere a productivității muncii, de organizare și desfășurare în condiții de disciplină fermă a procesului de producție în unele unități ; anumite deficiențe în asigurarea pazei bunurilor proprietate socialistă și în folosirea unor mijloace tehnice de alarmare etc.

3.3.3. O formă specifică a interacțiunii genetice o întîlnim în speța privind grupul celor 128 infractori din sectorul producerii, desfacerii și valorificării produselor petroliere, care, prin diferite fapte antisociale — delapidări, înșelăcuni la măsurătoare, crearea de plusuri prin mijloace frauduloase, fals și uz de fals etc. — au produs proprietății socialiste un prejudiciu de peste două milioane de lei, materializat în gestiunea a trei depozite cu ridicata, 22 stații de desfacere din rețeaua PECO și o gestiune a Întreprinderii de aviație utilitară București.

În sinteză, în speță, infracțiunile au fost comise prin sustragerea de plusuri din depozite — create prin substituirea de produse, de regulă, benzină, cu altele mai ieftine ca petrol sau motorină ; dereglarea pompelor de benzină pentru a debita cantități mai mari decît cele livrate consumatorilor și apoi sustragerea din gestiune sub formă de numerar a valorii plusurilor create ; introducerea unor produse mai ieftine în rezervoare de benzină cu produse superioare și mai scumpe, însușindu-și diferența de preț ; valorificarea în condiții ilegale, prin stații PECO (Chitila. Floreasca, Intercontinental), a unor cantități de produse petroliere sustrase de la alte organizații socialiste ; nedecontarea integrală — la toate 22 stații PECO — a sumelor de bani rezultate din vînzările zilnice etc.

De bună seamă, aceste infracțiuni nu ar fi fost posibile dacă în săvîrșirea lor nu ar fi fost implicate pe scară orizontală, și chiar verticală, o serie de elemente necinstite, corupte. Astfel, în rețeaua infracțională au acționat elemente care au deținut diferite funcții, de la conducere la execuție, cooperarea lor deopotrivă sub forma coautoratului și complicității găsindu-și locul precis în sistemul *organizat* de comitere a acestor infracțiuni ; participanții au fost, în adevăr : șefi de depozite, gestionari de depozite și stații PECO, pompagii, lucrători comerciali, șoferi,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mecanici și electricieni pentru întreținerea pompelor din stațiile PECO, metrologi etc. Speța evocată demonstrează că mentalitățile retrograde ale unor elemente necinstite și corupte au interacționat și au fost întreținute de o atmosferă de rutină, de stagnare, viciată, concretizată în : lipsa unor evidențe concrete și operative la stații ; deficiențe în mecanismul primirii, recepționării și evidențierii reale a cantităților de produse petroliere preluate de la furnizor ; defecțiuni tehnice în blindarea rezervoarelor ; lipsa de exigență a unor persoane din organele de control, superficialitate în întocmirea unor acte de recepție, fără a se participa la operațiile de stabilire a cantității și calității produselor primite și înscrise în acte ; formalism în sistemul de pază și control de la poarta unor depozite și altele.

3.3.4. Din studiul dosarelor privindu-l pe inculpatul St. s.a. — condamnat la moarte și executat — rezultă, în sinteză, că în anii 1978—1980, au fost constatate, instrumentate și deferite instanțelor de judecată o serie de infracțiuni grave, comise în sectorul de aprovizionare și desfacere a băuturilor alcoolice, care au produs pagube mari, de ordinul milioanelor de lei, în dauna unor unități agricole de stat și a unor întreprinderi viticole și industriale. În speță s-a dovedit că, drept urmare directă a unor relații neprincipiale, existente între șefii unor unități de desfacere a băuturilor către populație, magazine GOSTAT și restaurante cu lucrători din anumite unități agricole de stat, — elemente de o rară viclenie, a căror conștiință s-a vădit a fi întunecată de povara rămășițelor educației burgheze — au fost sustrase în mod organizat și continuat, în sensul art. 41 alin. 2 c. pen., din gestiunea întreprinderilor respective cantități însemnate de băuturi spirtoase, de regulă vin, însumînd zeci de milioane lei, care au fost comercializate ilicit. Cauza *principală* a sustragerilor de asemenea proporții din proprietatea socialistă a consistat în moravurile și deprinderile retrograde ale multor șefi de unitate din sectorul de comercializare a băuturilor alcoolice care s-au dovedit învederate elemente necinstite, cu antecedente penale, dornice de a obține venituri materiale nemuncite și care au folosit practici de compromitere a unor lucrători din conducerea unităților prin corupție, (dare de mită, petreceri, diverse avantaje) ș.a. În același timp, o atare cauză

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a putut să devină activă și datorită faptului că : nu s-au respectat prevederile legale privind gestionarea băuturilor alcoolice și a produselor utilizate în vinificație ; unor deficiențe în evidențele tehnico-operative și contabile care nu reflectau întotdeauna realitatea proceselor economice ; unor grave neajunsuri în inventarierea producției de vin, țuică și rachiuri care nu se făcea faptic ; unor grave carențe în recepția băuturilor vărsate intrate în gestiunea depozitelor cu desfacere pentru populație sau în unitățile de alimentație publică, care s-a făcut adesea în mod formal, birocratic etc.

3.3.5. Practica judiciară învederează, totodată, împrejurarea că în etiologia infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste, mentalitățile retrograde ale unor elemente în a căror conștiință și comportare prevalează manifestări de egoism, lăcomie, preocupări pentru căpătuială etc., supraviețuiesc și datorită *ignorantei, a lipsei de educație civică, de cultură și pregătire generală și de specialitate*, într-un cuvînt, pe temelia fragilă a *incompetenței*, conjugată și întreținută de multiple disfuncții — între altele — de la nivelul unor verigi ale sistemului activității de *control financiar din unele unități*. De cîte ori, în cadrul activității de control financiar intern, ierarhic, preventiv sau posterior, într-o verigă sau alta, pe un palier sau altul al activităților din diverse unități se ivesc *fisuri în spiritul de ordine și legalitate, în exigența și tăria de caracter a celor chemați să înfăptuiască controlul financiar*, de tot atîtea ori, atare fisuri — prin denaturarea principiilor socialismului și îndeosebi ale noului mecanism economico-financiar —, pe măsură ce se instalează și se amplifică constituie *fermentul* capabil să întrețină și comiterea de infracțiuni ce produc daune proprietății socialiste. Astfel înțelese, disfuncțiile la nivelul unor verigi ale controlului financiar din unele unități — atipice în raport cu subsistemul de control financiar în ansamblul său — se află oare în relație directă sau indirectă cu infracțiunile ce produc pagube proprietății socialiste ? Să cerem practicii judiciare răspunsul la această întrebare.

3.3.6. Un caz, într-un anume sens tipic, în care s-a stabilit calitatea necorespunzătoare a unor revizii contabile, este cel al gestionarului de la cooperativa de producție, achiziție și desfa-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cere din comuna Negru Vodă, județul Constanța, care într-o perioadă de cinci ani a reușit să delapideze 1.215.000 lei, deși în același interval de timp i s-au făcut nu mai puțin de 6 (șase) revizii contabile de către organele de control ale IJECOOP Constanța.

3.3.7. Lipsa de exigență și fermitate în exercitarea controlului financiar a ocazionat, spre pildă, comiterea de către inculpatul T.A., și un grup de alți opt coparticipanți, a unui număr de 73 de infracțiuni prin care s-a prejudiciat proprietatea socialistă, în speță C.A.P. Bălăceanca, cu suma de 3.529.469 lei, după cum rezultă din dosarul nr. 500/1980 al Procuraturii generale. Aceeași împrejurare s-a reținut a fi prezentă și în situația unui grup de 6 (șase) învinuiți și inculpați prin ale căror fapte penale, în perioada 1980—1981, s-a produs proprietății socialiste a C.A.P. Mogoșoaia și 30 Decembrie, un prejudiciu total de 1.242.492 lei. Într-un alt context — dar tot în condițiile unor deficiențe în exercitarea controlului financiar — un alt grup de inculpați, conduși de L.N., fostul șef al secției de construcții metalice al C.A.P. Măgurele, prin activitatea lor infracțională desfășurată în intervalul 1979—1981, au prejudiciat proprietatea socialistă cu suma de 1.300.500 lei.

3.3.8. Disfuncțiile controlului financiar se relevă că au influențat sensibil, într-o formă specifică, procesul cauzal și în situația unui lot de 14 inculpați făcînd parte din personalul întreprinderii pentru mărfuri alimentare Arad trimiși în judecată (dosar nr. 56/1982 al Procuraturii generale) și condamnați definitiv pentru săvîrșirea unor infracțiuni de delapidare și a altor fapte penale contra activității de comerț interior.

Din dosar rezultă că — lucru reținut și în actul de inculpare — una din circumstanțele cardinale care au favorizat nemijlocit producerea de pagube proprietății socialiste, (prejudiciul totalizînd 1.230.000 lei, pentru perioada 1979—1982) a fost aceea că inventarele efectuate au fost cu totul superficiale, ceea ce a prilejuit sustragerea din vînzări a sumelor de bani în cuantumul perisabilităților acordate de conducerea unității, vinderea de mărfuri cu suprapreț sau cu lipsuri la gramaj și însușirea valorilor rezultate. De asemenea, cu ocazia unor atare inventarieri pentru reașezarea prețurilor, o serie de gestionari necinstiți au dosit importante cantități de mărfuri,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pe care apoi le-au vîndut cu noile prețuri, însușindu-și diferențele.

3.3.9. Într-un context similar, după cum rezultă din dosarul nr. 170/1983 al Procuraturii generale, un lot de 24 inculpați, făcînd parte din rețeaua comercială a I.A.P.L. Amzei, au prejudiciat proprietatea socialistă cu suma de 3.150.000 lei, prin sustragerile și valorificarea cantităților de carne manipulate în diverse unități. În speță s-a dovedit că, deși activitatea infracțională a inculpaților s-a desfășurat pe o perioadă de cinci ani (1979—1983), totuși, organele de control și revizie financiară, în operațiunile curente efectuate, nu au observat că actele (înscrisurile) alcătuite de gestionarii puși pe căpătuială erau vădit falsificate și prin aceasta făceau transferuri fictive de mărfuri pentru a-și acoperi lipsurile create în gestiune prin însușire. Din examinarea lucrărilor urmăririi penale desfășurate în dosarul nr. 170/1983 al Procuraturii generale, privind sustragerile și valorificarea cantităților de carne manipulate și administrate de gestionarii de la I.A.P.L. Amzei, se poate conchide fără nici un dubiu că activitatea infracțională a inculpaților ar fi putut fi curmată dacă organele investite cu controlul operațiunilor realizate de aceștia și-ar fi îndeplinit riguros sarcinile. Este una din concluziile pe care o confirmă împrejurarea — reținută și în actul de inculpare — că, deși în mod repetat gestionarul C. Gh. a întocmit acte de transfer fictiv al unor mărfuri, nici un revizor de gestiuni nu a observat că produsele erau transferate către o unitate care nu desfăcea acest gen de mărfuri...

3.3.10. În speța care a format obiectul dosarului nr. 206/1982 al Procuraturii generale, privind sustragerile de televizoare din Întreprinderea „Electronica"-București, în cadrul urmăririi penale s-a reținut că în perioada 1978—1981 din întreprindere au fost scoase fără forme legale peste 500 televizoare, care s-au valorificat prin gestionarii unor depozite și magazine, banii rezultați fiind împărțiți de inculpați.

Notăm că din cercetările efectuate în dosarul nr. 206/1982 al Procuraturii generale, privind sustragerile de televizoare din Întreprinderea „Electronica"-București a rezultat, totodată, că, atît în cadrul secțiilor de producție cît și la serviciul desfacere

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nu a existat o *evidență corectă a valorilor materiale aflate în procesul de producție*, ceea ce a facilitat considerabil caracterul continuat și proporția prejudiciului produs prin însușirea de importante bunuri ; pe parcursul urmăririi penale s-a stabilit că 50 inculpați și învinuiți (din care 21 cercetați în stare de arest preventiv) au prejudiciat proprietatea socialistă cu suma de 2.568.407 lei.

În cadrul urmăririi penale în dosarul „Electronica" s-a constat o crasă superficialitate atît în efectuarea inventarelor periodice cît și, mai ales, în exercitarea controlului privind manipularea și folosirea documentelor cu regim special precum și în organizarea și efectuarea confruntării stocurilor din fișele de magazii cu cele din evidența analitico-contabilă ; atare deficiențe, conjugate și cu îndeplinirea defecuoasă a atribuțiilor de serviciu de către personalul de pază — care nu a înțeles să verifice riguros, prin numărare, mărfurile scoase din unitate pe baza avizelor de expediție — au constituit un *microclimat de dezordine*, care efectiv a ocazionat sustragerea de televizoare în valoare de 2.568.407 lei.

3.3.11. Neajunsurile controlului financiar se întîlnesc, în etiologia acestei categorii de infracțiuni, tot într-o expresie specifică și în cazul sustragerilor comise în paguba Companiei „TAROM" — inclusiv a unor mărfuri provenite din import — totalizînd 3.607.121 lei, de către 25 de inculpați și învinuiți, care au fost posibile, între altele, și datorită nerespectării obligației legale de verificare a gestionarilor în cadrul controlului financiar intern, nereguli evidențiate pe parcursul cercetărilor în dosarul nr. 471/B/1981 al Procuraturii municipiului București.

3.3.12. O formă specifică capătă interacțiunea genetică a infracțiunilor ce produc daune proprietății socialiste atunci cînd intervin anumite carențe la nivelul unor verigi ale *sistemului activității de pază* sub forma fie a neluării măsurilor de amenajare tehnică corespunzătoare, fie a unei defectuoase selecționări a personalului de pază, fie a controlului superficial al activității acestui personal ori, îndeosebi, a concepțiilor și atitudinilor retrograde chiar a unor elemente din rîndul paznicilor (cum sînt, spre pildă, călcarea de consemn, adormirea în post, chiar consumul de băuturi alcoolice etc.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Astfel, din examinarea lucrărilor aflate în dosarul nr. 53/1982 al Procuraturii generale, privind un lot de 33 inculpați — care în perioada 1980—1982, lucrînd în stația C.F.R. Brazi, județul Prahova, au sustras în mod repetat și sistematic mărfuri din vagoanele ce tranzitau prin stație, prejudiciind proprietatea socialistă cu suma de 232.000 lei — rezultă cu prisosință că *lipsa de pază* a fost una din condițiile care au favorizat activitatea infracțională, împrejurare de altminteri reținută și în actul de inculpare. De asemenea, speța, deja evocată, privind sustragerile de mărfuri în dauna Companiei TAROM scoate în relief pînă la evidență împrejurarea că un sistem de pază eficient ar fi prevenit marea majoritate a infracțiunilor comise prin care s-a prejudicia proprietatea socialistă cu suma de peste 3.000.000 lei.

În această ordine de idei, din dosarul nr. 206/1982 al Procuraturii generale — în speță, menționată în rîndurile precedente, privind sustragerile a peste 500 de televizoare de la întreprinderea „Electronica"—București — se deduce fără nici un echivoc că una din condițiile care au contribuit efectiv și nemijlocit la săvîrșirea infracțiunilor de către cei 50 de inculpați, a fost și îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor de serviciu de către personalul de pază care, între altele, nu efectua numărătoarea mărfurilor scoase din unitate potrivit avizelor de expediție.

3.3.13. O altă formă cu totul specială a interacțiunii genetice proprie infracțiunilor comise în dauna proprietății socialiste survine în situațiile în care la o atare interacțiune participă chiar *disfuncții în actul de conducere a unor unități*: neajunsurile actului de conducere, *mentalitățile și atitudinile* de sfidare de către unii conducători de unități a principiilor noului mecanism economico-financiar sînt de natură să creeze — așa cum confirmă practica judiciară — *terenul cel mai propice* al unei atmosfere de rezistență a vechiului, de abdicare a unor membrii din personalul de execuție de la exigențele îndeplinirii exemplare a îndatoririlor de serviciu și chiar de comitere de infracțiuni ce prejudiciază proprietatea socialistă.

3.3.14. În adevăr, din investigarea lucrărilor de urmărire penală în dosarul nr. 35/1982 al Procuraturii generale rezultă — privitor la inculpații B.I. și N.G., din cadrul cooperativei meșteșugărești Ialomița, care prin infracțiunile săvîrșite au pro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dus pagube mari proprietății socialiste — că lipsa de exigență a fostului conducător al unității a constituit o împrejurare inițială decisivă care apoi a catalizat conduita inculpatului B.I., întrucît s-a știut că acesta avea, la data încadrării în muncă, mai multe condamnări chiar pentru infracțiuni contra avutului obștesc, din care ultima de 10 ani închisoare, din executarea căreia fusese liberat în anul 1968 ; cu toate acestea inculpatul a fost încadrat în munca de gestionar, încălcîndu-se astfel interdicția expresă instituită prin Legea nr. 22/1969.

3.3.15. Din cercetarea materialelor de urmărire penală efectuată în dosarul nr. 170/1982 al Procuraturii generale — privind fraudele săvîrșite în sistemul cooperației de producție, achiziție și desfacere din sectorul agricol Ilfov și județul Giurgiu — rezultă că persoanele cu funcții de conducere și control în unități au luat cunoștință de comportamentul unor gestionari, care acumulaseră într-un timp relativ scurt importante valori și practicau un mod de viață ce depășea veniturile licite, totuși, nu au luat măsuri ferme nici pentru sesizarea comisiei de control a averii instituită prin Legea nr. 18/1968 și nici pentru lichidarea practicii instaurate de a se remite sume de bani și alte avantaje materiale pentru aprovizionarea prioritară cu mărfuri a acestor unități.

În speță, o atare atitudine de „indiferentă" a unora din cadrele cu atribuții de răspundere în conducerea și controlul activității în aceste unități, a creat o atmosferă de corupție, cultivată de către gestionarii din subordine care periodic le-au oferit importante sume de bani și alte foloase materiale. Este concludentă în acest sens, împrejurarea — reținută și în actul de inculpare — că valoarea totală a sumelor de bani și avantajelor materiale pretinse și primite de unele persoane cu atribuții de răspundere și control din cadrul U.J.C.O.O.P. — Sectorul agricol Ilfov și Giurgiu depășește 1.200.000 lei.

3.3.16. În mod similar, într-o altă speță, datorită, între altele, lipsei de exigență și fermitate a unor persoane cu funcții de conducere și control, a fost posibilă prejudicierea proprietății socialiste cu suma de 5.334.862 lei prin sustragerea și valorificarea — de către un grup de 21 învinuiți și inculpați — de carne și preparate din carne de la laboratorul de carmangerie

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej și din Întreprinderea de industrializarea cărnii „Frigoriferul"—Bacău.

3.3.17. În fine — referindu-ne, în sinteză, la materialele de urmărire penală din dosarele nr. 105/1981, nr. 56/1982 și 169/1983 ale Procuraturii generale — menționăm că o formă specială de o amploare deosebită înfățișează interacțiunea genetică în cazurile unor infracțiuni cu consecințe deosebit de grave săvîrșite, în ultimii ani, în cadrul sistemului comercial al municipiului și județului Arad și al sistemului cooperației de producție, achiziție și desfacere din Sectorul agricol Ilfov — municipiul București. În aceste spețe s-a dovedit că grupuri de infractori — stăpîniți de o conștiință retrogradă, de mentalități de individualism, de lăcomie, de îmbogățire fără muncă etc. — *în mod organizat* au capacitat unele cadre de conducere prin oferirea de sume mari de bani pentru a le cumpăra tăcerea și „a acoperi" fraudele de dimensiuni deosebit de mari pe care le-au săvîrșit ; atare cadre, din nefericire, cu simț moral tocit — slăbiciuni omenești, dar necaracteristice covîrșitoarei majorități a activiștilor din aparatul de stat — au acceptat compromisul și, în cele din urmă, au căzut pe panta corupției, în sensul dispozițiilor art. 254 c. penal. Un astfel de compromis, un atare pact intervenit între participanți este esențialmente zămislit, în ultimă analiză, de structurile deficitare (aberante) de personalitate ; el amintește de pactul din *Faust*, celebra dramă a lui Goethe...

În spețele care ne preocupă, inculpații L.M. și O.S., în calitate de director al I.C.S.M.A. Arad și, respectiv, director coordonator al Direcției comerciale județene Arad, au primit sub formă de mită de la diverși gestionari sume de bani și alte avantaje materiale, care totalizează 500.300 lei. Inculpații S. Gh. și L.P., în calitate de președinte al Cooperativei de consum Brănești și respectiv contabil șef la U.J.C.O.O.P. Ilfov au primit de la gestionari — ale căror fraude au prejudiciat proprietatea socialistă cu circa 18.000.000 lei — sume de bani și alte avantaje materiale totalizînd 650.000 lei. De asemenea, inc. C.R., în calitate de director la Abatorul București a primit sub formă de mită de la gestionarii care valorificau cantitățile de carne sustrase sume de bani totalizînd 1.300.000 lei. Exemplele ar mai putea fi, desigur, multiplicate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Particularități ale cauzalității infracțiunilor de violență

4.1. *Conceptul, clasificarea și caracterizarea criminologică a infracțiunilor de violență.*

4.1.1. Concept. Din punctul de vedere al criminologiei, categoria de „infracțiuni de violență" desemnează *ansamblul faptelor penale, considerate într-o perioadă de timp în cadrul teritoriului național, a căror săvîrșire (în sensul art. 144 Cod penal) implică cel puțin un act ilegitim de constrîngere, o conduită abuzivă, agresivă a participanților (autori, instigatori sau complici) care provoacă victimei suferințe fizice sau psihice, vătămarea ori suprimarea unui drept sau libertăți inerente persoanei, inspirînd teamă, frică sau oroare, — acțiuni sau omisiuni străine spiritului tradițional non-violent al națiunii române și profund dăunătoare desfășurării normale a relațiilor interumane din societatea socialistă.*

4.1.2. *Clasificare.* Interpretarea sistemică a criminalității — și la interpretarea sistemică face apel astăzi orice știință — ca fenomen social anacronic în societatea socialistă, ca *sistem relativ autonom, periferic*, care coexistă cu alte fenomene și procese social-economice și, din păcate, erodează diverse variabile ale sistemului social global, o atare interpretare permite considerarea infracțiunilor de violență ca *un subsistem* ce înfățișează o stare, o structură, o evoluție și o cauzalitate întrucîtva *specifice*.

4.1.3. În mod corespunzător, din pricina caracterului într-un anume sens *specific* al stării, structurii, dinamicii și cauzalității infracțiunilor de violență, a metamorfozei și diversificării crescînde la ora actuală a procedeelor de comitere a infracțiunilor [90], prevenirea și combaterea acestei categorii de fapte penale — și chiar a fiecărei componente a sale — impun măsuri,

[90] În acest sens, NICOLAE POPOVICI, *Cuvîntul rostit la încheierea lucrărilor Consfătuirii anuale de criminalistică și medicină legală*, în „Probleme de criminalistică și de criminologie" nr. 3—4/1982, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

metode și tactici social-economice, organizatorice, cultural-educaționale, legislative, criminalistice, de medicină legală, sanitare etc., *atît de prevenire cît și de combatere specifice*, într-o bună măsură. Deși săvîrșirea infracțiunilor de violență într-un anume loc și moment și de către o anumită persoană răspunde tot legii spontaneității — fiindcă și infracțiunile de violență, aidoma celorlalte categorii de infracțiuni ce compun criminalitatea, stau sub semnul dialecticii întrepătrunderii necesității și întîmplării — totuși, lupta contra criminalității implică, dacă ne putem exprima astfel, *un teatru de operațiuni relativ autonom de prevenire și combatere a infracțiunilor de violență*. Experiența românească pe frontul luptei contra infracțiunilor de violență dovedește fără putință de tăgadă că, luarea și aplicarea msurilor de prevenire și combatere special îndreptate și contra infracțiunilor de violență este de natură să contribuie efectiv la diminuarea ratei medii anuale a acestor infracțiuni. Astfel, spre pildă, în anii în care s-au pus bazele construcției socialiste în țara noastră, o singură măsură legislativă și anume adoptarea și aplicarea energică a dispozițiilor Decretului nr. 324/1957 care prevedea sancțiuni relativ severe și, mai ales, o procedură rapidă de urmărire și judecată, precum și de punere în executare a pedepselor aplicate pentru unele infracțiuni contra regulilor de conviețuire socială (speculă, huliganism ș.a.) — a contribuit decisiv, în context și în interacțiune cu celelalte măsuri social-economice, politice, organizatorice, educaționale ș.a., *la diminuarea cu valori semnificative a ratei medii anuale* atît a infracțiunilor contra regulilor de conviețuire socială *cît și*, prin recurență, *a infracțiunilor de violență*.

În perioada imediat următoare actului normativ susmenționat (ne referim la perioada 1958—1962), după cum demonstrează observația și analiza statistică a datelor de care dispunem, rata medie anuală a omorurilor, bunăoară, a marcat o descreștere demnă de luat în seamă [91].

[91] În acest sens, OCTAVIAN POP (coordonator), LUPU COMAN, MIRCEA CONSTANTINESCU, GHEORGHE ASANACHE, VLAD IONESCU, ION SANDU, GHEORGHE PĂȘESCU, TRAIAN TANDIN, IOAN HURDUBAE, TUDOREL BUTOI, *Studiu criminologic privind omorurile*, Ministerul de Interne, Inspectoratul general al miliției, București, 1978, p. 99.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Tot astfel, experiența mai recentă, din anii construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, învederează că adaptarea și aplicarea cu fermitate a regulilor stabilite prin Decretul nr. 76/1975 privind unele măsuri referitoare la desfacerea băuturilor alcoolice prin unitățile comerțului socialist — măsuri, de data aceasta, adoptate într-un mod programat, concertate cu o amplă gamă de măsuri economice, sociale, politice, organizatorice ș.a., în contextul înfăptuirii Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate — au condus, între altele, la scăderea ratei medii anuale a infracțiunilor de violență, *inclusiv a omorurilor* [92].

4.1.4. Din orizontul criminologiei, în sfera conceptului de „infracțiuni de violență" se includ fapte penale cu un grad de pericol social variat și variabil, atît în abstract cît și în concret, săvîrșite fie cu intenție (respectiv praeterintenție), fie din culpă, în sensul art. 19 Cod penal.

Potrivit criteriului *gradului de pericol social*, atare infracțiuni se pot clasifica în infracțiuni de mare violență și infracțiuni de violență propriu-zise (de violență medie).

Astfel, dintre infracțiunile de drept comun, sînt tipice *infracțiuni de mare violență*: omorul (art. 174), omorul calificat (art. 175), omorul deosebit de grav (art. 176), loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte (art. 183), pruncuciderea (art. 177), violul (art. 197), ultrajul (art. 139 alin. 2), tîlhăria (art. 211), tîlhăria în paguba avutului obștesc (art. 225), precum și distrugerea calificată (art. 218).

Sfera infracțiunilor de violență propriu-zise cuprinde deopotrivă grupa infracțiunilor de drept comun al căror conținut juridic constitutiv implică violența exercitată *cu intenție* cît și grupa infracțiunilor la care violența este datorată *culpei* făptuitorului.

a) Astfel, *grupa infracțiunilor intenționate de violență propriu-zise* include: loviri sau alte violențe (art. 180), vătămarea corporală (art. 181), provocarea ilegală a avortului (art. 185) lipsirea de libertate în mod ilegal (art. 189), sclavia (art. 190),

[92] În acest sens, OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu...*, *op. cit.*, p. 99.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

supunerea la muncă forțată sau obligatorie (art. 191), amenințarea (art. 193), șantajul (art. 194), raportul sexual cu o minoră (art. 198 alin. 3 și 4), relații sexuale între persoane de același sex (art. 200 alin. 3), perversiunea sexuală (art. 201, alin. 2), tulburarea de posesie (art. 220), tulburarea de posesie săvîrșită în paguba avutului obștesc (art. 233), ofensa adusă autorității (art. 238), purtarea abuzivă (art. 250 alin. 2), încercarea de a determina mărturia mincinoasă (art. 261), arestarea nelegală și cercetarea abuzivă (art. 266 alin. 2 și 3), supunerea la rele tratamente (art. 267), evadarea (art. 269 lin. 2), nerespectarea hotărîrilor judecătorești (art. 271 alin. 2), neîndeplinirea cu știință a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă (art. 274 alin. 2 teza a 2-a), părăsirea postului sau prezența la serviciu în stare de ebrietate (art. 276 alin. 3, teza ultimă), distrugerea și semnalizarea falsă (art. 276 alin. 3), relele tratamente aplicate minorului (art. 306), punerea în primejdie a unei persoane în neputință de a se îngriji (art. 314), lăsarea fără ajutor prin omisiunea de înștiințare (art. 316), împiedicarea libertății cultelor (art. 318), încăierarea (art. 322 alin. 2).

b) Grupa criminologică a infracțiunilor de violență propriu-zise *săvîrșite din culpă* (uciderea din culpă — art. 178, vătămarea corporală din culpă — art. 184, distrugerea din culpă — art. 219 alin. 3 și 4), considerate în unitatea lor sau săvîrșite în concurs fie cu vreuna din infracțiunile contra protecției muncii, fie cu vreuna din infracțiunile prevăzute în art. 36—40 din Decretul nr. 328/1966 privind circulația pe drumurile publice etc.

4.1.5. Pentru cercetarea criminologică — și pentru practica activității de prevenire și combatere — abordarea *diferențiată* a infracțiunilor de violență prezintă un interes aparte datorită, între altele, împrejurării că rata medie anuală a fiecărei grupe ce formează această categorie de infracțiuni este *specifică* (și se calculează, trebuie să se determine, în raport cu caracteristicile grupei, între care figurează nu numai gradul de pericol social concret, ci și forma vinovăției) — o rată *diferită* de rata brută generală sau globală a categoriei infracțiunilor de violență în ansamblu ; apoi, circumstanțele care constituie stimuli

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

caracteristici în cadrul interacțiunii cauzale sînt întrucîtva *diferite* la fiecare din grupele ce alcătuiesc subsistemul infracțiunilor de violență, iar uneori chiar la fiecare din componentele acestor grupe. De asemenea, problemele urmăririi și judecății se pun și se soluționează într-un mod *specific* în raport de atributele *juridice* și de particularitățile *faptice* ale componentelor grupei infracțiunilor de mare violență, ale celei a infracțiunilor intenționate de violență propriu-zise și ale celei a infracțiunilor de culpă săvîrșite prin întrebuințarea violenței. Spre exemplu, în cadrul urmăririi penale, problemele obligativității expertizei medico-legale, ale valorii și limitelor acesteia [93], ale competenței de a efecua urmărirea penală, ale cercetării în echipă complexă [94] etc.; în cadrul judecății, problemele compunerii instanței, ale aprecierii valorii probante a actelor medico-legale [95], ale individualizării sancțiunii penale etc.: soluția jurdică, medico-legală și criminalistică de speță are întotdeauna și o latură sau o *dimensiune preventivă*, direct proporțională cu capitalul de inteligență și de pasiune creatoare al fiecărui lucrător din organele de ordine internă, de procuratură și de justiție. În mod corespunzător, abordarea *diferențiată* a problemelor infracțiunilor de violență servește aplicării consecvente a principiului *individualizării executării pedepsei*, muncii de resocializare în detenție potrivit cu par-

---

[93] G. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Medicina legală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 51—171; I. QUAI, L. COCORA, V. RODINA, I. ANDREI, *Valoarea și limitele expertizei medico-legale în infracțiunile contra vieții*, în Probleme de criminalistică și criminologie nr. 3—4/982, p. 30—41; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA — *Patologie medico-legală*, *op. cit.*, p. 118—281.

[94] A se vedea, VASILE GREBLEA, OVIDIU PETRESCU, ION ARGEȘANU, *Cercetarea omorului de către o echipă complexă* în „Probleme de criminalistică și de criminologie" nr. 3—4/1982, p. 22—29; IOAN QUAI, *Aprecieri privind cercetarea omorului de către o echipă complexă*, în „Probleme de criminalistică și de criminologie nr. 4/1981, p. 43 și urm.; a se vedea, CAMIL SUCIU, *Criminalistica*, Editura didactică și pedagogică, București, 1972, p. 601 și urm.; EMILIAN STANCU, *Criminalistica*, vol. II, T.U. București, 1983, p. 195 și urm.

[95] A se vedea, ȘTEFAN COSTĂCHESCU, POMPILIU STĂNESCU, ȘTEFAN MATEESCU, *Aprecierea și valorificarea expertizei medico-legale în procesul penal*, în „Probleme de criminalistică și de criminologie" nr. 3—4/1982, p. 44—52;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ticularitățile participanților la comiterea infracțiunilor de violență, deci facilitează perfecționarea tuturor laturilor procesului complex de reeducare a deținuților — un proces de o mare dificultate și de un imens consum de aur cenușiu al întregului personal ce-l slujește cu competență politică și profesională, cu calm, cu tact pedagogic, solicitudine, fermitate și perseverență în îndeplinirea misiunilor și sarcinilor încredințate [96], calități manifestate aparte față de deținuții ce execută pedepse pentru infracțiuni de violență și care, nici în detenție, nu sînt dintre cei mai docili...

4.1.6. *Caracterizare criminologică*. Societatea socialistă românească plătește un tribut greu infracționalității de violență : an de an, pe altarul nesăbuinței unor indivizi de la periferia societății noastre sînt jertfite viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea sexuală etc., a sute și sute de persoane ; consecințele social-economice și psiho-morale ale acestui *fragment extrem de nociv al criminalității*, care este subsistemul infracțiunilor de violență, sînt de-a dreptul dramatice. Evaluate la rece, dacă ne putem exprima astfel, numai consecințele economice ale infracționalității de violență se ridică anual la sute de milioane de lei, ca să nu mai vorbim de urmările unor atare infracțiuni asupra calității vieții sociale în ansamblu, de traumele care dăinuie în conștiința morală a victimelor cînd — în cazurile tentativei de omor, de tîlhărie, de tîlhărie în paguba avutului obștesc ș.a. — ele rămîn (din întîmplare) în viață, a familiilor acestora etc.

Cu atît mai grave ne apar consecințele infracționalității de violență dacă avem în vedere că victimele multora dintre faptele penale de violență sînt femei (de regulă la omorurile pasionale, la unele loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, la unele tîlhării, la unanimitatea violurilor ș.a.); minori sau persoane tinere ori în vîrstă înaintată (în cazul pruncuciderilor, a unor omoruri deosebit de grave, a violurilor ș.a.), precum și victime, uneori, din rîndul persoanelor deținătoare a unor funcții ce implică exercițiul autorității de stat (în cazul unor

---

[96] În acest sens, a se vedea, EMIL PANAITE, *Obiectivele și sarcinile activității de reeducare a deținuților* în „Buletinul penitenciarelor", supliment, nr. 1/1983, p. 9 ; a se vedea și, MIHAI VICTOR STAMATESCU, *Petlițele albastre*, editată de Ministerul de Interne, București, 1982, p. 9—213.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

omoruri, al unor tîlhării în paguba avutului obștesc, al ultrajelor cu violență) ș.a. [97].

Examenul teoretic al practicii judiciare și penitenciare în materia infracțiunilor de violență (cu osebire de mare violență) relevă convingător necesitatea ca în activitatea de prevenire și combatere a unor atare infracțiuni *să se stabilească riguros științific*, pe cît este omenește posibil, deopotrivă consecințele sociale imediate directe, cît și urmările mai îndepărtate *conexe și indirecte*, deoarece — dat fiind că relația cauzală înfățișează la astfel de infracțiuni, atît din punct de vedere juridic cît și criminologic, un *grad sporit de complexitate* — chiar consecințele indirecte, la atare categorie de infracțiuni sînt susceptibile a avea o amploare și o gravitate deosebite, ceea ce este de natură să influențeze în concret justa calificare a faptei și tratamentul sancționator legal ce se aplică ; consecințele indirecte pot constitui, în adevăr, veritabile tragedii. Iată, spre exemplu, printr-o sentință rămasă definitivă, inculpatul M.D. — recidivist prin două condamnări anterioare, din executarea ultimei condamnări fiind, potrivit legii, liberat condiționat, în vîrstă de 32 de ani — a fost condamnat pentru cinci tîlhării (art. 211 Cod penal), din care ultima, cînd a fost prins, a fost săvîrșită în următoarele împrejurări : în ziua comiterii faptei, victima, o femeie tînără, lucrase în schimbul doi și se grăbea spre casă, deoarece avea un copil de șase luni bolnav (cu stare febrilă ridicată) care se afla *singur acasă* și căruia o vecină — soră medicală — îi făcea o dată la șase ore injecții ; la ieșirea din schimb, în drumul spre casă, pe un loc viran între blocurile din apropierea sediului unității, victima este atacată de incul-

[97] A se vedea — *exempli gratia* — Decizia Secției penale a Tribunalului Suprem nr. 2060/1976 în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1976", p. 277—279 ; Decizia nr. 216/1979 a Secției penale a Tribunalului Suprem în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1979", p. 328—330 ; Decizia nr. 2036/1980 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980", p. 279—281 ; Decizia nr. 968/1981 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 305 ; Decizia Secției penale a Tribunalului Suprem nr. 452/1981, în „Culegerea de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 306—307 ; Decizia Secției penale a Tribunalului Suprem nr. 1902/1981, în „Culegerea de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 307.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

patul M.D., cu o lovitură puternică în regiunea craniană, ca urmare a căreia cade în stare de lipotimie (leșin), smulgîndu-i-se poșeta în care avea, între altele și retribuția ce i-a fost plătită în acea zi, precum și cheile locuinței. Cînd s-a trezit într-un tîrziu la spital — fusese găsită de cîteva colege care au anunțat Salvarea și au dus-o la poarta întreprinderii pînă a sosit șoferul Spitalului de urgență — printre lacrimi a explicat personalului medical situația copilului său, a rugat să meargă cineva să i-l aducă ; s-a deplasat la locuința victimei o asistentă medicală, noaptea la orele două, care împreună cu vecina au pătruns în încăperea în care se afla copilul, *constatînd că acesta murise*, din pricina deshidratării provocate de puseul febril acut... Să adăugăm, în treacăt, că viața a făcut ca M.D. să se întîlnească în detenție cu soțul victimei tîlhăriei, tatăl copilului, care executa o pedeapsă pentru infracțiunea de ucidere din culpă, comisă ca urmare a nerespectării regulilor circulației pe drumurile publice în calitate de șofer profesionist și care avea sarcina de a ajuta la paza și supravegherea pe secția în care se afla în același loc de detenție; M.D. a ieșit la raport și a solicitat să fie transferat în orice alt penitenciar [98]. Degradarea atît de abjectă a structurii personalității lui M.D., probabil n-a exclus sentimentul fricii. Exemplele pot fi înmulțite...

4.1.7. În baza analizei datelor statistice trebuie să adăugăm că tendința *generală* cardinală în evoluția infracțiunilor de violență este, în esență, în ultimele două decenii, de reducere treptată a ratei medii anuale ; această observație este valabilă și cît privește rata medie *brută* anuală a infracțiunilor de mare violență. Nu e mai puțin adevărat că rata medie anuală a infracțiunilor de mare violență n-a scăzut, totuși, în ultimii ani, pe măsura așteptărilor. Mai mult, unele din componentele infracțiunilor de violență au manifestat — pe fondul general de recul al acestei categorii de infracțiuni — oscilații sezoniere și aleatorii de relativă creștere cu valori minimale, în unii din ultimii ani; uneori, spre pildă, în județele Brașov, Dîmbovița, Sibiu,

[98] A se vedea — pe larg — GABRIEL CHELARU, *Ei cu ce au greșit ?*, — Biblioteca Direcției generale a penitenciarelor, Ministerul de Interne, București, 1981, p. 37 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Constanța, Mehedinți și municipiul București s-au înregistrat oscilații *vremelnice și întîmplătoare* de relativă creștere a ratei medii anuale, chiar a unora din componentele infracțiunilor de mare violență (ne referim, cu deosebire, la omoruri) [99].

4.1.8. Dacă examinăm fenomenul infracțional de violență longitudinal și transversal, în sens statistic și demografic [100], pe cohorte — termen preluat de statistică din organizarea militară romană, și care desemnează un grup sau o colectivitate în care se poate ivi, într-o perioadă de timp, un anumit eveniment — adică *pe generații* de participanți condamnați definitiv pentru comiterea de infracțiuni de violență, într-o perioadă de timp (cu o durată de un an sau de un deceniu...) și pe grupe de generații și dacă combinăm examinarea repartiției infracțiunilor de violență după vîrsta participanților cu repartiția după sex, se impun, în sinteză, din capul locului, două concluzii și anume *prima*, de vreme ce în ultimele două decenii rata medie anuală a infracțiunilor de violență are o frecvență majoritară la populația din rîndul grupelor de generații tinere — vîrsta *medie* a populației participanților condamnați definitiv în această perioadă atingînd valori sensibil apropiate de vîrsta

---

[99] Cunoașterea riguroasă a ratei medii anuale a criminalității constituie un obiectiv central al statisticii judiciare și o preocupare cardinală a criminologiei ; rata medie anuală brută a criminalității se calculează — dacă este cunoscut pe fiecare an, într-o perioadă de un deceniu, numărul de infracțiuni, spre pildă, de violență sau numai a unei singure componente a acestei categorii de infracțiuni pe de o parte, precum și numărul populației prezente de facto (exclusiv a celei care îndeplinește de facto condițiile răspunderii penale) la 1 ianuarie a fiecărui an, pe comune, orașe și municipii și, prin agregarea ei pe județe, pe de altă parte — fie după *formula funcției exponențiale*, fie după binecunoscuta *formulă a mediei geometrice*, care este un caz particular al funcției exponențiale ; o atare metodă de calcul este uzitată la noi în statistică și în demografie, fie în determinarea ratei medii anuale de creștere a populației, aplicîndu-se și la calculul ratei medii de creștere a venitului național, a producției industriale etc., iar pe plan internațional este metoda folosită și în lucrările O.N.U., în Anuarul statistic sau în Anuarul demografic O.N.U. ; în acest din urmă sens, a se vedea, VLADIMIR TREBICI, *Ce este demografia ?*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982, p. 31—36 ;

[100] A se vedea, VLADIMIR TREBICI, *Demografia*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 50—52.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

medie a populației, de ambele sexe, a României — 33,03 ani [101], probabilitatea ca infracționalitatea de violență să se manifeste, în viitorul previzibil, precumpănitor din rîndul populației din generațiile tinere este cu mult mai mare decît probabilitatea ca un atare subsistem de infracțiuni să se ivească din cadrul generațiilor vîrstei senectuții... ; *secunda*, observația și analiza statistică a distribuției pe sexe a participanților la comiterea de infracțiuni de violență reflectă o rată specifică în perioada ultimelor două decenii, mai precis o curbă crescîndă a masculinității participanților (proveniți îndeosebi din mediul rural, ocazionali și cei mai adesea infractori primari) consecutive unei curbe sensibil descrescînde a populației feminine participante la comiterea unor atare infracțiuni, deși, cum se știe, potrivit recensămintelor din 1966 și 1977 — în cadrul unei proporții oarecum normale — ponderea populației feminine în ansamblul populației este ceva mai mare decît a celei masculine. În consecință, probabilitatea ca „presiunea masculinității" să aibă, în viitorul previzibil, greutatea specifică dominantă în structura pe sexe a participanților la comiterea de infracțiuni de violență este cu mult mai mare decît probabilitatea inversă ; desigur — ca și astăzi — variațiile curbei masculinității participanților la comiterea unor atare infracțiuni, pe județe, municipii etc. nu vor fi fiind excluse... Notăm că, studiul ratei specifice a participanților, calculul raportului de masculinitate, determinarea curbei masculinității oferă posibilitatea stabilirii unor *corelații* semnificative ale infracționalității de violență, cu *migrația*, cu structura, distribuția și statutul civic al diverselor *categorii socio-profesionale* din rîndul cărora se recrutează mai frecvent participanții la comiterea unor atare infracțiuni, cu rata divorțialității, cu nivelul — în esență, de un plafon

[101] În același sens — cît privește ponderea mai mare a tinerilor în structura participanților la comiterea infracțiunilor de omor, pe un eșantion de 200 de cazuri — a se vedea, OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu...*, *op. cit.*, p. 57 ; a se vedea, în același sens, N. DAN, R. STĂNOIU, D. BANCIU, S. IONESCU, *Studiul criminologic al unor infracțiuni de violență*, în Biblioteca Ministerului de Justiție, 1976, p. 14—15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

extrem de redus — de instrucție și de educație al participanților [102] la săvîrșirea unor astfel de infracțiuni etc.

4.1.8. Infracționalitatea de violență constituie, din păcate — oricît de scăzut îi este volumul și ritmul mediu anual — o realitate tristă și dureroasă ce se situează departe în afara omeniei ; ea include o tipologie umană formată, în esență, din indivizi care și-au pierdut simțul uman, dominați de mentalități profund retrograde, de concepții suburbane, primitive și josnice — din elemente inadaptate, ale căror structuri psihologice și etice proiectează răsturnat valorile sociale în perspectiva falsă a mistificării și manifestă, prin comiterea de infracțiuni de violență, o desăvîrșită insensibilitate, cel mai adesea unită cu o imbecilizare intelectuală, cu o mumificare sufletească, cu trăsături esențialmente *dizarmonice*, adică cu tendințe impulsive, agresive, obsesive, paranoide sau chiar schizoide, ori cu o sugestibilitate exacerbată ș.a., trăsături care traduc, în ultimă analiză, individualități cu întîrzieri grave în maturizarea socio-afectivă, adesea dezechilibre psihice și — întotdeauna — etice, care nu răpesc discernămîntul dar atrofiază simțul civic și amplifică incapacitatea funciară a unor atare elemente, de acces la valorile culturii... [103].

---

[102] A se vedea, în acest sens, NICOLAE GHIRCOIAȘ, *Starea, structura, dinamica și cauzalitatea criminalității, op. cit.*, p. 13.

[103] A se vedea, ȘTEFAN DANEȘ, *Combaterea faptelor de violență prin mijloace de drept penal. Unele soluții din practica Tribunalului Suprem*, în „Revista română de drept" nr. 11/1980, p. 3 ; FLORIAN GHEORGHE, *Aspecte ale psihologiei infractorului*, în „Buletinul penitenciarelor" nr. 3/1981, p. 40 ; a se vedea, de asemenea, EMIL PANAITE, ANTON GHEORGHIU (coordonatori), CONSTANTIN GHEORGHE-RUSU, VASILE MORAR, CONSTANTIN IACOVIȘAC ,ANICUȚA BĂLĂNEL, DAN STERIAN, ANGHEL GODEANU, AVRAM HUIBAN, FLORIAN GHEORGHE, NICOLAE BOȘTINĂ, GRIGORE MACOVEI, CORNEL BURZ, GABRIEL CHELARU, ION DIȚOIU, ROXANA PRISĂCEANU, MIHAI VICTOR STAMATESCU, *Probleme privind metodologia și practica muncii de reeducare a deținuților*, în „Buletinul penitenciarelor" (supliment) nr. 1/1983, p. 67 și urm. ; V. PAVELCU, *Invitație la cunoașterea de sine*, Editura științifică, București, 1970, p. 26 și urm. ; ANA TUCICOV-BOGDAN, *Psihologie generală și psihologie socială*. vol. II, Editura didactică și pedagogică, București, 1973, p. 250; PAUL POPESCU-NEVEANU, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978, p. 124 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Medicina*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

56

4.2. *Conținut în forme — în ipostaze concrete — ale cauzalității infracțiunilor de violență.*

4.2.1. Originea infracționalității de violență — așa cum ea se manifestă încă în societatea noastră — stă sub semnul unei multitudini de dependențe : determinismul complex *socio-uman* al infracționalității de violență este de tip statistic, probabilist. Este ceea ce implică prezența și ponderea *deosebită* a întîmplătorului în impletire cu necesarul, în cadrul cauzalității statistice a infracționalității de violență, pe de o parte, și, mai cu seamă, prezența și creșterea ponderii surselor ce vin din zona *subiectivității* în contextul interacțiunii specifice cu sursele ce provin din zona materială. Fără a minimaliza vreun moment rolul surselor social-materiale, obiective ale infracționalității de violență — care se mențin și încă mai acționează, cum se știe, și în societatea socialistă românească datorită, în esență, naturii contradictorii a progresului socialist, istoriei constituirii și legilor de evoluție ale conștiinței sociale, care încă includ mentalități și deprinderi moștenite din trecut, repercusiunilor adîncirii crizei sistemului capitalist etc. [104] — totuși, trebuie să subliniem că, interacțiunea genetică socio-umană care reflectă relația dintre necesitate și întîmplare, dintre obiectiv și subiectiv, dintre posibilitate și realitatea „trecerii la act" este marcată *sensibil*, în cazul infracționalității de violență, intrinsec, de *trăsăturile neuro-psihice* și moral-sociale ale unor indivizi, de un deficit grav în organizarea structurilor psihice și etice ale personalității, de disfuncționalități instalate în sistemele afectiv, volitiv, motivațional, caracterial și atitudinal ale acestora, cu siguranță intervenite ca o rezultantă, ca deznodămîntul unui proces de socializare negativă a unor personalități, dar,

---

legală, Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 98 și urm. ; VIRGIL DRAGOMIRESCU, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 221—257 ; TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *Psihologia și psihopatologia comportamentului*, Editura militară, București, 1978, p. 184—239 ; VASILE PREDA, *Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială*, Editura științifică, București, 1981, p. 33—34 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Patologia medico-legală*, *op. cit.*, p. 335—348.

[104] În același sens, a se vedea și DUMITRU I. MAZILU, MIRCEA PREDA, *Elemente de drept penal*, Academia „Ștefan Gheorghiu', București, 1972, p. 93—95 ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

probabil, și pe fondul unor maladii genetice [105], ce au a fi constatate *aposteriori*, căci și omul ce devine infractor de violență, ca orice om, nu face excepție de la legile eredității...

4.2.2. Dacă, deci, considerăm în termenii unui proces interacțiunea socio-umană care provoacă, într-o configurație specifică și de o manieră probabilistă, infracționalitatea de violență, de pe pozițiile monismului materialist marxist care este dialectic — trebuie să admitem că universul obtuz al conștiinței nevolnice și retrograde a unor elemente dintre cele mai înapoiate din societate, *joacă un rol principal, esențial, covîrșitor*. Deopotrivă infracționalitatea de violență, ca crimpei al unui fenomen social marginal în societatea socialistă, fiecare componentă a sa și oricare infracțiune de violență în parte — *trece prin acest rol*; un atare rol implică, în perimetrul interacțiunii genetice a infracționalității de violență, unitatea și interconexiunea *indirectă* cu unele verigi ale vechiului din realitatea socială contradictorie din care, în ultimă instanță, emerge și conștiința unor indivizi cu moravuri retrograde; totodată, un astfel de rol, cu osebire presupune *independența relativă* a conștiinței mumificate, obtuze, a celor puțini, ale cărei structuri disfuncționale îi pot determina *direct* — în cadrul unui evantai de contingențe sociale și individuale, mai cu seamă în unitate cu *slăbiciunile de voință* ale unor atare personalități disarmonice, ce au sensibilitatea, raționalitatea, spiritul de autocontrol și simțul moral-civic depreciate ș.a. — să aleagă *unilateral* cu comportamentul antisocial agresiv.

4.2.3. În conținutul interacțiunii genetice, așadar, — și acesta este, credem, miezul problemei cauzalității specifice, statistice, infracționalității de violență — „apele stătute" ale conștiinței morale și psihice constituie *axa fundamentală* a procesului complex socio-uman din care izvorăște nemijlocit, în *esență* [106] și posibilitatea „trecerii la act". În conștiința morală și psihică a unor indivizi pot apare, în adevăr, — pe terenul

---

[105] A se vedea, C. MAXIMILIAN, *Aventura geneticii*, Editura Albatros, București, 1978; P. RAICU, *Genele și ingineria genetică*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978; PETRE DIACONU, *Ce știm despre ereditare?*, Editura Ceres, București, 1981, p. 130—135; ION DELEANU — *Bilogie și prept, op cit.*, p. 48—66

[106] În acest sens, a se vedea, CĂLINA MARE, Materialism dialectic, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 209.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

unor influențe ale contradicțiilor proceselor de socializare, de integrare și de control social, îndeosebi a contradicțiilor din sfera educației și culturii — dereglări grave ale funcțiilor de autocontrol, normative etc., într-un cuvînt ale sistemelor axiologice, ale „stîncii" axiologice, deficite capabile să inițieze, să prepare, să întrețină și să transforme în realitate și motivații antisociale de ură, de dușmănie, de gelozie absurdă etc., sau pur și simplu bizare ; atare deficite, de natură precumpănitor *etică* și *afectivă* ca și atare motivații se conjugă în infinite chipuri și pe diverse registre ale existenței cu alterații ale voinței labile ale unor structuri de personalitate la care mecanismele de adaptare (acțiune și acomodare) sînt decompensate, atrofiate, estompate și pervertite — mai intens ori mai puțin intens, *preponderent* din pricina unor circumstanțe nefericite *organice* — denunțînd în esență *caractere agresive* și, astfel, laolaltă, în interacțiune, multimediate și de o serie de circumstanțe socio-umane, sînt susceptibile să genereze infracționalitatea de violență [107].

---

[107] A se vedea, în același sens, ANA TUCICOV- BOGDAN, *Psihologie...*, vol. II, *op. cit.*, p. 249 și urm. ; VIRGIL DRAGOMIRESCU, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 233—257 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Medicina legală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 98 și urm. ; V. PREDESCU, *Psihiatria*, Editura medicală, București, 1976, p. 832 ; PAUL POPESCU-NEVEANU, *Dicționar...*, *op. cit.*, p. 354 ; NICOLAE DAN și colab., *Studiu...*, *op. cit.*, p. 29 ; NICOLAE OLARU, *Cercetarea psihologică a heteroactivității infracționale*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 568—569 ; OCTAVIAN POP și colab., *Studiu...*, *op. cit*, p. 93—99 ; NICOLAE GHIRCOIAȘ, *Starea, structura, dinamica și cauzalitatea criminalității*, *op. cit.*, p. 18—20 ; TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *Psihologia și psihopatologia comportamentului*, Editura militară, București, 1978, p. 184—239 ; TIBERIU BOGDAN, Psiholgia deviantului, în „Aspecte..., *op. cit.*, p. 57 ; MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGRET, *Aspecte medico-legale și criminologice ale heteroagresivității*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 540—551 ; MIRCEA CONSTANTINESCU, IOANA DORU ANINEANU, DAN CAZACU, *Cauzele unor infracțiuni săvîrșite prin violență și mijloacele de prevenire a acestora*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 496—507 ; VASILE PREDA, *Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981, p. 33—38 ; I. QUAI, L. COCORA, V. RODINA, I. ANDREI, *Valoarea și limitele expertizei medico-legale în infracțiunile contra vieții*, în „Probleme de criminalistică și de criminologie" nr. 3—4/1982, p. 40—41 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Patologie medico-legală*, *op. cit.* p. 39—97

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4.2.4. În sinteză, infracționalitatea de violență, ca fenomen socio-uman deosebit de periculos, constituie expresia unor maladii ale trecutului (concepții, mentalități burgheze, unele de-a dreptul primitive, care implică și umbra unei anumite zestre culturale și ereditare), instalate progresiv și aleatoriu în structurile de personalitate adînc și multideficitare ale unor indivizi de la periferia societății noastre, în condițiile mai ales ale unor procese de socializare negativă care facilitează stereotipii comportamentale agresive, însușite și exersate încă din copilărie, cu osebire în micromediile sociale subculturale, într-un cuvînt — nu putem evita termenul — expresia unor „oameni de nimic", cum înțelept apreciază cumințenia poporului român.

4.2.5. Care sînt ocaziile specifice cele mai frecvente în care interacțiunea genetică latentă a surselor socio-umane prezintă întîmplător aptitudinea de a deveni activă și, deci, de a genera efectiv comiterea de fapte penale ce se înscriu în perimetrul infracționalității de violență ?

4.2.6. Considerate dialectic, după gradul lor de esențialitate, de influență și frecvență asupra procesului socio-uman cauzal de natură probabilistă, în lumina practicii judiciare în materie, reținem că o primă serie de stări, situați și crcumstanțe social-umane susceptibile să întrețină, să medieze comiterea de infracțiuni cu violență o pot constitui anumite disfuncții de esență educațională, dar și organizatorică etc., mai mult sau mai puțin vremelnice și întîmplătoare, din unele *familii*, din unele micromedii sociale și chiar din activitatea din cadrul unor verigi ale sistemului de organizare, conducere și control din aparatul de stat local ș.a.

4.2.7. În legătură cu aceste din urmă împrejurări, dacă trebuie să derulăm ghemul stărilor, situațiilor și circumstanțelor social-umane a căror interconexiune stimulează probabilist, în variate intensități și frecvențe, premisele *subiective* ale infracționalități de violență, este îndestulător să evocăm împrejurarea că, spre pildă — ca să dăm, deocamdată, un singur exemplu, în legătură cu art. 114 Cod penal, care prevede măsura de siguranță a internării medicale și a cărui defectuos mod de aplicare a atras atenția și a sugerat intervenția fermă a or-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ganelor centrale de stat competente [108], — unele direcții sanitare județene au internat bolnavi psihici periculoși (în sensul dispozițiilor Decretului nr. 313/1980) în vederea executării măsurii de siguranță în spitalele sau secțiile de pshiatrie de pe raza județelor, deși aceștia trebuiau internați numai în cele două spitale cu personal de pază specializat din Poiana Mare, județul Dolj și din orașul Dr. Petru Groza, județul Bihor. Mai mult, în anii trecuți s-au ivit și situații de încetare nelegală a măsurii de siguranță direct de către conducerea unităților sanitare, fără a se adresa instanțelor, precum și cazuri de bolnavi care nu s-au mai întors din învoirile acordate ori care au fugit din spital și au comis alte fapte penale, chiar și omoruri. Dacă faptele sînt încăpățînate și situațiile de viață își au tăria lor, trebuie să fim înțeleși : stările, situațiile, circumstanțele contradictorii din viața socială — datorate *subiectivității* unor persoane, uneori chiar și cu funcții de oarecare răspundere — nu au caracter criminogen univoc în sinea lor, nu determină *ceteris paribus* criminalitatea ; atare situații — dată fiind complexitatea și specificitatea relației cauzale în discuție— nu vin cu necesitate inexorabilă în întîmpinarea autorilor infracțiunilor de violență, așa cum pornesc bunăoară personajele din cunoscuta piesă a lui Pirandello în căutarea autorului, ci, dimpotrivă, de ele întîmplător pot să profite sau anume să le creeze pentru a le transforma „în act" *individualitățile cu potențial criminogen*. Este, deci, fără putință de tăgadă că premisele decisive, fundamentale, ale infracționalității de violență, ca și — repetăm — ale criminalității în ansamblu, sînt și rămîn precumpănitor *subiective* ; totuși, astfel de circumstanțe social-umane contradictorii au aptitudinea, într-o anume latură a lor, să întrețină și eventualitatea „trecerii la act", să sporească riscul comiterii de fapte penale, inclusiv posibilitatea săvîrșirii de infracțiuni de violență. Această concluzie este cu atît mai adevărată cu cît, disfuncții în unele verigi ale activității, spre pildă, rețelei medico-sanitare în *privința depistării la timp a*

[108] A se vedea, NICOLAE POPOVICI, *Cuvîntul rostit la încheierea lucrărilor Consfătuirii anuale de criminalistică și medicină legală*, 10 septembrie 1982, în „Probleme de criminalistică și criminologie' nr. 3—4/1982, p. 20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bolnavilor psihici și instituirii tratamentului medical adecvat [109], par a trena încă, a „reînvia" pe ici, pe colo... De aici vine necesitatea stingentă a identificării operative și *a prevenirii* continue a unor atare stări, situații și circumstanțe, de cîte ori ele, în vălmășagul vieții se vor mai fi fost ivit. Dar problemele prevenirii le vom regăsi, de îndată, într-un alt context...

4.2.8. Să considerăm, în continuare, conținutul dialectic al relației cauzale din orizontul unor împrejurări legate de disfuncții din sfera educației. Dacă lăsăm de o parte, deocamdată relația — reală — dintre eșecurile educaționale și instructive din unele școli și infracționalitatea de violență, dacă, deci, ne îndreptăm privirea în aval și în amonte de școală, constatăm că deficitul educational și instructiv de la nivelul unor microcolectivități, (în cazurile unor familii din „oameni de nimic" în primul rînd, unor anturaje de „prieteni" etc.), se repercutează mai mult sau mai puțin nemijlocit, dar considerabil, asupra comportamentului deviant în ansamblu și, în cele din urmă, mai curînd sau mai tîrziu, întreține și eventualitatea comiterii de infracțiuni de violență, [110] deoarece în atare microgrupuri sociale, începînd adesea chiar din „mica copilărie", în labirintul legăturilor membrilor lor se pot petrece procese de transmitere mutuală a unor mesaje subculturale, susceptibile *fie să dinamizeze, fie să nu frîneze riscul „trecerii la act"*.

---

[109] A se vedea, NICOLAE GHIRCOIAȘ, *Starea, structura..., op. cit.*, p. 19—20.

[110] A se vedea, în același sens — de altfel, cercetările concrete, temeinice și competente, efectuate în ultimii ani pe eșantioane reprezentative de participanți la comiterea unor infracțiuni de violență, reținînd în mod unanim o atare relație — VIRGIL DRAGOMIRESCU, *Psihologiologia comportamentului deviant, op. cit.*, p. 249—254 ; OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu..., op. cit.*, p. 93—95 ; NICOLAE OLARU, *Cercetarea psihologică a heteroactivității infracționale*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 566—567 ; NICOLAE GHIRCOIAȘ, *Starea, structura..., op. cit.*, p. 18 ; NICOLAE DAN și colaboratorii, *Studiu..., op. cit.*, p. 29 ; MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGREȚ, *Aspecte medico-legale și criminologice ale heteroactivității*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 543 ; MIRCEA CONSTANTINESCU, IOANA DORU-ANINEANU, DAN CAZACU, *Cauzele unor infracțiuni săvîrșite prin violență și mijloacele de prevenire a acestora*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 502—503 ; VASILE PREDA, *Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială, op. cit.*, p. 34—36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.4.9. În complexitatea conexiunilor socio-umane care generează potențial situații ce implică și comiterea de infracțiuni de violență, se integrează ca o verigă aparte, concepțiile, mentalitățile și atitudinile retrograde din unele familii destructurate socio-moral ; o contribuție mai apropiată de momentul „trecerii la act" — deși cu caracter neunivoc — în perimetrul probabil al infracționalității de violență, pare a avea familia, astfel considerată, în situațiile în care procesul de transmitere mutuală a unor mesaje subculturale se grefează întîmplător și se intersectează cu *mecanisme depreciate organic sau degradate psiho-moral* ale unor individualități din rîndul unei categorii periferice de minori, care, altminteri, au capacitatea de a răspunde penal [111]. Iată un exemplu recent — inedit, împrumutat practicii Tribunalului județean Covasna — care reflectă, în concret, interacțiunea cauzală și gradul de influență al familiei destructurate asupra sporirii riscului „trecerii la act" : S.D., elev în clasa a X-a la Liceul de construcții din municipiul Sf. Gheorghe, a comis un omor deosebit de grav (în sensul art. 175 lit. a Cod penal, „prin cruzimi") asupra unei victime, B.A., (tot minor), în vîrstă de nouă ani. În speță s-a reținut, în sinteză, că inc. S.D., provenea dintr-o familie dezorganizată, părinții săi despărțindu-se — tatăl lucrînd în Constanța, pe un vas din marina comercială — inc. S.D. a fost crescut numai de mama sa, o fire slabă, lipsită de autoritate, suferindă de o maladie nevrotică, pe care lesne inculpatul a reușit s-o domine. Petrecîndu-și mai multe vacanțe la mare, la tatăl său, inculpatul S.D. s-a întors acasă cu țigări de proveniență străină, cu reviste pornografice de aceeași proveniență, și, mai ales, cu concepții retrograde ; el a început să comită diverse fapte de specula, să

[111] A se vedea — asupra problematicii generale a delincvenței juvenile — dintre studiile remarcabile mai recente — DAN CRISTESCU, CONSTANTIN PĂUNESCU, *Acțiuni de terapie recuperatorie a minorilor din școlile speciale de reeducare*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 553—554 ; V. MĂRGINEANU, VICTOR FLĂMÎNDU, *Factori psihici în delincvența juvenilă*, în „Probleme de criminalistică și criminologie, nr. 3—4/1982, p. 80—85 ; CONSTANTIN IACOVIȘAC, ALEXANDRU VULPESCU, FLORIAN GHEORGHE, *Interacțiuni socio-culturale și educative în resocializarea prin școli speciale de muncă și reeducare*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 521—530.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

poarte cuțit ș.a. și, totodată, abandonînd cursurile școlare, să practice — după cum s-a stabilit ulterior — relații sexuale cu persoane de același sex. Fiind coleg de clasă cu fratele mai mare al minorului B.A., inculpatul a aflat că părinții acestuia au adus din străinătate diferite bunuri. În scop de jaf, într-o zi în care a observat că acasă se afla numai minorul B.A., de nouă ani, inc. S.D. a pătruns în locuință sub pretext că îl caută pe fratele său, a avut cu B.A., prin violență, raporturi sexuale, după care l-a ucis mișelește, aplicîndu-i treizeci și două de lovituri de cuțit și, apoi, a sustras diverse bunuri și valori [112]

Un exemplu petrecut în urmă cu aproape două decenii este elocvent pentru a releva, între altele, interrelația dintre antecedentele din familii destructurate și individualități cu potențial criminogen *de mari proporții*, cu caracter agresiv-sadic, la care descărcările afective în procesul „trecerii la act" se desfășoară fără scrupule, cu o cruzime abominabilă, dar, totuși, în plină lumină a cîmpului conștiinței ce se află subminată — *precumpănitor* din pricina unor anomalii *bio-organice*, anatomo fiziologice și a unui grav deficit educațional în familie — de mentalități primitive, care ating pragul subumanului — un atare exemplu, îl constituie cazul asasinului I.R. (âmaru); în sinteză, I.R. a comis mai multe tîlhării, violuri și omoruri asupra unor victime de sex feminin (inclusiv minore), în contextul unei vieți duble: student în medicină veterinară, provenind dintr-o familie cu antecedente *psihotice*, I.R. a săvîrșit faptele — după cum a reținut instanța, care, în final, l-a condamnat la moarte — cu sadism, cu sînge rece, calculat, avînd asupra sa un „instrumentar" destul de perfecționat pentru asigurarea reușitei și instinctul de conservare în permanentă alertă; expertiza medico-legală efectuată în speță, ca și o comisie psihiatrică

[112] Speța relevă, între altele — și exemplele ar mai putea fi multiplicate — că determinismul complex socio-uman, în cazul infracțiunilor privitoare la viața sexuală (art. 197—204 C. penal) — și cu osebire în situațiile actelor nefirești privind viața sexuală — implică, în genere, precumpănitor, concepții înapoiate privitoare la viața sexuală, la atitudinea față de femeie, pe de o parte, stimulate într-o măsură de anomalii anatomo-fiziologice ale unor individualități, pe de altă parte; în acest sens, C. BULAI, *Curs de drept penal. Partea specială*, vol. I, T.U. București, 1975, p. 170.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

specială [113], care, în unanimitate, au concluzionat că I.R. a avut responsabilitate, în sensul legii penale, adică a avut capacitatea psiho-fizică de a-și da seama și de a se abține de la producerea consecințelor deosebit de periculoase ale faptelor sale — au mai reținut, totodată, că faptele monstruoase ale lui I.R. s-au comis pe fondul unei structuri de personalitate predominant sadice, agresive, de tip, în esență, epileptic-psihopat...

Iată și un alt exemplu, mai recent, care demonstrează, între altele, periculozitatea deosebită pe care o prezintă infractorul pentru societate, cînd săvîrșește omorul prin cruzimi : Tribunalul Suprem — în compunerea prevăzută de art. 39 alin. 2 și 3 din Legea pentru organizarea judecătorească — a admis recursul extraordinar și a casat, prin decizia penală nr. 18 din 3 martie 1980, sentința penală nr. 18 din 22 mai 1979 a Tribunalului județean Satu-Mare și decizia Secției penale a Tribunalului Suprem, calificînd o infracțiune săvîrșită cu o ferocitate deosebită ca omor „prin cruzimi", în sensul art. 176 lit. a Cod penal. În speță, s-a reținut că, în ziua de 3 ianuarie 1979, inculpatul S.E. — condamnat, în final, să execute, ca pedeapsă rezultantă, 25 ani închisoare și 10 ani interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 lit. a Cod penal — împreună cu minorul S.E., au pătruns în dimiciliul victimei K.E., au constrîns-o prin violență să le arate unde păstrează banii economisiți, după care, în timp ce făptuitorul minor imobilizase victima, inculpatul a ucis-o prin două lovituri de cuțit aplicate în gît. În speță s-a dovedit că inculpații, după ce au pătruns în locuința victimei, femeie în vîrstă de 68 ani, s-au năpustit asupra acesteia, iar inculpatul S.E. i-a comprimat gîtul cu un băț ținut de capete cu ambele mîini. În aceste condiții, victima a fost amenințată cu moartea și, sub stăpînirea terorii, strangulată cu bățul, a fost condusă în altă încăpere unde a indicat inculpaților sertarul unde ținea banii și le-a dat cheia, în timp ce se ruga să nu fie ucisă. În continuare, victima a fost dusă din nou în prima încăpere, strînsă cu bățul de gît și, după ce acesta s-a frînt, inculpatul S.E. a prins-o cu mîna stîngă de gît, iar cu dreapta

---

[113] A se vedea, TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *Psihologia și psihopatologia comportamentului*, Editura militară, București, 1978, psip. 213—214.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

i-a aplicat o primă lovitură de cuțit înțepată în gît și, apoi, din a doua lovitură i-a secționat gîtul pînă la coloana cervicală. Victima a căzut la pămînt și a decedat ca urmare a leziunilor suferite.

O atare faptă, așa cum a precizat decizia nr. 18/1980 a Tribunalului Suprem, reflectă ferocitatea deosebită din partea inculpatului ; ea depășește limitele obișnuite ale unor acțiuni proprii laturii obiective a infracțiunii de omor, constituind un act nemilos care inspiră groază și zămislește oroare în conștiința oamenilor. [114]

4.2.10. În spiritul diferențelor dialectice, după gradul de influență al condițiilor socio-umane asupra interacțiunii genetice, relevăm că riscul „trecerii la act" se înfățișează într-un mod mai sensibil și frecvent influențat, în cazul infracționalității de violență, de *toleranța retrogradă a unor membrii din unele micromedii sociale*, nu numai din unele familii — căci, infractorii de violență și, mai ales, de mare violență, de multe ori rup legăturile cu familia de origine, iar ei înșiși de multe ori nu-și încheagă o familie — ci mai ales din unele anturaje, dominate de concepții subculturale, ale vechiului ; sporadic, atare risc e susceptibil a fi întreținut chiar de grupuri ceva mai mari în care mai mulți membrii reușesc uneori să formeze întîmplător o *opinie aparte subculturală tolerantă* în unele cartiere sau zone din unele localități — față de manifestările preinfracționale (portul de arme albe, scandaluri și bătăi repetate etc.) ale unor indivizi cu *instabilitate comportamentală și disponibilități agresive*, din rîndul lor, cunoscuți ca atare.

Sindromul unei astfel de toleranțe poate merge uneori pînă într-acolo, încît microgrupul social imediat sau, mai precis, o considerabilă parte a membrilor săi, să manifeste chiar atitudini de *încurajare* a stărilor și manifestărilor tensionale ce preced imediat comiterea unor infracțiuni de violență. Astfel, spre exemplu, în urmă cu cîțiva ani, practica organelor de cercetare

[114] Decizia nr. 18 din 3 martie 1980, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980", p. 285—286 ; a se vedea, ȘTEFAN DANEȘ, *Combaterea faptelor de violență prin mijloace de drept penal...*, *op. cit.*, p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

penală a reținut [115] situații de prezență a unor concepții și atitudini profund retrograde, de toleranță și uneori de încurajare a stărilor conflictuale precedente comiterii unor infracțiuni de omor, în rîndul unor microgrupuri sociale — imediate, unor membrii ai acestora, la nivelul unor cartiere și localități rurale, bunăoară, cartierul Strachina din orașul Țăndărei, județul Ialomița, comuna Frata din județul Cluj, comuna Certeze din județul Satu-Mare — situații cu totul întîmplătoare care denotă, ca să spunem așa, insule negre solitare și efemere — în perimetrul climatului moral și civic esențial și predominant *sănătos* al societății noastre — negre, nu prin culoarea pleoapei celor ce au profesat concepții și au avut asemenea manifestări suburbane, ci prin „culoarea educației", prin deficitul moral.

De bună seamă — este lesne de înțeles, dar trebuie să menționăm — atare situații au fost sesizate și curmate la timpul potrivit, *cu operativitate*, prin intervenția organelor de ordine internă, a celorlalți factori de răspundere ; ele sugerează că, în refluxul, pe anumite verigi ale proceselor de socializare, de integrare și de control social, în discontinuitatea și, pe alocuri, în inerția în exercitarea lor, în a le stăpîni la nivelul unor microcolectivități, sălășluiește încă un climat care implică *posibilitatea cu virusul maladiilor trecutului din conștiința unor elemente cu structuri de personalitate deteriorate* [116] — să evolueze și, uneori, printr-o metamorfoză încărcată de contingent, în anumite limite, să se convertească și în comiterea de infracțiuni, *inclusiv în fapte penale de violență*. De altfel, la nivel macrosocial, pe măsura dezvoltării sociale, a generalizării relațiilor socialiste, atare dimensiuni cu potențial criminogen din realitatea socială se dovedesc — atunci și acolo unde întîmplător apar — nu numai *secundare* în raport cu zonele masive de deschidere spre omenescul dezirabil, ci și *perfectibile* într-o largă perspectivă istorică. [117]

---

[115] A se vedea, OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu...*, *op. cit.*, p. 94 ;

[116] A se vedea, VIRGIL DRAGOMIRESCU, *Psihosociologia comportamentului deviant*, *op. cit.*, p. 129 ;

[117] În acest sens, CĂLINA MARE, în *Materialism dialectic*, Editura didactică și pedagogică, București, 1982, p. 213.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4.2.11. Determinismul socio-uman de tip specific infracționalității de violență implică, pe planul relațiilor interumane contemporane comiterii unor atare infracțiuni, și o serie de stări, situații și circumstanțe care gravitează în jurul și în legătură cu *consumul excesiv — statoric sau întîmplător — de alcool*; acest set de contingențe înfățișează un mare grad de esențialitate, o frecvență cu valori ridicate și o relativă constanță în antecedența contributivă a „trecerii la act", cu osebire în „zilele critice" ale ritmurilor biologice ale unor indivizi *decompensați psiho-social și moral*, pe care, între altele, consumul de alcool îi poate stimula să comită infracțiuni intenționate de violență, unele chiar de o gravitate deosebită [118].

Practica judiciară și medico-legală reflectă adevărul că, riscul „trecerii la act", comiterii unor infracțiuni chiar de mare violență, este *într-un grad maxim precipitat* de consumul de alcool în situația unor indivizi cu structuri de personalitate decompensate *neuro-psihic*, nu numai psiho-moral. Este elocvent în această ordine de idei, cazul inc. R.Gh., condamnat în primă instanță, prin sentința nr. 39/1977, de Tribunalul Județean Olt, în baza art. 176 lit. a Cod penal pentru comiterea unui omor „prin crizimi". Pentru a pronunța această sentință, prima instanță a reținut în fapt, în sinteză, următoarele : în dimineața zilei de 2 octombrie 1977, după ce a ieșit din schimbul de noapte de la Întreprinderea de aluminiu Slatina, unde era încadrat, inculpatul s-a dus la locuința lui P.L., pentru a-i con-

[118] A se vedea, în același sens, OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu...*, *op. cit.*, p. 95 ; NICOLAE DAN și colaboratorii, *Studiu criminologic...*, *op. cit.*, p. 29 ; MOISE TERBANCEA, GHEORGHE VOICU, LIANA NEGREȚ, *Aspecte medico-legale și criminologice ale heteroagresivității*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 551 ; NICOLA OLARU *Cercetarea psihologică a heteroagresivității*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 569 ; PETRE BRÎNZEI, GH. SCRIPCARU, T. PIROZYNSKI, *Comportamentul aberant în relațiile cu mediul*, Editura Junimea, Iași, 1970, p. 233—255 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Medicina legală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970, p. 98—100 ; TIBERIU VLAD, CRISTIAN VLAD, *Psihologia și psihopatologia comportamentului*, Editura militară, București, 1978, p. 226 ; MIRCEA CONSTANTINESCU, IOANA DORU-ANINEANU, DAN CAZACU, *Cauzele unor infracțiuni de violență și mijloacele de prevenire a acestora*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 506—507. ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Patologia medico-legală*, *op. cit.*, p. 153—163.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

fecționa o ușă. După terminarea lucrării, cei doi au mîncat și au consumat un litru de țuică, după care inculpatul a plecat spre locuința sa. Pe drum s-a întîlnit cu F.C., paznic la C.A.P. Perieți, județul Olt, pe care l-a invitat în casă. Aici, au consumat vin, inculpatul ajungînd în stare de ebrietate. Neconvenindu-i unele discuții avute cu F.C., inculpatul i-a aplicat un număr de 21 lovituri de cuțit, în diferite regiuni ale corpului. Victima a reușit să iasă din casă și să meargă pînă în fața bucătăriei de vară, unde a căzut în stare de inconștiență. Aici a fost găsită de martorii, T.G., G.I., și M.R., care au luat măsuri de internare a victimei la spital, dar cu toate îngrijirile ce i s-au acordat, în ziua de 4 octombrie 1977 a decedat.

S-a stabilit că moartea victimei a fost violentă și s-a datorat peritonitei generalizate consecutive unor plăgi tăiate penetrante toraco-abdominale cu lezarea stomacului și a intestinului subțire. Comisia superioară medico-legală a comunicat instanței că, în raport cu boala de care inculpatul suferă — encefalopatie — în afara perioadei de consum de alcool poate avea discernămîntul faptelor sale, dar diminuat. În speță, Secția penală a Tribunalului Suprem — care a reținut circumstanțe atenuante — prin decizia nr. 524/1978 a precizat, pe drept cuvînt că, dacă afectarea discernămîntului s-a datorat stării de beție completă în care s-a aflat inculpatul în momentul săvîrșirii — prinsă în contextul existenței bolii de encefalopatie de care suferea, cu tulburări grave de conștiință după ingestia de băuturi alcoolice — în acest caz, inculpatul, cunoscînd că atunci cînd consumă băuturi devine agresiv, *poate fi tras la răspundere penală* [119].

4.2.12. Nu e mai puțin adevărat că, și în cazul infracțiunilor contra persoanei ce implică violența, *comise din culpă* (ucidere din culpă — art. 178, vătămarea corporală gravă — art. 182 raportat la art. 184 Cod penal ș.a.), interacțiunea cauzală potențială este deosebit de puternic stimulată și precipitată de *consumul de alcool* care, asociindu-se cu structuri de personalitate marcate de un substanțial deficit *educațional*, în esență, adesea joacă un considerabil rol *declanșator* al proce-

[119] Decizia nr. 524/1978 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1978", p. 389—391.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sului cauzal la capătul căruia se comit, cu un grad ridicat de probabilitate, atare infracțiuni de culpă.

4.2.13. Dacă ne referim, în treacăt, la accidentele de circulație — în contextul cărora, întîmplător, se săvîrșesc din culpă și infracțiuni contra vieții, integrității corporale sau sănătății persoanei — și dacă analizăm interacțiunea genetică în lumina împrejurărilor legate de trinomul om — mașină — drum, observăm că riscurile de accidente și, consecutiv, cele de comitere și a unor infracțiuni de culpă contra vieții, integrității corporale și sănătății persoanei — *cresc substanțial în raport cu alcoolemia:* la 0,5‰ riscul crește de 3 ori, la 1‰ de 5 ori, la 1,5‰ de 15 ori, iar la 2‰ de 55 ori : analiza acidentelor de circulație comise în deceniul trecut în țara noastră detașează clar consumul de alcool de către șoferi între sursele frecvente care — alături de viteza excesivă, depășirile neregulamentare și neacordarea priorității creează situații ce, în interacțiune cu pregătirea participanților la trafic, mai ales cu deficientele educaționale ale acestora, cu disfuncții în activitatea de întreținere a drumurilor etc. — *propulsează procesul cauzal potențial generator de acidente rutiere,*[120] *implicînd, totodată, și riscul considerabil al comiterii și a unor infracțiuni de culpă contra vieții, integrității corporale sau sănătății persoanei.*

4.2.14. În ceea ce privește determinismul socio-uman și mai specific infracțiunilor de culpă îndreptate contra vieți, integrității corporale sau sănătății persoanei, săvîrșite în concurs cu *infracțiunile de culpă contra protecției muncii,* trebuie să reținem că, un atare determinism presupune, în esență, preponderent, trăsături *caracteriale negative* ale unor individualități disarmonice, în anumite limite, influențate în concret uneori și de *unele afecțiuni anatomo-fiziologice* ori de oboseală în procesul muncii sau de inaptitudinea unora pentru anumite

[120] A se vedea, HARALAMBIE VLĂSCEANU, VALERIU BUZEA, VICTOR BEDA, *Circulația rutieră modernă,* Editura Sport-Turism, București, 1976, p. 6 ; NICOLAE DAN, VICTOR BEDA, *Aspecte criminologice ale accidentelor de circulație,* în „Concepția...", *op. cit.,* p. 488—492 ; GH. SCRIPCARU, M. TERBANCEA, *Patologie medico-legală,* Editura didactică și pedagogică, București, 1983 p. 153—163 ; GHEORGHE ENE, PETRE MORARU, MIHALACHE STOLERU, ALEXANDRU RUȘI, NICOLAE DUMITRANA, FLORIN IONESCU, ION ȘERBĂNESCU, *Dinamica accidentelor de circulație rutieră 1970—1979,* Ministerul de Interne, București, 1980 p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

meserii ori de lipsa pregătirii și experienței practice necesare în concret în raport de exigențele normelor de protecție a muncii aplicabile activității desfășurate ș.a.[121] — stări și circumstanțe care, totodată, se intersectează potențial și cu inerțiile unor persoane dintre cele ce conduc, organizează și controlează nemijlocit la nivel local producția ; în structura interacțiunii genetice în discuție, inerțiile sau deficiențele unor verigi din activitatea desfășurată de cei ce conduc, organizează și controlează producția la nivel local se pot concretiza, spre exemplu, în neluarea măsurilor de dotare cu echipament de protecție a muncii la fiecare loc de muncă, în instructaje superficiale privind normele de protecție a muncii etc. etc. Un astfel de determinism, cu totul specific și de o rară complexitate, nu exclude, ci, dimpotrivă, implică potențial și *situații legate de consumul de alcool* — intervenite într-un ritm sensibil descendent mai ales de la începutul anilor '80 — capabile să precipite interacțiunea genetică socio-umană și să amplifice riscul comiterii de astfel de infracțiuni de culpă.

4.2.15. Conținutul procesului cauzal al grupei infracțiunilor de culpă, reflectă oare, cu precădere, slăbiciuni omenești ? Obișnuințe nefaste instalate în mecanismul structurilor de personalitate ale unor elemente, consecutive carențelor instructive și educaționale contrare exigențelor fie ale educației rutiere preventive, fie ale educației preventive în spiritul respectării neabătute a normelor de protecție a muncii ? Destabilității afectiv-volitive ale unor persoane ? Caractere incapabile de acces la valorile culturii sau de-a dreptul agresive ? Pierderea sau absența genuină a stilului civilizat de viață la unele individualități ? Mai curînd toate acestea laolaltă, unite cu multiple imponderabile...

---

[121] În acest sens, PETRE IONESCU, *Contribuția normelor juridice la realizarea protecției muncii*, Editura științifică, București, 1969, p. 30—60; GEORGE ANTONIU, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 119—122 ; PETRE PUFAN, *Psihologia muncii*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978, p. 219 ; ȘERBAN-VIOREL STĂNOIU, *Accidentele de muncă și bolile profesionale în legislația R.S.R.*, Editura Academiei R. S. România, București, 1977, p. 17 și urm. ; CONSTANTIN BUGA, *Protecția muncii*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980, p. 88—90.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4.2.16. În țesătura procesului socio-uman cauzal al infracțiunilor de violență, se integrează, uneori chiar cu valori contributive ridicate, și seria de stări, situații și circumstanțe referitoare la *relațiile potențial deteriorate, tensionale, care au trenat ori au survenit spontan între infractori și victime*;[122] alteori, deopotrivă, concepțiile și comportamentele înapoiate chiar ale victimelor potențiale au aptitudinea de a stimula, în variate împrejurări și limite, „trecerea la act". Mai mult, atitudinea manifest provocatoare în sens larg a victimei — care implică și ceea ce în penal definește provocarea, în sensul art. 73 lit. b Cod penal,[123] iar în civil culpa comună[124] — înfățișează o rată medie de frecvență considerabilă atît la infracți-

---

[122] În acest sens — *exempli gratia* — a se vedea, Decizia nr. 2899/1976 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1976", p. 328—329; în același sens, a se vedea, Decizia Secției penale a Tribunalului Suprem nr. 275/1979, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1979", p. 326—328;

[123] A e vedea, C. BULAI, *Drept penal. Partea generală*, T.U. București, 1982, p. 213—217; ION OANCEA, *Drept penal. Partea generală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1971, p. 433; JUSTIN GRIGORAȘ, *Individualizarea pedepsei*, Editura științifică, București, 1969, p. 139—161; TEODOR VASILIU și colaboratorii, *Codul penal comentat și adnotat. Partea generală*, Editura științifică, București, 1972, p. 437—446; MATEI BASARAB, *Drept penal. Partea generală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 167—169; a se vedea și Decizia nr. 1860/1978 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1978", p. 344—345; Decizia Secției penale a Tribunalului Suprem nr. 1031/1981, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 268—270; Decizia nr. 589/1981 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 270—271; Decizia nr. 243/1981 a Secției penale a Tribunalului Suprem în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 334—335.

[124] A se vedea, MIHAIL ELIESCU, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972, p. 170—199; TRAIAN IONAȘCU, *Curs de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, București, 1950/1951, p. 134 și urm.; FRANCISC DEAK, *Curs de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, București, 1960, p. 211 și urm.; TRAIAN IONAȘCU și EUGEN A. BARACH, *Răspunderea civilă delictuală. Culpa ca element necesar al răspunderii*, în „Studii și cercetări juridice" nr. 1/1970, p. 27 și urm.; CONSTANTIN STĂTESCU, CORNELIU BÎRSAN, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 201—215.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

unile de violență intenționate, chiar și de mare violență (la omoruri, [125] de pildă) cît și, mai ales, la infracțiunile de violență contra vieții, integrității corporale și sănătății persoanei, săvîrșite *din culpă*; în cazul acestei din urmă grupe de infracțiuni, cu un cuvînt în plus, valorile ratei medii anuale de frecvență datorate atitudinii culpabile și a victimei, prezintă o constanță *relativă*, dar ridicată, cu osebire cînd atare fapte penale se comit în contextul unor evenimente rutiere, [126] deoarece — așa cum demonstrează analiza datelor statistice privind accidentele de circulație din ultimul deceniu (1970—1979) — aproape 60% din accidente sînt puse pe seama pietonilor, dintre care foarte mulți se aflau sub influența alcoolului în momentul producerii evenimentului... [127]

4.2.17. Victimele sînt, desigur... victime, dar nu arareori — după cum dovedește practica judiciară — concepțiile, mentalitățile, prejudecățile și atitudinile înapoiate chiar ale acestora, comportamentul retrograd al unor victime, cu osebire în cazul unor indivizi marginalizați psiho-moral, creează situații, stări sau circumstanțe susceptibile a deveni criminogene, într-un grad ridicat de probabilitate. Astfel, într-o speță, prin sentința penală nr. 33/1978 a Tribunalului județean Brăila — rămasă definitivă prin Decizia nr. 2210/1978 a Secției penale a Tribunalului Suprem, [128], a fost condamnată, printre alții, inculpta G.S., la mai multe pedepse privative de libertate, între

---

[125] A se vedea, OCTAVIAN POP și colaboratorii, *Studiu...*, *op. cit.*, p. 96;

[126] A se vedea — *exempli gratia* — Decizia nr. 2628/1981 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 261—262; Decizia nr. 223/1981 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1981", p. 265—266; Decizia Secției civile a Tribunalului Suprem nr. 1953/1980 în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980", p. 86—89; Decizia nr. 1638/1980 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980", p. 291—293;

[127] În acest sens, NICOLAE DAN, VICTOR BEDA, *Aspecte criminologice ale accidentului de circulație*, în „Concepția...", *op. cit.*, p. 489;

[128] A se vedea, Decizia nr. 2210/1978 a Secției penale a Tribunalului Suprem, în „Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1978", p. 393—394.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care, la 6 ani închisoare pentru infracțiunea de ucidere din culpă, prevăzută de art. 178 alin. 2 Cod penal (faptă comisă în luna februarie 1978). Pentru a pronunța această sentință, Tribunalul județean Brăila a reținut, în fapt, în sinteză, că în luna februarie 1978, *victima M.P., crezînd că este însărcinată, i-a cerut inculpatei să-i întrerupă cursul sarcinii,* în schimbul sumei de 300 lei. În urma înțelegerii intervenite, inculpata G.S. a efectuat unele manopere avortive, declanșîndu-i victimei hemoragie. Starea sănătății acesteia s-a înrăutățit, fapt care a determinat internarea ei în spital, dar cu tot ajutorul medical ce i s-a acordat, victima a decedat în ziua de 26 februarie 1978, nemijlocit din pricina implicațiilor manoperelor avortive...

4.2.18. Comportamentul unor victime, manifestat, spre pildă, în inițierea unor certuri, scandaluri, întreținerea unor relații sexuale extraconjugale, prostituție, cerșetorie etc. etc., — comportament capabil întîmplător, repetăm, să creeze situații criminogene — se integrează, în concret, în procesul socio-uman cauzal la capătul căruia se comit și infracțiuni *intenționate* de violență. Bunăoară, fostul Tribunal județean Ilfov, prin sentința penală nr. 72 din 15 noiembrie 1978 — rămasă definitivă prin decizia nr. 316/1979 a Secției penale a Tribunalului Suprem [129], a condamnat pe *inculpata S.I.* la 18 ani închisoare și 8 ani interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 lit. a și b Cod penal pentru infracțiunea de omor deosebit de grav, prevăzută în art. 174 și 176 lit. a Cod penal, reținînd în fapt următoarele : victima S.B. — în vîrstă de 80 de ani — era socrul inculpatei, între ei existînd o aversiune reciprocă, datînd încă de la căsătoria lui S. Gh. (fiul victimei) cu inculpata. S. B., a izgonit pe inculpată și soțul ei din comuna Fundulea, relațiile dintre ei necunoscînd o îmbunătățire nici în decursul anilor. Victima a perseverat în ideea de a îndepărta pe fiul său de inculpată, chiar și după ce aceștia au avut un copil. Comportarea cu totul ieșită din comun a victimei a avut o influență și asupra inculpatei, care a fost nevoită să ascundă multe neajunsuri soțului ei ca să evite, pe cît posibil, certurile în familie. În seara de 29 mai 1978, inculpata a venit în curtea vic-

[129] A se vedea Decizia nr. 361/1979 a Secției penale a Tribunalului Suprem, — în *Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1979*, p. 401—402.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

timei pentru a da de mîncare unui cîine. Cînd s-a îndreptat spre poartă ea a găsit pe victimă cu niște paie în mînă. Inculpata, de teamă că victima, din neglijență, ar putea să aprindă casa și astfel să ia foc și cea pe care o ridicase alături de locuința socrului său, a încercat să-l rețină, însă acesta n-a ținut seama de sfaturile date și a intrat în cameră. A urmat o încăierare, după care inculpata, dintr-o lădiță cu scule, a scos o cheie mox, cu care i-a aplicat victimei mai multe lovituri la cap și corp. Inculpata s-a înapoiat la locuința victimei de două ori consecutiv pentru a se convinge de moartea ei, dar în ambele cazuri găsind-o în pat, a tras-o jos și a continuat s-o lovească peste tot corpul, iar ultima oară a turnat peste victimă petrol din lampă și i-a dat foc. În acest timp victima se mai afla în viață, ea decedînd — ca urmare, în esență, a șocului hemoragic, în cadrul unui politraumatism — în cursul nopții de 29/30 mai 1979... Exemplele ar putea fi multiplicate.[130]

4.3. *Continuitate și spirit novator în abordarea și înfăptuirea practicii de contracarare a surselor socio-umane ale infracțiunilor de violență*

4.3.1. Din examinarea practicii judiciare a rezultat, credem, că procesul cauzalității statistice, care stă la baza menținerii încă a infracționalității de violență, înfățișează multiple și complexe dependențe, integrează multiple și variate influențe

[130] A se vedea — tot ca titlu de exemplu, sentința penală nr 13/1980 a Trbuinalului județean Teleorman, care a reținut, în fapt, următoarele: din primăvara anului 1977, inculpatul S.P., fără ocupație, părăsit de soție, locuia sub același acoperiș cu sora sa, în vîrstă de 58 de ani, pe care adeseori o bătea spre a o determina să-i cedeze o parte din cîștigurile pe care aceasta *le obținea din practicarea cerșetoriei,* precum și pentru a o constrînge să întrețină raporturi sexuale, situație cunoscută în cartier. În ziua de 19 ianuarie 1980 inculpatul, aflat în stare de ebrietate, a bătut-o din nou pe sora sa și aplicîndu-i cu un corp dur mai multe lovituri, i-a zdrobit ambii globi oculari, iar în cele din urmă, întrucît femeia a început să țipe, s-a urcat cu genunchii peste toracele acesteia și a strîns-o de gît cu ambele mîini, violențe care i-au cauzat moartea. Sentința, care a reținut vinovăția inculpatului pentru săvîrșirea infracțiunii de omor „prin cruzimi", prevăzut în art. 176 lit. a Cod penal și l-a condamnat pe inculpat la 17 ani închisoare, a rămas definitivă prin decizia nr. 1447/1980 a Secției penale a Tribunalului Suprem — *Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1980,* p. 286—287.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

socio-umane este — vădit — un proces multirelațional ; motorul acestui proces se află, în ultimă analiză, esențialmente, după toate probabilitățile în patimile omului ; crima și criminalitatea se mențin încă, așadar, pe meridianul socialist românesc datorită, în esență, subiectivizării denaturate de către unii indivizi — pe baza mentalităților, prejudecăților și obișnuințelor moștenite din trecut — a exigențelor pe care le conțin normele de convețuire și ordinea de drept din societatea socialistă.

4.3.2. Dacă așa este, dacă, prin urmare, deopotrivă crima și criminalitatea — ca maladii ale trecutului, ca manifestări profund retrogrde, străine naturii socialiste a orînduirii noastre și spiritul civic esențialmente sănătos din spațiul cultural românesc — depind în esență de om, atunci, prevenirea crimei și criminalității constituie o problemă care depinde, într-o considerabilă măsură, *de omul însuși*.

De aici, o întrebare exrem de dificilă : ce trebuie făcut, în continuare, pentru a-l educa pe om — mai ales pe omul automarginalizat socio-psihic și moral — astfel încît voința și conștiința lui să-l țină departe de crimă ?

4.3.3. Înainte de a răspunde la această problemă trebuie să precizăm că strategia construiri societății socialiste multilateral dezvoltate, care implică — ca un subsistem — strategia democrat-muncitorească, revoluționară a prevenirii și combaterii criminalității, asigură cadrul obiectiv și subiectiv pentru contracararea surselor socio-umane susceptibile să mențină încă crima și criminalitatea, iar în practica revoluționară a sistemului organelor de stat — și, în prima linie, a organelor Ministerului de Interne, procuraturii și justiției, în limitele competenței lor, ca organe specializate — la toate nivelurile și la toate eșaloanele, se înfăptuiesc neabătut obiectivele stategice ale politicii penale umaniste, realiste și științfice ale partidului comunist; ca dovadă peremtorie a eficienței strategiei românești și practicii sociale de prevenire și combatere a criminalității — tendință descrescîndă a ratei medii anuale a criminalității. În perspectiva continuării aplicării obectivelor strategice pe care le implică Programul partidului în vederea prevenirii și combaterii criminalității, care sînt, în esență, exigențele noii etape superioare în care a pășit societatea noastră la ora actuală,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

față de practica muncii de prevenire și combatere a criminalității în ansamblu și a celei de violență îndeosebi ?

4.3.4. Continuitatea presupune, desigur, *diversificarea* metodelor de prevenire și combatere a criminalității pe care practica socială și judiciară le întrebuințează — și al căror sistem și „inventar" le vom regăsi, de îndată, într-un alt context — după cum, de asemenea, implică și posibilitatea și necesitatea inventării altor metode și practici noi menite a servi obiectivele muncii de prevenire și combatere a criminalității.

4.3.2. Mai presus de problematica diversificării concrete și sporirii gamei metodelor de prevenire și combatere a criminalității se situează *ideea-forță* a strategiei luptei contra criminalității sugerată de practica revoluționară a partidului nostru, potrivit căreia : „principala noastră preocupare trepuie să fie de a-i împiedica pe oameni să comită abateri, iar atunci cînd o fac, de a-i ajuta să se îndrepte" [131].

4.3.6. În spiritul acestei concepții, în căutarea unor noi soluții, dacă vrem să smulgem treptat rădăcinile criminalității — în vederea continuării la un nivel superior *a procesului* de prevenire și combatere a criminalității [132], — e necesar, în actuala etapă, nu numai să diversificăm ci, mai ales, *să individualizăm* în continuare, mai energic, măsurile concrete de prevenire și combatere a crimei și criminalității ; o atare individualizare, în esență, pune și presupune problema încadrării în muncă, a integrării reale în colectivul de muncă, în modelul de viață al acestuia, a ameliorării instrucției, educației și informației omului, inclusiv a omului ce tinde să iasă din drumul drept — pune și presupune, cu alte cuvinte, problema *să-i întărim încrederea lui, deopotrivă în valorile sociale și exigențele societății socialiste dar și în capacitatea lui de a face bine*, în posibilitatea de

---

[131] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport prezentat la Conferința Națională a P.C.R.*, 7 decembrie 1977, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 15, Editura politică, București, 1978, p. 290 ;

[132] În acest sens, a se vedea, NICOLAE CEAUȘESCU, *Convorbire cu un grup de ziariști americani*, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate', vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 541 ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a evita situațiile conflictuale, încrederea în capacitatea de a înțelege că, în orice împrejurare, își poate mobiliza voința astfel încît conștiința sa să-l mențină pe drumul cel drept, să-l țină departe de crimă. Este, în cele din urmă, problema de a-i înocula omului, cu osebire celui ce tinde a ieși din drumul cel drept, *un strop de încredere* în posibilitatea reală de care dispune de a-și mobiliza voința și de a-și dirija conștiința, cît nu este încă prea tîrziu, pe calea omeniei — problema de a-l învăța, între altele, cu tact și perseverență, că în labirintul relațiilor interumane „două sînt lucrurile care contează: omul de lîngă tine și dramul de generozitate pe care înțelege să-l dăruiască" [133].

4.3.7. În consecință, în spiritul strategiei democratice muncitorești, revoluționare a partidului nostru, mai mult ca oricînd în etapa actuală, prevenirea crimei și criminalității tocmai pentru că este o problemă socială de interes major *național* devine, tot mai mult, credem, și *problemă de interes personal, a omului însuși : întreaga eficiență scontată a prevenirii crimei și criminalității*, în perspectiva generalizării relațiilor socialiste în țara noastră, trece prin recunoașterea *complementarității și interconexiunii* acestor două dimensiuni ale prevenirii și combaterii criminalității.

Ideea *continuității* strategiei și practicii românești de prevenire și combatere a criminalității — strategie și practică fundamentate de partid pe baze noi în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — se sprijină pe realitatea că ea a trecut proba de foc a eficienței, reflectîndu-se sensibil în tendința obiectivă a diminuării ratei medii anuale a criminalității și a reducerii bazei sale sociale ; spiritul *novator*, care rezidă, în esență, în grija pentru implicarea *mai accentuată* a disponibilităților individuale în înfăptuirea prevenirii crimei și criminalității, se întemeiază pe concepția că, pe măsura înfăptuirii procesului de omogenizare socială dezirabilă, a perfecționării premiselor obiective și subiective ale acestui proces, pe aceeași măsură, eforturile societății pentru realizarea obiectivelor strategice ale prevenirii crimei și crimi-

[133] OCTAVIAN FODOR, *Discurs despre relațiile dintre oameni*", în „În căutarea unor permanențe", vol. I, Editura Dacia, Cluj, 1973, p. 113.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nalității se cer a fi într-un grad mai ridicat în practică susținute, direcționate și conjugate cu *grija pentru stimularea încrederii omului însuși în a se comporta în orice împrejurare ca „om de omenie"*. Acesta este, credem, sensul adînc — unul din sensurile *cardinale* — ale dezideratului potrivit căruia, în prezent, *hotărîtoare* pentru munca concretă de prevenire și combatere a criminalității sînt măsurile *organizatorice și educaționale*.

4.3.8. Strategia și practica socială românească în materia prevenirii și combaterii criminalității, ca de altfel și a tratamentului delincvenților, întrucît au un profund caracter *umanist* și *progresist* și răspund în fond progresului vieții sociale și dezideratului eliminării cauzelor și circumstanțelor care provoacă criminalitatea, în același timp, ele răspund, în esență, și exigențelor formulate consecvent și reafirmate recent de Națiunile Unite, la cel de al șaselea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților [134] ale cărui lucrări s-au desfășurat la Caracas (Venezuela) între 25 august și 5 septembrie 1980. Problemele prevenirii criminalității le vom mai regăsi, de îndată, într-un alt context.

SECȚIUNEA A V-A

Concluzii privind cauzalitatea criminalității la nivel macrosocial în societatea socialistă românească, în termenii teoriei sistemelor

5.1. Între procesele social-economice care se petrec în cadrul sistemului social global al societății socialiste și criminalitate există o *independență relativă*.

5.2. Din orizontul dialecticii animată de spirit materialist, există o *concordanță între criminalitate și autodegradarea sau*

[134] A se vedea, *Résolution 3 — Mesures de nature à prévenir le crime* — „Sixième Congrès des Nations Unies pour la prévention du crime et le traitement des délinquants', Nations Unies, New-York, 1981, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

automarginalizarea psiho-socială a unor indivizi, întreținută aleator de disfuncții ale unor verigi ale proceselor contradictorii de socializare, de integrare și de control social. Nimic nu ne îndreptățește să credem că această lege a concordanței n-ar fi o lege *obiectivă* care se manifestă stohastic.

5.3. Dacă admitem că societatea socialistă, ca un tot și covîrșitoarea majoritate a membrilor ei, desfășoară potrivit exigențelor programului partidului o luptă *antientropică*, spre a ieși de sub dominația celei de a doua legi a termodinamicii, atunci trebuie să admitem că există și în societatea socialistă oaze de entropie, că unii indivizi — decisiv dn pricina *autodegradării psiho-sociale* — își trădează vocația de ființe antientrapice și alimentează cohorta celor care ies din drumul drept: *criminalitatea ca subsistem ascultă — prin ființele esențialmente antientropice dar automarginalizate — de cea de a doua lege a termodinamicii.*

De aceea, criminalitatea este, în societatea socialistă, un fenomen *din clasa fenomenelor periferice* ale sistemului social global, un deșeu al structurilor complexe pe care le consumă [135].

5.4. Intervenția factorilor psihosociali — ca variabile în logaritmul ce măsoară probabilitatea — în cauzalitatea complexă a criminalității ascultă și în societatea socialistă de *legile hazardului*. Acestea sînt, totuși, concluzii optimiste și încurajatoare deopotrivă pentru prevenirea și combaterea criminalității în societatea noastră socialistă cît și pentru tratamentul delincvenților deoarece, ele recunosc *vocația societății socialiste de a micșora resursele hazardului ce convertesc* conduita unor oameni esențialmente *automarginalizați psihosocial* în fapte penale și în criminalitate — de a micșora șansele hazardului, prin elaborarea și aplicarea unor scenarii cu modele de măsuri de prevenire și combatere a crimei și criminalității [136], adică prin modele matematice aplicate efectiv privind măsuri social-economice, politico-culturale, legislative și judiciare și, înde-

---

[135] A se vedea, MIRCEA MALIȚA, *Aurul cenușiu* III, *op. cit.*, p. 107 și urm.

[136] În același sens, C. BULAI, *Premise...*, *op. cit.*, p. 393 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

osebi, organizatorice și educaționale, de profilaxie și terapeutică a crimei și criminalității. Aceasta pe de o parte.

5.5. Pe de altă parte, concluziile privind criminalitatea exprimate mai sus în termenii teoriei sistemelor sînt încurajatoare pentru că recunoscînd *esența antientropică a delincvenților*, ca a oricăror oameni, sugerează că procesul de reinserție socială al delincvenților poate și trebuie să mobilizeze și să revitalizeze voința slăbită și conștiința nevolnică a delincvenților reînvățîndu-i că au capacitatea de a se menține pe drumul drept.

5.6. O asemenea viziune este încurajatoare deoarece pune în centrul procesului complex al tratamentului delincvenților (inclusiv în mediul închis) *omul*, contribuind astfel la ameliorarea *treptată* a regimului sancțiunilor penale, la mobilizarea celor ce suportă tratamentul sistemului de executare a sancțiunilor penale, pentru a contribui la propria lor reeducare, căci problema reeducării delincvenților este și o problemă *a omului însuși*. Dar și aceasta din urmă problemă, o vom mai regăsi, de îndată, într-un alt context.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CAPITOLUL III

LUPTA ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII ÎN R. S. ROMÂNIA

SECȚIUNEA A I-A

Prevenirea și combaterea criminalității — necesitate obiectivă, cerință legică a progresului societății socialiste multilateral dezvoltate

1.1. *Termenii problematicii luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității.*

1.1.1. Lupta împotriva criminalității se desfășoară în toate statele, prin măsuri concertate deopotrivă de preventive și de constrîngere cu aplicarea de sancțiuni penale. Nimeni n-a găsit încă o soluție cu eficacitate garantată imediată pentru reducerea și, în cele din urmă, eliminarea criminalității din viața societății.

Problemele criminalității par a persista ; în toate statele, lupta împotriva criminalității este inspirată de politica penală și comportă soluții naționale.

1.1.2. Soluțiile naționale în problema luptei împotriva criminalității depind, pe de o parte, de acuratețea concepției, de structurile, programele și metodele prin care se înfăptuiește strategia națională de luptă împotriva criminalității, iar pe de altă parte sînt în funcție și de mijloacele financiare pe care statul poate să le afecteze luptei contra criminalității, în cadrul programului general al progresului economico-social al socie-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tății. Eficacitatea soluțiilor problematicii luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității și tratamentului delincvenților — soluții, repetăm, prin excelență naționale — condiționează progresul social-economic și, deci, creșterea calității vieții măsoară deopotrivă în termeni de dezvoltare a forțelor de producție, de creștere a bazei tehnico-materiale a societății și a venitului național, cît și termeni de progres în înfăptuirea practică a ideilor de echitate și dreptate socială, de ridicare a conștiinței socialiste a oamenilor muncii precum și de creștere a eficacității luptei cu criminalitatea.

Progresul multilateral al societății socialiste implică, ca o cerință legică, intensificarea luptei contra criminalității și a tuturor abaterilor înfăptuirea neabătută a legalității socialiste — creșterea eficienței activității de prevenire și combatere a criminalității.

Așa cum a subliniat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune nu numai dezvoltarea forțelor de producție, a bazei materiale — care au, desigur, o importanță hotărîtoare, dar și ridicarea conștiinței socialiste a maselor, a nivelului general de conștiință al poporului. Fără aceasta nu putem realiza socialismul și comunismul" [1].

1.1.3. România socialistă, profund atașată ideii sporirii eficienței luptei contra criminalității și a altor manifestări antisociale, a elaborat și înfăptuit, în ulimii 18 ani — din inițiativa și sub îndrumarea nemijlocită a președintelui NICOLAE CEAUȘESCU — o strategie *nouă*, științifică și realistă, a prevenirii și combaterii criminalității, care situează problematica luptei împotriva criminalității în contextul problematicii dezvoltării armonioase și echilibrate tuturor ramurilor economiei naționale, în contextul problematicii dezvoltării democrației muncitorești, revoluționare și în strînsă corelație cu creșterea sistematică a nivelului de trai material și spiritual al

[1] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvintarea la reuniunea solemnă consacrată împlinirii a 15 ani de la Congr. al IX-lea al P.C.R.*, 19 iulie 1980, Edtiura politică, București, 1980, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

poporului, deci, în contextul problemelor culturii și educației socialiste permanente a maselor.

1.1.4. Modelul românesc al strategiei luptei antiinfracționale, demonstrează, în adevăr, că prin conținutul ei este o strategie democrat-muncitorească, progresistă, dinamică și flexibilă, umanistă și fermă, intransigentă, îndreptată spre nevoile vitale atît ale omului de azi și ale omului societății socialiste românești a viitorului, o strategie „deschisă", perfectibilă — o strategie care are, deci, atributele esențiale ale unei strategii *revoluționare*, într-un fel originală ; ea a făcut, în ultimii 18 ani și face proba de foc a eficacității prin tendința obiectivă de descreștere sistematică a ratei medii anale a criminalității. Problematica luptei împotriva criminalității implică și pe meridianul românesc, de bună seamă, multiple alternative și inovații, fiindcă situațiile pe care le vizează și voiește să le soluționeze lupta pentru prevenirea și combaterea crimei și criminalității, implică o complexitate de factori care pot interveni în viitor, uneori imprevizibil. De aceea, armătura problematicii luptei contra criminalității o constituie nu numai principiile ci și căile și mijloacele *practice* pentru înfăptuirea ei.

a) Conceptul de „prevenire și combatere" a criminalității.

1.2.1. Conceptul de „prevenire" a criminalității comportă două determinări :

a) prevenirea *postdelictuală*, care desemnează : ansamblul de măsuri de resocializare a celor care au suferit o condamnare, luate sub conducerea partidului, în temeiul legii, fie de organele de stat competente să pună în executare pedeapsa (cînd pedeapsa se execută în detenție, de organele de penitenciare) fie de colectivele de oameni ai muncii și conducerea unităților socialiste (cînd pedeapsa se execută prin muncă, fără privațiune de libertate), în vederea evitării recidivei.

După cum se poate observa, sistemul de prevenire care acționează după ce infracțiunea a fost comisă și după ce raportul juridic penal s-a stins prin condamnarea definitivă este un sistem *mixt*, alternativ : statal și obștesc. Măsura eficacității sau eșecului prevenirii postdelictuale este oferită de ritmul și tendințele recidivei. Prevenirea postdelictuală — în fond o variantă de specie, o modalitate subjacentă a preveni-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rii — se îmbină, pe de o parte, cu măsurile de asistență post-penală, în esență de încadrare în muncă și de asigurare a unui climat psiho-material care să evite stigmatizarea și să formeze deprinderi de respectare a exigențelor legii penale, etc., luate de organele ministerului muncii, cu sprijinul colectivelor oamenilor muncii, iar pe de altă parte, cu măsurile de prevenire predelictuale.

1.2. *Prevenirea predelictuală* desemnează un proces social neîntrerupt care implică un ansamblu de măsuri sociale luate, sub conducerea partidului, în temeiul legii, de organele de stat — în prima linie, de organele Ministerului de Interne, procuraturii și justiției, în strînsă conlucrare cu masele — de organizațiile obștești și de masă, în vederea preîntîmpinării și eliminării riscurilor eventuale de comitere de infracțiuni, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea surselor socio-umane subiective și obiective care sînt susceptibile să determine, să înlesnească sau să favorizeze săvîrșirea de fapte antisociale, măsuri destinate să contribuie în mod esențial la educarea permanentă a tuturor membrilor societății în spiritul respectării neabătute a exigențelor legii penale, a ordinei de drept socialiste [2].

1.3. Prin activitatea de *„combatere"* a criminalității — latură complementară celei de prevenire [3] — se înțelege : ansamblul de măsuri juridico-penale luate, sub conducerea partidului, de organele de stat specializate, în strînsă conlucrare cu masele, în temeiul legii, pentru realizarea scopu-

[2] În acest sens, GEORGE ANTONIU *Conceptul de prevenire a infracțiunilor*, în „Studii și cercetări juridice" nr. 1/1981, p. 67 ; a se vedea și ION PUHONȚU, NICOLAE CRISTOCEA, GEORGE LAVROV, PETRE SÎRBULESCU, *Forme și metode de prevenire a infracțiunilor împotriva avutului obștesc*, în „Justiția nouă" nr. 5/1963, p. 43—54 ; în același sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica P.C.R. cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă* în „Revista română de drept" nr. 1/1982, p. 11 ; a se vedea, ION GORGĂNEANU, ION GHEORGHIU, *Conceptul de prevenire a faptelor antisociale în politica penală a Republicii Socialiste România*, în „Concepția..." *op. cit.*, p. 223—232.

[3] În acest sens, VASILE PATULEA, ȘERBAN STELU, *Perfecționarea activității de prevenire a faptelor antisociale în lumina lucrărilor Conferinței naționale a P.C.R. din 7—9 dec. 1977*, în „Revista română de nr. 1/1978, p. 23.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lui procesului penal și anume constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel că orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie sancționată penal potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

În deosebire, deci, de activitatea de prevenire, esențialmente extrajudiciară, cea de combatere a criminalității este, prin natura ei, o activitate nemijlocit *judiciară* (în sens larg); prin modul în care se înfăptuiește, prin compunerea organelor judiciare, prin finalitatea ultimă a sa, întreaga activitate desfășurată de organele de urmărire penală, ca și de instanțele de judecată pentru tragerea la răspundere și sancționare penală a celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni — întreaga activitate desfășurată de aceste organe *în cadrul procesului penal* este, deci, esențialmente nu numai și nu în primul rînd represivă *ci preventivă*, de specialitate. De altfel, legea însăși (art. 4, art. 202 și art. 287 C. pr. pen.) instituind obligația exercitării *în mod activ* a atribuțiilor care revin organelor de urmărie penală și instanțelor de judecată, instituite, în același timp, credem, obligația acestor organe ca, în limitele competenței lor, să acționeze astfel încît actele, activitățile, măsurile pe care le iau sau le desfășoară *să fie omnipreventive*.

Cu acest înțeles, „combatarea" criminalității se relevă a fi doar o dimensiune, o modalitate specifică, o forță într-un poligon de forțe, care înmănunchiază măsuri specializate, puse în slujba activității de prevenire „pe termen lung" a criminalității. De altfel, desfășurarea activității de urmărire penală și de judecată în diverse cauze penale, obligă ea însăși, în circumstanțe determinate, ca organele de urmărire penală cu deosebire și instanțele de judecată să ia sau să propună, după caz, măsuri de prevenire extrajudiciare neîntîrziate... Este problema *„prevenirii în reacție"* pe care o vom mai întîlni, de îndată, într-un alt context. Deocamdată să reținem că unitatea de scop a activității de prevenire cu cea a activității de combatere, interacțiunea acestor activități, obligă a le considera laturi ale unui proces *unitar — procesul luptei contra criminalității*; evaluarea fiecăreia din aceste activități și stabilirea priorităților, conținutului și modalităților generale și speciale în înfăp-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tuire a lor este o problemă de politică penală, parte integrantă a politicii generale și unitare a statului socialist [4].

1.3. *Funcțiile luptei contra criminalității*

Organizarea și desfășurarea luptei contra criminalității răspunde, în societatea socialistă românească, unor multiple funcții.

1.3.1. *Funcția politico-socială de „stopare" a manifestărilor infracționale și preinfracționale.*

În realitatea socialistă a țării noastre, munca de prevenire și combatere a criminalității, în întreaga sa amploare, presupune, prin definiție, receptivitate, sensibilitate și flexibilitate în raport cu dinamica și complexitatea vieții social-economice și, prin caracterul ei, vizează : pe de o parte, constatarea la timp și în toate ramificațiile lor a faptelor penale săvîrșite, precum și identificarea și tragerea la răspundere prin aplicarea de sancțiuni penale a tuturor participanților, tăinuitorilor și favorizatorilor vinovați în săvîrșirea de infracțiuni, iar pe de altă parte identificarea, examinarea atentă și eliminarea — prin măsuri adecvate, luate în baza legii, a acelor situații, stări sau circumstanțe „preinfracționale" zămislite fie de comportamente necorespunzătoare sub raport moral sau sub raportul exigențelor normelor extrapenale (de disciplină și protecție a muncii, de familie, administrație etc.), a unor indivizi izolați, în muncă, în familie sau în alte împrejurări sociale, fie de unele neajunsuri, imperfecțiuni sau disfuncții vremelnice ale unor verigi din activitatea unor unități economico-sociale pe care prejudecățile, mentalitățile înapoiate sau obișnuințele retrograde ale unor indivizi descompuși sau debusolați pot sau amenință să le transforme în comportamente infracționale...

Pentru a spune totul în puține cuvinte, prevenirea, concepută ca o funcție socială activă, desemnează un ansamblu de măsuri îndreptate asupra factorilor care determină sau favori-

[4] A se vedea, în acest sens, GEORGE ANTONIU, *Conceptul de prevenire a infracțiunilor, op. cit.*, p. 66 ; a se vedea și ION GORGĂNEANU, ION GHEORGHIU, *Conceptul de prevenire..., op, cit.*, p. 223 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

zează apariția faptelor care prezintă pericol social, cu scopul de a restrînge și a anihila efectele lor nocive [5].

Să adăugăm că întreaga operă de prevenire și combatere a criminalității dă conținut uneia din laturile funcției *interne* ale statului socialist — funcția de apărare a cuceririlor socialiste ale poporului [6]. În același timp prevenirea și combaterea criminalității în țara noastră realizîndu-se și prin *educație pentru dezarmare* [7], în spiritul prevenirii celei mai monstruoase crime din cîte a cunoscut omenirea — războiul nuclear, dă conținut și funcției *externe* a statului socialist, de luptă pentru pace și securitate internațională. Dar problematica educației pentru dezarmare o vom regăsi, în contextul problematicii altei funcții a muncii de prevenire și combatere a criminalității...

Deocamdată, aici, trebuie să notăm că munca practică de prevenire și combaterea criminalității în societatea socialistă multilateral dezvoltată, fie că se realizează în sistemul organelor statului (în oricare din subsistemele sale, cum ar fi, spre exemplu, sub sistemul educațional, adică în rețeaua de instituții de învățămînt prin care trece fluxul populației supusă procesului calificării, subsistemul de sănătate etc.) fie că se înfăptuiește în sistemul organizațiilor obștești sau de masă etc., contribuie la cunoașterea veridică a modului în care se înfăptuiesc hotărîrile de partid și legile țării în toate domeniile activității economico-sociale, la detectarea și semnalarea unor contradicții ce apar vremelnic pe diversele paliere și eșaloane ale vieții sociale cu osebire în domeniul educației culturii dar și

---

[5] NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*, în „Revista română de drept" nr. 1/1981, p. 11.

[6] A se vedea — pentru o sintetică caracterizare a acestei funcții a statului socialist — IOAN CETERCHI, MONICILO LUBRRICI, *Teoria generală a statului și dreptului*, vol. II, Tipografia Universității din București, 1977, p. 35—39; a se vedea, de asemenea și IOAN CERERCHI, *Rolul statului în societatea socialistă*, Ed. politică, București, 1979, p. 36; în același sens, GEORGE ANTONIU, *Conceptul de prevenire a infracțiunilor*, *op. cit.*, p. 66.

[7] ADRIAN NĂSTASE *Educația pentru dezarmare, necesitate și actualitate*, în „Revista română de drept", nr. 12/1981, p. 3—7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

social-economice ca și a unor fenomene specifice și efemere de alienare socială [8] a căror purtători sînt oamenii etc., și, astfel, oferă factorilor de decizie posibilitatea de a „stopa" efectele negative ale unor contradicții, de a lua măsurile pe care le impun nevoile progresului neîntrerupt al societății socialiste.

O atare contribuție a activităților practice de prevenire și combatere a criminalității — deși mediată — se integrează în eforturile depuse în toate domeniile pentru perfecționarea activităților economico-sociale, sporirea eficienței acestora în scopul înfăptuirii neabătute a politicii partidului nostru, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Partidul nostru consideră că „dezvăluirea neajunsurilor și lipsurilor este o condiție a însăși înlăturării lor, a mobilizării celor ce muncesc în direcția îmbunătățirii continue a muncii" [9].

Întregul proces de prevenire și combatere a criminalității, de la dialogul organelor de partid și de stat cu oamenii muncii prin scrisori, la activitățile de anvergură de control — politic, economic, financiar, muncitoresc, al oamenilor muncii, pe orizontală și verticală, la organizarea cunoașterii și popularizarea legislației și pînă la activitățile specifice ale organelor de

---

[8] În acest sens, a se vedea — pentru problemele contradicțiilor societății socialiste — RADU FLORIAN, *Procese sociale contemporane*, Editura politică, București, 1980, p. 196—213, autorul scrie : „Contradicțiile în domeniul culturii se reflectă în cele din cadrul conștiinței, iar acestea, deși subiective, se fac simțite în sfera diferitelor forme de relații sociale prin comportamente inadecvate ale unor grupuri și membrii ai societății..." p. 210 ; a se vedea, de asemenea, ALEXANDRU VALENTIN, *Dialectica contradicțiilor în natură și societate*, în „Era socialistă" nr. 22/1981, p. 27 ; în același sens, ION IUGA, ION HUMĂ, *Concepția P.C.R. cu privire la natura și specificul contradicțiilor în socialism. Rolul P.C.R. în rezolvarea contradicțiilor societății noastre*, în „Probleme ale materialismului dialectic și istoric", Ed. politică, București, 1978, p. 27 ; N. N. CONSTANTINESCU, *Problema contradicției în economia socialistă*, Editura politică, București, 1973, p. 107—227 ; RADU FLORIAN, *Procese sociale...*, *op. cit.*, p. 203 ; GHEORGHE AȘTEFANEI, *Problematica alienării și dezalienării*, Editura politică, București. 1980, p. 143.

[9] NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 905.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

urmărire penală și ale instanțelor judecătorești etc., reprezintă, deci, o premisă esențială, sine qua non, a procesului de reglare a activităților economico-sociale, pentru a ne exprima în termenii cibernetici și totodată, o premiză energetică de reglare a conduitei umane, un proces ce stimulează și direcționează autoperfecționarea fiecăruia și a tuturor membrilor societății. Este, cu alte cuvinte, un proces educativ...

1.3. *Funcția de educație.*

În societatea socialistă întreaga activitate de prevenire și combatere a criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității stă sub semnul principiului educației permanente. În adevăr, sistemul activităților de prevenire și combatere a criminalității în societatea socialistă se interferează și interacționează cu sistemul educației permanente [10] deoarece slujesc împreună același scop, și anume formarea personalității multilateral dezvoltate, a omului total, cum îl numea Marx. Realizarea dimensiunilor (calităților) omului de tip nou, prefigurate în Programul P.C.R., se înfăptuiește în primul rînd, prin învățămînt — „factorul principal de educare și formare a tinerei generații, a omului în general" [11], în alcătuirea stabilită prin Legea educației și învățămîntului din decembrie 1978. Sistemul de învățămînt românesc răspunde misiunii de a asigura însușirea de către tinerele generații a cunoștințelor științifice, tehnice și a deprinderilor necesare exercitării unor profesii utile societății, formarea lor în spiritul concepției materialist dialectice și istorice despre natură și societate, al umanismului socia-

[10] A se vedea, IOAN JINGA, *Educația permanentă*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 25 și urm.; a se vedea de asemenea R. H. DAVE *Educația permanentă a tineretului școlar*, Institutul UNESCO pentru educație, Hamburg, 1973, p. 80; JEAN THOMAS, *Marile probleme ale educației în lume*, Editura didactică și pedagogică, București, 1977, p. 79—80; MARIN CĂLIN, *Atribute ale educației în societatea socialistă*, în „Revista de pedagogie" nr. 1/1975, p. 18, MARIA CĂLIN, *Pedagogie. Probleme generale*; Tipografia Universității din București, 1978, p. 46—60.

[11] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism Editura politică, București, 1975, p. 93.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

list, al ideologiei și politicii Partidului Comunist Român, al principiilor etici și echității socialiste, cultivarea în rîndul acestora a dragostei față de patrie, partid și popor, față de idealurile de pace, de dezarmare, de progres social.

Nu ne putem aștepta și nu putem pretinde ca școala să facă totul în materie de educație : educația socialistă permanentă, inclusiv componenta sa fundamentală, educația permanentă pentru prevenirea crimei și criminalității și mai ales, educația pentru dezarmare, în fond o dimensiune cardinală a educației pentru prevenire este deopotrivă *școlară și non-școlară*, trece prin toate gradele de învățămînt, dar și prin toate formele de educație pentru tineri și pentru adulți, mobilizează toate energiile sociale și întrebuințează toate mijloacele — deopotrivă și precumpănitor instituționalizate și neinstituționalizate [12] pentru a forma, în spiritul umanismului socialist, constructori conștienți ai socialismului și comunismului, militanți pentru traducerea în viață a Programului partidului de făurire a noii societăți.

Educația pentru prevenire și combatere a criminalității și a oricăror manifestări de încălcare a ordinei de drept, inclusiv educația pentru dezarmare [13] este un *proces* permanent pe care-l regăsim *în aval și în amonte de școală*, la toate vîrstele și la toate generațiile, însoțind întreaga viață și fiind prezent pe toate palierele sistemului social global al societății socialiste. Încă odată, este un proces *complex*. Care este conținutul noțiunii de *„educație pentru prevenirea și combaterea criminalității"* și a oricăror manifestări de încălcare a ordinei de drept ?

Educația pentru prevenirea și combaterea criminalității, implică esențialmente : conștientizarea de către toate generațiile, îndeosebi de cele tinere, a necesității luptei pe care statul nostru o desfășoară pentru apărarea socială împotriva criminalității, formarea și modelarea la toate vîrstele vieții, a spiritului de dreptate — virtute perenă, tradițională, a poporului nostru — înțelegerea obiectivelor, conținutului și finalității

[12] În acest sens, VASILE PĂTULEA, ȘERBAN STELU, *Perfecționarea activității de prevenire... op. cit.*, p. 25.

[13] A se vedea, ADRIAN NĂSTASE, *Educația pentru dezarmare*, în *op. cit.*, p. 3 și urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității, formarea unui spirit participativ, militant, de atașament real și activ față de valorile și relațiile sociale socialiste apărate de legea penală, de legislația socialistă în ansamblu, în sfîrșit, conștientizarea deosebită a dreptului pe care fiecare individ îl are la pace, la viață și la dezvoltare, formarea specială a unei atitudini militante privind necesitatea unei cooperări cît mai strînse a forțelor politice de pretutindeni interesate în dezarmare [14], conștientizarea imperativelor edificării unui sistem internațional pașnic, în spiritul Apelului pentru dezarmare și pace adoptat la 30 decembrie 1981 de Frontul Democrației și Unității Socialiste din România, pe baza orientărilor stabilite de președintele Nicolae Ceaușescu.

Să adăugăm că educația pentru prevenirea și combaterea criminalității implică și educația educatorilor...

1.3.3. *Funcția de apărare a valorilor sociale fundamentale ale orînduirii socialiste.*

Activitatea de prevenire și combatere a criminalității, fie că se desfășoară de organele de stat de specialitate (în cadrul procesului penal sau în afara lui, dar în realizarea scopului procesului penal prevăzut în art. 1 C. p. pen.), fie că se realizează de celelalte organe de stat nespecializate, de organizațiile obștești și de masă, cu sprijinul oamenilor muncii, — este menită să contribuie la apărarea, împotriva infracțiunilor, a statului socialist, a proprietății sociale socialiste, a persoanei și drepturilor acesteia precum și a întregii ordine de drept. Așa fiind, fie că ne referim la prevenirea și combaterea criminalității prin înfăptuirea justiției penale, fie că ne referim la prevenirea și combaterea criminalității prin realizarea educației pentru prevenire și combatere a criminalității desfășurată ca o activitate socială de celelalte organe de stat (altele decît cele care înfăptuiesc justiția penală), de organizațiile obștești, de masele populare, întotdeauna activitatea de prevenire și com-

[14] A se vedea, pe larg; D. CHIȚORAN, A. NĂSTASE, *Educația pentru dezarmare conținut și forme*, în „Revista Comisiei naționale române pentru UNESCO", nr. 4/1980, p. 323—328; a se vedea, de asemenea, ADRIAN NĂSTASE, *Educația pentru dezarmare — necesitate și actualitate*, op. cit., p. 6—7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

batere a criminalității se realizează *pe temeiul principiului legalității socialiste*, principiu fundamental al întregii activități de stat, economice și sociale din țara noastră.

Înfăptuirea legalității în opera de prevenire și combatere a criminalității presupune, între altele, o atenție deosebită pentru ocrotirea drepturilor și libertăților persoanei. De altfel, legea penală garantează exercițiul activității ce se înscrie în sfera conceptului de „prevenire și combatere a criminalității" numai în măsura în care atare activități servesc scopului procesului penal, asigură înfăptuirea legalității și ordinei de drept, potrivit cu sensul evoluției generale a societății noastre. Astfel, spre pildă, pe linia activităților de prevenire postdelictuală prin măsuri de resocializare luate în cadrul executării pedepsei, legea penală statornicește că prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și de regulile de conviețuire socială și dispune că : „executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnatului". (art. 52 alin. 2 C. pen.). În același timp, prin incriminările și sancțiunile cuprinse în cazul infracțiunilor care aduc atingere activității organizațiilor de stat, organizațiilor obștești și altor activități reglementate de lege, îndeosebi prin art. 259—272 inclusiv C. pen. („infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției) se asigură *expres* înfăptuirea neabătută a justiției socialiste, corespunzător cu nevoile apărării orînduirii sociale și de stat, proprietății sociale socialiste, întăririi legalității, educării pentru prevenire și combatere a crimei și criminalității, în spiritul respectării legalității și ordinei de drept socialiste.

Sistemul măsurilor de prevenire și combatere a criminalității — de la măsurile de elaborare a legii penale la cele de aplicare și supraveghere a executării sancțiunilor de drept penal, la cele de control social, muncitoresc, al oamenilor muncii etc. — angajează într-o formă sau alta, într-o măsură sau alta, toți oamenii muncii, vital interesați într-un climat de liniște și siguranță, de legalitate, necesar edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism ; implicarea directă a maselor în opera de înfăptuire a prevenirii și combaterii criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității constituie garanția sporirii eficienței acestei activi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăți, nu numai pentru o ripostă fermă contra manifestărilor infracționale și a prejudecăților, mentalităților, viciilor, concepțiilor retrograde care le întreține din interior, din partea unor elemente izolate înapoiate, descompuse ci și a influențelor din afară, de poluare morală și intelectuală, din partea cercurilor reacționare, imperialiste. „Nu trebuie să uităm că, atît timp cît există imperialismul și reacțiunea mondială, se menține și pericolul unor acțiuni îndreptate împotriva țărilor socialiste, deci și a țării noastre. Experiența arată că serviciile străine încearcă să recruteze din rîndul elementelor înapoiate, descompuse, tot felul de agenți pentru a-i folosi în domeniul spionajului economic și militar, pentru acțiuni dăunătoare construcției socialiste și intereselor generale ale poporului" [15]. Într-adevăr, persistența încă a unor influențe ale cercurilor reacționare din afară, din partea imperialismului face ca lupta pentru apărarea securității statului, lupta împotriva acțiunilor dușmănoase să constituie o dimensiune *esențială* a luptei antiinfracționiste. Nevoile apărării securității statului au caracter *primordial* între obiectivele luptei contra criminalității. În cadrul muncii de prevenire și combatere a criminalității în ansamblu capătă *prioritate* măsurile de prevenire și combatere a oricăror manifestări de natură să aducă atingerea securității — prin eforturile *conjugate* ale organelor securității statului, ale celorlalte organe de stat și ale organizațiilor obștești, ale colectivelor de oameni ai muncii — a spiritului de vigilență, în vederea conștientizării răspunderii cetățenești a fiecăruia pentru păstrarea secretului de stat, pentru apărarea intereselor statului nostru socialist, pentru asigurarea muncii pașnice a națiunii în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

În concepția partidului și statului nostru — așa cum rezultă din opera secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — apărarea securității statului, lupta împotriva acțiunilor dușmănoase, contra celor care atentează la cuceririle revoluționare ale poporului, constituie o problemă a întregului

[15] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea cu activul de bază al Ministerului de Interne*, 18 iulie, 1967, Editura politică, București, 1967, p. 17.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

partid, a întregului nostru popor. De aceea „îmbinarea luptei organelor de securitate cu participarea și aportul maselor largi populare oferă garanția zădărnicirii oricăror activități îndreptate împotriva patriei noastre" [16].

SECȚIUNEA A II-A

Strategia luptei contra criminalității

2.1. *Concept.*

Strategia luptei contra criminalității este determinată de politica penală a partidului nostru, parte integrantă a politicii generale — științifice și realiste — de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate ; între politica penală și strategia luptei contra criminalității sînt raporturi de la cauză la efect : politica penală fixează strategiei luptei antiinfracționiste scopurile sau opțiunile fundamentale (generale și speciale,) îi determină tipurile principale de acțiune, căile, procedeele și mijloacele esențiale de realizare a finalității politice a luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității. Strategia luptei contra criminalității desemnează, prin urmare, *un ansamblu de decizii care traduc opțiunile fundamentale în acțiuni sau măsuri — ce se înfăptuiesc prin mijloace legale — de prevenire și combatere a criminalității.*

2.2. *Relația strategiei cu politica penală.*

Strategia prevenirii și combaterii criminalității constituie o emanație a politicii penale ; avînd o esență politică, strategia luptei contra criminalității împrumută politicii penale trăsăturile definitorii ale acesteia — legalitatea, umanismului socialist și caracterul democratic-muncitoresc, revoluționar — trăsături care se regăsesc în mod științific, programat deopotrivă în elaborarea și în înfăptuirea practică a strategiei luptei contra criminalității.

[16] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea cu activul de bază al Ministerului de Interne*", 18 iulie 1967, Editura politică, București, 1967, p. 20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Sistemul unitar al strategiei românești a luptei contra criminalității are, credem, atît un caracter *defensiv* de apărare a valorilor și relațiilor sociale fundamentale ale orînduirii socialiste, a cuceririlor revoluționare ale poporului prin mijloace legale precumpănitoare de educație în spiritul legalității socialiste, de asigurare a afirmării plenare a personalității umane în concordanță cu calitățile fiecăruia și cu cerințele generale ale societății socialiste, cît și un caracter *ofensiv*, de ripostă fermă contra celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni, ca și contra situațiilor, stărilor, și circumstanțelor sociale alimentate mentalității înapoiate, de prejudecăți etc., care au determinat, înlesnit sau favorizat odinioară comiterea de infracțiuni și sînt susceptibile să se transforme eventual în săvîrșirea altor infracțiuni, în scopul limitării efectelor lor și a eradicării acestora din viața societății, a înfăptuirii stricte a climatului de legalitate socialistă în toate domeniile activităților economico-sociale. În dinamica activității de prevenire și combatere a criminalității, caracterele strategiei românești a luptei contra criminalității se împletesc, se îmbină — formează laturi inseparabile ale unui proces unitar, dialectic. În acest sens, la Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale din noiembrie 1981, secretarul general al partidului arăta : „Trebuie acționat cu fermitate împotriva oricăror încălcări și abuzuri, veghind cu strictețe la respectarea legalității socialiste, încît nimeni să nu fie pedepsit pe nedrept. Dar cu aceiași severitate și strictețe trebuie vegheat la pedepsirea celor vinovați de încălcarea legii“ [17]

2.3. *Individualitatea proprie a strategiei românești de prevenire și combatere a criminalității.*

2.3.1. *Premise. Creșterea rolului conducător al partidului comunist — lege obiectivă a procesului edificării societății socaliste multilateral dezvoltate.*

Opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, întemeiată pe aplicarea principiilor materialismului dialectic și istoric, ale

[17] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale*, Editura politică, București, 1981, p. 44.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

socialismului științific, la condițiile și particularitățile istorice ale procesului revoluționar din România constituie o contribuție remarcabilă la dezvoltarea gîndirii social-politice contemporane, la îmbogățirea patrimoniului universal al doctrinei clasei muncitoare cu privire la făurirea noii orînduiri sociale și de stat. Un loc primordial în gîndirea secretarului general al partidului îl dețin tezele de excepțională profunzime științifică despre misiunea istorică a partidului comunist, funcțiile și atribuțiile sale sociale, structurile organizaționale și metodele de acțiune ale avangărzii revoluționare, care trebuie permanent adoptate la dinamica evoluției istorice a societății.

Secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a elaborat o concepție *clarvăzătoare, științifică* și *originală* despre locul pe care trebuie să-l ocupe partidul comunist și rolul pe care trebuie să-l îndeplinească în sistemul de conducere, organizare și funcționare a noii societăți, în procesul de edificare a socialismului multilateral dezvoltat și de înaintare spre comunism, despre principiile pe care se întemeiază, ca și despre formele și metodele activității sale.

În gîndirea social-politică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, partidul comunist „reprezintă nucleul în jurul căruia gravitează întreaga societate și de la care radiază energia și lumina ce pun în mișcare și asigură funcționarea întregului angrenaj al orînduirii socialiste“ [18]. Partidul „se afirmă tot mai puternic ca centru vital al întregii națiuni. de la care emană gîndirea cutezătoare menită să asigure transformarea revoluționară a societății, forța ce influențează toate energiile creatoare și pune în valoare geniul întregului popor român, deschizînd patriei minunate perspective de progres și civilizație“ [19].

Misiunea Partidului Comunist Român, care îi conferă atributul de *nucleu* în jurul căruia gravitează întreaga societate și de centru vital al națiunii constă, înainte de toate, în conducerea științifică a întregii opere de edificare socialistă, pe baza cunoașterii și folosirii legilor obiective care cîrmuiesc înain-

[18] NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 314.

[19] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la cel de al XII-lea Congres al P.C.R.*, Editura politică, București, 1979, p. 68.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tarea societății pe calea progresului, a identificării lui depline cu interesele vitale ale maselor populare [20], în elaborarea și dezvoltarea ideologiei comuniste, călăuză — vie — a maselor în acțiune, în lupta pentru transformarea revoluționară a societății, în unirea energiei, forței și priceperii poporului într-un singur șuvoi și în îndreptarea lor într-o direcție unică.

În calitatea sa de conducător suprem al societății, Partidul Comunist Român elaborează, în concordanță cu mersul obiectiv al istoriei și cu interesele vitale ale oamenilor muncii, linia politică generală, strategia și tactica edificării noii orînduiri sociale ; unește eforturile comuniștilor, ale întregii națiuni și le orientează potrivit țelului fundamental al clasei muncitoare ; concepe și înfăptuiește politica științifică de selecționare, creștere și promovare a cadrelor ; trasează căile de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor și dirijează procesul modelării trăsăturilor spirituale ale omului nou ; susține și amplifică legăturile de prietenie și suveranitate cu partidele comuniste și muncitorești, dintre popoare, națiuni și state ; exercită controlul asupra modului în care se înfăptuiește linia politică generală [21] .Analizînd profund, pe baza realității nemijlocite evoluția stilului și atribuțiilor Partidului comunist în perspectiva înaintării societății spre comunism, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că : „Practica de pînă acum a dezvoltării sociale demonstrează că sporirea rolului partidului în procesul făuririi noii orînduiri este o cerință obligatorie, o lege obiectivă“ [22].

În adevăr, afirmarea partidului ca centru vital al națiunii, creșterea și evoluția rolului său ca un proces de integrare în societate, de împletire tot mai organică a activității sale cu interesele vitale ale poporului, cu activitatea statului și a celorlale organisme sociale și economice, constituie un fenomen obi-

[20] DIONISIE CSIKI, MARIN NEDELEA, *Partidul Comunist Român — centrul vital al întregii națiuni*, în „Era socialistă“, nr. 2/1980, p. 28.

[21] ȘTEFAN MOCUTA, *Concepția originală a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la creșterea rolului conducător al partidului*, „Munca de partid“, nr. 1/1980, p. 3—8.

[22] NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. II, Editura politică, București, 1968, p. 290.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ectiv, legic [23] al dezvoltării socialiste și comuniste a societății românești.

Creșterea rolului conducător al partidului, a autorității și prestigiului său în rîndul întregului popor român este organic și indestructibil legată, în ultimii 18 ani de activitatea desfășurată în fruntea sa de tov. Nicolae Ceaușescu. Este un mare merit al partidului nostru, al conducerii sale, în special al tov. Nicolae Ceaușescu, de a fi conceput, inițiat, organizat și aplicat în perioada marcată de Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea, măsuri hotărîtoare, în toate sferele de activitate ecnomico-sociale, care au deschis drum larg de acțiune factorilor obiectivi, determinanți ai afirmării cu putere crescută a rolului conducător al organelor și organizațiilor de partid în toate domeniile de activitate [24].

Așa cum subliniază documentele de partid — în deosebi hotărîrile Conferinței Naționale a Partidului din decembrie 1977, în care strategia luptei contra infracționalității și altor manifestări anitociale și-a găsit o expresie analitico-sintetică, creatoare și sistematică — transpunerea în viață în practica socială, în activitatea întregului mecanism al sistemului social, al societății noastre și în primul rînd în activitatea organelor de stat chemate să înfăptuiască justiția, a măsurilor preconizate de partid privind perfecționarea legislației penale și procesuale, a activității de realizare a justiției, de aplicare a strategiei prevenirii și combaterii infracționalității și a oricăror fapte de încălcare a legalității — impune creșterea și întărirea rolului conducător al partidului în orientarea, conducerea și controlul întregii activități de înfăptuire a strategiei luptei contra criminalității, în opera de înfăptuire a justiției penale, de întărire a legalității și ordinei de drept socialiste. Creșterea rolului conducător al partidului în înfăptuirea strategiei prevenirii și combaterii infracționalității, în procesul luptei pentru respectarea legii penale și a exigențelor ordinei de drept în an-

---

[23] MIHAI CHIOREANU, *Partidul Comunist Român — partid revoluționar al clasei muncitoare, forța politică conducătoare în țara noastră*, în „Era socialistă", nr. 21/1980, p. 27.

[24] NICOLAE POPA, *Partidul Comunist Român, centru vital al întregii noastre societăți*, în „Analele Universității București, Seria drept" anul XXX/1981, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

samblu, se înscrie, prin urmare ca o manifestare a legii obiective a creșterii rolului conducător al partidului în toate sectoarele vieții social-economice și de stat, ca o *premisă hotărîtoare* a traducerii în viață a obiectivelor strategiei luptei contra infracționalității, ca cea mai puternică garanție [25] a ridicării calității muncii de prevenire și combatere a infracționalității, de apărare a ordinei de drept [26], a cuceririlor revoluționare și a muncii pașnice a poporului.

2.3.2. *Premise obiective (continuare). Conținutul original al strategiei românești a luptei contra criminalității.*

Înfăptuirea neabătută de către popor a Programului partidului — carta ideologică, teoretică și politică, care înarmează poporul cu perspectiva clară a devenirii socialiste — a condus la rezultate remarcabile, la progresul permanent al economiei, științei și culturii, la întărirea independenței economice a țării și la creșterea participării la diviziunea internațională a muncii, la făurirea unei unități organice între socialism și democrație. Într-adevăr, așa cum s-a constatat la Plenara comună a Comitetului Central al P.C.R. și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice Socile din noiembrie 1981, țara noastră a devenit un stat socialist puternic, cu o industrie modernă și cu o agricultură înaintată în plină perfecționare și dezvoltare.

Corespunzător întregii dezvoltări susținute economico-sociale, al creșterii și modernizării continue a forțelor de producție, al perfecționării relațiilor de producție și sociale în societatea socialistă românească au avut loc prefaceri fundamentale, revoluționare, în structura socială a țării, în fizionomia întregii societăți. [27]

---

[25] În acest sens, a se vedea : CONSTANTIN MIHAILA, *Conducerea de către partid a procesului de perfecționare a activității organelor judiciare și de îmbunătățire a legislației*, în „Revista română de drept" nr. 4/1978, p. 10.

[26] NICOLAE POPA, *Partidul Comunist Român, centru vital...*" *op. cit.*, p. 6.

[27] A se vedea, în acest sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*, *op. cit.*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Acționînd permanent pentru asigurarea creșterii și modernizării bazei tehnico-materiale a societăți, pentru înfăptuirea unei economii moderne, pe baza revoluției tehnico-științifice, Partidului Comunist Român a acordat, în același timp, o deosebită atenție dezvoltării pe multiple planuri a democrației socialiste.

Preocuparea constantă a partidului nostru, personal a secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru adîncirea democrației socialiste, pentru amplificarea cadrului democratic de exercitare a drepturilor cetățenești, pentru realizarea efectivă a participării maselor la conducere și — a găsit expresia în crearea unui sistem unitar de conducere a țării de către popor, alcătuit din organisme reprezentative de conducere colectivă la nivel național, care permit participarea poporului la elaborarea și adoptarea deciziilor în toate problemele vieții economice și sociale cît și în unitățile socialiste. Se înfăptuiește astfel, o democrație politică, economică și socială de tip nou care, în esență asigură autoconducerea la toate nivelurile activităților economico-sociale. Natura nouă a acestui sistem democratic poate fi pusă în lumină prin următoarele elemente.

a) participarea directă, permanentă și sistematică a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea unităților economice, instituțiilor științifice, cultural-educative, a unităților administrativ-teritoriale, a întregii societăți ;

b) elaborarea, perfecționarea și aplicarea cu consecvență a principiului muncii și conducerii colective, prin înființarea consiliilor oamenilor muncii, lărgirea competențelor și creșterea ponderii muncitorilor în componența acestor organisme, instituționalizarea adunărilor generale ca forumuri supreme de conducere colectivă și promovarea cu hotărîre a principiilor noului mecanism economic-financiar ;

c) dezvoltarea autoconducerii muncitorești, autogestiunii și autofinanțării în condițiile afirmării principiului centralismului democratic în toate sferele activităților economice și sociale, ceea ce asigură cadrul organizatoric corespunzător pentru manifestarea plenară a rolului conducător al partidului, al clasei muncitoare, în întreaga societate și, totodată, afirmarea spiritului de inițiativă și responsabilitate demo-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cratică în cadrul fiecărei unități economico-sociale.[28] Ca urmare a acestor realități s-a îngustat baza socială care generează fapte contrare ordinei de drept, a scăzut rata medie anuală a infracțiunilor, s-a modificat însăși natura și caracterul lor, s-a diminuat ponderea unor infracțiuni contra persoanei și din cele ce produc pagube avutului obștesc; s-a creat, cu alte cuvinte, un cadrul nou de afirmare și de asigurare a legalității a cărui cheie de boltă constă în faptul că imensa majoritate a cetățenilor respectă din convingere exigențele legii penale, ale ordinei de drept și ale normelor de conviețuire socială, aducîndu-și un aport sporit la traducerea lor în viață, considerîndu-le ca expresie fidelă a propriilor lor convingeri și interese.[29]

2.4. *Trăsături definitorii ale conținutului original al strategiei românești a luptei contra criminalității.*

2.4.1. *Prima trăsătură definitorie. Preeminența măsurilor preventiv-educative față de măsurile de constrîngere penală, în cadrul luptei contra criminalității.*

Pornind de la cunoașterea legilor obiective care acționează în societatea noastră în etapa actuală, de la analiza creatoare a raportului dialectic dintre convingere și constrîngere, de la aprecierea lucidă a raportului dintre existența socială și conștiința socială, de la mutațiile importante intervenite în conștiința oamenilor și în viața spirituală a societății, de la studiul aprofundat al stării, structurii, dinamicii și cauzalității fenomenului infracțional, de la aprecierea rațională a pericolului social a faptelor penale, de la cerințele umanismului socialist — partidul nostru a elaborat, în ultimii 18 ani o strategie cu adevărat științifică și realistă de luptă contra infracționalității, construită, în esență, pe ideea *preeminenței activității de prevenire* în raport cu cea de combatere prin aplicarea de măsuri de constrîngere penală.

---

[28] IOSIF BANC, *Organizarea și controlul îndeplinirii hotărîrilor*, Editura politică, București, 1981, p. 13—14.

[29] În acest sens, a se vedea : CONSTANTIN MIHĂILĂ, *Conducerea de către partid a procesului de perfecționare a activității organelor judiciare și de îmbunătățire a legislației*, în „Revista română de drept" nr. 4/1978, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Concepția care a stabilit opțiunea prioritară a activității preventiv-educative, în cadrul strategiei luptei contra criminalității poartă amprenta personalității și forței gîndirii creatoare a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care arată : „Este necesar să acordăm o mai mare atenție măsurilor preventive. Principalul este de a împiedica să se comită abateri, să se încalce legea. Organele de stat să considere că au acționat bine numai atunci cînd au reușit să prevină infracțiunile și manifestările antisociale." [30]

De asemenea, în Raportul prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a precizat : „Pe primul plan trebuie să stea activitatea politico-educativă, de convingere a fiecărui cetățean asupra răspunderii ce-i revine de a respecta neabătut legile țării, normele de conviețuire socială, disciplina și ordinea societății noastre. În acest scop, trebuie să facem totul pentru ca cetățenii, tineretul patriei noastre în special, să cunoască legile și principiile de conviețuire și să le respecte, să trăiască și să muncească în deplină concordanță cu acestea" [31].

Concepția strategică a partidului nostru așază, pentru prima dată, lupta contra criminalității în termeni de eficiență socială, instituind, pe linia prevenirii criminalității, un criteriu științific de măsură a eficacității muncii organelor de specialitate: reușita în activitățile preventiv-educative.

Strategia luptei contra criminalității nu se poate lipsi, de bună seamă, de o dimensiune majoră, dar *complementară* [32] prevenirii și anume acțiunea organelor judiciare, prin mijloace de constrîngere cu aplicarea unor sancțiuni penale împotriva celor care săvîrșesc infracțiuni. Dar și în atare situații, aplicarea și executarea sancțiunilor penale realizează o

---

[30] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea la Consfătuirea cadrelor de bază din securitate, miliție, procuratură și justiție*, 9 aprilie 1970, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 745.

[31] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 7—9 dec. 1977, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 15, Editura politică, București, 1978, p. 290.

[32] În acest sens, a se vedea GEORGE ANTONIU, *Sancțiunea penală — concept și orientări*" în „Revista română de drept", nr. 10/1981, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

funcție educativ-preventivă precumpănitoare [33] celei de constrîngere penală.

În adevăr, față de cei care nesocotesc exigențele legii penale, față de cei care, prin comiterea de infracțiuni s-au dovedit refractari metodelor preventiv-educative, societatea socialistă este nevoită să întrebuințeze alte mijloace de influențare a conduitei lor, mai energice, să apeleze la constrîngerea penală, la sancțiuni penale — cea mai aspră dintre formele constringerii juridice, de natură să-i oblige pe infractori să-și modifice radical comportamentul lor față de societate. „Uneori umanismul socialist, grija față de om — arată secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu au nimic comun cu tolerarea încălcării legilor, a actelor de huliganism... nu putem închide niciodată ochii la încălcarea legilor" [34]. „În fond, munca de educație este compusă atît din măsuri politico-culturale, cît și din măsuri de sancționare a celor care încalcă legile și normele de convietuire socială. Îmbinînd în mod corespunzător aceste două laturi vom putea obține, într-adevăr, reducerea tot mai accentuată a încălcărilor legilor țării... [35]" În concepția partidului nostru, pedeapsa nu intervine numai pentru a constrînge, a intimida, ci precumpănitor pentru a asigura îndreptarea celor vinovați de nesocotirea exigențelor legii penale și reinserția lor în viața socială ; întrepătrunderea dialectică dintre funcția de educare și cea de constrîngere a pedepsei, obligă la a constata că, în realizarea scopului de apărare a ordinei de drept socialiste și de prevenire a săvîrșirii de infracțiuni, constrîngerea prin intermediul pedepsei reprezintă numai un instrument specific subsidiar, prin intermediul căruia societatea urmărește, în principal, să ajute pe cei ce au încălcat legea penală să revină în mijlocul întregii colectivități [36].

---

[33] În același sens, CONSTANTIN MIHĂILĂ, *Conducerea de către partid a procesului de perfecționare... op. cit.*, p. 6.

[34] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Congresul al II-lea al Consiliilor populare*, Editura politică, București, 1980, p. 44.

[35] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la adunarea activului de partid și a cadrelor de conducere din Ministerul de Interne*, 23 dec. 1976, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 13, Editura politică, București, 1977, p. 660.

[36] În acest sens, CONSTANTIN MIHĂILĂ, *Conducerea de către partid a procesului de perfecționare..., op. cit.*, p. 6, în același sens, a se vedea, GEORGE ANTONIU, *Sancțiunea penală..., op. cit.*, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.4(2) — *A doua trăsătură definitorie. Lupta împotriva criminalității și a celorlalte manifestări de încălcare a ordinei de drept socialiste — o problemă a întregii societăți.*

O altă trăsătură definitorie a strategiei originale românești de luptă contra criminalității o constituie *angajarea întregului popor în opera de prevenire și combatere a criminalității* și a oricăror manifestări prin care se încalcă legalitatea socialistă. Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, „lupta împotriva infracțiunilor și manifestărilor antisociale sînt chestiuni care nu pot fi rezolvate numai de organele de specialitate ; ele sînt probleme ale întregii societăți ale întregii noastre munci de organizare și educație socială". [37]

Atragerea maselor la opera de înfăptuire a prevenirii și combaterii criminalității, de întărire a legalității socialiste este o manifestare a procesului — inițiat și condus de partid — de adîncire a democrației socialiste, a cărei esență constă în participarea largă a tuturor membrilor societății, fără nici o discriminare, la viața politică, social-economică și culturală a patriei. Practica socială a demonstrat convingător justețea liniei politice a partidului nostru de atragere a maselor în înfăptuirea luptei pentru respectarea legii penale, a ordinei de drept, pentru prevenirea și combaterea criminalității. În condițiile adîncirii democrației socialiste în toate domeniile vieții economice și sociale, ale perfecționării neîntrerupte a cadrului organizatoric de participare a clasei muncitoare, a întregului popor la conducerea societății, a devenit nu numai posibilă ci și necesară participarea *nemijlocită* a oamenilor muncii atît la opera de elaborare cît și de aplicare a legii penale precum și la supravegherea executării sancțiunilor penale, la resocializarea celor condamnați „Noi am cuprins în Programul partidului — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 28—29 iunie 1977 — teza că, pe măsura dezvoltării societății socialiste, trebuie să mer-

---

[37] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea cadrelor de bază din securitate, miliție, procuratură și justiție*", 9 aprilie 1970, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 4, Editura politică, București, p. 746.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gem spre diminuarea laturilor represive ale statului în perspectiva trecerii unor funcții ale acestuia pe seama maselor populare și a întăririi rolului organizator al partidului în viața economică și socială" [38]. În acest cadru Hotărîrea adoptată de Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie 1977 subliniază necesitatea de a se perfecționa neîntrerupt cadrul de participare nemijlocită a colectivității la elaborarea și aplicarea legii, la înfăptuirea justiției, în spiritul umanismului revoluționar, a principiilor de echitate și dreptate socială.

Dat fiind că practica socială a dovedit că masele largi de oameni ai muncii, opinia publică socialistă acționează ferm pentru asigurarea unui climat de ordine și disciplină socială, organele de specialitate, de justiție, trebuie să intensifice — în forme multiple și din ce în ce mai diversificate — colaborarea cu colectivele de oameni ai muncii în preîntîmpinarea și combaterea manifestărilor infracționale. Valorificarea cît mai deplină, de către organele de stat de specialitate, a contribuției maselor la înfăptuirea justiției, colaborarea cu oamenii muncii în descoperirea infracțiunilor, identificarea și trimiterea în judecată a infractorilor, ca și în tragerea la răspundere și sancționarea penală a celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni precum și în executarea sancțiunilor penale, — constituie modalități *cardinale*, de natură să asigure maximum de eficiență muncii de prevenire și combatere a infracționalității, în condițiile exigențelor actualei etape de dezvoltare a societății socialiste [39]. Dezvoltarea democrației socialiste implică creșterea *rolului și răspunderii* colectivelor oamenilor muncii și — nemijlocit — a *conducerii unităților socialiste* în asigurarea ordinei și disciplinei în toate unitățile sociale, *în prevenirea infracțiunilor și a altor manifestări antisociale*. Organele de conduce colectivă

[38] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 28—29 iunie 1977*", în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 512.

[39] În acest sens, a revedea, CONSTANTIN MIHĂILĂ, *Conducerea de către partid...*, *op. cit.*, p. 10 ; NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea...*, *op cit.*, p. 5 ; VASILE PATULEA, ȘERBAN STELU, *Perfecționarea activității de prevenire a faptelor antisociale... op. cit.*, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

din unitățile socialiste sînt, dacă ne putem exprima astfel, *vîrful de lance*, în lupta pentru prevenire și combatere — cu mijloace extrapenale — atît a infracțiunilor, cît și a oricăror manifestări de încălcare a legalității socialiste ; ele poartă *direct* răspunderea nu numai pentru buna și normala desfășurare a activităților economico-sociale din sfera competenței acestora și pentru luarea măsurilor de prevenire a stărilor infracționale, a oricăror acte antisociale, fiindcă democrația socialistă formează o unitate dialectică, inseparabilă, cu măsurile de ordine și disciplină ca și cu măsurile de prevenire a infracțiunilor, a oricăror abateri de la exigențele legalității. „Răspunderea pentru asigurarea bunei gospodăriri a fondurilor, pentru respectarea disciplinei, pentru luarea măsurilor împotriva celor ce lovesc în avutul obștesc revine nemijlocit — a precizat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — organelor de conducere ale unităților economice și social-culturale ; acestora le revine sarcina de a veghea — în cadrul unităților și instituțiilor respective la respectarea legilor, a ordinei și disciplinei, a intereselor societății“ [40] „Democrația socialistă presupune creșterea continuă a răspunderii fiecărui cetățean, întărirea disciplinei și ordinei sociale ; ea este incompatibilă cu orice manifestare de dezordine, anarhie, cu lipsa de răspundere față de interesele patriei, ale întregului popor. De aceea, acționînd cu fermitate în spiritul Programului elaborat de Congresul al XI-lea, vom dezvolta necontenit formele de participare organizată, largă, a maselor populare la conducerea societății, luînd măsuri, totodată, pentru ca nimeni să nu poată în nici un fel dăuna construcției socialiste ; intereselor națiunii noastre socialiste“ [41].

Preocuparea centrală a partidului și statului nostru pentru dezvoltarea democrației socialiste concomitent cu asigurarea unui climat de ordine și disciplină socială este nemijlocit legată de preocuparea pentru perfecționarea permanentă a

---

[40] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea rostită în încheierea lucrărilor Plenarei*, în „Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, 3—5 noiembrie 1971“, Editura politică, București, 1971, p. 485.

[41] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere la Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi*, 11 iunie 1977, Editura politică, București, 1977, p. 62.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dreptului, inclusiv a dreptului oenal ; această preocupare s-a tradus elocvent, între altele, în Decretul nr. 400 din 29 decembrie 1981 al Consiliului de Stat, pentru instituirea unor reguli privind exploatarea și întreținerea instalațiilor, utilajelor și mașinilor, întărirea ordinei și disciplinei în muncă în unitățile cu foc continuu sau care au instalații cu grad ridicat de pericol în exploatare.

Dispozițiile Decretului nr. 400/1981 slujesc intereselor de progres ale societăți socialiste, scopului creșterii necontenite a avuției naționale și a bunăstării poporului și sînt destinate să determine creșterea răspunderii *directe* a tuturor oamenilor muncii, în calitatea lor de proprietari, producători și beneficiari, atît pentru asigurarea funcționării neîntrerupte și în condiții de deplină siguranță a utilajelor, pentru instaurarea unei ordini și discipline *riguroase* în muncă, cît și pentru preîntîmpinarea și *înlăturarea oricăror situații* care ar putea pune în primejdie viața și sănătatea oamenilor.

Este limpede : inima modelului românesc al strategiei luptei contra infracționalității și a altor abateri prin care se încalcă legalitatea o formează *climatul de ordine și disciplină desăvîrșite*, pe care este chemat de legi să-l instaureze și să-l asigure personalului muncitor în toate unitățile socialiste și în toate domeniile activităților economice și social-culturale. „Există — arăta, pe bună dreptate, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — o strînsă unitate între democrația muncitorească și disciplină, ordine. Nu se poate concepe democrația fără ordine, fără răspundere în muncă a fiecăruia“ [42].

În spiritul concepției partidului nostru, în aplicarea neabătută a prevederilor Decretului nr. 400/1981, lucrătorilor din aparatul Ministerului de Interne, procuraturii și justiției le revine obligația majoră ca, printr-o participare nemijlocită, să asigure sprijinul în vederea cunoașterii dispozițiilor acestui act normativ precum și, totodată, — cum s-a spus cu drept cuvînt — „obligația de a urmări respectarea strictă a prevederilor

---

[42] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea la adunarea generală a oamenilor muncii de la Întreprinderea „23 August“ din București*, 3 decembrie 1981, Editura politică, București, 1981, p. 24.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sale, luînd cele mai eficiente măsuri pentru prevenirea și combaterea cu fermitate a oricăror încălcări ale dispozițiilor din acest decret, inclusiv prin tragerea la răspundere penală a celor vinovați" [43]. În adevăr, exigențele strategiei românești de luptă contra infracționalității în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre — corespunzătoare nevoilor funcționării ireproșabile a întregului mecanism economico-social — exclud toleranța față de abaterile săvîrșite cu vinovăție de la normele ce cîrmuiesc ordinea și disciplina în muncă, în producție, în societate, indiferent de funcția deținută de făptuitor; vocabularul românesc al luptei pentru prevenirea și combaterea infracționalității și a altor fapte antisociale pare a nu cunoaște verbul a tolera...

2(3) *A treia trăsătură definitorie. Planificarea integrată și înfăptuirea prin măsuri concertate a luptei contra criminalității.*

În stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, problema luptei contra infracționalității trece prin recunoașterea rolului *planificării* în opera de prevenire și combatere a delincvenței. În viitor vor trebui valorificate mai deplin „bateriile de metode" matematice, informatice ș.a., și inventate altele, vor trebui formate noi generații de planificatori specializați în planificarea preventivă în materia delincvenței ș.a. — dar, de pe acum, pentru a lua, în continuare, mai bine în stăpînire problemele luptei contra infracționalității, delincvenței, e necesar a acționa pentru *perfecționarea în continuare a formelor de planificare a luptei contra criminalității așa fel încît aceste forme ce au a fi concepute, să favorizeze integrarea problemelor delincvenței în ansamblul planificării naționale și, totodată, integrarea programelor teritoriale de prevenire și combatere a delincvenței,* în contextul programelor de autoconducere și autoaprovizionare teritorială, de educație și cultură socialistă, de educație sanitară etc.

Recunoașterea principiului planificării *integrate* și nevoia armonizării acestuia cu principiile noului mecanism economico-financiar, reclamă elaborarea și definirea metodelor și tehnici-

---

[43] NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea..., op. cit.*, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mai util posibil, la toate nivele și pe tot parcursul (în toate lor permițînd a le face aplicate, în continuare, într-un mod cît etapele) procesului planificării integrate.

2.5.1. Procesul planificării în materie de prevenire și combatere a delincvenței constă — dacă este doar să-l schițăm — în : a). identificarea și fixarea obiectivelor precum și mijloacelor și metodelor permițînd a le atinge ; b). evoluarea distanței dintre condițiile existente și obiectivele prevăzute ; c). determinarea direcțiilor și acțiunilor fundamentale (programelor) urmărind să reducă la maximum această distanță ; d). stabilirea unui calendar pentru aceasta ; e). desemnarea persoanelor însărcinate cu îndeplinirea acestor activități ; f). specificarea resurselor (umane și de altă natură) angajate în acest domeniu.

2.5.2. În cadrul procesului planificării integrate a prevenirii și combaterii delincvenței, cu osebire în etapa identificării și fixării obiectivelor și mijloacelor planificate cît și în etapa definirii și alegerii programelor menite a înfăptui obiectivele și în cea a evaluării resurselor afectate luptei contra delincvenței, formele de planificare pot fi, în continuare, perfecționate, prin întrebuințarea masivă a unor metode și tehnici matematice (moderne), informatice etc. care fac apel, spre pildă, la procedeul lanțului lui Marcov, la teoria jocurilor, la teoria șirurilor de așteptare, la programarea liniară sau dinamică, la metoda „matricei cu efecte încrucișate", la tehnici de analiză economică etc. și, bineînțeles, la ordinatoare. Metodele și tehnicile menționate unite, bunăoară, cu cercetări de teren, cu cercetări afectate în cadrul unor proiecte „pilot" privind delincvența ca și cu tehnici operaționale etc., deschid ample posibilități deopotrivă pentru a măsura și evalua fenomenul delincvenței și a prefigura volumul și ritmul probabil al evoluției acestuia, dar, mai ales, pentru a măsura valorile sociale și factorii aleatori care, consecutiv deciziilor politice — sînt în joc în procesul planificării prevenirii și combaterii delincvenței ; ele permit a măsura și evalua, totodată, prioritățile în cadrul obiectivelor luptei contra delincvenței și a reduce limita de erori cînd e vorba a se aprecia asupra interrelațiilor impactului potențial previzibil, între efectele *secundare* ale proceselor economico-sociale de pe o parte și volumul și ritmul probabil

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

al evoluției delincvenței pe de altă parte, fie că planificarea luptei contra delincvenței se efectuează pe termen lung, mediu, scurt.

2.5.3. Să raționăm pe cîteva ipoteze : se știe că urbanizarea atrage o mare concentrare a tinerilor, consecutivă unui proces complex de integrare și de întărire a controlului social nonurban, ce se substituie tradițiilor unui puternic control conjugat familial și al comunităților morale ; urbanizarea în sine este, în același timp, un proces contradictoriu ale cărei efecte secundare pot în circumstanțe familiale sau sociale determinate, să precipite fenomenul delincvenței juvenile. De aceea, includerea elementelor de prevenire și combatere a delincvenței juvenile în planificarea noilor localități, și în sistematizarea lor implică apelul, în continuare, tot mai pronunțat la metodele și tehnicile matematice, economice, informatice etc. deopotrivă pentru a identifica natura din ce în ce mai complexă a interrelațiilor între procesul umanizării și eventualitatea precipitării delincvenței juvenile, și pentru a multiplica opțiunile de exercitare mai riguroasă a controlului social — implică, în cele din urmă, utilizarea în planificarea dezvoltării localităților a unor modele matematice *în care variabila (variabilele) prevenirii și combaterii specifice delincvenței juvenile în mediul urban se află în conținutul intrinsec al unor atare modele*, completînd astfel gama variabilelor ce tind la diversificarea și sporirea eficacității controlului social, în condițiile procesului urbanizării.

2.5.4. În termeni similari se pune problema elaborării unor modele matematice sau informatice — care includ ca element prevenirea și combaterea delincvenței juvenile — și în cazurile planificării și dării în funcțiune a unor obiective industriale care atrag și o masivă forță tînără de muncă... Planificarea integrată în forme noi ce includ într-un mod mai direct problemele specifice prevenirii și combaterii delincvenței juvenile — cu metode și tehnici moderne, sugerate sau care au a fi căutate — va trebui să depășească chiar în prima etapă dificultatea problemei alegerii punctelor critice (de comportament, de procedee, de condiții etc.) numai în aparență legate de delincvența juvenilă care este controversată azi, deși este capitală ; va trebui ca să evalueze de așa manieră mijloacele și măsurile comune întrebuințate pentru realizarea obiectivelor prioritare

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

comune întrebuințate pentru realizarea obiectivelor prioritare economico-sociale dar și pentru prevenirea și combaterea delincvenței juvenile (cum sînt, spre pildă, mijloacele mass-media) și măsurile organizatorice și educaționale din sistemul învățămîntului dar și din aval și din amonte de școală etc., încît să prefigureze un echilibru din ce în ce mai stabil dar din ce în ce mai flexibil a acestor mijloace și măsuri formulînd opțiuni mai multiple spre a fi îndreptate, *într-un mod mai ascuțit și pe problemele prevenirii și combaterii delincvenței juvenile.*

2.5.5. Problema identificării și evaluării mijloacelor și măsurilor — îndeosebi a celor *organizatorice și educaționale* — se relevă a fi *cheia de boltă* a planificării integrate în materia prevenirii și combaterii delincvenței, deoarece măsurile organizatorice reprezintă factorul *hotărîtor* de care depinde înfăptuirea programelor planificate de prevenire și combatere a delincvenței în măsurile și mijloacele educaționale tind a căpăta valoarea unui element principal atît în procesul planificării și în înfăptuirea luptei contra delincvenței, în stadiul actual al edificării socialiste în țara noastră.

2.5.6. Se înțelege că, oricît de bună ar fi, planificarea integrată nu e imuabilă ; ea necesită *o permanentă verificare experimentală*, o regîndire și reconsiderare permanentă în raport cu dinamica complexă a stărilor, situațiilor și circumstanțelor care formează interacțiunea genetică a delincvenței și cu dinamica contemporană și probabilă a interacțiunilor acestui fenomen cu procesele social-economice : planificarea integrată ca și lupta contra delincvenței este, prin definiție, o veritabilă „bătălie în marș"...

2.5.7. Din orizontul *tacticii*, deci a activităților practice de organizare a luptei contra criminalității, una din căile de ridicare a eficienței acestei munci o constituie, credem, prevenirea „în reacție". Dacă este doar s-o schițăm aici — deoarece o vom mai regăsi, analitic, într-un alt context — prevenirea „în reacție" desemnează ansamblul măsurilor extrajudiciare pe care organele de ordine internă, de procuratură, și de justiție le iau — sau, după caz, le sugerează factorilor de decizie, — concomitent cu desfășurarea procesului penal (în toate fazele acestuia), în spiritul unei strînse conlucrări cu celelalte organe de stat, cu consiliile oamenilor muncii, cu masele populare, pentru

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a spori eficiența procesului penal (și a procesului de organizare a executării sancțiunilor penale, inclusiv a sancțiunilor aplicate minorilor și tinerilor) prin identificarea, neutralizarea și anihilarea și a altor surse socio-umane de delincvență, dincolo de cele nemijlocit identificate cu ocazia desfășurării urmăririi penale, judecății sau executării sancțiunilor penale. Exigențele prevenirii „în reacție" reclamă, între altele, în prezent, cu o mai mare vigoare ca organele de cercetare penală, de procuratură, de judecată și penitenciare, pe măsură ce desfășoară activități specifice fazei procesului penal în care intervin *să alerteze* — cu tact și cu principialitate — și alte organe de stat sau organizații de masă și obștești, privind realități social-economice care au întreținut sursa subiectivă din care nemijlocit au izvorît comportamentele infracționale a unor elemente retrograde, să solicite măsuri și să conlucreze pentru aplicarea acestora. Dacă, bunăoară, cu ocazia anchetei penale într-o pricină referitoare la o infracțiune comisă de un minor, organele de urmărire penală vor fi constatat și anumite neajunsuri în înfăptuirea procesului educațional, în școală sau în organizația de tineret etc., ele vor sesiza deopotrivă conducerea școlii, conducerea organizației de tineret ori, după caz, organele ierarhice ale acestora pentru o intervenție preventivă activă la nivelul mediului *social* în care au intervenit comportamentele ilicit-penale și vor conlucra, în limitele competenței lor, pentru înlăturarea unor atare stări de lucruri.

2.5.8. În mod corespunzător, prevenirea „în reacție" reclamă sesizarea unor stări, situații sau circumstanțe care au influențat apariția delincvenței cu deosebire în *sfera relațiilor economice, ca și în sfera relațiilor de conviețuire socială*, ceea ce presupune spre pildă, conlucrarea organelor de ordine interioară cu comitetele de părinți, cu comitetele de asociații de locatari, cu organizațile locale ale Frontului Democrației Unității Socialiste cu grupele de sprijin ale miliției cu grupele de ordine și disciplină [44] ale U.T.C., cu echipele de ordine din marile complexe turistice, cu activul voluntiv de șoferi etc.

---

[44] În acest sens, CONSTANTIN NUȚĂ „*Sarcinile organelor de miliție în lumina obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, pentru adîncirea democrației socialiste și întărirea legalității, în* „Revista română de drept", nr. 1/1980, p. 30.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

2.5.9. Nevoile prevenirii „în reacție" pot reclama, de asemenea, sugestii pentru o intervenție preventivă din orizontul organelor de control social (financiar-bancar, al oamenilor muncii etc.) din cel al consiliilor populare, al unor ministere ca și din orizontul unor organizații de masă sau obștești : prevenirea „în reacție" este o activitate *postdelictuală*, dar ea se referă la sfera unor realități certe care au interacționat în antecedența cauzală a delincvenței și, de aceea, trebuie să fie diversificată și amplificată, *pe nivele și longitudinal*, deoarece ea are aptitudinea intrinseacă a unor intervenții substanțiale și *mediate* în destrămarea cîmpului constelației surselor socio-umane ce constituie etiologia, atît de complexă, a infracționalității.

În scopul restabilirii legalității *sesizează conducerile* unităților socialiste și organelor ierarhic superioare ; *organizează consfătuiri* cu factori de răspundere din cadrul organelor sau unităților în care s-au efectuat acțiuni de verificare etc. [45]. Examenul practicii sociale în această privință, demonstrează că *sesizările însoțite de propuneri concrete* adresate de procuratură unor ministere și instituții centrale, se dovedesc deosebit de eficiente pentru prevenirea infracționalității.

SECȚIUNEA A III-A

Măsuri, tipuri, metode și mijloace de înfăptuire a prevenirii și combaterii criminalității în etapa actuală a construcției socialiste

A. Diversitate și unitate dialectică în înfăptuirea activității de prevenire și combatere a criminalității.

Lupta împotriva criminalității este supusă principiului prevenirii și combaterii permanente; ea nu cunoaște, de principiu, vacanțe iar cînd ar înregistra, în practica socială, incidența și izolat, pauze — ele, ar putea fi, prin consecințele lor dureroase...

---

[45] A se vedea, în acest sens, NICOLAE POPOVICI, *30 de ani de la înființarea Procuraturii Republicii Socialiste România*, în „Revista romînă de drept" nr. 6/1982, p. 21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Somnul rațiunii în materia prevenirii și combaterii criminalității poate naște abuzuri și legalități, aidoma celor cărora partidul nostru le-a pus cu hotărîre capăt odată cu perioada inaugurată a Congresului al IX-lea al partidului. Un vechi dicton spune că lupta justifică totul. Dar acest dicton este — cum a remarcat tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — „numai în parte adevărat" [46]. De bună seamă, principiul democratic al prevenirii și combaterii permanente formează o *unitate dialectică* cu *legalitatea* și *umanismul socialist*, care postolează esențialmente pe de o parte intransigența în aplicarea legii penale contra celor vinovați de săvîrșirea de infracțiuni, iar pe de altă parte, grija pentru a se evita orice infracțiune în sfera intereselor legale ale cetățenilor". [47]

Un corolar al principiului prevenirii și combaterii permanente a criminalității și a altor manifestări antisociale îl constituie diversitatea metodelor, mijloacelor, timpurilor și formelor instituționalizate și neinstituționalizate prin care se înfăptuiește activitatea de luptă contra criminalității. Dintre multiplele sisteme (și microsisteme) care contribuie la înfăptuirea prevenirii și combaterii infracționalității, *sistemul educațional* deține un rol *primordial*. Practica socială demonstrează în mod elocvent — și statistica penală, care relevă o descreștere sistematică a ratei infracționalității în țara noastră în ultimii șaisprezece ani, confirmă — că sistemul social global al societății socialiste sub conducerea Partidului Comunist Român are capacitatea să mobilizeze întregul potențial educațional al țării pentru formarea omului nou, a unei mase de personalități cu o conștiință înaintată care imensă majoritate, nu numai că aderă la exigențele legii penale, ale ordinei de drept dar și acționează cu luciditate și cu dăruire pentru educarea și a altora în spiritul respectării neabătute a legalității socialiste, a normelor de conviețuire socială socialistă.

---

[46] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea activului de bază al Ministerului de interne*, 18 iulie 1967, Editura politică, București, 1967, p. 13.

[47] În acest sens, a se vedea NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea...*, *op. cit.* p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Potențialul educațional al societății socialiste, incluzînd și dimensiunea educației pentru prevenirea și combaterea a criminalității, contribuie substanțial la neutralizarea și la eliminarea surselor sociale și individuale ale infracționalității la *accelerarea tendinței obiective de reducere a acestui fenomen*, crează premize pentru eliminarea definitivă a criminalității din viața societății.

Prefigurînd dispariția definitivă a infracționalității în comunism, întemeietorii marxim-leninismului au subliniat, în același timp, că acesta este un proces complex de lungă durată, care presupune să fie coapte o serie întreagă de condiți obiective și subiective, interne și internaționale. Așa cum a subliniat tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU secretarul general al partidului"... formarea omului nou, al potențialului uman al comunismului nu se poate realiza în decursul unuia sau cîtorva planuri cincinale. Aceasta este o problemă complexă, de mare amploare și de lungă perspectivă, legată nemijlocit și de procesul dezvoltării și modernizării, al perfecționării relațiilor de producție și sociale, de întreaga evoluție a societății" [48].

Exigențele luptei pentru prevenirea și combaterea infracționalității, ale formării omului nou, ale dezvoltării conștiinței socialiste a maselor, — cu deosebire ale reducerii decalajului dintre conștiința socialistă dominantă și conștiința nesocialistă a unor membri ai societății — în alți termeni, exigențele formării conștiinței socialiste *integral* socialiste, reclamă imperios ca mijloacele educaționale de care dispune societatea noastră socialistă — radioul, televiziunea, presa și tipăriturile, teatru, cinematografia, arta, inclusiv activitatea artistică de masă etc. — să fie focalizate într-un mod *din ce în ce mai direct* spre formarea conștiinței socialiste a maselor, *spre prevenirea și combaterea infracționalității și a celorlalte manifestări de încălcare a legalității*. „În lupta împotriva diferitelor manifestări antisociale — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul

---

[48] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea la încheierea lucrărilor Congresului educației politice și al culturii socialiste*, 11 iunie 1976, în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 13, Editura politică, București, 1977, p. 136.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

general al partidului — rolul acestor mijloace de educare devine hotărîtor — și avem datoria să luăm toate măsurile pentru a le folosi cît mai eficient, în interesul întregii noastre societăți".[49]

În afara sistemului educațional propriu zis, la înfăptuirea operei de prevenire și combatere a infracționalității cooperează — cu o pondere din ce în ce mai mare — și alte sisteme; *sistemul economico-financiar*, de pildă, capătă o semnificație deosebită în condițiile înfăptuirii noului mecanism economico-financiar. Este suficient să menționăm, în această privință, că — în vederea înfăptuirii cerințelor de îmbunătățire a *controlului* activităților *economico-financiare* formulate în Programul partidului[50] și în alte documente de partid și de stat — actualmente au loc mutații calitative în munca de control, care *deplasează centrul de greutate* al activității de control de la descoperirea, semnalarea și sancționare abaterilor și neajunsurilor din activitatea economico-financiară *la prevenirea*, evitarea și limitarea acestora; ceea ce, pînă la urmă, înseamnă că orice acțiune de descoperire a unor abateri în activitatea economico-financiară să nu se limiteze și să nu ne oprească la această fază ci să se extindă pînă la găsirea măsurilor și soluțiilor care să împiedice și să oprească repetarea fenomenelor negative constante"[51]. Prevenirea și combaterea infracționalității și a altor abateri *din domeniul economiei* — unul din sectoarele *prioritare* ale luptei contra infracționalității în actuala etapă a construcției socialiste în țara noastră — reclamă cunoașterea temeinică de către toți lucrătorii din organele de specialitate care aplică dreptul penal, a noului mecanism economico-financiar, a modului românesc original, al autoconducerii muncitorești, autogestiunii și autofinanțării și, pe această bază, cooperarea mai accentuată cu cadrele din apartul de conducere și de con-

---

[49] NICOLAE CEAUȘESCU, Cuvîntare la consfătuirea cadrelor de *bază din securitatea miliției, procurată și justiție*, 9 aprilie 1970 în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 738.

[50] Programul Partidului Comunist Român de făurire a sicietății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, în vol. „Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, Editura Politică, București, 1975, p. 688.

[51] RADU CIURILEANU, *Controlul financiar în R. S. România*", Editura Academiei Republicii Socialiste România", București, 1981, p. 27.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

trol economico-financiar, pentru identificarea cauzelor și condițiilor specifice susceptibil să dea naștere la comiterea de infracțiuni și alte abateri în sfera economiei și, totodată, pentru formularea de „propuneri concrete organelor competente care să asigure înlăturarea cauzelor care pot să genereze manifestări negative“ [52]. Organele de urmărire penală, de procuratură și instanțele judecătorești veghează în marginile competenței prevăzute de lege la înfăptuirea neabătută a sarcinilor ce decurg din noul mecanism economico-financiar, *fără a se substitui organelor de conducere și control din unitățile* și organizațiile economice și sociale ; concepția și unele practici existente în realitate, înaintea etapei inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, de instituire a organelor economice și sociale de către organele de specialitate în luarea măsurilor de prevenire a unor acte sau manifestări negative, antisociale, susceptibile să prejudicieze avutul obștesc, este o concepție neștiințifică, de natură să conducă la consecințe negative, periculoase, să diminueze răspunderea proprie a organelor de conducere și control ale unităților economice și sociale... „Este știut — a subliniat tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU secretarul general al partidului — că partidul nostru a combătut cu energie și combate permanent o asemenea concepție, asemenea practici pe care nu le puteau admite sub nici un chip în viața noastră socială“. [53]

Într-adevăr colaborarea organelor de specialitate (de urmărire penală, de procuratură, de justiție) cu organele de conducere și control din unitățile economice sociale, în înfăptuirea obiectivelor comune ale prevenirii și combaterii infracțiunilor și a altor manifestări de încălcare a legalității se poate înfăptui eficient numai cu păstrarea „frontierelor“... De pildă, dacă organele de urmărire penală dețin informații — dobîndite bunăoară prin acte premergătoare efectuate cu respectarea strictă

---

[52] În acest sens, a se vedea, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea...*, *op. cit.*, p. 9.

[53] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea rostită în încheierea lucrărilor Plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971*, în „Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971“, Editura politică, București, 1971, p. 494—485.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a legii (art. 224 C. pr. pen.)[54] — cu privire la stări, situații sau circumstanțe negative din unele compartimente ale activității unei unități economico-sociale, susceptibile să se amplifice și să se transforme în săvîrșirea de infracțiuni, atunci, dincolo de soluția începerii sau neînceperii urmăririi penale în pricina în care au fost efectuate actele premergătoare, organele de urmărire penală pot și trebuie, socotim, *să sugereze* conducerii unității socialiste și organelor de control luarea măsurilor de verificare a activității în comportamentul vizat și de eventuală sancționare disciplinară, administrativă și materială a celor vinovați... În ipoteza în care persoanele din conducerea unei unități socialiste sau din organele de control iau cunoștință de săvîrșirea unei infracțiuni în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinesc sarcinile *sînt obligate* să sesizeze de îndată organul de urmărire penală sau procurorul, sub sancțiunea prevăzută în art. 262 alin. 2 c. pen... În cele din urmă, interesul superior al aplicării neabătute a noului mecanism economico-financiar, al unei ordine și discipline riguroase în toate compartimentele vieții economico-sociale, obiectivul comun al prevenirii și combaterii infracționalității și oricăror manifestări antisociale reclamă imperios *circulația informațiilor* în anumite limite de la organele de specialitate la conducerea și organele de control ale unităților socialiste și invers, *pe o magistrală cu dublu sens*, care îngăduie fluxul în ambele direcții, în limitele competențelor pe care legea le stabilește pentru fiecare din aceste categorii de organe de stat. Nu este mai puțin adevărat că, fiecare dintre sistemele care contribuie la înfăptuirea luptei contra infracționalității (sistemul educației permanente, sistemul economico-financiar, sistemul de sănătate, sistemul de învățămînt etc.) sînt ele însele sisteme complexe, cu obiective și funcții *specifice*; modalitățile, metodele, formele și procedeele pe care le folosesc fiecare din sistemele ce cooperează și se completează reciproc în realizarea finalității unice a prevenirii și combaterii criminalității dovedesc, în ultimă analiză, că fiecare din

[54] A se vedea, ION NEAGU, *Cu privire la posibilitatea efectuării percheziției în cadrul actelor premergătoare urmăririi penale*, în „Analele Universității din București, anul XXIX, 1980, p. 67—69 ; a se vedea și ION GORGANEANU, *Considerații privind actele premergătoare, efectuate de org. de urm. penală*, în „Revista română de drept" nr. 1/1979, p. 31—38.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

aceste sisteme aleg în funcție de programul propriu de activități, una sau alta dintre metodele, mijloacele și formele de prevenire și combatere potrivit cu situațiile ivite de viață, cu *alternativele* pe care atare situații le zămislesc, cu experiența și cunoștințele privind educația pentru prevenire și combatere a infracționalității, cu capacitatea de inovare... Ele abordează cu precădere, în acțiunile practice care le întreprind, o latură sau alta a problematicii prevenirii și combaterii infracționalității. În definitiv, destinatarul măsurilor de prevenire și combatere a infracționalității nu se află sub influența unui singur sistem ci sub influența vieții, în care găsește *concentrate* eforturile *tuturor* sistemelor (și microsistemelor) societății socialiste pentru formarea omului multilateral dezvoltat, inclusiv în dimensiunea omului educat în spiritul respectării exigențelor legii penale, ale ordinei de drept în anasmblu.

3.2. Tipuri fundamentale de activități de prevenire și combatere a criminalității.

3.2.1. *Concept.* Noțiunea de tipuri fundamentale de activități de prevenire și combatere a criminalității desemnează acele *modele reprezentative, esențiale, de activități de prevenire și combatere a criminalității care împrumută sistemului de învățămînt, de sănătate, financiar-economic, judiciar-penal etc., de la care emană și în cadrul căruia se înfăptuiesc trăsăturile specifice ale acestora* (reguli metodice, cadrul organizațional etc.); asemenea metode comportă o sistematizare, care nu este neapărat cea a importanței lor căci eficiența modelului de activități de prevenire și combatere a criminalității nu numai că se verifică „pe termen lung" — în definitiv, în succesiunea generațiilor — dar este dependentă și influențată de o multitudine de factori cum sînt, spre exemplu, *calitatea mijloacelor* întrebuințate în înfăptuirea acțiunilor de prevenire și combatere, *ritmicitatea* acestor acțiuni, *receptivitatea destinatarilor măsurisurilor*... etc.

3.2.2. *Dificultatea problemei sistematizării.*

Complexitatea sistemelor care conlucrează permanent și pe multiple planuri pentru înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității, ca și gama largă de interrelații din-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tre diversele activități și organisme care cooperează ridică dificultăți în încercarea de a surprinde mecanismul de înfăptuire a luptei contra criminalității. Lupta antiinfracțională este, în adevăr, atotcuprinzătoare, întrucît mobilizează toate colectivitățile umane și toate persoanele — cetățeni români sau străini, în sensul art. 2 din legea nr. 25/1969, — implică întreaga problematică a educației pentru formarea multilaterală a omului, toate formele, mijloacele, metodele, tehnicile etc. de educație și, în mod mijlocit sau nemijlocit, antrenează toate sistemele organelor statului, organizațiile obștești și de masă.

3.2.3. Un model al tipurilor fundamentale de activități de prevenire și combatere a criminalității ne apare similar celui al educației permanente [55], în următoarea configurație, care au în vedere atît formele instituționalizate cît și cele neinstituționalizate :

a) prevenirea prin educație în familie (mediul familial constituind un microsistem cu o puternică capacitate preventivă ;

b) prevenirea prin educație în sistemul (subsistemul, mai exact) învățămîntului ;

c) prevenirea prin activitatea politico-ideologică și prin alte forme ale educației politice de masă ;

d) prevenirea prin educație în procesul nemijlocit al muncii și prin controlul activităților economice-sociale ;

e) prevenirea prin activitatea cultural-educativă considerată în sens larg, inclusiv prin acțiunile organizate de Consiliul F.D.U.S. și de organizațiile de masă și obștești care alcătuiesc F.D.U.S., precum și prin activitățile de organizare a cunoașterii și popularizare a legislației ;

f) prevenirea, prin mass-media (radio, televiziunea, presa, tipăriturile etc.).

g) prevenirea prin activitățile desfășurate de organele puterii și administrației de stat (mai puțin cele specializate) ;

---

[55] A se vedea, în acest sens, IOAN JINGA, *Educația permanentă*, *op. cit.*, p. 28—29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

8. h) prevenirea și combaterea prin descoperirea infracțiunilor, identificarea infractorilor, tragerea la răspundere penală cu aplicarea unei pedepse sau a unei măsuri educative ori a unei măsuri de siguranță și prin organizarea executării sancțiunilor penale — activități pecifice judiciare, desfășurate de organele de specialitate ale Ministerului de Interne, procuraturii și justiției, inclusiv de Tribunalul Suprem, precum și prin activitățile extra-judiciare ale acestor organe de specialitate, care asigură, astfel, asistență de specialitate și sprijinul nemijlocit în înfăptuirea prevenirii în cadrul diverselor sectoare ale activităților economico-sociale, asigură colaborarea și coordonarea eforturilor preventiv-educative ale colectivelor de oameni ai muncii, etc.

Tabloul acesta al tipurilor de activități prin care se înfăptuiește opera de prevenire și combatere a infracționalității este probabil incomplet ; el încearcă să redea un tablou al resurselor *fundamentale* ale luptei antiinfracționiste...

SECȚIUNEA A IV-A

Modalități, pîrghii, metode și procedee de prevenire și combatere infracționalității (continuare)

4.1. *Clasificare și selecție.* Deși activitatea de prevenire și combatere a criminalității este deopotrivă *specializată, deci, primară,* (cea desfășurată de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești) cît și *nespecializată, secundă* (în principal cea înfăptuită în cadrul activității celorlalte organe de stat, organizații obștești și de masă, care numai *complementar* sînt preocupate de problemele luptei contra criminalității, avînd alte obiective și funcții specifice, prioritare) ; există, totuși, cîteva modalități, metode și procedee de prevenire și combatere a criminalității cu un înalt grad de generalitate, cu un cîmp de aplicabilitate autotcuprinzătoare ; atare modalități, pîrghii, metode și procedee sînt folosite, potrivit legilor organice sau statutelor care le determină sar-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cinile și funcțiile specifice ale activității lor, de toate organele de stat, organizațiile obștești și de masă, dar *răspund și unei funcții de prevenire și combatere a infracționalității* și a altor manifestări de încălcare a legalității : spre pildă, controlul activității economice-sociale, de partid, de stat, al organizațiilor de masă și obștești etc ; rezolvarea scrisorilor, sesizărilor și reclamațiilor oamenilor muncii, organizarea cunoașterii și popularizarea legislației etc.

Criminologia este preocupată de întreaga gamă a modalităților, pîrghiilor și metodelor de prevenire și combatere a infracționalității, dar o examinare, fie și sintentică a acestora este aproape imposibilă ; e, deci, necesară o selecție... În adevăr, criminologia socialistă prețuiește și alte modalități, metode și mijloace ca o sferă de aplicabilitate atotcuprinzătoare folosite curent în activitatea social-economică în societatea socialistă cum sînt, spre pildă, critica și autocritica, formarea personalității în procesul nemijlocit al muncii etc., etc.

În prezența acestei diversități de modalități, de metode și procedee, teoria prevenirii și combaterii criminalității este nevoită să selecteze, chiar în cadrul modalităților, metodelor și mijloacelor cu un grad înalt de generalitate alegînd pe acele care sînt legate într-un *mod mai direct* de problematica fenomenului infracționalității și de practica organelor penale de specialitate. Pe de altă parte, în practica unuia sau altuia dintre organele sistemelor care desfășoară complementar activități de prevenire și combatere a infracționalității sînt întrebuințate o serie de metode și procedee de educație care au și o dimensiune preventivă, cum sînt, spre pildă metodele de învățămînt și de educație (a descoperirii, a problematizării, a „asaltului de idei", a simulării etc., etc.) ; analiza acestor metode și mijloace formează obiect de preocupare a altor științe — știința conducerii, pedagogia etc. În sfîrșit, notăm că organele de *specialitate* desfășoară ele însele activități proprii de prevenire și combatere a criminalității, coordonîndu-și eforturile cu celelalte organe de stat, organizații obștești și cu colectivele de oameni ai muncii și *valorificînd* metodele și procedeele cu un înalt grad de generalitate în vederea sporirii eficacității muncii de prevenire și combatere a criminalității. Care sînt, deci, acele modalități ,metode și procedee cu un înalt grad de generalitate, le-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

gate nemijlocit de nevoile prevenirii și combaterii infracționalității, ale perfecționării acestei activități ?

4.2. *Controlul activității economico-sociale — o modalitate decisivă de înfăptuire a prevenirii și combaterii infracționalității.*

4.2.1. *Conceptul de control social.* În mod tradițional, în accepțiunea sa clasică, conceptul de control al activității social-economice era legat numai de activitatea de descoperire a unor stări de lucruri negative (abateri, pagube etc) și de modul de sancționare a celor vinovați de producerea lor. În literatura de specialitate s-a remarcat că orice societate își asigură un sistem de control social, adică un ansamblu de instituții, reguli, norme, măsuri, acțiuni, mijloace de influențare sau de pedepsire care au rolul de a face respectate modelele de norme recunoscute social și premise în diferite împrejurări speciale, potrivit cu exigențele acestor circumstanțe și cu rolul fiecărui individ [56]. Transformările revoluționare care au avut loc în societatea noastră, mai ales în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului au creat cadrul pentru un sistem calitativ nou, original, de organizare și exercitare a controlului social și. totodată, au determinat o schimbare fundamentală în înțelegerea conceptului de control social, a finalității sale, în sensul că raportul dintre latura de constatare — descoperire și cea preventivă și respectiv prospectivă a controlului social-economic s-a deplasat tot mai mult spre prevenirea neregulilor, abaterilor, deficiențelor etc., constatate și spre *luarea măsurilor de îmbunătățire în viitor a activității economico-sociale.*

În raport de aceste mutații calitative controlul social poate fi definit ca o judecată de valoare, mai exact un *proces complex — exercitat concret, operativ și sistematic în toate domeniile și sectoarele vieții economico-sociale — prin care, verificîndu-se toate condițiile în care s-au desfășurat activitățile social-economice, se descoperă atît justețea soluțiilor în înfăptuirea obiectivelor planificate cît și anumite contradicții sau*

[56] ION DRĂGAN, *Socializarea, controlul social și prevenirea delicvenței juvenile, în* „Buletin documentar criminologic", II, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, București, 1981, p. 310 ; în același sens, a se vedea, JAN SZCZEPAŃSKI, *Noțiuni elementare de sociologie*", Editura științifică, București, 1972, p. 176.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

eventualele abateri și se iau măsuri ori soluții de prevenire a acestora în viitor și de îmbunătățire în ansamblu a activității, inclusiv prin contribuția și particidarea directă a celor ce îl efectuează.

4.2.2. *Conținutul și finalitatea preventivă a controlului activității economico-sociale.*

Însemnătatea controlului, ca parte integrantă a sistemului de conducere a societății socialiste, a fost pusă în lumină de V. I. Lenin care scria : „Evidență și control, iată lucrul principal necesar pentru organizarea, pentru buna funcționare a societății comuniste în prima ei fază" [57].

Sistemul general de control al activității economico-sociale, constituie un ansamblu organizatoric și legislativ integrat menit să permită societății, întregului popor, să cunoască modul în care se aplică hotărîrile de partid și legile țării în toate domeniile și sectoarele de activitate, să asigure înfăptuirea neabătută a politicii partidului și statului nostru, în conformitate cu Programul partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism [58].

Meritul de a fi elaborat și militat pentru o concepție și o practică nouă, profund *originală*, cu caracter științific și realist, revoluționar în domeniul sistemului de control al activității social-economice, revine secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În expunerea la Colocviul privind problemele științei conducerii societății, conducătorul partidului și statului a caracterizat strălucit atribuțiile fundamentale ale controlului arătînd că acesta constituie, în cadrul conducerii științifice a societății, un instrument de cunoaștere a aplicării hotărîrilor, contribuie la fundamentarea științifică a deciziilor și la aplicarea lor, urmărește corectarea abaterilor,

---

[57] V. I. LENIN, *Despre Critica Programului de la Gotha, în K. Marx*, „Critica Programului de la Gotha" ; Ediția a III, Editura politică, București, 1969, p. 83.

[74] În acest sens, a se vedea GHEORGHE NICOLESCU, *Controlul — îndeplinirii hotărîrilor*, Editura politică, București, 1988, p. 21 ; RADA CIURILEANU, *Controlul financiar în R. S. România*, Editura Academiei R. S. România, București, 1980, p. 32 ; MIRCEA ANCHENE, MIRCEA STOICA, *Controlul activității economico-sociale*, Editura politică, București, 1981, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

evidențiază premisele negative, anomaliile, discordanțele, perturbațiile și cauzele acestora, evidențiază mijloacele ce pot fi folosite pentru perfecționarea organizării sociale, adîncește procesul cunoașterii vieții politice și sociale, cultivă atitudinea revoluționară, contribuie la edificarea civilizației. „...Activitatea generală de control în societatea noastră — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, reprezintă o latură importantă a perfecționării continue a conducerii operei de construcție socialistă, o formă de cunoaștere temeinică a problemelor dezvoltării economico-sociale, de perfecționare a activității și, totodată, de participare democratică la conducerea statului, a maselor largi populare". [59]

Exigențele etapei actuale de dezvoltare a societății socialiste reclamă ca activitățile de control în toate domeniile și în toate sectoarele să asigure într-o măsură sporită cunoașterea și aplicarea riguroasă a hotărîrilor de partid și a legilor țării, să contribuie mai substanțial la realizarea exemplară a sarcinilor de dezvoltre economico-socială, la întărirea disciplinei de plan, la creșterea simțului de răspundere în gospodărirea fondurilor încredințate, la realizarea unui regim sever și rațional de economii, la apărarea și dezvoltarea proprietății socialiste, a avuției naționale. Controlul este chemat, totodată, să aducă o contribuție crescîndă la perfecționarea activității, a stilului și metodelor de muncă a organelor de conducere colectivă, a specialiștilor și a colectivelor de oameni ai muncii din unitățile socialiste, *la introducerea și generalizarea atotconducerii muncito-*

[59] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea pe țară a unităților de control a oamenilor*, 17 februarie 1977, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 14, Editura politică, București, 1977 p. 29.

[60] A se vedea ANA BAZAC, *Autoconducerea muncitorească în sistemul democrației socialiste* — în „Era socialistă" nr. 1/1978 ; CONSTANTIN CALVINIU, *Activitatea de planificare și întărire a autoconducerii muncitorești* — în „Era socialistă" nr. 9/1978 ; MIHAI PARALUTA *Autoconducerea muncitorească, expresie a adîncirii democrației economice*, în — „Era socialistă nr. 16/1978 ; GH. SICA, *Exigențele noului mecanism economico-financiar*, în — „Era socialistă" nr. 18/1978 ; ALEX. SESAN, *„Direcția de perfecționare a mecanismului ecoonmico-financiar*, — în „Era socialistă" nr. 23/1978 ; RADU CIURILEANU, *„Re-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rești [60], la înfăptuirea modelului românesc al autoconducerii muncitorești, autogestiunii și autofinanțării întreprinderilor, prefigurat de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978 [61].

În orice domeniu al vieții economico-sociale ar fi exercitat, controlul — conservîndu-și latura de descoperire-constatare, dar intervenind cu precădere pentru prevenirea fenomenelor negative, a abaterilor și ilegalităților și pentru perfecționarea activității economico-sociale, pentru instaurarea spiritului de desăvîrșită ordine și disciplină — trebuie să fie sistematic, operativ, concret. Așa cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu : „controlul trebuie să contribuie la soluționarea problemelor din domeniul respectiv de activitate — să nu fie deci o inspecție formală, ci să se soldeze cu măsuri concrete pentru îmbunătățirea muncii. Totodată controlul trebuie să asigure cunoașterea temeinică a modului cum se aplică — în absolut toate sectoarele și domeniile de activitate — legile și hotărîrile de partid și de stat. Fără o conducere eficientă, în stare să rezolve la timp și în bune condiții problemele construcției economico-sociale să asigure o dezvoltare armonioasă a întregii noastre societăți [62].

4.2.3. *Configurația sistemului general de control.* Înțelegerea mecanismului de funcționare a controlului activității economico-sociale necesită abordarea problemei ierarhizării subsistemelor cuprinse în sistemul general de control a activității economico-sociale în actuala etapă a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate ; el poate fi ordonat și ierarhizat *pe nivele*, și anume :

— nivelul I — controlul exercitat de organele și organizațiile de partid ;

— nivelul II — controlul de partid și de stat ;

---

gimul strict de economii-cerință a autoconducerii muncitorești", — în „Era socialistă nr. 24/1978 ; EUGEN VASILESCU, PETRE PETRESCU, „*Mecanismul economico-financiar al R. S. România*". Scrisul românesc, *Craiova*, 1981 p. 6.

[61] A se vedea RADU CIURILEANU, *Controlul financiar în R. S. România*, Edit. Academiei R. S. România, București, 1980, p. 66—68.

[62] NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1983, p. 47—48.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

— nivelul III — controlul organelor puterii de stat ;
— nivelul IV — controlul guvernamental ;
— nivelul V — controlul departamental ;
— nivelul VI — controlul intern ;
— nivelul VII — controlul și autocontrolul oamenilor muncii [63].

4.2.4. *Caracterele controlului activităților economico-sociale.* În ansamblul său, în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre socialiste, controlul activității economico-sociale înfățișează deopotrivă un caracter atotcuprinzător, preventiv-educativ, constructiv [64], proiectiv și democratic [65].

Trăsăturile fundamentale ale controlului pun în lumină adîncirea democratismului orînduirii noastre socialiste. Activitatea de control, la care iau parte zeci și zeci de mii de muncitori, țărani, intelectuali, constituie — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — o expresie a participării tot mai active a oamenilor muncii la conducerea societății, la exercitarea în stat a puterii întregului popor, deplin stăpîn pe destinele sale, care își făurește liber propriul viitor comunist" [66].

4.3. *Controlul de partid — un factor decisiv de care depinde înfăptuirea programelor și măsurilor adoptate.*

4.3.1. *Conținutul, sfera și finalitatea controlului exercitat de către organele și organizațiile de partid.* Partidul Comunist Român, ca forță politică conducătoare în societatea noastră socia-

[63] În acest sens, RADU CIURILEANU, *Controlul...*, *op. cit.*, p. 23, în același sens, a se vedea și, IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*, *op. cit.*, p. 22.

[64] IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*, *op. cit.*, p. 91.

[65] A se vedea, în acest sens, MIRCEA ANGHENE, MIRCEA STOICA, *Controlul...*, *op. cit.*, p. 11 ; RADU CIURILEANU, *Controlul financiar*, *op. cit.*, p. 56.

[66] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea pe țară a unităților de control al oamenilor muncii*, — în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 14, Editura politică, București, 1979, p. 647.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

listă — calitate recunoscută de întregul popor și consfințită în Constituția R. S. România [67] — asigură conducerea și, în cadrul acesteia, controlul în toate domeniile activității economico-sociale ; nu există problemă a prezentului și viitorului națiunii noastre socialiste în afara preocupărilor sale.

Înfăptuirea Programului partidului, a hotărîrilor Congresului al XII-lea, presupune ridicarea la un nivel tot mai înalt a activității politice și organizatorice a partidului nostru, a tuturor organelor și organizațiilor sale". Partidul trebuie să dea răspuns și să soluționeze problemele noi, deosebit de complexe ale dezvoltării țării, contradicțiile ce apar în acest proces de o extraordinară complexitate, asigurînd conducerea unitară și progresul armonios al tuturor domeniilor de activitate" [68].

Orientînd științific și realist destinele țării, prefigurînd soluții pentru înflorirea națiunii, pentru creșterea nivelului de trai material și spiritual al poporului, partidul exercită totodată un control permanent, sistematic și multilateral, în vederea înfăptuirii neabătute a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, a obiectivelor și sarcinilor trasate de documentele Congresului al XII-lea al P.C.R.

Exercitarea rolului conducător al partidului, corespunde intereselor fundamentale și aspirațiilor poporului și se manifestă, în ultimă instanță, în activitatea organizațiilor de partid din fiecare unitate socialistă, prin intermediul cărora se afirmă marea capacitate organizatorică și mobilizatoare a partidului, în stare să pună în mișcare, să diriguiască și să controleze angrenajul complex al sistemului social global [69]. Dreptul de con-

---

[67] A se vedea, în acest sens, IOAN MURARU, *Curs de drept constituțional socialist român*", vol. II, Tipografia Universității din București, 1978, p. 28—32.

[68] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1979, p. 70.

[69] În acest sens, a se vedea, MIRON CONSTANTINESCU, *Controlul — componentă a conducerii științifice a societății* — în „Era socialistă", nr. 17/1973 ; GHEORGHE NICULESCU, *Controlul — latură constitutivă a exercitării rolului conducător al organizațiilor de partid*. Ed. politică, București, 1973, p. 7—8 ; MIRCEA ANGHENE, MIRCEA STOICA, *Controlul activității economico-sociale, op. cit.*, p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

trol al organizațiilor de bază asupra activității conducerii unităților socialiste este o *necesitate obiectivă, care decurge* pe de o parte din recunoașterea de către întregul popor a rolului de forță politică conducătoare pe care-l are P.C.R., în toate domeniile construcției socialiste [70], iar pe de altă parte, din imensa răspundere care-i revine partidului în opera istorică de edificare a societății socialiste pe pământul românesc [71]. Programul și Statutul partidului, ca și alte documente de partid, consacră *dreptul de control* al organizațiilor de bază asupra activității conducerii unităților socialiste. Astfel, Statutul partidului precizează că „în vederea ridicării rolului conducător al organizațiilor de partid din întreprinderile de producție și comerț, întreprinderile pentru mecanizarea agriculturii, întreprinderile agricole de stat, cooperativele agricole de producție, institutele de cercetări și proiectări, unitățile medico-sanitare, școli și facultăți și în vederea întăririi răspunderii lor pentru munca ce se desfășoară în aceste unități, li se acordă dreptul de control asupra activității conducerii administrative în aplicarea liniei politice a partidului, a hotărîrilor și directivelor organelor superioare de partid și de stat".

Statutul precizează că organizațiile de partid din ministere, centrale industriale, instituții centrale și locale, militează pentru îndeplinirea sarcinilor din planul unic de dezvoltare economico-socială a patriei, pentru respectarea strictă a legalității socialiste. De altfel, referindu-se la răspunderea ce revine organizațiilor de partid din ministere și din centrale, tovarășul Nicoale Ceaușescu atrăgea atenția că : „nu lipsa dreptului de control împiedică organizațiile de partid să-și îndeplinească atribuțiile ! Ele au destule drepturi de a organiza comuniștii, pe toți oamenii muncii, întregul personal din minister în îndeplinirea hotărîrilor de partid, în aplicarea legilor, în lupta îm-

---

[70] IOSIF BANC, *Organizarea și controlul îndeplinirii hotărîrilor*, Editura politică, București, 1981, p. 23—24.

[71] GHEORGHE NICOLESCU, *Controlul — latură constitutivă...*, *op. cit.*, p. 8.

[72] * * * *Statutul Partidului Comunist Român*", Editura politică, București, 1979, p. 93—94.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

potriva birocratismului, a risipei și a tuturor neajunsurilor... Organizațiile de partid au în această direcție drepturi nelimitate" [73].

Controlul exercitat de către organizațiile de partid în întreprinderi, unități agricole, comerciale etc., are un conținut politic, o largă și corespunzătoare sferă de acțiune și o semnificație *practică majoră*, scopul său fiind, în ultimă analiză, canalizarea eforturilor tuturor oamenilor muncii în direcția îndeplinirii și depășirii sarcinilor care le au, stimularea spiritului lor de inițiativă, a conducerii unităților, a colectivelor acestora în vederea înfăptuirii obligațiilor ce le revin, cultivarea spiritului de răspundere în instaurarea unei ordini și discipline riguroase în muncă, în respectarea legalității, a principiilor eticii și echității socialiste [74].

Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., cu privire la organizarea cunoașterii, aplicării și controlului înfăptuirii hotărîrilor de partid și a legilor țării, din octombrie 1976, precum și indicațiile ulterioare ale conducerii partidului, conferă controlului de partid — ca și celui de stat — un caracter sistematic, unitar. Experiența organelor și organizațiilor de partid pune în evidență o paletă largă de forme ale controlului : analizele efectuate în adunările generale ale organizațiilor de bază, în ședințele de lucru ale organelor lor colective ; dările de seamă, rapoartele, informările pe care le fac birourile organizațiilor de bază și comitetele de partid în adunări generale, conferințe, plenare ; brigăzile și colectivele organelor de partid ș.a. [75].

---

[73] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea activului de partid și de stat din ministere și instituții centrale" — 11 aprilie 1974* — în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 10, Editura politică, București, 1974, p. 102.

[74] În acest sens, a se vedea GHEORGHE NICOLESCU, *Controlul — latură constructivă..., op. cit.*, p. 53.

[75] A se vedea, în acest sens, SIMION COTOI, *Documentele Congresului al XII-lea al Partidului, ale Plenarelor Comitetului Central, despre cerințele organizării unui control sistematic și exigent în munca de partid și de stat* — în „Munca de partid" nr. 12/1981, p. 75.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4.3.2. *Controlul de partid — un factor decisiv de care depinde eficiența muncii de prevenire și combatere a comportamentelor infracționale.*

Partidul nostru consideră că — așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu — „dezvăluirea neajunsurilor și lipsurilor este o condiție a însuși înlăturării lor, a mobilizării celor ce muncesc în direcția îmbunătățirii continue a muncii"[76].

Controlul de partid are posibilitatea ca — pe baza cunoașterii aprofundate, temeinice, de către organizația de partid a realității sub toate aspectele sale, în unitatea în care își desfășoară activitatea — să promoveze acele norme și valori ideologice, politice, profesionale, etice și juridice care sînt proprii orînduirii noastre socialiste și, totodată, să respingă deprinderile și mentalitățile înapoiate, retrograde; controlul de partid, ca act, prin definiție politic, contribuie decisiv la sporirea eficienței muncii de formare a unui climat de *exigență partinică* în fiecare unitate socialistă, la educarea cadrelor de conducere și a colectivelor oamenilor muncii în spiritul *fermității revoluționare* — dominante ale întregii vieți a partidului, a societății noastre — a intransigenței față de lipsuri, neajunsuri, abuzuri și ilegalități, față de comportamentele care pot favoriza săvîrșirea de infracțiuni. Controlul de partid, efectuat cu principialitate, cu combativitate, cu perseverență, *sistematic*, oferă posibilitatea organizației de partid să cunoască situația din fiecare loc de muncă, să știe în orice moment în ce direcție trebuie orientate principalele forțe spre a asigura perfecționarea calității muncii în toate sectoarele, să sesizeze cu promptitudine orice anomalii, orice contradicții precum și cauzele lor și, pe această bază, să le înlăture; efectuarea unui control sporadic, carențele, fisurile în organizarea și desfășurarea controlului pot aduce prejudicii considerabile[77], pot favoriza premisele unor abuzuri, ilegalități, inclusiv săvîrșirea de infracțiuni, chiar din partea unor persoane cu funcții de conducere de oarecare răs-

[76] NICOLAE CEAUȘESCU, *„România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 5, Ed. politică, București, 1971.

[77] În acest sens, a se vedea, GHEORGHE NICOLESCU, *Controlul...*, *op. cit.*, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pundere [76]. Iată un exemplu care, deşi izolat, confirmă această din urmă idee : profitînd de absenţa aproape totală a controlului asupra activităţii sale, I.P., — fost prim-vicepreşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular municipal Rm. Vîlcea — a comis reprobabile acte de necinste, primind mită 17.500 lei şi alte bunuri de la diverse persoane cărora le-a facilitat repartizarea nelegală de spaţii de locuit din fondul locativ de stat. Pentru că numai aşa se poate explica cum a reuşit să ia mită pentru 200 de apartamente din fondurile statului, repartizate de el după alte criterii şi norme decît cele statuate de lege, în timp ce unele familii cu copii, îndreptăţite să li se repartizeze un apartament, au fost atît de brutal private de acest drept, altele primind, ilegal, locuinţe nemeritate, prin favoruri materiale şi financiare făcute celui ce dispunea după bunul plac de avutul poporului. Este evident că fisurile existente în exercitarea controlului asupra activităţii cadrelor cărora li s-au încredinţat răspunderi au favorizat şi stimulat apetitul de înavuţire a celui pus să vegheze buna administrare şi gospodărire a fondului locativ de stat. Dar principala vină o are însuşi I.P., care a sfidat încrederea ce i s-a acordat, trăgînd foloase personale de tot felul de pe urma funcţiei ce o avea, aducînd prejudicii serioase muncii de partid şi de stat, integrităţii morale a activiştilor.

În condiţiile unui climat de toleranţă, ale unei indulgenţe inadmisibile, „micile" tentaţii ale fostului prim-vicepreşedinte — consumul excesiv de băuturi alcoolice, petrecerea timpului liber în anturajul unor oameni care practicau jocuri de noroc — au devenit autentice vicii, nevaivorbind de „creditul" pe care şi-l deschisese la bufetul pe care-l frecventa, unde datora, la un moment dat, 9.000 lei. Deşi au fost cunoscute aceste lipsuri în comportarea lui, s-a trecut cu uşurinţă peste ele, s-a minimalizat gravitatea lor — se aprecia în adunarea cu activul comitetului judeţean de partid... [79].

---

[87] A se vedea, în acest sens, GH. FECIORU, *Funcţia nu oferă dreptul de a eluda legea* — în „Munca de partid" nr. 11/1981, p. 49—57.

[79] A se vedea pe larg : *Dincolo de aparenţe, se întindea mîna necinstei şi abuzului*" — în „Munca de partid" nr. 9/1981, p. 83—88.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4.4. *Controlul de partid și de stat.*

4.4.1. *Sinteze privind sistemul organelor cu caracter de partid și de stat.* Experiența edificării societății socialiste în țara noastră, nevoile înfăptuirii unitare a hotărîrilor de partid și a legilor, au dat naștere unui sistem *original* de organe cu caracter dublu, de partid și de stat, care au atribuții deosebit de importante în înfăptuirea controlului, în perfecționarea relațiilor economice și juridice în sfera producției materiale, a tuturor relațiilor sociale, în adîncirea democrației socialiste, în creșterea factorului conștient în întreaga dezvoltare a societății românești și, totodată, în sporirea exigenței față de lipsurile și neajunsurile susceptibile să influențeze premisele apariției unor comportamente negative sau chiar infracționale ; acest sistem de organe cu o dublă natură include Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale (Legea nr. 1/1973), Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale (Legea nr. 15/1972), Consiliul Organizării Economice și Sociale (Legea nr. 3/1973), Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie (Decretul nr. 275/1973), Consiliul Culturii și Educației Socialiste (Legea nr. 60/1971 și Decretul nr. 230/1979), Comitetul pentru problemele Consiliilor Populare (Legea nr. 10/1973).

4.4.2. *Controlul muncitoresc al activității economice și sociale — instrument de prevenire a infracționalității.* În baza hotărîrilor Conferinței Naționale a partidului și a Plenarei C.C. al P.C.R., din noiembrie 1972 au fost create Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale — organ de partid și de stat pentru controlul unitar al îndeplinirii hotărîrilor de partid în toate domeniile economice și sociale — precum și Consiliile de control muncitoresc județean (și al municipiului București) municipale, orășenești și în unitățile economice [70].

Constituirea controlului muncitoresc asigură un cadru organizatoric eficace de participare *directă* a celor ce muncesc în

[80] A se vedea, Legea nr. 15/1972 publicată în Buletinul oficial al R. S. România, partea I, nr. 161 din 29 dec. 1972, *republicată*, cu modificările cuprinse în Decretul Consiliului de Stat nr. 385 din 28 octombrie 1977 în Buletinul Oficial, partea I, nr. 125 din 25 noiembrie 1977.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

activitatea sistematică de control : aproape 70 % din cei peste 60.000 de membrii ai acestor organisme sînt muncitori, maiștri, tehnicieni, care lucrează nemijlocit în producție. Controlul muncitoresc este investit cu largi atribuții în toate domeniile de acticitate, sarcina sa principală fiind — așa cum s-a remarcat în literatura de specialitate — controlul înfăptuirii hotărîrilor de partid, a sarcinilor și indicațiilor date de secretarul general al partidului, aplicarea legilor statului în domeniul realizării planului de dezvoltare economică și socială, a gospodăririi cu maximă eficiență a potențialului productiv și valorificarea superioară a tuturor resurselor, a mijloacelor materiale și umane din unitate [81].

Consiliile de control muncitoresc acționează împreună cu sindicatele pentru dezvoltarea unei atitudini înaintate față de muncă, pentru instaurarea unei ordini și discipline exemplare în muncă, pentru stimularea inițiativelor creatoare ale oamenilor muncii în îndeplinirea sarcinilor economice și sociale [82]; ele urmăresc respectarea normelor de tehnică a securității și igienă a muncii — iar, cu deosebire, în prezent, în unitățile cu foc continuu sau care au instalații cu grad ridicat de pericol în exploatare — a regulilor care asigură funcționarea neîntreruptă și în condiții de deplină siguranță a utilajelor, întărirea ordinei și disciplinei în muncă, în lumina exigențelor prevăzute, în Decretul nr. 400/1981 — acționează cu fermitate partinică pentru *preîntîmpinarea și combaterea manifestărilor de nepăsare, neglijență, lipsă de răspundere, a oricăror abateri sau situații capabile să favorizeze premisele subiective ale apariției comportamentelor infracționale*. Experiența de peste un deceniu a controlului muncitoresc al activității economice și sociale, în configurația stabilită prin Legea nr. 15/1972, demon-

---

[81] În acest sens a se vedea, IOSIF BANC, *Organizarea și controlul..., op. cit.*, p. 26.

[82] A se vedea, în acest sens, MIHAI PRICĂ, VASILE BALACI, *Rolul și atribuțiile comisiilor de control muncitoresc al activității economice și sociale din întreprinderi*, Ed. politică, București, 1981, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

strează, fără putință de tăgadă, forța și eficiența preventivă [83] a acestei pîrghii esențiale în perfecționarea activității economico-sociale, în soluționarea problemelor de care depinde înfăptuirea neabătută, integrală și în bune condițiuni, a sarcinilor derivate din planul național unic de dezvoltare economico-socială a patriei. De aceea, organele și organizațiile de partid, militează pentru întărirea rolului și autorității consiliilor de control muncitoresc din fiecare unitate productivă, din fiecare județ, pentru îmbunătățirea stilului și metodelor lor de muncă [84], pentru imprimarea unui stil și unor metode de muncă specifice activității de partid [85]. Orice fisură în exercitarea, la nivelul exigenței partinice, *sistematică* a controlului muncitoresc poate, în plan teritorial, să întrețină implicit sursele unor abateri sau chiar a unor comportamente infracționale. Iată un exemplu, izolat, petrecut cu puțină vreme în urmă : se știe că în salba punctelor de agrement de pe litoral se înscrie și *Satul de vacanță Mamaia*, administrat de Uniunea județeană a cooperației Constanța. Aici, în 1978, urmărind îmbogățirea cu orice preț, cei cărora li se încredințaseră posturile-cheie ale conducerii și gospodăririi acestui complex turistic, în loc să vegheze la bunul mers al serviciilor pentru turiști, să asigure folosirea pe căi legale, în beneficiul solicitanților veniți să se recreeze, a întregi capacități a satului de vacanță, s-au dedat la numeroase abuzuri, încălcări ale normelor de funcționare și a instrucțiunilor stabilite de CENTROCOOP. Astfel, într-o perioadă de vîrf a sezonului estival (iulie—august 1978) numai 30% din capacitatea de cazare a satului de vacanță a stat la dispoziția turiștilor. Cum era, deci, folosit spațiul de cazare ? Din cele 55 de camere existente, 8 apăreau complet nelocuite, 13 ocupate în medie 7—15 zile pe lună, iar două apartamente numai șapte zile în luna august. Camerele libere nu puteau fi folosite decît cu aprobarea lui N.S., șeful complexului turistic sau a soției sale

---

[83] IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*, *op. cit.*, p. 26 ; MIRCEA ANGHENE, MIRCEA STOICA, *Controlul activității economico-sociale...*, *op. cit.*, p. 21 ; MIHAI PRICA, VASILE BALACI, *Rolul și atribuțiile consiliului de control muncitoresc...*, *op. cit.*, p. 25.

[84] A se vedea, în acest sens, SIMION COTOI, *Documentele Congresului al XII-lea al partidului...*, *op cit.*, p. 75—76.

[85] IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*, *op. cit.*, p 26.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

G.S., lucrător comercial în satul de vacanță, iar două apartamente în „Casa Dolj" — numai cu acordul președintelui Uniunii județene a cooperativei de consum Constanța, S.G. Organizînd în satul de vacanță numeroase petreceri, nunți, botezuri, zile onomastice, în perioada ianuarie 1978—30 iunie 1979, ei nu s-au preocupat de beneficiile ce se cuveneau complexului. Astfel, s-a constatat că majoritatea meniurilor nu depășeau suma de 70 lei, deși de regulă se practică meniuri de peste 100 lei. De asemenea, numai la „Casa Vrancea" unde în 1978 au avut loc 65 de petreceri, muzicanții aduși din afara satului de vacanță au încasat peste 290.000 lei, revenind fiecăruia peste 60.000—100.000 lei, fără să li se rețină impozitul legal și nici cota ce trebuie să revină unității.

Nemanifestîndu-se nici un interes pentru gospodărirea judicioasă a fondurilor pentru retribuție, transport, întreținerea localurilor, a spațiilor verzi, în 1978, s-a înregistrat o pierdere de 1,1 milioane lei. Numai cheltuielile cu formațiile muzicale și de dansuri s-au ridicat la peste 580.000 lei, președintele U.J.C.V. Constanța, menținînd aceste formații tot timpul anului, contrar normelor legale. În gestionarea fondurilor satului de vacanță, a unităților de alimentație publică de aici s-au produs abateri și de alt gen — lipsuri în gestiune, retribuirea și dirijarea incorectă, în scopuri nejustificate legal, a unor sume, unii însușind banii statului după bunul plac. Iar asemenea incorectitudini n-au fost deloc mărunte. Astfel, C.P., în perioada 20 ianuarie 1978—30 mai 1979, din dispoziția președintelui U.J.C.V., a încasat, incadrată fictiv ca solist vocal, o sumă de peste 40.000 lei, fără să fi avut contract de muncă și fără să fi prestat vreo activitate de ordin muzical...

Pentru abuzurile grosolane săvîrșite, nesocotirea legilor și regulamentelor în vigoare, cei vinovați au fost sancționați, destituiți din funcție, unii deferiți organelor de cercetare penală sau comisiei pentru cercetarea provenienței unor bunuri nedobîndite în mod licit ; o parte din pagube au fost recuperate.

Este limpede că efectuarea unui control sistematic, operativ sever, ar fi fost de natură să descopere la timp și să stopeze

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tendințele hrăpărețe, să prevină săvîrșirea a tot felul de abateri [86]...

De cele mai adeseori, Consiliile de control muncitoresc intervin *prompt* și sistematic dînd, în limitele competenței stabilite prin Legea nr. 15/1972, indicații obligatorii pentru înlăturarea lipsurilor din activitatea unității sau suspendînd executarea unor măsuri neconforme cu dispozițiile legale, ori — pe baza analizei concrete a unor situații sau fenomene din unitate — făcînd *propuneri pentru remedierea unor neajunsuri, pentru prevenirea unor stări de lucruri negative, susceptibile să conducă la săvîrșirea de abateri, contravenții sau infracțiuni.* De pildă, Consiliul de control muncitoresc de la Întreprinderea de mașini grele București, sesizînd faptul că în unitate se produc unele accidente de circulație a atenționat comitetul sindicatului, iar președintele acestuia a făcut o problemă din aceasta, în Consiliul oamenilor muncii ; pentru prevenirea accidentelor s-a solicitat sprijinul Direcției circulației din I.G.M., care a răspuns prompt prin prezentarea unei gale de filme pe teme de circulație, urmată de dezbateri, la care a participat un număr însemnat de persoane din diverse sectoare de activitate, pentru cei din compartimentul transporturi participarea fiind obligatorie [87]. Exemplele ar putea fi multiplicate.

4.5. *Controlul financiar — instrument de prevenire și combatere a surselor socio-umane susceptibile a ocaziona infracționalitatea.*

4.5.1. *Concept și funcții.* Controlul financiar, componentă a sistemului general de control al activității economico-sociale și formă de manifestare a funcției de control a finanțelor [88], reprezintă un control de sinteză în sfera relațiilor bănești asupra rezultatelor și eficienței activității economico-sociale, constituie,

---

[86] A se vedea, „Munca de partid" nr. 10/1979, p. 90—92.

[87] În acest sens, MIHAI PRICĂ, VASILE BALACI, *Rolul și atribuțiile consiliilor de control muncitoresc...*, *op. cit.*, p. 25.

[88] În acest sens, IULIAN VĂCĂREL, *Finanțele Republicii Socialiste România*, Editura științifică, București, 1974, p. 15 ; ALEXANDRU BABE, *Politica financiară și rolul organelor financiar-bancare în sporirea eficienței activității economice*, Editura politică, București, 1975, p. 41 ; CORNEL IUGA, *Eficiența economică și pîrghiile financiare*, Editura politică, București, 1977, p. 173.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cu alte cuvinte, „un ansamblu organizatoric integrat, ce acționează sistematic și unitar, la toate nivelurile și în toate unitățile socialiste, în vederea prevenirii abaterilor și neajunsurilor, a sprijinirii unităților verificate în realizarea sarcinilor de plan, creșterii eficienței economice și apărării integrității proprietății socialiste, cunoașterii modului în care se aplică hotărîrile de partid și legile țării în domeniul economic și financiar, tragerii la răspundere, potrivit legii, celor care aduc pagube avutului obștesc, încalcă disciplina financiară și de plan, dau dovadă de neglijență și nepăsare în gospodărirea rațională și economicoasă a patrimoniului socialist“ [89]; controlului financiar îi revin, în actuala etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, două funcții principale : funcția de *prevenire* a abaterilor, neajunsurilor și a ilegalităților și funcția de *perfecționare* a activității economico-sociale, de promovare a unui spirit riguros de disciplină, ordine și de economisire maximă a resurselor societății.

Sistemul controlului financiar la scara economiei naționale poate fi ordonat și ierarhizat astfel :

a) controlul financiar prezidențial — Curtea Superioară de Control Financiar ;

b) controlul financiar guvernamental — Ministerul Finanțelor și băncile ;

c) controlul financiar departamental — ministere, celelalte organe centrale, comitete executive ale consiliilor populare județene ;

d) controlul financiar intern (controlul financiar preventiv, cel ulterior și controlul ierarhic operativ curent din interiorul unităților socialiste).

4.5.2. *Căi și mijloace de întărire a caracterului preventiv al controlului financiar.*

Procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în România stă sub semnul necesității obiective de a se înfăptui

---

[89] RADU CIURILEANU, *Controlul financiar în Republica Socialistă România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 58 ; a se vedea și IOAN GLIGA, *„Drept financiar“*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 318—322.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

un progres calitativ în toate domeniile activității economico-sociale și înainte de toate, în sfera producției de bunuri materiale. Noul mecanism economico-financiar asigură participarea directă, efectivă a celor ce muncesc la conducerea întreprinderilor, la administratea părții din avuția națională încredințată colectivului din fiecare unitate, și constituie expresia perfecționării conducerii, planificării și organizării vieții economico-sociale, a aplicării principiilor centralismului democratic în strînsă îmbinare cu cel al autoconducerii muncitorești și autogestiunii [90].

Aplicarea și generalizarea autoconducerii muncitorești, autogestiunii și autofinanțării în economia țării noastre, pe baza ansamblului de măsuri adoptate de Plenara C.C. al P.C.R., din martie 1978, implică sarcini noi și pentru activitatea de control financiar și economic. Astfel, pornindu-se de la creșterea rolului sistemului financiar-bancar, acesta este chemat să asigure „un control financiar sistematic, permanent în toate sectoarele, să intervină operativ pentru soluționarea multiplelor probleme pe care le ridică viața, progresul multilateral al economiei naționale" [91].

Programul partidului subliniază necesitatea întăririi controlului financiar „căruia îi revine sarcina de a preveni angajarea unor fonduri fără justificare economică, imobilizarea unor mijloace economice, de a asigura obținerea unei eficiențe maxime în folosirea resurselor materiale și financiare ale societății".

Autoconducerea muncitorească are drept componentă intrinsecă organizarea și exercitarea în toate unitățile socialiste a unui *autocontrol* sistematic și eficace — atît al fiecărui om al muncii asupra nivelului la care își îndeplinește sarcina la locul de muncă, a rezultatelor dobîndite cît și al organelor de conducere colectivă asupra eficienței propriilor decizii — care să asigure realizarea exemplară și ritmică a sarcinilor de plan, de gospodărire cu eficiență maximă a valorilor materiale și

---

[90] În acest sens, a se vedea, IOAN FORIȘ, *Autoconducerea muncitorească, expresie a adîncirii democrației socialiste*, în „Era socialistă", nr. 4/1979, p. 4.

[91] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R. din 23 martie 1978*, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 15, Editura politică, București, 1978, p. 593.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bănești ; autocontrolul muncitoresc nu exclude ci implică *controlul* financiar și economic ca *instrument de bază al autoconducerii muncitorești.*

„Este necesar — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului la Plenara din martie 1982 — să luăm măsuri hotărîte în direcția îmbunătățirii activității financiar-economice, a creșterii rolului organelor financiare, a sistemului financiar-bancar, a controlului financiar asupra tuturor sectoarelor de activitate în folosirea și cheltuirea fiecărui leu, a fiecărui ban" [92].

În condițiile autoconducerii muncitorești, o cerință esențială a controlului financiar — indiferent de forma sa, control preventiv [93], concomitent, ulterior, și indiferent de metodele, tehnicile și procedeele folosite în exercitarea acestei activități — o constituie *prevenirea* fenomenelor de abateri, neajunsuri, neglijențe, a oricăror „tulburări și evenimente" care generează pagube, irosesc bunuri materiale și financiare ale societății ; atare fenomene reprezintă tot atîtea surse care pot întreține premisele fundamentale ale infracționalității prin care se produc pagube avutului obștesc sau economiei naționale și anume ; lipsa spiritului gospodăresc, tendințele de căpătuială etc., ale unor indivizi care gestionează sau administrează bunuri sau valori ce constituie avut obștesc.

După cum se știe, multe din infracțiunile ce produc pagube avutului obștesc sau economiei naționale sînt descoperite ca urmare a controlului financiar sistematic al Ministerului Finanțelor, a controlului financiar operativ intern, care de regulă se exercită ulterior desfășurării activităților, actelor și operațiunilor financiar-bancare ; interesul major al sporirii laturii preventive a controlului financiar, al prevenirii și combaterii infracțiunilor ce aduc daune avutului obștesc sau economiei naționale reclamă perfecționarea controlului financiar *ulterior*, prin următoarele căi și mijloace esențiale, semnalate în literatura de specialitate : [94]

---

[92] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R. din 31 martie 1982*, Editura politică, București, 1982, p. 20.

[93] RADU CIURILEANU, *Controlul preventiv — instrument eficace al autoconducerii muncitorești*, în „Era socialistă", nr. 23, 1981, p. 10—12.

[94] RADU CIURILEANU, *Controlul financiar...*, *op. cit.*, p. 385—386.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a) Stabilirea momentului optim în declanșarea acțiunilor de control ulterior, în sensul ca acesta să surprindă activitatea respectivă într-o asemenea fază încît, pe de o parte să nu fie prea la început, ceea ce nu ar permite să se tragă anumite concluzii, dar nici prea tîrziu întrucît se limitează aplicarea măsurilor de colecție și deci de prevenire a neajunsurilor.

b) Orientarea controlului ulterior în direcția examinării și verificării în primul rînd a operațiunilor și activităților în curs de desfășurare, pentru a crea posibilitatea organelor de control să intervină în vederea determinării luării măsurilor de îndreptare a eventualelor devieri de la normele în vigoare.

c) Urmărirea în orice acțiune de control ulterior a modului în care este organizat și se exercită controlul financiar preventiv, luîndu-se măsurile ce se impun. Aceasta constituie una din cele mai eficiente posibilități de intervenție a controlului ulterior în prevenirea abaterilor.

d) Suspendarea de către controlul ulterior a executării măsurilor cu caracter economico-financiar luate de organizațiile socialiste în afara dispozițiilor legale, în vederea sistării sau prevenirii, în funcție de stadiul de aplicare a măsurilor respective, a consecințelor negative determinate de acestea.

e) Alegerea obiectivelor esențiale care să caracterizeze activitatea supusă controlului ulterior, precum și a unităților celor mai indicate a fi cuprinse în control, care să ofere posibilitatea unor concluzii temeinice reprezentative, precum și generalizarea experienței înaintate.

f) Organizarea de către controlul ulterior a unor verificări inopinate, de scurtă durată și în mod repetat, la locurile unde se vechiculează valori materiale, în vederea prevenirii risipei (pe rampe de cale ferată, pe drumurile publice, control de poartă, asupra mijloacelor de transport etc.).

g) Generalizarea pe sector, ramură sau domenii de activitate a principalelor constatări, concluzii și măsuri stabilite ca urmare a acțiunilor de control ulterior desfășurate, prin aceasta extinzîndu-se efectele favorabile ale acțiunii de control financiar și la alte unități decît cele controlate, urmărindu-se

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

astfel sfera acțiunii de prevenire și înlăturare a neajunsurilor din activitatea economică.

h) Analiza periodică în organele de conducere colectivă [95] a cauzelor care, prin frecvența și importanța lor, generează lipsuri mai deosebite în activitatea unităților, în vederea desprinderii măsurilor cu caracter general ce trebuie luate de forurile în drept (care pot viza, perfecționarea legislației, a formelor și metodelor de organizare și conducere ș.a.).

i) Urmărirea pînă la rezolvarea completă a tuturor problemelor reieșite din controlul ulterior, astfel ca deficiențele constatate să fie lichidate definitiv, să nu se mai continue și să nu se mai repete după control, ceea ce presupune în mod obligatoriu și înlăturarea cauzelor care le-au generat.

De bună seamă, punerea în valoare a laturii preventive a controlului financiar ulterior poate sugera și alte posibilități de perfecționare...

4.5.3. *Contradicții vremelnice în înfăptuirea controlului financiar intern : căi și mijloace pentru înlăturarea contradicțiilor, inclusiv prin contribuția organelor judiciare.*

Controlul financiar intern ulterior are limitele și riscurile sale ; el înfățișează uneori, în practica lui, contradicții vremelnice dintre care, în esență, amintim : lipsa pe periodicitate, de operativitate ; formalismul, în sensul că nu sînt semnalate la timp și complet unele abateri, neajunsuri din activitatea economico-financiară și chiar unele pagube care, ulterior, după amplificarea lor, sînt descoperite de alte controale ; evaluarea necorespunzătoare a gravității faptelor și a naturii și întinderii răspunderii juridice (materiale, administrative, disciplinare sau penale) ; slăbirea tăriei morale, a fermității unora dintre cei ce efectuează controlul financiar intern, împrejurare care poate deschide poarta favorizării infractorilor, în sensul art. 264 C. pen. [95bis].

De aceea, perfecționarea controlului financiar implică și identificarea și înlăturarea unor atare deficiențe sau contra-

---

[95] În acest sens, RADU CIURILEANU, *Controlul preventiv — instrument eficace..., op. cit.*, p. 12.

[95bis] A se vedea, LUDOVICA DINCU ș.a., *Răspunderea penală pentru favorizarea infractorului*, în Revista română de drept nr. 11/1983, p. 30—37.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dicții — educația permanentă a celor ce îl efectuează, în spiritul fermității în exercitarea controlului financiar [96], în aplicarea neabătută a noului mecanism economico-financiar, conștientizarea de către fiecare lucrător din organele de control financiar a laturii preventive a controlului financiar, a răspunderii pentru exercitarea acestuia cu maximă eficiență, a exigențelor controlului financiar în etapa actuală, asigurarea integrității avuției obștești, creșterea eficienței economice, gospodărirea cît mai rațională a mijloacelor materiale de care dispune societatea noastră.

Practica organelor Ministerului de Interne, procuraturii și a instanțelor judecătorești constituie o sursă de perfecționare a activității de control financiar, de sporire a eficienței preventive a acestuia în realizarea cerințelor actuale ce se pun în activitatea economică.

În adevăr, organele penale, cu ocazia desfășurării urmăririi și judecății infracțiunilor care produc pagube avutului obștesc sau economiei naționale și a infracțiunilor corelative sau conexe acestora — tăinuirea, favorizarea etc., examinînd multilateral, pînă la capăt, o serie de mijloace de probă (declarații ale învinuiților sau inculpaților, acte de revizie contabilă, expertize contabile-judiciare etc.) *identifică*, astfel, și unele neajunsuri, lipsuri, greșeli sau contradicții din însăși activitatea de control financiar de la nivelul unei unități, sector sau domeniu al activității economice ; *analiza periodică* a unor atare neîmpliniri sau contradicții ale exercitării practice a controlului financiar intern dintr-o întreprindere, instituție etc., desfășurată de organele penale în plan teritorial, detectarea fisurilor din activitatea de control financiar intern care au ocazionat săvîrșirea de infracțiuni în dauna avutului obștesc su a economiei naționale, și *semnalarea acestora factorilor de decizie, respectiv conducerii unității socialiste* ori adunărilor generale ale oamenilor muncii din unitatea economică sau organelor de control ierarhic superioare etc., unite cu fermitate și spirit de dreptate în *tragerea la răspundere penală în temeiul legii și în sancționarea cu aplicarea de pedepse a celor vinovați* de săvîrșirea de in-

[96] În acest sens, RADU CIURILEANU, *Controlul financiar...*, *op. cit*, p. 82—84.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

fracțiuni care au produs pagube avutului obștesc, inclusiv a tăinuitorilor și favorizatorilor unor atare infracțiuni, ca și cu *măsuri legale de recuperare a pagubelor* — se relevă a fi căi *specifice* prin care organele penale de specialitate pot valorifica tot ce este bun din rezultatele activității de control financiar, pot contribui la corectarea neajunsurilor ivite temporar în practica unor controale financiare, și, deci, la asigurarea aplicării ferme a noului meconism economico-financiar.

SECȚIUNEA A V-A

Participarea nemijlocită a oamenilor muncii la înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității.

5.1. *Cadrul democratic, cuprinzător și unitar de participare nemijlocită, în modalități diverse, a maselor la realizarea prevenirii și combaterii criminalității.*

5.1.1. În cadrul mecanismului sistemului democrației noastre socialiste, oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, în tripla lor calitate de proprietari ai mijloacelor de producție, producători și beneficiari de valori materiale și spirituale, participă într-o deplină unitate la conducerea tuturor sectoarelor activității economico-sociale. „Dezvoltarea democrației și participarea clasei muncitoare, a întregului popor la conducerea societății socialiste — arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Plenara C.C. al P.C.R. din 31 martie 1982 — constituie chezășia și singura cale de făurire cu succes a socialismului și comunismului“ [97]. Vital interesați în obținerea unei eficiențe maxime în unitățile în care își desfășoară activitatea, oamenilor muncii participă direct și activ în diverse organisme ale democrației, intervenind, în primul rînd, în soluționarea cu cea mai mare exigență a problemelor complexe ale producției, în realizarea neabătută a programului de autoconducere și autoaprovizionare teritorială a populației și,

[97] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R., din 31 martie 1982*, Editura politică, București, 1982, p. 21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

în același timp, la întărirea ordinei și disciplinei muncitorești, revoluționare în activitatea tuturor unităților economice și sociale, la înlăturarea fermă a oricăror abateri sau manifestări negative, în prevenirea și combaterea infracționalității.

Sistemul democrației socialiste românești asigură în mod obiectiv, calea valorificării, capacității creatoare a clasei muncitoare, a întregului popor, [98] — oferă cadrul organizatoric larg, *cuprinzător și unitar* pentru exercitarea, de către întregul popor a conducerii societății [99], pentru participarea nemijlocită a poporului la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru, inclusiv a politicii *penale*, a operei de prevenire și combatere a infracționalității [99bis]. Contribuția nemijlocită și exigentă a maselor populare la lupta împotriva infracționalității și a altor încălcări ale normelor de conviețuire socială și a principiilor eticii și echității socialiste își găsește expresia în primul rînd, în participarea la activitatea organelor și organizațiilor politice, statale, obștești, și de masă din care fac parte (componente ale F.D.U.S.).

5.1.2. În al doilea rînd, participarea directă a oamenilor muncii la soluționarea unor probleme de interes general, inclusiv la prevenirea și combaterea infracționalității se manifestă în cadrul întîlnirilor de lucru ale conducerii de partid și de stat cu oamenii muncii și în cadrul periodicelor congrese, conferințe și consfătuiri naționale pe domenii de activitate. În acest sens sînt semnificative întîlnirile periodice ale conducerii de partd și de stat cu activul de partid și cadrele de conducere din Ministerul de Interne, procuratură și justiție, la care — în cuvîntările rostite de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — au fost elaborate și fundamentate orientările, principiile, căile și mijloacele *esențiale* de prevenire și combatere a infracționalității și a altor manifestări negative din societatea noastră

---

[98] În acest sens, a se vedea, VASILE NICHITA, *Democrația socialistă și direcțiile dezvoltării ei în etapa actuală*", în „Era socialistă", nr. 23/1980, p. 26.

[99] În acest sens, a se vedea, IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*, *op. cit.*, p. 31.

[99bis] A se vedea, GEORGE ANTONIU, ROMUL OPRE, *Concepția președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la rolul colectivității în prevenirea manifestărilor antisociale*, în *„Concepția..."* *op. cit.*, p. 208—221.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5.1.3. În al treilea rînd, democrația directă în organizarea socială a societății socialiste românești își găsește expresia și în participarea nemijlocită a maselor largi populare într-o serie de organisme obștești sau statal-obștești, create în vederea trecerii unor funcții ale statului pe seama maselor populare, organisme care — expres sau implicit — desfășoară și activități de prevenire și combatere a infracționalității, cum sînt spre pildă, controlul oamenilor muncii, comisiile de judecată, comitetele de cetățeni, de părinți, de locatari etc.

5.1.4. În al patrulea rînd, contribuția nemijlocită a maselor la înfăptuirea operei de prevenire și combatere a infracționalității se realizează și prin participarea oamenilor muncii la dezbaterile din adunările cetățenești, presă, radio și televiziune a proiectelor unor acte normative, a unor statute, programe naționale de măsuri etc., prin exercitarea neîngrădită a dreptului de petiționare (prin scrisori, propuneri, sesizări, cereri, etc.) în ultima vreme, prin valorificarea tribunei democrației etc.

5.2. *Prevenirea și combaterea infracționalității prin afirmarea tot mai puternică a contribuției maselor în cadrul organismelor autoconducerii muncitorești — adunările generale și consiliile oamenilor muncii.*

5.2.1. Rolul consiliilor oamenilor muncii și adunărilor generale în aplicarea fermă a legalității socialiste.

Strategia partidului nostru de dezvoltare a democrației socialiste de tip nou implică, într-o viziune integratoare, deopotrivă domeniul politico-juridic, activitatea statului și instituțiilor sale aflate permanent sub controlul maselor populare, cît și în viața economică și socială, cultura și învățămîntul, educația ș.a. Înființrea consiliilor oamenilor muncii la toate întreprinderile și centralele industriale și în alte unități socialiste de stat, lărgirea competențelor și creșterea ponderii muncitorilor în componența acestor organisme, instituționalizarea adunărilor generale ca foruri supreme ale conducerii colective, constituie o expresie a întăririi controlului maselor asupra organismelor de stat, care asigură afirmarea efectivă a vieții demo-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cratice în unități, acolo unde de fapt se decide îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială.

Consiliile oamenilor muncii, adunările generale poartă o răspundere deosebită și acționează deopotrivă pentru stabilirea și înfăptuirea planului dezvoltării economice și sociale în fiecare unitate, pentru folosirea rațională a tuturor mijloacelor materiale, financiare și umane de care dispun, precum și pentru înrădăcinarea și generalizarea atitudinii înaintate față de muncă și societate, pentru instaurarea unei ordini și discipline riguroase în muncă, pentru preîntîmpinarea și înlăturarea oricăror situații care ar putea duce la săvîrșirea de infracțiuni.

5.2.2. *Conlucrarea organelor judiciare cu consiliile oamenilor muncii și adunările generale, pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor.*

Consiliile oamenilor muncii și adunările generale sînt, totodată, detectori extrem de sensibili ai contradicțiilor din societate ; ele semnalează consecințele negative ale unor contradicții economice și sociale, demască purtătorii unor atare contradicții, stabilesc și controlează înfăptuirea de măsuri organizatorice, tehnico-economice etc., pentru înlăturarea oricăror abuzuri și ilegalități, militînd pentru formarea unei opinii publice combative, pentru aplicarea fermă a legalității socialiste și pentru respectarea neabătută a disciplinei producției și muncii, a normelor de conviețuire socială. Ca foruri ale democrației muncitorești, consiliile oamenilor muncii și adunările generale sînt, de asemenea, organisme în care se verifică legitimitatea dreptului, conformitatea acestuia cu interesele și aspirațiile generale ale oamenilor muncii și în care se plămădesc prefacerile legislative reclamate de nevoile asigurării din ce în ce mai depline a progresului societății socialiste românești.

Organele judiciare pot și trebuie să conlucreze strîns cu aceste foruri ale democrației muncitorești în vederea creșterii gradului de înțelegere a legilor — care reflectă interesele generale ale societății noastre socialiste — de către toți membrii consiliilor și adunărilor generale ale oamenilor muncii, pentru creșterea exigenței în aplicarea legilor, pentru luarea și aplicarea celor mai eficiente măsuri de înlăturarea unor nereguli și neajunsuri în activitatea unor verigi din unele uni-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăți socialiste, pentru prevenirea și combaterea infracționalității. Așa cum a subliniat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în magistrala expunere, la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982: „Trebuie să se dezbată larg în cadrul adunărilor obștești, diferitele încălcări ale legilor și normelor de conviețuire, să fie puși în discuție directă a oamenilor muncii cei ce nu respectă legile și normele de conviețuire socială" [100]. Organele Ministerului de Interne, ale procuraturii și justiției sînt chemate *să sprijine* consiliile de conducere și adunările generale ale oamenilor muncii în vederea *identificării tuturor cauzelor și circumstanțelor concrete* care generează și favorizează o serie de neajunsuri soldate cu încălcări ale exigențelor legalității și ale normelor de conviețuire socială, precum și *în vederea stabilirii celor mai corespunzătoare măsuri* pentru lichidarea acestora și prevenirea infracționalității și a altor fenomene negative. Astfel, organele judiciare — sintetizînd datele rezultate din urmărirea și judecata penală în diverse procese, înarmate cu cunoașterea temeinică în primul rînd a problemelor *economice* ale unităților socialiste, cu înțelegerea profundă a concepției partidului nostru privind prevenirea infracționalității, la nivelul exigențelor stadiului actual al edificării societății socialiste românești — pot să detecteze o serie de deficiențe în aplicarea legalității în diverse compartimente ale activității economico-sociale ale unor unități socialiste (cum ar fi, spre pildă, exigența scăzută în aplicarea legilor, îngăduința față de lipsuri, neglijențe susceptibile, să aducă prejudicii avutului obștesc, manifestări de formalism în exercitarea controlului financiar intern preventiv și ulterior, etc.), semnalînd operativ atare deficiențe consiliilor oamenilor muncii din acele unități unde s-a constatat că ele s-au manifestat și sugerînd soluții și măsuri preventive ce se cuvin a fi examinate și promovate, după dezbaterea lor în consiliile oamenilor muncii și în adunările generale.

Conlucrarea strînsă a organelor judiciare cu consiliile oamenilor muncii și adunările generale reprezintă *condiția hotărî-*

[100] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă, a partidului"*, *op. cit.*, p. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

toare a eficienței muncii de prevenire și combatere a infracționalității; ea asigură realismul direcțiilor muncii de prevenire și combatere a infracționalității, conferă siguranță propunerilor organelor judiciare adresate organelor de partid și de stat privind modalitățile concrete locale de extindere a măsurilor de prevenire și combatere a infracționalității și la alte unități socialiste și, pînă la urmă, este *cheia de boltă* a perfecționării întregii muncii de prevenire și combatere a infracționalității.

5.3. *Contribuția nemijlocită a maselor la înfăptuirea activității de prevenire și combatere a infracționalității, prin controlul oamenilor muncii.*

S 136

5.3.1. *Conținutul, sfera și finalitatea controlului oamenilor muncii.*

În cadrul sistemului profund original, unic în felul său, al democrației economice și sociale de tip nou, creat în ultimii optesprezece ani — de cînd la conducerea partidului și statului nostru se află cel mai iubit și mai de seamă fiu al națiunii, tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost instituționalizat controlul oamenilor muncii, ca o pîrghie care asigură participarea activă a maselor la identificarea și promovarea celor mai bune soluții pentru perfecționarea activității economico-sociale. Esența și finalitatea controlului oamenilor muncii au fost magistral relevate la prima Consfătuire pe țară a unităților de control al oamenilor muncii, unde s-a arătat că „trebuie să vedem în acest control un ajutor tovărășesc pentru îmbunătățirea muncii, pentru a face ca societatea noastră să fie cît mai echitabilă, cît mai dreaptă, să asigure condiții cît mai bune de viață pentru fiecare cetățean!“ [101].

În concepția și în practica revoluționară a partidului și statului nostru participarea la control a oamenilor muncii, aidoma participării la controlul muncitoresc ca și la oricare alte forme de control, reprezintă o *parte integrantă a conducerii societății socialiste*, un dialog, viu, permanent și fructuos între cetățeni

[101] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea pe țară a unităților de control al oamenilor muncii*“ 17 februarie 1977, Editura politică, București, 1977, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

și stat, o formă de sprijin nemijlocit și prețios acordat de oamenii muncii statului socialist pentru realizarea funcțiilor și sarcinilor sale. Prin modul în care este organizat și înfăptuit, ca și prin metodele întrebuințate, controlul oamenilor muncii ni se înfățișează ca o veritabilă *școală a autogospodăririi, autoadministrării și autoconducerii cetățenești*, un izvor de experiență, inițiativă și responsabilitate civică [102] care se manifestă viguros prin antrenarea activă a maselor pentru înfăptuirea nebătută a legalității socialiste, a Programului de edificre a societății socialiste multilateral dezvoltate ; exercitarea controlului oamenilor muncii reprezintă, în același timp, *o formă de participare directă și sprijin al maselor la realizarea politicii penale, a obiectivelor strategiei luptei contra infracționalității* și a altor manifestări de încălcare a legalității.

Controlul oamenilor muncii este reglementat prin Legea nr. 6/1972 (astfel cum a fost modificată prin Decretul nr. 384/1977) și se exercită într-o sferă largă de activități economico-sociale ; controlul oamenilor muncii vizează astfel, activitatea din unitățile producătoare de bunuri de consum, comerciale și de alimentație publică, prestarea de servicii către populație, din piețe, oboare și tîrguri, din instituțiile sanitare, din unitățile balneoclimaterice, întreprinderi de transport, cantine, șantiere de construcții de locuințe etc. În temeiul legii, controlul oamenilor muncii se exercită și la sate prin unitățile din comerțul cooperatist, unitățile prestatoare de servicii, instituții culturale și sanitare.

Echipele de control al oamenilor muncii își desfășoară activitatea sub conducerea consiliilor Frontului Democrației și Unității Socialiste. Potrivit Statutului F.D.U.S., din 1974, acesta, ca cel mai larg organism politic reprezentativ : „organizează și conduce controlul exercitat cu participarea oamenilor muncii, în scopul îmbunătățirii continue a producției bunurilor de consum, a condițiilor de muncă, a aprovizionării și servirii populației, precum și a protejării mediului înconjurător" (art. 7). Frontul Democrației și Unității Socialiste avînd în rîndurile sale, sub conducerea partidului, sindicatele, organizațiile

[102] În acest sens, IOSIF BANC, *„Organizarea și controlul îndeplinirii hotărîrilor*, Editura politică, București, 1981, p. 81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de femei, organizația revoluționară de tineret, consiliile naționalităților conlocuitoare, alte organizații profesionale, cooperatiste, asociații științifice, cultural-artistice etc., asigură cadrul de unire a tuturor forțelor sociale și politice ale națiunii, participarea acestora la înfăptuirea politicii partidului și statului, la conducerea societății ; „dînd — așa cum a subliniat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — o mai mare eficiență activității de control" [103].

În întreaga țară, în prezent, funcționează peste 46.000 de echipe de control al oamenilor muncii, care sînt alcătuite din aproape 195.000 de membrii, desfășurîndu-și activitatea în peste 148 000 de unități ; numai în anul 1980 echipele de control al oamenilor muncii au efectuat peste 300 000 de controale, soldate cu numeroase observații critice, precum și cu peste 235.000 de propuneri pentru îmbunătățirea activității în sectoarele care integrează direct munca și viața cetățenilor. La cea de a doua Consfătuire pe țară a reprezentanților controlului oamenilor muncii (februarie 1981) s-a scos în evidență experiența valoroasă a echipelor de control al oamenilor muncii, care prin acțiunile întreprinse, prin constatările și propunerile făcute au adus o contribuție prețioasă la ridicarea calității și diversificarea serviciilor, la valorificarea superioară a unor resurse locale, la îmbunătățirea transportului în comun, la dezvoltarea unei atitudini înaintate, corecte, a lucrătorilor din unitățile de servire publică, la înfăptuirea legalității socialiste. Consfătuirea pe țară a reprezentanților controlului oamenilor muncii din februarie 1981 a adoptat un plan amplu de măsuri pentru perfecționarea controlului oamenilor muncii, pentru *sporirea eficienței sale economice și social-educative* [104], *pentru întărirea caracterului preventiv al controlului oamenilor muncii* [105].

---

[103] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea pe țară a unităților de control al oamenilor muncii*, Editura politică, București, 1977, p. 22..

[104] În acest sens, IOSIF BANC, *Organizarea și controlul...*", *op. cit.*, p. 79—81.

[105] A se vedea, în acest sens, MIRCEA ANGHENE, MIRCEA STOICA, *Controlul activității economico-sociale*, Editura politică, București, 1981, p. 115.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

5.3.2. *Modalități de conlucrare a organelor judiciare cu echipele de control al oamenilor muncii și cu comisiile de coordonare și îndrumare a unităților de control al oamenilor muncii.*

Exercițiul activității echipelor de control al oamenilor muncii *este garantat de lege*; între altele, membrii echipelor de control al oamenilor muncii, în *exercitarea drepturilor și în îndeplinirea obligațiilor ce le revin se bucură de protecția legii ca și persoanele ce îndeplinesc funcții ce implică exercițiul autorității de stat.* Exercitarea controlului oamenilor muncii se întemeiază pe metoda convingerii, a educației [106].

Exigențele stadiului actual al edificării socialismului în țară noastră reclamă perfecționarea continuă a stilului și metodelor de muncă a echipelor de control al oamenilor muncii, diversificarea formelor de exercitare a controlului oamenilor muncii, întărirea răspunderii deopotrivă a membrilor echipelor de control în îndeplinirea exemplară a sarcinilor încredințate cît și a lucrătorilor din unitățile controlate în luarea operativă a măsurilor pentru înlăturarea neajunsurilor constatate și pentru promovarea propunerilor rezonabile avansate de echipele de control al oamenilor muncii.

a) Una din direcțiile *fundamentale* în care sînt chemate să acționeze cu toată hotărîrea echipele de control al oamenilor muncii, ca de altfel și unitățile controlului de stat și ale celui muncitoresc al activității economico-sociale o constituie, credem, *controlul înfăptuirii măsurilor privind autoconducerea și autoaprovizionarea teritorială.*

În direcția întăririi controlului oamenilor muncii asupra modului de realizare a măsurilor privind autoconducerea și autoaprovizionarea teritorială, organele judiciare, în limitele competenței lor, pot și trebuie *să sprijine* unitățile de control al oamenilor muncii, sub îndrumarea și coordonarea consiliilor de control muncitoresc al activității economico-sociale, la toate nivelele, bunăoară, prin instruirea juridică periodică a echipelor de control al oamenilor muncii, acțiune care ocazionează și

[106] A se vedea, în același sens, MIRCEA ANGHE, *Controlul oamenilor muncii exercitat în unitățile socialiste de stat, expresie a adîncirii democratismului în țara noastră*", în „Revista română de drept", nr. 5/1980, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

educarea *spiritului preventiv* al tuturor membrilor echipelor de control al oamenilor muncii ; prin participarea nemijlocită la organizarea și desfășurarea unor *controale comune* ale echipelor de control al oamenilor muncii și ale controlului muncitoresc al activității economico-sociale ; prin participarea directă la organizarea și realizarea unor acțiuni — model de control a echipelor de control al oamenilor muncii, soldate cu informarea operativă a organelor controlului muncitoresc asupra constatărilor unor atare acțiuni de control și cu propuneri de măsuri ce se impun a fi luate pentru înlăturarea neajunsurilor, inclusiv pentru sancționarea celor vinovați de săvîrșirea lor.

b) Conlucrarea strînsă a organelor judiciare cu echipele de control al oamenilor muncii se materializează și în sprijinul pe care organele penale îl acordă în desfășurarea în condiții de deplină legalitate a controlului. Astfel, organele de urmărire penală pot și trebuie să ajute echipele de control al oamenilor muncii atunci cînd ele întîmpină dificultăți din partea unor lucrători din unitățile controlate (în sensul, spre pildă, a refuzului de a pune la dispoziția echipelor de control al oamenilor muncii actele și documentele necesare, ș.a.) pentru depășirea acestor greutăți prin intervenția *operativă* a organelor penale, mergînd pînă la tragerea la răspundere penală — atunci și acolo unde se constată vinovăția ce a determinat refuzul serviciilor legalmente datorate — pentru abuzul în serviciu contra intereselor obștești (art. 249 C. pen.) ; dacă se reține insulta, calomnia sau amenințarea și lovirea sau alte violențe împotriva vreunui membru din echipele de control al oamenilor muncii aflat în exercițiul funcționării și pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcțiunii, organele de urmărire penală sînt chemate să intervină operativ pentru tragerea la răspundere penală a celor vinovați, în temeiul art. 239 C. penal. Cu un cuvînt în plus organele de urmărire penală, de procuratură sînt chemate să intervină *de îndată* ce sînt sesizate echipele de control al oamenilor muncii cu privire la situații ce pun în pericol sănătatea populației, — cum sînt, spre exemplu, constatările potrivit cărora într-o unitate controlată s-ar produce sau s-ar distribui mărfuri ce pun în pericol sănătatea populației — ele conlucrînd, în asemenea cazuri, cu conducerea organizației socialiste din care face parte unitatea controlată, cu organele Inspec-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ției comerciale de stat și ale Inspecției sanitare obligate și ele să se prezinte imediat la fața locului, militînd pentru a se lua toate măsurile tehnico-organizatorice și sanitare pentru evitarea amplificării pericolului pentru sănătatea publică, inclusiv de sancționare penală a celor vinovați de săvîrșirea infracțiunii prev. în art. 313 C. penal, (falsificarea de alimente și alte produse). O atare intervenție operativă a organelor penale se înscrie pe linia *prevenirii „în reacție" a infracționalității* și a altor manifestări de încălcare a legalității.

c) În temeiul legii nr. 6/1972 echipele de control al oamenilor muncii, atunci cînd constată săvîrșirea vreunei infracțiuni sînt obligate să sesizeze organele de urmărire penală sau procurorul; neîndeplinirea acestei obligații atrage aplicarea sancțiunii pentru infracțiunea de omisiune a sesizării organelor judiciare (art. 263 alin. 2, C. penal) întrucît, cum am relevat, membrii echipelor de control al oamenilor muncii, în exercitarea drepturilor și în îndeplinirea obligațiilor lor sînt asimilați legalmente cu persoanele care îndeplinesc funcții ce implică exercițiul activității de stat.

d) Echipele de control al oamenilor muncii sînt veritabile *„antene", cu o rază amplă de acțiune și extrem de sensibile* prin care organele judiciare — și, desigur, nu numai ele ci și celelalte organe de stat și, mai ales, organismele controlului muncitoresc al activității economico-sociale — *detectează în plan teritorial, între altele, o serie de stări de lucruri infracționale și, mai ales „peinfracționale"*, abateri administrative, disciplinare etc. Organele penale, examinînd permanent — fie și prin sondaj — constatările echipelor de control al oamenilor muncii, generalizînd și sintetizînd atare constatări pe probleme și domenii de activitate (comerț, cooperație, transporturi, sănătate, etc.) pot identifica situațiile infracționale și, mai ales, „preinfracționale" care apar mai frecvent (spre pildă, pe grupe de unități, pe categorii de persoane etc.) și pot, astfel, să desprindă concluzii care să ajute în întocmirea și perfecționarea programelor proprii de prevenire și combatere a infracționalității. De asemenea, prin participarea lucrătorilor din organele judiciare la analizele periodice ale constatărilor echipelor de control al oamenilor, în cadrul adunărilor generale ale oamenilor muncii ori în cadrul organelor de conducere execu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tive din unitățile controlate, se pot desprinde concluzii asupra eficienței activității de control al oamenilor muncii într-un domeniu sau altul al activității economico-sociale și se pot reține unele lipsuri și neajunsuri în înfăptuirea măsurilor propuse de echipele de control al oamenilor muncii ; *informînd operativ consiliile de control muncitoresc al activității economice și sociale,* pentru a dirija activitatea de control pe grupe de unități, pe sectoare etc., unde se apreciază că e necesară o intervenție *operativă* pentru înlăturarea neregulilor constatate, pentru preîntîmpinarea unor fenomene negative susceptibile să întrețină săvîrșirea de infracțiuni — organele judiciare își pot spori contribuția la opera de perfecționare a activității de prevenire și combatere a infracționalității.

O formă de participare directă a maselor la prevenirea și combaterea infracționalității — scrisorile, propunerile, sesizările și audiențele oamenilor muncii.

5.4.1. *Dimensiunile și exigențele muncii privind scrisorile și audiențele oamenilor muncii.*

Partidul Comunist Român a inițiat, cu deosebire în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea, o gamă largă de măsuri și forme organizatorice, de orientări educative — care și-au găsit consacrarea în acte normative — menite să asigure promovarea plenară a democrației socialiste, participarea clasei muncitoare a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea societății, la elaborarea și aplicarea deciziilor, a politicii partidului și statului nostru. Partidul și statul acordă un rol deosebit de important problemei perfecționării modalităților și formelor de întărire a legăturii cu masele, consultării multilaterale și sistematice a acestora, în vederea punerii din plin în valoare a înțelepciunii și experienței, a energiilor și capacităților creatoare ale oamenilor muncii pentru soluționarea în cele mai bune condiții a problemelor complexe pe care le ridică edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate ; totodată, organele de partid și de stat manifestă receptivitate deplină față de sesizările, criticile, propunerile oamenilor muncii făcute în adunări, consfătuiri și dezbateri ca și celor avansate prin scrisori și audiențe adresate

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

organelor de partid, de stat, organizațiilor obștești și de masă, precum și presei [107].

Procesul de perfecționare a cadrului democratic de manifestare a participării maselor la conducerea societății a cunoscut un moment important prin adoptarea de către Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978 a Hotărîrii privind activitatea cu scrisorile și audiențele și de către Marea Adunare Națională a Legii nr. 1/1978.

În concepția partidului nostru, examinarea și rezolvarea propunerilor, sesizărilor și solicitărilor oamenilor muncii făcute prin scrisori și audiențe se desfășoară sub conducerea *directă* a organelor și organizațiilor de partid ; organele și organizațiile de partid asigură ele însile o muncă exemplară în domeniul soluționării propunerilor ridicate în scrisori, audiențe, și, în același timp orientează, activitatea conducerii colective din organele de stat, organizațiile de masă și obștești, precum și din presă și radioteleviziune cărora le revin legalmente obligații în acest domeniu. Legea nr. 1/1978 stabilește reguli destinate să întărească răspunderea factorilor de conducere din organele de stat, organizațiile obștești și de masă pentru respectarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor ; ea instituie răspunderea directă a miniștrilor, conducerii unităților socialiste de stat, organizațiilor obștești și de masă pentru organizarea, conducerea și eficiența muncii de examinare și rezolvare a propunerilor și solicitărilor făcute de oamenii muncii prin scrisori și audiențe, pentru asigurarea obiectivității cercetărilor efectuate, temeiniciei concluziilor și legalității măsurilor luate, ca și pentru operativitatea răspunsurilor date cetățenilor. De asemenea, legea nr. 1/1978 obligă organele de conducere colectivă ale unităților socialiste de a analiza periodic, cu exigență și simț de răspundere, activitatea în domeniul scrisorilor și audiențelor și de a raporta organelor superioare concluziile desprinse din măsurile stabilite.

---

[107] În acest sens, a se vedea, ANDREI CERVENCOVICI, *Scrisorile oamenilor muncii — mijloc important de întărire a legăturii cu masele, de afirmare a democrației socialiste* — în „Era socialistă" nr. 17/1980, p. 14 ; în același sens, a se vedea RADU CIURILEANU, *Controlul financiar...*, *op. cit.*, p. 81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Ca expresie elocventă a dezvoltării continue a democrației noastre socialiste, scrisorile, propunerile și audiențele oamenilor muncii reprezintă — pe măsura creșterii conștiinței socialiste a maselor, pe măsură ce oamenii muncii sînt pătrunși de răspunderea ce decurge din tripla lor calitate de proprietari ai mijloacelor de producție, producători de bunuri materiale și spirituale și de beneficiari — un dialog amplu și permanent cu organele de partid și de stat, cu organizațiile de masă și obștești, o manifestare a încrederii maselor în partid și în organele de stat, a adeziunii depline a celor ce muncesc față de politica internă și internațională a partidului și statului, „o formă de manifestare a participării maselor la exercitarea controlului, la rezolvarea diferitelor probleme din activitatea noastră" [108]. În adevăr, în concepția și activitatea practică a partidului nostru, democrația socialistă constituie un proces continuu care asigură tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate posibilitatea reală de a-și manifesta și valorifica deplin experiența, inițiativa și capacitatea de creație, *de a-și exercita dreptul de exprimare a opiniei în legătură cu orice problemă privind edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate* și de a participa practic, efectiv la conducerea treburilor societății.

5.4.2. *Modalități de valorificare de către organele judiciare a scrisorilor și audiențelor oamenilor muncii în vederea sporirii eficacității activității de prevenire și combatere a infracționalității.*

La Plenara C.C. al P.C.R., din 31 martie 1982, secretarul general al partidului, referindu-se la problemele scrisorilor și audiențelor arăta că „trebuie să muncim mai bine, să acordăm mai multă atenție soluționării problemelor generale, să introducem ordine, disciplină, exigență, să punem capăt oricăror ilegalități. Să fim mai atenți și iar mai atenți cu oamenii muncii, cu problemele care îi preocupă, să-i ajutăm și să soluționăm

[108] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 25 martie 1981*, în „Munca de partid" nr. 4/1981, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

aceste probleme cînd au dreptate, sau să-i facem să înțeleagă unde nu au dreptate [109].

Scrisorile și audiențele oamenilor muncii oferă organelor judiciare de specialitate posibilitatea, extrem de eficientă, de cunoaștere a vieții, a realității ; ele sînt, între altele, o sursă de informare asupra unor contradicții vremelnice din diverse domenii ale activității economico-sociale, care pot influența apariția unor comportamente infracționale fiindcă oamenii, pe măsura creșterii conștiinței lor și a înțelegerii faptului că interesele lor personale sînt satisfăcute în contextul intereselor generale ale societății, *simt progresul înfăptuit zi de zi în viața societății, dar și inechitățile și carențele unor acte decizionale, semnalîndu-le de cele mai adese ori, într-un spirit constructiv*, pe baza și în vederea transpunerii neabătute în viață a hotărîrilor de partid și a legilor țării [bis].

Receptivitatea organelor judiciare față de propunerile, sesizările și reclamațiile oamenilor muncii făcute prin scrisori și audiențe prezintă o importantă deosebtiă pentru înfăptuirea muncii de prevenire și combatere a infracționalității. Exigențele actuale ale sporirii eficienței activității de prevenire și combatere a infracționalității reclamă, socotim, din partea organelor de specialitate ale justiției : *analiza atentă* a conținutului scrisorilor și sesizărilor oamenilor muncii ; *sinteza și evaluarea periodică a problemelor ridicate prin scrisori și audiențe, dincolo de soluția particulară a fiecărui caz*, desprinzîndu-se *concluzii* în vederea elaborării programelor *proprii* de măsuri de prevenire și combatere a infracționalității, reținîndu-se obiectivele prioritare susceptibile să concentreze în perspectivă munca de prevenire și combatere a infracționalității, pe de o parte, și mai ales, *formulîndu-se alternative* — pe baza experienței organelor de justiție — asupra cîmpului prioritar de prevenire și combatere a infracționalității, ale măsurilor concrete, ce necesită a fi luate din punctul de vedere al organelor de justiție, de factorii de decizie din unitățile socialiste pentru

---

[109] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 31 martie 1982*", Editura politică, București, 1982, p. 26.

[109 bis] În acest sens, a se vedea, ANDREI CERVENCOVICI, *„Scrisorile oamenilor muncii..."*, *op. cit.*, p. 15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

lichidarea pînă la capăt a unor lipsuri și greșeli, pentru preîntîmpinarea de noi contradicții de natura celor rezultate din analiza și sinteza scrisorilor și audiențelor oamenilor muncii.

(a) Prin scrisorile și audiențele oamenilor muncii, organele penale pot fi, mai întîi, încunoștiințate despre săvîrșirea unei infracțiuni.

În astfel de situații, urmărirea penală valorifică, de bună-seamă, scrisorile și audiențele oamenilor muncii ca un mod de sesizare în sensul unei plîngeri sau a unui denunț (art. 221 C. pr. pen.) pentru începerea urmăririi penale, a tragerii la răspundere penală a celor vinovați de faptele care formează obiectul plîngerii sau denunțului ori sesizării făcute de persoana cu funcții de conducere sau cu atribuții de control într-o organizație socialistă, în temeiul art. 227 C. pr. pen. În ipoteza în care, în cursul ședinței de judecată se săvîrșește o faptă prevăzută de legea penală, președintele constată acea *infracțiune de audiență* și identifică pe făptuitor, procedînd potrivit art. 299 C. pr. pen.

Valorificînd, în cadrul activității de urmărire penală, plîngerea sau denunțul ce i-au fost adresate, organele de urmărire penală iau măsuri nu numai pentru ca orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie trasă la răspundere penală și sancționată potrivit vinovăției sale ci și ca nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală ; ele veghează astfel ca înfăptuirea justiției și demnitatea persoanelor să nu fie în vreun fel sau în vreo măsură stînjenite printr-o învinuire mincinoasă făcută prin denunț sau plîngere, luînd toate măsurile pentru tragerea la răspundere penală și sancționarea cu aplicarea unei pedepse a celor vinovați de săvîrșirea unei denunțări calomnioase, în sensul art. 259 C. penal.

(b) Scrisorile și audiențele oamenilor muncii adresate organelor de înfăptuire a justiției penale pot să cuprindă și o altă serie de sesizări privind aspecte contradictorii din însăși actul de realizare a justiției penale, cum ar fi, spre pildă, tergiversări ale pricinilor penale, amînări repetate nejustificate etc. — aspecte care, întrucît sînt susceptibile să influențeze

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

realizarea justiției penale și să întrețină sursele de conflicte din relațiile inter-umane, se cer analizate și înlăturate neîntîrziat.

De aceea, analiza *periodică* a problemelor privind înfăptuirea justiției penale, ridicate de oamenii muncii prin scrisori și audiențe — desfășurată în cadrul adunărilor generale a lucrătorilor din organele judiciare ori în cadrul organismelor de conducere a acestor organe, sub îndrumarea organizației de partid — ocazionează nu numai înlăturarea operativă a neajunsurilor în realizarea actului justițiar ci și prevenirea acestora și, *autoperfecționarea* muncii organelor justiției penale, sporirea contribuției acestora la înfăptuirea prevenirii și combaterii infracționalității.

Examinînd permanent conținutul scrisorilor și sesizărilor oamenilor muncii, sintetizînd și grupînd problemele semnalate prin scrisori și audiențe — organele judiciare pot deduce unele concluzii privind, spre pildă, scăderea exigenței în aplicarea legilor în unele unități socialiste, manifestări de îngăduință față de lipsuri și formalism în activitatea unor organisme colective de conducere a unor instituții, slăbirea eficienței în formarea — în cadrul unor întreprinderi sau instituții — a unei opinii publice combative față de orice abuzuri și ilegalități, față de lipsa de grijă pentru avutul obștesc, pentru respectarea strictă a disciplinei producției și a muncii etc.; sinteza unor atare probleme efectuată de organele judiciare, măsurile pe care atare sinteze le sugerează forurile în drept a dispune remedierea unor astfel de lipsuri și neajunsuri, reprezintă un mijloc *preventiv* și *participativ* al organelor penale la sporirea eficienței activității în toate domeniile vieții economico-sociale.

Mai mult, sinteza problemelor ridicate de oamenii muncii prin scrisori și audiențe poate ocaziona concluzii pentru completarea sau *perfecționarea legislației* într-un domeniu sau altul al activității economico-sociale, inclusiv a legislației penale, precum și concluzii care să ajute la stabilirea programelor de viitor ale muncii de prevenire și combatere a infracționalității desfășurată de organele judiciare. Detectînd, prin intermediul sintezei scrisorilor și audiențelor oamenilor muncii, spre exemplu, concluzia potrivit căreia unele colectivități de muncă și de

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

convieţuire socială, în care gradul de dezvoltare a spiritului civic şi de perfecţionarea relaţiilor interumane nu s-au ridicat încă la nivelul exigenţelor principiilor eticii şi echităţii pe care le consacră legislaţia, şi le profesează majoritatea populaţiei din societatea noastră socialistă — organele judiciare pot direcţiona activităţile *proprii* de organizare a cunoaşterii şi popularizare a legislaţiei cu precădere spre atare colectivităţi.

d) Perfecţionarea muncii de prevenire şi combatere a infracţionalităţii desfăşurată de organele judiciare implică, în legătură cu scrisorile şi sesizările oamenilor muncii şi *sporirea caracterului participativ al lucrătorilor din organele judiciare* în examinarea propunerilor şi cercetarea sesizărilor oamenilor muncii şi în luarea măsurilor corespunzătoare pentru înlăturarea neajunsurilor constatate şi, mai ales, pentru prevenirea altor fenomene negative ce pot influenţa premisele infracţionalităţii ; o atare participare se poate înfăptui, bunăoară, prin *acordarea asistenţei juridice de specialitate* factorilor de conducere din unităţile socialiste, din organizaţiile de masă şi obşteşti, pe de o parte, pentru stabilirea legalităţii şi temeiniciei celor sesizate prin scrisori şi audienţe de oamenii muncii ; pe de altă parte pentru asigurarea legalităţii măsurilor şi soluţiilor concrete ce se preconizează a fi luate de către factorii locali, ca urmare a scrisorilor şi audienţelor oamenilor muncii. De asemenea, pe linia diversificării formelor de participare a organelor judiciare la rezolvarea problemelor, se înscrie şi contribuţia lucrătorilor din organele judiciare — prin asistenţă de specialitate — *în instruirea juridică a comisiilor de oameni ai muncii pentru scrisori şi audienţe* de pe lîngă comitetele şi birourile organizaţiilor de partid din întreprinderi şi instituţii pentru a le ajuta în depistarea unor stări de lucruri negative, a unor neajunsuri susceptibile să se soldeze cu săvîrşirea de infracţiuni, în stabilirea măsurilor şi situaţiilor concrete fie numai în legătură cu anume caz fie în raport de o sferă mai largă de acţiune, pentru prevenirea şi combaterea oricăror fapte de încălcare a legalităţii.

Concluziile rezultate din examinarea de către organele penale a scrisorilor, sesizărilor şi propunerilor oamenilor muncii pot

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

fi valorificate și prin *organizarea periodică de dezbateri cu colective de oameni ai muncii* (în cadrul, spre pildă, a asociațiilor de locatari, a comitetelor de părinți, a adunărilor generale a oamenilor muncii din secții, sectoare sau compartimente ale activității din întreprinderi și insttiuții ș.a.) stăruindu-se asupra creșterii contribuției acestor colective la dezvăluirea și înlăturarea neajunsurilor din unitățile în care își desfășoară activitatea, pentru formarea une opinii intransigente față de orice abuzuri și ilegalități, pentru educarea tuturor membrilor colectivității, în spiritul respectului față de exigențele legii penale, ale ordinei de drept din societatea noastră socialistă.

e) Propunerile, sesizările, reclamațiile și cererile oamenilor muncii făcute prin scrisori și audiențe reprezintă pentru organele penale — fie că asemenea propuneri, sesizări etc. li se adresează nemijlocit, fie că ele sînt recepționate de organele penale pe alte căi, cum ar fi, bunăoară, examinarea prin sondaj a modului în care sînt rezolvate scrisorile și sesizările oamenilor muncii în unitățile verificate de organele de urmărire penală, sau cercetarea registrului unic de control din cadrul diverselor unități etc. — o *sursă de perfecționare a muncii de prevenire „în reacție"* a infracționalității. In adevăr, după începerea urmăririi penale, într-un anume caz, de pildă într-o speță care privește săvîrșirea unor infracțiuni care au produs pagube avutului obștesc, este posibil ca organele de urmărire penală să primească sesizări, prin scrisori sau audiențe ale oamenilor muncii, care denotă continuarea amplificării prejudiciului prin activitatea altor particpanți, tănuitori sau favorizatori din cadrul sau din afara unității socialiste ; examinarea și sinteza unor atare sesizări ale oamenilor muncii relevă deseori nevoia luării unor *măsuri imediate organizatorice și tehnice, de specialitate*, pentru a curma amplificarea prejudiciului, în vederea identificării întregii „rețele de participare și (autori, coautori, instigatori și complici), după cum relevă alteori necesitatea efectuării neîntrîziate a unor controale ale organelor de urmărire penală și în alte unități similare celor în care s-a produs prejudiciul, spre a detecta toate situațiile în care s-au repetat eventual procedeele de defraudare a avutului obștesc de către alte persoane și în alte proporții decît cele identificate deja

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de organele de urmărire penală, ca urmare a sesizărilor oamenilor muncii...

Fermitatea și consecvența cu care acționează organele judiciare, sub conducerea organizațiilor de partid, în munca cu scrisorile și audiențele oamenilor muncii se cer a fi *exemplare în fiecare caz în parte*, spre a contribui la încetățenirea unui climat în care toți factorii cu atribuții în acest domeniu să-și facă datoria pînă la capăt — cu un dezvoltat simț politic, cu maxima responsabilitate, în spiritul umanismului socialist, a principiilor și normelor eticii și echității socialiste — pentru creșterea eficienței muncii cu scrisorile și audiențele și, implict, pentru sporirea calității activității de prevenire și combatere a infracționalității și a altor abateri de la dispozițiile legale ori de la principiile și normele etici și echității socialiste.

SECȚIUNEA A VI-A

Spiritul revoluționar, metodele și procedeele specifice de înfăptuire de către organele Ministerului de Interne ale procuraturii și justiției a activităților de prevenire și combatere a crimei și criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității socialiste

Considerații preliminare

6.1.1. Înfăptuirea obiectivului strategic al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate implică *sporirea rolului statului democrației muncitorești, revoluționare a organelor sale, între altele, în asigurarea respectării legilor țării, în apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului*, deoarece în concepția practicii revoluționare a partidului nostru, „respectarea legilor țării constituie o necesitate obiectivă pentru dezvoltarea societății“ [110].

[110] NICOLAE CEAUȘESCU, *„Raport la Conferința Națională a P.C.R.*, 16—18dec. 1982, Ed. politică, București, 1982, p. 43 ; a se vedea și, VINTILĂ DONGOROZ, *Principalele transformări ale dreptului penal al R.P.R., în lumina concepției marxist-leniniste*, în — „Studii juridice“, Editura Academiei, București, 1960, p. 408.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În actuala etapă istorică, creșterea rolului statului democrației muncitorești, revoluționare — ca instrument al puterii politice în societate, ca „reprezentantul suprem al proprietarilor și producătorilor, organizatorul vieții comune a întregului popor, a întregii națiuni“ [111] — a organelor sale, aflate sub controlul maselor largi populare, în înfăptuirea neabătută a politicii interne și internaționale a partidului [112], se reflectă și în realizarea cu fermitate a politicii penale de prevenire și combatere a criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității socialiste, parte integrantă a politicii de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

6.1.2. Sub conducerea politică a partidului, statul socialist înfăptuiește neabătut, cu mijloace ce-i sînt proprii, între altele, strategia luptei antiinfracționiste, ca parte integrantă a strategiei construirii societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism. Strategia luptei contra criminalității — elaborată de partid și înfăptuită sub conducerea politică a partidului — se întemeiază pe analiza științifică a stării și dinamicii fenomenului infracțional, pe cunoașterea „izvoarelor antisociale ale crimei“ cum le numeau întemeietorii socialismului științific [113], a legităților și naturii acestui fenomen, a incidențelor sale asupra vieții economico-sociale, asupra valorilor și relațiilor sociale ocrotite de legea penală ; o atare strategie are, esențialmente un caracter umanist, democratic-muncitoresc, revoluționar, realist, științific [114] și poartă pecetea marii personalități politice a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, de a cărui strălucită activitate sînt indisolubil

---

[111] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual...*, *op. cit.*, p. 34.

[112] În acest sens, OLIVIA CLĂTICI, AURELIAN COSMAȚCHI, MARIN NEDELEA, CONSTANTIN PETRE *(redactori)* și colaboratorii, Gheorghe Andreescu, Păun Bratu, Alexandru Andric ș.a. — *Socialism științific*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 189—194

[113] K. MARX — FR. ENGELS, *Opere*, vol. II, E.S.P.L.P., 1958, p. 146.

[114] A se vedea, în același sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*, în „Revista română de drept“ nr 1/1982, p. 3—11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

legate măreţele izbînzi dobîndite de poporul român. Strategia şi activităţile practice de prevenire şi combatere a criminalităţii şi a altor încălcări ale legalităţii, fundamentate în practica revoluţionară a partidului nostru în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului sînt, în multe privinţe originale, dat fiind că ele se înfăptuiesc într-un cadru *organizatoric original* propriu mecanismului românesc al sistemului democraţiei muncitoreşti, a cărui axă fundamentală — în stadiul actual al socialismului în ţara noastră — o constituie creşterea, sub îndrumarea partidului, a rolului statului în conducerea întregii activităţi economico-sociale şi întărirea controlului maselor populare asupra organelor de stat, inclusiv asupra organelor sistemului judiciar.

6.1.3. Statul democraţiei muncitoreşti, revoluţionare fiind „reprezentantul suprem al proprietarilor şi producătorilor, organizatorul vieţii comune a întregului popor, a întregii naţiuni“ [115], sub conducerea politică a partidului, asigură organizarea, conducerea şi controlul întregii activităţi economico-sociale, potrivit cu cerinţele şi interesele oamenilor muncii, ale socialismului şi comunismului ; în acest cadru, statul socialist se preocupă neabătut de asigurarea ordinii şi liniştii publice, de promovarea fermă — în toate domeniile activităţilor economico-sociale, inclusiv în sfera prevenirii şi combaterii criminalităţii — a principiului legalităţii socialiste.

Sub conducerea politică a partidului, statul socialist realizează funcţia de apărare a cuceririlor socialiste ale poporului, de regulă prin convingere şi educaţie, prin măsuri de prevenire a criminalităţii, recurgînd la forţa şi mijloacele coercitive, chiar la constrîngerea prin aplicarea de sancţiuni penale, numai „în ultimă instanţă“, în mod excepţional, cînd metodele preventiv-educative se dovedesc insuficiente şi se comit infracţiuni [116].

---

[115] NICOLAE CEAUŞESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în ţara noastră...*, *op. cit.*, p. 34.

[116] În acest sens, C. BULAI, *„Trăsăturile şi obiectivele principale ale legislaţiei penale în România socialistă*, în „Studii şi cercetări juridice“, nr. 2/1971, p. 221—230 ; a se vedea, în acelaşi sens, IOAN CETERCHI, *Unele caracteristici ale dreptului socialist românesc în etapa actuală*, în — „Revista română de drept“, nr. 6/1982, p. 24—32 ; a se

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

6.1.4. În stadiul actual al edificării socialismului în patria noastră, dreptul socialist, ca modelator al conduitei umane, ca expresie a voinței și intereselor — instituționalizate cu ajutorul puterii de stat — ale întregului popor, ale tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, aduce, alături de celelalte elemente ale suprastructurii, o contribuție *esențială* în funcționalitatea și reglarea sistemului politic socialist, în înfăptuirea transformărilor revoluționare potrivit Programului Partidului Comunist Român ; caracterul realist, democratic — muncitoresc, revoluționar, umanist și științific al dreptului nostru, adîncirea și afirmarea tot mai puternică a tuturor trăsăturilor sale politice, democratice-muncitorești, sociale, etice și științifice [117] imprimă valențe noi, superioare, activităților practice de prevenire și combatere a criminalității desfășurate de organele de ordine internă de procuratură și de justiție în strînsă conlucrare cu organizațiile democrației muncitorești, cu masele populare.

6.1.5. Prevenirea și combaterea criminalității și a altor fapte antisociale care reflectă maladii ale trecutului, constituie un sistem unitar de măsuri *integrate activității organizatorice și politico-educative* care, în raport de exigențele stadiului actual al edificării socialismului în patria noastră, este chemată „să combată cu fermitate toate concepțiile burgheze, mistice, tendința de a trăi fără muncă, diferite mentalități înapoiate în muncă și viață" [118] și, totodată, să contracareze activitatea de poluare morală și intelectuală desfășurată din afară, să manifeste o atitudine intransigentă de combatere a „oricăror forme de naționalism, rasism, antisemitism, de învrăjbire a oamenilor muncii, a popoarelor" [119].

---

vedea, în același sens, OLIVIA CLĂTICI, AURELIAN COSMAȚCHI, MARIN NEDELEA, CONSTANTIN PETRE *(red.)* și *colaboratorii*, Gheorghe Andreescu, Alexandru Andric, Păun Bratu ș.a., *Socialism științific*, Editura didactică și pedagogică, București, 1983, p. 191—192.

[117] A se vedea, în același sens, IOAN CETERCHI, *Unele caracteristici ale dreptului socialist românesc în etapa actuală*", *op. cit.*, p. 24—32.

[118] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntarea la consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative* din 2—3 august 1983, Editura politică, București, 1983, p. 21.

[119] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvintare la consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative, op. cit.*, p. 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

6.1.6. În concepția partidului nostru, bătălia contra criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității socialiste nu constituie un marș triumfal, ci un proces *revoluționar neîntrerupt*, care implică, în raport de exigențele actuale etape superioare de dezvoltare a societății noastre socialiste, *intensificarea și diversificarea acțiunilor preventiv-educative, pentru a smulge — cu exigență, cu tact, cu răbdare, cu perseverență, cu devotament, cu hotărîre și spirit partinic — rădăcinile individuale și sociale ale crimei și criminalității, pentru a imprima în continuare, într-un mod mai susținut, un climat de legalitate, de ordine și disciplină desăvîrșite în toate compartimentele, la toate eșaloanele și verigile activităților economico-sociale.*

Un atare proces revoluționar neîntrerupt de prevenire și combatere a criminalității și a celorlalte fapte antisociale, pune și presupune, de asemenea, problema valorificării depline a potențialului fiecăruia din agenții acestui proces și sporirii continue a eficienței muncii preventiv-educative printr-o valorificare superioară a tuturor mijloacelor educative de care societatea dispune, prin întărirea și extinderea conlucrării strînse a organelor sistemului judiciar cu organizațiile democrației muncitorești, cu masele populare [120], prin perfectionarea programelor teritoriale de prevenire a criminalității, în sensul inovării neîntrerupte și a adecvării depline a acestora la mediul socio-uman și la condițiile concret-locale, al înscrierii lor depline în orizontul principiilor și normelor educației permanente în spirit socialist [121] a tuturor destinatarilor legii penale.

6.1.7. Procesul revoluționar neîntrerupt al luptei contra criminalității, a altor încălcări ale legii implică, totodată, apelul și la aplicarea unor sancțiuni *severe*, în conformitate cu legea, contra celor care nesocotesc exigențele ordinei de drept socialiste

---

[120] În acest sens, SOFIA POPESCU, *Orientări fundamentale ce se desprind din documentele Plenarei lărgite a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 1—2 iunie 1982*, în — „Revista română de drept", nr. 6/1982, p. 7.

[121] A se vedea, E. DIMITRIU, *Educația permanentă — educație a întregului popor*, Editura științifică, și enciclopedică, București, 1978, p. 40—53.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sau încalcă normele de conviețuire socială ; aplicarea unor atare sancțiuni, atunci cînd se comit infracțiuni sau alte abateri, este pe deplin justificată — în virtutea drepturilor oamenilor muncii, ale națiunii — și constituie o *cerință a democrației muncitorești* [122], *o condiție* ca poporul să poată trăi în liniște, să-și consacre nestingherit eforturile pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

6.1.8. Mai mult, după ce infractorul a fost condamnat și supus executării sancțiunilor de drept penal, spiritul revoluționar în procesul luptei contra criminalității presupune, totodată, *intensificarea eforturilor destinate obținerii unei noi calități, superioare, în îndeplinirea misiunilor și sarcinilor ce revin unităților de penitenciare* [123] *și colectivelor de muncă care supraveghează executarea pedepselor și măsurilor educative fără privațiune de libertate,* diversificarea și extinderea gamei măsurilor și procedeelor de recuperare socială a celor ce execută sancțiuni de drept penal, *întărirea exigenței omenești în opera de resocializare a delincvenților.* Întrucît posibilitatea eliminării treptate a criminalității ca fenomen social se întemeiază de fapt și pe aptitudinea infractorului de a se îndrepta sub influența pedepsei sau măsurii educative la care este supus [124], e necesar să valorificăm *deplin* potențialul de cunoștințe — politico-ideologice, profesionale, tehnice, economice și științifice — ale fiecărui agent implicat în procesul de resocializare al delicvenților, să inovăm și să perfecționăm programele de tratament ale delicvenților deopotrivă în mediul închis cît și mai ales în libertate, înscriindu-le hotărît în orizonturile principiilor educației permanente și adecvîndu-le deplin scopului prevenirii recidivei ; *resocializarea delicvenților — nu trebuie să uităm — este nu numai o știință ci și o artă ce se cere a fi neabătut înfăptuită pe temeiul principiilor*

---

[122] A se vedea în același sens, SOFIA POPESCU, *Orientări fundamentale...*, *op. cit.*, p. 7.

[123] În acest sens, ANTON GHEORGHIU, *Pregătirea, experiența capacitatea și competența cadrelor de comandă,* în — „Buletinul penitenciarelor" nr. 4/1983, p. 3—8.

[124] A se vedea, în acest sens, C. BULAI, *Trăsăturile și obiectivele principale ale legislației penale în România socialistă*, *op. cit.*, p. 230.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

legalității, umanismului socialist și democrației muncitorești, revoluționare.

6.2. Sinteze privind orientările fundamentale în lupta *contra criminalității.*

6.2.1. Partidul Comunist Român, ca centru vital al națiunii socialiste, orientează lupta contra criminalității — destinată apărării valorilor și relațiilor sociale ale societății socialiste, împotriva infracțiunilor, resocializării prin reeducare a elementelor infractoare și, totodată, anihilării și, în perspectivă, lichidării cauzelor și condițiilor care determină și întreține încă criminalitatea — *în două direcții*: pe de o parte, acțiunea pentru dezrădăcinarea din conștiința unor persoane a concepțiilor, mentalităților și deprinderilor înapoiate, retrograde — moștenite de la vechea orînduire sau susținute prin activtiatea contrarevoluționară de poluare morală și intelectuală desfășurată din afară — precum și pentru anihilarea influenței nocive a unor surse sociale asupra comportamentelor umane antisociale, deci acțiunea *preventivă*, îndreptată asupra „izvoarelor antisociale ale crimei", iar pe de altă parte, *reacția socială* contra criminalității însăși, destinată să curme comportamentele infracționale, să împiedice repetarea acestora, să elimine factorii care determină conștiința înapoiată a infractorilor și să contribuie la resocializarea delicvenților [125].

6.2.2. Concepută ca o funcție socială activă, prevenirea criminalității și a altor fapte antisociale înfățișează caracter *prioritar* și decisiv în raport cu reacția socială împotrivă criminalității. „Principalul — sublinia tovarășul Nicolae

[125] A se vedea, în acest sens, ADRIAN DIMITRIU, CONSTANTIN BULAI, *Evoluția metodelor și mijloacelor dreptului penal în cei 30 de ani de existență a României socialiste*, în — „Studii și cercetări juridice", nr. 2/1974, p. 197—209 ; în același sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*", op. cit., p. 3—9 ; a se vedea, GEORGE ANTONIU, *Sancțiunea penală — concept și orientări*, în — „Revista română de drept" nr. 10/1981, p. 5 ; a se vedea, de asemenea, în același sens, ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România*, în — „Revista română de drept", nr. 4/1983, p. 3—15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Ceaușescu, secretarul general al partidului — este de a impiedica să se comită abateri, să se încalce legea. Organele de stat să considere că au acționat bine atunci cînd au reușit să prevină infracțiunile și manifestările antisociale“ [126].

6.2.3. În contextul unitar al luptei contra criminalității, preeminența și valoarea hotărîtoare a măsurilor de prevenire se explică prin faptul că numai ea are aptitudinea directă și „pe termen lung“ să curme răul din rădăcină, întrucît acționează *nemijlocit* asupra cauzelor și condițiilor individuale și sociale — evaluate în chip probabilist — ale crimei și criminalității.

6.2.4. În realizarea acțiunii preventive, în procesul luptei contra criminalității, o influență deosebită au dezvoltarea puternică a bazei tehnico-materiale, întărirea proprietății sociale socialiste, făurirea unității social-politice a întregului popor în jurul partidului și perfecționarea relațiilor de producție și sociale socialiste, pe de o parte, precum și activitatea organizatorică și politico-educativă de formare a conștiinței socialiste, de educare a omului nou al societății socialiste, prin mijloacele de influențare în masă (presa, radioul, televiziunea ș.a.).

6.2.5. În concepția și practica revoluționară a partidului nostru, problema activității politico-educative constituie o sarcină *centrală* în momentul de față. Creșterea rolului conducător al partidului în toate domeniile de activitate și în primul rînd în *artă, cultură și învățămînt* — care sînt „sectoare esențiale pentru formarea și educarea poporului nostru, ca un popor liber, constructor conștient al socialismului și comunismului“ [127] — ridică în prim plan nevoia întăririi exigențelor asupra caracterului educativ al acțiunilor desfășurate în primul rînd în aceste sectoare *cardinale pentru prevenirea* crimei și criminali-

[126] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea cadrelor de bază din securitate, miliție, procuratură, și justiție, — 9 aprilie 1970* în — „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate“ vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 745.

[127] NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la consfătuirea de lucru pe gust 1983*, Editura politică, București, 1983, p. 26.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăţii şi a altor manifestări antisociale, pentru făurirea fizionomiei morale a omului de tip nou, capabil în orice împrejurări să-şi conformeze conduita exigenţelor legii penale.

6.2.6. O susţinută activitate preventiv-educativă şi de apărare a valorilor sociale socialiste desfăşoară nu numai statul socialist ci şi toate celelalte organizaţii ale democraţiei muncitoreşti, sub conducerea politică a partidului, şi anume sindicatele, organizaţiile de femei, organizaţiile de tineret, uniunile de creaţie, asociaţiile profesionale, Asociaţia juriştilor şi altele.

6.2.7. În coordonarea şi asigurarea cuprinderii unui număr cît mai mare de cetăţeni în activităţile concertate ale tuturor organismelor sistemului democraţiei muncitoreşti pe linia preventiv-educativă, un *rol important* revine Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, cea mai largă organizaţie politică care reflectă unitatea poporului în jurul partidului şi dă expresie elocventă, între altele, *procesului extinderii procedeelor şi formelor de conlucrare ale organismelor democraţiei muncitoreşti şi în domeniul special al prevenirii manifestărilor infracţionale.*

6.2.8. Lupta împotriva criminalităţii nu se poate mărgini numai la acţiunile de prevenire, deoarece atare acţiuni se relevă a fi neîndestulătoare şi ineficiente în cazurile în care, în pofida măsurilor preventive, se comit fapte socialmente periculoase. De aceea, alături de acţiunea de prevenire e necesar să funcţioneze, în vederea realizării scopului politicii penale [128], şi *o reacţie socială* împotriva comportamentelor umane care aduc atingere valorilor sociale socialiste ocrotite de legea penală ; reacţia socială contra celor care săvîrşesc fapte socialmente periculoase încriminate de legea penală, implică, desigur, aplicarea de sancţiuni de drept penal (pedepse, măsuri educative sau măsuri de siguranţă), implică, deci, *o constrîngere*, dar constrîngerea cu aplicarea şi executarea de sancţiuni de drept penal reprezintă tot un mijloc educativ-preventiv, un instrument de educare în continuare, de „reconstrucţie" a fizionomiei

[128] A se vedea, C. BULAI, *Ştiinţa politicii penale*, în „Studii şi cercetări juridice" nr. 1/1972, p. 71—78 ; ADRIAN DIMITRIU, CONSTANTIN BULAI, *Evoluţia mijloacelor şi metodelor dreptului penal...*, *op. cit.*, p. 201.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

morale a delincvenților — în condiții noi, ale unui mediu închis sau unor restrîngeri ori comprimări a exercițiului drepturilor subiective, în cazul executării pedepsei prin muncă, fără privațiune de libertate — după ce s-au înfrînt exigențele legii penale, după ce s-au comis infracțiuni [129]. Rațiunea esențială de a fi a constrîngerii prin aplicarea și supunerea la executare a sancțiunilor de drept penal o constituie *prevenirea criminalității și evitarea recidivei*. Metodele și mijloacele prin care se realizează apărarea socială contra comportamentelor umane social-mente periculoase încriminate ca infracțiuni sînt, *în principal*, cele ale dreptului penal, ale dreptului procesual penal și ale dreptului execuțional penal, iar *în mod complementar*, cele ale dreptului administrativ, ale dreptului civil și ale dreptului muncii, întrucît răspunderea cu aplicarea unor sancțiuni de drept penal, *de principiu, poate coexista, se poate cumula cu* răspunderea care atrage aplicarea de sancțiuni cu caracter administrativ, disciplinar, material (în sensul dreptului muncii), ori cu răspunderea civilă delictuală [130].

Dreptul penal socialist românesc, prin însăși existența sa, ca cel mai energic instrument de ordonare a desfășurării relațiilor sociale în societatea socialistă, prin incriminările și sancțiunile pe care le prevede — prin conținutul său social-politic, și prin conținutul normativ [131] — constituie izvorul fundamental al luptei contra criminalității. Aptitudinea preventiv-educativă a dreptului penal, ca și a dreptului socialist în gene-

---

[129] În același sens a se vedea, GEORGE ANTONIU, *Sancțiunea penală — concept și orientări*, în „Revista română de drept" nr. 10/1981, p. 5; a se vedea, în același sens, ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale a Republicii Socialiste România*, în — „Revista rom.nă de drept" nr. 4/1983, p. 9.

[130] În acest sens, MIHAI ELIESCU, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972, p. 30—35; a se vedea, în același sens, C-TIN STĂTESCU, CORNELIU BÎRSAN, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 139—145.

[131] A se vedea, VINTILĂ DONGOROZ, *Dreptul penal socialist român. Raportul dintre conținutul social-politic și conținutul normativ al dreptului penal din R. S. România*, în „Studii și cercetări juridice" nr. 3/1965, p. 465—495.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ral [132], de a influența conduita destinatarilor legii, de a-i educa spre a-și conforma comportamentul exigențelor legii și normelor de conviețuire socialistă se realizează cu tot mai sporită eficiență, ceea ce se reflectă elocvent în climatul civic esențialmente sănătos din societatea noastră socialistă. Dacă prin incriminările și sancțiunile pe care le prevede dreptul penal acționează preventiv-educativ dar în mod *indeterminant, prin aplicarea* efectivă de sancțiuni de drept penal, acest subsistem de drept acționează *limitat* la persoanele care au comis fapte socialmente periculoase, considerate infracțiuni, rostul sancțiunilor penale fiind de a împiedica, de a preîntîmpina, săvîrșirea în viitor de către persoanele condamnate, a altor fapte prevăzute de legea penală, a altor infracțiuni.

6.2.9. În spiritul dialecticii marxiste, cele două direcții (orientări) cardinale ale luptei contra criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității — acțiunea de prevenire și, respectiv, reacția socială împotriva criminalității și a altor fapte interzise de lege — sînt interdependente și complementare [133]; ceea ce le unește sînt principiile comune, ale democrației muncitorești, legalității și umanismului socialist și scopul unic : prevenirea și apărarea socială împotriva oricăror fapte interzise de lege, reprezintă un proces revoluționar unitar — cauză, operă și îndatorire a întregului popor ; ceea ce le conferă independență relativă sînt metodele, mijloacele și forțele întrebuințate pentru înfăptuirea fiecăreia dintre cele două orientări fundamentale în lupta contra criminalității și a altor abateri de la dispozițiile legii.

6.2.10. Democrația socialistă reprezintă deopotrivă un proces de afirmare și dezvoltare a libertății umane dar și de creștere a responsabilității sociale a membrilor societății față de valorile și relațiile sociale socialiste apărate de lege. Dialectica edificării societății socialiste relevă că „libertatea individuală

---

[132] În acest sens, CONSTANTIN STĂTESCU, CORNELIU BÎRSAN, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor, op. cit.*, p. 138.

[133] A se vedea, în același sens, VASILE PĂTULEA, ȘERBAN STELU, *Perfecționarea activității de prevenire a faptelor antisociale în lumina lucrărilor Conferinței Naționale a P.C.R. din 7—9 dec. 1977*, în — „Revista română de drept" nr. 1/1978, p. 23.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

se poate realiza numai în cadrul libertății colective, generale, că orice încercare de a opune libertatea personală celei generale este greșită, dăunătoare. Pornim de la adevărul că libertatea este înțelegerea necesității participării la acțiunea comună, în vederea construirii conștiente de către masele populare a propriei lor istorii, a propriului lor viitor" [134].

Democrația socialistă este incompatibilă cu indisciplina, cu lipsa de responsabilitate socială; interesele ei pretind combaterea cu fermitate a oricăror concepții, moravuri, mentalități înapoiate, moștenite de la vechea orînduire și, totodată, cer o atitudine intransigentă față de orice comportamente umane care nesocotesc exigențele legii, ale normelor de conviețuire socială socialistă.

Așa fiind, examinate în relație cu triada democrație socialistă — libertate — responsabilitate, activitățile de prevenire și combatere a manifestărilor infracționale și a oricăror abateri de la preceptele legii și normelor de conviețuire socială socialistă se înfățișează ca pîrghii *esențiale* care, în unitate cu celelalte activități social-politice ale organismelor democrației muncitorești, *întreține și consolidează climatul civic sănătos din societatea socialistă*, ca puternice instrumente *de educație moral-cetățenească, de creștere a responsabilității sociale* în perspectiva făuririi conștiinței sociale integral socialiste și, deci, de apărare și perfecționare a democrației muncitorești.

În lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității un rol important revine organelor Ministerului de Interne, de procuratură și justiție; ele sînt chemate „să acționeze în strînsă legătură cu organismele democratice, cu masele populare în adoptarea măsurilor necesare întăririi ordinii și disciplinei, respectării cu strictețe a legilor și sancționării, în conformitate cu legea, a celor care nesocotesc, într-o formă sau alta, normele de conviețuire socială" [135].

---

[134] * * * *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 154—155.

[135] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la Conferința națională a Partidului Comunist Român*, — 16—18 dec. 1982, Editura politică, București, 1982, p. 44.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ORGANELE MINISTERULUI DE INTERNE

6.3. *Sinteze privind metodele speciale prin care acționează organele de ordine internă în lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității, pentru asigurarea respectării legilor și normelor de conviețuire socială.*

6.3.1. În exercitarea atribuțiilor de mare răspundere ce le sînt conferite prin lege, organele Ministerului de Interne — educate în spiritul devotamentului nețărmurit față de cauza socialismului și comunismului, pornind de la obligația patriotică de a apăra ca lumina ochilor cuceririle revoluționare ale poporului, ordinea și liniștea publică — acționează, în strînsă conlucrare cu organismele sistemului democrației muncitorești, cu masele populare, pentru aplicarea neabătută a sarcinilor ce le revin din hotărîrile de partid, din legile țării și din ordinele Comandantului suprem.

6.3.2. Elementul hotărîtor care determină ca activitatea organelor Ministerului de Interne să se desfășoare potrivit cu scopurile în considerarea cărora sînt create îl constituie „conducerea lor de către partid — organizatorul și conducătorul întregului proces de edificare a socialismului și comunismului în patria noastră“ [136].

6.3.3. Organele Ministerului de Interne situează pe primul plan activitatea de prevenire a infracțiunilor ; în același timp — în spiritul orientărilor date de partid — organele de ordine internă intervin prompt, aplicînd toate măsurile legale față de cei care încalcă legile și normele de conviețuire socială, și acționează necruțător față de cei ce se pun în slujba dușmanilor țării, față de cei care comit fapte contrarevoluționare. În practică, pentru prevenirea și combaterea manifestărilor infracționale și a altor abateri de la dispozițiile legale și de la normele de conviețuire socială organele de ordine internă, în limitele competenței lor, acționează ofensiv printr-o amplă gamă de

[136] GEORGE HOMOȘTEAN, *Traducerea în viață a hotărîrilor Congresului al XII-lea și ale Conferinței naționale a partidului, precum și a indicațiilor tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, cu privire la apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, a ordinii și liniștii publice*, în — „Revista română de drept“ nr. 2/1983, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

măsuri, procedee sau forme și întrebuințează, după împrejurări, multiple mijloace operative extrajudiciare și judiciare, tehnico-organizatorice, științifice, tactice, criminalistice, etc.

6.3.4. Astfel, activitatea preventiv-educativă desfășurată de *organele de miliție comportă* — după criteriul naturii și destinației măsurilor pe care aceste organe le întreprind — *în principal*, trei forme extrajudiciare și anume : cea exercitată prin mijloace *specifice* ; cea a pregătirii cetățenilor pentru a nu încălca legea ; și, cea a instruirii cetățenilor pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor [137].

a) În prima categorie de forme preventiv-educative se înscriu : acțiunile care asigură prezența în teren a lucrătorilor de miliție ; organizarea de patrulări, posturi de pază și ordine ; acțiuni de verificare — desfășurate în cooperare cu celelalte organisme de control de stat sau ale oamenilor muncii — a modului în care sînt gestionate și administrate bunurile și valorile materiale care constituie proprietate socială socialistă, inclusiv controale și alte măsuri în obiectivele economice importante, cum sînt cele din industria chimică, minieră, petrochimică, construcții de mașini, sau în alte medii, locuri sau unități economico-sociale în care există date că s-au comis infracțiuni ori sînt semnalate comportamente contrare exigențelor legislației și, consecutiv, atitudini de toleranță față de atare comportamente, cum ar fi, spre pildă, în comerț, în construcțiile civile etc ; teste-filtru, pe medii sociale, micro-medii, unități administrativ-teritoriale sau localități etc., pentru depistarea, spre pildă, a persoanelor neîncadrate în muncă, a elementelor parazitare, care duc un mod de viață ce contravine normelor de etică și echitate socialistă, a persoanelor predispuse — din pricina tocmai a mentalităților și deprinderilor lor retrograde — la comiterea de infracțiuni, pentru identificarea persoanelor predispuse la comiterea de accidente de muncă, rutiere etc ; acte premergătoare pentru începerea urmăririi pe-

[137] A se vedea, în acest sens, CONSTANTIN NUȚĂ, *Sarcinile organelor de miliție în lumina obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, pentru adîncirea democrației socialiste și întărirea legalității*, în — „Revista română de drept" nr. 1/1980, p. 28.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nale, extrajudiciare, în vederea strîngerii datelor necesare începerii urmăririi penale, în condițiile art. 224 C. pr. pen., cum sînt, spre exemplu, anumite verificări, ascultarea unor persoane sau cercetări la fața locului ori chiar percheziții [138] ș.a.

b) Referitor la ultimele două categorii de activități preventiv-educative pe care le desfășoară organele de miliție, respectiv cele destinate pregătirii cetățenilor pentru a nu încălca legea și cele destinate instruirii cetățenilor pentru a nu deveni victime ale infracțiunilor, relevăm, mai întîi, că au intrat în practica acestor organe, acțiunile de *punere în dezbaterea publică directă a oamenilor muncii* a celor ce nu respectă legile și normele de conviețuire socială, acțiuni organizate în comun cu organele de procuratură și justiție, cu celelalte organisme ale democrației muncitorești, în cadrul adunărilor cetățenești organizate în localități, cartiere etc., cu sprijinul asociațiilor de locatari, organizațiilor de tineret, de femei etc.

În al doilea rînd, o susținută activitate desfășoară organele de ordine internă, în vederea popularizării legislației; cunoscînd temeinic realitățile socio-umane, organele de ordine internă au în vedere împrejurarea că se mai săvîrșesc infracțiuni și din pricina necunoașterii legii și, totodată, nu numai conștiința socială a rămas în urmă existenței sociale socialiste ci și conștiința socialistă a unor oameni manifestă o evoluție contradictorie și chiar rămîne în urmă față de dezvoltarea bazei tehnico-materiale. De aceea, în activitatea de organizare a cunoașterii și popularizare a legislației, organele miliției — în

---

[138] A se vedea, în acest sens, IRINA NEGRESCU, DOINA DONUȚIU, STĂNICĂ TUDOR, DUMITRU CIUCA, *Contribuția organelor judiciare la prevenirea infracțiunilor*, în — „Concepția...", *op. cit.*, p. 305; ION GOGĂNEANU, *Considerații privind actele premergătoare efectuate de organele de urmărire penală*, în — „Revista română de drept" nr. 1/1974, p. 31—38; N. VOLONCIU, *Drept procesual penal*, Editura didactică și pedagogică, București, 1972, p. 261—262; VINTILĂ DONGOROZ în, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, de Vintilă Dongoroz ș.a., vol. I., Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 236—258; I. ANGHELESCU, *Considerații asupra cercetării la fața locului*, în — „Revista română de drept" nr. 11/1973, p. 116 și urm.; ION NEAGU, *Reflecții pe marginea dispozițiilor legale privind actele premergătoare*, în — „Studii și cercetări juridice" nr. 2/1976, p. 151—153.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cooperare cu celelalte organisme ale democrației muncitorești, în strînsă conlucrare cu masele, în cadrul unor acțiuni concertate și programate, sistematice — explică cetățenilor conținutul social-politic și normativ al legilor, punînd accentul pe fermitatea cu care sistemul de drept românesc apără valorile sociale convenabile și utile oamenilor muncii, întregului popor și subliniind necesitatea respectării exigențelor legii penale de către toți destinatarii ei, atrăgînd atenția asupra sancțiunilor la care se expun persoanele care nesocotesc înaltele precepte ale legislației socialiste și ale normelor de conviețuire socială, învederînd că organele de ordine internă nu precupețesc nici un efort pentru a face să se respecte legea în orice împrejurări și de către orice persoană, indiferent de funcția pe care o deține [139].

În al treilea rînd, organele miliției acordă o atenție deosebită informării cetățenilor privind încălcările de lege, punînd un accent deosebit pe cauzele și condițiile concrete care au determinat și favorizat comiterea de infracțiuni și alte manifestări de încălcare a legalității, pe măsurile ce se impun a se lua în scopul prevenirii unor comportamente antisociale. În acest cadru, organele miliției valorifică într-un mod eficient mijloacele educative ale societății noastre, mobilizînd prin intermediul presei, radioului și televiziunii, prin participarea unor lucrători de miliție la adunările generale ale oamenilor muncii, la adunările cetățenești din cartiere și localități, din asociațiile de locatari, ca și prin participarea sistematică la dialogul cu cetățenii organizat în cadrul „Tribunei democrației", — pun un accent deosebit și desfășoară eforturi susținute pentru a face ca cetățenii să conștientizeze nevoia de a lua măsurile necesare de apărare și ripostă împotriva celor ce atentează la viața, integritatea corporală și sănătatea, la drepturile și bunurile lor, și să îngrădească astfel posibilitatea elementelor declasate de a atenta la valorile sociale ocrotite de legea penală.

---

[139] În acest sens, CONSTANTIN NUȚĂ, *Sarcinile organelor de miliție...*, *op. cit.*, p. 28 ; a se vedea, în același sens, CONSTANTIN BULAI, *Unele probleme teoretice privind cunoașterea legii penale ca mijloc de prevenire a infracțiunilor*, în — „Studii și cercetări juridice" nr. 3/1978, p. 231—233.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O atenție specială acordă organele miliției organizării și înfăptuirii unor acțiuni preventiv- educative menite să preîntîmpine situațiile capabile să conducă la comportamente antisociale din partea unor minori și tineri. În această direcție, organele miliției, informează periodic consiliile profesorale, comitetele de părinți, organizațiile de tineret, etc., cu privire la diversele cazuri de comitere de infracțiuni de către minori și tineri aflați în răspunderea educațională a unor atare organisme și organizații și participă efectiv, atunci cînd sînt solicitate, la adunările generale ale cadrelor didactice, la întrunirile comitetelor de părinți, etc., în care se dezbat — pe marginea cazurilor de încălcare a legalității de către elemente infractoare din subordinea unor atare organisme — stările, situațiile și circumstanțele sociale și individuale care au ocazionat și întreținut, într-o oarecare măsură, comportamentele infracționale, ajutînd astfel la stabilirea de măsuri în vederea eliminării unor atare circumstanțe.

Un accent deosebit pun organele miliției în organizarea prevenirii infracțiunilor ce produc pagube proprietății sociale socialiste, ca și unor infracțiuni ce prejudiciază activitatea economică, cum sînt, specula, traficul de aur și valută, contrabanda, ș.a.

În această direcție, organele miliției — înțelegînd pe deplin că faptele prin care se atentează la proprietatea socială socialistă, la buna și normala activitate economică a organelor de stat, înfățișează în prezent gradul de pericol social cel mai ridicat, fiind cele mai grave fapte contrarevoluționare, așa cum ele au fost caracterizate în documentele de partid — acționează operativ, semnalînd conducerii unităților socialiste situații de natură a duce la săvîrșirea unor sustrageri, distrugeri etc., a unor bunuri sau valori din avutul obștesc și sugerînd eventualități pentru luarea de măsuri de către conducerea unităților socialiste nemijlocit, pentru a preîntîmpina riscurile comiterii de atare infracțiuni, pentru a consolida climatul de ordine și disciplină desăvîrșite. Aportul organelor miliției pe această linie a conlucrării cu conducerile unităților socialiste pentru detectarea și eliminarea unor stări, situații și circumstanțe capabile să fie convertite, de unele elemente cu o conștiință retrogradă, în săvîrșirea de infracțiuni de sustragere din proprietatea socia-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

listă — constituie ceea ce am denumit „prevenirea în reacție", un concept multidimensional pe care îl vom regăsi, deîndată, într-un alt context.

De bună seamă, concomitent cu activitățile de prevenire a manifestărilor infracționale, organele miliției acționează permanent prin cercetarea penală, desfășurată în cadrul și în limitele legii, față de cei care, cu tot sprijinul acordat, săvîrșesc fapte interzise de legea penală ; cercetarea penală desfășurată de organele miliției, prin operativitatea cu care se desfășoară, prin caracterul ei ofensiv, prin grija neabătută a organelor de cercetare ale miliției pentru respectarea principiului nevinovăției, prin spiritul de legalitate pe care se întemeiază, înfățișează aptitudinea reală de a apropia momentul sancționării penale a celor vinovați de comiterea de infracțiuni de momentul săvîrșirii faptelor penale și, astfel, dobîndește o puternică încărcătură preventiv-educativă.

De asemenea, pe linia activităților preventiv-educative extrajudiciane, organele miliției sprijină colectivele oamenilor muncii care îndrumă și supraveghează executarea sancțiunilor penale de către unele persoane, prin muncă, fără privațiune de libertate, așa fel încît activitatea acestor colective să se ridice, în toate unitățile socialiste, la nivelul exigențelor și îndatoririlor de răspundere ce le revin, să contribuie într-o măsură mai susținută la resocializarea celor ce execută pedepse în libertate, și, prin urmare, la prevenirea recidivei.

6.4. *Sinteze privind metodele speciale prin care acționează organele de procuratură în lupta contra criminalității, pentru prevenirea și combaterea oricăror manifestări de încălcare a legalității.* ORGANELE DE PROCURATURĂ

6.4.1. Organele procuraturii pun la baza întregii lor activități pentru asigurarea legalității, concepția secretarului general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cu privire la prevenirea și combaterea manifestărilor antisociale — o concepție unitară, științifică și profund originală, parte integrantă a sistemului de gîndire revoluționară privind edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism; în cei peste 30 de ani de la înființarea Procuraturii Republicii Socialiste România, organele procuraturii —

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cu sentimentul responsabilității lor depline pentru realizarea sarcinilor ce decurg din documentele de partid și din legile țării, — au acționat și acționează, în spirit revoluționar, pentru înfăptuirea neabătută a legalității socialiste, pentru instaurarea ordinei și disciplinei desăvîrșite în toate domeniile activității economico-sociale, pentru apărarea cu fermitate a cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii, ale poporului [140].

6.4.2. Pe linia preventiv-educativă, extrajudiciară, organele procuraturii, acționează — în variate forme și modalități, valorificînd mijloacele generale de educație și cultură socialistă, între care presa, radioul, televiziunea ș.a., — mai întîi pentru popularizarea legislației în așa fel încît să determine la cetățeni înțelegerea împrejurării că dreptul penal socialist și sistemul nostru de drept în ansamblu apără cuceririle revoluționare ale poporului, conștientizarea faptului că respectarea exigențelor legislației penale și a legislației în ansamblu constituie o necesitate *obiectivă* întrucît dreptul socialist constituie unul din mijloacele cele mai energice de autoapărare a societății socialiste împotriva manifestărilor antisociale ale indivizilor izolați care atentează la condițiile de existență ale societății socialiste, la drepturile și libertățile membrilor ei [141].

6.4.3. Potrivit sarcinilor ce decurg din documentele de partid, organele procuraturii, pe linie extrajudiciară, acționează *permanent și în multiple forme pentru popularizarea legislației*, urmărind ca toate formele de popularizare să antreneze oamenii muncii la aplicarea în practică a exigențelor legislației, ca respectarea legii să devină o deprindere a fiecăruia și a tuturor [142]. De bună seamă, pentru reușita acțiunilor de popularizare pe care procurorii le desfășoară prin expuneri, conferințe,

---

[140] În acest sens, a se vedea, NICOLAE POPOVICI, *30 de ani de la înființarea Procuraturii Republicii Socialiste România*, în — „Revista română de drept", nr. 6/1982, p. 15—23.

[141] A se vedea, în acest sens, CONSTANTIN BULAI, *„Unele probleme teoretice privind cunoașterea legii penale ca mijloc de prevenire a infracțiunilor, op. cit.*, p. 221—234.

[142] A se vedea, în acest sens, NICOLAE POPOVICI, *30 de ani de la înființarea Procuraturii Republicii Socialiste România, op. cit.*, p. 20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

noi etc. — este necesară atît cunoașterea temeinică a realităților social-economice și umane din raza administrativă unde atare acțiuni sînt realizate, pe de o parte, dar și a stării de legalitate în ansamblu și îndeosebi a stării infracționale. În explicarea conținutului social-politic și a conținutului normativ al legislației penale, organele procuraturii depun eforturi susținute mai ales pentru a face să se înțeleagă că dreptul penal nu este un drept al represiunii ci un *drept al apărării sociale*, un drept al apărării valorilor și relațiilor sociale convenabile și utile întregului popor. Nu este mai puțin adevărat că, în cadrul acțiunilor de popularizare a legislației, organele procuraturii explică și sancțiunile normelor penale, rațiunea acțiunii sociale penale împotriva faptelor încriminate de legislația penală, inclusiv caracterul de constrîngere al sancțiunilor penale [143]. Pregătind temeinic fiecare acțiune de popularizare, stabilind judicios tematica acestora, alegînd formele și procedeele cele mai realiste, — adaptate la specificul unităților în care se înfăptuiesc — organele procuraturii conferă acțiunilor de popularizare a legislației un caracter activ și atractiv, mobilizator, debarasat de formalism, încercînd a adecva fiecare acțiune pe această linie potrivit și cu posibilitățile de înțelegere, de receptare a conținutului tematicii abordate.

6.4.4. Pe baza indicațiilor date de secretarul general al partidului la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 1—2 iunie 1982, organele de procuratură, — înțelegînd pe deplin semnificația sarcinilor ce le revin pentru sporirea calității activităților de prevenire a încălcărilor normelor de drept — își intensifică acțiunile de verificare a legalității, cu deosebire în sfera activității *economice*, militînd în permanență pentru luarea neîntîrziată a măsurilor ce se impun pentru restabilirea legalității, pentru înlăturarea stărilor și situațiilor necorespunzătoare constatate în urma verificărilor în

[143] A se vedea — pentru concluzii amănunțite ce se desprind din înțelegerea caracterului dreptului penal, ca drept al apărării sociale — CONSTANTIN BULAI, *Unele probleme teoretice privind cunoașterea legii penale..., op. cit.*, p. 231—233.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

unele unități socialiste și pentru evitarea repetării unor atare situații [144].

6.4.5. Acționînd în spiritul hotărîrilor adoptate la cel de al XII-lea Congres al partidului, organele procuraturii acordă o atenție deosebită acțiunilor de *punere în dezbatere directă* a oamenilor muncii, în cadrul adunărilor cetățenești, a celor care nu respectă disciplina și ordinea socială.

6.4.6. Organele de procuratură intervin, cu promptitudine și fermitate, în spiritul legii și umanismului revoluționar — înțeles în chip dialectic, și ca afirmare plenară a personalității umane, dar și ca principiu care reclamă intransigență și fermitate în cazul în care este încălcată legalitatea — luînd toate măsurile, în limitele competenței lor, pentru ca urmărirea penală să fie *complet efectuată în fiecare cauză*, prin lămurirea deplină a stării de fapt, așa fel încît toți cei care încalcă legile să fie trași la răspundere și, totodată, nici o persoană nevinovată să nu fie trimisă în judecată, pentru respectarea și triumful adevărului și pentru o desăvîrșită legalitate în fiecare caz [145]. Rolul *activ* al organelor de procuratură în combaterea infracțiunilor se manifestă deopotrivă în cadrul urmăririi penale dar și prin participarea procurorilor la judecarea cauzelor penale și, cînd este cazul, și civile, precum *și în supravegherea* executării sancțiunilor de drept penat [146].

---

[144] În acest sens, NICOLAE POPOVICI, *Gîndirea și activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, privind asigurarea neabătută a legalității socialiste* în, — „Revista română de drept", nr. 2/1983, p. 18.

[145] NICOLAE POPOVICI, *30 de ani de la înființarea Procuraturii Republicii Socialiste România, op. cit.*, p. 22.

[146] A se vedea, DUMITRU POPESCU, *Atribuțiile procurorului în asigurarea legalității executării sancțiunilor privative de libertate*, în — „Buletinul penitenciarelor", nr. 3/1983, p. 46—49; a se vedea și RELU VASILIU, *Judecarea la penitenciar a propunerilor de liberare condiționată*, în — „Buletinul penitenciarelor", nr. 1/1982, p. 54—56.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

6.5. *Sinteze privind metode și procedee specifice de înfăptuire a prevenirii crimei și criminalității și de apărare socială împotriva faptelor interzise de legea penală, întrebuințate de organele de justiție.*

6.5.1. Organele de justiție, implicate prin vocație și prin competența lor în opera de înfăptuire a legalității socialiste, își sporesc eforturile — pe linie extrajudiciară — pentru a cultiva, în cadrul activităților de propagandă juridică, concepția clasei muncitoare potrivit căreia legea, care este expresia voinței și intereselor întregului popor, este menită să ocrotească valorile materiale și spirituale ale societății și, de aceea, prin respectarea legii fiecare cetățean își aduce contribuția la păstrarea și dezvoltarea valorilor socialismului. Conștienți de rolul și răspunderile ce le revin, lucrătorii din organele de justiție participă, în variate forme și procedee, la acțiunile de propagandă juridică, valorificînd diverse mijloace, (presa, radioul, televiziunea, precum și prin organizarea — împreună cu organele de ordine internă și de procuratură — punerii în dezbaterea directă a oamenilor muncii a cazurilor de încălcarea legalității, prin expuneri, conferințe, mese rotunde, simpozioane, prezența activă în cadrul „Tribunei democrației" etc.) la procesul înțelegerii depline de către toți cetățenii a necesității respectării cu strictețe a ordinii și disciplinei sociale, a legalității ; ele acordă o atenție deosebită educării minorilor și tinerilor în spiritul respectării ordinei de drept socialiste, a normelor de conviețuire socială, a principiilor și normelor eticii și echității socialiste.

6.5.2. Unul din procedeele prin care organele de justiție înfăptuiesc obiectivul prioritar al prevenirii infracțiunilor și a altor manifestări de încălcare a legalității îl constituie *sprijinirea activității comisiilor de judecată* din întreprinderi și instituții și de pe lîngă consiliile populare. În acest sens, pe lîngă faptul că în activitatea lor judiciară, potrivit competenței lor legale, instanțele controlează soluțiile pronunțate de comisiile de judecată — control care conține prin el însuși o latură de îndrumare a acestor organisme ale democrației socialiste dar, în cadrul activităților extrajudiciare, instanțele utilizează o serie de măsuri și întrebuințează variate procedee pentru a

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sprijini comisiile de judecată în vederea sporirii eficienței preventiv-educative a soluțiilor și activității comisiilor de judecată. Astfel, lucrătorii din justiție, sistematic, desfășoară acțiuni de instruire juridică a membrilor comisiilor de judecată, participă la analizele periodice ale activității comisiilor de judecată sugerînd căi și procedee de sporire a eficienței preventiv-educative a actului justițiar al acestor organisme, organizează, cînd e cazul, consfătuiri cu membrii comisiilor de judecată — în situațiile în care se constată o oarecare persistență din partea unor comisii în soluții netemeinice sau neconforme cu legea — alcătuiesc materiale juridice de informări asupra modificărilor ce intervin în legislație, arătînd într-un mod accesibil sensul și finalitatea unor atare modificări, materiale ce sînt destinate a fi difuzate membrilor comisiilor de judecată, etc.

6.5.3. Dintre metodele și procedeele utilizate în mod curent pe linia sporirii eficienței preventiv-educative a actului de înfăptuire a justiției, instanțele acordă o atenție specială *judecării la fața locului* a unor cauze penale, metodă care — în măsura în care și soluția pronunțată răspunde spiritului de adevăr și dreptate, exigențelor legalității — își dovedește aptitudinea de a convinge de justețea soluției nu numai pe cei supuși judecății ci și opinia publică, căci destinatarii legii penale ce iau nemijlocit cunoștință de exigențele legii penale, conștientizează mai trainic atare exigențe nu numai în latura lor sancționatoare ci și în latura lor de apărare socială împotriva infracțiunilor, a valorilor și relațiilor sociale socialiste. Cînd o atare metodă nu poate fi întrebuințată — din pricina unor circumstanțe concrete — în practică se uzitează și judecarea unor cauze penale la sediul instanței, dar *cu participare lărgită* (cu invitați din colectivele de muncă interesate în soluționarea justă a acelor procese), procedeu care are, de asemenea, o reală dar mai limitată aptitudine preventiv-educativă.

6.5.4. Unul din procedeele speciale, extrajudiciare, de realizare a sarcinilor de prevenire a infracționalității, pe care îl întrebuințează și organele de justiție — în spiritul revoluționar în care sînt îndrumate de partid — este și aceea *a conlucrării cu consiliile oamenilor muncii* din unitățile socialiste. În acest

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sens, instanțele generalizează științific periodic — în cadrul examinării practicii de casare — o serie de surse socio-umane concrete care au contribuit la comiterea de infracțiuni și, astfel, sînt în măsură să detecteze unele carențe din cadrul unor verigi ale activităților economico-sociale, care au întreținut în concret săvîrșirea unor infracțiuni și să comunice consiliilor oamenilor muncii unele disfuncții din activitatea unor verigi economico-sociale, în vederea luării măsurilor de înlăturare a efectelor nocive a unor atare activități, și a evitării repetării manifestărilor de încălcare a legalității.

6.5.5. În același timp, organele de justiție — abordînd cu principialitate și spirit partinic, revoluționar, obligațiile ce le revin, înțeleg pe deplin *să aplice sancțiuni severe* celor ce, în pofida măsurilor de educație și de prevenire luate, săvîrșesc fapte infracționale. Acționînd cu operativitate și fermitate pentru apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, organele de justiție, aplică cu exigență legile [147] și militează ca întreaga activitate a lor — judiciară și extrajudiciară — să fie într-un mod mai hotărît înscrisă conceptelor de dreptate și de adevăr pe care este clădită întreaga viață social-economică din țara noastră.

SECȚIUNEA A VII-A

Metode și procedee speciale de prevenire și combatere a criminalității și de tratament al delincvenților (continuare)

7.1. *Cerințe fundamentale.* a) Concepția strategică și activitățile practice în domeniul prevenirii și combaterii infracționalității și a altor manifestări de încălcare a legilor și normelor de conviețuire socială au ca premise fundamentale înțelegerea

[147] A se vedea, în acest sens, GHEORGHE CHIVULESCU, *Concepția Partidului Comunist Român, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la rolul organelor de justiție în întărirea legalității socialiste și a ordinii de drept, în apărarea și dezvoltarea societății socialiste românești*, în — „Revista de drept" nr. 2/1983, p. 12—14.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

legităților obiective care acționează în fiecare etapă a construcției societății socialiste multilateral dezvoltate, precum și analiza științifică a etiologiei complexe a fenomenului infracțional, a comportamentelor antisociale și, pe această bază, elaborarea și înfăptuirea metodelor și mijloacelor adecvate de prevenire și combatere a manifestărilor antisociale. Faptul că în societatea socialistă infracționalitatea este generată de factori sociali străini orînduirii noastre îndeamnă la examinarea atentă a modului în care se manifestă atare factori în condițiile societății noastre. În această privință, făcînd o analiză științifică a etiologiei comportamentelor antisociale care se mai ivesc în societatea noastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu a atras atenția : „Nu trebuie să uităm că o serie de moravuri provenind din vechea orînduire socială continuă să se manifeste și să influențeze pe unii oameni, că, din păcate, mai sînt cetățeni care nesocotesc legile și normele de conviețuire socială“[148].

b) Strategia și activitățile practice în domeniul prevenirii și combaterii infracționalității, a celorlalte manifestări contrare legalității și normelor de conviețuire socială țin seama de adevărul că dezvoltarea socială a societății socialiste este un proces complex și contradictoriu. De aceea, programele de prevenire și combatere a manifestărilor antisociale trebuie să aibă în vedere, în stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, faptul că „baza materială a societății noastre socialiste a mers mai înainte, s-a dezvoltat mai puternic decît conștiința socială“ [149]. O atare împrejurare fiind de natură să influențeze apariția unor comportamente antisociale, reclamă actualmente eforturi sporite atît ale organelor penale, cît și ale tuturor organismelor democrației muncitorești, pînă la urmă, ale întregului popor — căci problema prevenirii infracționalității aparține realmente întregului popor —, pentru ca înfăptuirea programelor de prevenire și combatere a infracționali-

[148] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice ideologice și activitatea politică, educativă a partidului.* Editura politică, București, 1982, p. 36.

[149] NICOLAE CEAUȘESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră..., op. cit.*, p. 55.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tăţii şi a altor manifestări antisociale să răspundă într-o *mai mare măsură* nevoilor accelerării procesului de făurire a conştiinţei sociale integral socialiste, perfecţionării relaţiilor sociale din societatea noastră.

În condiţiile internaţionale actuale în care asistăm la „accentuarea crizei economice mondiale care se manifestă ca o furtună de mare intensitate cuprinzînd practic toate statele lumii“ [150], în condiţiile în care criza generală a sistemului capitalist se manifestă cu mai multă putere îndeosebi în ţările capitaliste dezvoltate, practica muncii de înfăptuire a strategiei prevenirii şi combaterii infracţionalităţii are a ţine seama de împrejurarea că *este mai acut decît oricînd* pericolul ca cercurile reacţionare din statele capitaliste să trimită agenţi care mai pot găsi şi în ţara noastră elemente debusolate sau duşmănoase dispuse să-şi vîndă ţara pe un pumn de arginţi. De aceea, înfăptuirea strategiei de prevenire şi combatere a infracţionalităţii implică, cu un cuvînt în plus, ridicarea la cote din ce în ce mai înalte a eforturilor pentru zădărnicirea oricăror încercări de a lovi în cuceririle revoluţionare ale poporului, implică o atitudine necruţătoare „faţă de cei care se pun în slujba duşmanilor ţării, trădează interesele poporului şi patria“ [151].

Problema prevenirii şi combaterii infracţionalităţii nu este o problemă nouă ; multiple aspecte de specialitate ale acestei probleme au fost cercetate — aprofundat — în doctrină, în ultimii ani [152]. În rîndurile de faţă încercăm a analiza o singură problemă — cea a prevenirii şi combaterii „în reacţie“ a infracţionalităţii.

---

[150] NICOLAE CEAUŞESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual...*, *op. cit.*, p. 71.

[151] NICOLAE CEAUŞESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului...*, *op. cit.* p. 37.

[152] A se vedea, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea şi combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*, în „Revista română de drept“ nr. 1/1982, p. 3—11 ; GEORGE ANTONIU, *Conceptul de prevenire a infracţiunilor*, în „Studii şi cercetări juridice“ nr 1/1981, p. 57—68 ; CONSTANTIN MIHAILA, *Conducerea de către partid a procesului de perfecţionare a organelor judiciare şi de îmbunătăţire a legislaţiei*, în „Revista ro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

7.2. *Conceptul de prevenire și combatere „în reacție" a infracționalității — un concept nou.*

7.2.1. *Definiție.* Prevenirea și combaterea „în reacție", desemnează, credem, un ansamblu de măsuri social-economice, tehnico-organizatorice, administrative, disciplinare și judiciar-educaționale luate, în temeiul legii, operativ, deopotrivă de organele penale și de celelalte organisme ale democrației muncitorești, în limitele competenței lor, în strînsă conlucrare cu masele, care vizează atît stări, situații sau circumstanțe a căror interacțiune a cauzat săvîrșirea de infrcțiuni într-un domeniu determinat, cît și stări, situații sau circumstanțe similare, ipotetic susceptibile să alimenteze, în alte domenii economice-sociale, premisele subiective ale infracționalității — măsuri destinate să restrîngă și să anihileze consecințele nocive ale unor atari stări, situații sau circumstanțe, să evite repetarea comiterii de infracțiuni.

7.2.2. *Trăsături ale prevenirii și combaterii „în reacție" a infracționalității.*

a) Prevenirea și combaterea „în reacție" a infracționalității, constituie, prin definiție, o activitate *postdelictuală* desfășurată de organele penale în colaborare cu celelalte organe de stat

---

mână de drept" nr. 4/1978, p. 3—11; ȘTEFAN DANEȘ, *Individualizarea pedepsei în consens cu politica penală în actuala etapă de dezvoltare a Republicii Socialiste România*, în „Revista română de drept" nr. 2/1982, p. 7—13; ȘTEFAN DANEȘ, *Combaterea faptelor antisociale și reeducarea infractorilor printr-o justă individualizare a sancțiunilor de drept penal*, în „Revista română de drept" nr. 10/1982, p. 27—34; VASILE PĂTULEA, ȘERBAN STELU, *Perfecționarea activității de prevenire a faptelor antisociale în lumina lucrărilor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român din 7—9 decembrie 1977*, în „Revista română de drept", nr. 1/1978, p. 19—27; C. BULAI, *Unele probleme teoretice privind cunoașterea legii penale ca mijloc de prevenire a infracțiunilor*, în „Studii și cercetări juridice" nr. 3/1978, p. 221—223; AUREL DINCU, *Analiza teoretică a practicii judiciare în soluționarea cauzelor cu minori*, în „Studii și cercetări juridice", nr. 4/1980, p. 369—376; AVRAM FILIPAȘ, *Forme și metode de prevenire în materia unor infracțiuni contra regulilor de conviețuire socială*, în „Analele Universității din București, anul XXXI/1982, p. 77—81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nespecializate în materie de prevenire și combatere a infracționalității, precum și în strînsă conlucrare cu conducerea colectivă a unităților socialiste, cu organizațiile obștești și de masă, cu cetățenii.

b) În deosebire de prevenire predelictuală, acțiunile de prevenire și combatere „în reacție" sînt *nemijlocit* legate de sursele — deja constatate — individuale și sociale ale infracțiunilor, nu numai de o cauzalitate ipotetică.

Astfel fiind, prevenirea și combaterea „în reacție" a infracțiunilor ni se înfățișează ca o ripostă imediată și „în lanț" dată factorilor cauzali identificați într-un fragment al realității în care a intervenit săvîrșirea de infracțiuni — o ripostă asemănătoare unui cuplu de forțe.

c) De aceea, prevenirea și combaterea „în reacție" a infracționalității — în măsura în care este înfăptuită metodic, sistematic, științific, cu pasiune și spirit de responsabilitate — oferă un *grad de certitudine mai ridicat* decît prevenirea predelictuală propriu-zisă.

d) Pe de altă parte, trebuie să observăm că prevenirea și combaterea „în reacție" a faptelor antisociale vizează cauzele „mici" imediate ale unor categorii, grupe sau subgrupe de infracțiuni, sau chiar a unei singure infracțiuni. Dar și cauzele „mici" generează uneori consecințe antisociale grave sau chiar deosebit de grave... Acțiunile de prevenire și combatere „în reacție", așadar, nu vizează îndeobște „cauzele cauzelor", așa cum vizează prevenirea predelictuală. Dar, dacă prevenirii și combaterii „în reacție" a infracționalității i se răpește privilegiul anihilării și eradicării surselor primare și majore ale criminalității, privilegiu pe care îl are precumpănitor activitatea preventiv-educativă generală *predelictuală*, totuși prevenirea și combaterea „în reacție" înfățișează, în compensație, meritul că înlătură *verigile imediate* ale lanțului cauzal extrem de complex al infracționalității.

e) În fine, menționăm că, prin definiție, prevenirea și combaterea „în reacție" a faptelor penale înfăptuiește obiectivele generale ale luptei contra infracționalității, dar numai „pe termen scurt".

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Măsurile de prevenire și combatere „în reacție" au, în adevăr, *a fi verificate ulterior în sistem* — fie, deci, *judiciar* și anume cele luate în cadrul cercetării penale sînt supuse controlului procurorului și apoi primei instanțe și, toate, instanței de control judiciar ș.a.m.d., fie *extrajudiciar* de către organele de control ierarhic ale celor care au luat primele măsuri pentru anihilarea și neutralizarea stărilor și circumstanțelor individuale și sociale care au influențat în concret săvîrșirea de infracțiuni ; ele pot fi menținute, sau, după caz, înlăturate, după cum se consideră că răspund sau nu nevoilor *generale* ale prevenirii și combaterii infracționalității „pe termen lung".

7.3. *Necesitatea obiectivă și principiile prevenirii și combaterii „în reacție" a criminalității.*

7.3.1. Prevenirea și combaterea „în reacție" a infracționalității reprezintă doar o *secvență*, cu o identitate proprie, — un teatru de operațiuni, ca să folosim o expresie împrumutată teoriei strategiei militare, în cadrul luptei pentru prevenirea și combaterea infracționalității și a altor manifestări de încălcare a legalității și a normelor de conviețuire socială din societatea socialistă românească. Setul de măsuri care se înscriu în conceptul de prevenire „în reacție" înfățișează — aidoma prevenirii și combaterii în ansamblu a infracționalității și a altor manifestări prin care se încalcă legalitate și normele de conviețuire socială — un caracter *obiectiv-necesar*, fiindcă înfăptuirea obiectivului fundamental înscris în Programul partidului de ridicare a calității vieții este condiționată și de creșterea eficienței muncii de prevenire și combatere a infracționalității și a celorlalte abateri de la exigențele ordinei de drept și ale normelor de conviețuire socială.

7.3.2. În stadiul actual al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, problemele prevenirii și combaterii manifestărilor antisociale, inclusiv ale prevenirii „în reacție" sînt nemijlocit legate de problemele înfăptuirii principiilor democrației muncitorești, ca și de problemele dezvoltării principilor de echitate și dreptate socială.

În adevăr, prevenirea și combaterea „în reacție", ca și întreaga activitate de prevenire și combatere a infracționalității și a altor manifestări de încălcare a legalității și a normelor

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de convieţuire socială, izvorăşte şi se întemeiază, în ultimă instanţă, pe principiile democraţiei muncitoreşti, pe principiile de dreptate şi echitate socială. Prevenirea şi combaterea „în reacţie' a manifestărilor antisociale, ca parte integrantă a luptei antiinfracţioniste ne apare, deopotrivă, *ca o cerinţă a democraţiei muncitoreşti şi a realizării principiilor de dreptate şi echitate socială*, precum şi ca o problemă a întregului popor, ca o *obligaţie majoră a tuturor lucrătorilor din domeniul dreptului*. Aşa cum a subliniat secretarul general al partidului, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, în magistrala Expunere de la începutul lunii iunie 1982 : „Avem datoria să acţionăm astfel încît uscăturile să nu îmbolnăvească pădurea, să apărăm normele de convieţuire socială, să dezvoltăm principiile de dreptate şi echitate socială, să asigurăm dezvoltarea sănătoasă, morală şi intelectuală a poporului"[153].

7.4. *Tipuri de acţiuni de prevenire şi combatere „în reacţie"*.

7.4.1. *Prevenirea şi combaterea „în reacţie" desfăşurată de organele de specialitate*. Măsurile de prevenire „în reacţie" sînt : *specializate*, cînd se desfăşoară de către organele de stat care *în principal* au obligaţiuni de prevenire şi combatere a criminalităţii, şi anume organele de cercetare penală, de procuratură, de justiţie, precum şi penitenciare ; atare măsuri sînt *complementare*, cînd se înfăptuiesc de celelalte organisme ale democraţiei muncitoreşti : de stat nespecializate, de organizaţii obşteşti şi de masă, deci, practic de toate organismele componente al F.D.U.S., cea mai largă organizaţie politică chemată să mobilizeze eforturile maselor pentru înfăptuirea programului de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, inclusiv a programului naţional de educaţie şi cultură socialistă, care *include educaţia pentru prevenirea şi combaterea* infracţionalităţii şi a altor manifestări de încălcare a legalităţii şi a normelor de convieţuire socială. Luarea măsurilor de prevenire „în reacţie" specializate constituie o obligaţiune *legală*[154] a orga-

[153] NICOLAE CEAUŞESCU, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în ţara noastră, la problemele teoretice, ideologice şi activitatea politică, educativă a partidului*, Editura politică, Bucureşti 1982, p. 36.

[154] ŞTEFAN DANEŞ, *Contribuţii la studiul politicii penale...*, *op. cit.*, p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nelor penale derivată din exigențele *rolului activ al organelor de urmărire penală, de justiție și penitenciare,* consacrat în art. 4 și art. 202, C. pr. pen., precum și în art. 29 din Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepsei., mai mult, chiar și măsurile de prevenire „în reacție" complementare sînt luate tot ca îndeplinirea unor obligațiuni legale care izvorăsc fie din legile organice ale celorlalte organe de stat nespecializate, fie din regulamentele sau statutele proprii de organizare și funcționare a organizațiilor obștești sau de masă.

Activitatea specializată de prevenire și combatere „în reacție" are caracter principal și permanent fiindcă, pe de o parte, eficiența actului de conducere (în care este integrat mecanismul reglării relațiilor sociale) este mai sporită cînd previi decît cînd sancționezi [155] iar pe de altă parte, rolul activ al organelor de urmărire penală și al instanțelor judecătorești nu cunoaște vacanțe în desfășurarea procesului penal, constituind o regulă de bază sau un principiu *fundamental* al procesului penal socialist român (art. 4. C. pr. pen.) [156]; în mod corespunzător nu cunoaște vacanțe nici rolul activ al organelor penitenciare. întrucît și rolul activ al organelor penitenciare, în procesul de reeducare a condamnaților și în preîntîmpinarea sustragerii condamnaților de la executarea pedepsei închisorii (art. 29 din Legea nr. 23/1969) și a măsurii educative a internării într-o școală specială de muncă și reeducare — un atare rol activ este, credem, un principiu *fundamental* al dreptului execuțional penal și, deci, o regulă de bază în activitatea organelor penitenciare [157].

---

[155] În acest sens, CRISTIAN IONESCU, *Responsabilitate politică, ordine și disciplină în întreaga activitate economico-socială,* în „Revista română de drept", nr. 9/1982, p. 7.

[156] A se vedea, în acest sens, ION NEAGU, *Dreptul procesual penal socialist român. Partea generală,* vol. I, T.U.B., București, 1979, p. 53—56.

[157] A se vedea, ION OANCEA, *Unele considerații cu privire la dreptul penitenciar,* în „Analele Universității din București", nr. 1/1971, p. 45—47; C. BULAI, *Drept penal — partea generală,* vol. I, T.U.B., București, 1979, p. 45—47.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

7.4.2. *Prevenirea și combaterea „în reacție" complementară.* Activitățile subsumate prevenirii complementare „în reacție" sînt ocazionale, *vremelnice*, izvorîte din nevoile restrîngerii, anihilării sau lichidării — după caz — a influențelor unor factori locali a căror interacțiune a alimentat comiterea de infracțiuni sau de alte fapte contrare ordinei de drept sau normelor de conviețuire socială. Între aceste două tipuri de acțiuni de prevenire în reacție există o relație dialectică: organele penale sînt cele care, în cadrul prevenirii specializate, avînd *o vocație preventivă multiplă*, — pe temeiul constatărilor ocazionate de procesele penale în curs de desfășurare (ori, după caz, de constatările degajate din controlul modului de executare a sancțiunilor penale fără privațiune de libertate) — *informează, sugerează soluții și stăruie pentru aplicarea lor, sprijină, instruiesc juridicește* etc. organele colective ale unităților socialiste în care s-au ivit stări de lucruri infracționale, pentru a pune capăt neîntîrziat unor asemenea stări ; în același timp, conlucrarea organelor penale cu organele colective de conducere ale unităților socialiste, pînă la urmă, cu masele, în vederea luării măsurilor concrete de prevenire „în reacție" constituie și pentru organele penale o sursă, de o deosebită valoare, pentru perfecționarea propriei activități preventiv-sancționatoare, deoarece masele sînt detectorul cel mai sensibil al contradicțiilor vremelnice din viața economico-socială și al purtătorilor acestor contradicții.

7.5. *Funcția, direcțiile concrete de manifestare și exigențele prevenirii și combaterii „în reacție"*.

7.5.1. *Funcția socială.* Trebuie să menționăm că, aidoma activității de prevenire în ansamblu a faptelor antisociale — care este concepută, pe drept cuvînt, ca o funcție socială *activă* [158] — și prevenirea „în reacție" răspunde unei asemenea funcții sociale active, întrucît ea are proprietatea fundamentală de a sluji scopului evitării repetării comiterii de infracțiuni.

---

[158] În acest sens, NICOLAE POPOVICI, *Politica Partidului Comunist Român cu privire la prevenirea și combaterea faptelor prin care se încalcă legalitatea socialistă*, în „Revista română de drept", nr. 1/1982, p. 11 ; în același sens, a se vedea, GEORGE ANTONIU, *Conceptul de prevenire a infracțiunilor*, în „Studii și cercetări juridice" nr. 1/1981, p. 61 ; a se vedea și ȘTEFAN DANEȘ, *Contribuții la studiul politicii penale..., op. cit.*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

7.5.2. *Direcțiile concrete de manifestare*. Concepută ca o „bătălie în marș", activitatea care se înscrie în conceptul de prevenire și combatere „în reacție" este, prin definiție, un răspuns *imediat și concertat* dat stărilor, situațiilor și circumstanțelor care în concret au întreținut premisele subiective ale comiterii de infracțiuni, cît și altor circumstanțe care — *în activități social-economice* similare dar într-un alt loc și moment — se pot intersecta, ipotetic, cu conștiința înapoiată sau retrogradă a unor indivizi și pot să contribuie la săvîrșirea de infracțiuni. Să dăm un exemplu : să presupunem că din primele cercetări în cazul unei delapidări cu consecințe deosebit de grave săvîrșită prin fals, în participație, într-o unitate din mediul rural din sistemul cooperației de producție și desfacere s-ar constata și circumstanțe care au ocazionat comiterea acestor infracțiuni, cum ar fi anumite deficiențe *la nivel local* în ce privește exigența și periodicitatea controlului financiar intern unite cu anumite carențe în ritmicitatea controlului concret al oamenilor muncii ori ale controlului muncitoresc din unitatea păgubită, conjugate cu neajunsuri în modul de încadrare în funcțiile de gestiune sau administrare a patrimoniului obștesc ș.a.; pentru nevoile demonstrației să admitem, de asemenea, prin ipoteză, că o atare delapidare s-a comis prin contribuția și a unor elemente descompuse, corupte, din cadrul unui depozit județean... Care sînt exigențele prevenirii „în reacție" în prezența unor atari constatări ? Pentru a răspunde trebuie să deosebim între măsurile preventive ce se cer a fi luate de organele de stat competente, în vederea îngustării și anihilării efectelor stărilor, situațiilor sau circumstanțelor care *deja au contribuit în concret la comiterea infracțiunii,* pe de o parte, de măsurile ce trebuie să fie luate în raport de stări, situații sau circumstanțe din cadrul altor realități social-economice similare, din alte unități administrativ-teritoriale unde, *ipotetic,* pot favoriza sau influența săvîrșirea de infracțiuni, pe de altă parte. Prin consecință, prevenirea și combaterea „în reacție" reclamă acțiuni *în două direcții principale : prima,* privitoare la stările, situațiile și circumstanțele care — fie și în mod indirect — au întreținut în realitate premisele subiective care au condus la săvîrșirea de infracțiuni și *secunda,* referitoare la stări, situații sau circum-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

stanțe similare, care, *ipotetic*, pot să întîlnească conștiințe și moravuri înapoiate ale unor persoane și să se soldeze cu săvîrșirea de infracțiuni... De bună seamă, prevenirea și combaterea „în reacție" se înfățișează într-un mod diferit, *specific* fiecăruia din direcțiile principale în care acționează preventiv organele de stat.

7.5.3. *Exigențe ale activității de prevenire și combatere „în reacție"*. Prevenirea și combaterea „în reacție" reclamă măsuri conjugate judiciar-penale și extrajudiciare : a) ale organelor de urmărire penală, cum ar fi — păstrînd exemplu evocat — *măsuri preventive de ordin procesual* luate în cadrul și cu ocazia desfășurării urmăririi penale sau efectuate chiar cu ocazia actelor premergătoare urmăririi penale, inclusiv, spre pildă, percheziții [159] ; măsuri preventive *de ordin extrajudiciar*, cum ar fi, de exemplu, *verificarea prin sondaje* dacă în cadrul altor unități de același profil de la nivel local, teritorial sînt indicii temeinice ale unor stări, situații sau circumstanțe similare celor reținute ca avînd un rol contributiv la comiterea infracțiunii în cauza în care se instrumentează ori de informare a autorităților locale *competente să „blocheze" efectele nocive ale factorilor ce au contribuit la săvîrșirea infracțiunii ;* sau, tot astfel, *de organizare a punerii cazului în discuția colectivului oamenilor muncii* (din unitatea păgubită și din unitățile de același profil de pe raza teritorială), în vederea dezvăluirii tuturor neajunsurilor, lipsurilor sau dificultăților care au ocazionat în concret săvîrșirea de infracțiuni, a identificării tuturor căilor și mijloacelor menite să facă imposibilă repetarea săvîrșirii de infracțiuni, să contribuie la instaurarea în cadrul acelei unități a unui climat de ordine și disciplină desăvîrșite. b) Cît privește măsurile pe care exigențele prevenirii și combaterii „în reacție" le reclamă *din partea organelor de con-*

---

[159] În acest sens, ION NEAGU, *Cu privire la posibilitatea efectuării percheziției în cadrul actelor premergătoare urmăririi penale*, în „Analele Universității din București", anul XXIX/1980, p. 67 și urm. ; a se vedea și N. VOLONCIU, *Drept procesual penal*, Editura didactică și pedagogică, București, 1972, p. 261—264 ; de asemenea, a se vedea, ION CORGĂNEANU, *Considerații privind actele premergătoare efectuate de organele de urmărire penală*, în „Revista română de drept", nr. 1/1974, p. 31.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ducere și control ale unității păgubite, ele se pot referi — păstrînd, iarăși, exemplu evocat — spre pildă, la *perfecționarea activității de conducere și control de la nivel teritorial*, bunăoară, prin refacerea programelor de control în sensul sporirii calității, inclusiv a periodicității controlului, de reverificare și eventuală redistribuire a cadrelor cu atribuții de gestionare și administrare a bunurilor sau valorilor ce formează proprietatea întregului popor sau proprietatea cooperatistă, de întărire a pazei [160] ș.a. c) Referitor la măsurile pe care exigențele prevenirii și combaterii „în reacție" le reclamă *din partea organismelor de îndrumare și coordonare în profil teritorial a activității unităților de control al oamenilor muncii și de control muncitoresc al activității economico-sociale*, e necesar să menționăm că atare organisme trebuie să intervină *în fiecare caz în parte cu promptitudine*, pentru asigurarea aplicării legislației în diversele sectoare de activitate, pentru analiza profundă a neajunsurilor din activitatea unităților din subordine, pentru dezvoltarea spiritului combativ al tuturor lucrătorilor din controlul oamenilor muncii și din controlul muncitoresc. Este cunoscut că verificările și controlul muncitoresc întreprinse în unele unități economice în legătură cu modul de respectare a disciplinei și ordinii, cu aplicarea fermă a legilor și hotărîrilor sînt formale, se rezumă la consemnarea superficială a unor abateri minore, lipsuri în gestiune, degradarea unor bunuri ș.a., fără a reuși depistarea adevăratelor cauze ale încălcării dispozițiilor legale ce privesc organizarea a producției și a muncii [161]. Criticînd asemenea neajunsuri, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, relevă că multe dintre controalele întreprinse ocolesc problemele, încearcă să justifice o serie de lipsuri și abateri de la legi și hotărîri, nefiind urmate de măsuri

---

[160] În acest din urmă sens, I. POHONȚU ș.a., *Forme și metode de prevenire a infracțiunilor împotriva avutului obștesc*, în „Justiția nouă" nr. 5/1963, p. 43—54 ; a se vedea, în același sens — mai recent și mai aprofundat —, studiul lui GEORGE ANTONIU, *Conceptul de prevenire a infracțiunilor*, *op. cit.*, p. 57—68.

[161] În acest sens, a se vedea, CRISTIAN IONESCU, *Responsabilitate politică, ordine și disciplină în întreaga activitate economico-socială*, în „Revista română de drept" nr. 9/1982, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ferme care să ducă la lichidarea lipsurilor constatate, la îmbunătățirea în practică a activității [162].

7.6. *Modalități și pîrghii de înfăptuire a prevenirii și combaterii „în reacție" a infracționalității*

7.6.1. În ceea ce ne privește socotim că săvîrșirea unei infracțiuni de o gravitate și cu consecințe considerabile (chiar a unei infracțiuni de culpă produsă, spre pildă, prin explozii, incendii etc.) sau constatarea statistică a ratei mai ridicate a unei grupe sau categorii de infracțiuni, într-o anumită perioadă, în cadrul unei unități administrativ-teritoriale reclamă măsuri de prevenire și combatere „în reacție" cuplate atît „pe orizontală", în sistem, aidoma unui poligon de forțe, cît și „pe verticală", pe nivele. Prevenirea și combaterea „în reacție" implică, în adevăr, în profil teritorial, o gamă întreagă de măsuri preventive și sancționatoare, luate deopotrivă de organele judiciare, de conducerea colectivă a unităților economico-sociale unde s-au comis faptele infracționale, de organismele de control ale organizațiilor obștești și de masă (de tineret, de sindicat etc.), într-un cuvînt, o cascadă de măsuri din partea *tuturor organelor de stat* ce activează în profil teritorial și a tuturor *organismelor teritoriale ale democrației muncitorești*. Prevenirea și combaterea „în reacție" are, prin definiție, un caracter operativ și, într-un anume sens, *provizoriu ; operativ*, fiindcă reacția organelor de urmărire penală, a celorlalte organe de stat și obștești cu responsabilități directe în înfăptuirea legalității în sectorul (compartimentul) activităților economico-sociale vizate prin săvîrșirea de infracțiuni, nu comportă așteptări, ea trebuie să fie promptă, imediată, izvorîtă dintr-o apreciere lucidă și realistă a acelor factori care, *în mod vădit*, înfățișează o corelație nemijlocită cu săvîrșirea infracțiunilor : măsurilor de prevenire și combatere „în reacție" trebuie să fie luate, în temeiul legii, concomitent cu desfășurarea urmăririi penale în pricina care le-a inspirat dar fără a aștepta, credem, rezultatul urmăririi penale și, de bună seamă, fără a aștepta rezultatele înfăptuirii

---

162 NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la Consfătuirea de la C.C. al P.C.R. din 29—30 mai 1980*, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 20, Editura politică, București, 1981, p. 72—73.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

programelor teritoriale de măsuri generale de prevenire și combatere a infracționalității. Ele au un caracter *provizoriu*, deoarece nevoia și eficacitatea programelor de măsuri de prevenire „în reacție" urmează a fi verificate — și, eventual, completate sau corectate, — pe parcurs, pe măsura extinderii și aprofundării cercetării penale, deci în practica judiciară și economico-socială, singura în măsură să confirme dacă diagnosticul și tratamentul penal și social-economic înfăptuite „în reacție" au fost în concret de natură să contribuie la prevenirea „pe termen lung" a săvîrșirii de infracțiuni și să sugereze eventuale noi măsuri preventive de natură să corecteze sau să permanentizeze măsurile luate inițial în cadrul programelor prevenirii și combaterii „în reacție" a infracțiunilor și a altor manifestări antisociale.

7.6.2. Elaborarea și aplicarea măsurilor de prevenire „în reacție" implică o atentă examinare *la fața locului*[163] a gravității și amploarei consecințelor reale a faptelor penale comise, a zonei circumstanțiale a acestor fapte, ca și a dimensiunilor consecințelor probabile a unor atari fapte, o evaluare *multilaterală*, — în raport cu toate compartimentele activităților economico-sociale asupra cărora infracțiunea s-a răsfrînt, pe care le-a afectat — a factorilor esențiali social-economici, tehnici, organizatorici etc., care au influențat sau, în împrejurări similare, sînt de natură să influențeze comiterea de infracțiuni. Detectarea operativă a întregului evantai al unor atari factori este premisa *fundamentală* care asigură promptitudinea și eficacitatea programelor de măsuri de prevenire și combatere „în reacție".

7.6.3. De pildă, dacă în caz de săvîrșire a unor infracțiuni contra protecției muncii, soldate cu accidente de muncă sau îmbolnăviri profesionale se constată că ele se datorează atît nerespectării tehnologiilor de producție și a instalațiilor de lucru de către personalul de execuție, cît și unui climat de indisciplină, neglijență sau lipsă de răspundere în îndeplinirea obligațiilor de serviciu din partea celor ce conduc, organizează și controlează producția într-o secție, sector sau compartiment

[163] EMILIAN STANCU, *Particularități ale cercetării la fața locului ale infracțiunilor împotriva vieții*, în „Analele Universității din București" anul XXXI/1982, p. 89—92.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

al activității economico-sociale — exigențele prevenirii „în reacție" reclamă, socotim, verificarea *generală* a modului în care sînt respectate normativele privind tehnologiile de producție și instalațiile de lucru în raport de toate schimburile din atelierul, secția, sectorul etc., în care s-a ivit accidentul de muncă, cît și în cadrul altor secții, sectoare sau compartimente ale activității economico-sociale *de profil,* care folosesc tehnologii de producție sau instalații de lucru similare celor în care s-au produs accidentele de muncă sau îmbolnăvirile profesionale, precum și a climatului de disciplină și ordine la atare nivele.

7.6.4. Prin consecință, prevenirea „în reacție", desi este o activitate postdelictuală, nu poate fi redusă numai la măsuri *judiciare* din partea organelor penale, ci ea trebuie întregită cu o amplă gamă de măsuri *extrajudiciare,* cum sînt: *verificări* — fie și prin sondaj — a faptului dacă stări, situații sau circumstanțe de natura celor ce au ocazionat comiterea de infracțiuni deja descoperite se regăsesc sau nu în alte medii sau activități economico-sociale similare din raza teritorială în care se desfășoară urmărirea penală; *informări* și *dezbateri* cu toți factorii de decizie interesați, în profil teritorial, asupra împrejurărilor care au determinat, înlesnit sau favorizat săvîrșirea de infracțiuni și a căilor de lichidare a unor atari circumstanțe; *consfătuiri cu alți specialiști* din aparatul propriu al organelor de urmărire penală, de procedură sau, după caz, cu specialiști din unitățile unde s-au comis infracțiunile ori din alte unități similare (spre pildă, experți în criminalistică, contabilitate, tehnică, economie industrială sau agrară, medicină, pedagogie etc.), în vederea asigurării oportunității și caracterului științific — potrivit cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, în raport și cu mijloace de dotare concretă existente — al modalităților practice de „blocare" a consecințelor infracțiunilor săvîrșite și de paralizare și lichidare a stărilor, situațiilor și circumstanțelor potențial contributive la comiterea de infracțiuni; *organizarea de „mese rotunde" speciale* sau participarea lucrătorilor din organele de urmărire penală, de procuratură, la alte manifestări, în cadrul — eventual — adunărilor generale ale oamenilor muncii de la locul comiterii infracțiunii,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ori a adunărilor ocazionate de tribuna democrației etc., în vederea denunțării conduitelor ilicit-penale și a prevenirii victimelor potențiale ale unor atari comportamente, a modelării fizionomiei morale și a educației *preventive* a tuturor destinatarilor legii penale în spiritul vigilenței și al unei atitudini intransigente față de orice manifestare de încălcare a legalității și normelor de conviețuire socială; *sesizarea de sinteză „pe verticală"*, a organelor de conducere a activității judiciare, asupra unor stări, situații și circumstanțe locale care au exercitat o influență obiectivă în alegerea comportamentului ilicit-penal al unor indivizi, spre a se putea verifica — la scară macro-socială, pe diverse paliere ale activității economico-sociale, prin controale, sondaje, anchete sociale ș.a. — dacă contradicțiile de natura celor care au întreținut premisele infracțiunilor săvîrșite se regăsesc eventual și în alte părți ale sectoarelor activităților economcio-sociale și a se lua măsurile necesare pentru anihilarea efectelor negative posibile ale unor atari contradicții ș.a.m.d.

7.6.5. În stadiul actual al edificării socialismului în patria noastră, în condițiile impactului dintre revoluția socialistă și revoluția tehnico-științifică contemporană — condiții în care se produce, în domenii și în modalități foarte diferite, impactul revoluției tehnice și științifice asupra dreptului [164] — întrucît sporesc riscurile folosirii unor procedee și tehnici avansate în comiterea de infracțiuni (riscurile unor sustrageri, distrugeri etc. de combustibil atomic, practic nici nu pot fi, de pildă, calculate...) este mai necesar ca oricînd ca perfecționarea procesului de prevenire și combatere a infracționalității inclusiv al prevenirii și combaterii „în reacție", să includă nu numai perfecționarea laturii organizatorice și social-judiciare a acestui proces, ci și a laturii sale *tehnice*, prin utilizarea pe scară largă a *celor mai moderne metode și tehnici criminalistice*, deopotrivă pentru identificarea și prinderea infractorilor cît și — mai ales — pentru a detecta, a paraliza și, în cele din urmă, a li-

[164] În acest sens, IOAN CETERCHI, *Unele caracteristici ale dreptului socialist românesc în etapa actuală*, în „Revista română de drept", nr. 6/1982, p. 29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

chida factorii care în concret au determinat, au înlesnit și au favorizat comiterea de infracțiuni.

Scientizarea procesului judiciar se înscrie, astfel, printre cele mai importante măsuri chemate să contribuie direct la creșterea eficienței activității de prevenire și de combatere a fenomenului infracțional. Astfel, întreaga activitate a organelor de justiție, procuratură, miliție și securitate are a se raporta permanent la coordonatele majore stabilite de conducerea partidului, a statului nostru, la indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, privind orientarea activității acestor organe spre exigențele de fermitate, spirit de dreptate, grijă față de oameni, așa încît „nici o încălcare a legilor socialiste să nu rămînă nepedepsită și, în același timp, ca nimeni să nu fie sancționat pe nedrept" [165].

Față de sarcinile specifice politicii penale socialiste, rolul criminalisticii în stabilirea faptelor și împrejurărilor, în identificarea autorului unei fapte penale, capătă o semnificație tot mai largă, aportul acestei științe la perfecționarea activității tuturor subiecților oficiali chemați să înfăptuiască justiția.

Așa se explică de ce asistăm, în momentul de față, alături de perfecționarea metodelor și mijloacelor tehnice criminalistice devenite tradiționale, la inițierea și inventarea unor noi procedee științifice de aplicare la condițiile specifice descoperirii, fixării și interpretării urmelor infracțiunii — a unor tehnici de vîrf care să reprezinte un factor de calitate în prevenirea și combaterea criminalității.

7.7. *Perfecționarea rolului activ al organelor de penitenciare în asigurarea legalității detenției.*

7.7.1. *Termenii noi în care se pune problema rolului activ al organelor de penitenciare în asigurarea legalității executării sancțiunilor penale.*

---

[165] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Ed. politică ,București, 1979, p. 64—65. În același sens, a se vedea și cuvîntarea tovarășului *Nicolae Ceaușescu* la al II-lea Congres al Consiliilor oamenilor muncii, București, 24 iunie 1981.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

7.7.2. *Stadiul problemei.* În literatura juridică socialistă se admite, de imensa majoritate a autorilor, că dreptul execuțional penal constituie o ramură *autonomă* de drept, cu un obiect de sine stătător și cu sarcini specifice [166]. Dat fiind caracterul complex al sancțiunilor penale, dată fiind perspectiva sporirii complexității raporturilor execuțional-penale în condițiile amplificării procesului executării sancțiunilor penale — pe o durată pînă la 5 ani — prin muncă, fără privațiune de libertate (în temeiul art. 1 din Decretul nr. 218/1977) în prezent, autonomia dreptului execuțional penal nu mai poate fi pusă la îndoială; mai mult, rolul său în asigurarea scopului procesului penal sporește continuu iar sarcinile acestei ramuri a dreptului capătă o semnificație deosebită în raport cu nevoile mereu crescînde ale perfecționării procesului de reeducare a condamnaților.

7.7.3. *Perfecționarea sistemului principiilor fundamentale ale dreptului execuțional penal*

Este meritul doctrinei socialiste românești a dreptului, că a pus în lumină și a fundamentat principiile dreptului execuțional penal [167] și natura specifică a activității de executare a sancțiunilor penale [168]. Cele patru principii de bază ale dreptului execuțional penal — al legalității și umanismului socialist al executării sancțiunilor penale, ca și al individualizării și reeducării prin muncă a celor ce execută sancțiuni penale [169] — formează un sistem armonios și unitar de principii fundamentale care călăuzesc întregul proces de organizare și desfășurare a reeducării celor ce execută sancțiuni penale. Mecanismul și

---

[166] În acest sens, ION OANCEA, *Drept penal. Partea generală*, Edit. didactică și pedagogică, Buc., 1971, p. 23; C. BULAI, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, A.U.B. 1979, p. 45—47; M. D. SARGORODSKI și colab., *Curs de drept penal sovietic*, vol. I, Ed. Univ. din Leningrad, 1968, p. 23.

[167] ION OANCEA, *Unele considerații cu privire la dreptul penitenciar*, în Analele Universității București nr. 1/1971, p. 39—48.

[168] CONSTANTIN MITRACHE, *Aspecte privind individualizarea administrativă a pedepsei*, în Analele Universității București, nr. 2/1971, p. 45—52.

[169] În acest sens, a se vedea, ION OANCEA, *Unele considerații...*, *op. cit.*, p. 46—47.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

conținutul sistemului principiilor fundamentale ale dreptului execuțional penal nu sînt anchilozate. Dialectica evoluției societății socialiste românești și cerințele majore ale stadiului actual al dezvoltării țării noastre — cerințe magistral relevate în raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului din decembrie 1982 — obligă la a regîndi sistemul principiilor fundamentale ale dreptului execuțional penal și a deslușì noi căi și mijloace pentru o *nouă calitate* a muncii de reeducare a persoanelor care execută sancțiuni penale.

În noua etapă de dezvoltare a societății noastre intervine o perfecționare atît a *conținutului și cadrului principiilor fundamentale* care cîrmuiesc activitatea de executare a sancțiunilor penale *cît și a rolului activității organizatorice de asigurare a aplicării regulilor de bază ale muncii de reeducare a celor condamnați.*

a) În adevăr, în etapa actuală, în condițiile creșterii rolului statului democrației muncitorești, revoluționare, se manifestă cu mai multă vigoare atribuțiile statului ca subiect activ al raporturilor execuțional-penale, ca titular al dreptului de a organiza, conduce și controla executarea sancțiunilor penale. Astfel, întrucît, în baza art. 4 din Legea nr. 23/1969, statul asigură mijloacele materiale și financiare necesare deținerii, întreținerii și reeducării condamnaților, precum și asistența medicală, diminuarea eforturilor materiale și financiare ale statului destinate executării pedepsei cu închisoarea, constituie unul din obiectivele prioritare, în etapa actuală, pentru fiecare unitate din sistemul penitenciar. Comenzile unităților de penitenciare, sub îndrumarea organelor de partid, au obligația să ia măsuri hotărîte pentru ca — în vederea așezării întregii activități economice-sociale specifice, pe principiile autoconducerii și autogestiunii — *să-și asigure autofinanțarea. „Trebuie să înțelegem — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului — că aplicarea noului mecanism economic presupune ca fiecare unitate să lucreze pe principiul autoconducerii, autogestiunii, cu rentabilitate și eficiență economică“* [170].

[170] NICOLAE CEAUȘESCU, *Raport la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1982*, Ed. pol., Buc., 1983, p. 69.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În lumina orientărilor cuprinse în documentele Conferinței Naționale a partidului din decembrie 1982, principiile noului mecanism economico-financiar, ale autoconducerii și autogestiunii devin — alături de principiile specifice, prioritare, ale fazei executării sancțiunilor penale — *reguli de bază absolute, irefragabile și ale activității de aplicare practică a dispozițiilor Legii nr. 23/1969 privind executarea pedepselor.*

Principiile autogestiunii, ale autofinanțării trebuiesc privite și aplicate, în mod specific, în activitatea de organizare și conducere a executării sancțiunilor penale ; ele indică *spiritul* în care se cer aplicate astăzi normele privind executarea sancțiunilor penale și călăuzesc fiecare moment și act al întregii faze de executare a pedepselor și măsurilor educative.

b) Documentele Conferinței Naționale a partidului din decembrie 1982 conferă o dimensiune și o perspectivă nouă, superioară, principiului legalității, *inclusiv legalității executării sancțiunilor penale.* Legalitatea socialistă a constituit cheia de boltă a procesului de organizare și conducere a executării sancțiunilor penale, în întreaga perioadă inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului. Mai mult ca oricînd astăzi, în condițiile în care — așa cum a precizat secretarul general al partidului, *tovarășul Nicolae Ceaușescu — „respectarea legilor țării constituie o necesitate obiectivă pentru dezvoltarea societății"* [171] principiul legalității executării sancțiunilor penale capătă valențe noi, implică exigențe noi, sporite.

Astfel, asigurarea unui climat de legalitate în sfera executării sancțiunilor penale reclamă cu o deosebită vigoare în prezent, pe de o parte, luarea tuturor măsurilor care să asigure ca nici o persoană care execută o sancțiune penală (de orice natură și de orice gravitate) să nu fie supusă pe nedrept vreunei sancțiuni disciplinare sau materiale, iar pe de altă parte, luarea tuturor măsurilor care să permită ca nici o persoană care încalcă exigențele ce cîrmuiesc desfășurarea normală a raporturilor de executare a pedepselor și măsurilor educative, *să nu rămînă nesancționată.*

Legalitatea executării pedepselor și a măsurilor educative constituie sursa a numeroase reguli cu caracter de principii

[171] Ibidem.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

generale, comune tuturor raporturilor execuțional-penale, între care un interes deosebit prezintă orientările stabilite de Conferința Națională a partidului din decembrie 1982, regula indisponibilității și cea a loialității în comportamentul subiecților *raporturilor execuțional-penale*.

În adevăr, exigențele asigurării unei ordini și discipline *desăvîrșite* în procesul executării sancțiunilor penale — imperativ pus cu pregnanță în lumină în cadrul Raportului prezentat Conferinței Naționale a partidului din decembrie 1982 — exclud, mai mult ca oricînd la ora actuală, *posibilitatea ca subiecții raporturilor execuțional-penale să tranzacționeze asupra modului de aplicare a normelor educative*. Să adăugăm că și în cazul, excepțional, în care este necesar consimțămîntul destinatarilor măsurilor de reeducare aplicate în cadrul executării sancțiunilor penale (de pildă, în cazul prevăzut în art. 40 alin. 3 din Legea nr. 23/1969, care reclamă consimțămîntul celor arestați preventiv pentru folosirea lor la muncă) *tot legea este cea care autorizează luarea unui atare consimțămînt* (legalitatea de excepție). Principiul legalității executării sancțiunilor penale conține implicit obligația de a se comporta riguros corect a tuturor subiecților raporturilor execuțional-penale ; această obligație formează conținutul regulei *loialității în înfăptuirea dispozițiilor și măsurilor legale pe care le implică executarea sancțiunilor penale*. De aceea, exigențele actuale ale principiului legalității executării sancțiunilor penale implică o educație și acțiune permanente și sistematice ale cadrelor din penitenciare și școlile speciale de muncă și reeducare pentru indentificarea și eradicarea — prin măsuri legale — a comportării neloiale atît a unora din cei ce execută sancțiuni penale cît și a unor persoane din afara locului de deținere care incidental vin în contact cu deținuții sau minorii internați în școlile speciale (în cadrul punctelor de lucru, cu ocazia vizitelor etc.).

7.4. *Rolul activ al organelor de penitenciare în înfăptuirea legalității executării pedepselor și măsurilor educative*.

7.4.1. *Concept și caracterizare*. Aidoma celorlalte organe de ordine internă, de procuratură și de justiție — care, în temeiul art. 4 C. pr. pen. sînt obligate să aibă un rol activ în desfășu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

rarea procesului penal [172] — și organele de penitenciare sînt obligate să aibă un rol activ în asigurarea legalității în executarea sancțiunilor penale în regim de detenție [173]. Rolul activ al organelor de penitenciare în faza executării sancțiunilor penale în detenție se înscrie ca un principiu fundamental *autonom* al dreptului execuțional penal care se află reflectat explicit în numeroase dispoziții legale (art. 56—58 C. pen., art. 15 și 19 Legea nr. 23/1969, art. 4 din Decretul nr. 218/1977 ș.a.) ; incidența acestei reguli de bază a executării sancțiunilor penale este continuă și riguroasă pe tot parcursul executării în detenție a sancțiunilor penale, din momentul încarcerării pînă la liberarea celor condamnați. Ca regulă de bază a dreptului execuțional, rolul activ al organelor de penitenciare constă în *atitudinea (intervenția) activă a lor în înfăptuirea actelor și operațiunilor care intră în atribuțiile funcționale ale acestor organe, în vederea asigurării bunei desfășurări a raporturilor execuțional penale, potrivit scopului reeducării celor condamnați.*

7.4.2. Cheia de boltă a principiului rolului activ al organelor de penitenciare în asigurarea reeducării celor condamnați o constituie măsurile *organizatorice* luate continuu din inițiativa și în limitele atribuțiilor funcționale ale acestor organe. Regula de bază a rolului activ al organelor de penitenciare în reeducarea celor condamnați ce execută pedeapsa închisorii în detenție sau măsura educativă prevăzută în art. 3 din Decretul 218/1977 a căpătat noi valențe în lumina documentelor Conferienței Naționale deoarece și pentru organele de *penitenciare, în prezent,*

---

[172] În acest sens, a se vedea — asupra problemei rolului activ al organelor de urmărire penală și al instanțelor de judecată — N. VOLONCIU *Drept procesual penal*, Ed. didactică și pedag., Buc., 1972, p. 55—57 ; VINTILĂ DONGOROZ, *Explicații teoretice ale C. pr. pen. român*, vol. I., Ed. Acad. R. S. România, Buc. 1975 ; ION NEAGU, *Dreptul procesual penal socialist român*, vol. I, A.U.B., București, 1979, p. 53—56.

[173] Notăm că, de bună seamă, și conducerea organizației socialiste precum și colectivul de oameni ai muncii care supraveghează conduita celor care execută pedeapsa cu închisoarea prin muncă, *fără privațiune de libertate* sînt, deopotrivă, obligate în temeiul art. 30, al. 5 din Legea nr. 23/1969, să aibă un rol activ în asigurarea legalității executării sancțiunilor penale ; dar aceasta este o altă latură a rolului activ care reclamă exigențe ce nu sînt, aici examinate...

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

hotărîtoare este activitatea organizatorică și educațională, munca practică pentru asigurarea sporirii eficienței economice și educaționale a întregii activități desfășurate în mediul penitenciar, pentru prevenirea recidivei sau multirecidivei.

7.5. *Direcții (laturi) esențiale de incidență și căi de perfecționare a rolului activ al organelor de penitenciare.*

7.5.1. O latură fundamentală în care se manifestă rolul activ al organelor de penitenciare o constituie, în prezent, inițiativa în realizarea neabătută a principiilor noului mecanism economico-financiar.

Rolul activ al organelor de penitenciare, astfel cum este consacrat în dispozițiile și cum este prefigurat în documentele Conferinței Naționale a partidului din decembrie 1982, implică, mai întîi — în direcția înfăptuirii principiilor noului mecanism economico-financiar — *întărirea controlului comenzii fiecărei unități de penitenciare și a fiecărei școli de muncă și reeducare pentru asigurarea rentabilității și eficienței economice, accentuarea caracterului multilateral și sistematic a acestui control în vederea întăririi disciplinei de plan și financiare.* Examinînd cu obiectivitate și principialitate partinică fenomenele *economice* din fiecare unitate din sistemul penitenciar, comenzile acestora, toate cadrele care activează în sistemul penitenciar veghează și acționează cu deosebită hotărîre astfel ca — în baza indicațiilor de partid — nici un produs să nu fie nerentabil, ca întreaga producție să fie eficientă — aceasta constituie o cerință obligatorie pentru aplicarea noului mecanism economic.

7.5.2. În al doilea rînd, dat fiind — așa cum se subliniază în documentele Conferinței Naționale a partidului — comerțul exterior, dat fiind că „dezvoltarea unei largi colaborări economice internaționale, a schimburilor economice cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduirea socială, constituie o necesitate obiectivă pentru buna desfășurare a activității economico-sociale a patriei noastre, principiul rolului activ capătă o semnificație *deosebită* în lumina exigențelor derivate din sarcinile privind comerțul exterior.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În adevăr, atribuțiile funcționale ale organelor de penitenciare, cărora le incumbă realizarea unor produse pentru export, sporesc astfel încît comanda unității, *trebuie să inițieze și să aplice programe speciale de măsuri* hotărîte (organizatorice, social-economice, disciplinare etc.) destinate înfăptuirii *prioritare*, în cele mai bune condițiuni la nivel calitativ corespunzător, a *producției de export*; atare programe trebuie să identifice toate sursele de materii prime, să traseze căile concrete pentru valorificarea superioară a acestora, să stabilească modalitățile practice de mobilizare și întrebuințare integrală a tuturor resurselor umane disponibile. De bună seamă, programele speciale de măsuri pentru asigurarea producției destinate exportului, oricît de bune ar fi, nu epuizează conținutul rolului activ al organelor de penitenciare, în această direcție; atare programe obligă la mobilizarea tuturor energiilor umane din subordine pentru înfăptuirea la timp a măsurilor adoptate, *obligă la controlul sistematic special în domeniul asigurării calității fiecărui produs destinat exportului*.

7.5.3. O dimensiune majoră a rolului activ al organelor de penitenciare este conferită, în prezent, de exigențele desprinse din programele de măsuri adoptate de Conferința Națională a partidului privind *recuperarea, refolosirea și economisirea materialelor și a surselor de energie*. În acest sens, organele de penitenciare trebuie să acționeze *cu toată fermitatea, cu cea mai mare răspundere* pentru înfăptuirea neabătură, în practica de fiecare zi, a obiectivelor reducerii consumurilor materiale, pentru a pune capăt oricărei forme de risipă, pentru folosirea judicioasă a materiilor prime, recuperarea și refolosirea materialelor, pentru economisirea surselor de energie, îndeosebi pentru reducerea consumurilor de energie electrică — într-un cuvînt *pentru un regim strict de economii*.

7.5.4. O altă latură *cardinală* în care se manifestă rolul activ al organelor de penitenciare o constituie asigurarea înfăptuirii unei *înalte eficiențe educaționale a tuturor actelor, activităților și operațiunilor desfășurate în mediul penitenciar*. În definitiv, întîia latură fundamentală a principiului rolului activ al organelor penitenciare — cea care, cum s-a putut observa, tinde la

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

asigurarea unei reale eficiențe economice a unităților penitenciare — oricît de importantă ar fi, nu constituie un scop *în sine* ci o cale esențială care *slujește la reeducarea celor condamnați.*

7.5.5. În ultimă analiză, obligația organelor de penitenciare de a interveni activ în toate problemele economice și sociale cu care este confruntată viața detențională, obligația care formează obiectul regulei de bază a rolului activ este, credem, subordonată finalității unice a întregului proces de executare a sancțiunilor penale în regim de detenție — reeducarea celor condamnați.

În concepția contemporană socialistă a dreptului execuțional penal românesc cel care polarizează eforturile organelor de penitenciare, este omul aflat în detenție, purtător al obligațiilor derivate legalmente din statutul penal de condamnat (sau, respectiv, de arestat preventiv), dar și titular al dreptului subiectiv la reeducare. Este, de altfel, concepția umanistă care a fost consacrată expres în legislația noastră, care postulează întrebuințarea tuturor mijloacelor legale „așa fel încît să conducă la reeducarea celor condamnați" (art. 56 al. 2 C. pen.).

7.5.6. Rolul activ al organelor de penitenciare stă, așadar, deopotrivă sub semnul exigențelor derivate din obligația realizării atît a unei înalte eficiențe economice a unităților penitenciare cît și a unei înalte eficiențe educaționale; cele două laturi ale principiului rolului activ sînt complementare, ele se află într-o permanentă *interacțiune* și pun în evidență adevărul că, în lumina documentelor Conferinței Naționale a partidului, înalta eficiență — în ipostaza economică și în cea educațională — constituie steaua polară a activității organelor de penitenciare, reprezintă criteriul obiectiv fundamental — alături de competență, operativitate și principialitate partinică a tuturor cadrelor ce activează în sistemul penitenciar — o măsură și, totodată, o cerință *cardinală a noii calități a muncii în domeniul penitenciar.*

7.6. *Valorificarea mijloacelor juridice pentru sporirea rolului activ al organelor de penitenciar.*

7.6.1. Exigențele principiului rolului activ al organelor de penitenciare, ale noii calități a muncii în sfera raporturilor de

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

executare a sancțiunilor penale, determină astăzi într-o măsură sporită, o interpretare și aplicare creatoare, constructivă a dispozițiilor Legii nr. 23/1969.

Astfel, conținutul obligației condamnaților de a munci, de a respecta disciplina și ordinea interioară din penitenciar și din organizația socialistă unde prestează munca — obligație instituită prin art. 15 din Legea nr. 23/1969 — include, astăzi, dimensiuni noi cum sînt cele privitoare la obligația de a presta astfel munca încît să asigure calitatea fiecărui produs efectuat (cu osebire cînd munca se efectuează în sfera produselor destinate exportului), să preîntîmpine și să elimine risipa de materiale sau materii prime, să folosească judicios și să economisească strict materialele și sursele de energie, îndeosebi de energie electrică. Obligația condamnaților de a presta o muncă utilă (dacă sînt apți pentru aceasta), pe care se întemeiază — în virtutea art. 56 al. 1 C. pen. — regimul general de executare a pedepsei, înfățișează, deci, astăzi un caracter *complex*, multilateral; ea este departe de a fi o simplă obligație de rutină; acesta este, credem, spiritul novator în care e necesar să pretindem de a fi înfăptuită obligația de a muncii a celor condamnați. Nu ne îndoim că viitoarea legislație privind executarea sancțiunilor penale va reține un atare caracter complex al obligației condamnaților de a presta o muncă utilă.

7.6.2. Conceptul de comportament la care se referă dispozițiile art. 18 din Legea 23/1969 implică, în prezent, receptivitatea fiecărui condamnat față de exigențele de calitate a fiecărui produs, ca și de exigențele unui regim strict de economii. De aceea, socotim că exercițiul drepturilor condamnaților, prevăzute în art. 18 din Legea nr. 23/1969, trebuie să fie, în prezent, îngăduit numai dacă sînt realizate în concret (pe lîngă cerințele privind natura infracțiunii, durata pedepsei, starea de recidivă etc.) și cerințele unei comportări receptive, stăruitoare, pentru asigurarea calității produselor, pentru înfăptuirea regimului de economii etc.

7.6.3. Opera de individualizare și aplicare a măsurilor disciplinare prevăzute în art. 21 din Legea nr. 23/1969 trebuie să aibă și mai mult în vedere în mod diferențiat și atitudinea fiecărui condamnat față de disciplina economică a muncii, deoarece conceptul de „încălcare a regulilor de disciplină" include

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

credem și regulile de disciplină *raportate la exigențele calității produselor și la cele ale regimului de economii*. De altfel, exigențele de disciplină în latura economică ne apar astăzi într-atît de puternice încît, credem, încălcarea unor atare exigențe impun *în mod inevitabil*, necesitatea aplicării uneia din măsurile prevăzute în art. 21 din Legea nr. 23/1969 ; spre pildă, risipei de materiale, de materii prime, sau de energie îndeosebi de energie electrică să i se riposteze cu promptitudinea aplicării uneia din măsurile disciplinare prevăzute în art. 21 dn Legea nr. 23/1969 cumulată, după caz, cu răspunderea civilă delictuală.

7.6.4. În mod corespunzător, dreptul comandantului penitenciarului de a acorda recompense va trebui exercitat, în continuare, la lumina — socotim — și a faptului dacă cel condamnat a avut o *atitudine statornică de realizare a programelor privind calitatea produselor, prevenirea risipei, recuperarea, refolosirea și economisirea de materiale și de energie*, deoarece conceptul de „dovezi temeinice de îndreptare", care constituie, în temeiul art. 23 din Legea nr. 23/1969 un criteriu esențial pentru acordarea de recompense, trebuie interpretat și aplicat astăzi, mai mult ca oricînd, raportat și la „proba de foc" a exigențelor eficienței *economice* a comportamentului în muncă a celor condamnați.

7.6.5. Cu acest înțeles socotim că trebuie interpretat și aplicat în prezent, conceptul de „dovezi temeinice de îndreptare" *și în cazul art. 25 din Legea nr. 23/1969, privind liberarea condiționată ;* au vocația de a fi propuși la liberarea condiționată, în condițiile art. 59 și 60 C. pen. și art. 25 din Legea nr. 23/1969 numai acei condamnați care au trecut — între altele — în sensul precizat și „proba de foc" a exigențelor eficienței *economice* a muncii prestate. A propune sau admite propunerea de liberare condiționată din executarea unei pedepse cît și a propune sau a admite încetarea condiționată a executării măsurii educative, prevăzută în art. 3 din Decretul nr. 218/1977 [174], înseam-

[174] A se vedea, N. IONESCU și D. CIUCAN, *„Încetarea condiționată a executării măsurii educative a trimiterii minorului într-o școală specială de muncă și reeducare,* în „Revista română de drept nr. 6/1981, p. 10 ; a se vedea, LUDOVICA DINCU, AUREL DINCU, *Încetarea* condiționată a executării măsurii educative prevăzute în art. 3 din *Decretul nr. 218/1977,* în „Revista română de drept" nr. 9/1982, p. 13—27.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nă, astăzi, în spiritul documentelor Conferinței Naționale a partidului, a examina cu o atenție specială dovezile temeinice de îndreptare a celor condamnați *și prin prisma contribuției fiecărui condamnat la înfăptuirea calității produselor și la realizarea regimului strict de economii de materiale, materii prime și surse de energie.*

7.6.6. Orice altă interpretare dată art. 25 din Legea nr. 23/1969, care s-ar îndepărta de la considerarea dovezilor temeinice de îndreptare și din orizontul eficienței economice a muncii prestate de cei condamnați, ni se pare a fi desuetă, conservatoare. Mai mult, socotim că rolul *activ* al organelor de penitenciare tinde a se materializa, la ora actuală, la cote superioare, și prin măsuri de organizare a cunoașterii și educație în spiritul exigențelor noului mecanism economico-financiar în rîndul tuturor participanților la raporturile execuțional-penale, la toate eșaloanele și la toate nivelele, *inclusiv în cadrul activității comisiei de propuneri pentru liberarea condiționată care funcționează în temeiul art. 27 din Legea nr. 23/1969.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

TABLA ANALITICĂ DE MATERIE

PARTEA I-A

Teorie și metode de investigare a criminalității

Capitolul I

Obiectul și funcțiile criminologiei

pag.

Secțiunea a I-a

Criminalitatea, ca fenomen socio-uman — obiect de studiu al criminologiei 7

1.1. Conceptul de „criminalitate" — un concept multidimensional 7

1.2. Conceptul de „prevenire și combatere a criminalității" — un concept unitar, multidimensional 11

1.3. Natura pluridimensională a problemelor criminalității și orizonturile din care pot fi examinate 13

Secțiunea a II-a

Criminalitatea — un fenomen socio-uman concret, istoricește condiționat 17

2.1. Sinteze privind fenomenul criminalității, în optica criminologiei burgheze 17

2.2. Criminalitatea, în viziunea socialismului științific . . . 22

Secțiunea a III-a

Funcțiile criminologiei 33

3.1. Funcția teoretico-explicativă 33

3.2. Funcțiile aplicativă și prospectivă 41

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

Capitolul II

Metode și tehnici de cercetare în criminologie

Secțiunea a I-a

Materialismul dialectic și istoric — baza teoretică, epistemologică, metodologică și axiologică a criminologiei socialiste 46

Secțiunea a II-a

Metoda sistemelor în investigarea fenomenului criminalității și a luptei pentru prevenirea și apărarea socială împotriva criminalității 53

Secțiunea a III-a

Metode și tehnici statistice, demografice, informatice și cibernetice, în cercetarea criminalității și a luptei împotriva criminalității . . 57

Secțiunea a IV-a

Metode și tehnici de anchetă socială în investigarea criminalității 68

Capitolul III

Statutul epistemologic și interrelația criminologiei cu alte discipline

Secțiunea a I-a

Statutul epistemologic al criminologiei 76

Secțiunea a II-a

Definiția criminologiei 78

Secțiunea a III-a

Perspective în evoluția criminologiei românești 80

Secțiunea a IV-a

Interrelația criminologiei cu statistica 83

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Secțiunea a V-a

Interrelația criminologiei cu sociologia generală, îndeosebi cu sociologia juridică și cu sociologia dreptului penal 87

Secțiunea a VI-a

Interrelația criminologiei cu psihologia 92

Secțiunea a VII-a

Interrelația criminologiei cu știința dreptului penal 95

Secțiunea a VIII-a

Interrelația criminologiei cu știința dreptului procesual penal . . 99

Secțiunea a IX-a

Interrelația criminologiei cu știința dreptului executional penal 101

Secțiunea a X-a

Interrelația criminologiei cu știința politicii penale 104

PARTEA A II-a

Criminalitatea în societatea capitalistă în epoca actuală

Capitolul I

Perspectiva marxistă asupra criminalității

Secțiunea a I-a

Problema cauzelor criminalității 111

1.1. Criminalitatea în lumea occidentală contemporană — manifestare a adîncirii crizei generale a sistemului capitalist 111

1.2. Criminalitatea — un fenomen etern, o fatalitate ontologică ? 114

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

Secțiunea a II-a

Sinteze privind remediile criminalității 115

2.1. Soluții preconizate în doctrina criminologică de ieri și de azi pentru ameliorarea criminalității 115

2.2. Soluția marxistă privind natura, esența și cauzele crimei și criminalității 116

Capitolul II

Criminalitatea organizată la nivel național

Secțiunea a I-a

Sinteze privind dimensiunile și formele contemporane ale criminalității în statele capitaliste 118

1.1. Gravitatea problemei criminalității 118

1.2. Forme și dimensiuni noi ale criminalității în țări capitaliste dezvoltate, ce pun probleme de o amploare fără precedent 118

1.2.1. Delincvența juvenilă 118

1.2.2. Delincvența feminină 120

1.3. Insuficiența metodelor tradiționale de prevenire a criminalității 123

1.4. Dimensiunile creșterii criminalității organizate — naționale și transnaționale — în țările în curs de dezvoltare . . 124

Secțiunea a II-a

De la criminalitatea „convențională" la criminalitatea organizată 125

2.1. Criminalitatea „convențională" — concept, conținut și dimensiuni 125

2.2. Conceptul, conținutul și formele de manifestare ale criminalității organizate 126

2.2.1. Concept 126

2.2.2. Conținutul și formele de manifestare ale criminalității organizate 127

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Secţiunea a III-a

riminalitatea corporaţiilor, „în gulere albe", la nivel naţional . . 129
3.1. Criminalitatea „în gulere albe" — o enigmă ? 129
3.1.1. Dincolo de conspiraţia tăcerii în jurul criminalităţii „în gulere albe" 130
3.1.2. Critica poziţiei doctrinei occidentale privind cauzalitatea criminalităţii „în gulere albe" 131
3.2. Conceptul şi trăsăturile criminalităţii „în gulere albe" . . 132
3.2.1. Concept 132
3.2.2. Caracteristici fundamentale ale criminalităţii „în gulere albe" (a corporaţiilor) 132
3.2.3. Verificarea trăsăturilor criminalităţii „în gulere albe" prin două exemple recente, celebre 133
3.3. Un tip specific de criminalitate subsumat celei „în gulere albe", ce se manifestă dincoace de Ocean, în Europa de Vest 135
3.4. Metamorfoza şi tendinţele în evoluţia criminalităţii „în gulere albe" 136
3.4.1. Direcţii noi de infiltrare a criminalităţii „în gulere albe" 136
3.4.2. Explicaţii ale metamorfozei şi tendinţei în evoluţia criminalităţii „în gulere albe" 137

Capitolul III

Criminalitatea organizată (continuare) la nivel transnaţional

Secţiunea a I-a

Esenţa şi gravitatea deosebită a criminalităţii transnaţionale, în epoca actuală 138

Secţiunea a II-a

Conceptul de criminalitate transnaţională 139

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

Secţiunea a III-a

Criminalitatea organizată legată de stupefiante 139

3.1. Dificultatea problemei 139
3.2. Un sistem de clasificare accesibil 140
3.3. Cîteva cifre bazate pe evaluări 140
3.4. Implicaţiile sociale şi criminologice ale consumului de droguri 142

Secţiunea a IV-a

Alte noi forme şi dimensiuni ale criminalităţii organizate transnaţionale 143

4.1. Falsificarea de monedă şi traficul de monedă falsificată 143
4.2. Contrabanda şi cvasicontrabanda 144

Secţiunea a V-a

Criminalitatea legată de operaţiunile unor companii transnaţionale 145

Capitolul IV

Criminalitatea de violenţă în occident, în epoca contemporană

Secţiunea a I-a

Dimensiuni naţionale şi modalităţi de expresie a caruselului violenţei în Occident 14

Secţiunea a II-a

Mafia — o expresie simptomatică a violenţei organizate . . . 15

2.1. Funcţia mafiei 15
2.2. Metodele şi sferele de răspîndire contemporane ale Mafiei 15

Secţiunea a III-a

Actele de violenţă cu consecinţe transnaţionale 15

3.1. Concept şi clasificare 15
3.2. Condamnarea de către comunitatea internaţională a actelor de violenţă 15

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

3.3. Sinteze privind recrudescența și răspîndirea terorismului, în ultimii ani, în lumea occidentală 159
3.4. Escaladarea terorismului (continuare) la scara Europei de Vest 160
3.5. Escaladarea și particularitățile terorismului (continuare) în America Latină 163
3.6. Recrudescența și escaladarea terorismului (continuare) în Orientul Apropiat și în Extremul Orient 164
3.7. Concluzii privind actele de violență — din statele lumii occidentale — cu consecințe transnaționale 165

Capitolul V

Teorii occidentale privind originea și remediile criminalității

Secțiunea a I-a

Trăsături definitorii ale teoriilor criminologice occidentale; optimismul doctrinelor și scepticismul autorităților în a ameliora caruselul criminalității 171
1.1. Prima trăsătură definitorie 171
1.2. A doua trăsătură definitorie 172

Secțiunea a II-a

Teoria „asociației diferențiale" și teoria „conflictului de culturi" . 173
2.1. Sinteze privind conținutul teoriei „asociației diferențiale" 173
2.2. Sinteze privind teoria „conflictului de culturi" 174
2.3. Limitele teoriei „asociației diferențiale" și ale teoriei „conflictului de culturi" 174

Secțiunea a III-a

Teoria anomiei 178
3.1. Sinteze privind teoria anomiei, așa cum este răspîndită pe scena științifică americană 178
3.2. Limitele teoriei anomiei 179

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

Secțiunea a IV-a

Teoria clinică 181

4.1. Conținutul orientării clinice 181

4.2. Limitele concepției clinice 183

Secțiunea a V-a

Teoria interacționistă 185

5.1. Viziunea „clasică" a orientării interacționiste 185

5.2. Un suflu nou în cadrul orientării interacționiste . . . 187

5.3. Limitele concepției interacționiste 189

5.3.1. Critica — timidă — a mecanismului sistemului justiției penale de pe pozițiile interacționismului . . 189

5.3.2. Esența conservatoare a orientării interacționiste . . 190

5.3.3. În loc de concluzii 192

PARTEA A III-A

Criminalitatea în R. S. România

Capitolul I

Sinteze cu privire la starea, structura și dinamica criminalității în R. S. România

Secțiunea a I-a

Trendul și oscilațiile criminalității — concept și semnificație . . 195

1.1. Considerații preliminare. Criminalitatea în societatea socialistă românească — un fenomen real, periferic și dureros 195

1.2. Obiectivele măsurării statistice a stării, structurii și evoluției criminalității 198

1.3. Conceptul de „trend al criminalității" 199

1.4. Conceptul de „oscilații ale criminalității" 200

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Pag.

1.5. Semnificația cunoașterii trendului și oscilațiilor criminalității pentru organizarea și înfăptuirea operei de prevenire și înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității 200

Secțiunea a II-a

Sinteze cu privire la tendința esențială și oscilațiile sezoniere și incidentale ale criminalității în țara noastră 205

2.1. Tendința legică de restrîngere a sferei de manifestare și de îngustare a bazei sociale a criminalității 205

2.2. Sinteze privind volumul și frecvența criminalității, pe categorii de drept comun 208

2.3. Oscilații sezoniere și incidentale ale criminalității . . . 209

2.4. Sinteze privind distribuția criminalității în raport cu situația participanților (autori, instigatori și complici) în sensul art. 23 și urm. c. penal 211

Secțiunea a III-a

Sinteze cu privire la starea, structura și evoluția delincvenței juvenile 214

3.1. Considerații preliminare 214

3.2. Starea, structura și dinamica delincvenței juvenile la nivel macrosocial, în ultimii ani 215

3.3. Care este explicația fluctuațiilor sezoniere și incidentale de creștere ale delincvenței juvenile? 219

3.4. Starea, structura și evoluția delincvenței juvenile în ultimii ani la nivelul municipiului București 221

Capitolul II

Cauzalitatea criminalității în R. S. România

Secțiunea a I-a

Coordonate definitorii ale concepției cu privire la cauzalitatea criminalității în societatea socialistă 226

1.1. Interesul problemei cauzalității criminalității 226

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

1.2. Cauzalitatea criminalității în societatea socialistă — o interacțiune genetică cu conținut specific, ce necesită o abordare concret-istorică 227

1.3. Interacțiunea genetică a surselor criminalității în societatea socialistă — un proces care se comportă stohastic . 233

1.4. O reprezentare simbolică a interacțiunii genetice a criminalității 239

Secțiunea a II-a

Analiza conținutului și mecanismului de incidență al cauzelor criminalității 243

2.1. Criminalitatea — din orizontul surselor socio-psihologice . 243

2.2. Criminalitatea — din orizontul contradicțiilor din sfera economică internă 245

2.3. Criminalitatea — din orizontul prezenței unor elemente contradictorii în cadrul structurii sociale unitare a societății 251

2.4. Criminalitatea — din orizontul contradicțiilor din sfera culturii și educației 252

2.5. Criminalitatea — din orizontul surselor subiective psihologice 258

2.6. Criminalitatea — din orizontul accentuării crizei economice mondiale și a crizei moral-sociale a capitalismului . 273

Secțiunea a III-a

Particularități ale determinismului social în cazul infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste 276

3.1. Cadrul și interesul problemei cauzalității specifice a infracțiunilor ce produc pagube proprietății socialiste . . 276

3.2. Conținutul specific al cauzelor și condițiilor infracțiunilor care produc pagube proprietății socialiste 280

3.3. Forme specifice — în ipostaze concrete — ale cauzelor și condițiilor infracțiunilor care produc daune proprietății socialiste 284

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Secțiunea a IV-a

Particularități ale cauzalității infracțiunilor de violență . . . 296
4.1. Conceptul, clasificarea și caracterizarea criminologică a infracțiunilor de violență 296
4.1.1. Concept 296
4.1.2. Clasificare 296
4.1.3. Caracterizare criminologică 301
4.2. Conținut și forme — în ipostaze concrete — ale cauzalității infracțiunilor de violență 307
4.3. Continuitate și spirit novator în abordarea și înfăptuirea practicii de contracarare a surselor socio-umane ale infracțiunilor de violență 325

Secțiunea a V-a

Concluzii privind cauzalitatea criminalității la nivel macrosocial în societatea socialistă românească, în termenii teoriei sistemelor 329

Capitolul III

Lupta împotriva criminalității în R. S. România

Secțiunea a I-a

Prevenirea și combaterea criminalității — necesitate obiectivă, cerință legică a progresului societății socialiste multilateral dezvoltate 332
1.1. Termenii problematicii luptei pentru prevenirea și combaterea criminalității 332
1.2. Conceptul de „prevenire și combatere" a criminalității . . 334
1.3. Funcțiile luptei contra criminalității 337
1.3.1. Funcția politico-socială de „stopare" a manifestărilor infracționale și preinfracționale 337
1.3.2. Funcția de educație 340
1.3.3. Funcția de apărare a valorilor sociale fundamentale ale orînduirii socialiste 342

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pag.

Secțiunea a II-a

Strategia luptei contra criminalității 345

2.1. Concept 345

2.2. Relația strategiei cu politica penală 345

2.3. Individualitatea proprie a strategiei românești de prevenire și combatere a criminalității 346

2.3.1. Premise. Creșterea rolului conducător al partidului comunist — lege obiectivă a procesului edificării societății socialiste multilateral dezvoltate . . . 346

2.3.2. Premise obiective (continuare). Conținutul original al strategiei românești a luptei contra criminalității 350

2.4. Trăsături definitorii ale conținutului original al strategiei românești a luptei contra criminalității 352

2.4.1. Prima trăsătură definitorie. Preeminența măsurilor preventiv-educative față de măsurile de constrîngere penală, în cadrul luptei contra criminalității . . . 352

2.4.2. A doua trăsătură definitorie. Lupta împotriva criminalității și a celorlalte manifestări de încălcare a ordinei de drept socialist — o problemă a întregii societăți 353

2.5. A treia trăsătură definitorie. Planificarea integrată și înfăptuirea prin măsuri concertate a luptei contra criminalității 359

Secțiunea a III-a

Măsuri, tipuri, metode și mijloace de înfăptuire a prevenirii și combaterii criminalității, în etapa actuală a construcției socialiste 364

3.1. Diversitate și unitate dialectică în înfăptuirea activității de prevenire și combatere a criminalității 364

3.2. Tipuri fundamentale de activități de prevenire și combatere a criminalității 370

3.2.1. Concept 370

3.2.2. Dificultatea problemei sistematizării 370

3.2.3. Un model al tipurilor fundamentale de activități de prevenire și combatere a criminalității 371

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Secțiunea a IV-a

Modalități, pîrghii, metode și procedee de prevenire și combatere a criminalității (continuare) 372

4.1. Clasificare și selecție 372

4.2. Controlul activității economico-sociale — o modalitate decisivă de înfăptuire a prevenirii și combaterii criminalității 374

4.2.1. Conceptul de control social 374

4.2.2. Conținutul și finalitatea preventivă a controlului activității economico-sociale 375

4.2.3. Configurația sistemului general de control . . . 377

4.2.4. Caracterele controlului activităților economico-sociale 378

4.3. Controlul de partid — un factor decisiv de care depinde înfăptuirea programelor și măsurilor adoptate . . . 378

4.3.1. Conținutul, sfera și finalitatea controlului exercitat de către organele și organizațiile de partid . . . 378

4.3.2. Controlul de partid — un factor decisiv de care depinde eficiența muncii de prevenire și combatere a comportamentelor infracționale 382

4.4. Controlul de partid și de stat 384

4.4.1. Sinteze privind sistemul organelor cu caracter de partid și de stat 384

4.4.2. Controlul muncitoresc al activității economice și sociale — instrument de prevenire a infracționalității 384

4.5. Controlul financiar — instrument de prevenire și combatere a surselor socio-umane susceptibile a ocaziona infracționalitatea 388

4.5.1. Concept și funcții 388

4.5.2. Căi și mijloace de întărire a caracterului preventiv al controlului financiar 389

4.5.3. Contradicții vremelnice în înfăptuirea controlului financiar intern ; căi și mijloace pentru înlăturarea contradicțiilor, inclusiv prin contribuția organelor judiciare 393

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Pag

Secțiunea a V-a

Participarea nemijlocită a oamenilor muncii la înfăptuirea operei de prevenire și combatere a criminalității 395

5.1. Cadru democratic, cuprinzător și unitar de participare nemijlocită, în modalități diverse, a maselor la realizarea prevenirii și combaterii criminalității 396

5.2. Prevenirea și combaterea infracționalității prin afirmarea tot mai puternică a contribuției maselor în cadrul organismelor autoconducerii muncitorești — adunările generale și consiliile oamenilor muncii 397

5.2.1. Rolul consiliilor oamenilor muncii și adunărilor generale în aplicarea fermă a legalității socialiste . . 397

5.2.2. Conlucrarea organelor judiciare cu consiliile oamenilor muncii și adunările generale pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor 399

5.3. Contribuția nemijlocită a maselor la înfăptuirea activității de prevenire și combatere a infracționalității, prin controlul oamenilor muncii 400

5.3.1. Conținutul, sfera și finalitatea controlului oamenilor muncii 400

5.3.2. Modalități de conlucrare a organelor judiciare cu echipele de control al oamenilor muncii și cu consiliile de coordonare și îndrumare a unităților de control al oamenilor muncii 402

5.4. O formă de participare directă a maselor la prevenirea și combaterea infracționalității — scrisorile, propunerile, sesizările și audiențele oamenilor muncii 404

5.4.1. Dimensiunile și exigențele muncii privind scrisorile și audiențele oamenilor muncii 404

5.4.2. Modalități de valorificare de către organele judiciare a scrisorilor și audiențelor oamenilor muncii, în vederea sporirii eficacității activității de prevenire și combatere a infracționalității 407

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Secțiunea a VI-a

Spiritul revoluționar, metodele și procedeele specifice de înfăptuire de către organele Ministerului de Interne, ale procuraturii și justiției a activităților de prevenire și combatere a crimei și criminalității și a altor manifestări de încălcare a legalității 414

6.1. Considerații preliminare 414

6.2. Sinteze privind orientările fundamentale în lupta contra criminalității 420

6.3. Sinteze privind metodele speciale prin care acționează organele de ordine internă în lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității, pentru asigurarea respectării legilor și normelor de conviețuire socială 426

6.4. Sinteze privind metodele speciale prin care acționează organele de procuratură în lupta contra criminalității, pentru prevenirea și combaterea oricăror manifestări de încălcare a legalității 431

Secțiunea a VII-a

Metode și procedee speciale de prevenire și combatere a criminalității și de tratament al delincvenților (continuare) 437

7.1. Cerințe fundamentale 437

7.2. Conceptul de prevenire și combatere „în reacție" a infracționalității — un concept nou 440

7.2.1. Definiție 440

7.2.2. Trăsături ale prevenirii și combaterii „în reacție" a infracționalității 440

7.3. Necesitatea obiectivă și principiile prevenirii și combaterii „în reacție" a criminalității 442

7.4. Tipuri de acțiuni de prevenire și combatere „în reacție" 4

7.5. Funcția, direcțiile concrete de manifestare și exigențele prevenirii și combaterii „în reacție" 445

7.6. Modalități și pîrghii de înfăptuire a prevenirii și combaterii „în reacție" a infracționalității 449

7.7. Perfecționarea rolului activ al organelor de penitenciare în asigurarea legalității detenției 4

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA
CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

VERIFICAT
1987

Dat la cules 23-XII-1983 ; Bun de Tipar 16-I-1984.
Coli Tipografice 30. Tiraj 1052 ex.

Tiparul s-a efectuat sub c. nr. 174,
la Tipografia Universității din București.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

DATA RESTITUIRII		
28. MAR. 2014		
30. MAR. 2015		
23. MAI. 2017		
23. MAI. 2017		
05. MAI. 2018		
23. MAR. 2022		
23. MAR. 2022		

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA „CAROL I"

DE SPLENDIDA ANIMA

RESTITUIRII

2001 - 2	15 FEB 2003	2. IUL. 2008
2002 - 14	15. FEB. 2003	22. NOV. 2008
2003 - 12	20. FEB. 2003	28. MAI. 2009
2004 - 6	09. MAR. 2005	16. OCT. 2009
2005 - 3	29. MAR. 2005	7. NOV. 2009
23. APR. 2005	3. JUN. 2005	8. APR. 2010
	13. NOV. 2006	16. APR. 2010
27. OCT. 2006	15. DEC. 2006	26. NOV. 2010
02. NOV. 2006	18. APR. 2007	
25. NOV. 2006	18. APR. 2007	8. APR. 2011
21. IAN. 2008	5. SEP. 2007	20. OCT. 2011
15. FEB. 2008	28. MAR. 2008	

08 NOV 2011

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro